

Risale-i Nur Külliyatından

Asa-yı Mûsa

İNDEKS - DİPNOT - SÖZLÜK - KRONOLOJİK BİLGİ

Müellifi

Bediüzzaman
SAİD NURSÎ

İçindekiler

Takdim

"Doğrudan doğruya Kur'ân'dan alıp ilhamı, / Asrın idrakine söyletmeliyiz İslâmı."

Din, vatan ve hürriyet şairi Mehmed Akif'in, Kur'ânî bir nur ve mukaddes kitabımızdan müjdeli bir mesaj beklentisi içindeki İslâm dünyası adına bu mısralarla dile getirdiği ideal, elinizdeki eserin müellifi Bediüzzaman Said Nursî tarafından telif edilen *Risale-i Nur Külliyatı* ile gerçekleşmiş; Kur'ân'ın çağımız insanına verdiği mesajlar bu eserlerle ortaya konulmuştur.

Modern çağ insanının aradığı Kur'ân yorumunu, en mükemmel şekliyle *Risale-i Nur*'da bulmak mümkündür. Bu yorum, "ruh-i aslî"yi rencide etmeden, asrın idrakine uygun izahları ihtiva eden bir hususiyete sahiptir. *Risale-i Nur*, Kur'ân'ın bu asra bakan mesajını anlayıp yorumlama hususunda "tecdit" vazifesini ifa etmiştir.

Çağımızın hususiyetlerini derin bir vukufla tahlil ve manevî hastalıklarını isabetle teşhis eden Bediüzzaman, "Zaman iman kurtarmak zamanıdır" formülü çerçevesinde kaleme aldığı *Risale-i Nur*'la, bu zamanın manevî ihtiyaçlarına tatminkâr cevaplar veren bir iman hazinesini ortaya koymuştur.

Neden zaman, iman kurtarmak zamanıdır?

Çünkü çağımızda iman, eski devirlerde görülmemiş hücum ve taarruzlara maruzdur. Eskiden iman, böylesine büyük tehlikelerle karşı karşıya değildi. Cemiyetlere, büyük ölçüde teslimiyete dayalı bir iman hâkimdi. O itibarla, büyük zatların sözleri, delilsiz de olsa kabul ediliyordu. Bugün ise, materyalist cereyanların yaygın hâle gelmesi sebebiyle, bu imanı tehdit eden şüpheler birçok zihni meşgul edecek seviyeye ulaşmıştır. Asırlardır Kur'ân aleyhine yığılagelen şüphe, itiraz ve evhamlar, bu asrın çalkantıları içinde yol bulup, çağın modern imkânları kullanılarak birçok insana mal edilebilmiştir.

İşte Bediüzzaman Said Nursî, bu gelişmelerin, Müslümanların dahi imanını tehlikeye sokacağını görerek, bir sel gibi gelen inançsızlık telkinleri karşısında, doğrudan doğruya Kur'ân'dan ilham alarak telif ettiği *Risale-i Nur* gibi muhkem bir seddi tesise muvaffak olmuştur.

Bu eserlerde, her insanın zihnini meşgul eden ve modern çağ insanlarının da bigâne kalamayacağı, "Ben kimim? Nereden geldim? Nereye gidiyorum? Bu dünyadaki vazifem nedir?" suallerine doyurucu izahlar getirilmekte; başta Allah'a iman olmak üzere bütün iman esasları izah ve ispat edilmekte; bu konularda fen ve felsefe adına ortaya konulan şüphe ve sualler ikna edici bir üslûpla cevaplandırılmakta; ilimle dinin uzlaşmazlığı yolundaki iddialar püskürtülerek, ilme din namına sahip çıkılmakta; İslâmı dejenere etmek maksadıyla girişilen tahrifatçı tahrip teşebbüsleri boşa çıkarılmakta; maddeci anlayışa bina edilen medeniyetin insanlığı sürüklediği manevî buhranlar, Kur'ân'ın tevhit ve haşir

gibi geniş hakikatlerine dair aklı doyuran, ruhu okşayan, kalbi tatmin eden tatlı izahlarla tedavi edilmekte; ruhun ve kalbin vazifesizliğinden doğan sıkıntıların sürüklediği sefahat ve başıboşluk hâli, Kur'ân mesajıyla izale edilmektedir.

Risale-i Nur'un çok büyük önem taşıyan bir diğer özelliği de, çağımızın sosyal ve siyasî problemlerine; din ve demokrasi, din ve siyaset, cihad, terör gibi tartışma konularına küresel boyutta ve kalıcı geçerlilik taşıyan ufuk açıcı yorumlarıyla sağlam ve tutarlı çözümler getirmesi; demokrasiyi, hak ve hürriyetleri, sivil toplumu önceleyen ve müspet hareket esasına dayanan orijinal ve örnek bir hizmet metoduna kaynaklık etmesidir.

Risale-i Nur'un pek çok dünya diline çevrildiği; dünya üniversitelerinde tezlere ve ilmî araştırmalara konu olduğu; hakkındaki peşin hükümlerin sür'atle yıkılmaya yüz tuttuğu; muhteva ve mesajının her geçen gün daha iyi anlaşıldığı şu günlerde, bu paha biçilmez kıymetteki eserleri orijinal bir tanzimle ve istifadeyi kolaylaştıracak yeniliklerle tekrar neşrederek, önemli bir hizmeti daha ifa ettiğimiz inancındayız.

Yapılan yenilikleri şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Metinde geçen bilinmeyen kelimelerin anlamları aynı sayfada verilmiş; kelimelerin seçiminde 8-11. sınıf öğrenci düzeyi esas alınmıştır. Kelimeye, geçtiği yerdeki anlamın verilmesine özen gösterilmiş; farklı anlamları peş peşe sıralanmıştır. Ayrıca, bilinen sözlük anlamının dışında, *Risale-i Nur*'un orijinal üslûbu içinde kendisine has bir anlamda kullanılan kelime veya kelime gruplarının açıklaması da, buna uygun şekilde yapılmıştır.

2. *Risale-i Nur*'un metni, üslûp ve özelliği de dikkate alınarak, Türkçenin imlâ kurallarına göre dizilmiştir.

3. Müellif Bediüzzaman Said Nursî'nin kısa biyografisinden başka; onun hayatında önem taşıyan tarihlerin sıralandığı bir tarih cetveline, ayrıca yer verilmiştir. Bu cetvel, aynı tarihlerde Türkiye'de ve dünyada meydana gelen önemli olayları da ihtiva etmektedir. Bu tercih ile, *Risale-i Nur*'a taallûk eden önemli olayların, cereyan ettikleri konjonktür çerçevesinde değerlendirilebilmesi hedeflenmiştir.

4. *Risale-i Nur*'da geçen şahıs ve mekân bilgilerinin yer aldığı listelerle birlikte, "şahıs ve mekân indeksi" de mevcuttur. Böylece okuyucu, şahıs ve mekânlar hakkında bilgilenmekle birlikte, onların metindeki yerlerine de kolaylıkla ulaşabilecektir.

5. Metinde geçen ayet ve hadisler için iki ayrı başlık altında indeks hazırlanmıştır. İndekslerin alfabetik sıralanışında, metinlerin Türkçe okunuşları esas alınmıştır. Böylece, Arap alfabesini bilmeyenlerin de indeksten istifade edebilmesi hedeflenmiştir.

6. Genel indeks, konu başlıkları belirlenirken alt başlıkların da dikkate alındığı bir titizlikle hazırlanmıştır.

7. Her risalenin "telif tarihi" ile ilgili olarak elde bulunan bilgiler hem o risalenin başlangıcına, hem de liste olarak eserin sonuna konulmuştur.

YENİ ASYA NEŞRİYAT

Bediüzzaman Said Nursî kimdir?

1878'de Bitlis'in Hizan ilçesinin Nurs köyünde doğan Bediüzzaman, ilk eğitimini ağabeyi Molla Abdullah'tan aldı. Değişik medreselerde kısa aralıklarla kalarak beş yıl süren tahsil hayatına, Tağ Köyünde sekiz yaşında başladı. Sonunda, Doğubayazıt'ta Şeyh Mehmet Celâlî'nin medresesinde üç ay süren bir eğitimden sonra icazetini aldı ve Doğubayazıt'tan ayrıldı. İlmî münazaralardaki başarısı, genç yaşta ulaştığı seviye, anlaşılması en zor konuları kolaylıkla anlaması ve mütalâa ettiği kitapları kolaylıkla ezberine alması gibi farklılıkları sebebiyle, zamanın âlimleri ona "Bediüzzaman" lâkabını uygun gördüler.

Bitlis'e gelen Bediüzzaman, Vali Ömer Paşanın konağında iki yıl kaldıktan sonra Van'a gitti. Burada kaldığı on yıl boyunca, çalışmalarını pek çok farklı ilimde derinleştirirken, Horhor Medresesini kurarak dersler de vermeye başladı. Eğitim çalışmaları sırasında, fen ilimleriyle din ilimlerinin birlikte okutulacağı, "Medresetüzzehra" adını verdiği üniversite projesinin eğitim esasları ve yönetim şeklini de belirledi.

Vali konağında bir gazetede okuduğu haber üzerine Bediüzzaman, hayatının bir gayesi olarak "Kur'ân'ın bu asra bakan manevî mu'cizesini insanlara ispat ederek gösterme" kararını verdi. Bu haber, İngiliz Sömürgeler Bakanı Gladstone'un ağzından bir "oyun"u dile getiriyordu: "İslâm dünyasına hâkim olmak için, ya Kur'ân Müslümanların elinden alınmalı, ya da Müslümanlar Kur'ân'dan soğutulmalı." Van'daki uzun ikametinin neticesi olan bu karar ve Şarkta kurulmasını istediği üniversite fikri, Said Nursî'nin bundan sonraki hayatını şekillendiren en önemli iki hedefti.

Üniversite düşüncesini hükümete iletmek isteyen Said Nursî, Van valisi İşkodralı Tahir Paşanın teşviki ve referansıyla, 1907 yılının başlarında İstanbul'a gitti. İlk iş olarak, Doğuda kurulmasını istediği üniversite ile ilgili bir dilekçeyi padişahın özel kalem dairesi olan Mabeyn-i Hümayuna sundu. Ancak, hükümet dilekçenin konusunu gerçekleştirmek için hiçbir girişimde bulunmadı. Gelişinden iki ay sonra Fatih'teki Şekerci Handa kalmaya başladı. "Burada her suale cevap verilir, her müşkül hallolunur; fakat sual sorulmaz" şeklinde bir daveti kapısına asması, kısa sürede bütün İstanbul'da değişik çevrelerde yankı buldu. Evhamlanan hükümet tarafından birkaç kere tutuklanan Bediüzzaman, hukukî açıdan suç isnat edilemeyince, serbest bırakıldı. Ancak, suçsuzluğu onu Toptaşı Tımarhanesine gönderilmekten kurtaramadı.

Doktorların "sağlam" raporu vermesine rağmen, o gözetimde kalmaya devam etti, sadece yeri değişti; tımarhaneden tekrar hapishaneye gönderildi. Çünkü, hükümet ile uzlaşmamıştı. Zaptiye Nazırı Şefik Paşanın, "ihsan-ı şahane" ile birlikte getirdiği Padişah selâmını reddetmişti–kurulmasını önerdiği üniversitenin rektörü tayin edilmesine ve rektörlük maaşının hemen ödenmeye başlanacağı sözünü almasına rağmen. Bu arada, elbette, eğitim hakkındaki teklifi Bakanlar Kurulunun gündemine alınacak ve görüşülmesi sağlanacaktı. Bediüzzaman, bu teklifleri sus payı olarak gördüğünden kabul etmedi ve hapishaneye gönderilmeyi tercih etti.

23 Temmuz 1908'de II. Meşrutiyetin ilân edilmesiyle serbest bırakılan Bediüzzaman Said Nursî, İstanbul'da çok hareketli bir siyasî hayat yaşamaya başladı. Gazetelerde, "Hürriyete Hitap" adıyla yayınlanan nutkunu, önce hürriyetin üçüncü gününde Sultanahmet'teki mitingde, daha sonra İttihatçıların ileri gelenleriyle birlikte gittiği Selânik Meydanında okudu.

İstanbul'daki sosyal hareketlilik devam ederken, cemiyetlere üye oluyor, gazetelerde makaleler yazıyor, konferanslara ve toplantılara katılıyor, kendisine yakın bulduğu toplumsal gruplara görüşlerini aktarıyordu. Meşrutiyetin ilânı ile birlikte, çeşitli çevrelerde meydana gelen tepkiyi ortadan kaldırmak için, önemli teşebbüslerde bulundu. Bediüzzaman imzasıyla Sadrazamlık aracılığı ile Doğu İllerindeki nüfuzlu şahıslara telgraflar çekti. İstanbul'un muhtelif yerlerindeki avcı taburlarını dolaştı. Medrese mensuplarının toplandıkları yerlere gitti. Meşrutiyetin ve anayasal sistemin İslâmiyete aykırı olmadığını, Asr-ı Saadetteki yönetim ruhuna uygunluğunu anlatarak, gerilimi hayli yatıştırdı.

Tarihe 31 Mart Vak'ası olarak geçen ayaklanmada yatıştırıcı bir rol oynamasına rağmen, Bediüzzaman da, sıkıyönetim mahkemesinde, diğerleri gibi idam talebiyle yargılandı.

Meşrutiyetin İslâmiyete olan uygunluğunu ve ülke için gerekliliğini içeren kapsamlı bir savunmanın sonunda beraat etti. Serbest bırakıldıktan sonra İstanbul'dan ayrıldı. Bu müdafaası, *İki Mekteb-i Musibetin Şehadetnamesi* veya *Divan-ı Harb-i Örfî* adıyla neşredildi.

1910 yılı baharında Van'a ulaşan Bediüzzaman, birkaç ay Horhor Medresesinin yeniden düzenlenmesi işiyle meşgul oldu. Hakkâri, Bitlis, Muş, Diyarbakır ve Urfa yörelerindeki aşiretleri ziyaret etti. Meşrutiyeti, hürriyeti, anayasayı ve bunların İslâmî temellerini, meşrutiyetin nimetlerinden faydalanmaları için gayret göstermelerinin gerekliliğini anlattı. Daha sonra bu görüşmelerin ve açıklamaların özetini *Münazarat* adı altında yayınladı.

Kış mevsiminin girmesiyle Şam'a giden Said Nursî, âlimlerin daveti üzerine Emeviye Camiinde, sonradan *Hutbe-i Şamiye* adı ile neşredilen, İslâm dünyasının siyasî, ekonomik ve sosyal sorunları ve çözüm yollarını anlattığı bir hutbe okudu.

Üniversite projesini iletmek amacıyla İstanbul'a dönen Bediüzzaman, Sultan Reşad'a, Rumeli seyahatinde Doğu Vilâyetlerini temsilen, eşlik etti. Daha sonra, Balkan Savaşının başlamasıyla inşası durdurulan Üsküp Üniversitesi için ayrılan tahsisatın aktarılması ile birlikte Bediüzzaman'ın "Doğuda bir üniversite kurulması" teklifi, hükümetçe kabul edildi. Üniversitenin temeli, 1913 yılında atıldıysa da, I. Dünya Savaşının başlaması bu projenin de ertelenmesine sebep oldu.

Birinci Dünya Savaşının başlamasıyla birlikte Doğu İllerimizin Ruslar tarafından işgal edilmesi üzerine, talebeleriyle beraber Doğu Milis Teşkilâtını kurdu ve Van-Bitlis cephesinde gönüllü alay komutanı olarak Ermenilere ve Ruslara karşı savaştı. Bitlis savunması sırasında Ruslara esir düşünce, Kosturma'ya sevk edildi. Şubat 1917'de başlayan Rus ihtilâli sırasında firar ederek, Kosturma, Petersburg, Varşova, Viyana, Sofya üzerinden, Kasım 1918'de İstanbul'a ulaştı.

Gelişi büyük bir ilgiyle karşılanan Bediüzzaman, Harbiye Nazırı Enver Paşanın teklifi üzerine, İstanbul'da kurulma aşamasında olan Dârülhikmeti'l-İslâmiyeye üye tayin edildi. Şeyhülislâm Mûsa Kâzım Efendinin teklifi ile de, Sultan Vahdettin tarafından kendisine ilmiyede "Mahreç" payesi verildi. "Mahreç Mevleviyyeti" olarak da anılan bu paye, Osmanlı ülkesindeki bütün resmî ulemanın reisi olan "Başmüderris"ten sonraki ilmî rütbe anlamına geliyordu.

Çamlıca'da, Yusuf İzzettin Paşa Köşkünde kalan Bediüzzaman, Kur'ân'ın mu'cizeliğini çağın insanına göstermek için yazdıklarını neşretmeye başladı.

İman rükünlerinin ispatına dair *Nokta*, çeşitli ayet ve hadisleri tefsir eden *Sünuhat*, Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed'in (a.s.m.) peygamberliğini ispat eden *Şuaat*, Kur'ân'ın mu'cizeliğini anlatan *Rumuz*, sosyal konularda *Tulûat*, tevhidin ispatı hakkında *Katre*, özlü sözleri içine alan *Hakikat Çekirdekleri*, ahlâk ve ubudiyet derslerini ihtiva eden *Habbe, Zerre ve Şemme* adlı risalelerini yazdı ve yayınladı.

Bu sırada Birinci Dünya Şavaşı da bitmiş ve İngilizler payitahtı işgal etmekle kalmamış, Türkiye'de kendi politikalarını destekleyecek bir kamuoyu da oluşturmaya başlamışlardı. Kamuoyunda ciddî kuvvet kazanan İngiliz taraftarlığı, etkisini, Bediüzzaman'ın *Hutuvat-ı Sitte* adlı eserini İstanbul'un önemli yerlerinde dağıtmasıyla, kaybetti.

Anadolu'da başlayan İstiklâl Savaşının ve Kuva-i Milliyenin aleyhine, İngilizlerin etkisinde kalan bazı çevrelerin baskısıyla çıkarılan Şeyhülislâm fetvasına karşı bir fetva yayınladı. Yazı ve makalelerinde İstiklâl Savaşını "cihad," Kuva-i Milliyecileri de "mücahit" ilân ederek istiklâl mücadelesini destekledi. Büyük Millet Meclisi Hükümeti de, Bediüzzaman'ı yakından takip ettiğinden, ısrarla Ankara'ya davet etti.

Bediüzzaman, 25 Kasım 1922'de Ankara'da Büyük Millet Meclisinde düzenlenen resmî "hoş geldin" merasimiyle karşılandı. Bir yandan meclis çalışmalarına katılıyor, bir yandan da milletvekilleriyle önemli konuları tartışıyordu. Yeni kurulan devletin yapılanmasına katkıda

bulunmak için 10 maddelik bir beyanname hazırlayarak milletvekillerine dağıttı. Bu faaliyetleri bazı çevreleri oldukça rahatsız ettiğinden, Büyük Millet Meclisi başkanı Mustafa Kemal Paşa ile aralarında ciddî bir tartışmaya yol açtı. Mustafa Kemal özür dileyip tartışmayı daha fazla uzatmasa da, bu olay Bediüzzaman ve yeni rejimin kurucuları arasındaki görüş farklılıklarının ilk işareti oldu.

Ankara'da kaldığı sırada, tabiatçılığı ve inkârcılığı ortadan kaldırmayı hedef alan, *Hubab* ve *Zeylü'z-Zeyil* gibi eserlerini yayınladı. Sultan Reşad döneminde karar verildiği hâlde, savaş yüzünden inşası sürdürülemeyen Medresetüzzehra'nın yeniden kurulması için TBMM'ne sunulan teklif kabul edilerek kanunlaştı.

Bediüzzaman, bu çalışmaları sırasında, yeni rejimin önde gelenlerinin farklı bir yolda olduğunu ve onlarla birlikte hareket etmenin mümkün olmadığını anladı. Kendisine Ankara'da kalma karşılığında sunulan, Büyük Millet Meclisi Hükümetinin en yüksek dinî makamı olan Şark Umumî Vaizliği ve milletvekilliği imkânlarını reddederek 1923 yılının Mayıs ayı başlarında Van'a gitti.

Bir süre sonra Erek Dağında, talebeleriyle ders yapmaya başladı. Bu arada Ankara'ya karşı tepkiler artıyordu. Mektup yazarak ayaklanmada kendisinden destek isteyen Şeyh Said'i plânından vazgeçirmeye çalıştı. Hamidiye paşalarından Kör Hüseyin Paşayı Şeyh Said'e destek kararından vazgeçirtti. Yatıştırıcı bir rol oynamasına rağmen, Şeyh Said Hâdisesi sonrası, Doğudaki diğer nüfuzlu kimseler gibi, o da Burdur'da zorunlu ikamete gönderildi.

1925 yılının Mayıs ayı ortalarında getirildiği Burdur'da *Nurun İlk Kapısı* adı ile kitaplaştırdığı iman hakikatlerini anlatmaya başladı. Daha önce Arapça olarak yazdığı *Şemme* ve *Şule* risalelerinin ek parçalarını kaleme aldı. Yine hükümetin emriyle, 25 Ocak 1926'da önce Isparta'ya, sonra da ücra bir köy olan, Barla'ya nakledildi.

Öldükten sonra dirilişi ispatlayan *Haşir Risalesi*, Kur'ân-ı Kerîm'i esas alan ve insanların imanlarını kurtarmalarına vesile olan *Sözler* ve *Mektubat* tamamen, *Lem'alar* ise 26. Lem'aya kadar, Barla'da yazıldı.

Bu sırada Ankara'da, yeni yönetim dinden uzak dünyevî bir temel üzerine oturtulmaya çalışılıyordu. 1928 yılında gerçekleşen harf inkılâbı ile, Arap harfleriyle kitap yayınlamak yasaklanınca, risaleler el yazısıyla yüz binlerce yazılarak çoğaltılmaya başlandı.

Sekiz yıllık Barla hayatından sonra Bediüzzaman 1934 yılının yaz aylarında Isparta'nın merkezine getirildi. 20 Nisan 1935'de savcının talimatıyla evi aranan Said Nursî'nin kitaplarına el konuldu. Bediüzzaman'la birlikte Isparta ve havalisinden 120 Nur Talebesi, tutuklanarak askerî araçlarla Eskişehir hapishanesine gönderildi.

Bediüzzaman, Eskişehir hapishanesinde Yirmi Yedinci, Yirmi Sekizinci, Yirmi Dokuzuncu ve Otuzuncu Lem'alar ile Birinci ve İkinci Şua risalelerini yazarak *Risale-i Nur*'un telifine devam etti. Eskişehir Ağır Ceza Mahkemesi, 19 Ağustos 1935 tarihinde verdiği kararla, Said Nursî'ye, hukukî bir suç isnat edilememesine rağmen, *Tesettür Risalesi* bahanesiyle, ancak "kanaat-i vicdaniye"ye dayanarak, 11 ay hapisle birlikte Kastamonu'da "mecburî ikamet" cezası verdi. On beş talebesini ise altışar ay hapis ile cezalandırdı.

Tahliye edildiğinde serbest bırakılmayarak, polis gözetimi altında mecburî ikamet için Kastamonu'ya gönderildi. Üçüncü Şua olan *Münacat Risalesi*, Dördüncü Şua olan *Hasbiye Risalesi,* Altıncı Şua ve Yedinci Şua olan *Ayetü'l-Kübra* Risalesi burada yazıldı.

Bediüzzaman, 20 Eylül 1943'de Isparta Savcısından gelen talimat üzerine yeniden tutuklanıp, 3 Ekim 1943 tarihinde Isparta'ya gönderildi. Önce askerî konvoy eşliğinde kara yoluyla Çankırı üzerinden Ankara'ya, sonra Isparta'ya getirildi. *Risale-i Nur* ile ilgili davaların birleştirilmesi kararı alındığı için, Isparta, Kastamonu ve Denizli'deki Nur Talebeleriyle beraber 25 Ekim 1943'te Denizli'ye sevk edildi.

Tecrit altında başlayan Denizli hapsinde On Birinci Şua, On İkinci ve On Üçüncü Şuaları yazdı. 15 Haziran 1944 günü Denizli Ağır Ceza mahkemesinden beraat ve tahliye kararı çıkmasına rağmen serbest bırakılmadı. Bakanlar Kurulu kararıyla Emirdağ'da zorunlu ikamete tâbi

tutuldu. Burada, camie gitmesine bile müsaade edilmeyecek kadar ağır takip ve tarassuda uğruyordu. Bediüzzaman, hayatı boyunca yirmi üç defa denenecek zehirleme teşebbüslerinin ilk üçünü Emirdağ'da yaşadı.

Bu arada Yargıtay Birinci Ceza Dairesi, 30 Aralık 1944 tarihinde verdiği kararla, savcı tarafından temyiz edilen Denizli Ağır Ceza Mahkemesinin beraat kararını onayladı. 1946 yılından itibaren Isparta ve İnebolu'da *Risale-i Nur*'lar teksir edilmeye başlanmış ve 1947 yılında, haccın sınırlı da olsa serbest bırakılmasıyla, Nurların İslâm âlemine yayılması sağlanmıştı. Yeni yazı ile teksir edilen *Asa-yı Mûsa* ve baskısı yapılan *Gençlik Rehberi* gibi risaleler Hristiyan misyonerlere verilmiş ve *Risale-i Nur*'lar Amerika'ya kadar gönderilmişti.

Bu tür gelişmelerden duyulan rahatsızlıkla, 17 Ocak 1948 günü Said Nursî ve Risale-i Nur Talebeleri Afyon Ağır Ceza Mahkemesine sevk edildi. Denizli mahkemesinde gizli cemiyet kurma, rejim aleyhinde olma, inkılâpları kabul etmeme, Mustafa Kemal'i tahkir, v.b. gibi iddialarla yargılanıp beraat kararı almalarına rağmen, Afyon Ağır Ceza Mahkemesinde de aynı iddialarla yargılandılar. Said Nursî, Afyon Cezaevinin bütün ağır ve zor şartlarına rağmen, On Dördüncü ve On Beşinci Şuaları burada yazarak *Risale–i Nur*'ların telifini tamamladı.

Mahkeme, 6 Aralık 1948 tarihinde Said Nursî hakkında 20 ay ağır hapis cezasına hükmetti. Temyiz edilen kararı Yargıtay, Bediüzzaman'ın lehine bozdu. Ancak, Afyon Ağır Ceza Mahkemesi yargılamayı uzatarak, 20 aylık sürenin cezaevinde geçmesini sağlayıp 20 Eylül 1949'da serbest bıraktı. 72 gün Afyon'da polis kontrolünde iskâna tâbi tutulup, ancak 28 Aralık 1949 tarihinde mecburî ikamet yeri Emirdağ'a dönebildi.

Bediüzzaman, 14 Mayıs 1950'de başlayan çok partili dönemi, 23 Ağustos 1953'e kadar kaldığı Emirdağ'da karşılamıştı. Türkiye'de 27 yıl aradan sonra yeniden başlayan demokratikleşme dönemini büyük bir sevinç ve ümitle karşılayan Bediüzzaman, talebeleriyle birlikte demokratlara çok önemli bir destek sağladı. Toplumun iç dinamiklerine ve bünyesine uygun değişiklikleri teşvik eden Bediüzzaman, hayatının sonuna kadar Demokratlardan ve demokrasiden yana olan tavrını korudu. 1952 yılında İstanbul'da, *Gençlik Rehberi* adlı kitabı hakkında Bediüzzaman'a bir dava daha açıldı. 5 Mart 1952'de yapılan son duruşmada, dava konusu kitabın 1943 yılında Denizli mahkemesinden beraat kararı aldığı ve bu kararın da Yargıtayca onaylanmış olduğu anlaşıldığından, men-i muhakeme kararı verilerek dava sonuca bağlandı. Ardından, Said Nursî Emirdağ'a döndü.

Daha sonra 1953 yılı başlarında İstanbul'a gelen Bediüzzaman, Fener Rum Patrikhanesini de ziyaret etti. Patrik Athenagoras ile görüşmesinde Hz. Muhammed'in (a.s.m.) peygamberliğini, Kur'ân-ı Kerîm'in de Allah'ın kitabı olduğunu kabul etmeleri hâlinde, Hıristiyanları kastederek, ehl-i necat olacaklarını bildirdi.

23 Ağustos 1953'te yerleşmek üzere geldiği Isparta'da açılan bir davanın daha sorgu hâkimliğinde iken reddedilmesi ile Bediüzzaman'la ilgili mahkemeler devri kapandı.

Bu arada biyografisi talebeleri tarafından kaleme alındı; Bediüzzaman tarafından düzeltmeler yapılarak *Tarihçe-i Hayat* ismi ile *Risale-i Nur Külliyatına* dahil edildi.

Bediüzzaman, bundan sonraki hayatını ziyaretle geçiriyor, gittiği yerlerde talebelerine dersler yapıyordu. Takvimler 21 Mart 1960 tarihini gösterirken, ağır hasta bir vaziyette, yanındaki talebeleriyle Urfa'ya gitti. Seksen iki yıllık ömrünü 23 Mart 1960 günü, İpek Palas Oteli 27 numaralı odada sabaha karşı tamamladı.

Ömrü boyunca verdiği iman ve hürriyet mücadelesi yüzünden baskı altında kalan Bediüzzaman, 27 Mayıs 1960'daki hükümet darbesinden sonra kabrinde de rahat bırakılmadı. Halilürrahman Dergâhına defnedilen naaşı, 12 Temmuz 1960 gecesi kabrinden alınarak Isparta-Afyon civarında kimsenin bilmediği bir mezara defnedildi.

Dayanılması güç baskılara maruz bırakılmasına rağmen, hayat tarzıyla bir destan yazan Bediüzzaman, arkasında miras olarak Kur'ân'ın çağa dersi ve mesajı olan *Risale-i Nur Külliyatı* ile milyonlarca Nur Talebesini bıraktı. ❏

Asa-yı Mûsa'dan Birinci Kısım

Denizli Hapsinin Bir Meyvesi

Zındıka ve küfr-i mutlaka karşı Risale-i Nur'un bir müdafaanamesidir. Ve bu hapsimizde hakikî müdafaanamemiz dahi budur. Çünkü, yalnız buna çalışıyoruz.

Bu risale, Denizli Hapishanesinin bir meyvesi ve bir hatırası ve iki Cuma günün mahsulüdür.

Said Nursî

* *Asa-yı Mûsa*'nın Birinci Kısmı olan *Meyve Risalesi*, Denizli hapsinde iken 1943-1944'de Türkçe olarak telif edilmiştir.

hakikî: gerçek

küfr-i mutlak: kayıtsız şartsız küfür, mutlak küfür, hiç bir imanî hükmü, delili, hakikati kabul etmeme, kesin ve tam bir inkâr.

mahsul: verim.

müdafaaname: müdafaa metni, savunma mektubu, savunma dilekçesi.

zındık: Allah'a ve ahirete inanmayan, Allah'ı inkâr eden, imansız, münkir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

فَلَبِثَ ف۪ى السِّجْنِ بِضْعَ سِن۪ينَ [1]

ayetinin ihbarı ve sırrıyla, Yusuf Aleyhisselâm, mahpusların piridir; ve hapishane, bir nevi medrese-i Yusufiye olur. Madem Risale-i Nur Şakirtleri iki defadır çoklukla bu medreseye giriyorlar; elbette Risale-i Nur'un hapse temas ve ispat ettiği bir kısım meselelerinin kısacık hülâsalarını, bu terbiye için açılan dershanede okumak ve okutmakla tam terbiye almak lâzım geliyor. İşte o hülâsalardan, beş altı tanesini beyan ediyoruz.

1. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla.
Yusuf daha yıllarca zindanda kaldı. (Yusuf Suresi: 42.)

aleyhisselâm: Allah'ın selamı onun üzerine olsun.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
dershane: ders verilen yer.
hülâsa: bir şeyin özü, esası, özeti.
ihbar: haber verme, bildirme, anlatma, duyurma.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
lâzım gelmek: gerekmek.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
mahpus: hapsedilmiş olan, mevkuf.
medrese-i Yusufiye: Yusuf'un medresesi, Hz. Yusuf'un (a.s.) iftira, haksızlık ve zulüm ile hapiste kalmasından kinaye olarak, iman ve Kur'ân'a hizmetinden dolayı tevkif edilenlerin hapsedildiği yer manasında, hapishane.
mesele: önemli konu.
nevi: çeşit, tür.
pir: reis, her hangi bir meslek ve sanatın başlatıcısı.
Rahîm: merhamet eden, çok merhametli olan, esirgeyen, koruyan, acıyan Allah.
Rahman: sonsuz merhamet sahibi ve şefkatle bütün varlıkları rızıklandıran Allah.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sır: gizli hakikat.
şakirt: talebe, öğrenci.
temas: değinme, anlatma.
terbiye: eğitim; iyi ahlak, saygı ve edep öğrenme.
zindan: hapishane.

Birincisi

DÖRDÜNCÜ SÖZDE izahı bulunan, her gün yirmi dört saat sermaye-i hayatı Hâlık'ımız bize ihsan ediyor; tâ ki, iki hayatımıza lâzım şeyler o sermaye ile alınsın. Biz, kısacık hayat-ı dünyeviyeye yirmi üç saati sarf edip, beş farz namaza kâfi gelen bir saati pek çok uzun olan hayat-ı uhreviyemize sarf etmezsek, ne kadar hilâf-ı akıl bir hata ve o hatanın cezası olarak hem kalbî, hem ruhî sıkıntıları çekmek ve o sıkıntılar yüzünden ahlâkını bozmak ve me'yusâne hayatını geçirmek sebebiyle, değil terbiye almak, belki terbiyenin aksine gitmekle ne derece hasaret ederiz, kıyas edilsin. Eğer, bir saati beş farz namaza sarf etsek, o hâlde hapis ve musibet müddetinin her bir saati, bazen bir gün ibadet ve fânî bir saati bâkî saatler hükmüne geçebilmesi ve kalbî ve ruhî me'yusiyet ve sıkıntıların kısmen zeval bulması ve hapse sebebiyet veren hatalara kefareten affettirmesi ve hapsin hikmeti olan terbiyeyi alması ne derece kârlı bir imtihan, bir ders ve musibet arkadaşlarıyla tesellidarâne bir hoş sohbet olduğu düşünülsün.

Dördüncü Sözde denildiği gibi, bin lira ikramiye kazancı için bin adam iştirak etmiş bir piyango kumarına yirmi dört lirasından beş on lirayı veren ve yirmi dörtten birisini ebedî bir mücevherat hazinesinin biletine vermeyen —Hâlbuki dünyevî piyangoda o bin lirayı kazanmak

ahlâk: huylar, tabiatlar.
akis: ters, zıt.
bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan.
bazen: zaman zaman, ara sıra, her zaman değil.
ceza: karşılık, azap.
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli.
fânî: ölümlü, geçici.
farz: kesin yapılması gerekli olan; İslâmiyette kesin olarak yapılması gereken emir.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı; Allah.
hasaret: hasar, zarar, ziyan.
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
hayat-ı uhreviye: uhrevî hayat, ahirete ait olan hayat.
hikmet: İlahî gaye, gizli sebep.
hilâf-ı akıl: akla ters, akıl dışı.
hükmüne: yerine, değerine.
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf.
ikramiye: piyangodan çıkan şey.
imtihan: deneme, sınama; Allah'ın çeşitli şekillerde kullarını denemesi.
iştirak: katılma.
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla, eksiksiz anlatma.
kâfî: yeter, kâfi gelir.
kalbî: kalple ilgili, kalbe ait.
kefareten: kefaret ile, kendisi ile günah örtülen veya giderilen şey ile.
kısmen: kısmî olarak, bazı yönden.
kıyas: karşılaştırma, oranlama.
lâzım: gerek.
me'yusâne: ümitsizce, ümitsizlikle, ümitsiz bir şekilde.
me'yusiyet: ümitsizlik.
musibet: felaket, bela.
mücevherat: mücevherler, elmas, yakut, zümrüt v.b. süs taşlarıyla süslenmiş ziynet eşyaları.
müddet: süre, zaman.
ruhî: ruha ait, ruhla ilgili.
sarf: harcama.
sebebiyet: sebep olma, icap ettirme, gerektirme.
sermaye: ana para.
sermaye-i hayat: hayat sermayesi.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
terbiye: eğitim; iyi ahlak, saygı ve edep öğrenme.
tesellidarâne: teselli ederek, teselli edene yakışır şekilde.
zeval: sona erme, yok olma, ölme.

ihtimali binden birdir; çünkü bin hissedar daha var— ve uhrevî mukadderat-ı beşer piyangosunda, hüsn-i hatimeye mazhar ehl-i iman için kazanç ihtimali binden dokuz yüz doksan dokuz olduğuna yüz yirmi dört bin enbiyanın ona dair ihbarını keşf ile tasdik eden evliyadan ve asfiyadan haddühesaba gelmez sadık muhbirler haber verdikleri hâlde, evvelki piyangoya koşmak, ikincisinden kaçmak ne derece maslahata muhalif düşer, mukayese edilsin.

Bu meselede, hapishane müdürleri ve sergardiyanları ve belki memleketin idare müdebbirleri ve asayiş muhafızları, Risale-i Nur'un bu dersinden memnun olmaları gerektir. Çünkü, bin mütedeyyin ve Cehennem hapsini her vakit tahattur eden adamların idare ve inzibatı, on namazsız ve itikatsız, yalnız dünyevî hapsi düşünen ve haram helâl bilmeyen ve kısmen serseriliğe alışan adamlardan daha kolay olduğu çok tecrübelerle görülmüş.

asayiş: kanun ve nizam hakimiyetinin sağlanması.
asfiya: safiyet ve takva sahibi olan, Hz. Peygamberin (a.s.m.) vârisi hükmünde, onun meslek ve gayelerini hayata geçirmeye çalışan âlim zatlar.
beşer: insanlık.
dair: alakalı, ilgili.
dünyevî: dünyaya ait.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri.
enbiya: nebiler, peygamberler.
evliya: veliler, Allah dostları.
evvel: önce.
had ve hesaba gelmeme: sayısız ve sınırsız olma.
haram: İslâmiyetçe yasaklanan işler.
hazine: zengin ve değerli kaynak.
helâl: Allah'ın müsaade ettiği şey, din bakımından günah olmayan şey.
hissedar: hisse sâhibi, hissesi olan.
hüsn-i hatime: iyi son.
idare: memleket işlerinin yürütülmesi, çekip çevirilmesi.
ihbar: haber verme, bildirme, anlatma, duyurma.
ihtimal: olabilirlik.
inzibat: düzeni sağlama, asayişi yoluna koyma.
itikat: kesin inanma, iman.
keşif: Allah tarafından ilham edilme, kalp gözüyle görme.
kısmen: kısmî olarak, bazı yönden.
maslahat: uygun iş.
mazhar: nail olma, şereflenme.
mesele: önemli konu.
muhafız: her hangi bir şeyi korumakla vazifeli asker.
muhalif: zıt, karşıt.
muhbir: haber veren, haberci.
mukadderat: Allah tarafından ezelde takdir olunmuş şeyler, ileride meydana gelecek haller ve olaylar, alın yazısı.
mukayese: karşılaştırma.
müdebbir: tedbir alan, tedbirli, her şeyi önceden düşünen.
mütedeyyin: dinin emirlerini eksiksiz yerine getiren, dindar, dine bağlı.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sadık: sözünde, vaadinde, işinde doğru olan.
sergardiyan: baş gardiyan.
tahattur: hatırlama, hatıra getirme.
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme.
tecrübe: yaşayarak elde edilen iyi veya kötü kazanımlar.
uhrevî: ahirete dair, ahirete ait, ahiret âlemiyle ilgili.

İkinci Meselenin Hülâsası

RİSALE-İ NUR'dan *Gençlik Rehberi*'nin güzelce izah ettiği gibi, ölüm o kadar kat'î ve zahirdir ki, bu günün gecesi ve bu güzün kışı gelmesi gibi ölüm başımıza gelecek.

Bu hapishane, nasıl ki mütemadiyen çıkanlar ve girenler için muvakkat bir misafirhanedir. Öyle de, bu zemin yüzü dahi, acele hareket eden kafilelerin yollarında bir gecelik konmak ve göçmek için bir handır. Her bir şehri yüz defa mezaristana boşaltan ölüm, elbette hayattan ziyade bir istediği var. İşte bu dehşetli hakikatin muammasını Risale-i Nur hâl ve keşfetmiş. Bir kısacık hülâsası şudur:

Madem ölüm öldürülmüyor ve kabir kapısı kapanmıyor; elbette bu ecel cellâdının elinden ve kabir haps-i münferidinden kurtulmak çaresi varsa, insanın en büyük ve her şeyin fevkinde bir endişesi, bir meselesidir. Evet, çaresi var ve Risale-i Nur Kur'ân'ın sırrıyla o çareyi iki kere iki dört eder derecesinde kat'î ispat etmiş. Kısacık hülâsası şudur ki:

Ölüm ya idam-ı ebedîdir, hem o insanı, hem bütün ahbabını ve akaribini asacak bir darağacıdır, veyahut başka bir bâkî âleme gitmek ve iman vesikasıyla saadet

ahbap: dostlar.
akarib: akrabalar, yakınlar.
âlem: dünya, cihan.
bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan.
cellât: idama mahkûm olanların hükümlerini infaz etmeye vazifeli olan adam.
darağacı: idama mahkûm olanların asıldıkları sehpa.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ecel: her canlının Allah tarafından takdir edilen ölüm vakti.
endişe: kaygı.
fevkinde: üstünde.
hakikat: gerçek, esas.
hal: çözme, karışık bir meseleyi şüphe edilmeyecek derecede açıklama.
han: yolcuların misafir olarak kaldığı yer.
haps-i münferit: ehl-i dalâlet için ölüm ve kabir.
hülasa: bir şeyin özü, esası, özeti.
idam-ı ebedî: dirilmemek üzere yok oluş, ahiret inancı olmadığı için ölümü ebedî yokluğa gitmek olarak görme.
iman: inanma, itikat.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla, eksiksiz anlatma.
kabir: mezar.
kafile: birlikte yolculuk eden topluluk; zümre, fırka.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
mezaristan: mezarlık.
misafirhane: misafirlerin kaldığı ev, geçici bekleme yeri.
muamma: anlaşılmaz, çözülmesi güç iş, anlamı gizli ve güç anlaşılır söz.
muvakkat: geçici.
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı.
saadet: mutluluk.
sır: gizli hakikat.
vesika: inanılacak, dayanılacak, güvenilecek sağlam delil, hüccet, belge.
zahir: açık, aşikar.
zemin: yer.
ziyade: çok, fazla

sarayına girmek için bir terhis tezkeresidir. Ve kabir ise ya karanlıklı bir haps-i münferit ve dipsiz bir kuyudur, veyahut bu zindan-ı dünyadan bâkî ve nuranî bir ziyafetgâh ve bağistana açılan bir kapıdır. Bu hakikati Gençlik Rehberi bir temsil ile ispat etmiş.

Meselâ, bu hapsin bahçesinde, asmak için darağaçları konulmuş ve onların dayandıkları duvarın arkasında gayet büyük ve umum dünya iştirak etmiş bir piyango dairesi kurulmuş. Biz bu hapisteki beş yüz kişi, her hâlde hiç müstesnası yok ve kurtulmak mümkün değil, bizi birer birer o meydana çağıracaklar. Ya "Gel, idam ilânını al, darağacına çık!" veya "Daimî haps-i münferit pusulasını tut, bu açık kapıya gir!" veyahut "Sana müjde! Milyonlar altın bileti sana çıkmış; gel, al!" diye her tarafta ilânatlar yapılıyor. Biz de gözümüzle görüyoruz ki, birbiri arkasında o darağaçlarına çıkıyorlar. Bir kısmın asıldıklarını müşahede ediyoruz. Bir kısmı da darağaçlarını basamak yapıp, o duvarın arkasındaki piyango dairesine girdiklerini, orada, büyük ve ciddî memurların kat'î haberleri ile görür gibi bildiğimiz bir sırada, bu hapishanemize iki heyet girdi.

Bir kafile, ellerinde çalgılar, şaraplar, zahirde gayet tatlı helvalar, baklavalar var; bizlere yedirmeye çalıştılar. Fakat, o tatlılar zehirlidir. İnsî şeytanlar içine zehir atmışlar.

İkinci cemaat ve heyet, ellerinde terbiyenameler ve helâl yemekler ve mübarek şerbetler var; bize hediye

bağistan: bağlık, bahçelik, büyük bahçe.
bâki: sonsuz, daimi, ebedi.
cemaat: topluluk, bir yere toplanmış insanlar, takım, bölük.
ciddî: mühim, önemli.
daimî: sürekli, devamlı.
gayet: son derece.
haps-i münferit: ehl-i dalâlet için ölüm ve kabir.
helâl: İslâmî ölçüler içinde kazanılmış şey.
heyet: bir topluluğu meydana getiren kişilerin bütünü, komite.
idam: yok olma.
ilân: yayma, duyurma, bildirme.
ilânât: ilânlar.
İnsî: insan cinsinden.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
iştirak: ortaklık etme, katılma.
kabir: mezar.
kafile: birlikte yolculuk eden topluluk; zümre, fırka.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
meselâ: örneğin.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
müjde: sevindirici haber, muştu.
müstesna: kaide dışı, kural dışı.
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme.
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver.
pusula: kısa mektup.
şeytan: zeki, kurnaz olan, bu zekiliğini kötülük yapmakta kullanan kimse.
temsil: misal getirme, özellikle öğüt alınsın diye mesel anlatma.
terbiyenâme: terbiye yazısı.
terhis: izin verme, serbest bırakma.
tezkere: belge, pusula.
umum: bütün.
zahirî: görünüşte olan; zahire, dışa ait olan.
zindan-ı dünya: dünya zindanı, dünyanın ehl-i iman için Cennete nispeten zindan hükmündeki hayatı.
ziyafetgâh: ziyafet verilen yer

veriyorlar ve bilittifak beraber, pek ciddî ve kat'î diyorlar ki: "Eğer o evvelki heyetin sizi tecrübe için verilen hediyelerini alsanız, yeseniz, bu gözümüz önündeki şu darağaçlarda, başka gördükleriniz gibi asılacaksınız. Eğer bizim, bu memleket hâkiminin fermanıyla getirdiğimiz hediyeleri evvelkinin yerine kabul edip ve terbiyenamelerdeki duaları ve evratları okusanız, o asılmaktan kurtulacaksınız. O piyango dairesinde, ihsan-ı şahane olarak, her biriniz milyon altın biletini alacağınızı, görür gibi ve gündüz gibi inanınız. Eğer o haram ve şüpheli ve zehirli tatlıları yeseniz, asılmaya gittiğiniz zamana kadar dahi o zehirin sancısını çekeceğinizi, bu fermanlar ve bizler müttefikan size kat'î haber veriyoruz" diyorlar.

İşte bu temsil gibi, her vakit gördüğümüz ecel darağacının arkasında mukadderat-ı nev-i beşer piyangosundan ehl-i iman ve taat için, hüsn-i hatime şartıyla, ebedî ve tükenmez bir hazinenin bileti çıkacağını; yüzde yüz ihtimal ile, sefahat ve haram ve itikatsızlık ve fıskta devam edenler, tevbe etmemek şartıyla, ya idam-ı ebedî –ahirete inanmayanlara– veya daimî ve karanlık haps-i münferit —beka-i ruha inanan ve sefahatte gidenlere— ve şekavet-i ebediye ilâmını alacaklarını yüzde doksan dokuz ihtimal ile kat'î haber veren, başta ellerinde nişane-i tasdik olan hadsiz mu'cizeler bulunan yüz yirmi dört bin peygamberler [1] (aleyhimüsselâm) ve onların verdikleri haberlerin izlerini ve sinemada gibi gölgelerini keşif ile, zevk ile görüp tasdik ederek imza basan yüz yirmi dört milyondan ziyade evliyalar (kaddesallahü esrarehüm)

1. *Müsned*, 5:178, 179, 246; *Zâdü'l-Meâd*, 1:43-44.

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
beka-i ruh: ruhun ebedîliği, sonsuzluğu, ölümsüzlüğü.
bilittifak: ittifakla, beraberce, elbirliğiyle.
ciddî: mühim, önemli.
daimî: sürekli, devamlı.
darağacı: idama mahkûm olanların asıldıkları sehpa, dâr.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli.
ecel: her canlının Allah tarafından takdir edilen ölüm vakti.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri.
evliya: veliler, Allah dostları.
evrat: virtler, okunması âdet olan dinî dualar.
ferman: emir, buyruk.
fısk: hak yoldan veya hak yolundan çıkma, Allah'a karşı isyan etme.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hâkim: memleketi idare eden, hükümdar.
haps-i münferit: ehl-i dalâlet için ölüm ve kabir.
haram: İslâmiyetçe yasaklanan işler.
hazine: zengin ve değerli kaynak.
heyet: bir topluluğu meydana getiren kişilerin bütünü, komite.
hüsn-i hatime: iman ile ahirete gitmek, kelime-i şehadet söyleyerek ölmek.
idam-ı ebedî: dirilmemek üzere yok oluş, ahiret inancı olmadığı için ölümü ebedî yokluğa gitmek olarak görme.
ihsan-ı şahane: padişahın ihsanı, padişahın lütfu, padişahın ikramı, padişahın hediyesi.
ihtimal: olabilirlik.
ilâm: belge, bildiri.
itikat: kesin inanma, iman.
Kaddesallahü Esrarehüm: sırları, hakikatleri muazzez ve müşerref olsun.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
keşif: Allah tarafından ilham edilme, kalp gözüyle görme.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların aciz kaldığı şey.
mukadderat-ı nev'i beşer: insanoğlunun mukadderatı, insanoğlunun önceden takdir edilmiş başına gelecekler.
müttefikan: ittifak ederek, hep beraber, birlikte.
nişane-i tasdik: doğruluğunu, kabul edilirliğini gösteren alâmet, belirti.
peygamber: Allah tarafından haber getirerek İlahî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, nebî.
sefahet: zevk, eğlence ve yasak şeylere düşkünlük, sefihlik.
şekavet-i ebediye: ebedî, sonsuz sıkıntı ve işkence, bitmeyen azap.
taat: itaat etme, boyun eğme, emre uyma.
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme.
temsil: misal getirme, özellikle öğüt alınsın diye mesel anlatma.
terbiyenâme: terbiye yazısı.
tövbe: işlenmiş bir günahtan pişmanlık duyup bir daha işlememek üzere söz verme.
ziyade: çok, fazla

ve o iki kısım meşahir-i insaniyenin haberlerini aklen kat'î bürhanlarla ve kuvvetli hüccetlerle —fikren ve mantıken— yakinî bir surette ispat ederek tasdik edip imza basan milyarlar gelen geçen muhakkikler, (HAŞİYE) müçtehitler ve sıddıkînler, bilicma mütevatiren nev-i insanın güneşleri, kamerleri, yıldızları olan bu üç cemaat-i azîme ve bu üç taife-i ehl-i hakikat ve beşerin kudsî kumandanları olan bu üç büyük ve âlî heyetlerin fermanları ile verdikleri haberleri dinlemeyen ve saadet-i ebediyeye giden onların gösterdikleri yol olan sırat-ı müstakimde gitmeyenler, yüzde doksan dokuz dehşetli tehlike ihtimalini nazara almayan ve bir tek muhbirin bir yolda tehlike var demesiyle o yolu bırakan, başka uzun yolda hareket eden bir adam, elbette ve elbette vaziyeti şudur ki:

İki yolun, hadsiz muhbirlerin kat'î ihbarlarıyla en kısa ve kolayı ve yüzde yüz Cennet ve saadet-i ebediyeyi kazandıranı bırakıp, en dağdağalı ve uzun ve sıkıntılı ve yüzde doksan dokuz Cehennem hapsini ve şekavet-i daimeyi netice veren yolunu ihtiyar ettiği hâlde, dünyada iki yolun, bir tek muhbirin yalan olabilir haberiyle, yüzde bir tek ihtimal tehlike ve bir ay hapis imkânı bulunan kısa yolu bırakıp, menfaatsiz —yalnız zararsız olduğu için— uzun yolu ihtiyar eden bedbaht, sarhoş divaneler gibi dehşetli ve uzakta görünen ve ona musallat olan ejderhalara ehemmiyet vermez. Sineklerle uğraşıyor,

---

HAŞİYE: O muhakkiklerden tek birisi Risale-i Nur'dur. Yirmi senedir en muannit feylesofları ve mütemerrit zındıkları susturan eczaları meydandadır. Herkes okuyabilir ve kimse itiraz etmez.

aklen: akıl ile, akıl yolu ile, akıl gereğince.
âlî: yüce, yüksek, ulu.
bedbaht: bahtsız, talihsiz, zavallı.
beşer: insanlık.
bilicma: icma ile, birden, ittifakla, fikir birliğiyle.
bürhan: delil, ispat, hüccet.
cemaat-i azîme: büyük ve kalabalık cemaat, topluluk.
dağdağa: gürültü, beyhude telaş ve ıztırap.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
divane: deli, aklı başında olmayan, budala, alık.
ecza: eczacılıkta, ilâç yapmada kullanılan çeşitli maddeler.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ejderha: korkunç ve hayalî bir hayvan.
ferman: emir, buyruk.
feylesof: felsefe ile uğraşan, filozof.
fikren: fikir ile, düşünerek, zihnen.
haşiye: dipnot.
heyet: bir topluluğu meydana getiren kişilerin bütünü, komite.
hüccet: delil.
ihbar: haber verme, bildirme, anlatma, duyurma.
ihtiyar: seçme, tercih etme.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
itiraz: kabul etmediğini belirtme, karşı çıkma.
kamer: Ay.
kudsî: mukaddes, yüce.
kumandan: komutan.
menfaat: fayda.
meşahir-i insaniye: insanların meşhurları.
muannit: inatçı, ayak direyen.
muhakkik: tahkik eden, gerçeği araştırıp bulan, bir şeyin iç yüzünü inceleyerek vakıf olan.
muhbir: haber veren, haberci.
musallat: çok rahatsızlık veren, aşırı derecede sataşan.
müçtehit: ayet ve hadislerden şer'î hükümler çıkarabilen, gerekli bütün ehillik şartlarına sahip olan, geniş ve derin bilgili din âlimi.
mütemerrit: temerrüt eden, inatçı, kötü fiilinde inatlaşan.
mütevatiren: yalan üzerinde birleşmeleri aklen mümkün olmayan bir topluluğun naklettiği haber tarzında, tevatür yoluyla.
nazar: bakış, dikkat.
nev-i insan: insan türü, insanoğlu.
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.
sıddıkîn: sıddıklar, doğru sözlü olanlar, samimiyetle iman etmiş olan ve bunun gereğine tam olarak uyanlar.
sırat-ı müstakim: hak yol, Allah'ın gösterdiği hidayet yolu.
suret: biçim, tarz, görünüş.
şekavet-i daime: sürekli bedbahtlık, sonsuz sıkıntı.
taife-i ehl-i hakikat: hakikat yolunda olanlar, gerçek yolunda olanlar grubu.
vaziyet: durum.
yakinî: şüphe edilemeyecek derecede kesin bir şekilde.
zındık: Allah'a ve ahirete inanmayan, Allah'ı inkâr eden, imansız, münkir.

yalnız onlara ehemmiyet verir derecede aklını, kalbini, ruhunu, insaniyetini kaybetmiş oluyor.

Madem hakikat-i hâl budur; biz mahpuslar, bu hapis musibetinden intikamımızı tam almak için o mübarek ikinci heyetin hediyelerini kabul etmeliyiz. Yani, nasıl ki bir dakika intikam lezzeti ve birkaç dakika veya bir iki saat sefahat lezzetleriyle, bu musibet, bizi on beş ve beş ve on ve iki üç sene bu hapse soktu, dünyamızı bize zindan eyledi. Biz dahi bu musibetin rağmına ve inadına, bir iki saat müddet-i hapsi bir iki gün ibadete ve iki üç sene cezamızı —mübarek kafilenin hediyeleriyle— yirmi otuz sene bâkî bir ömre ve on ve yirmi sene hapiste cezamızı milyonlar sene Cehennem hapsinden affımıza vesile edip, fânî dünyamızın ağlamasına mukabil, bâkî hayatımızı güldürerek, bu musibetten tam intikamımızı almalıyız. Hapishaneyi terbiyehane gösterip, vatanımıza ve milletimize birer terbiyeli, emniyetli, menfaatli adam olmaya çalışmalıyız. Ve hapishane memurları ve müdürleri ve müdebbirleri dahi, cani ve eşkıya ve serseri ve katil ve sefahatçi ve vatana muzır zannettikleri adamları bir mübarek dershanede çalışan talebeler görsünler ve müftehirâne Allah'a şükretsinler.

bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan.
cani: acımasız, gaddar.
ehemmiyet: önem.
emniyet: eminlik, güvenlik, korkusuzluk.
eşkıya: dağ hırsızları, haydutlar, yol kesiciler.
fânî: ölümlü, geçici.
hakikat-ı hâl: durumun gerçek yönü, işin aslı.
ibadet: Allah'ın emrettiklerini yerine getirme, Allah'a karşı kulluk vazifesini yapma.
inat: bir konuda ısrarlı olma, sözünde ayak direme.
insaniyet: insanlık mahiyeti.
intikam: öç alma, kendisine, bulunduğu topluluğa veya benimsediği bir şeye karşı yapılan tecavüze, kötülüğe karşılık verme, misillemede bulunma.
kafile: birlikte yolculuk eden topluluk; zümre, fırka.
katil: katleden, öldüren.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
mahpus: hapsedilmiş olan, mevkuf.
mukabil: karşılık.
musibet: felaket, bela.
muzır: zararlı, zarar veren.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
müddet-i habs: hapis süresi.
müdebbir: tedbir alan, tedbirli, her şeyi önceden düşünen.
müftehirane: iftiharla, iftihar ederek, övünerek, gururlu bir şekilde.
rağmına: ona rağmen, inadına, zıddına.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sefahet: zevk, eğlence ve yasak şeylere düşkünlük, sefihlik.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.
talebe: talep eden, öğrenci.
terbiye: eğitim; iyi ahlak, saygı ve edep öğrenme.
terbiyehane: terbiye yeri.
vesile: aracı, vasıta.
zindan: hapishane

Üçüncü Mesele

GENÇLİK REHBERİ'nde izahı bulunan ibretli bir hâdisenin hülâsası şudur:

Bir zaman, Eskişehir hapishanesinin penceresinde, bir Cumhuriyet Bayramında oturmuştum. Karşısındaki lise mektebinin büyük kızları, onun avlusunda gülerek raks ediyorlardı. Birden, manevî bir sinema ile, elli sene sonraki vaziyetleri bana göründü. Ve gördüm ki, o elli altmış kızlardan ve talebelerden kırk ellisi, kabirde toprak oluyorlar, azap çekiyorlar. Ve on tanesi, yetmiş seksen yaşında, çirkinleşmiş, gençliğinde iffetini muhafaza etmediğinden, sevmek beklediği nazarlardan nefret görüyorlar. Kat'î müşahede ettim, onların o acınacak hâllerine ağladım. Hapishanedeki bir kısım arkadaşlar ağladığımı işittiler. Geldiler, sordular; ben dedim: "Şimdi beni kendi hâlime bırakınız, gidiniz."

Evet, gördüğüm hakikattir, hayal değil. Nasıl ki bu yaz ve güzün ahiri kıştır; öyle de, gençlik yazı ve ihtiyarlık güzünün arkası kabir ve berzah kışıdır. Geçmiş zamanın elli sene evvelki hâdisatı sinema ile hâl-i hazırda gösterildiği gibi, gelecek zamanın elli sene sonraki istikbal hâdisatını gösteren bir sinema bulunsa, ehl-i dalâlet ve sefahatin elli altmış sene sonraki vaziyetleri onlara gösterilse idi, şimdiki güldüklerine ve gayrimeşru keyiflerine nefretler ve teellümlerle ağlayacaklardı.

ahir: son.
azap: günahlara karşı kabirde ve ahirette çekilecek ceza.
berzah: ruhların kıyamete kadar bekleyeceği, dünya ile ahiret arasındaki yer.
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli; yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler.
ehl-i sefahet: sefihler, nefsî zevk ve lezzetleri çok masraf yapanlar.
evvel: önce.
gayrimeşru: meşru olmayan, dine aykırı, kanunsuz.
güz: sonbahar.
hâdisat: hadiseler, olaylar.
hâdise: olay.
hakikat: gerçek, hayalî olmayan, görülen, mevcut olan, bir şeyin aslı ve esası.
hâl-i hâzır: şimdiki durum.
hulâsa: bir şeyin özü, esası, özeti.
ibret: bir olaydan, kötü bir durumdan ders alma, ders çıkarma.
iffet: namus, ırz.
istikbal: gelecek zaman.
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla, eksiksiz anlatma.
kabir: mezar.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mektep: eski dönemde ilk ve orta tahsilin yapıldığı eğitim kurumu.
mesele: önemli konu.
muhafaza: koruma.
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme.
nazar: bakış, dikkat.
nefret: bir şeyden veya kimseden iğrenme, tiksinme, ikrah.
raks: oynama, dans etme.
sefahet: zevk, eğlence ve yasak şeylere düşkünlük, sefihlik.
teellüm: elemlenme, tasalanma, dertlenme, üzüntü duyma.
vaziyet: durum

Ben, o Eskişehir Hapishanesindeki müşahede ile meşgul iken sefahat ve dalâleti terviç eden bir şahs-ı manevî, insî bir şeytan gibi karşıma dikildi ve dedi:

"Biz hayatın her bir çeşit lezzetini ve keyiflerini tatmak ve tattırmak istiyoruz; bize karışma."

Ben de cevaben dedim:

"Madem lezzet ve zevk için ölümü hatıra getirmeyip dalâlet ve sefahate atılıyorsun, kat'iyen bil ki, senin dalâletin hükmüyle, bütün geçmiş zaman-ı mazi ölmüş ve madumdur ve içinde cenazeleri çürümüş bir vahşetli mezaristandır. İnsaniyet alâkadarlığıyla ve dalâlet yoluyla senin başına ve varsa ve ölmemiş ise kalbine, o hadsiz firaklardan ve o nihayetsiz dostlarının ebedî ölümlerinden gelen elemler, senin şimdiki sarhoşça pek kısa bir zamandaki cüz'î lezzetini imha ettiği gibi; gelecek istikbal zamanı dahi, itikatsızlığın cihetiyle yine madum ve karanlıklı ve ölü ve dehşetli bir vahşetgâhtır. Ve oradan gelen ve başını vücuda çıkaran ve zaman-ı hâzıra uğrayan bîçarelerin başları ecel cellâdının satırıyla kesilip hiçliğe atıldığından, mütemadiyen akıl alâkadarlığıyla senin imansız başına hadsiz elim endişeler yağdırıyor. Senin sefihâne cüz'î lezzetini zirüzeber eder.

Eğer dalâleti ve sefahati bırakıp iman-ı tahkikî ve istikamet dairesine girsen, iman nuruyla göreceksin ki: O geçmiş zaman-ı mazi madum ve her şeyi çürüten bir mezaristan değil, belki mevcut ve istikbale inkılâp eden nuranî bir âlem ve bâkî ruhların istikbaldeki saadet

âlem: dünya, cihan.
bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan.
cevaben: cevap olarak, karşılık şeklinde.
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak, doğru yoldan ayrılma, azma, batıla yönelme.
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli.
firak: ayrılık, hicran.
hüküm: hakimiyet, hakim olma.
iman-ı tahkikî: tahkikî iman, imana dair bütün meseleleri inceleyip delil ve bürhan ile inanma.
imha: ortadan kaldırma, mahvetme.
inkılâp: bir halden başka bir hale geçme, değişme, dönüşme.
insî: insan cinsinden.
istikbal: gelecek zaman.
kat'iyen: katî olarak, kesin olarak, kesinlikle.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
madum: yok olan, mevcut olmayan, bulunmayan.
meşgul: bir işle uğraşan, iş görmekte olan kimse.
mevcut: var olan, bulunan, olan.
mezaristan: mezarlık.
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme.
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı.
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
saadet: mutluluk.
sefahet: zevk, eğlence ve yasak şeylere düşkünlük, sefihlik.
şahs-ı manevî: manevî şahıs; belli bir şahıs olmayıp, kendisine bir şahıs gibi muamele edilen şirket, cemaat, cemiyet gibi ortaklıklar; belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs.
şeytan: zeki, kurnaz olan, bu zekiliğini kötülük yapmakta kullanan kimse.
terviç: revaç verme, kıymet ve değerini arttırma.
vahşet: yabanî ve vahşi olan şey, medeniyetin zıddı.
vahşetgâh: yalnızlık yeri, korku veren yer, ıssız yeri.
zaman-ı mazi: geçmiş zaman

saraylarına girmelerine bir intizar salonu görünmesi haysiyetiyle, değil elem, belki imanın kuvvetine göre Cennetin bir nevi manevî lezzetini dünyada dahi tattırdığı gibi; gelecek istikbal zamanı, değil vahşetgâh ve karanlık, belki iman gözüyle görünür ki, saadet-i ebediye saraylarında hadsiz rahmeti ve keremi bulunan ve her bahar ve yazı birer sofra yapan ve nimetlerle dolduran bir Rahman-ı Rahîm-i Zülcelâli ve'l-İkram'ın ziyafetleri kurulmuş ve ihsanlarının sergileri açılmış, oraya sevkiyat var, diye iman sinemasıyla müşahede ettiğinden, derecesine göre bâkî âlemin bir nevi lezzetini hissedebilir. Demek, hakikî ve elemsiz lezzet yalnız imanda ve iman ile olabilir.

İmanın bu dünyada dahi verdiği binler fayda ve neticelerinden yalnız bir tek fayda ve lezzetini; bu mezkûr bahsimiz münasebetiyle, Gençlik Rehberi'nde bir haşiye olarak yazılan bir temsille beyan edeceğiz. Şöyle ki:

Meselâ, senin gayet sevdiğin bir tek evlâdın sekeratta ölmek üzere iken ve me'yusâne elim ebedî firakını düşünürken, birden Hazret-i Hızır ve Hakîm-i Lokman gibi bir doktor geldi, tiryak gibi bir macun içirdi; o sevimli ve güzel evlâdın gözünü açtı, ölümden kurtuldu. Ne kadar sevinç ve ferah veriyor, anlarsın.

İşte o çocuk gibi, sevdiğin ve ciddî alâkadar olduğun milyonlar sence mahbup insanlar, o mazi mezaristanında, senin nazarında, çürüyüp mahvolmak üzere iken, birden hakikat-i iman, Hakîm-i Lokman gibi o büyük

âlem: dünya, cihan.
bahis: konu.
bâkî: sonsuz, daimi, ebedi.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
ciddî: gerçek olarak, hakikaten.
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli.
elem: dert, üzüntü, maddî-manevî ıztırap.
evlât: veletler, çocuklar.
ferah: gönül açıklığı, sevinç, sevinme.
firak: ayrılık, hicran.
gayet: son derece.
hakikat-i iman: iman hakikati.
hakikî: gerçek.
Hakîm-i Lokman: Kur'ân'da adı geçen, peygamber olup olmadığı kesin olmayan, öğütleri, ahlâkî ve tıbbî sözleri ile tanınan büyük bir zat. Hz. Lokman (a.s.), Hz. Davud'a (a.s.) yetişmiş ve ondan ilim öğrenmiştir. Halk arasında daha çok, bir hekim (doktor) olarak tanındığı için Hekim-i Lokman olarak yâd edilmiştir. Hekim olduğu hususunda âlimler ittifak etmektedirler.
haşiye: dipnot.
haysiyet: şeref, onur, itibar.
Hazret-i Hızır: İkinci tabaka-i hayat mertebesinde yaşayan ve Kur'ân-ı Kerîm'de ismi geçen meşhur peygamber.
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf.
intizar: bekleme, gözleme.
kerem: cömertlik, lütuf, ihsan, bağış.
kuvvet: güç, kudret.
macun: hamur kıvamına getirilmiş ilâç.
mahbup: sevgili, sevilen, muhabbet edilen.
mahvolma: yok olma, ortadan kalkma, batma.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mazi: geçmiş zaman.
meselâ: örneğin.
me'yusâne: ümitsizce, ümitsizlikle, ümitsiz bir şekilde.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan.
münasebet: ilişki, alâka.
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme.
nazar: bakış, dikkat.
nevi: çeşit, tür.
nimet: lütuf, ihsan, bağış.
Rahman-ı Rahîm-i Zülcelâli ve'l-İkram: sonsuz ikram, haşmet, şefkat, merhamet sahibi olan ve bütün varlıkların rızkını veren; Allah.
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek.
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.
sekerat: ölmek üzere olan bir kişinin kendinden geçmesi.
sevkiyat: sevk işi, gönderme işi.
temsil: misal getirme, özellikle öğüt alınsın diye mesel anlatma.
tiryak: panzehir olarak kullanılan, zehirlenme veya hastalıklardan şifa bulmaya vesile olan ilâç.
vahşetgâh: yalnızlık yeri, korku veren yer, ıssız yeri.
ziyafet: ikram için verilen yemek, yemekli davet, şölen

idamhane tevehhüm edilen mezaristana kalp penceresinden bir ışık verdi. Onunla baştan başa bütün ölüler dirildiler. Ve, "Biz ölmemişiz ve ölmeyeceğiz, yine sizinle görüşeceğiz" lisan-ı hâl ile dediklerinden aldığın hadsiz sevinçler ve ferahları, iman, bu dünyada dahi vermesiyle ispat eder ki, "İman hakikati öyle bir çekirdektir ki, eğer tecessüm etse, bir Cennet-i hususiye ondan çıkar, o çekirdeğin Şecere-i Tuba'sı olur" dedim.

O muannit döndü, dedi:

"Hiç olmazsa hayvan gibi hayatımızı keyif ve lezzetle geçirmek için sefahat ve eğlencelerle bu ince şeyleri düşünmeyerek yaşayacağız."

Cevaben dedim:

"Hayvan gibi olamazsın. Çünkü, hayvanın mazi ve müstakbeli yok. Ne geçmişten elemler ve teessüfler alır ve ne de gelecekten endişeler ve korkular gelir. Lezzetini tam alır, rahatla yaşar, yatar, Hâlık'ına şükreder. Hatta, kesilmek için yatırılan bir hayvan, bir şey hissetmez. Yalnız bıçak kestiği vakit hissetmek ister. Fakat, o his dahi gider; o elemden de kurtulur. Demek, en büyük bir rahmet, bir şefkat-i İlâhiye, gaybı bildirmemektedir ve başa gelen şeyleri setretmektedir. Hususan masum hayvanlar hakkında daha mükemmeldir.

"Fakat, ey insan! Senin mazi ve müstakbelin akıl cihetiyle bir derece gaybîlikten çıkmasıyla, setr-i gayptan hayvana gelen istirahatten tamamen mahrumsun. Geçmişten çıkan teessüfler, elim firaklar ve gelecekten gelen

Cennet-i hususiye: hususî, özel Cennet; Cennet içinde Cennet.
cevaben: cevap olarak, karşılık şeklinde.
cihet: yön, sebep, vesile.
gaybî: gaypla ilgili, görünmeyenlere ait.
gayp: his ve aklın ötesinde kalan, insan tarafından kavranamayan.
hakikat: gerçek, esas.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı; Allah.
hususan: bilhassa, özellikle.
idamhane: yok etme yeri, imha yeri.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
istirahat: dinlenme, rahatlama.
lisan-ı hâl: hâl dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.
mahrum: bir şeye sahip olamayan, yoksun.
masum: saf, temiz.
mezaristan: mezarlık.
muannit: inatçı, ayak direyen.
müstakbel: gelecek zaman.
setretmek: örtmek, kapatmak, gizlemek.
setr-i gayb: gayp perdesi, gizlilik perdesi; başa gelecek şeylerin bilinememesi.
şecere-i Tuba: Cennetteki Tuba ağacı.
şefkat-i İlâhiye: Cenab-ı Hakkın merhameti ve şefkati.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.
tecessüm: cisimleşme, cisim haline gelme.
teessüf: üzülme, eseflenme, bir şeyin tesirini hissetme, acı duyma.
tevehhüm: vehimlenme, kuruntuya kapılma; gerçekte var olmayanı var kabul etme, yok olanı var zannetmekle ümitsizliğe ve korkuya düşme.

korkular ve endişeler, senin cüz'î lezzetini hiçe indirir, lezzet cihetinde yüz derece hayvandan aşağı düşürür. Madem hakikat budur. Ya aklını çıkar at, hayvan ol kurtul; veya aklını imanla başına al, Kur'ân'ı dinle, yüz derece hayvandan ziyade bu fânî dünyada dahi safî lezzetleri kazan" diyerek onu ilzam ettim.

Yine o mütemerrit şahıs döndü, dedi:

"Hiç olmazsa ecnebi dinsizleri gibi yaşarız."

Cevaben dedim:

"Ecnebi dinsizleri gibi de olamazsın. Çünkü onlar, bir peygamberi inkâr etse, diğerlerine inanabilirler. Peygamberleri bilmese de, Allah'a inanabilir. Onu da bilmese, kemalâta medar bazı seciyeleri bulunabilir. Fakat, bir Müslüman, en ahir ve en büyük ve dini ve daveti umumî olan Ahir Zaman Peygamberi Aleyhissalâtü Vesselâmı inkâr etse ve zincirinden çıksa, daha hiçbir peygamberi, hatta Allah'ı kabul etmez. Çünkü bütün peygamberleri ve Allah'ı ve kemalâtı onunla bilmiş. Onlar, onsuz kalbinde kalmaz. Bunun içindir ki, eskiden beri her dinden İslâmiyete giriyorlar; ve hiçbir Müslüman, hakikî Yahudî veya Mecusî veya Nasranî olmaz, belki dinsiz olur. Seciyeleri bozulur; vatana, millete muzır bir hâlete girer."

İspat ettim; o muannit ve mütemerrit şahsın daha tutunacak bir yeri kalmadı. Kayboldu, Cehenneme gitti.

ahir: son.
ahir zaman: dünyanın son zamanı ve son devresi, dünya hayatının kıyamete yakın son devresi.
aleyhissalâtü vesselâm: 'salât ve selam onun üzerine olsun' anlamında Hz. Muhammed'e dua.
davet: çağrı.
ecnebi: yabancı, başka milletten olan.
fânî: ölümlü, geçici.
hakikî: gerçek.
hâlet: hal, durum.
ilzam: susturma, cevap veremez hâle getirme.
inkâr: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme.
İslâmiyet: Müslümanlık, semavî dinlerin sonuncusu.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
kemalât: faziletler, kemaller, olgunluklar, mükemmellikler.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
Mecusî: ateşe tapan, Zerdüşt dinini benimseyen, bu dinle ilgili olan, Zerdüştî.
medar: sebep, vesile.
muannit: inatçı, ayak direyen.
muzırr: zararlı, zarar veren.
Müslüman: İslâm dinine bağlı, dindar, mütedeyyin.
mütemerrit: temerrüt eden, inatçı, kötü fiilinde inatlaşan.
Nasranî: İsevî, Hristiyan.
peygamber: Allah tarafından haber getirerek İlahî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, nebi.
safî: saf olan, katışıksız, duru.
seciye: iyi huy, karakter.
şahıs: kişi, kimse, fert.
umumî: herkese ait, genel.
Yahudî: Hz. Yakub'un oğlu Yahuda'ya mensup olanlar, İsrailoğulları.
ziyade: çok, fazla

İşte ey bu medrese-i Yusufiyede benim ders arkadaşlarım! Madem hakikat budur; ve bu hakikati Risale-i Nur o derece kat'î ve güneş gibi ispat etmiş ki, yirmi senedir mütemerritlerin inatlarını kırıp imana getiriyor. Biz dahi hem dünyamıza, hem istikbalimize, hem ahiretimize, hem vatanımıza, hem milletimize tam menfaatli ve kolay ve selâmetli olan iman ve istikamet yolunu takip edip, boş vaktimizi sıkıntılı hülyalar yerinde Kur'ân'dan bildiğimiz sureleri okumak ve manalarını bildiren arkadaşlardan öğrenmek ve kazaya kalmış farz namazlarımızı kaza etmek ve birbirinin güzel huylarından istifade edip, bu hapishaneyi güzel seciyeli fidanlar yetiştiren bir mübarek bahçeye çevirmek gibi a'mal-i saliha ile, hapishane müdür ve alâkadarları cani ve katillerin başlarında zebani gibi azap memurları değil, belki medrese-i Yusufiyede Cennete adam yetiştirmek ve onların terbiyesine nezaret etmek vazifesiyle memur birer müstakim üstat ve birer şefkatli rehber olmalarına çalışmalıyız.

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
alâkadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı.
a'mal-i saliha: salih ameller, Allah'ın rızasına uygun yapılmış iyi ve hayırlı işler.
azap: günahlara karşı kabirde ve ahirette çekilecek ceza.
cani: cinayet işlemiş kimse, acımasız, gaddar.
farz: kesin yapılması gerekli olan; İslâmiyette kesin olarak yapılması gereken emir.
hakikat: gerçek, esas.
huy: yaratılıştan olan karakter, mizaç.
hülya: hayal.
iman: inanma, itikat.
istifade: faydalanma, yararlanma.
istikamet: inanç, düşünce ve niyette, tutum ve davranışta Allah'ın rızasına uygun dürüstlük.
istikbal: gelecek.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
katil: adam öldüren, insan öldüren kimse, cani.
kaza: vakit çıktıktan sonra namazın kılınması veya zamanında yapılmayan ibadetlerin yerine getirilmesi.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
medrese-i Yusufiye: Yusuf'un medresesi, Hz. Yusuf'un (a.s.) iftira, haksızlık ve zulüm ile hapiste kalmasından kinaye olarak, iman ve Kur'ân'a hizmetinden dolayı tevkif edilenlerin hapsedildiği yer manasında, hapishane.
menfaat: fayda.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
müstakim: doğru.
nezaret: gözetme, bakma, kontrol etme.
rehber: yol gösteren, kılavuz.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
seciye: iyi huy, karakter.
selâmet: salimlik, eminlik; sıkıntı, korku ve endişeden uzak olma.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
terbiye: eğitim; iyi ahlak, saygı ve edep öğrenme.
üstat: bir ilim ve sanatta üstün olan kimse, öğretmen.
vazife: görev.
zebani: Cehennemlikleri Cehenneme atmakla vazifeli melekler.

Dördüncü Mesele

YİNE *Gençlik Rehberi*'nde izahı var. Bir zaman bana hizmet eden kardeşlerim tarafından sual edildi ki: "Küre-i arzı hercümerce getiren ve İslâm mukadderatıyla alâkadar olan bu dehşetli Harb-i Umumîden elli gündür (şimdi yedi seneden geçti aynı hâl) **(HAŞİYE)** hiç sormuyorsun ve merak etmiyorsun? Hâlbuki bir kısım mütedeyyin ve âlim insanlar, cemaati ve camii bırakıp radyo dinlemeye koşuyorlar. Acaba bundan daha büyük bir hâdise mi var? Veya onunla meşgul olmanın zararı mı var?" dediler.

Cevaben dedim ki:

Ömür sermayesi pek azdır; lüzumlu işler pek çoktur. Birbiri içinde mütedahil daireler gibi, her insanın kalp ve mide dairesinden ve ceset ve hane dairesinden, mahalle ve şehir dairesinden ve vatan ve memleket dairesinden ve küre-i arz ve nev-i beşer dairesinden tut, tâ zîhayat ve dünya dairesine kadar birbiri içinde daireler var. Her bir dairede, her bir insanın bir nevi vazifesi bulunabilir. Fakat en küçük dairede, en büyük ve ehemmiyetli ve daimî vazife var; ve en büyük dairede, en küçük ve muvakkat, ara sıra vazife bulunabilir. Bu kıyas ile,

---

HAŞİYE: Parantez içindeki not 1946 senesine aittir.

âlim: çok okumuş, bilen, bilgili, bilgin.
cemaat: bir imama uyup namaz kılan Müslümanlar topluluğu.
ceset: vücut, beden.
cevaben: cevap olarak, karşılık şeklinde.
daimî: sürekli, devamlı.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ehemmiyetli: önemli.
hâdise: olay.
Harb-i Umumî: genel harp, umumî savaş; 1914-1918 yılları arasında cereyan eden Birinci Dünya Savaşı.
haşiye: dipnot.
hercümerç: karmakarışık olma, alt üst olma.
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla, eksiksiz anlatma.
küre-i arz: yer küre, dünya.
mesele: önemli konu.
mukadderat: Allah tarafından ezelde takdir olunmuş şeyler, ileride meydana gelecek haller ve olaylar, alın yazısı.
muvakkat: geçici.
mütedahil: tedahül eden, birbiri içine geçen.
mütedeyyin: dinin emirlerini eksiksiz yerine getiren, dindar, dine bağlı.
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar.
nevi: çeşit, tür.
sermaye: varlık, servet.
sual: soru.
vazife: görev.
zîhayat: hayat sahibi.

küçüklük ve büyüklük makusen mütenasip vazifeler bulunabilir. Fakat, büyük dairenin cazibedarlığı cihetiyle, küçük dairedeki lüzumlu ve ehemmiyetli hizmeti bıraktırıp, lüzumsuz, malâyani ve afakî işlerle meşgul eder. Sermaye-i hayatını boş yerde imha eder, o kıymettar ömrünü kıymetsiz şeylerde öldürür. Ve bazen bu harp boğuşmalarını merak ile takip eden, bir tarafa kalben taraftar olur, onun zulümlerini hoş görür, zulmüne şerik olur.

Birinci noktaya cevap ise:

Evet, bu Cihan Harbinden daha büyük bir hâdise ve bu zemin yüzündeki hâkimiyet-i amme davasından daha ehemmiyetli bir dava, herkesin ve bilhassa Müslümanların başına öyle bir hâdise ve öyle bir dava açılmış ki, her adam, eğer Alman ve İngiliz kadar kuvveti ve serveti olsa ve aklı da varsa, o tek davayı kazanmak için, bilâtereddüt sarf edecek. İşte o dava ise, yüz bin meşahir-i insaniyenin ve hadsiz nev-i beşerin yıldızları ve mürşitlerinin müttefikan, Kâinat Sahibi'nin ve Mutasarrıfı'nın binler vaat ve ahitlerine istinaden haber verdikleri ve bir kısmı gözleriyle gördükleri şu ki: Herkesin —iman mukabilinde— bu zemin yüzü kadar bağlar ve kasırlar ile müzeyyen ve bâkî ve daimî bir tarla ve mülkü kazanmak veya kaybetmek davası başına açılmış. Eğer iman vesikasını sağlam elde etmezse, kaybedecek. Ve bu asırda, maddiyyunluk taunuyla çoklar o davasını kaybediyor. Hatta bir ehl-i keşif ve tahkik, bir yerde, kırk vefiyattan yalnız birkaç tanesi kazandığını sekeratta müşahede etmiş;

afakî: havaî, gereksiz, lüzumsuz ve değersiz.
ahit: yemin, and.
asır: yüzyıl, asır.
bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan.
bilâtereddüt: tereddütsüz.
bilhassa: özellikle.
cazibedar: çekici, cazibeli.
cihet: yön, sebep, vesile.
dava: takip edilen fikir, iddia.
ehemmiyetli: önemli.
ehl-i keşif: bazı sırları, bilinmeyen hakikatleri, Cenab-ı Hakkın lütuf ve ihsanı ile bilen velîler.
ehl-i tahkik: gerçeği araştıranlar, gerçeğin peşinden gidenler.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hâkimiyet-i amme: umuma hâkim olma, genel hâkimiyet.
harp: savaş, cenk, devletler arasında meydana gelen kanlı ve silahlı kavga.
imha: ortadan kaldırma, mahvetme.
istinaden: istinat ederek, dayanarak, güvenerek, delil kabul ederek.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kalben: kalp ile, kalpten.
kasır: saray, köşk.
kıyas: karşılaştırma, oranlama.
kıymet: değer.
kıymettar: kıymetli, değerli.
kuvvet: güç, kudret.
maddiyyunluk: maddiyyunların mesleği, maddecilik; her şeyi madde ile değerlendiren, sadece maddeye istinat eden, ruhaniyatı ve maneviyatı inkâr edenlerin mesleği, materyalistlik.
makûsen: aksine, ters olarak, zıddına olarak.
malâyani: manasız, faydasız, boş (şey).
meşahir-i insaniye: insanların meşhurları.
mukabil: karşılık.
Mutasarrıf: tasarruf eden, tasarruf sahibi olan, her şeyin sahibi olan, malik.
mülk: sahip olunan, üzerinde tasarrruf hakkı bulunan her şey.
mürşit: irşat eden, doğru yolu gösteren, rehber, kılavuz.
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme.
mütenasip: orantılı, nispetli.
müttefikan: ittifak ederek, hep beraber, birlikte.
müzeyyen: ziynetlendirilmiş, süslü.
sarf: harcama.
sekerat: ölmek üzere olan bir kişinin kendinden geçmesi.
sermaye-i hayat: hayat sermayesi.
şerik: ortak.
taraftar: taraflı, birinin veya bir grubun tarafını tutan, bir tarafı destekleyen.
taun: veba.
vaat: Allah'ın kullarına muhakkak gerçekleşeceğini bildirdiği ahiret hayatında, amellerinin karşılığı ve Allah'ın lütfu olarak verilecek mükâfat, ahiret mükâfatı.
vazife: görev.
vefiyat: ölümler, vefatlar.
vesika: inanılacak, dayanılacak, güvenilecek sağlam delil, hüccet, belge.
zemin: yer.
zulüm: haksızlık

ötekiler kaybetmişler. Acaba bu kaybettiği davanın yerini, bütün dünya saltanatı o adama verilse doldurabilir mi?

İşte, o davayı kazandıracak olan hizmetleri ve yüzde doksanına o davayı kaybettirmeyen harika bir dava vekilini o işte çalıştıran vazifeleri bırakıp, ebedî dünyada kalacak gibi afakî malâyaniyat ile iştigal etmek tam bir akılsızlık bildiğimizden, biz Risale-i Nur Şakirtleri, her birimizin yüz derece aklımız ziyade olsa da, ancak bu vazifeye sarf etmek lâzımdır, diye kanaatimiz var.

Ey hapis musibetinde benim yeni kardeşlerim! Sizler, benim ile beraber gelen eski kardeşlerim gibi, Risale-i Nur'u görmemişsiniz. Ben onları ve onlar gibi binler şakirtleri şahit göstererek derim ve ispat ederim ve ispat etmişim ki: O büyük davayı yüzde doksanına kazandıran ve yirmi senede yirmi bin adama o davanın kazancının vesikası ve senedi ve beratı olan iman-ı tahkikîyi eline veren ve Kur'ân-ı Hakîm'in mu'cize-i maneviyesinden neş'et edip çıkan ve bu zamanın birinci bir dava vekili bulunan Risale-i Nur'dur. Bu on sekiz senedir, benim düşmanlarım ve zındıklar ve maddiyyunlar, aleyhimde gayet gaddarâne desiselerle hükümetin bazı erkânlarını iğfal ederek bizi imha için bu defa gibi eskide dahi hapislere, zindanlara soktukları hâlde, Risale-i Nur'un çelik kal'asında, yüz otuz parça cihazatından ancak iki üç parçasına ilişebilmişler. Demek, avukat tutmak isteyen onu elde etse yeter.

afakî: havaî, gereksiz, lüzumsuz ve değersiz.
aleyh: karşı, karşıt.
berat: nişan, rütbe ve imtiyaz için verilen belge, kurtuluş belgesi.
cihazat: cihazlar, kendilerine ihtiyaç duyulan maddî manevî aletler.
desise: hile, oyun, aldatmaca.
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli.
erkân: reisler, ileri gelenler.
gaddarâne: zalimce, gaddarca, merhametsizce, haincesine.
gayet: son derece.
harika: olağanüstü.
haşiye: dipnot.
iğfal: yanıltma, gaflete düşürerek kandırma, aldatma.
iman-ı tahkikî: tahkikî iman, imana dair bütün meseleleri inceleyip delil ve bürhan ile inanma.
imha: ortadan kaldırma, mahvetme.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
iştigal: bir iş işleme, bir işle uğraşmak, bir iş üzerinde çalışma, meşgul olma.
kal'a: büyük hisar.
kanaat: inanma, görüş, fikir.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
maddiyyun: maddenin ezelî ve ebedî olduğuna, sonradan yaratılmamış bulunduğuna inananlar, maddeye bağlı kalanlar, maddeciler, materyalistler.
malâyaniyat: faydasız, boş şeyler veya sözler.
mu'cize-i manevîye: tesiri manevî olan mu'cize.
musibet: felaket, bela.
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
saltanat: sultanlık, padişahlık, hükümdarlık.
sarf: harcama.
senet: deyanılacak ve güvenilecek şey, kuvvetli delil olabilecek söz.
şakirt: talebe, öğrenci.
vazife: görev.
vekil: başkasının yerine ve adına hareket eden, konuşan.
vesika: inanılacak, dayanılacak, güvenilecek sağlam delil, hüccet, belge.
zindan: hapishane.
zındık: Allah'a ve ahirete inanmayan, Allah'ı inkâr eden, imansız, münkir.
ziyade: çok, fazla

Hem, korkmayınız! Risale-i Nur yasak olmaz. Hükûmet-i cumhuriyenin mebusları ve erkânlarının ellerinde mühim risaleleri, iki üçü müstesna olarak, serbest geziyorlardı. İnşaallah, bir zaman hapishaneleri tam bir ıslahhane yapmak için, bahtiyar müdürler ve memurlar, o Nurları mahpuslara ekmek ve ilâç gibi tevzi edecekler.

bahtiyar: bahtlı, talihli, mes'ut , mutlu.

hükümet-i cumhuriye: cumhuriyet hükümeti. cumhuriyet idaresi.

inşaallah: 'Allah izin verirse' manasında kullanılan bir dua.

ıslahhane: ıslahevi, suçlu çocukları ıslah ve eğitme ve gerekirse cezalandırma maksadıyla çalışan kurum.

mahpus: hapsedilmiş olan, mevkuf.

mebus: halk tarafından seçilerek meclise gönderilen, milletvekili.

mühim: önemli, ehemmiyetli.

müstesna: kaide dışı, kural dışı.

tevzi: dağıtma, herkese payını verme

Beşinci Mesele

GENÇLİK REHBERİ'nde izah edildiği gibi, *gençlik hiç şüphe yok ki gidecek. Yaz güze ve kışa yer vermesi ve gündüz akşama ve geceye değişmesi kat'iyetinde, gençlik dahi ihtiyarlığa ve ölüme değişecek. Eğer o fânî ve geçici gençliğini iffetle hayrata, istikamet dairesinde sarf etse, onunla ebedî bâkî bir gençliği kazanacağını bütün semavî fermanlar müjde veriyorlar. Eğer sefahate sarf etse, nasıl ki bir dakika hiddet yüzünden bir katl milyonlar dakika hapis cezasını çektirir; öyle de, gayrimeşru dairedeki gençlik keyifleri ve lezzetleri, ahiret mes'uliyetinden ve kabir azabından ve zevalinden gelen teessüflerden ve günahlardan ve dünyevî mücazatlarından başka, aynı lezzet içinde o lezzetten ziyade elemler olduğunu aklı başında her genç tecrübe ile tasdik eder.*

Meselâ, *haram sevmekte bir kıskançlık elemi ve firak elemi ve mukabele görmemek elemi gibi çok arızalar ile, o cüz'î lezzet zehirli bir bal hükmüne geçer.* Ve o gençliğin suiistimali ile gelen hastalıkla hastahanelere ve taşkınlıklarıyla hapishanelere ve kalp ve ruhun gıdasızlık ve vazifesizliğinden neş'et eden sıkıntılarla meyhanelere, sefahathanelere veya mezaristana düşeceklerini bilmek istersen, git hastahanelerden ve hapishanelerden ve meyhanelerden ve kabristandan sor! Elbette ekseriyetle,

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
arıza: bozukluk, engel.
azap: günahlara karşı kabirde ve ahirette çekilecek ceza.
bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan.
cüz'î: küçük, az.
dünyevî: dünyaya ait.
ekseriyetle: daha ziyadesiyle, çoklukla, çoğunlukla.
elem: dert, üzüntü, maddî-manevî ıztırap.
fânî: ölümlü, geçici.
ferman: emir, buyruk.
firak: ayrılık, hicran.
gayrimeşru: meşru olmayan, dine aykırı, kanunsuz.
güz: sonbahar.
haram: İslâmiyetçe yasaklanan işler.
hayrat: hayırlar, sevap kazanmak amacıyla Allah rızası için yapılan iyilikler, haseneler.
hiddet: öfke, kızgınlık.
hükmüne: yerine, değerine.
iffet: temizlik, ahlâkî temizlik.
istikamet: inanç, düşünce ve niyette, tutum ve davranışta Allah'ın rızasına uygun dürüstlük.
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla, eksiksiz anlatma.
kabir: mezar.
kabristan: mezarlık.
kat'iyet: kat'îlik, kesinlik.
katl: öldürme, katletme.
meselâ: örneğin.
mesele: önemli konu.
mes'uliyet: mes'ul olma hali, sorumluluk.
meyhane: içki satılan ve içilen yer.
mezaristan: mezarlık.
mukabele: karşılık verme, karşılama.
mücazat: bir suça karşı verilen ceza, karşılık, mutlak ceza.
müjde: sevindirici haber, muştu.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sefahet: zevk, eğlence ve yasak şeylere düşkünlük, sefihlik.
sefahathane: sefih işlerin nefsin hoşuna giden çirkin işlerin yapıldığı yer.
semavî: Allah tarafından olan, İlâhî.
suiistimal: bir şeyi kötüye kullanma.
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme.
tecrübe: yaşayarak elde edilen iyi veya kötü kazanımlar.
teessüf: üzülme, eseflenme, bir şeyin tesirini hissetme, acı duyma.
zeval: sona erme, yok olma, ölme

gençlerin gençliğinin suiistimalinden ve taşkınlıklarından ve gayrimeşru keyiflerin cezası olarak gelen tokatlardan eyvahlar ve ağlamalar ve esefler işiteceksin.

Eğer istikamet dairesinde gitse, gençlik gayet şirin ve güzel bir nimet-i İlâhiye ve tatlı ve kuvvetli bir vasıta-i hayrat olarak ahirette gayet parlak ve bâkî bir gençlik netice vereceğini, başta Kur'ân olarak çok kat'î âyâtıyla bütün semavî kitaplar ve fermanlar haber verip müjde ediyorlar.

Madem hakikat budur. Ve madem helâl dairesi keyfe kâfidir. Ve madem haram dairesindeki bir saat lezzet, bazen bir sene ve on sene hapis cezasını Çektirir. Elbette gençlik nimetine bir şükür olarak, o tatlı nimeti iffette, istikamette sarf etmek lâzım ve elzemdir.

âyât: Kur'ân ayetleri.
bâkî: sonsuz, daimi, ebedi.
elzem: daha (en, pek) lâzım, lüzumlu, gerekli.
esef: acıma, üzülme.
ferman: emir, buyruk.
gayrimeşru: meşru olmayan, dine aykırı, kanunsuz.
hakikat: gerçek, esas.
haram: İslâmiyetçe yasaklanan işler.
helâl: İslâmî ölçüler içinde kazanılmış şey.
iffet: temizlik, ahlâkî temizlik.
istikamet: doğruluk, dürüstlük, doğru ve namusluca hareket, iyi kalplilik.
kâfi: yeter, kâfi gelir.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
nimet: lütuf, ihsan, bağış.
nimet-i İlâhiye: Allah'ın nimeti, Allah'ın lütfu, Allah'ın ihsanı, Allah'ın bahşettiği her türlü rızık.
sarf: harcama.
semavî: Allah tarafından olan, İlâhî.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.
vasıta-i hayrat: hayırlara vasıta olan

Altıncı Mesele

RİSALE-İ NUR'un çok yerlerinde izahı ve kat'î hadsiz hüccetleri bulunan "iman-ı billâh" rüknünün binler küllî bürhanlarından bir tek bürhana kısaca bir işarettir.

Kastamonu'da lise talebelerinden bir kısmı yanıma geldiler. "*Bize Hâlık'ımızı tanıttır; muallimlerimiz Allah'tan bahsetmiyorlar,*" dediler.

Ben dedim: *Sizin okuduğunuz fenlerden her fen, kendi lisan-ı mahsusuyla, mütemadiyen Allah'tan bahsedip, Hâlıkı tanıttırıyorlar, muallimleri değil, onları dinleyiniz.*

Meselâ, nasıl ki mükemmel bir eczahane ki, her kavanozunda harika ve hassas mizanlarla alınmış hayattar macunlar ve tiryaklar var. Şüphesiz, gayet maharetli ve kimyager ve hakîm bir eczacıyı gösterir. Öyle de, küre-i arz eczahanesinde bulunan dört yüz bin çeşit nebatat ve hayvanat kavanozlarındaki zîhayat macunlar ve tiryaklar cihetiyle, bu çarşıdaki eczahaneden ne derece ziyade mükemmel ve büyük olması nispetinde, okuduğunuz fenn-i tıp mikyasıyla küre-i arz eczahane-i kübrasının eczacısı olan Hakîm-i Zülcelâl'i, hatta kör gözlere de gösterir, tanıttırır.

bürhan: delil, ispat, hüccet.
cihet: yön, sebep, vesile.
ecza: eczacılıkta, ilâç yapmada kullanılan çeşitli maddeler.
eczahane: eczacı dükkânı, ilâç satılan, ilâç yapılan yer.
eczahane-i kübra: en büyük eczahane.
fen: tecrübî, ispatla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad.
fenn-i tıp: tıp bilgisi, tabiplik, doktorluk bilgisi.
gayet: son derece.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakîm: hekim, doktor.
Hakîm-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi olan ve her şeyi hikmetle yaratan, Allah.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı; Allah.
harika: olağanüstü.
hassas: incelikli, en ufak ölçüleri sağlıklı ve kesin olarak veren.
hayattar: canlı, yaşayan.
hayvanat: hayvanlar.
hüccet: delil.
iman-ı billâh: Allah'a inanma, Allah'ı, onun kâinatta tecelli eden bütün sıfat ve isimleriyle beraber kabul ederek Ona inanma.
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla, eksiksiz anlatma.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
kimyager: kimya ile uğraşan kimse, kimya mütehassısı, kimyacı.
küllî: umumî, genel.
küre-i arz: yer küre, dünya.
lisan-ı mahsus: kendisine ait dil, kendine ait tarz.
macun: hamur kıvamına getirilmiş ilâç.
maharet: mahirlik, ustalık.
meselâ: örneğin.
mesele: önemli konu.
mikyas: ölçek.
mizan: ölçü.
muallim: ders veren, öğretmen.
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı.
nebatat: bitkiler.
nispet: oran, ölçü.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
rükn: esas, kaide, prensip.
şek: şüphe, zan, tereddüt; aksiyle birlikte iki ihtimalin eşit derecede bulunduğu bilgi.
talebe: talep eden, öğrenci.
tiryak: panzehir olarak kullanılan, zehirlenme veya hastalıklardan şifa bulmaya vesile olan ilâç.
zîhayat: hayat sahibi.
ziyade: çok, fazla

Hem, meselâ, nasıl bir harika fabrika ki, binler çeşit çeşit kumaşları basit bir maddeden dokuyor; şeksiz, bir fabrikatörü ve maharetli bir makinisti tanıttırır. Öyle de, küre-i arz denilen yüz binler başlı, her başında yüz binler mükemmel fabrika bulunan bu seyyar makine-i Rabbaniye, ne derece bu insan fabrikasından büyükse, mükemmelse, o derecede, okuduğunuz fenn-i makine mikyasıyla, küre-i arzın ustasını ve sahibini bildirir ve tanıttırır.

Hem meselâ, nasıl ki gayet mükemmel, bin bir çeşit erzak, etrafından celbedip içinde muntazaman istif ve ihzar edilmiş depo ve iaşe ambarı ve dükkân, şeksiz bir fevkalâde iaşe ve erzak malikini ve sahibini ve memurunu bildirir. Öyle de, bir senede, yirmi dört bin senelik bir dairede muntazaman seyahat eden; ve yüz binler ve ayrı ayrı erzak isteyen taifeleri içine alan; ve seyahatiyle mevsimlere uğrayıp, baharı bir büyük vagon gibi, binler ayrı ayrı taamlarla doldurarak, kışta erzakı tükenen bîçare zîhayatlara getiren; ve küre-i arz denilen bu Rahmanî iaşe ambarı ve bu sefine-i Sübhaniye ve bin bir çeşit cihazatı ve malları ve konserve paketleri taşıyan bu depo ve dükkân-ı Rabbanî, ne derece o fabrikadan büyük ve mükemmel ise, okuduğunuz veya okuyacağınız fenn-i iaşe mikyasıyla, o kat'iyette ve o derecede, küre-i arz deposunun sahibini, mutasarrıfını, müdebbirini bildirir, tanıttırır, sevdirir.

Hem, nasıl ki, dört yüz bin millet, içinde bulunan ve her milletin istediği erzakı ayrı ve istimal ettiği silâhı ayrı ve giydiği elbisesi ayrı ve talimatı ayrı ve terhisatı ayrı

bîçare: çaresiz, zavallı.
celbetmek: çekmek, çekiş, kendine çekmek.
cihazat: cihazlar, kendilerine ihtiyaç duyulan maddî manevî aletler.
dükkân-ı Rabbanî: Allah'ın dükkânı.
erzak: yiyecek, içecek, azıklar.
fenn-i iaşe: insan ve hayvanların besleniş ve yaşayışları hakkında bilgi veren ilim dalı.
fenn-i makine: makine ilmi, bilgisi.
fevkalâde: olağanüstü.
iaşe: geçindirme, besleme, yaşatma.
ihzar: hazır etme, hazırlama.
istif: düzgün şekilde sıralama ve yığma, muntazam yığın.
istimal: kullanma.
kat'iyet: kat'îlik, kesinlik.
kumandan: komutan.
küre-i arz: yer küre, dünya.
maharet: mahirlik, ustalık.
makine-i Rabbaniye: her şeyi terbiye ve idare eden Cenab-ı Hakk'ın makinesi, programı, sistemi.
malik: sahip.
mu'cizekâr: mu'cizeli, mu'cize hâlinde.
muntazaman: düzgün, düzenli ve devamlı olarak.
mutasarrıf: tasarruf eden, tasarruf sahibi olan, her şeyin sahibi olan, mâlik.
müdebbir: tedbir alan, tedbirli, her şeyi önceden düşünen.
Rahmanî: bütün varlıkların rızıklarını münasip bir şekilde karşılayan Allah'a ait.
sefine-i Sübhaniye: her türlü kusur ve noksandan uzak olan Cenab-ı Hakkın, yıldızlar ve gezegenler gibi bir gemi hükmündeki mahlûkları.
seyyar: sabit olamayan, belirli bir yerde sürekli durmayan, hareket eden.
taam: yemek, yiyecek.
taife: kavim, kabile.
talimat: talimler, eğitimler; bir iş hakkında hareket tarzını bildiren emirler.
terhisat: terhisler, izin vermeler, serbest bırakmalar

olan bir ordunun mu'cizekâr bir kumandanı, tek başıyla bütün o ayrı ayrı milletlerin ayrı ayrı erzaklarını ve çeşit çeşit eslihalarını ve elbiselerini ve cihazatlarını, hiçbirini unutmayarak ve şaşırmayarak verdiği o acip ordu ve ordugâh, şüphesiz, bedahetle, o harika kumandanı gösterir, takdirkârâne sevdirir. Aynen öyle de, zemin yüzünün ordugâhında ve her baharda yeniden silâh altına alınmış bir yeni ordu-yı Sübhanîde, nebatat ve hayvanat milletlerinden dört yüz bin nev'in çeşit çeşit elbise, erzak, esliha, talim, terhisleri gayet mükemmel ve muntazam ve hiçbirini unutmayarak ve şaşırmayarak bir tek kumandan-ı azam tarafından verilen küre-i arzın bahar ordugâhı, ne derece mezkûr insan ordu ve ordugâhından büyük ve mükemmel ise, sizin okuyacağınız fenn-i askerî mikyasıyla dikkatli ve aklı başında olanlara o derece küre-i arzın Hâkim'ini ve Rabbini ve Müdebbir'ini ve Kumandan-ı Akdes'ini hayretler ve takdislerle bildirir ve tahmit ve tesbihle sevdirir.

Hem nasıl ki, bir harika şehirde, milyonlar elektrik lâmbaları, hareket ederek her yeri gezerler; yanmak maddeleri tükenmiyor bir tarzdaki elektrik lâmbaları ve fabrikası, şeksiz, bedahetle, elektriği idare eden ve seyyar lâmbaları yapan ve fabrikayı kuran ve iştial maddelerini getiren bir mu'cizekâr ustayı ve fevkalâde kudretli bir elektrikçiyi hayretler ve tebriklerle tanıttırır, yaşasınlar ile sevdirir. Aynen öyle de, bu âlem şehrinde, dünya sarayının damındaki yıldız lâmbaları, bir kısmı, kozmoğrafyanın dediğine bakılsa küre-i arzdan bin defa büyük

acip: tuhaf, hayerette bırakan.
âlem: dünya, cihan.
bedahet: açıklık, aşikâr, ispata ihtiyaç olmayacak derecede açıklık.
esliha: silâhlar.
fenn-i askerî: askerlikle ilgili bilgi, askerlik sanatı ile ilgili ilim; askerlik sanatı.
fevkalâde: olağanüstü.
gülle: top mermisi.
Hâkim: herşeye hükmeden ve her bir şeyi hükmü altında tutan.
harika: olağanüstü.
idare: bir işi yürütme, çekip çevirme.
iştial: tutuşma, tutuşup yanma, parlama, alevlenme.
kozmoğrafya: astronominin, matematik ve fiziğin yalnız temel kavramlarından yararlanarak en belli başlı olayları ele alan dalı.
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
Kumandan-ı Akdes: en mukaddes kumandan; Allah.
kumandan-ı azam: en büyük kumandan.
küre-i arz: yer küre, dünya.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan.
mu'cizekâr: mu'cizeli, mu'cize hâlinde.
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzenli ve düzgün biçimde.
nev: çeşit, tür.
ordugâh: ordu yeri, ordunun barınıp konakladığı yer.
ordu-yı Sübhanî: her türlü eksiklik ve noksanlıktan uzak olan Cenab-ı Hakkın ordusu.
Rabb: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah.
seyyar: gezici; gezen, dolaşan.
şek: şüphe, zan, tereddüt; aksiyle birlikte iki ihtimalin eşit derecede bulunduğu bilgi.
tahmit: elhamdülillâh deme, bütün övgünün ve hamdin yalnız Allah'a ait olduğunu söyleme.
takdirkârâne: takdir edene yakışır şekilde, takdir ederek.
takdis: yüceltme, mukaddes sayma, kudsî ve mübarek sayma.
talim: eğitim, yetiştirme, öğretme.
tarz: biçim, şekil, suret.
tebrik: kutlama. uğurlu, hayırlı, mübarek olmasını dileme.
terhis: izin verme, serbest bırakma.
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma, Cenab-ı Hakk'ı şanına layık ifadelerle anma.
zemin: yer

ve top güllesinden yetmiş defa sür'atli hareket ettikleri hâlde, intizamını bozmuyor, birbirine çarpmıyor, sönmüyor, yanmak maddeleri tükenmiyor. Okuduğunuz kozmoğrafyanın dediğine göre, küre-i arzdan bir milyon defadan ziyade büyük ve bir milyon seneden ziyade yaşayan ve bir misafirhane-i Rahmaniyede bir lâmba ve soba olan güneşimizin yanmasının devamı için, her gün küre-i arzın denizleri kadar gaz yağı ve dağları kadar kömür veya bin arz kadar odun yığınları lâzımdır ki, sönmesin. Ve onu ve onun gibi ulvî yıldızları gaz yağsız, odunsuz, kömürsüz yandıran ve söndürmeyen; ve beraber ve çabuk gezdiren ve birbirine çarptırmayan bir nihayetsiz kudreti ve saltanatı, ışık parmaklarıyla gösteren bu kâinat şehr-i muhteşemindeki dünya sarayının elektrik lâmbaları ve idareleri, ne derece o misalden daha büyük, daha mükemmeldir, o derecede, sizin okuduğunuz veya okuyacağınız fenn-i elektrik mikyasıyla, bu meşher-i azam-ı kâinatın Sultan'ını, Münevvir'ini, Müdebbir'ini, Sâniini o nuranî yıldızları şahit göstererek tanıttırır, tesbihatla, takdisatla sevdirir, perestiş ettirir.

Hem meselâ, nasıl ki bir kitap bulunsa ki, bir satırında bir kitap ince yazılmış; ve her bir kelimesinde ince kalemle bir sure-i Kur'âniye yazılmış. Gayet manidar ve bütün meseleleri birbirini teyit eder ve kâtibini ve müellifini fevkalâde maharetli ve iktidarlı gösteren bir acip mecmua, şeksiz, gündüz gibi, kâtip ve musannifini kemâlâtıyla, hünerleriyle bildirir, tanıttırır, مَاشَٓاءَ اللّٰهُ، بَارَكَ اللّٰهُ[1] cümleleriyle takdir ettirir; aynen öyle de, bu kâinat

---

1. Allah dilemiş, ne güzel, ne mübarek yaratmış!

---

acip: tuhaf, hayerette bırakan.
arz: yer, dünya.
fenn-i elektrik: elektrik ilmi.
Gayet: son derece.
hüner: marifet, bilgililik, ustalık, maharet.
idare: bir işi yürütme, çekip çevirme.
iktidar: güç, idareyi elinde bulundurma.
intizam: düzenlilik, düzgünlük.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kâtip: yazan, yazıcı.
kemalât: faziletler, kemaller, olgunluklar, mükemmellikler.
kozmografya: astronominin, matematik ve fiziğin yalnız temel kavramlarından yararlanarak en belli başlı olayları ele alan dalı.
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
küre-i arz: yer küre, dünya.
maharet: mahirlik, ustalık.
manidar: nükteli, ince manalı.
mecmua: tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi, koleksiyon.
meselâ: örneğin.
mesele: önemli konu.
meşher-i azam-ı kâinat: büyük kâinat sergisi.
mikyas: ölçek.
misafirhane-i rahmaniye: Rahman olan Allah'ın kullarını geçici olarak bulundurduğu misafirhane olan dünya.
misal: benzer, örnek.
musannif: tasnif eden, en güzel şekilde derleyip düzenleyen.
Müdebbir: tedbir alan, tedbirli, her şeyi önceden düşünen.
müellif: eser telif eden, yazan.
Münevvir: tenvir eden, nurlandıran, aydınlatan.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver.
perestiş: tapma, aşırı derecede sevme, meftunluk.
saltanat: sultanlık, padişahlık, hükümdarlık.
Sâni: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
Sultan: padişah, hükümdar.
sure-i Kur'âniye: Kur'ân'ın suresi.
sür'at: hız.
şehr-i muhteşem: ihtişamlı şehir.
takdir: kıymet verme, beğenme.
takdisat: takdisler, Allah'ın her bakımdan kusursuz ve eksiksiz olduğunu bildirmeler.
tesbihat: tesbihler, Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler.
teyit: doğrulama, doğru çıkarma, destekleme.
ulvî: yüksek, yüce.
ziyade: çok, fazla

kitab-ı kebiri ki, bir tek sahifesi olan zemin yüzünde ve bir tek forması olan baharda üç yüz bin ayrı ayrı kitaplar hükmündeki üç yüz bin nebatî ve hayvanî taifeleri beraber, birbiri içinde, yanlışsız, hatasız, karıştırmayarak, şaşırmayarak, mükemmel, muntazam ve bazen ağaç gibi bir kelimede bir kasideyi ve çekirdek gibi bir noktada bir kitabın tamam bir fihristesini yazan bir kalem işlediğini gözümüzle gördüğümüz bu nihayetsiz manidar ve her kelimesinde çok hikmetler bulunan şu mecmua-i kâinat ve bu mücessem Kur'ân-ı ekber-i âlem, mezkûr misaldeki kitaptan ne derece büyük ve mükemmel ve manidar ise, o derecede, sizin okuduğunuz fenn-i hikmetü'l-eşya ve mektepte bilfiil mübaşeret ettiğiniz fenn-i kıraat ve fenn-i kitabet, geniş mikyaslarıyla ve dürbün gözleriyle bu kitab-ı kâinatın nakkaşını, kâtibini hadsiz kemalâtıyla tanıttırır, [1] اَللّٰهُ اَكْبَرُ cümlesiyle bildirir, [2] سُبْحَانَ اللّٰهِ takdisiyle tarif eder, [3] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ senalarıyla sevdirir.

İşte bu fenlere kıyasen, yüzer fünundan her bir fen, geniş mikyasıyla ve hususî âyinesiyle ve dürbünlü gözüyle ve ibretli nazarıyla, bu kâinatın Hâlık-ı Zülcelâl'ini esmasıyla bildirir; sıfâtını, kemalâtını tanıttırır. İşte, bu muhteşem ve parlak bir bürhan-ı vahdaniyet olan mezkûr hücceti ders vermek içindir ki, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan, çok tekrar ile, en ziyade [4] خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ ve

1. Allah en büyüktür, en yücedir.
2. Allah, zatında, sıfatlarında ve fiillerinde bütün kusur ve noksanlardan uzaktır.
3. Rahmet ve merhameti sonsuz olan Allah'a ezelden ebede kadar hamd olsun.
4. Gökleri ve yeri yarattı. (A'raf Suresi: 54; En'am Suresi:1 73.)

A'raf: Kur'ân-ı Kerîm'in 7. suresi. Mekke'de nazil olmuştur. 206 ayettir.
En'am: Kur'ân-ı Kerîm'in altıncı suresi. Mekke'de (20, 23, 91, 93, 114, 141, 151, 152. ayetler Medine'de) nazil olmuştur.
bilfiil: bizzat kendi çalışması ile, kendi yaparak.
bürhan-ı vahdaniyet: Allah'ın tek, bir olduğunun delili, ispatı.
durbîn: uzağı gösteren alet.
esma: adlar, isimler.
fen: tecrübî, ispatla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad.
fenn-i hikmetü'l-eşya: tabiat bilgisi, bütün varlıkların yaratılışındaki gayelere ait ilim.
fenn-i kıraat: okuma bilgisi, ilmi.
fenn-i kitabet: çeşitli yazı usul ve şekillerini öğreten ilim.
fihriste: bir kitapta bulunan şeyleri sırayla gösteren liste, katalog.
forma: hususî, özel giysiler.
fünun: fenler.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
Hâlık-ı Zülcelâl: Sonsuz büyüklük sahibi yaratıcı, Allah.
hayvanî: hayvanla ilgili, hayvana ait.
hikmet: İlahî gaye, gizli sebep.
hususî: özel.
hüccet: delil.
hükmünde: değerinde, yerinde.
kaside: belli bir amaçla yazılmış divan şiiri ve bu şiirin nazım şekli.
kitab-ı kâinat: kâinat kitabı.
kitab-ı kebir: büyük kitap.
kıyasen: kıyas yoluyla, kıyas ederek.
Kur'ân-ı ekber-i âlem: En büyük âlem kitabı olan Kur'ân-ı Kerîm.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan aciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm.
manidar: nükteli, ince manalı.
mecmua-i kâinat: kâinat mecmuası, kâinat kitabı; bir mecmua gibi manalar ifade eden kâinat.
mektep: eski dönemde ilk ve orta tahsilin yapıldığı eğitim kurumu.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan.
mikyas: ölçek.
misal: örnek.
muhteşem: haşmetli, yüce.
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzenli ve düzgün biçimde.

mübaşeret: bir işe başlama, girişme, tutuşma, bulaşma, temas.
mücessem: tecessüm etmiş, cisimlenmiş.
nakkaş: nakış işi yapan, nakış işleyen kimse.
nazar: bakış, dikkat.
nebatî: bitkisel, bitki ile ilgili, bitkiye ait.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
sahife: sayfa.
sena: methetme, övme.
sıfât: vasıflar, nitelikler.
taife: takım, güruh, familya.
takdis: yüceltme, mukaddes sayma, kudsî ve mübarek sayma.
tarif: bir şeyi bütün vasıflarını içine alacak şekilde anlatma.
zemin: yer.

[1] رَبُّ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ ayetleriyle Hâlık'ımızı bize tanıttırıyor mektepli gençlere dedim.

Onlar dahi tamamıyla kabul edip tasdik ederek, "Hadsiz şükür olsun Rabbimize ki, tam kudsî ve ayn-ı hakikat bir ders aldık. Allah senden razı olsun" dediler. Ben de dedim:

"İnsan binler çeşit elemler ile müteellim ve binler nevi lezzetler ile mütelezziz olacak bir zîhayat makine ve gayet derece acziyle beraber hadsiz maddî, manevî düşmanları ve nihayetsiz fakrıyla beraber hadsiz zahirî ve bâtınî ihtiyaçları bulunan ve mütemadiyen zeval ve firak tokatlarını yiyen bir bîçare mahlûk iken, birden iman ve ubudiyetle böyle bir Padişah-ı Zülcelâl'e intisap edip, bütün düşmanlarına karşı bir nokta-i istinat ve bütün hacatına medar bir nokta-i istimdat bularak, herkes mensup olduğu efendisinin şerefiyle, makamıyla iftihar ettiği gibi, o da böyle nihayetsiz Kadîr ve Rahîm bir Padişaha iman ile intisap etse ve ubudiyetle hizmetine girse ve ecelin idam ilânını kendi hakkında terhis tezkeresine çevirse, ne kadar memnun ve minnettar ve ne kadar müteşekkirâne iftihar edebilir, kıyas ediniz."

O mektepli gençlere dediğim gibi, musibetzede mahpuslara da tekrar ile derim: Onu tanıyan ve itaat eden zindanda dahi olsa bahtiyardır. Onu unutan saraylarda da olsa zindandadır, bedbahttır.

---

1. Göklerin ve Yerin Rabbi [Allah'tır]. (Ra'd Suresi:16; İsra Suresi:102; Kehf Suresi: 14.)

---

acz: zayıflık, güçsüzlük.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
ayn-ı hakikat: hakikatın aslı, gerçeğin tâ kendisi.
bahtiyar: bahtlı, talihli, mes'ut , mutlu.
batınî: içe ait, dahilî, görünmeyen, gizli.
bedbaht: bahtsız, talihsiz, zavallı.
bîçare: çaresiz, zavallı.
ecel: her canlının Allah tarafından takdir edilen ölüm vakti.
elem: dert, üzüntü, maddîmanevî ıztırap.
fakr: fakirlik, yoksulluk, muhtaçlık.
firak: ayrılık, hicran.
hâcât: hâcetler, ihtiyaçlar.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı; Allah.
idam: yok olma.
iftihar: övünme.
iman: inanma, itikat.
intisap: mensup olma, bağlanma, girme.
itaat: boyun eğme, uyma, alınan emre göre hareket etme.
Kadîr: kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah.
kıyas: karşılaştırma, oranlama.
kudsî: mukaddes, yüce.
maddî: madde ile alakalı, cismanî.
mahlûk: yaratık, Allah tarafından yaratılmış olan.
mahpus: hapsedilmiş olan.
makam: manevî mevki.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
medar: sebep, vesile.
mektep: eski dönemde ilk ve orta tahsilin yapıldığı eğitim kurumu.
memnun: sevinmiş, sevinçli.
mensup: bir şeye veya kimseye alâkası bulunan, bağlı olan.
minnettar: bir iyiliğe karşı teşekkür duygusu içinde olan.
musibetzede: musibet görmüş, felâkete uğramış, belâya, kazaya uğrayan.
müteellim: elemli, kederli, hüzünlü, içi sızlayan.
mütelezziz: lezzet alan, tat hisseden, hazzeden, hoşlanan.
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı.
müteşekkirâne: müteşekkir olarak, teşekkür edercesine.
nevi: çeşit, tür.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
nokta-i istimdat: yardım ve medet isteme noktası.
nokta-i istinat: dayanak noktası, güvenme ve itimat noktası.
Padişah: hükümdar, sultan.
Padişah-ı Zülcelâl: celâl sahibi padişah; nihayetsiz büyüklüğe ve haşmete sahip bir hükümdar olan Allah (c.c.).
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah.
Rahîm: merhamet eden, çok merhametli olan, esirgeyen, koruyan, acıyan Allah.
razı: rıza gösteren, kabul eden, hoşnut olan.
şeref: manevî büyüklük, yücelik, onur.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme.
terhis: izin verme, serbest bırakma.
tezkere: belge, pusula.
ubudiyet: kulluk.
zat: kendi, asıl, öz.
zeval: sona erme, yok olma, ölme.
zahirî: görünüşte olan; zahire, dışa ait olan.
zîhayat: hayat sahibi.
zindan: hapishane

Hatta bir bahtiyar mazlum idam olunurken, bedbaht zalimlere demiş: "Ben idam olmuyorum. Belki terhis ile saadete gidiyorum. Fakat, ben de sizi idam-ı ebedî ile mahkûm gördüğümden, sizden tam intikamımı alıyorum. [1] لَٓا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ " diyerek, sürur ile teslim-i ruh eder.

[2] سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَٓا اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَٓا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

1. Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur.
2. Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen herşeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi: 32.)

bedbaht: bahtsız, talihsiz, zavallı.
hikmet: İlahî gaye, gizli sebep.
idam: yok olma.
idam-ı ebedî: dirilmemek üzere yok oluş, ahiret inancı olmadığı için ölümü ebedî yokluğa gitmek olarak görme.
intikam: öç alma, kendisine, bulunduğu topluluğa veya benimsediği bir şeye karşı yapılan tecavüze, kötülüğe karşılık verme, misillemede bulunma.
mahkûm: bir mahkemece hüküm giymiş, hükümlü.
mazlum: zulüm görmüş, haksızlığa uğramış.
saadet: mutluluk.
sürur: sevinç, mutluluk.
tenzih: Allah'ı şanına lâyık olmayan şeylerden, her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma, münezzeh sayma.
terhis: izin verme, serbest bırakma.
teslim-i ruh: ruhu teslim etme, ölme.
zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan.

Yedinci Mesele

Denizli Hapsinde Bir Cuma Gününün Meyvesidir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

وَمَٓا اَمْرُ السَّاعَةِ اِلَّا كَلَمْحِ الْبَصَرِ اَوْ هُوَ اَقْرَبُ ۞[1] مَا خَلْقُكُمْ
وَلَا بَعْثُكُمْ اِلَّا كَنَفْسٍ وَاحِدَةٍ ۞[2] فَانْظُرْ اِلٰٓى اٰثَارِ رَحْمَةِ اللّٰهِ كَيْفَ
يُحْيِ الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا اِنَّ ذٰلِكَ لَمُحْيِ الْمَوْتٰى
وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَد۪يرٌ ۞[3]

Bir zaman Kastamonu'da, "Hâlık'ımızı bize tanıttır" diyen lise talebelerine, sabık Altıncı Meselede, mektep fünununun dilleriyle verdiğim dersi Denizli Hapishanesinde benimle temas edebilen mahpuslar okudular. Tam bir kanaat-ı imaniye aldıklarından, ahirete bir iştiyak hissedip, "Bize ahiretimizi de tam bildir; tâ ki nefsimiz ve zamanın şeytanları bizi yoldan çıkarmasın, daha böyle hapislere sokmasın" dediler. Ve Denizli hapsindeki Risale-i Nur Şakirtlerinin ve sabıkan Altıncı Meseleyi okuyanların arzuları ile, ahiret rüknünün dahi bir hülâsasının beyanı lâzım geldi. Ben de, *Risale-i Nur*'dan bir kısacık hülâsa ile derim:

1. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla.
Kıyametin gerçekleşmesi ise göz açıp kapayıncaya kadar, yahut ondan da yakındır. (Nahl Suresi: 77.)
2. Sizin yaratılmanız da diriltilmeniz de, tek bir kişinin yaratılıp diriltilmesi gibidir. (Lokman Suresi: 28.)
3. Şimdi bak Allah'ın rahmet eserlerine: Yeryüzünü ölümünün ardından nasıl diriltiyor. Bunu yapan, elbette ölüleri de öylece diriltecektir; O herşeye hakkıyla kadirdir. (Rum Suresi: 50.)

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
arzu: bir şeye karşı duyulan istek, heves.
Bakara: Kur'ân-ı Kerîm'in 2. suresi. Medine-i Münevvere'de nazil olmuştur. 286 ayettir.
fünun: fenler.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı; Allah.
hülâsa: bir şeyin özü, esası, özeti.
ilâh: kendisine ibadet edinilen tapınılan Mab'ud, Allah.
iştiyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme.
kanaat-i imaniye: imanî kanaat, imana ait düşünce, fikir; imanî meselelerde tam ikna olma, imanın vermiş olduğu kanaat.
mesele: önemli konu.
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
rükün: esas, kaide, prensip.
sabık: geçen, önceki.
sabıkan: evvelce, bundan önce.
şakirt: talebe, öğrenci.
şeytan: zeki, kurnaz olan, bu zekiliğini kötülük yapmakta kullanan kimse.
talebe: talep eden, öğrenci.

Nasıl ki "Altıncı Mesele de, biz, Hâlık'ımızı arzdan, semavattan sorduk; onlar, fenlerin dilleriyle güneş gibi Hâlık'ımızı bize tanıttırdılar. Aynen biz de ahiretimizi başta o bildiğimiz Rabbimizden, sonra Peygamberimizden, sonra Kur'ân'ımızdan, sonra sair peygamberler ve mukaddes kitaplardan, sonra melâikelerden, sonra kâinattan soracağız.

İşte, birinci mertebede, ahireti Allah'tan soruyoruz. O da bütün gönderdiği elçileriyle ve fermanlarıyla ve bütün isimleriyle ve sıfatlarıyla, "Evet, ahiret vardır ve sizi oraya sevk ediyorum" ferman ediyor. Onuncu Söz on iki parlak ve kat'î hakikatler ile bir kısım isimlerin ahirete dair cevaplarını ispat ve izah eylemiş. Burada, o izaha iktifaen, gayet kısa bir işaret ederiz:

Evet, "Madem hiçbir saltanat yoktur ki, o saltanata itaat edenlere mükâfatı ve isyan edenlere mücazatı bulunmasın. Elbette rububiyet-i mutlaka mertebesinde bir saltanat-ı sermediyenin, o saltanata iman ile intisap ve taat ile fermanlarına teslim olanlara mükâfatı; ve o izzetli saltanatı küfür ve isyanla inkâr edenlere de mücazatı, o rahmet ve cemale, o izzet ve celâle lâyık bir tarzda olacak" diye, *Rabbülâlemîn* ve *Sultanü'd-Deyyan* isimleri cevap veriyorlar.

Hem, "Madem güneş gibi, gündüz gibi, zemin yüzünde bir umumî rahmet ve ihatalı bir şefkat ve kerem, gözümüzle görüyoruz. Meselâ o rahmet, her baharda umum ağaçları ve meyveli nebatları Cennet hurileri gibi giydirip, süslendirip, ellerine her çeşit meyveleri verip,

arz: yer, dünya.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
Celâl: sonsuz büyüklük, haşmet, ululuk, yücelik ve haşmet sahibi olan Allah.
cemal: güzellik, Cenab-ı Hakkın lütuf ve ihsanı ile tecellisi.
dair: alakalı, ilgili.
fen: tecrübî, ispatla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad.
ferman: emir, buyruk.
gayet: son derece.
hakikat: gerçek, esas.
huri: Cennet kızı, Cennet güzeli.
ihatalı: kuşatıcı.
iktifaen: yeterli görerek.
iman: inanma, itikat.
inkâr: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme.
intisap: mensup olma, bağlanma, girme.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
isyan: başkaldırma, itaatsizlik, emre karşı gelme.
itaat: boyun eğme, uyma, alınan emre göre hareket etme.
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla, eksiksiz anlatma.
izzet: şeref, yücelik, değer.
izzetli: şeref ve itibar sahibi.
kadir: bir işi yapmaya gücü yeten, kudret ve kuvvet sahibi ve her şeye kudreti yeten.(Allah).
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
kerem: cömertlik, lütuf, ihsan, bağış.
kıyamet: bütün kâinatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu.
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, müşriklik, imansızlık.
lâyık: uygun, yakışır, münasip.
Lokman: Kur'ân-ı Kerîm'de 31. sure, Mekke'de nazil olmuştur.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
melâike: melekler.
mertebe: derece, basamak.
meselâ: örneğin.
mukaddes: takdis edilmiş, kutsal, aziz, temiz.
mücazat: bir suça karşı verilen ceza, karşılık, mutlak ceza.
mükâfat: iyi bir iş, hizmet veya başarıdan ötürü verilen şey, ödül.
Nahl: Kur'ân'ın 16. suresi. Mekke'de nazil olmuştur. 128 ayettir.
nebat: topraktan biten, yetişen her türlü şey, bitki.
peygamber: Allah tarafından haber getirerek İlâhî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, nebî.
Rabbülâlemîn: âlemlerin Rabbi, bütün âlemleri idare ve terbiye eden Allah.
Rahman: sonsuz merhamet sahibi ve şefkatle bütün varlıkları rızıklandıran Allah.
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek.
rububiyet-i mutlaka: mutlaka terbiye edicilik, Cenab-ı Hakkın her şeyi kuşatan ve emri altında tutan kayıtsız, şartsız terbiye ediciliği.
Rum: Kur'ân-ı Kerîm'in 90. suresi. Mekke'de (17. ayeti Medine'de) nazil olmuştur. 60 ayettir.
sâir: diğer, başka, öteki.
saltanat: sultanlık, padişahlık, hükümdarlık.
saltanat-ı sermediye: Sonsuz saltanat.
semavat: semalar, gökler.
sevk: önüne katıp sürme, yöneltme.
Sultanü'd-Deyyan: mükâfatlandıran ve cezalandıran sultan; Allah.
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
taat: itaat etme, boyun eğme, emre uyma.
tarz: biçim, şekil, suret.
umum: bütün.
umumî: herkesle ilgili, genel.
zemin: yer.

bizlere uzatıp, `Haydi alınız, yiyiniz!' dediği gibi, bir zehirli sineğin eliyle bizlere şifalı, tatlı balı yedirdiği ve elsiz bir böceğin eliyle en yumuşak ipeği bizlere giydirdiği gibi, bir avuç kadar küçücük çekirdeklerde, tohumcuklarda binler batman taamları bizim için saklayan ve ihtiyat zahiresi olarak o küçücük depolarda yerleştiren bir rahmet, bir şefkat, elbette, hiç şüphe olamaz ki, bu derece nazeninâne beslediği bu sevimli ve minnettarları ve perestişkârları olan mü'min insanları idam etmez. Belki, onları daha parlak rahmetlere mazhar etmek için hayat-ı dünyeviye vazifesinden terhis eder" diye, *Rahîm* ve *Kerîm* isimleri sualimize cevap veriyorlar, "El-Cennetü Hakkun" diyorlar.

Hem, "Madem biz gözümüzle görüyoruz ki, umum mahlûklarda ve zemin yüzünde öyle bir *Hikmet Eli* işliyor ve öyle bir adalet ölçüleriyle işler dönüyor ki, akl-ı beşer onun fevkinde düşünemiyor. Meselâ, insanın bin cihazatına takılan hikmetlerinden yalnız bir küçük çekirdek kadar kuvve-i hafızasında, bütün tarihçe-i hayatını ve ona temas eden hadsiz hâdisatı o kuvvecikte yazıp, onu bir kütüphane hükmüne getirip ve insanın haşirde muhakemesi için neşrolacak olan defter-i a'malinin bir küçük senedi olarak her vakit hatırlatmak sırrıyla, her insanın eline vererek dimağının cebine koyan bir ezelî hikmet; ve bütün masnuatta gayet hassas mizanlar ile azalarını yerleştiren, mikroptan gergedana, sinekten simurga kuşuna, bir çiçekli nebattan milyarlar, trilyonlarla çiçekler açan bahar çiçeğine kadar israfsız ölçülerle bir

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, hakkaniyet, âdillik.
akl-ı beşer: insan aklı.
aza: organlar, uzuvlar.
batman: eski ağırlık ölçülerinden olup, iki okka ile sekiz okka arasında değişen ağırlık ölçüsü.
cihazat: cihazlar, kendilerine ihtiyaç duyulan maddî manevî aletler.
defter-i a'mal: insanların işlediği ve yaptığı şeylerin.
dimağ: akıl, şuur.
el-Cennetü hakkun: Cennet haktır.
ezelî: ezel ile ilgili, öncesiz, başlangıçsız.
fevkinde: üstünde.
gayet: son derece.
gergedan: büyük cüsseli, ağır, kuvvetli, sıcak ülkelerde yaşayan, burnunun üzerinde bir veya iki boynuz bulunan memeli hayvan.
hâdisat: hadiseler, olaylar.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hassas: incelikli, en ufak ölçüleri sağlıklı ve kesin olarak veren.
haşir: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları, Allah'ın ölüleri diriltip mahşere çıkarması.
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
hikmet: İlahî gaye, yüksek bilgi.
hükmüne: yerine, değerine.
idam: yok olma.
ihtiyat: yedek, zor şartlar ve günler için saklanan.
Kerîm: ihsan ve ikramı bol olan Allah.
kuvve: kuvvet, güç.
kuvve-i hafıza: hafıza gücü.
mahlûk: yaratık, Allah tarafından yaratılmış olan.
masnuat: sanatla yapılmış şeyler.
mazhar: nail olma, şereflenme.
minnettar: bir iyiliğe karşı teşekkür duygusu içinde olan.
mizan: ölçü, ayar.
muhakeme: akıl yürütüp doğru netice elde edebilme, tartma, değerlendirme, yargılama.
mü'min: iman eden, inanan.
nazenin: nazlı, nazik, narin, ince yapılı.
nebat: topraktan biten, yetişen her türlü şey, bitki.
neşir: kıyamet günü bütün ölülerin dirilmesi.
perestişkâr: aşırı derecede düşkün olan, çok seven.
Rahîm: merhamet eden, çok merhametli olan, esirgeyen, koruyan, acıyan Allah.
senet: deyanılacak ve güvenilecek şey, kuvvetli delil olabilecek söz.
simurga: efsanevî zümrüd-i anka kuşu.
sır: gizli hakikat.
sual: soru.
şifa: bedenî ve ruhî bir hastalığın son bulması, sağlığına kavuşma.
taam: yemek, yiyecek.
tarihçe-i hayat: bir şeyin veya insanın doğumdan ölüme kadar başından geçen şeyler, biyografi.
terhis: izin verme, serbest bırakma.
vazife: görev.
zahîre: gerektiği zaman harcanmak üzere ambarda saklanan hububat, yiyecek.

tenasüp, bir muvazene, bir intizam ve bir cemal içinde masnuatı bir hüsn-i sanat yapan; ve her zîhayatın hukuk-ı hayatını kemal-i mizanla veren, iyiliklere güzel neticeler ve fenalıklara fena neticeler verdiren ve Âdem (a.s.) zamanından beri tağî ve zalim kavimlere vurduğu tokatlarla kendini pek kuvvetli ihsas ettiren bir adalet-i sermediye, elbette ve hiç şüphe getirmez ki, güneş gündüzsüz olmadığı gibi, o hikmet-i ezeliye, o adalet-i sermediye ahiretsiz olmazlar. Ve ölümde, en zalimlerin ve en mazlumların, bir tarzda gitmelerindeki akıbetsiz bir dehşetli haksızlığa, adaletsizliğe ve hikmetsizliğe hiçbir veçhile müsaade etmezler" diye, *Hakîm* ve *Hakem* ve *Adl* ve *Âdil* isimleri bizim sualimize kat'î cevap veriyorlar.

Hem, "Madem bütün zîhayat mahlûkların, elleri yetişmediği ve iktidarları dairesinde olmayan bütün hacatlarını, bütün fıtrî matlâplarını bir nevi dua bulunan istidad-ı fıtrî ve ihtiyac-ı zarurî dilleriyle istedikleri vakitte, gayet *Rahîm* ve işitici ve şefkatli bir dest-i gaybî tarafından verildiğinden; ve ihtiyarî olan daavat-ı insaniyenin, hususan havasların ve nebîlerin dualarının on adetten altı yedisi hilâf-ı âdet makbul olmasından kat'î anlaşılıyor ki, her dertlinin ahını, her muhtacın duasını işiten ve dinleyen bir *Semî* ve *Mucîb*, perde arkasında var. Bakar ki; en küçük bir zîhayatın en küçük bir ihtiyacını görür. Ve en gizli bir ahını işitir, şefkat eder, fiilen cevap verir, memnun eder. Elbette ve her hâlde, hiçbir şüphe ihtimali kalmaz ki, mahlûkların en ehemmiyetlisi olan nev-i insanın en ehemmiyetli ve umumî ve umum kâinatı ve

adalet-i sermediye: ezelî ve ebedî adalet, başlangıcı ve sonu olmayan adalet.
Âdil: adaletli olan, doğruluk gösteren.
Adl: adalet, her hak sahibine hakkını verme, hakkı yerine getirme, eşit davranma.
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
akıbet: nihayet, son, bitim.
daavat-ı insaniye: insanın yapmış olduğu dualar.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
dest-i gaybî: görünmez el.
dil: istek, niyet.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ehemmiyetli: önemli.
fiilen: fiille, davranış ve hareketle.
fıtrî: tabiî, yaratılıştaki, doğuştan olan.
hâcât: hâcetler, ihtiyaçlar.
Hakem: haklı ile haksızı ayıran ve her işi hikmete göre olan Cenab-ı Hak.
Hakîm: her şeyi bir maksatla uygun ve hikmetle yaratan, hikmet sahibi Allah.
havas: marifet ve yaşayışça üstün olan, üst tabaka.
hikmet-i ezeliye:.
hilâf-ı âdet: âdete aykırı.
hukuk-ı hayat: yaşama hakkı, hukûku.
hususan: bilhassa, özellikle.
hüsn-i sanat: sanat güzelliği.
ihsas: hissetirme, sezdirme.
ihtimal: olabilirlik.
ihtiyac-ı zarurî: yaşamak için gerekli olan ihtiyaç.
ihtiyarî: kendi isteğiyle, seçerek.
iktidar: güç, idareyi elinde bulundurma.
intizam: düzenlilik, düzgünlük.
israf: gereksiz yere harcama, ihtiyaçtan fazlasını harcama, savurganlık.
istidad-ı fıtrî: yaratılıştan gelen kabiliyet.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
kemal-i mizan: ölçünün tam ve kusursuz oluşu, tam ölçü, mükemmel ölçü.
makbul: geçerli, muteber.
matlâp: arzu, istek.
mazlum: zulüm görmüş, haksızlığa uğramış.
Mucîb: isteyeni istediğine kavuşturan, yarattıklarının dileklerine cevap veren, Allah.
muvazene: denge.
müsaade: izin.
nebi: Allah'ın elçisi, habercisi; peygamber, resul.
nevi: çeşit, tür.
Semî: gizli ve açık her şeyi işiten Cenab-ı Hak.
tağî: âsi, isyan eden, söz dinlemez.
tenasüp: uyma, uygunluk, birbirini tutma.
vecih: cihet, yön.
zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan.
zîhayat: hayat sahibi.

umum esma ve sıfât-ı İlâhiyeyi alâkadar eden beka-i uhreviyeye ait dualarını içine alan ve nev-i insanın güneşleri ve yıldızları ve kumandanları olan bütün peygamberleri arkasına alıp, onlara duasına 'Âmin, âmin' dedirten ve ümmetinden her gün her ferd-i mütedeyyin hiç olmazsa kaç defa ona salâvat getirmekle onun duasına 'Âmin, âmin' diyen ve belki bütün mahlûkat o duasına iştirak ederek 'Evet, yâ Rabbena, istediğini ver; biz de onun istediğini istiyoruz' diyorlar. Bütün bu reddedilmez şerait altında, beka-i uhrevî ve saadet-i ebediye için, Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın haşrin hadsiz esbab-ı mucibesinden yalnız tek duası, Cennetin vücuduna ve baharın icadı kadar kudretine kolay olan ahiretin icadına kâfi bir sebeptir" diye *Mucîb* ve *Semî* ve *Rahîm* isimleri bizim sualimize cevap veriyorlar.

Hem, "Madem gündüz bedahetle güneşi gösterdiği gibi zemin yüzünde mevsimlerin tebeddülünde küllî ölmek ve dirilmekte perde arkasında bir Mutasarrıf; gayet intizamla koca küre-i arzı bir bahçe, belki bir ağaç kolaylığında ve intizamında ve azametli baharı bir çiçek sühuletinde ve mizanlı ziynetinde ve zemin sahifesinde üç yüz bin haşir ve neşrin numune ve misallerini gösteren üç yüz bin kitap hükmündeki nebatat ve hayvanat taifelerini (onda) yazar, beraber ve birbiri içinde şaşırmayarak, karışık iken karıştırmayarak, birbirine benzemekle beraber iltibassız, sehivsiz, hatasız, mükemmel, muntazam, manidar yazan bir *Kalem-i Kudret*, bu azameti içinde hadsiz bir rahmet, nihayetsiz bir hikmet ile işlediği

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
alâkadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı.
aleyhissalâtü vesselâm: 'salât ve selam onun üzerine olsun' anlamında Hz. Muhammed'e dua.
Âmin: Yâ Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
azamet: büyüklük, ululuk, yücelik.
bedahet: açıklık, aşikâr, ispata ihtiyaç olmayacak derecede açıklık.
beka-i uhrevî: ahiretteki sonsuzluk.
beka-i uhreviye: ahiretteki sonsuzluk.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
esbab-ı mucibe: gerektiren sebepler.
esma: adlar, isimler.
ferd-i mütedeyyin: dindar şahıs, inanan kişi, imanlı fert.
gayet: son derece.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
haşir: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları, Allah'ın ölüleri diriltip mahşere çıkarması.
hayvanat: hayvanlar.
hikmet: İlahî gaye, yüksek bilgi.
hükmünde: değerinde, yerinde.
icat: vücuda getirme, yoktan var etme.
iltibas: yanlışlık, karışıklık.
intizam: düzenlilik, düzgünlük.
iştirak: ortaklık etme, katılma.
kâfî: yeter, kâfi gelir.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
Kalem-i Kudret: kudret kalemi, Allah'ın güç ve kuvveti ile yaratması.
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
kumandan: komutan.
küllî: umumî, genel.
küre-i arz: yer küre, dünya.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.
manidar: nükteli, ince manalı.
misal: benzer, örnek.
mizan: ölçü, ayar.
Mucîb: isteyeni istediğine kavuşturan, yarattıklarının dileklerine cevap veren, Allah.
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzenli ve düzgün biçimde.
Mutasarrıf: tasarruf eden, tasarruf sahibi olan, her şeyin sahibi olan, mâlik.
nebatat: bitkiler.
neşir: kıyamet günü bütün ölülerin dirilmesi.
nev-i insan: insan türü, insanoğlu.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
numune: örnek.
peygamber: Allah tarafından haber getirerek İlahî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, nebi.
Rahîm: merhamet eden, çok merhametli olan, esirgeyen, koruyan, acıyan Allah.
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek.
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.
sahife: sayfa.
salâvat: Hz. Muhammed'e rahmet ve esenlik dileme, salât ve selam etme.
sehiv: hata, yanlışlık.
Semî: gizli ve açık her şeyi işiten Cenab-ı Hak.
sıfât-ı İlâhiye: Allah'ın sıfatları.
sual: soru.
sühulet: kolaylık.
şerait: şartlar.
taife: takım, güruh, familya.
tebeddül: başkalaşma, değişme.
ümmet: hak dine davet etmek için Allah tarafından kendilerine peygamber gönderilen ve bu peygambere inanıp bağlanan cemaat, topluluk.
vücut: var olma, varlık.
zemin: yer.
ziynet: süs

gibi; koca kâinatı, bir hanesi misillü, insana musahhar ve müzeyyen ve tefriş etmek ve o insanı halife-i zemin ederek ve dağ ve gök ve yer tahammülünden çekindikleri emanet-i kübrayı ona vermesi ve sair zîhayatlara bir derece zabitlik mertebesiyle mükerrem etmesi ve hitabat-ı Sübhaniyesine ve sohbetine müşerref eylemesi ile fevkalâde bir makam verdiği ve bütün semavî fermanlarda ona saadet-i ebediyeyi ve beka-i uhrevîyi kat'î vaat ve ahdettiği hâlde, elbette ve hiçbir şüphe olmaz ki, bahar kadar kudretine kolay gelen dâr-ı saadeti o mükerrem ve müşerref insanlar için açacak ve yapacak ve haşir ve kıyameti getirecek" diye, *Muhyî* ve *Mümît* ve *Hayy* ve *Kayyum* ve *Kadîr* ve *Alîm* isimleri, Hâlık'ımızdan sormamıza cevap veriyorlar.

Evet, her baharda bütün ağaçları ve otların köklerini aynen ihya ve nebatî ve hayvanî üç yüz bin nevi haşrin ve neşrin numunelerini icat eden bir kudret, Muhammed ve Mûsa Aleyhimessalâtü Vesselâmların her birinin ümmetinin geçirdiği bin senelik zaman karşı karşıya hayalen getirilip bakılsa, haşrin ve neşrin bin misalini ve bin delilini iki bin baharda **(HAŞİYE)** gösterdiği görülecek. Ve böyle bir kudretten haşr-i cismanîyi uzak görmek, bin derece körlük ve akılsızlıktır.

Hem, madem nev-i beşerin en meşhurları olan yüz yirmi dört bin peygamberler ittifakla saadet-i ebediyeyi

HAŞİYE: Sabık herbir bahar, kıyameti kopmuş, ölmüş ve karşısındaki bahar onun haşri hükmündedir.

aht: söz verme.
aleyhimessalatü vesselâm: salât ve selam o ikisinini üzerine olsun anlamında dua.
Alîm: her şeyi hakkıyla bilen Allah.
dâr-ı saadet: saadet, mutluluk yeri, Cennet.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
emanet-i kübra: büyük emanet, en büyük emanet.
ferman: emir, buyruk.
fevkalâde: olağanüstü.
halife-i zemin: yerin halifesi; dünyadaki bütün varlıklar üzerinde tasarruf eden:.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı; Allah.
haşiye: dipnot.
haşr-i cismanî: cisimle, cesetle dirilme, ruhla beraber bedenlerin ve vücutların haşri.
Hay: gerçek hayat sahibi olan, Allah.
hayalen: hayal olarak, hayâlî bir şekilde, zihinde tasarlayıp canlandırarak.
hayvanî: hayvanla ilgili, hayvana ait.
hitabat-ı Sübhaniye: Allah'ın kusursuz ve noksansız konuşması.
ihya: diriltme, hayat verme.
ittifak: birleşme, fikir birliği etme.
Kadîr: kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
Kayyum: kaim olan, yarattıklarından her şeyin üzerinde kaim olan ve dilediği gibi onları idare eden.
kıyamet: bütün kâinatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması.
makam: manevî mevki.
mertebe: derece, basamak.
meşhur: şöhretli, herkesin bildiği, yaygınlık kazanmış.
misillü: gibi, benzeri.
Muhyî: ölüleri dirilten, hayat veren Allah.
musahhar: boyun eğen, emir altına giren, istenilen hâle konulmuş.
mükerrem: aziz, saygıdeğer, muhterem.
Mümit: diriltip can verdiğini vakti gelince öldüren Cenab-ı Hak.
müşerref: şerefli, yüce.
müzeyyen: ziynetlendirilmiş, süslü.
nebatî: bitkisel, bitki ile ilgili, bitkiye ait.
nev'i beşer: insanoğlu, insanlar.
nevi: çeşit, tür.
peygamber: Allah tarafından haber getirerek İlahî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, nebi.
sâir: diğer, başka, öteki.
semavî: Allah tarafından olan, İlâhî.
tahammül: kötü, güç durumlara karşı koyabilme gücü, kaldırma.
tefriş: serme, yayma, döşeme.
ümmet: hak dine davet etmek için Allah tarafından kendilerine peygamber gönderilen ve bu peygambere inanıp bağlanan cemaat, topluluk.
vaad: söz verme, aht.
zabit: subay, askere kumanda eden rütbeli asker.
zîhayat: hayat sahibi.

ve beka-i uhrevîyi Cenab-ı Hakkın binler vaat ve ahitlerine istinaden ilân edip mu'cizeleriyle doğru olduklarını ispat ettikleri gibi, hadsiz ehl-i velâyet, keşif ile ve zevk ile aynı hakikate imza basıyorlar; elbette o hakikat güneş gibi zahir olur. Şüphe eden divane olur.

Evet, bir fende ve bir sanatta mütehassıs bir iki zatın o fen ve o sanata ait hükümleri ve fikirleri, onda ihtisası olmayan bin adamın —hatta başka fenlerde âlim ve ehl-i ihtisas da olsalar— muhalif fikirlerini hükümden ıskat ettikleri gibi; bir meselede, meselâ, Ramazan hilâlini yevm-i şekte ispat etmek ve "Süt konservelerine benzeyen ceviz-i Hindî bahçesi rûy-i zeminde var" diye dava etmekte iki ispat edici, bin inkâr edici ve nefyedicilere galebe edip davayı kazanıyorlar. Çünkü, ispat eden, yalnız bir ceviz-i Hindîyi veyahut yerini gösterse, kolayca davayı kazanır. Onu nefiy ve inkâr eden bütün rûy-i zemini aramak, taramakla hiçbir yerde bulunmadığını göstermekle davasını ispat edebildiği gibi; Cenneti ve dâr-ı saadeti ihbar ve ispat eden yalnız bir izini, sinemada gibi keşfen bir gölgesini, bir tereşşuhunu göstermekle davayı kazandığı hâlde, onu nefiy ve inkâr eden bütün kâinatı ve ezelden ebede kadar zamanları görmek ve göstermekle ancak inkârını ve nefyini ispat ile davayı kazanabilir. Ve bu ehemmiyetli sırdandır ki, hususî bir yere bakmayan ve imanî hakikatler gibi umum kâinata bakan nefiyler, inkârlar —zatında muhal olmamak şartıyla— ispat edilmez, diye ehl-i tahkik ittifak edip bir düstur-i esasî kabul etmişler.

âlim: çok okumuş, bilen, bilgili, bilgin.
ceviz-i Hindî: Hindistan cevizi.
dava: takip edilen fikir, iddia.
divane: deli, aklı başında olmayan, budala, alık.
düstur-i esasî: temel prensip, esas düstur.
ebed: sonsuzluk, daimîlik.
ehemmiyetli: önemli.
ehl-i ihtisas: ihtisas sahipleri, bir dala mensup olanlar, her hangi bir sahada uzman olanlar.
ehl-i tahkik: gerçeği araştıranlar, gerçeğin peşinden gidenler.
ehl-i velâyet: velî olanlar; erenler, Allah'ın dostluğunu kazananlar, velîlik sıfatını taşıyanlar.
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman, öncesizlik.
fen: tecrübî, ispatla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad.
galebe: galip gelme, yenme, üstünlük.
hakikat: gerçek, esas.
hilâl: yeni ay.
hususî: özel.
hüküm: emir, buyruk.
ıskat: düşürme, hükümsüz bırakma.
ihbar: haber verme, bildirme, anlatma, duyurma.
ihtisas: bir ilim veya sanat dalı üzerinde derinleşme, bir sahada geniş bilgi sahibi olma, uzmanlık.
ilân: yayma, duyurma, bildirme.
imanî: imana ait olan, imana dair olan, imanla ilgili.
inkâr: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
istinaden: istinat ederek, dayanarak, güvenerek, delil kabul ederek.
keşfen: keşif yoluyla, gizli bir şeyin Allah tarafından birisine ilham edilmesi yoluyla.
keşif: Allah tarafından ilham edilme, kalp gözüyle görme.
meselâ: örneğin.
mesele: önemli konu.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların aciz kaldığı şey.
muhal: imkansız.
muhalif: zıt, karşıt.
mütehassıs: ihtisası olan, ihtisas sahibi, bir ilim dalında veya bir meslekte derin bilgi sahibi olan, işinin erbabı olan, uzman.
nefiy: inkar etme, olumsuzlama.
rûy-i zemin: yeryüzü.
sır: gizli hakikat.
tereşşuh: sızıntı, damla.
umum: bütün.
yevm-i şek: Şaban-ı Şerif ayının otuzuncu günü; Ramazan olması zannedilip ancak hilâl görülmedikçe oruç tutulması münasip olmayan gün.
zahir: açık, âşikar.
zat: azamet ve ululuk sahibi olan

İşte bu kat'î hakikate binaen, binler feylesofların muhalif fikirleri, böyle imanî meselelerde bir tek muhbir-i sadıka karşı hiçbir şüphe, hatta vesvese vermemek lâzım iken, yüz yirmi bin ispat edici ehl-i ihtisas ve muhbir-i sadıkın ve hadsiz ve nihayetsiz müsbit ve mütehassıs ehl-i hakikat ve ashab-ı tahkikin ittifak ettikleri erkân-ı imaniyede, aklı gözüne inmiş, kalpsiz, maneviyattan uzaklaşmış, körleşmiş birkaç feylesofun inkârlarıyla şüpheye düşmenin ne kadar ahmaklık ve divanelik olduğunu kıyas ediniz.

Hem madem, gözümüzle gündüz gibi hem nefsimizde, hem etrafımızda bir rahmet-i amme ve bir hikmet-i şamile ve bir inayet-i daime müşahede ediyoruz. Ve dehşetli bir saltanat-ı rububiyet ve dikkatli bir adalet-i âliye ve izzetli icraat-ı celâliyenin âsârını ve cilvelerini görüyoruz. Hatta bir ağacın meyveleri ve çiçekleri sayısınca o ağaca hikmetler takan bir hikmet; ve her bir insanın cihazatı ve hissiyatı ve kuvveleri adedince ihsanları, in'amları ona bağlamış bir rahmet; ve kavm-i Nuh ve Hûd ve Salih aleyhimüsselâm ve kavm-i Âd ve Semud ve Firavun gibi asi milletlere tokat vuran ve en küçük bir zîhayatın hakkını muhafaza eden izzetli ve inayetli bir adalet; ve وَمِنْ اٰيَاتِه۪ٓ اَنْ تَقُومَ السَّمَٓاءُ وَالْاَرْضُ بِاَمْرِه۪ ثُمَّ اِذَا دَعَاكُمْ دَعْوَةً مِنَ الْاَرْضِ اِذَٓا اَنْتُمْ تَخْرُجُونَ[1] ayeti, azametli bir icaz ile der: "Nasıl ki, iki kışlada yatan ve duran mutî askerler, bir kumandanın çağırmasıyla silâh başına ve vazife başına boru sesiyle gelmeleri gibi; aynen öyle de, bu iki

1. Yine Onun ayetlerindendir ki, gök ve yer Onun emriyle ayakta durur. Sonra O sizi çağırdığında derhal kabirlerinizden çıkarsınız. (Rum Suresi: 25.)

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, hakkaniyet, âdillik.
adalet-i âliye: yüce, yüksek adalet.
aleyhimüsselâm: Allah'ın selamı onların üzerine olsun.
âsâr: eserler, izler, nişanlar.
asi: isyan eden, başkaldıran.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
azamet: büyüklük, ululuk, yücelik.
binaen: -den dolayı, bu sebepten.
cihazat: cihazlar, uzuvlar, organlar.
cilve: tecelli, görüntü.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
divane: deli, aklı başında olmayan, budala, alık.
ehl-i hakikat: hakikati arzulayanlar, gerçeği bulup onun peşinden gidenler; Allah adamı.
erkân-ı imaniye: imana ait esaslar.
eshab-ı tahkik: işin aslını, esasını, hakikatını araştıran büyük âlimler.
feylesof: felsefe ile uğraşan, filozof.
hikmet: insanın, mevcudatın.
hikmet-i şamile: her şeyi kaplayan ve kuşatan hikmet.
hissiyat: hisler, duygular.
icaz: az sözle çok mana ifade etme.
icraat-ı celâliye: Allah'ın büyüklüğünü gösteren işler, faaliyetler.
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf.
in'am: nimetlendirme, ihsan etme.
inayet: yardım, ihsan, lütuf.
inayet-i daime: devamlı olan inayet, kesilmeyen yardım, lütuf, ihsan.
inkâr: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme.
izzetli: şeref ve itibar sahibi.
kavm-i Âd: Ad kavmi, kendilerine Hz. Hûd'un peygamber olarak gönderildiği, ancak azgınlıklarından ve Allah`a isyanlarından dolayı Allah tarafından helâk edilen Yemen tarafında yaşamış bir kavim.
kavm-i Hûd: Hud kavmi.
kavm-i Nuh: Hz. Nuh'un peygamber olarak gönderildiği kavim.
kavm-i Salih: Salih'in (a.s.m) kavmi.
kavm-i Semud: Hz. Salih'in peygamber gönderildiği, fakat azgınlıklarından dolayı Allah'ın helâk ettiği kavim.
kışla: kışlanılan yer, kışlak.
kıyas: karşılaştırma, oranlama.

kumandan: komutan.
kuvve: kuvvet, güç.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
maneviyat: mana alemine ait olanlar, hisse ve inanca ait şeyler.
muhafaza: koruma.
muhbir-i sadık: doğru haberci; Allah ve ahiretle ilgili doğru haberler veren Peygamberimiz (a.s.m.) ve diğer peygamberler.
mutî: itaat eden, boyun eğen.
müsbit: ispat eden, delil ortaya koyan, ispatlayan.
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme.
nefis: şehvet, gazap, fazilet gibi şeylerin kaynağı.
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek.
rahmet-i amme: umumî, herkese ait rahmet, şefkat, bağışlama; her şeyi kaplayan rahmet, genel rahmet.
saltanat-ı rububiyet: kâinatı terbiye ve idare edici olan Allah'ın saltanatı.
vesvese: şüphe, kuruntu, kalbe gelen asılsız kötü ve sinsi düşünce.
zîhayat: hayat sahibi.

kışlanın misalinde ve emre itaatinde, koca semavat ve küre-i arz, Sultan-ı Ezelî'nin askerlerine iki mutî kışla gibi, ne vakit Hazret-i İsrafil Aleyhisselâmın borusuyla o kışlalarda ölüm ile yatanlar çağrılsa, derhal ceset libaslarını giyip dışarı fırlamalarını ispat edip gösteren her baharda arz kışlası içindekiler, melek-i ra'dın borusuyla aynı vaziyeti göstermesiyle nihayetsiz azameti anlaşılan bir saltanat-ı rububiyet, elbette ve elbette ve her hâlde ve hiç şüphe getirmez ki, Onuncu Sözde ispatına binaen, o rahmet ve hikmet ve inayet ve adalet ve saltanat-ı sermediyenin gayet kat'î istedikleri dâr-ı ahiret ve daire-i haşir ve neşrin açılmamasıyla, o nihayetsiz cemal-i rahmet nihayetsiz bir çirkin merhametsizliğe inkılâp etmesi; ve o hadsiz kemal-i hikmet hadsiz kusurlu abesiyete ve faydasız israfata dönmesi; ve o gayet şirin inayet gayet acı ihanetlere değişmesi; ve o gayet mizanlı ve hakkaniyetli adalet, gayet şiddetli zulümlere kalbolması; ve o gayet derecede haşmetli ve kuvvetli saltanat-ı sermediye sukut etmesi ve haşrin gelmemesiyle bütün haşmeti kaybolması; ve kemalât-ı rububiyeti acz ve kusur ile lekedar olması hiçbir cihet-i imkânı yok, hiçbir akıl ihtimal vermez, yüz muhal içinde birden bulunur, daire-i imkân haricinde, batıl ve mümtenidir. Çünkü, nazenin ve nazdar beslediği ve akıl ve kalp gibi cihazatla saadet-i ebediyeye ve ahirette beka-i daimîye iştiyak hissini verdiği hâlde, onu ebedî idam etmek ne kadar gadirli bir merhametsizlik; ve onun yalnız dimağına yüzer hikmetler ve faydalar taktığı hâlde, onu dirilmemek üzere bütün

abesiyet: faydasız, boş, lüzumsuz ve gayesiz oluş.
acz: zayıflık, güçsüzlük.
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
arz: yer, dünya.
batıl: boş ve manasız olan, gerçeğe uymayan, doğru ve haklı olmayan.
beka-i daimî: devamlı olan sonsuzluk.
binaen: -den dolayı, bu sebepten.
cemal-i rahmet: Rahmetin güzelliği, İlâhî rahmetteki güzellik.
ceset: ölü vücut, naaş.
cihet-i imkân: mümkün olma yönü, imkân tarafı. bir şeyin olabirlirlik tarafı, yönü.
daire-i haşir: haşir dairesi, haşrin bütün mertebe, derece ve numunelerini içine alan daire.
daire-i imkân: imkân dahilî.
dâr-ı ahiret: ahiret yurdu.
dimağ: akıl, şuur.
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli.
gadir: zulüm, hainlik.
gayet: son derece.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakkaniyet: hak ve adâlete uygunluk.
hariç: bir şeyin dışı, dışarısı, dışta kalan.
haşmet: ihtişam, heybet, büyüklük.
haşmetli: ihtişamlı, gösterişli, heybetli.
haşir: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları, Allah'ın ölüleri diriltip mahşere çıkarması.
idam: yok olma.
ihanet: hainlik, kötülük etme, arkadan vurma.
ihtimal: olabilirlik.
inkılâp: bir halden başka bir hale geçme, değişme, dönüşme.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
israfat: israflar, lüzumsuz yere harcamalar.
iştiyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme.
itaat: boyun eğme, uyma, alınan emre göre hareket etme.
kalbolma: bir halden diğer bir hale geçme, dönüşme.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
kemalât-ı rububiyet: Cenab-ı Allah'ın terbiye ediciliği ve idare ediciliğinin mükemmellikleri.
kemal-i hikmet: hikmetin mükemmelliği, tam ve eksiksiz bir hikmet, mükemmel hikmet ve gaye.
kusur: eksiklik, noksan.
küre-i arz: yer küre, dünya.
lekedar: lekeli, lekelenmiş.
libas: elbise.
melek-i ra'd: gök gürültüsü ile vazifeli, görevli melek.
misal: benzer, örnek.
mizan: ölçü, ayar.
muhal: imkansız.
mümteni: imkansız, olamaz.
nazdar: nazlı.
nazenin: nazlı, nazik, narin, ince yapılı.
neşir: kıyamet günü bütün ölülerin dirilmesi.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.
saltanat-ı sermediye: Sonsuz saltanat.
semavat: semalar, gökler.
Sultan-ı Ezelî: ezelî sultan; kudret, kuvvet ve hükümranlığının başlangıcı olmayan Allah.
sükût: değerden düşme, değerini yitirme.
vaziyet: durum.
zulüm: haksızlık

cihazatını ve binler faydaları bulunan istidadatını akıbetsiz bir ölümle faydasız, neticesiz, hikmetsiz bütün bütün israf etmek ne derece hilâf-ı hikmet; ve binler vaîd ve ahitlerini yerine getirmemekle —hâşâ— aczini ve cehlini göstermek, ne kadar o haşmet-i saltanata ve o kemal-i rububiyete zıttır, her zîşuur anlar." Bunlara kıyasen inayet ve adaleti tatbik eyle.

İşte, Hâlık'ımızdan sorduğumuz ahirete dair sualimize *Rahman* ve *Hakîm* ve *Âdil* ve *Kerîm* ve *Hâkim* isimleri mezkûr hakikatle cevap veriyorlar; şeksiz, şüphesiz, güneş gibi, ahireti ispat ediyorlar.

Hem madem biz gözümüzle görüyoruz: Öyle ihatalı ve azametli bir hafîziyet hükmeder ki, zîhayat her şeyin ve her hâdisenin çok suretlerini ve gördüğü fıtrî vazifesinin defterini ve esma-i İlâhîye karşı lisan-ı hâl ile tesbihatına dair sahife-i a'malini misalî levhalarda ve çekirdeklerinde ve tohumcuklarında ve *Levh-i Mahfuz*'un numunecikleri olan kuva-i hafızalarında ve bilhassa insanın dimağındaki pek büyük ve pek küçük kütüphanesi olan kuvve-i hafızasında ve sair maddî ve manevî in'ikâs âyinelerinde kaydeder, yazdırır, zaptederek muhafaza altına alır. Sonra mevsimi geldikçe bütün o manevî yazıları maddî bir tarzda da gözümüze gösterip milyonlarla misaller ve deliller ve numuneler kuvvetiyle, وَاِذَا الصُّحُفُ نُشِرَتْ [1] ayetindeki en acip bir hakikat-i haşriyeyi, kudretin bir çiçeği olan her bahar, kendi çiçek-i ekberinde milyarlar dil ile kâinata ilân eder. Ve başta nev-i insan olarak bütün zîhayatlar ve bütün eşya,

1. Amel defterleri açıldığında (Tekvir Suresi: 10.)

acip: tuhaf, hayerette bırakan.
Âdil: adaletli olan, doğruluk gösteren.
aht: söz verme.
akıbet: sonuç, netice.
âyine: ayna.
bilhassa: özellikle.
cehil: cahillik, bilgisizlik.
çiçek-i ekber: en büyük çiçek.
dair: alakalı, ilgili.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
dil: istek, niyet.
esma-i İlâhî: Allah'ın isimleri.
fıtrî: tabiî, yaratılıştaki, doğuştan.
hâdise: olay.
hafîziyet: Cenab-ı Hakk'ın her mahlûkun başına gelecek vaziyetleri ve başından geçenleri muhafaza etme sıfatı.
hakikat: gerçek, esas.
hakikat-ı haşriye: diriliş gerçeği, haşir hakikatı.
Hakîm: her şeyi bir maksatla uygun ve hikmetle yaratan.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı; Allah.
hâşâ: asla, katiyen, öyle değil.
haşmet-i saltanat: saltanatının haşmeti, ihtişamı, göz kamaştıran güzelliği.
hilâf-ı hikmet: hikmete zıt.
hükmetme: hakim olma, işleme.
ihatalı: kuşatıcı.
in'ikâs: aksetme, yansıma.
israf: gereksiz yere harcama, ihtiyaçtan fazlasını harcama.
istidadat: istidatlar, kabiliyetler, yetenekler.
kabir: mezar.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kemal-i rububiyet: Rububiyetin mükemmeliği, Cenab-ı Allah'ın mahlûkunu terbiye edip besleme ve gözeticilik vasfının mükemmelliği.
Kerîm: yarattıklarına karşılık beklemeden bağışta bulunan, kullarına nimetler ihsan eden, günahları örten, günah işleyeni affeden.
kıyasen: kıyas ederek.
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
kuva-i hafıza: hafıza gücü, hafıza kabiliyeti.
kuvve-i hafıza: hafıza gücü.
kuvvet: güç, kudret.
levha: manzara, görünüş.
Levh-i Mahfuz: Allah'ın ezelî ilmiyle kâinatta olmuş ve olacak şeylerin yazılı olduğu levha.
lisan-ı hâl: hâl dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.
maddî: madde ile alakalı, cismanî.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan.
misalî: misallik, örneklik.
nev'i insan: insan türü, insanoğlu.
numune: örnek.
Rahman: sonsuz merhamet sahibi ve şefkatle bütün varlıkları rızıklandıran Allah.
Rum: Kur'ân-ı Kerîm'in 90. suresi. Mekke'de (17. ayeti Medine'de) nazil olmuştur.
sahife-i a'mal: amellerin sayfası; yapılan işlerin yazılmış olduğu sayfa.
sair: diğer, başka, öteki.
sual: soru.
suret: biçim, tarz, görünüş.
şek: şüphe, zan, tereddüt.
tarz: biçim, şekil, suret.
tatbik: yerine getirme, uygulama.
tesbihat: tesbihler, Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler.
vait: iyliğe sevk ve kötülükten kurtarmak için ileride olacak kesin hadiseleri haber vererek korkutmak.
zîşuur: şuurlu, şuur sahibi.

fenâya düşmek ve ademe sukut etmek ve hiçlikte mahvolmak ve başta nev-i beşer olarak zîhayatlar, idam edilmek için yaratılmamışlar. Belki bekaya terakki ile ve devama tasaffi ile ve sermedî vazifeye istidadıyla girmek için halk olunduklarını gayet kuvvetli ispat eder.

Evet, her baharda müşahede ediyoruz ki; güz mevsimi kıyametinde vefat eden hadsiz nebatat, bahar haşrinde her bir ağaç, her bir kök, her bir çekirdek, her bir tohum, وَاِذَا الصُّحُفُ نُشِرَتْ [1] ayetini okuyup bir manasını, bir ferdini kendi diliyle, geçmiş senelerde gördüğü vazifenin misalleriyle tefsir ederek o azametli hafîziyete şahadet eder. هُوَ الْاَوَّلُ وَالْاٰخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ [2] ayetindeki dört muazzam hakikatleri her şeyde gösterip, hafîziyeti azamî derecede ve haşri bahar kolaylığında ve kat'iyetinde bizlere ders verir.

Evet, bu dört ismin cilveleri, en cüz'îden en küllîye kadar cereyan ederler. Meselâ, nasıl ki, bu ağacın menşei olan bir çekirdek, اَلْاَوَّلُ ismine mazhariyetle o ağacın gayet mükemmel programını ve icadının noksansız cihazatını ve teşekkülünün bütün şeraitini cami bir kutucuktur ki, hafîziyetin azametini ispat eder.

وَالْاٰخِرُ ismine mazhar olan meyvesi ise, çekirdekleriyle o ağacın işlediği bütün fıtrî vazifelerinin fihristesini ve amellerinin listesini ve hayat-ı saniyesinin düsturlarını ihtiva eden bir sandukçadır ki, azamî derecede hafîziyete şahadet eder.

---

1. Amel defterleri açıldığında (Tekvir Suresi: 10.)
2. O Evvel'dir; başlangıcı olmadığı gibi bütün varlıkların başlangıcı da Onun ilim ve kudretine bağlıdır. O Ahir'dir; sonu olmadığı gibi bütün varlıkların neticesi Ona bakar ve dönüşü Onadır. O Zahir'dir; varlık ve birliğinin delilleri herşeyde ap açık görünür ve bütün varlıklar dış görünüşleri ve sanatlı yapılışlarıyla Onun kudret ve sanatına şahitlik eder. O Bâtın'dır herşeyin hakikatine vâkıftır ve herşeyin içyüzü Onun kudret ve hikmetine şahitlik eder. (Hadid Suresi: 3.)

---

adem: yokluk.
Ahir: herşeyden sonra da var olan, varlıkların sonrasına da hâkim olan Allah.
amel: fiil, iş.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
azamet: büyüklük, yücelik.
azamî: en fazla, en çok, nihayet derecede.
bâtın: bütün varlıkların içini yaratan ve dahiline hükmeden Allah.
beka: ebedîlik, sonsuzluk.
cami: cem eden, toplayan, içine alan.
cereyan: akma, bir tarafa doğru akış.
cihazat: cihazlar, uzuvlar, organlar.
cilve: tecelli, görüntü.
cüz'î: az, parçaya ait olan, pek az.
düstur: kanun, kaide.
Evvel: herşeyden önce var olan ve yaratıkların önceki hâllerine de hükmeden Allah.
fenâ: yok olma, ölümlülük, geçicilik.
fihriste: bir kitapta bulunan şeyleri sırayla gösteren liste, katalog.
fıtrî: tabiî, yaratılıştaki, doğuştan.
güz: sonbahar.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hafîziyet: Cenab-ı Hakk'ın her mahlûkun başına gelecek vazifeleri ve başından geçenleri muhafaza etme sıfatı.
hakikat: gerçek, esas.
halk: yaratma, yaratış.
haşir: yeniden dirilip toplanmak, ikinci diriliş.
hayat-ı sâniye: ikinci hayat, ahiret.
hikmet: İlahî gaye, gizli sebep.
icat: vücuda getirme, yoktan var etme.
idam: yok olma.
ihtiva: içine alma, kapsama.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
istidat: kabiliyet, yetenek.
kat'iyet: kat'îlik, kesinlik.
kıyamet: bütün kâinatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması.
küllî: umumî, genel.
mahvolma: yok olma, ortadan kalkma, batma.
mazhar: İlahî tecellilerin göründüğü yer.
mazhariyet: görünme ve tezahür yeri olma.
menşe: esas, kaynak.
muazzam: çok büyük, ulu, yüce.
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme.
nebatat: bitkiler.
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar.
sandukça: küçük sandık.
sermedî: ebedî, daimî, sürekli.
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık.
şerait: şartlar.
tasaffi: saflaşma, durulaşma, temizlenme.
tefsîr: Kur'ân'ın mana bakımından izahı, Kur'ân'ın şerhi.
terakki: yükselme, ilerleme.
teşekkül: şekillenme, meydana gelme.
vâkıf: bir şeyi elde eden, bir işten haberli olan.
Zahir: bütün varlıkların dış yüzünü yaratan ve dışına da hükmeden" mânâsında Allah'ın ismi.
zîhayat: hayat sahibi.

وَالظَّاهِرُ ismine mazhar olan o ağacın suret-i cismaniyesi ise, öyle tenasüplü ve sanatlı ve süslü bir hulle, bir libas ve ayrı ayrı nakışlar ve ziynetler ve yaldızlı nişanlar ile tezyin edilmiş güya yetmiş renkli bir huri elbisesidir ki, hafîziyet içinde azamet-i kudret ve kemal-i hikmet ve cemal-i rahmeti gözlere gösterir.

وَالْبَاطِنُ ismine âyine olan o ağacın içindeki makinesi ise, öyle muntazam ve mükemmel ve mu'cizatlı bir fabrika, bir tezgâh, bir kimyahane; ve hiçbir dalı ve meyveyi ve yaprağı gıdasız bırakmayan mizanlı bir kazan-ı erzaktır ki, hafîziyet içinde kemal-i kudret ve adalet ve cemal-i rahmet ve hikmeti güneş gibi ispat eder.

Aynen öyle de, küre-i arz, senevî mevsimler cihetinde bir ağaçtır. İsm-i *Evvel* cilvesiyle, güz mevsiminde hafîziyete emanet edilen bütün tohumlar ve çekirdekler, bahar çarşafını giyen zemin yüzünün milyarlar dal, budak, meyve veren ve çiçek açan ağacının teşkilâtına dair İlâhî emirlerin mecmuacıkları ve kaderden gelen düsturların listeleri ve geçen yazın işlediği vazifelerin küçücük sahife-i amelleri ve defter-i hidematıdır ki, bilbedahe bir Hafîz-i Zülcelâli ve'l-İkram'ın hadsiz kudret, adalet, hikmet, rahmet ile iş gördüğünü gösteriyor.

Ve senevî zemin ağacının ahiri ise, ikinci güzde o ağacın gördüğü bütün vazifelerini ve esma-i İlâhiyeye karşı ettiği bütün fıtrî tesbihatlarını ve gelecek bahar haşrinde neşir olabilen bütün sahaif-i a'mallerini zerrecik ve

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, hakkaniyet, âdillik.
âyine: ayna.
azamet-i kudret: kudretin büyüklüğü.
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak.
cemal-i hikmet: hikmetin güzelliği, (Allah'ın) hikmetindeki güzellik.
cemal-i rahmet: Rahmetin güzelliği, İlâhî rahmetteki güzellik.
cihet: yön.
dair: alakalı, ilgili.
defter-i hidemat: hizmetler defteri, din yolunda yapılan hizmetlerin kaydedildiği defter.
esma-i İlâhiye: Allah'ın isimleri.
güya: sanki.
Hafîz-i Zülcelali ve'l-İkram: yarattıklarını belalardan, tehlikelerden koruyan sonsuz büyüklük ve ikram sahibi Allah.
hafîziyet: Cenab-ı Hakk'ın her mahlûkun başına gelecek vaziyetleri ve başından geçenleri muhafaza etme sıfatı.
hulle: Cennet elbisesi.
huri: Cennet kızı, Cennet güzeli.
İlâhî: Allah'la ilgili, Cenab-ı Hakka dair.
ism-i Evvel: her şeyin öncesini en iyi bilen Cenab-ı Hak.
kader: Cenab-ı Hakkın takdir ve tayin etmesi.
kazan-ı erzak: rızıkların kazanı.
kemal-i adalet: adaletin en mükemmeli, eksiksiz ve noksansız bir adalet.
kemal-i hikmet: hikmetin mükemmelliği, tam ve eksiksiz bir hikmet, mükemmel hikmet ve gaye.
kemal-i kudret: kudretin mükemmelliği.
kimyahane: kimya labaratuvarı.
küre-i arz: yer küre, dünya.
libas: elbise.
mazhar: İlahî tecellilerin göründüğü yer.
mecmua: tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi, koleksiyon.
mizan: ölçü, ayar.
mu'cizat: mu'cizeler, Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük harika işler.
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzenli ve düzgün biçimde.
nakış: işleme, süsleme.
neşir: tekrar diriltilme.
nişan: iz, belirti, alamet.
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek.
sahaif-i a'mal: amellerin sayfaları.
sahife-i amel: amel sayfası.
senevî: senelik, yıllık.
suret-i cismaniye: cisimleşmiş şekil ve suret.
tenasüp: uyma, uygunluk, birbirini tutma.
tesbihat: tesbihler, Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler.
teşkilât: yapışlar, kuruluşlar.
tezyin: süsleme, ziynetlendirme.
yaldız: eşyaya altın ve gümüş görüntüsü vermek için yapılan süs.
zemin: yer.
zerre: maddenin en küçük parçası, molekül, atom.
ziynet: süs

küçücük kutucukların içine koyup Hafîz-i Zülcelâl'in dest-i hikmetine teslim eder, هُوَ الْاٰخِرُ ismini hadsiz dillerle kâinat yüzünde okur.

Ve bu ağacın zahiri ise, haşrin üç yüz bin misallerini ve emarelerini gösteren üç yüz bin küllî ve çeşit çeşit çiçekler açıp, hadsiz rahmaniyet ve rezzakıyet ve rahîmiyet ve kerîmiyet sofralarını sererek zîhayatlara ziyafetler vermekle, هُوَ الظَّاهِرُ ismini meyveleri, çiçekleri, taamları sayısınca lisanlarıyla zikredip methüsena eder, gündüz gibi وَاِذَا الصُّحُفُ نُشِرَتْ[1] hakikatini gösterir.

Bu haşmetli ağacın bâtını ise, hadsiz ve hesaba gelmez muntazam makineleri ve mizanlı fabrikaları kemal-i dikkat ve intizamla işlettiren öyle bir kazan ve tezgâhtır ki, bir dirhemden bin batman taamları pişirir, açlara yetiştirir; ve öyle bir mizan ve dikkatle işler ki, zerre kadar tesadüfün karışmasına bir yer bırakmıyor, هُوَ الْبَاطِنُ ismini zeminin iç yüzüyle, yüz bin dil ile tesbih eden bazı melâike gibi, yüz bin tarzlarda ilân edip ispat eder.

Hem arz, senevî hayatı haysiyetiyle bir ağaç olduğu ve o dört isim içinde hafîziyeti ve onunla haşir kapısına bir anahtar yaptığı gibi, aynen öyle de, dehrî ve dünya hayatı cihetiyle, yine meyveleri ahiret pazarına gönderilen bir muntazam ağaçtır. Ve o dört isme öyle bir mazhar, bir âyine ve ahirete giden bir yol açar ki, genişliğini ihataya ve tabire aklımız kâfi gelmiyor. Yalnız bu kadar deriz:

---

1. Amel defterleri açıldığında (Tekvir Suresi: 10.)

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
Amel: bir insanın dinî emirler ve yasaklara göre yaptığı iş, hareket.
arz: yer, dünya.
âyine: ayna.
batman: eski ağırlık ölçülerinden olup, iki okka ile sekiz okka arasında değişen ağırlık ölçüsü.
cihet: yön, sebep, vesile.
dehrî: dehr ve zamana dair ve müteallik.
dest-i hikmet: hikmet eli, her şeyi hikmetle yapan el.
dirhem: eski okkanın dört yüzde biri.
emare: alâmet, belirti, nişan.
Hafîz-i Zülcelâl: yaratıklarını belalardan, tehlikelerden koruyan büyüklük sahibi olan Allah.
hafîziyet: Cenab-ı Hakk'ın her mahlûkun başına gelecek vaziyetleri ve başından geçenleri muhafaza etme sıfatı.
haşmetli: ihtişamlı, gösterişli, heybetli.
haysiyet: şeref, onur, itibar.
ihata: kuşatma, içine alma.
ilân: yayma, duyurma, bildirme.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
kâfi: yeter, kâfi gelir.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kemal-i dikkat: tam ve mükemmel bir dikkat.
kemal-i intizam: intizamın mükemmel oluşu, tam ve eksiksiz düzen.
kerîmiyet: Cenab-ı Hakkın ikram ediciliği, cömertliği.
lisan: dil.
mazhar: İlahî tecellilerin göründüğü yer.
medh ü sena: methedip övmek.
melâike: melekler.
mizan: ölçü, ayar.
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzenli ve düzgün biçimde.
rahîmiyet: merhamet edicilik.
rahmaniyet: Cenab-ı Hakkın kullarını beslemesi, koruması ve merhamet etmesi vasfı.
rezzakıyet: rezzaklık, her mahlûka münasip rızkını verici olmak.
senevî: senelik, yıllık.
Sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
taam: yemek, yiyecek.
tabir: yorum, yorumlama.
tarz: biçim, şekil, suret.
Tekvir: Kur'ân-ı Kerîm'in 81. suresi. Mekke'de nazil olmuştur. 29 ayettir.
tesadüf: rastlantı, bir şeyin kendiliğinden meydana gelmesi.
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma, Cenab-ı Hakk'ı şanına layık ifadelerle anma.
zemin: yeryüzü.
zerre: pek ufak parça, en küçük parça.
zikretmek: anmak, bildirmek

Nasıl ki bir saatin saniyeleri ve dakikaları ve saatleri ve günleri sayan haftalık saatin milleri birbirine benzer, birbirini ispat eder. Saniyelerin hareketini gören, sair çarkların hareketlerini tasdik etmeye mecbur olur. Aynen öyle de, semavat ve arzın Hâlık-ı Zülcelâl'inin bir saat-i ekberi olan bu dünyanın saniyelerini sayan günler ve dakikalarını hesap eden seneler ve saatlerini gösteren asırlar ve günlerini bildiren devirler birbirine benzer, birbirini ispat eder. Ve bu gecenin sabahı ve bu kışın baharı kat'iyetinde, fânî dünyanın karanlıklı kışının bâkî bir baharı ve sermedî bir sabahı geleceğini hadsiz emarelerle haber verir diye, *Hafîz* ismi ile

هُوَ الْاَوَّلُ وَالْاٰخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ[1] isimleri, biz Hâlık'ımızdan sorduğumuz haşir meselesine mezkûr hakikatle cevap veriyorlar.

Hem, madem gözümüzle görüyoruz ve aklımızla anlıyoruz ki:

İnsan,

- *şu kâinat ağacının en son ve en cemiyetli meyvesi;*
- *ve hakikat-i Muhammediye Aleyhissalâtü Vesselâm cihetiyle çekirdek-i aslîsi;*
- *ve kâinat Kur'ân'ının ayet-i kübrası;*
- *ve İsm-i Azamı taşıyan Ayete'l-Kürsî'si;*
- *ve kâinat sarayının en mükerrem misafiri;*
- *ve o saraydaki sair sekenelerde tasarrufa mezun en faal memuru;*

1. O Evvel'dir; başlangıcı olmadığı gibi bütün varlıkların başlangıcı da Onun ilim ve kudretine bağlıdır. O Ahir'dir; sonu olmadığı gibi bütün varlıkların neticesi Ona bakar ve dönüşü Onadır. O Zahir'dir; varlık ve birliğinin delilleri herşeyde ap açık görünür ve bütün varlıklar dış görünüşleri ve sanatlı yapılışlarıyla Onun kudret ve sanatına şahitlik eder. O Bâtın'dır herşeyin hakikatine vâkıftır ve herşeyin içyüzü Onun kudret ve hikmetine şahitlik eder. (Hadid Suresi: 3.)

aleyhissalâtü vesselâm: 'salât ve selam onun üzerine olsun' anlamında Hz. Muhammed'e dua.
arz: yer, dünya.
asır: yüzyıl, asır.
Ayete'l-Kürsî: Bakara Suresinin 255. ayeti.
ayet-i kübra: en büyük ayet, en büyük delil.
bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan.
cemiyetli: bir çok şeyi bir arada bulunduran, pek çok özellikleri içine alan, kapsamlı.
cihet: yön, sebep, vesile.
çekirdek-i aslî: asıl çekirdek, öz; kâinatın özü, aslî çekirdeği.
emare: alâmet, belirti, nişan.
faal: çok işleyen, daima harekette bulunan, çok çalışan, aktif.
fânî: ölümlü, geçici.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
Hafîz: yarattıklarını koruyup gözeten Allah.
hakikat: gerçek, esas.
hakikat-i Muhammediye: Hz. Peygamberin manevî şahsiyeti, İslâmiyetin aslı ve esası.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı; Allah.
Hâlık-ı Zülcelâl: Sonsuz büyüklük sahibi yaratıcı, Allah.
İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kat'iyet: kat'îlik, kesinlik.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
mecbur: zorunda kalma.
mesele: önemli konu.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan.
mezun: izin almış, izinli, ruhsatlı.
mükerrem: aziz, saygıdeğer, muhterem.
saat-i ekber: en büyük saat.
sair: diğer, başka, öteki.
sekene: sakin olanlar, ikamet edenler, oturanlar.
semavat: semalar, gökler.
sermedî: ebedî, daimî, sürekli.
tasarruf: bir şeyin sahibi olup idare etme, mülkünü istediği gibi kullanma.
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme.

• ve kâinat şehrinin zemin mahallesinin bahçesinde ve tarlasında varidat ve sarfiyatına ve zer ve ekilmesine nezarete memur ve yüzer fenler ve binler sanatlarla teçhiz edilmiş en gürültülü ve mes'uliyetli nazırı;

• ve kâinat ülkesinin arz memleketinde Padişah-ı Ezel ve Ebed'in gayet dikkat altında bir müfettişi, bir nevi halife-i arzı;

• ve cüz'î ve küllî harekâtı kaydedilen bir mutasarrıfı;

• ve sema ve arz ve cibalin kaldırmasından çekindikleri emanet-i kübrayı omzuna alan ve önüne iki acip yol açılan, bir yolda zîhayatın en bedbahtı ve diğerinde en bahtiyarı;

• çok geniş bir ubudiyetle mükellef bir abd-i küllî;

• ve Kâinat Sultanı'nın İsm-i Azamına mazhar ve bütün esmasına en cami bir âyinesi;

• ve hitabat-ı Sübhaniyesine ve konuşmalarına en anlayışlı bir muhatab-ı hassı;

• ve kâinatın zîhayatları içinde en ziyade ihtiyaçlısı;

• ve hadsiz fakrıyla ve acziyle beraber, hadsiz maksatları ve arzuları ve nihayetsiz düşmanları ve onu inciten zararlı şeyleri bulunan bir bîçare zîhayatı;

• ve istidatça en zengini;

• ve lezzet-i hayat cihetinde en müteellimi ve lezzetleri dehşetli elemlerle âlûde;

• ve bekaya en ziyade müştak ve muhtaç ve en çok lâyık ve müstahak;

abd-i küllî: bütün yaratılmışların ibadet ve tesbihatlarını kendi şahsında temsil edebilen kul.
acip: tuhaf, hayerette bırakan.
acz: zayıflık, güçsüzlük.
âlûde: bulaşmış, bulaşık.
arz: yer, dünya.
arzu: bir şeye karşı duyulan istek, heves.
âyine: ayna.
bahtiyar: bahtlı, talihli, mes'ut , mutlu.
bedbaht: bahtsız, talihsiz, zavallı.
beka: bakîlik, ebedîlik, sonsuzluk.
bîçare: çaresiz, zavallı.
cami: cem eden, toplayan, içine alan.
cibal: dağlar.
cihet: yön.
cüz'î: küçük, az.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
elem: dert, üzüntü, maddî-manevî ıztırap.
emanet-i kübra: büyük emanet, en büyük emanet.
esma: adlar, isimler.
fakr: fakirlik, yoksulluk, muhtaçlık.
fen: tecrübî, ispatla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad.
gayet: son derece.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
halife-i arz: yeryüzünde bazı hususlarda Allah adına hareket eden.
harekât: hareketler, davranışlar.
hitabat-ı Sübhâniye: Allah'ın kusursuz ve noksansız konuşması.
İsm-i Âzam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı.
istidat: kabiliyet, yetenek.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
küllî: umumî, genel.
lâyık: uygun, yakışır, münasip.
lezzet-i hayat: hayatın zevk ve lezzetleri.
maksat: gaye.
mazhar: nail olma, şereflenme, İlahî tecellilerin göründüğü yer olma.
mes'uliyet: mes'ul olma hali, sorumluluk.
muhatab-ı has: özel muhatap.
mutasarrıf: tasarruf eden, tasarruf sahibi olan, her şeyin sahibi olan, mâlik.
müfettiş: araştıran, araştırıcı.
mükellef: sorumlu ve yükümlü olan.
müstahak: hak eden, hak etmiş.
müştak: arzulu, fazla istekli, iştiyak gösteren.
müteellim: elemli, kederli, hüzünlü, içi sızlayan.
nazır: nezaret eden, bakan, gözeten.
nevi: çeşit, tür.
nezaret: gözetme, bakma, kontrol etme.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
Padişah-ı Ezel ve Ebed: zaman ve mekanla kayıtlı olmayan sonsuz saltanat sahibi olan Cenab-ı Hak.
sarfiyat: harcamalar, giderler.
sema: gökyüzü, gök.
Sultan: mutlak iktidar sahibi olan; Allah.
teçhiz: cihazlama, donatma.
ubudiyet: kulluk.
varidat: gelirler.
zemin: yeryüzü.
zer: tohum ekme, tohum saçma.
zîhayat: hayat sahibi.
ziyade: çok, fazla

• *ve devamı ve saadet-i ebediyeyi hadsiz dualarla isteyen ve yalvaran ve bütün dünya lezzetleri ona verilse, onun bekaya karşı arzusunu tatmin etmeyen;*

• *ve ona ihsanlar eden Zatı perestiş derecesinde seven ve sevdiren ve sevilen çok harika bir mu'cize-i kudret-i Samedâniye ve bir acube-i hilkat…*

Ve kâinatı içine alan ve ebede gitmek için yaratıldığına bütün cihazat-ı insaniyesi şahadet eden, böyle yirmi küllî hakikatler ile Cenab-ı Hakkın *Hak* ismine bağlanan ve en küçük zîhayatın en cüz'î ihtiyacını gören ve niyazını işiten ve fiilen cevap veren Hafîz-i Zülcelâl'in *Hafîz* ismiyle mütemadiyen amelleri kaydedilen ve kâinatı alâkadar edecek ef'alleri o ismin kâtibîn-i kiramlarıyla yazılan ve her şeyden ziyade o ismin nazar-ı dikkatine mazhar bulunan bu insanlar, elbette ve elbette ve her hâlde ve hiçbir şüphe getirmez ki, bu yirmi hakikatin hükmüyle, insanlar için bir haşir ve neşir olacak. Ve *Hak* ismiyle evvelki hizmetlerinin mükâfatını ve kusuratının mücazatını çekecek; ve *Hafîz* ismiyle cüz'î küllî kayıt altına alınan her amelinden muhasebe ve sorguya çekilecek. Ve dâr-ı bekada saadet-i ebediye ziyafetgâhının ve şekavet-i daime hapishanesinin kapıları açılacak. Ve bu âlemde çok taifelere kumandanlık yapan ve karışan ve bazen karıştıran bir zabit, toprağa girip her amelinden sual olunmamak ve uyandırılmamak üzere yatıp saklanmayacaktır.

acube-i hilkat: yaratılış garibesi, yaratılışı çok tuhaf olan.
alâkadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı.
âlem: dünya, cihan.
amel: fiil, iş.
beka: ebedîlik, sonsuzluk.
cihazat-ı insaniye: insandaki maddî, manevî organlar, cihazlar.
cüz'î: küçük, az.
dâr-ı beka: bâkî ve sonsuz dünya; ahiret.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ebed: sonsuzluk, daimîlik.
ef'al: fiiller, işler.
evvel: önce.
fiilen: fiille, davranış ve hareketle.
Hafîz: yarattıklarını koruyup gözeten Allah.
Hafîz-i Zülcelâl: yaratıklarını belalardan, tehlikelerden koruyan büyüklük sahibi olan Allah.
Hak: her şeyi hakkıyla yaratan, varlığı hak olan ve her hakkın sahibi olan Allah.
hakikat: gerçek, esas.
harika: olağanüstü.
hüküm: karar, emir.
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf.
kâtibin-i kiram: şerefli kâtipler, insanların iki yanında olup iyilik ve kötülükleri yazan melekler.
kumandan: komutan.
kusurat: kusurlar, noksanlıklar, eksiklikler, özürler, suçlar, kabahatler.
küllî: umumî, genel.
mu'cize-i kudret-i Samedâniye: Samed olan Cenab-ı Allah'ın kudret mu'cizesi.
muhasebe: hesaplaşma, karşılıklı hesap görme.
mücazat: bir suça karşı verilen ceza, karşılık, mutlak ceza.
mükâfat: iyi bir iş, hizmet veya başarıdan ötürü verilen şey, ödül.
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı.
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma, dikkatli bakış.
neşir: kıyametten sonra bütün insanların dirilip toplandıktan sonra dağılıp yayılmaları.
niyaz: yalvarma, yakarma.
perestiş: tapma, aşırı derecede sevme, meftunluk.
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.
sual: soru.
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık.
şekavet-i daime: sürekli bedbahtlık, sonsuz sıkıntı.
taife: takım, güruh, familya.
tatmin: doyurma, ihtiyacını karşılama.
zabit: subay, askere kumanda eden rütbeli asker.
Zat: azamet ve ululuk sahibi olan.
ziyafetgâh: ziyafet verilen yer

Yoksa, sineğin sesini işitip hakk-ı hayatını vermekle fiilen cevap verdiği hâlde, gök gürültüsü kuvvetinde bekaya ait hadsiz hukuk-ı insaniyenin, mezkûr yirmi hakikatler lisanlarıyla edilen ve arşı ve ferşi çınlatan dualarını işitmemek ve o hadsiz hukuku zayi etmek; ve sinek kanadının intizamı şahadetiyle, sinek kanadı kadar israf etmeyen bir hikmet bütün o hakikatlerin bağlandıkları insanî istidadatı ve ebede uzanan emelleri ve arzuları ve o istidat ve arzuları besleyen kâinatın pek çok rabıtalarını ve hakikatlerini bütün bütün israf etmek öyle bir haksızlıktır ve imkân haricinde ve zalimâne bir çirkinliktir ki, *Hak* ve *Hafîz* ve *Hakîm* ve *Cemîl* ve *Rahîm* isimlerine şahadet eden bütün mevcudat onu reddeder, "Yüz derece muhal ve bin vecihle mümtenidir" derler.

İşte, biz Hâlık'ımızdan haşre dair sorduğumuz suale, *Hak, Hafîz, Hakîm, Cemîl, Rahîm* isimleri cevap verip derler: "Biz hak ve hakikat olduğumuz gibi ve hem bize şahadet eden mevcudatın tahakkuku misillü, haşir haktır ve muhakkaktır."

Hem madem …

Daha yazacaktım, fakat güneş gibi malûm olmasından, kısa kestim.

İşte, geçmiş misallerde ve mademlerdeki maddelere kıyasen, *Cenab-ı Hakkın yüz, belki bin esmasının kâinata bakan isimlerinin her birisi, nasıl ki mevcudattaki âyine ve cilveleriyle müsemmasını bedahetle ispat eder; aynen öyle de, haşri ve dâr-ı ahireti de gösterirler ve kat'iyetle ispat ederler.*

arş: göğün en yüksek katı.
bedahet: açıklık, aşikâr, ispata ihtiyaç olmayacak derecede açıklık.
Cemîl: güzellik sahibi olan zat, Allah.
cilve: tecelli, görüntü.
dair: alakalı, ilgili.
dâr-ı ahiret: ahiret yurdu.
emel: şiddet arzu, ümit.
ferş: yeryüzü, zemin, dünya.
Hakîm: her şeyi bir maksatla uygun ve hikmetle yaratan, hikmet sahibi Allah.
hakk-ı hayat: yaşama hakkı.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı; Allah.
hariç: bir şeyin dışı, dışarısı, dışta kalan.
haşir: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları, Allah'ın ölüleri diriltip mahşere çıkarması.
hikmet: İlahî gaye, gizli sebep.
hukuk:.
hukuk-ı insaniye: insanî haklar.
imkân: mümkün olma, olabilirlik.
insanî: insana ait, insanla alâkalı.
intizam: düzenlilik, düzgünlük.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
israf: gereksiz yere harcama, ihtiyaçtan fazlasını harcama, savurganlık.
istidadat: istidatlar, kabiliyetler, yetenekler.
kat'iyet: kat'îlik, kesinlik.
kıyasen: kıyas yoluyla, kıyas ederek.
kuvvet: güç, kudret.
lisan: dil.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
malûm: bilinen, bilinir olan.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahluklar.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan.
misal: örnek.
misillü: gibi, benzeri.
muhal: imkansız.
mümteni: imkansız, olamaz.
müsemma: isimlendirilmiş, ad verilmiş.
rabıta: münasebet, alâka, bağ.
Rahîm: merhamet eden, çok merhametli olan, esirgeyen, koruyan, acıyan Allah.
red: geri verme.
tahakkuk: gerçekleşme, delil ile ispat edilme, kesinleşme.
vecih: cihet, yön.
zalîmâne: zalimce, zulmedercesine.
zayi: elden çıkmış, zarar, ziyan.

Hem, nasıl Hâlık'ımızdan sorduğumuz sualimize O Rabbimiz bütün fermanlarıyla ve nazil ettiği bütün kitaplarıyla ve müsemma olduğu ekser isimleriyle bize kudsî ve kat'î cevap veriyor; aynen öyle de, melâikeleriyle ve onların diliyle, daha başka bir tarzda dedirir: "Sizin zaman-ı Âdem'den beri hem ruhanîlerle, hem bizimle görüşmenizin yüzer tevatür kuvvetinde hâdiseleri var. Ve bizim ve ruhanîlerin vücutlarına ve ubudiyetlerine delâlet eden hadsiz emare ve deliller var. Ve biz, ahiret salonlarında ve bazı dairelerinde gezdiğimizi, birbirimize mutabık olarak sizin kumandanlarınız ile görüştüğümüz zaman söylemişiz ve daima da söylüyoruz. Elbette bu gezdiğimiz bâkî ve mükemmel salonlar ve bu salonların arkalarında tefriş ve tezyin edilmiş olan saraylar ve menziller, hiç şüphemiz yoktur ki, gayet ehemmiyetli misafirleri o yerlerde iskân etmek üzere bekliyorlar. Size kat'î beyan ediyoruz" diye sualimize cevap veriyorlar.

Hem madem Hâlık'ımız, bize en büyük muallim ve en mükemmel üstat ve şaşırmaz ve şaşırtmaz en doğru rehber olarak Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâmı tayin etmiş ve en son elçi olarak göndermiş; biz dahi, ilmelyakin mertebesinden, aynelyakin ve hakkalyakin mertebelerine terakki ve tekemmül etmek üzere her şeyden evvel bu üstadımızdan, Hâlık'ımızdan sorduğumuz suali sormaklığımız lâzım geliyor. Çünkü o zat, Hâlık'ımız tarafından her biri birer nişane-i tasdik olan bin mu'cizatıyla, Kur'ân'ın bir mu'cizesi olarak, Kur'ân'ın hak ve kelâmullah olduğunu ispat ettiği gibi; Kur'ân

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
aleyhissalâtü vesselâm: 'salât ve selam onun üzerine olsun' anlamında Hz. Muhammed'e dua.
aynelyakin: gözle görür derecede inanma; bir şeyi görerek ve seyrederek bilme.
bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
delâlet: delil olma, gösterme.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
ehemmiyetli: önemli.
ekser: pek çok.
emare: alâmet, belirti, nişan.
evvel: önce.
ferman: emir, buyruk.
gayet: son derece.
hâdise: olay.
hak: doğru, gerçek, hakikat.
hakkalyakin: marifet mertebesinin en yükseği; bir şeyi yaşayarak, içine girerek, doğruluğundan şüpheye asla yer bırakmayacak biçimde kesin olarak bilme.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı; Allah.
ilmelyakin: ilim yoluyla kesin olarak bilme.
iskân: yerleştirme, yurtlandırma.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
kelâmullah: Allah'ın kelâmı, Kur'ân-ı Kerîm.
kudsî: mukaddes, yüce.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
melâike: melekler.
menzil: ev, oda, yer.
mertebe: derece, basamak.
muallim: ders veren, öğretmen.
mu'cizat: mu'cizeler, Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük harika işler.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların aciz kaldığı şey.
Muhammed-i Arabî: Arapların içinden çıkan Peygamberimiz Muhammed (a.s.m.).
mutabık: birbirine uyan, uygun.
nazil: nüzul eden, inen.
nişane-i tasdik: doğruluğunu, kabul edilirliğini gösteren alâmet, belirti.
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah.
rehber: yol gösteren, kılavuz.
ruhanî: gözle görülmeyen, cismi olmayan, elle tutulamayan varlıklar.
sual: soru.
tarz: biçim, şekil, suret.
tayin: vazifeye gönderme, bir işe yerleştirme, atama.
tefriş: serme, yayma, döşeme.
tekemmül: olgunlaşma, kemale erme, mükemmelleşme.
terakki: yükselme, ilerleme.
tevatür: içinde yalan ihtimali bulunmayan ve birbirlerine kuvvet veren haberlerden oluşan büyük bir topluluğa ait haber.
tezyin: süsleme, ziynetlendirme.
ubudiyet: kulluk.
üstat: bir ilim ve sanatta üstün olan kimse, öğretmen.
vücut: beden, varlık.
zaman-ı Âdem: Hz. Âdem zamanı, insanlığın ilk devresi.
zat: kişi, şahıs

dahi, kırk nevi i'caz ile, o zatın bir mu'cizesi olup, onun doğru ve Resulullah olduğunu ispat ederek, ikisi beraber, biri âlem-i şahadet lisanı —bütün hayatında bütün enbiya ve evliyanın tasdikleri altında— diğeri âlem-i gayp lisanı —bütün semavî fermanların ve kâinat hakikatlerinin tasdikleri içinde— binler âyâtıyla iddia ve ispat ettikleri hakikat-i haşriye, elbette güneş ve gündüz gibi bir kat'iyettedir.

Evet, haşir gibi en acip ve en dehşetli ve tavr-ı aklın haricinde bir mesele, ancak ve ancak böyle harika iki üstadın dersleriyle halledilir, anlaşılır.

Eski zaman peygamberleri, ümmetlerine Kur'ân gibi izahat vermediklerinin sebebi, o devirler, beşerin bedeviyet ve tufuliyet devri olmasıdır. İptidaî derslerde izah az olur.

Elhâsıl: Madem Cenab-ı Hakkın ekser isimleri ahireti iktiza edip isterler; elbette o isimlere delâlet eden bütün hüccetler, bir cihette ahiretin tahakkukuna dahi delâlet ederler.

Ve madem melâikeler ahiretin ve âlem-i bekanın dairelerini gördüklerini haber veriyorlar; elbette melâike ve ruhların ve ruhaniyatın vücut ve ubudiyetlerine şahadet eden deliller, dolayısıyla ahiretin vücuduna dahi delâlet ederler.

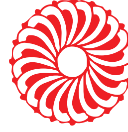
Ve madem Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın bütün hayatında Vahdaniyetten sonra en daimî davası ve

acip: tuhaf, hayerette bırakan.
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
âlem-i beka: sonsuzluk âlemi, ahiret.
âlem-i gayp: gayp âlemi, görünmeyen, fakat varlığı kesin olan ve mahiyeti allah tarafından bilinen başka dünyalar.
âlem-i şahadet: gözle gördüğümüz, şahit olduğumuz âlem, kâinat.
aleyhissalâtü vesselâm: 'salât ve selam onun üzerine olsun' anlamında Hz. Muhammed'e dua.
âyât: işaretler, deliller; Allah'ın varlık ve birliğine işaret eden deliller.
bedeviyet: iptidaî hayat tarzı.
beşer: insanlık.
cihet: yön.
dava: takip edilen fikir, iddia.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
delâlet: delil olma, gösterme.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
devir: zaman, süresi belli zaman parçası.
ekser: pek çok.
elhâsıl: hasılı, netice itibariyle, kısaca.
enbiya: nebiler, peygamberler.
evliya: veliler, Allah dostları.
ferman: emir, buyruk.
hakikat: gerçek, esas.
hakikat-i haşriye: diriliş gerçeği, haşir hakikatı.
hal: çözme, karışık bir meseleyi şüphe edilmeyecek derecede açıklama.
harika: olağanüstü.
hüccet: delil.
i'caz: mucizelik, insanların benzerini yapmaktan âciz kaldıkları şeyi yapmak.
iddia: bir fikri ısrarla savunma, dava etme.
iktiza: lazım gelme, gerekme.
iptidaî: ilkel, basit.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla, eksiksiz anlatma.
izahat: izahlar, açıklamalar.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kat'iyet: kat'îlik, kesinlik.
lisan: dil.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
melâike: melekler.
mesele: önemli konu.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların aciz kaldığı şey.
nevi: çeşit, tür.
peygamber: Allah tarafından haber getirerek İlahî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, nebi.
Resulullah: Allah'ın Resulü; Allah'ın gönderdiği peygamber; Hz. Muhammed (a.s.m.).
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
ruhaniyat: madde âleminden başka bir âlemde, ruhlar âleminde yaşayan varlıklar, cinler ve melekler.
semavî: Allah tarafından olan, İlâhî.
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık.
tahakkuk: gerçekleşme, meydana gelme, olma.
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme.
tavr-ı akıl: akıl çizgisi, akıl ölçüleri.
tufuliyet: çocukluk, küçüklük, yavru oluş.
ubudiyet: kulluk.
ümmet: hak dine davet etmek için Allah tarafından kendilerine peygamber gönderilen ve bu peygambere inanıp bağlanan cemaat, topluluk.
üstat: bir ilim ve sanatta üstün olan kimse, öğretmen.
vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı, Allah'ın bir oluşu.
vücut: var olma, varlık.
zat: kişi, şahıs

müddeası ve esası ahirettir; elbette o zatın nübüvvetine ve sıdkına delâlet eden bütün mu'cizeleri ve hüccetleri —bir cihette, dolayısıyla— ahiretin tahakkukuna ve geleceğine şahadet ederler.

Ve madem Kur'ân'ın dörtten birisi haşir ve ahirettir ve bin âyâtıyla onun ispatına çalışır ve onu haber verir; elbette Kur'ân'ın hakkaniyetine şahadet ve delâlet eden bütün hüccetleri ve delilleri ve bürhanları, dolayısıyla ahiretin vücuduna ve tahakkukuna ve açılmasına dahi delâlet ve şahadet ederler.

İşte bak, bu rükn-i imanî ne kadar kuvvetli ve kat'î olduğunu gör.

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
âyât: Kur'ân ayetleri.
bürhan: delil, ispat, hüccet.
cihet: yön.
delâlet: delil olma, gösterme.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
hakkaniyet: hak ve adâlete uygunluk.
hüccet: delil.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların aciz kaldığı şey.
müddea: iddia olunan, iddia edilen şey.
nübüvvet: nebilik, peygamberlik, Allah'ın elçiliği, peygamberlik hâl ve şânı.
rükn-i imanî: imana ait esas, imanın esası.
sıdk: samimîlik, doğru sözlülük, söz ile fiilin birbirine uyması, olduğu gibi görünüp göründüğü gibi olma esası.
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık.
tahakkuk: gerçekleşme, meydana gelme, olma.
vücut: var olma, varlık.
zat: kişi, şahıs

Sekizinci Meselenin Bir Hülâsası

YEDİNCİDE haşri çok makamattan soracaktık; fakat, Hâlık'ımızın isimleri ile verdiği cevap o derece kuvvetli yakin ve kanaat verdi ki, daha başka sorgulara ihtiyaç bırakmadığından, orada kısa kestik. Şimdi, bu Meselede, ahiret imanının hem ahiretin saadetine, hem dünya saadetine dair temin ettiği faydalar ve neticelerinden yüzden biri hülâsa edilecek. Saadet-i uhreviyeye ait kısmı, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın izahatı daha hiçbir beyana ihtiyaç bırakmamış, onu ona havale ederek ve saadet-i dünyeviyeye ait kısmı izah cihetini Risale-i Nur'a bırakıp, yalnız kısa bir hülâsa ile insanın hayat-ı şahsiye ve hayat-ı içtimaiyesine ait yüzer neticelerinden üç dört tanesini beyan ederiz.

• **Birincisi:** *İnsan, sair hayvanata muhalif olarak, hanesiyle alâkadar olduğu misillü, dünya ile alâkadardır; ve akaribiyle münasebettar olduğu gibi, nev-i beşer ile de ciddî ve fıtrî münasebettardır; ve dünyada muvakkat bekasını arzuladığı gibi, bir dâr-ı ebedîde bekasını aşk derecesinde arzuluyor; ve midesinin gıda ihtiyacını temin etmeye çalıştığı gibi, dünya kadar geniş, belki ebede kadar uzanan sofraları ve gıdaları, akıl ve kalp ve ruh ve*

haşir: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları, Allah'ın ölüleri diriltip mahşere çıkarması.
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı.
hayat-ı şahsiye: şahsa ait hayat, özel yaşama biçimi.
hayvanat: hayvanlar.
hülâsa: bir şeyin özü, esası, özeti.
iman: inanma, itikat.
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla, eksiksiz anlatma.
izahat: izahlar, açıklamalar.
kanaat: inanma, görüş, fikir.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan aciz bırakan Kur'an-ı Kerim.
makamat: makamlar.
mesele: önemli konu.
misillü: gibi, benzeri.
muhalif: zıt, karşıt.
muvakkat: geçici.
münasebettar: ilgili, alâkalı, bir şeye uygun ve yakın olan.
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
saadet: mutluluk.
saadet-i dünyeviye: dünya ile ilgili saadet, dünya hayatındaki mutluluk, dünya saadeti.
saadet-i uhreviye: ahiretle ilgili saadet, ahiretteki mutluluk.
sair: diğer, başka, öteki.
temin: sağlama.
yakin: kesin bilme, şüpheden sıyrılarak son derece doğru ve kuvvetli bilme

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
akarib: akrabalar, yakınlar.
alâkadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı.
arzu: bir şeye karşı duyulan istek, heves.
aşk: şiddetli sevgi, sevda, gönül verme.
beka: bakîlik, ebedîlik, sonsuzluk.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
ciddî: gerçek olarak, hakikaten.
cihet: yön.
dair: alakalı, ilgili.
dâr-ı ebedî: sonsuz diyar, sonu olmayan âlem, ahiret.
ebed: sonsuzluk, daimîlik.
faide: fayda.
fıtrî: tabiî, yaratılıştaki, doğuştan olan.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı; Allah.
hane: ev, mesken, dünya.

insaniyet mideleri için tedarik etmeye fıtraten mecburdur, çabalıyor; ve öyle arzuları ve matlâpları var ki, ebedî saadetten başka hiçbir şey onları tatmin etmiyor. Hatta "Onuncu Söz"de işaret edildiği gibi, bir zaman —küçüklüğümde— hayalimden sordum: "Sana bir milyon sene ömür ve dünya saltanatı verilmesini, fakat sonra ademe ve hiçliğe düşmesini mi istersin? Yoksa, bâkî, fakat adî ve meşakkatli bir vücudu mu istersin?" dedim. Baktım, ikincisini arzulayıp birincisinden "Ah!" çekti, "Cehennem de olsa beka isterim" dedi.

İşte, madem mahiyet-i insaniyenin bir hizmetkârı olan kuvve-i hayaliyeyi bu dünya lezzetleri tatmin etmiyor; elbette gayet cami mahiyet-i insaniye, ebediyetle fıtraten alâkadardır.

İşte bu hadsiz arzu ve emellere bağlı olduğu hâlde, sermayesi bir cüz'î cüz-i ihtiyarî ve fakr-ı mutlak bir insana, ahirete iman ne derece kuvvetli ve kâfi ve vâfi bir hazine, bir medar-ı saadet ve lezzet, bir medar-ı istimdat, bir merci ve dünyanın hadsiz gamlarına karşı bir medar-ı teselli olduğu, öyle bir meyve ve faydadır ki, onu kazanmak yolunda dünya hayatını feda etse yine ucuzdur.

• **İkinci meyvesi ve hayat-ı şahsiyeye bakan bir faydası:** "Üçüncü Mesele"de izah edilen ve Gençlik Rehberi'nde bir haşiye bulunan çok ehemmiyetli bir neticedir.

adem: yokluk.
adî: bayağı, aşağı, değersiz.
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
alâkadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı.
arzu: bir şeye karşı duyulan istek, heves.
bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan.
beka: bakîlik, ebedîlik, sonsuzluk.
cami: cem eden, toplayan, içine alan.
cüz-i ihtiyarî: Cenab-ı Hak tarafından insana verilen arzu serbestliği; dilediği gibi hareket edebilme kuvveti; cüz'î irade.
cüz'î: küçük, az.
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli.
ebediyet: sonsuzluk.
ehemmiyetli: önemli.
emel: şiddet arzu, ümit.
faide: fayda.
fakr-i mutlak: sonsuz fakirlik, tam muhtaçlık, mutlak çaresizlik, yoksulluk.
feda: gözden çıkarma, uğruna verme.
fıtraten: fıtrî olarak, yaratılıştan, yaratılış itibariyle.
gam: keder, üzüntü.
gayet: son derece.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
haşiye: dipnot.
hayat-ı şahsiye: şahsa ait hayat, özel yaşama biçimi.
hazine: zengin ve değerli kaynak.
hizmetkâr: hizmet yapan kimse, hizmetçi.
iman: inanma, itikat.
insaniyet: insanlık, bütün insanlar.
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla, eksiksiz anlatma.
kâfi: yeter, kâfi gelir.
kuvve-i hayaliye: hayal duygusu, hayal gücü.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
mahiyet-i insaniye: insanın esası, iç yüzü, vasfı, aslı, hakikati.
matlâp: arzu, istek.
mecbur: zorunda kalma.
medar-ı istimdat: yardım isteme, medet umma sebebi.
medar-ı saadet: mutluluk vesilesi, ferahlık sebebi.
medar-ı teselli: ferahlık sebebi, teselli kaynağı.
merci: dönülecek, sığınılacak yer.
mesele: önemli konu.
meşakkat: zahmet verici iş.
saadet: mutluluk.
saltanat: sultanlık, padişahlık, hükümdarlık.
sermaye: varlık, servet.
tatmin: doyurma, ihtiyacını karşılama.
tedarik: sağlama, temin etme, karşılama.
vâfi: yeterli, tam.
vücut: beden, varlık

Evet, her insanın her zaman düşündüğü en ehemmiyetli endişesi, mezaristana giren kendi dostları ve akrabaları gibi, o idamhaneye girmek keyfiyetidir. Bir tek dostu için ruhunu feda eden o bîçare insanın binler, belki milyonlar, milyarlar dostları ebedî bir müfarakat içinde idam olmalarını tevehhüm edip, Cehennem azabından beter bir elem —o düşünmek ucundan— göründüğü vakit, ahirete iman geldi, gözünü açtırdı ve perdeyi kaldırdı. "Bak!" dedi. O imanla baktı, Cennet lezzetinden haber veren bir lezzet-i ruhaniyeyi, o dostları ebedî ölümlerden ve çürümelerden kurtulup, mesrurâne, bir nuranî âlemde onu da bekliyorlar vaziyetinde müşahedesiyle aldı. Risale-i Nur'da, bu netice hüccetlerle izahına iktifaen kısa kesiyoruz.

• **Hayat-ı şahsiyeye ait üçüncü bir faydası:** *İnsanın sair zîhayatlar üstündeki tefevvuku ve rütbesi ise, yüksek seciyeleri ve cemiyetli istidatları ve küllî ubudiyetleri ve geniş vücudî daireleri itibarıyladır. Hâlbuki, o insan, hem madum, hem ölü, hem karanlık olan geçmiş ve gelecek zamanların ortasında sıkışmış bir kısa zaman olan hazır vaktin mikyasıyla, ölçüsüyle hamiyeti, muhabbeti, kardeşliği, insaniyeti gibi seciyeler alır.*

Meselâ, eskiden tanımadığı ve ayrılıktan sonra da hiç göremeyeceği babasını, kardeşini, karısını, milletini ve vatanını sever, hizmet eder. Ve tam sadâkate ve ihlâsa pek nadir muvaffak olabilir; o nispette kemalâtı ve seciyeleri küçülür. Değil hayvanların en ulvîsi, belki baş aşağı, akıl cihetiyle en bîçaresi ve aşağısı olmak vaziyetine

âlem: dünya, cihan.
azap: günahlara karşı ahirette çekilecek ceza.
beter: daha fena, daha kötü.
bîçare: çaresiz, zavallı.
cemiyetli: bir çok şeyi bir arada bulunduran, pek çok özellikleri içine alan, kapsamlı.
cihet: yön, sebep, vesile.
elem: dert, üzüntü, maddî-manevî ıztırap.
endişe: kaygı.
faide: fayda.
hamiyet: gayret.
hayat-ı şahsiye: şahsa ait hayat, özel yaşama biçimi.
hüccet: delil.
idam: yok olma.
idamhane: yok etme yeri, imha yeri.
ihlâs: samimiyet, dürüstlük, doğruluk.
iktifaen: yeterli görerek.
insaniyet: insanlık mahiyeti, insan olma hâli, insana yakışır davranış.
istidat: kabiliyet, yetenek.
itibar: değer.
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla, eksiksiz anlatma.
kemalât: faziletler, kemaller, olgunluklar, mükemmellikler.
keyfiyet: bir şeyin nasıl olduğu, hal, durum, iç yüz.
küllî: umumî, genel.
lezzet-i ruhaniye: ruhanî lezzet ve zevk, cismanî olmayan lezzet.
madum: yok olan, mevcut olmayan, bulunmayan.
meselâ: örneğin.
mesrurâne: sevinçli bir şekilde, sevinerek, memnun olarak.
mezaristan: mezarlık.
mikyas: nispet, derece, ölçü.
muhabbet: sevgi, sevme.
muvaffak: beceren, neticeye varan, sonuç alan.
müfarakat: uzaklaşma, ayrılık.
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme.
nadir: seyrek, az, ender bulunan.
nispet: oran, değer.
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
rütbe: sıra, derece, mertebe, paye.
sadâkat: bağlılık, doğruluk.
sâir: diğer, başka, öteki.
seciye: iyi huy, karakter.
tefevvuk: üstün olma, üstünlük.
tevehhüm: vehimlenme, kuruntuya kapılma; gerçekte var olmayanı var kabul etme, yok olanı var zannetmekle ümitsizliğe ve korkuya düşme.
ubudiyet: kulluk.
ulvî: yüksek, yüce.
vaziyet: durum.
vücudî: varlıkla ilgili, varlığa dair.
zîhayat: hayat sahibi.

düşeceği sırada, ahirete iman imdada yetişir. Mezar gibi dar zamanını, geçmiş ve gelecek zamanları içine alan pek geniş bir zamana çevirir. Ve dünya kadar, belki ezelden ebede kadar bir daire-i vücut gösterir. Babasını dâr-ı saadette ve âlem-i ervahta dahi pederlik münasebetiyle ve kardeşini tâ ebede kadar uhuvvetini düşünmesiyle ve karısını Cennette dahi en güzel bir refika-i hayatı olduğunu bilmesi haysiyetiyle sever, hürmet eder, merhamet eder, yardım eder. Ve o büyük ve geniş daire-i hayatta ve vücuttaki münasebetler için olan ehemmiyetli hizmetleri dünyanın kıymetsiz işlerine ve cüz'î garazlarına ve menfaatlerine alet etmez. Ciddî sadâkate ve samimî ihlâsa muvaffak olarak, kemalâtı ve hasletleri o nispette, derecesine göre yükselmeye başlar, insaniyeti teâlî eder. Hayat lezzetinde serçe kuşuna yetişmeyen o insan, bütün hayvanat üstünde, kâinatın en müntehap ve bahtiyar bir misafiri ve Sahib-i Kâinat'ın en mahbup ve makbul bir abdi olmasıdır. Bu netice dahi Risale-i Nur'da hüccetlerle izahına iktifaen kısa kesildi.

• **Dördüncü bir faydası** ki, insanın hayat-ı içtimaiyesine bakıyor. Risale-i Nur'dan "Dokuzuncu Şua"da beyan edilen o neticenin bir hülâsası şudur:

Nev-i insanın dörtten birini teşkil eden çocuklar, ahiret imanıyla insanca yaşayabilirler ve insaniyetin istidatlarını taşıyabilirler. Yoksa, elim endişeler içinde kendini uyutturmak ve unutturmak için çocukça oyuncaklarıyla haylaz bir hayatla yaşayacak. Çünkü, her vakit, etrafında onun gibi çocukların ölmesiyle, onun nazik dimağında

abd: kul.
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
âlem-i ervah: ruhlar âlemi.
bahtiyar: bahtlı, talihli, mes'ut , mutlu.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
ciddî: gerçek olarak, hakikaten.
daire-i hayat: hayat dairesi.
daire-i vücut: varlık dairesi.
dâr-ı saadet: saadet, mutluluk yeri, Cennet.
dimağ: akıl, şuur.
ebed: sonsuzluk, daimîlik.
elîm: şiddetli, çok dert ve keder veren.
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman, öncesizlik.
garaz: kötü kasıt, düşmanca niyet, kin.
haslet: güzel huy, iyi özellik.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı.
haylaz: düzensiz ve yararsız hareket eden, boş yere ömrünü geçiren.
haysiyet: şeref, onur, itibar.
hayvanat: hayvanlar.
hulâsa: bir şeyin özü, esası, özeti.
hürmet: riayet, ihtiram.
iman: inanma, itikat.
imdat: yardım.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kıymet: değer.
mahbup: sevgili, sevilen, muhabbet edilen.
makbul: geçerli, muteber.
menfaat: fayda.
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, esirgemek.
münasebet: ilişki, alâka.
müntehap: seçkin, güzide, mümtaz.
nazik: narin, ince.
nev-i insan: insan türü, insanoğlu.
peder: baba, ata.
refika-i hayat: hayat arkadaşı.
Sahib-i Kâinat: kâinatın sahibi olan Allah.
samimî: içten, candan, gönülden, kalbî, menfaatsiz, riyasız.
tealî: yükselme, yücelme, çok yüce olma.
teşkil: oluşturma, şekillendirme.
uhuvvet: kardeşlik

ve ileride uzun arzuları taşıyan zayıf kalbinde ve mukavemetsiz ruhunda öyle bir tesir yapar ki, hayatı ve aklı, o bîçareye alet-i azap ve işkence edeceği zamanda, ahiret imanının dersiyle, görmemek için oyuncaklar altında onlardan saklandığı o endişeler yerinde bir sevinç ve genişlik hissederek, der: "Bu kardeşim veya arkadaşım öldü, Cennetin bir kuşu oldu. Bizden daha iyi keyfeder, gezer. Ve validem öldü, fakat rahmet-i İlâhiyeye gitti. Yine beni Cennette kucağına alıp sevecek. Ve ben de o şefkatli anneciğimi göreceğim" diye insaniyete lâyık bir tarzda yaşayabilir.

Hem *insanın bir rub'unu teşkil eden ihtiyarlar, yakında hayatlarının sönmesine ve toprağa girmelerine ve güzel ve sevimli dünyalarının kapanmasına karşı, teselliyi ancak ve ancak ahiret imanında bulabilirler*. Yoksa, o merhametli muhterem babalar ve fedakâr şefkatli analar öyle bir vaveylâ-i ruhî ve bir dağdağa-i kalbî çekeceklerdi ki, dünya onlara me'yusâne bir zindan ve hayat işkenceli bir azap olurdu. Fakat ahiret imanı onlara der: "Merak etmeyiniz! Sizin ebedî bir gençliğiniz var, gelecek. Ve parlak bir hayat ve nihayetsiz bir ömür sizi bekliyor. Ve zayi ettiğiniz evlât ve akrabalarınızla sevinçlerle görüşeceksiniz. Ve ettiğiniz bütün iyilikleriniz muhafaza edilmiş; mükâfatlarını göreceksiniz" diye, iman-ı ahiret onlara öyle bir teselli ve inşirah verir ki, her birinin yüz ihtiyarlık birden başlarına toplansa, onları me'yus etmez.

Nev-i insanın üçten birisini teşkil eden gençler, hevesatları galeyanda, hissiyata mağlûp, cür'etkâr akıllarını

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
alet-i azap: azap, sıkıntı veren unsur; azap aleti.
arzu: bir şeye karşı duyulan istek, heves.
azap: eziyet, işkence.
bîçare: çaresiz, zavallı.
cür'etkâr: cesur, cesaretli, yiğit, delikanlı, atılgan, gözü pek.
dağdağa-i kalbî: kalbe ait sıkıntı, kalp sıkıntısı.
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli.
endişe: kaygı.
evlât: veletler, çocuklar.
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden.
galeyan: coşma, çalkalanma, azgınlık.
hevesat: hevesler.
hissiyat: hisler, duygular.
iman: inanma, itikat.
iman-ı ahiret: ahirete iman, inanma.
insaniyet: insanlık, bütün insanlar.
inşirah: sevinme, göğsün açılıp sevinç ve huzura kavuşturulması, ferahlama, rahatlama, iç açılması.
işkence: eziyet, azap, bir kimseye verilen maddî-manevî sıkıntı, zulüm.
lâyık: uygun, yakışır, münasip.
mağlûp: boyun eğme, yenilme, yenilmiş olma.
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, esirgemek.
me'yus: ümitsiz, yeise düşmüş, ümidi kesilmiş, kederli.
me'yusâne: ümitsizce, ümitsizlikle, ümitsiz bir şekilde.
muhafaza: koruma.
muhterem: saygı değer, hürmete layık, saygın.
mukavemet: karşı koyma, dayanma, direnme, saldırı ve baskıyı yok etmek için çalışma, direniş.
mükâfat: iyi bir iş, hizmet veya başarıdan ötürü verilen şey, ödül.
nev-i insan: insan türü, insanoğlu.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
rahmet-i İlâhîye: Allah'ın sonsuz rahmeti, İlâhî rahmet.
rub: dörtte bir, çeyrek.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
tarz: biçim, şekil, suret.
teselli: avunma.
tesir: etki.
teşkil: oluşturma, şekillendirme.
valide: ana, anne.
vaveylâ-yı ruhî: ruh çığlığı, ruhun vaveylâsı, ruhun feryadı.
zayi: elden çıkmış, zarar, ziyan.
zindan: hapishane

her vakit başına almayan o gençler, ahiret imanını kaybetseler ve Cehennem azabını tahattur etmezlerse, hayat-ı içtimaiyede ehl-i namusun malı ve ırzı ve zayıf ve ihtiyarların rahatı ve haysiyeti tehlikede kalır. Bazı, bir dakika lezzeti için, bir mes'ut hanenin saadetini mahveder ve bu gibi hapiste dört beş sene azap çeker, canavar bir hayvan hükmüne geçer. Eğer iman-ı ahiret onun imdadına gelse, çabuk aklını başına alır. "Gerçi hükûmet hafiyeleri beni görmüyorlar ve ben onlardan saklanabilirim; fakat, Cehennem gibi bir zindanı bulunan bir Padişah-ı Zülcelâl'in melâikeleri beni görüyorlar ve fenalıklarımı kaydediyorlar. Ben başıboş değilim ve vazifedar bir yolcuyum. Ben de onlar gibi ihtiyar ve zayıf olacağım" diye, birden, zulmen tecavüz etmek istediği adamlara karşı bir şefkat, bir hürmet hissetmeye başlar. Bu mananın dahi Risale-i Nur'da bürhanlarıyla izahına iktifaen kısa kesiyoruz.

Hem, *nev-i beşerin ehemmiyetli bir kısmı hastalar ve mazlumlar ve bizim gibi musibetzedeler ve fakirler ve ağır ceza alan mahpuslar; eğer iman-ı ahiret onların imdadına yetişmezse, her vakit hastalığın ihtarıyla gözü önüne gelen ölüm ve intikamını alamadığı ve namusunu elinden kurtaramadığı zalimin mağrurâne ihaneti ve büyük musibetlerde boşu boşuna malını, evlâdını kaybetmekle gelen elim me'yusiyeti ve bir iki dakika veya bir iki saat keyif yüzünden beş on sene böyle bir hapis azabını çekmekten gelen kederli sıkıntı, elbette o bîçarelere dünyayı zindan ve hayatı bir işkenceli azaba çevirir. Eğer*

bürhan: delil, ispat, hüccet.
canavar: zararlı hayvan.
ehemmiyetli: önemli.
ehl-i namus: namusuna düşkün olup koruyanlar.
elîm: şiddetli, çok dert ve keder veren.
gerçi: her ne kadar.
hafiye: saklı ve gizli şeyleri araştıran, casus.
hane: ev, mesken.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı.
haysiyet: şeref, onur, itibar.
hükmüne: yerine, değerine.
hürmet: riayet, ihtiram.
ihanet: hainlik, kötülük etme, arkadan vurma.
ihtar: hatırlatma, uyarı.
iktifaen: yeterli görerek.
imdat: yardım.
intikam: öç alma, kendisine, bulunduğu topluluğa veya benimsediği bir şeye karşı yapılan tecavüze, kötülüğe karşılık verme, misillemede bulunma.
ırz: şan ve şeref, namus, iffet.
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla, eksiksiz anlatma.
keder: kaygı, acı, hüzün.
mağrurâne: gururlu bir şekilde, kendini beğenerek.
mahpus: hapsedilmiş olan, mevkuf.
mahv: yok etme, ortadan kaldırma, batma.
mazlum: zulüm görmüş, haksızlığa uğramış.
melâike: melekler.
mes'ut: saadetli, bahtlı, mutlu.
me'yusiyet: ümitsizlik.
musibet: felaket, bela.
musibetzede: musibet görmüş, felâkete uğramış, belâya, kazaya uğrayan.
namus: edep, hayâ, ahlâk, doğruluk gibi faziletlerin sonucu olan ve yüksek değer taşıyan haslet.
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar.
Padişah-ı Zülcelâl: celâl sahibi padişah; nihayetsiz büyüklüğe ve haşmete sahip bir hükümdar olan Allah (c.c.).
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
saadet: mutluluk.
tahattur: hatırlama, hatıra getirme.
tecavüz: saldırma, sataşma, başkasının hakkına dokunma.
vazifedar: vazifeli, vazifesi olan, iş gören.
zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan.
zulmen: zulümle, haksızlıkla, zulmederek.

ahirete iman imdatlarına yetişse, birden, onlar nefes alırlar; sıkıntıları, me'yusiyetleri ve endişeleri ve intikam hiddetleri derece-i imanına göre kısmen ve bazen tamamen zail olur. Hatta diyebilirim ki, benim ve bir kısım kardeşlerimin bu sebepsiz hapsimizde ve dehşetli musibetimizde, eğer iman-ı ahiret yardım etmese idi, bir gün dayanmak ölüm kadar tesir edip, bizi hayattan istifa etmeye sevk edecekti. Fakat hadsiz şükür olsun, benim canım kadar sevdiğim pek çok kardeşlerimin bu musibetten gelen elemlerini de çektiğim ve gözüm kadar sevdiğim binler Risale-i Nur risaleleri ve benim yaldızlı ve süslü ve çok kıymettar kitaplarımın ziyaları ve ağlamalarından teessüflerini çektiğim ve eskiden beri az bir ihaneti ve tahakkümü kaldıramadığım hâlde, sizi kasemle temin ederim ki, iman-ı bilahiret nuru ve kuvveti, bana öyle bir sabır ve tahammül ve teselli ve metanet, belki mücahidâne kârlı bir imtihan dersinde daha büyük mükâfatı kazanmak için bir şevk verdi ki, ben bu risalenin başında dediğim gibi, kendimi *medrese-i Yusufiye* ünvanına lâyık bir güzel ve hayırlı medresede biliyorum. Ara sıra gelen hastalıklar ve ihtiyarlıktan neş'et eden titizlikler olmasa idi, mükemmel ve rahat-ı kalp ile derslerime daha ziyade çalışacaktım. Her ne ise, bu, makam münasebetiyle sadet harici girdi, kusura bakılmasın.

Hem, *her insanın küçük bir dünyası, belki küçük bir Cenneti dahi kendi hanesidir. Eğer iman-ı ahiret o hanenin saadetinde hükmetmezse, o aile efradı, her biri şefkat ve muhabbet ve alâkadarlığı derecesinde elîm*

alâkadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
derece-i iman: imanın derecesi.
efrat: fertler.
elem: dert, üzüntü, maddî-manevî ıztırap.
elîm: şiddetli, çok dert ve keder veren.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hane: ev, mesken.
hariç: bir şeyin dışı, dışarısı, dışta kalan.
hiddet: öfke, kızgınlık.
hükmetme: hakim olma, karar verme.
iman-ı ahiret: ahirete iman, inanma.
iman-ı bilahiret: ahirete iman.
imtihan: deneme, sınama; Allah'ın çeşitli şekillerde kullarını denemesi.
kasem: yemin, and, ahdetme.
kısmen: kısmî olarak, bazı yönden.
kıymettar: kıymetli, değerli.
kuvvet: güç, kudret.
makam: yer, durak.
medrese: ders okutulan yer.
Medrese-i Yusufiye: Yusuf'un medresesi, Hz. Yusuf'un (a.s.) iftira, haksızlık ve zulüm ile hapiste kalmasından kinaye olarak, iman ve Kur'ân'a hizmetinden dolayı tevkif edilenlerin hapsedildiği yer manasında, hapishane.
metanet: metin olma, dayanıklılık, sağlamlık.
muhabbet: sevgi, sevme.
mücahidâne: mücahitçe, cihat ederek, gayret göstererek.
münasebet: vesile, -dan dolayı.
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
rahat-ı kalp: kalp rahatlığı, kalbin huzurlu ve tasasız oluşu.
saadet: mutluluk.
sabır: sabır, dayanma, katlanma, zorluklara dayanma gücü.
sadet: konuşulan madde, asıl konu.
sevk: önüne katıp sürme, yöneltme.
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves.
şükür: görülen bir iyiliğe karşılık hoşnutluk, memnunluk ve minnettarlık ifade etme, teşekkür.
tahakküm: zorbalık etme, zorla hükmetme, hükmü altına alma.
tahammül: zora dayanma, sabretme, sabır gösterme.
teessüf: üzülme, eseflenme, bir şeyin tesirini hissetme, acı duyma.
temîn: güvenlik, emniyet hissi verme, şüphe ve korkuyu giderme.
unvan: ad, isim, lâkap.
yaldız: eşyaya altın ve gümüş görüntüsü vermek için yapılan süs.
zail: zeval bulan, sona eren, devamlı olmayan, yok olan.
ziya: ışık, aydınlık, nur, parlaklık.
ziyade: çok, fazla

endişeler ve azaplar çeker; o Cenneti, Cehenneme döner. Veyahut muvakkat eğlenceler ve sefahatlerle aklını tenvim edip uyutur. Devekuşu gibi avcıyı görür, kaçamıyor, uçamıyor, başını kuma sokar; tâ görünmesin. Başını gaflete sokar, tâ ölüm ve zeval ve firak onu görmesin. Divanece muvakkat, iptal-i his nev'inden bir çare bulur. Çünkü, meselâ, valide, ruhunu feda ettiği evlâdını daima tehlikelere maruz gördükçe titrer. Ve pederini ve kardeşini eksik olmayan belâlardan kurtaramayan evlâtlar, daim bir keder, bir korkaklık hisseder. Buna kıyasen, bu dağdağalı kararsız hayat-ı dünyeviyede o mes'ut zannedilen aile hayatı, çok cihetlerle saadetini kaybeder; ve kısacık bir hayattaki münasebet ve karabet dahi hakikî sadâkati ve samimî ihlâsı ve garazsız bir hizmeti ve muhabbeti vermez. Ahlâk o nispette küçülür, belki sukut eder. *Eğer ahirete iman o haneye girse, birden ışıklandıracak, ortalarındaki münasebet ve şefkat ve karabet ve muhabbet kısacık bir zaman ölçüsüyle değil, belki dâr-ı ahirette, saadet-i ebediyede dahi o münasebetlerin devamı ölçüsüyle samimî hürmet eder, sever, şefkat eder, sadâkat eder, kusurlarına bakmaz gibi ahlâk yükseklenir. Hakikî insaniyet saadeti o hanede başlar inkişafa*. Bu mana dahi hüccetlerle Risale-i Nur'da beyanına binaen kısa kesildi.

Hem, *her bir şehir, kendi ahalisine geniş bir hanedir. Eğer iman-ı ahiret o büyük aile efradında hükmetmezse, güzel ahlâkın esasları olan ihlâs, samimiyet, fazilet, hamiyet, fedakârlık, rıza-i İlâhî, sevab-ı uhrevî yerine*

ahali: halk.
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
azap: günahlara karşı kabirde ve ahirette çekilecek ceza.
belâ: musibet, sıkıntı.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
binaen: -den dolayı, bu sebepten.
cihet: yön.
dağdağa: gürültü, beyhude telaş ve ıztırap.
daim: devam eden, devamlı, sürekli.
dâr-ı ahiret: ahiret yurdu.
divane: deli, aklı başında olmayan, budala, alık.
endişe: kaygı.
evlât: veletler, çocuklar.
fazilet: değer, meziyet, iman ve irfan itibariyle olan yüksek derece.
feda: gözden çıkarma, uğruna verme.
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden.
firak: ayrılık, hicran.
gaflet: dikkatsizlik, endişesizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
garaz: kötü kasıt, düşmanca niyet, kin.
hakikî: gerçek.
hamiyet: insanda bulunan din, millet, bayrak, vatan gibi mukaddes değerler ile kendi aile ve yakınlarını koruma duygusu ve gayreti.
hane: ev, mesken.
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
hüccet: delil.
hürmet: riayet, ihtiram.
ihlâs: samimiyet, dürüstlük, doğruluk.
iman: inanma, itikat.
inkişaf: ortaya çıkma, keşfolunma.
insaniyet: insanlık mahiyeti, insan olma hâli, insana yakışır davranış.
iptal-i his: hissin iptali, duyarlılığı yitirme.
karabet: yakınlık, hısımlık, akrabalık.
keder: kaygı, acı, hüzün.
kıyasen: kıyas yoluyla, kıyas ederek.
kusur: eksiklik, noksan, özür.
maruz: bir şeyin etkisi ve tesiri altında bulunma.
meselâ: örneğin.
mes'ut: saadetli, bahtlı, mutlu.
muhabbet: sevgi, sevme.
muvakkat: geçici.
münasebet: ilgi, alâka, yakınlık.
nevi: çeşit, tür.
nispet: oran, değer.
peder: baba, ata.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
rıza-i İlâhî: Allah'ın rızası, hoşnutluğu.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
saadet: mutluluk.
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.
sadâkat: bağlılık, doğruluk.
samimî: içten, candan, gönülden, kalbî, menfaatsiz, riyasız.
samimîyet: samimîlik, içtenlik.
sefahet: zevk, eğlence ve yasak şeylere düşkünlük, sefihlik.
sevab-ı uhrevî: ahirete ait sevap, ahirete yönelik hayırlı harekette bulunma, karşılığı ahirette verilecek hayırlı iş işleme.
sükût: değerden düşme, değerini yitirme.
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
tenvim: uyutma, uyutulma.
valide: ana, anne.
zan: sanma, kesin olarak bilmeksizin kuvvetli ihtimalle hükmetme.
zeval: sona erme, yok olma, ölme

garaz. menfaat, sahtekârlık, hodgâmlık, tasannu, riya, rüşvet, aldatmak gibi hâller meydan alır. Zahirî asayiş ve insaniyet altında anarşistlik ve vahşet manaları hükmeder; o hayat-ı şehriye zehirlenir. Çocuklar haylazlığa, gençler sarhoşluğa, kaviler zulme, ihtiyarlar ağlamaya başlarlar.

Buna kıyasen, *memleket dahi bir hanedir; ve vatan dahi bir millî ailenin hanesidir. Eğer iman-ı ahiret bu geniş hanelerde hükmetse, birden samimî hürmet ve ciddî merhamet ve rüşvetsiz muhabbet ve muavenet ve hilesiz hizmet ve muaşeret ve riyasız ihsan ve fazilet ve enaniyetsiz büyüklük ve meziyet o hayatta inkişafa başlarlar.*

Çocuklara der: "Cennet var, haylazlığı bırak." Kur'ân dersiyle temkin verir.

Gençlere der: "Cehennem var, sarhoşluğu bırak." Aklı başlarına getirir.

Zalime der: "Şiddetli azap var, tokat yiyeceksin." Adalete başını eğdirir.

İhtiyarlara der: "Senin elinden çıkmış bütün saadetlerinden çok yüksek ve daimî bir uhrevî saadet ve taze, bâkî bir gençlik seni bekliyorlar. Onları kazanmaya çalış." Ağlamasını gülmeye çevirir.

Bunlara kıyasen, cüz'î ve küllî her bir taifede hüsn-i tesirini gösterir, ışıklandırır. Nev-i beşerin hayat-ı içtimaiyesiyle alâkadar olan içtimaiyyun ve ahlâkiyyunların kulakları çınlasın!

adalet: kanun ve düzen hakimiyeti.
ahlâkıyyun: ahlâk ilmi ile uğraşan ve bununla ilgili kitap yazan âlimler, ahlâkçılar.
anarşist: hiçbir düzen ve otorite tanımayan, karışıklık ve bozgunculuktan yana olan, ondan fayda uman kimse.
asayiş: kanun ve nizam hakimiyetinin sağlanması.
bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan.
ciddî: gerçek, hakikat.
cüz'î: küçük, az.
daimî: sürekli, devamlı.
enaniyet: kendini beğenme, bencillik, egoistlik.
garaz: kötü kasıt, düşmanca niyet, kin.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı.
hayat-ı şehriye: şehir hayatı.
haylaz: düzensiz ve yararsız hareket eden, boş yere ömrünü geçiren.
hile: aldatmaya yönelik düzen, desise.
hodgâm: kendi keyfini düşünen, bencil.
hüsn-i tesir: güzel, iyi tesir, etki.
içtimaiyyun: toplum bilimciler, sosyologlar.
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf.
kavi: kuvvetli, güçlü.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu.
küllî: umumî, genel.
memleket: bir devletin toprağı, ülke, yurt, vatan, diyar.
menfaat: fayda.
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, esirgemek.
meziyet: bir şeyi başkalarından ayıran vasıf, üstünlük ve değerlilik vasfı.
millî: millete ait, milletle alâkalı, millete mensup; ulusal.
muaşeret: birlikte yaşayıp iyi geçinme, adab-ı muaşeret, görgü.
muavenet: yardım.
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar.
riya: iki yüzlülük, yalandan gösteriş, samimiyetsizlik.
rüşvet: yetkili bir kimseye bir başka kimse tarafından kanunlara aykırı şekilde, bir çıkar sağlanarak her hangi bir işin yaptırılması.
sahtekâr: sahte şeyler yapan, sahteci, hilekâr.
taife: bölük, takım, güruh, fırka.
tasannu: yapmacık.
temkin: ağırbaşlılık, vakar, ihtiyatlı hareket etme.
uhrevî: ahirete dair, ahirete ait, ahiret âlemiyle ilgili.
vahşet: yabanî ve vahşi olan şey, medeniyetin zıddı.
zahirî: görünüşte olan; zahire, dışa ait olan.
zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan.
zulüm: haksızlık, eziyet, cefa, işkence

İşte iman-ı ahiretin binler faydalarından işaret ettiğimiz beş altı numunelerine sairleri kıyas edilse, kat'î anlaşılır ki, iki cihanın ve iki hayatın medar-ı saadeti yalnız imandır.

Risale-i Nur'da, "Yirmi Sekizinci Söz"de ve başka risalelerinde haşrin cismaniyeti cihetinde gelen zayıf şüphelere, kuvvetli cevaplarına iktifaen burada yalnız bir kısa işaretle deriz ki:

Esma-i İlâhiyenin en cemiyetli âyinesi cismaniyettedir; ve hilkat-ı kâinattaki makasıd-ı İlâhiyenin en zengini ve faal merkezi cismaniyettedir; ve ihsanat-ı Rabbaniyenin en çok çeşitleri ve rengârenkleri cismaniyettedir; ve beşerin ihtiyacat dilleriyle Hâlık'ına karşı dualarının ve teşekküratının en kesretli tohumları, yine cismaniyettedir. Maneviyat ve ruhaniyat âlemlerinin en mütenevvi çekirdekleri, yine cismaniyettedir. Bunlara kıyasen, yüzer küllî hakikatler cismaniyette temerküz ettiğinden, Hâlık-ı Hakîm, zemin yüzünde cismaniyeti çoğaltmak ve mezkûr hakikatlere mazhar eylemek için öyle sür'atli ve dehşetli bir faaliyetle kafile kafile arkasına mevcudata vücut giydirir, o meşhere gönderir; sonra, onları terhis eder, başkalarını gönderir. Mütemadiyen kâinat fabrikasını işlettirir; cismanî mahsulâtı dokuyup, zemini ahirete ve Cennete bir fidanlık bahçesi hükmüne getirir. Hatta insanın cismanî midesini memnun etmek için, o midenin hâl diliyle bekasına dair duasını kemal-i ehemmiyetle dinleyip kabul ederek, fiilen cevap vermek için hadsiz ve hesapsız ve yüz binler tarzlarda ve binler çeşit çeşit

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
âlem: varlık sınıflarından her biri.
âyine: ayna.
beka: bakîlik, ebedîlik, sonsuzluk.
beşer: insanlık.
cemiyetli: bir çok şeyi bir arada bulunduran, pek çok özellikleri içine alan, kapsamlı.
cihan: dünya, kâinat, âlem.
cismanî: maddî ve cisimli olmak.
cismaniyet: cismanî oluş.
dair: alakalı, ilgili.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
esma-i İlâhiye: Allah'ın isimleri.
faal: hareketli, canlı.
faide: fayda.
fiilen: fiille, davranış ve hareketle.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek, esas.
hâl: durum, vaziyet, keyfiyet; içinde bulunulan durum ve şartların bütünü.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı; Allah.
Hâlık-ı Hakîm: hikmetle yaratan, yarattıklarında hikmetli olduğunu gösteren yaratıcı, Allah.
haşir: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları, Allah'ın ölüleri diriltip mahşere çıkarması.
hesapsız: sınırsız, sonsuz.
hilkat-i kâinat: kâinatın yaratılışı.
hükmüne: yerine, değerine.
ihsanat-ı Rabbaniye: her şeyi terbiye ve idare eden Cenab-ı Hakk'ın iyilikleri, bağışları.
ihtiyacat: ihtiyaçlar, lüzumlu olan şeyler.
iktifaen: yeterli görerek.
kafile kafile: sıra sıra, takım takım.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
kemal-i ehemmiyet: son derece mühim, önemli.
kesretli: çokluğu olan, çok fazla.
kıyas: karşılaştırma, oranlama.
mahsulât: meyveler, ürünler.
makasıd-ı İlâhiye: Allah'ın maksatları, yaratıcının gayeleri.
maneviyat: mana alemine ait olanlar, hisse ve inanca ait şeyler.
mazhar: nail olma, şereflenme, İlahî tecellilerin göründüğü yer olma.
medar-ı saadet: mutluluk vesilesi, ferahlık sebebi.
meşher: teşhir yeri, sergi, gösterme yeri.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahluklar.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan.
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı.
mütenevvi: aynı cinsten olmayan, nev' nev', çeşit çeşit.
nümune: örnek.
rengârenk: çeşitli renkleri olan, türlü renklerde olan, renk renk.
ruhaniyat: madde âleminden başka âlemler.
sair: diğer, başka, öteki.
tarz: biçim, şekil, suret.
temerküz: merkezleşme, bir merkezde toplanma.
terhis: izin verme, serbest bırakma.
teşekkürat: teşekkürler, minnet, memnuniyt ve şükür ifade etmeler.
vücut: beden, varlık.
zemin: yer, yeryüzü

lezzetlerde gayet sanatlı taamları ve gayet kıymetli nimetleri cismaniyete ihzar etmek, bedahetle ve şeksiz gösterir ki, dâr-ı ahirette Cennetin en çok ve en mütenevvi lezzetleri cismanîdir. Ve saadet-i ebediyenin en ehemmiyetli ve herkesin istediği ve ünsiyet ettiği nimetleri cismanîdir.

Acaba hiçbir cihet-i ihtimali ve imkânı var mı ki, bu adî midenin hâl diliyle beka duasını kabul edip nihayetsiz mu'cizatlı maddî taamlar ile onu minnettar ederek, her vakit tesadüfsüz, kastî olarak fiilen cevap veren bir Kadîr-i Rahîm, bir Alîm-i Kerîm, kâinatın en ehemmiyetli neticesi ve arzın halifesi ve o Hâlık'ın güzidesi ve perestişkârı olan nev-i insanın insaniyet mide-i kübrası ile küllî ve yüksek ve daima arzu ettiği ve ünsiyet ettiği ve fıtraten istediği cismanî lezzetleri, dâr-ı bekada verilmesine dair hadsiz umumî duaları kabul olmasın; ve haşr-i cismanî ile fiilen cevap verilmesin; onu ebedî minnettar etmesin? Âdeta sineğin sesini işitsin, gök gürültüsünü işitmesin; ve adî bir neferin kemal-i ehemmiyetle teçhizatına baksın, orduya hiç bakmasın, ehemmiyet vermesin. Bu, yüz derece muhal ve batıldır.

Evet, وَفِيهَا مَا تَشْتَهِيهِ الْاَنْفُسُ وَتَلَذُّ الْاَعْيُنُ[1] ayetinin sarahat-i kat'iyesiyle, insan en ziyade ünsiyet ettiği ve dünyada numunesini tatmış olduğu cismanî lezzetleri Cennete lâyık bir tarzda görecek, tadacak ve lisan, göz ve kulak gibi azaların ettikleri halis şükürler ve hususî ibadetlerin mükâfatları o uzuvlara mahsus cismanî lezzetler

1. Orada canların çekeceği, gözlerin zevk alacağı herşey vardır. (Zuhruf Suresi: 71.)

âdeta: sanki.
adî: bayağı, aşağı, değersiz.
Alîm-i Kerîm: ikram ve ihsanı bol olan ve her şeyi hakkıyla bilen Allah.
arz: yer, dünya.
arzu: bir şeye karşı duyulan istek, heves.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
aza: organlar, uzuvlar.
batıl: boş ve manasız olan, gerçeğe uymayan, doğru ve haklı olmayan.
bedahet: açıklık, aşikâr, ispata ihtiyaç olmayacak derecede açıklık.
cihet-i ihtimal: bir şeyin olabilirlik, ihtimal yönü.
cismaniyet: cismanî oluş, cisimle ilgili olma, maddiyat.
dâr-ı ahiret: ahiret yurdu.
dâr-ı beka: bâkî ve sonsuz dünya; ahiret.
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
fıtraten: fıtrî olarak, yaratılıştan, yaratılış itibariyle.
güzide: seçkin, mümtaz.
halife: yeryüzünde bazı hususlarda Allah adına ve yine Allah'ın izniyle hareket eden.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı; Allah.
halis: saf, samimî.
haşr-i cismanî: cisimle, cesetle dirilme, ruhla beraber bedenlerin ve vücutların haşri.
hususî: özel.
ihzar: hazır etme, hazırlama.
insaniyet: insanlık mahiyeti, insan olma hâli, insana yakışır davranış.
Kadîr-i Rahîm: çok merhametli olan ve her şeye gücü yeten, Allah.
kastî: kastederek, isteyerek, bile bile yapılan.
kemal-i ehemmiyet: son derece mühim, önemli.
kıymet: değer.
küllî: umumî, genel.
lâyık: uygun, yakışır, münasip.
lisan: dil.
maddî: madde ile alakalı, cismanî.
mahsus: bir şeye veya kişiye has olan.
mide-i kübra: büyük veya geniş mide.
minnettar: bir iyiliğe karşı teşekkür duygusu içinde olan.
mu'cizat: mu'cizeler, Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük harika işler.
muhal: imkansız.
mükâfat: iyi bir iş, hizmet veya başarıdan ötürü verilen şey, ödül.
mütenevvi: aynı cinsten olmayan, nev' nev', çeşit çeşit.
nefer: asker, er.
nev-i insan: insan türü, insanoğlu.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
nimet: lütuf, ihsan, bağış.
nümune: örnek.
perestişkâr: aşırı derecede düşkün olan, çok seven.
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.
sarahat-i kat'iye: kat'i ve kesin bir açıklık.
şek: şüphe, zan, tereddüt; aksiyle birlikte iki ihtimalin eşit derecede bulunduğu bilgi.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.
taam: yemek, yiyecek.
teçhizat: techizler, donatmalar, cihazlandırmalar.
tesadüf: rastlantı, bir şeyin kendiliğinden meydana gelmesi.
umumî: herkesle ilgili, genel.
uzuv: bir canlıyı meydana getiren parçacıklardan her biri, organ.
ünsiyet: alışkanlık, ülfet, dostluk.
ziyade: çok, fazla

ile verilecektir. Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan o derece cismanî lezzetleri sarih bir surette beyan eder ki, başka teviller ile mana-i zahirîyi kabul etmemek imkân haricindedir.

İşte iman-ı ahiretin meyveleri ve neticeleri gösteriyorlar ki; nasıl ki, aza-i insanîden midenin hakikati ve ihtiyacatı, taamların vücuduna kat'î delâlet eder; öyle de, insanın hakikati ve kemalâtı ve fıtrî ihtiyacatı ve ebedî arzuları ve iman-ı ahiretin mezkûr netice ve faydalarını isteyen hakikatleri ve istidatları, daha kat'î olarak ahirete ve Cennete ve cismanî bâkî lezzetlere delâlet ve tahakkuklarına şahadet ettiği gibi; bu kâinatın hakikat-i kemalâtı ve manidar tekvinî âyâtı ve insaniyetin mezkûr hakikatler ile alâkadar bütün hakikatleri, dâr-ı ahiretin vücuduna ve tahakkukuna ve haşrin gelmesine ve Cennet ve Cehennemin açılmasına delâlet ve şahadet ettiklerini, Risale-i Nur eczaları ve bilhassa Onuncu ve Yirmi Sekizinci (iki makamı), Yirmi Dokuzuncu Sözler ve Dokuzuncu Şua ve Münacat risaleleri hüccetlerle parlak ve şüphe bırakmaz bir tarzda ispat etmişler. Onlara havale ederek bu uzun kıssayı kısa kesiyoruz.

Cehenneme dair beyanat-ı Kur'âniye o kadar vazıh ve zahirdir ki, başka izahata ihtiyaç bırakmamış. Yalnız bir iki zayıf şüpheyi izale edecek iki üç nükteyi, tafsilini Risale-i Nur'a havale edip, gayet kısa bir hülâsasını beyan edeceğiz.

Birinci Nükte: Cehennem fikri, geçmiş iman meyvelerinin lezzetlerini korkusuyla kaçırmıyor. Çünkü, hadsiz rahmet-i Rabbaniye, o korkan adama der: "Bana gel,

alâkadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı.
ayat: Kur'ân ayetleri.
aza-i insanî: insanın azaları, organları.
bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
beyanat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın açıklamaları, beyanları, mesajları.
bilhassa: özellikle.
delâlet: delil olma, gösterme.
ecza: cüz'ler, parçalar, kısımlar.
faide: fayda.
fıtrî: tabiî, yaratılıştaki, doğuştan olan.
hakikat: gerçek, esas.
hakikat-i kemalât: mükemmellik gerçeği.
hariç: bir şeyin dışı, dışarısı, dışta kalan.
haşir: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları, Allah'ın ölüleri diriltip mahşere çıkarması.
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma.
hülâsa: bir şeyin özü, esası, özeti.
hüccet: delil.
ihtiyacat: ihtiyaçlar, lüzumlu olan şeyler.
iman: inanma, itikat.
iman-ı ahiret: ahirete iman, inanma.
imkân: mümkün olma, olabilirlik.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
istidat: kabiliyet, yetenek.
izahat: izahlar, açıklamalar.
izale: giderme, ortadan kaldırma.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
kemalât: faziletler, kemaller, olgunluklar, mükemmellikler.
kıssa: anlatılan olay, hikaye.
Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan aciz bırakan Kur'an-ı Kerim.
makam: yer, durak.
mana-i zahirî: zahire ait mana, açık mana, görünen mana.
manidar: nükteli, ince manalı.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan.
nükte: ince manalı, düşündürücü söz.
rahmet-i Rabbaniye: Allah'ın rahmeti, merhameti, şefkati.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sarih: açık, âşikar.
suret: biçim, tarz, görünüş.
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık.
tafsil: etraflıca bildirme, uzun uzadıya anlatma, açıklama.
tahakkuk: gerçekleşme, meydana gelme, olma.
tekvinî: tekvin ile ilgili, yaratmaya, var etmeye dair.
tevil: yorumlama, yorum.
vazıh: açık, ayan, aşikâr, besbelli, kapalı olmayan.
vücut: var olma, varlık.
zahir: açık, âşikar

tevbe kapısıyla gir." Tâ Cehennemin vücudu, değil korkutmak, belki sana Cennetin lezzetlerini tam bildirsin ve senin ve hukuklarına tecavüz edilen hadsiz mahlûkatın intikamlarını alsın, sizi keyiflendirsin. Eğer sen dalâlette boğulup çıkamıyorsan, yine *Cehennemin vücudu bin derece idam-ı ebedîden hayırlıdır. Ve kâfirlere de bir nevi merhamettir*. Çünkü insan, hatta yavrulu hayvanat dahi, akrabasının ve evlâdının ve ahbabının lezzetleriyle ve saadetleriyle lezzetlenir, bir cihette mes'ut olur. Şu hâlde sen, ey mülhit, dalâletin itibarıyla ya idam-ı ebedî ile ademe düşeceksin veya Cehenneme gireceksin! Şerr-i mahz olan adem ise, senin bütün sevdiklerin ve saadetleriyle memnun ve bir derece mes'ut olduğun umum akraba ve asıl ve neslin seninle beraber idam olmasından binler derece Cehennemden ziyade senin ruhunu ve kalbini ve mahiyet-i insaniyeni yandırır. Çünkü, *Cehennem olmazsa, Cennet de olmaz*. Her şey senin küfrün ile ademe düşer. Eğer sen Cehenneme girsen, vücut dairesinde kalsan, senin sevdiklerin ve akrabaların ya Cennette mes'ut veya vücut dairelerinde bir cihette merhametlere mazhar olurlar. Demek, her hâlde Cehennemin vücuduna taraftar olmak sana lâzımdır. *Cehennem aleyhinde bulunmak, ademe taraftar olmaktır* ki, hadsiz dostlarının saadetlerinin hiç olmasına taraftarlıktır.

Evet, Cehennem ise, hayr-ı mahz olan daire-i vücudun Hâkim-i Zülcelâl'inin hakîmâne ve âdilâne bir hapishane vazifesini gören dehşetli ve celâlli bir mevcut

adem: yokluk.
âdilâne: adaletli olana yakışır bir surette, doğrulukla, âdilcesine.
ahbap: dostlar.
aleyh: karşı, karşıt.
asıl: soy, nesep.
celâl: sonsuz büyüklük, haşmet, ululuk, yücelik ve haşmet sahibi olan Allah.
cihet: yön.
daire-i vücut: varlık dairesi.
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak, doğru yoldan ayrılma, azma, batıla yönelme.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
evlât: veletler, çocuklar.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakimâne: hikmetli bir şekilde.
Hâkim-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük ve haşmet sahibi olan, her şeye hükmeden, Allah (c.c).
hayr-ı mahz: mutlak hayır, hayrın ta kendisi.
hayvanat: hayvanlar.
hukuk: haklar.
idam: yok olma.
idam-ı ebedî: dirilmemek üzere yok oluş, ahiret inancı olmadığı için ölümü ebedî yokluğa gitmek olarak görme.
intikam: öç alma, kendisine, bulunduğu topluluğa veya benimsediği bir şeye karşı yapılan tecavüze, kötülüğe karşılık verme, misillemede bulunma.
itibar: değer.
kafir: Allah'ı ve İslamiyeti inkar eden, dinsiz.
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, müşriklik, imansızlık.
mahiyet-i insaniye: insanın esası, iç yüzü, vasfı, aslı, hakikati.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.
mazhar: nail olma, şereflenme.
memnun: hoşnut, razı.
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, esirgemek.
mes'ut: saadetli, bahtlı, mutlu.
mevcut: var olan, bulunan, olan.
mülhit: İslam dininden ayrılan, Allah'ı inkar eden, dinsiz, imansız.
nesil: soy-sop, zürriyet.
nevi: çeşit, tür.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
saadet: mutluluk.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
şerr-i mahz: tamamen kötülük, iyi tarafı hiç olmayan; zararı, fenalığı yüzde yüz olan şer ve musibet.
taraftar: taraflı, birinin veya bir grubun tarafını tutan, bir tarafı destekleyen.
tecavüz: saldırma, sataşma, başkasının hakkına dokunma.
tevbe: işlenmiş bir günahtan pişmanlık duyup Allah'tan af dileme ve bir daha işlememek üzere söz verme.
umum: bütün.
vazife: görev.
vücut: var olma, varlık.
Zuhruf: Kur'ân-ı Kerîm'in 43. suresidir. Mekke'de nazil olmuştur (54. ayeti Medine'de). 89 ayettir.

ülkesidir. Hapishane vazifesini de görmekle beraber, başka pek çok vazifeleri var. Ve pek çok hikmetleri ve âlem-i bekaya ait hizmetleri var. Ve zebani gibi pek çok zîhayatın celâldarâne meskenleridir.

İkinci Nükte: Cehennemin vücudu ve şiddetli azabı, hadsiz rahmete ve hakikî adalete ve israfsız mizanlı hikmete zıddiyeti yoktur. Belki rahmet ve adalet ve hikmet, onun vücudunu isterler. Çünkü, nasıl bin masumların hukukunu çiğneyen bir zalimi cezalandırmak ve yüz mazlum hayvanları parçalayan bir canavarı öldürmek, adalet içinde mazlumlara bin rahmettir. Ve o zalimi affetmek ve canavarı serbest bırakmak, bir tek yolsuz merhamete mukabil yüzer bîçarelere yüzer merhametsizliktir. Aynen öyle de, Cehennem hapsine girenlerden olan kâfir-i mutlak, küfrüyle hem esma-i İlâhiyenin hukukuna inkâr ile tecavüz, hem o esmaya şahadet eden mevcudatın şahadetlerini tekzip ile hukuklarına tecavüz; ve mahlûkatın o esmaya karşı tesbihkârâne yüksek vazifelerini inkâr etmekle hukuklarına tecavüz; ve kâinatın gaye-i hilkati ve bir sebeb-i vücudu ve bekası olan tezahür-i rububiyet-i İlâhiyeye karşı ubudiyetlerle mukabelelerini ve âyinedarlıklarını tekzip ile hukukuna bir nevi tecavüz ettiği haysiyetiyle, öyle azîm bir cinayet, bir zulümdür ki, affa kabiliyeti kalmaz. [1] اِنَّ اللّٰهَ لَا يَغْفِرُ اَنْ يُشْرَكَ بِهٖ ayetinin tehdidine müstahak olur. Onu Cehenneme atmamak bir yersiz merhamete mukabil, hukuklarına taarruz edilen hadsiz davacılara hadsiz merhametsizlikler olur. İşte o

1. Muhakkak ki, Allah kendisine ortak koşulmasını affetmez. (Nisâ Suresi: 48, 116.)

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, hakkaniyet, âdillik.
âlem-i beka: sonsuzluk âlemi, ahiret.
âyinedarlık: aynalık yapma, gösterme.
azap: günahlara karşı kabirde ve ahirette çekilecek ceza.
azîm: büyük, yüce, ulu.
beka: bakîlik, ebedîlik, sonsuzluk.
bîçare: çaresiz, zavallı.
celâldarane: celalli bir şekilde, haşmetlice, büyüklük sahibine yakışır.
cinayet: cana kıyma, katl veya bu derecede ağır bir suç.
dava: takip edilen fikir, iddia.
esma: adlar, isimler.
esma-i İlâhiye: Allah'ın isimleri.
gaye-i hilkat: yaratılış gayesi, maksadı.
hakikî: gerçek.
haysiyet: itibar.
hikmet: İlahî gaye, gizli sebep.
hukuk: haklar.
inkâr: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme.
israf: gereksiz yere harcama, ihtiyaçtan fazlasını harcama, savurganlık.
kabiliyet: istidat, yetenek.
kâfir-i mutlak:.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, müşriklik, imansızlık.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.
masum: suçsuz, kabahatsiz, günahsız.
mazlum: zulüm görmüş, haksızlığa uğramış.
mesken: oturulan, ikamet olunan yer.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahluklar.
mizan: ölçü, ayar.
mukabele: karşılık verme, karşılama.
mukabil: karşılık.
müstahak: hak eden, hak etmiş.
nevi: çeşit, tür.
nükte: ince manalı, düşündürücü söz.
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek.
sebeb-i vücut: varlık sebebi, bir şeyin var olma nedeni.
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık.
taarruz: bir şeyin ve kimsenin üzerine şiddetle saldırma.
tecavüz: saldırma, sataşma, başkasının hakkına dokunma.
tehdit: korkutma, gözdağı verme.
tekzîp: yalanlama, yalan olduğunu söyleme.
tesbihkârâne: tesbih edene yakışır şekilde, Cenab-ı Hakkı yücelterek.
tezahür-i rububiyet-i İlâhiye: Cenab-ı Hakkın terbiye, tedbir ve idare ediciliğinin ortaya çıkması, görünmesi.
ubudiyet: kulluk.
zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan.
zebani: Cehennemlikleri Cehenneme atmakla vazifeli melekler.
zıddiyet: birbirine muhalif, zıt olma hali.
zîhayat: hayat sahibi.
zulüm: haksızlık

davacılar, Cehennemin vücudunu istedikleri gibi izzet-i celâl ve azamet-i kemal dahi kat'î isterler.

Evet, nasıl bir serseri, asi ve raiyete tecavüz eden bir adam, oranın izzetli hâkimine dese: "Beni hapse atamazsın ve yapamazsın," diye izzetine dokunsa, elbette, o şehirde hapis olmasa da, o edepsiz için bir hapis yapacak, onu içine atacak. Aynen öyle de, kâfir-i mutlak, küfrüyle izzet-i celâline şiddetle dokunuyor ve azamet-i kudretine inkâr ile dokunduruyor ve kemal-i rububiyetine tecavüzüyle ilişiyor; elbette, Cehennemin pek çok vazifeler için, pek çok esbab-ı mucibesi ve vücudunun hikmetleri olmasa da, öyle kâfirler için bir Cehennemi halk etmek ve onları içine atmak, o izzet ve celâlin şe'nidir.

Hem, mahiyet-i küfür dahi Cehennemi bildirir. Evet, nasıl ki imanın mahiyeti eğer tecessüm etse, lezzetleriyle bir Cennet-i hususiye şekline girebilir. Ve Cennetten, bu noktadan gizli haber verir. Aynen öyle de, Risale-i Nur'da delilleriyle ispat ve baştaki meselelerde dahi işaret edilmiş ki, küfrün ve bilhassa küfr-i mutlakın ve nifakın ve irtidadın öyle karanlıklı ve dehşetli elemleri ve manevî azapları var; eğer tecessüm etse, o mürtet adama bir husussî Cehennem olur. Ve büyük Cehennemden, bu cihette gizli haber verir. Ve bu fidanlık dünya mezraasındaki hakikatçikler ahirette sümbüller vermesi noktasından, bu zehirli çekirdek, o zakkum ağacına işaret eder; "Ben onun bir mâyesiyim" der. "Ve beni kalbinde

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
asi: isyan eden, başkaldıran.
azamet-i kemal: kemal, olgunluk ve mükemmelliğinin büyüklüğü.
azamet-i kudret: kudretin büyüklüğü.
bilhassa: özellikle.
Cennet-i hususiye: hususi, özel Cennet.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
edep: iyi ahlâk, güzel terbiye.
elem: dert, üzüntü, maddî-manevî ıztırap.
esbab-ı mucibe: gerektiren sebepler.
hakikat: gerçek, bir şeyin aslı, esası.
hâkim: kanun uygulayan kimse, yargıç.
halk: yaratma, yaratış.
hususî: özel.
iman: inanma, itikat.
irtidat: islâm dininden çıkma, islâm dinini terk ederek başka bir dini kabul etme.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
izzet: şeref, yücelik, değer.
izzet-i celâl: büyüklüğün ve yüceliğin haysiyet ve şerefi.
izzetli: şeref ve itibar sahibi.
kafir: Allah'ı ve İslamiyeti inkar eden, dinsiz.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
kemal-i rububiyet: Rububiyetin mükemmeliği, Cenab-ı Allah'ın mahlûkunu terbiye edip besleme ve gözeticilik vasfının mükemmelliği.
küfr-i mutlak: kayıtsız şartsız küfür, mutlak küfür, hiç bir imanî hükmü, delili, hakikati kabul etmeme, kesin ve tam bir inkâr.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, niteliği.
mahiyet-i küfür: küfrün mahiyeti; inançsızlığın aslı, esası.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mâye: maya, temel, esas, öz.
mesele: önemli konu.
mezraa: ziraat yapılacak yer, tarla, ekilecek yer.
mürtet: irtidat eden, İslâm dinini bırakarak eski dinine veya başka bir dine geçmiş olan, din değiştiren.
nifak: görünüşte Müslüman gibi davranıp aslında kâfir olma, iki yüzlülük, münafıklık.
Nisâ: Kur'ân-ı Kerîm'in 4. suresi. Medine'de nazil olmuştur. 176 ayettir.
raiyet: bir devletin tebaası olan ve vergi veren halk.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
serseri: ötede beride başı boş gezen, işsiz, güçsüz.
sümbül: sümbül, zambakgillerden, salkım çiçekli, keskin kokulu bitki.
şe'n: iş, durum, özellik, yapı.
şiddet: sertlik, katılık, peklik.
tecessüm: cisimleşme, cisim haline gelme.
zakkum: Cehennemde yetişen ve acı meyvesi Cehennemliklere yedirilecek olan bir ağaç.

taşıyan bedbaht için, o zakkum ağacının bir hususî numunesi, benim meyvem olur."

Madem küfür hadsiz hukuka bir tecavüzdür; elbette hadsiz bir cinayettir. Öyle ise, hadsiz bir azaba müstahak eder. Madem bir dakika katl, on beş sene cezada (sekiz milyona yakın dakikada) hapis azabını çekmesini adalet-i beşeriye kabul edip maslahata ve hukuk-ı ammeye muvafık görür; elbette, bir küfür bin katl kadar olması cihetiyle, bir dakika küfr-i mutlak sekiz milyara yakın dakikalarda azap çekmesi, o kanun-i adalete muvafık geliyor. Bir sene ömrünü o küfürde geçiren, iki trilyon sekiz yüz seksen milyara yakın dakikada azaba müstahak ve خَالِدِينَ فِيهَٓا اَبَدًا[1] sırrına mazhar olur. Her ne ise...

Kur'ân-ı Hakîm'in, Cennet ve Cehennem hakkındaki mu'cizâne izahatı ve Kur'ân'ın tefsiri ve ondan gelen Risale-i Nur'un Cennet ve Cehennemin vücutlarına dair hüccetleri, daha başka beyana ihtiyaç bırakmamışlar.

وَيَتَفَكَّرُونَ فِى خَلْقِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هٰذَا بَاطِلاً سُبْحَانَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ[2] ۞ رَبَّنَا اصْرِفْ عَنَّا عَذَابَ جَهَنَّمَ اِنَّ عَذَابَهَا كَانَ غَرَامًا ۞ اِنَّهَا سَٓاءَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا[3]

gibi pek çok ayetlerin ve başta Resul-i Ekrem (a.s.m.) ve umum peygamberler ve ehl-i hakikatin, her vakit dualarında en ziyade اَجِرْنَا مِنَ النَّارِ ۞ نَجِّنَا مِنَ النَّارِ ۞ خَلِّصْنَا مِنَ النَّارِ[4] ve vahiy ve şuhuda binaen onlarca kat'iyet

1. Orada ebedî olarak kalacaklar. (Ahzab Suresi: 65.)
2. Göklerin ve yerin yaratılışını tefekkür ederler. "Bunları boş yere yaratmadın, ey Rabbimiz" derler. "Seni bütün noksanlardan tenzih ederiz. Sen de bizi Cehennem ateşinin azabından koru. (Âl-i İmran Sûresi: 191.)
3. Ey Rabbimiz, Cehennem azabını bizden uzaklaştır. Onun azabı daimi bir helaktır. • Gerçekten de orası ne kötü bir durak, ne kötü bir konaktır. (Furkan Suresi: 65-66.)
4. Bizi Cehennemden kurtar. • Bizi Cehennemden koru. • Bizi Cehennemden muhafaza eyle. (*Cevşenü'l-Kebir*)

adalet-i beşeriye: insanoğlunun, insanlığın adaleti.
Ahzab: Kur'ân-ı Kerîm'in 33. suresi. Medine'de nazil olmuştur. 73 ayettir.
Âl-i İmran: Kur'ân-ı Kerîm'in 3. suresi. Medine'de nazil olmuştur. 200 ayettir.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
azap: günahlara karşı kabirde ve ahirette çekilecek ceza.
bedbaht: bahtsız, talihsiz, zavallı.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
binaen: -den dolayı, bu sebepten.
dair: alakalı, ilgili.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli.
ehl-i hakikat: hakikati arzulayanlar, gerçeği bulup onun peşinden gidenler; Allah adamı.
hukûk-ı amme: kamu hukuku.
hüccet: delil.
izahat: izahlar, açıklamalar.
kanun-i adalet: adalet kanunu.
kat'iyet: kat'îlik, kesinlik.
katl: öldürme, katletme.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, müşriklik, imansızlık.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
maslahat: uygun iş.
mazhar: nail olma, şereflenme, İlahî tecellilerin göründüğü yer olma.
mu'cizâne: mu'cizeli bir şekilde.
muvafık: uygun, münasip.
müstahak: hak eden, hak etmiş.
numune: örnek.
peygamber: Allah tarafından haber getirerek İlahî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, nebi.
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sır: gizli hakikat.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
tefekkür: derin düşünme; eşyanın hakikatini, yaratıcının sırlarını kavramak ve ibret almak için zihnen ve kalben düşünme.
tefsir: Kur'ân'ın mana bakımından izahı, Kur'ân'ın şerhi.
tenzih: kusur kondurmama, kabahat ve kusuru yok etme.
umum: bütün.
vahy-i meşhut: şahit olunan vahiy, peygamberlere verilen kitaplarda görülen, okunan vahiy.
vücut: var olma, varlık.
ziyade: çok, fazla

kesbeden Cehennemden "Bizi hıfz eyle!" demeleri gösteriyor ki, nev-i beşerin en büyük meselesi Cehennemden kurtulmaktır. Ve kâinatın pek çok ehemmiyetli ve muazzam ve dehşetli bir hakikati Cehennemdir ki, bir kısım o ehl-i şuhut ve keşif ve tahkik onu müşahede eder; ve bir kısmı, tereşşuhatını ve gölgelerini görür, dehşetinden feryat ederler, "Bizi ondan kurtar!" derler.

Evet, bu kâinatta hayır-şer, lezzet-elem, ziya-zulmet, hararet-bürudet, güzellik-çirkinlik, hidayet-dalâlet birbirine karşı gelmesi ve içine girmesi pek büyük bir hikmet içindir. Çünkü şer olmazsa, hayır bilinmez; elem olmazsa, lezzet anlaşılmaz; zulmetsiz, ziya, ehemmiyeti olmaz; soğukla, hararetin dereceleri tahakkuk eder; çirkinlik ile, hüsnün tek bir hakikati bin hakikat ve binler çeşit hüsün mertebeleri vücut bulur; Cehennemsiz, Cennetin pek çok lezzetleri gizli kalır. Bunlara kıyasen, her şey bir cihette zıddıyla bilinebilir ve bir tek hakikati, sümbül verip çok hakikatler olur.

Madem bu karışık mevcudat dâr-ı fânîden dâr-ı bekaya akıp gidiyor; elbette, nasıl ki hayır, lezzet, ışık, güzellik, iman gibi şeyler Cennete akar; öyle de, şer, elem, karanlık, çirkinlik, küfür gibi zararlı maddeler Cehenneme yağar. Ve bu mütemadiyen çalkanan kâinatın selleri o iki havuza girer, durur. Kerametli Yirmi Dokuzuncu Sözün ahirindeki remizli nüktelerine havale ederek kısa kesiyoruz.

ahir: son.
bürudet: soğukluk, soğuk olma.
cihet: yön.
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak, doğru yoldan ayrılma, azma, batıla yönelme.
dâr-ı beka: bâkî ve sonsuz dünya; ahiret.
dâr-ı fânî: ölümlü, kaybolan, gelip geçici, yok olup giden yer; dünya.
dehşet: büyük korku hâli, korkma, ürkme.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ehemmiyetli: önemli.
ehl-i keşif: bazı sırları, bilinmeyen hakikatleri, Cenab-ı Hakkın lütuf ve ihsanı ile bilen velîler.
ehl-i şuhut: kâinatta tevhit delillerini aynen seyreden, İlâhî ve gizli sırlarını Hakkın izni ile gören şuhut ehli, velî.
ehl-i tahkik: gerçeği araştıranlar, gerçeğin peşinden gidenler.
elem: dert, üzüntü, maddî-manevî ıztırap.
feryat: haykırma, çığlık.
hakikat: gerçek, esas.
hararet: sıcaklık.
havale: bir şeyi başka bir yere veya zamana bırakma.
hayr: iyi iş, iyi şey.
hidayet: doğru inanç ve yaşayış üzere olmak.
hıfz: koruma, muhafaza etme, himaye etme.
hikmet: İlahî gaye, gizli sebep.
hüsün: güzellik.
iman: inanma, itikat.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir.
kesb: kazanma.
kıyasen: kıyas ederek.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
mertebe: derece, basamak.
mesele: önemli konu.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahluklar.
muazzam: çok büyük, ulu, yüce.
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme.
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı.
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar.
nükte: ince manalı, düşündürücü söz.
remiz: bir manayı ifade eden veya bir manaya delâlet eden işaret ve şekil.
sümbül: sümbül, zambakgillerden, salkım çiçekli, keskin kokulu bitki.
şer: kötülük.
tahakkuk: gerçek olarak meydana çıkma, bir şeyin doğruluğunun meydana çıkması, gerçekliğinin anlaşılması.
tereşşuhat: damlamalar, sızıntılar.
zıt: bir şeyin aksi, tersi.
ziya: ışık, aydınlık, nur, parlaklık.
zulmet: karanlık

Ey bu medrese-i Yusufiyede benim ders arkadaşlarım! Bu dehşetli haps-i ebedîden kurtulmanın kolayı, çaresi, bu dünyevî hapsimizden istifade ederek, elimiz mecburiyetle yetişmeyen çok günahlardan kurtulduğumuzla beraber; eski günahlardan tevbe edip farzlarımızı eda ederek, her bir saat bu hapisteki ömrümüzü bir gün ibadet hükmüne getirmekle, o ebedî hapisten necatımız ve o nuranî Cennete girmemiz için en iyi bir fırsattır. Bu fırsatı kaçırırsak, dünyamız ağladığı gibi ahiretimiz dahi ağlayacak; [1] خَسِرَ الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةَ tokadını yiyeceğiz.

Bu makam yazıldığı zaman, Kurban Bayramı geldi [2] اَللّٰهُ اَكْبَرُ ✿ اَللّٰهُ اَكْبَرُ ✿ اَللّٰهُ اَكْبَرُ 'ler ile nev-i beşerin beşten birisine, üç yüz milyon insanlara birden اَللّٰهُ اَكْبَرُ dedirmesi; koca küre-i arz, büyüklüğü nispetinde o اَللّٰهُ اَكْبَرُ kelime-i kudsiyesini semavattaki seyyarat arkadaşlarına işittiriyor gibi, yirmi binden ziyade hacıların Arafat'ta ve ıydde beraber, birden اَللّٰهُ اَكْبَرُ demeleri, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın bin üç yüz sene evvel Âl ve Sahabîleriyle söylediği ve emrettiği اَللّٰهُ اَكْبَرُ kelâmının bir nevi aks-i sedası olarak, rububiyet-i İlâhiyenin [3] رَبُّ الْاَرْضِ ve [4] رَبُّ الْعَالَمِينَ azamet-i ünvanıyla külli tecellisine karşı geniş ve küllî bir ubudiyetle bir mukabeledir, diye tahayyül ve his ve kanaat ettim.

---

1. O dünyada da, ahirette de ziyana uğramıştır. (Hac Suresi: 11.)
2. Allah en büyüktür, en yücedir. · Allah en büyüktür, en yücedir. · Allah en büyüktür, en yücedir.
3. Yerin Rabbi. (Casiye Suresi: 36.)
4. Âlemlerin Rabbi. (Casiye Suresi: 36.)

---

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
aks-i seda: ses yankılanması, sesin bir yere çarpıp geri gelmesi, yankı.
aleyhissalâtü vesselâm: 'salât ve selam onun üzerine olsun' anlamında Hz. Muhammed'e dua.
azamet-i ünvan: ünvanının, şöhretinin büyüklüğü.
dünyevî: dünyaya mensup, dünya ile ilgili, dünyaya ait.
eda: yerine getirme.
evvel: önce.
farz: kesin yapılması gerekli olan; İslâmiyette kesin olarak yapılması gereken emir.
haps-i ebedî: ebedî hapis, sonsuza dek kalınacak hapis.
hükmüne: yerine, değerine.
istifade: faydalanma, yararlanma.
kanaat: inanma, görüş, fikir.
kelâm: söz, konuşma, nutuk.
kelime-i kudsiye: yüce, kudsî söz.
küllî: umumî, genel.
küre-i arz: yer küre, dünya.
makam: yer, durak.
mecburiyet: mecbur olma, mecburluk, zarurîlik durumu, zora tutulma, zorunluluk.
medrese-i Yusufiye: Yusuf'un medresesi, Hz. Yusuf'un (a.s.) iftira, haksızlık ve zulüm ile hapiste kalmasından kinaye olarak, iman ve Kur'ân'a hizmetinden dolayı tevkif edilenlerin hapsedildiği yer manasında, hapishane.
mukabele: karşılık verme, karşılama.
necat: kurtuluş, kurtulma, halâs, selâmet.
nevi: çeşit, tür.
nispet: oran, değer.
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerîm olan peygamber, Hz. Muhammed (a.s.m.).
rububiyet-i İlâhiye: Allah'ın terbiye ediciliği.
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse.
semavat: semalar, gökler.
seyyarat: gezegenler.
tahayyül: hayale getirme, hayalinde canlandırma.
tecelli: belirme, bilinme, görünme.
tevbe: işlenmiş bir günahtan pişmanlık duyup Allah'tan af dileme ve bir daha işlememek üzere söz verme.
ubudiyet: kulluk

Sonra, "Acaba bu kelâm-ı kudsînin bizim meselemizle dahi münasebeti var mı?" diye tahattur ettim. Birden hatıra geldi ki, başta bu kelâm olarak sair bâkiyat-ı salihat ünvanını taşıyan [1] سُبْحَانَ اللّٰهِ ve [2] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ ve [3] لَٓا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ gibi, şeairden çok kelâmlar, cüz'î ve küllî meselemizi ihtar ve tahakkukuna işaret ederler. Meselâ [4] اَللّٰهُ اَكْبَرُ 'in bir vech-i manası, Cenab-ı Hakkın kudreti ve ilmi her şeyin fevkinde büyüktür; hiçbir şey daire-i ilminden çıkamaz, tasarruf-i kudretinden kaçamaz ve kurtulamaz; ve korktuğumuz en büyük şeylerden daha büyüktür. Demek, haşri getirmekten ve bizi ademden kurtarmaktan ve saadet-i ebediyeyi vermekten daha büyüktür, her acip ve tavr-ı aklın haricindeki her şeyden daha büyüktür ki, [5] مَا خَلْقُكُمْ وَلَا بَعْثُكُمْ اِلَّا كَنَفْسٍ وَاحِدَةٍ ayetinin sarahat-i kat'iyesiyle nev-i beşerin haşri ve neşri bir tek nefsin icadı kadar o kudrete kolay gelir. Bu mana itibarıyladır ki, darbımesel hükmünde, büyük musibetlere ve büyük maksatlara karşı herkes, "Allah büyüktür, Allah büyüktür" der, kendine teselli ve kuvvet ve nokta-i istinat yapar.

Evet, nasıl ki Dokuzuncu Sözde, bu kelime, iki arkadaşıyla bütün ibadatın fihristesi olan namazın çekirdekleri ve hülâsaları; ve içinde ve tesbihatında tekrar ile namazın manasını takviye için [6] سُبْحَانَ اللّٰهِ ✿ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ ✿ اَللّٰهُ اَكْبَرُ üç muazzam hakikatlere ve insanın kâinatta gördüğü

1. Allah her türlü kusur ve noksandan uzaktır.
2. Ezelden ebede kadar her türlü hamd ve şükür Allah'a mahsustur.
3. Allah'tan başka ilâh yoktur.
4. Allah en büyüktür, en yücedir.
5. Sizin yaratılmanız da, diriltilmeniz de, tek bir kişinin yaratılıp diriltilmesi gibidir. (Lokman Suresi: 28.)
6. Allah her türlü kusur ve noksandan uzaktır. · Ezelden ebede kadar her türlü hamd ve şükür Allah'a mahsustur. · Allah en büyüktür, en yücedir.

acip: tuhaf, hayerette bırakan.
adem: yokluk.
âlem: varlık sınıflarından her biri.
bâkiyat-ı salihat: ebedî, daimî olarak yaşayan salihler.
Casiye: Kur'ân-ı Kerîm'in 45. suresi olup "Şeriat suresi veya Dehr suresi" de denilir. Mekke'de nazil olmuştur.
cüz'î: küçük, az.
daire-i ilim: ilim dairesi.
darbımesel: atasözü, vecize.
ebed: sonsuzluk, daimîlik.
ezel: başlangıcı olmayan öncesizlik.
fevkinde: üstünde.
fihriste: bir kitapta bulunan şeyleri sırayla gösteren liste, katalog.
hakikat: gerçek, esas.
hamd: Allah'a şükran ve memnuniyetini onu överek bildirme.
haşir: Allah'ın kıyametten sonra bütün insanları diriltip mahşere çıkarması toplanmaları.
hülâsa: bir şeyin özü, esası, temeli.
hükmünde: değerinde, yerinde.
ibadat: ibadetler.
icat: vücuda getirme, yoktan var etme.
ihtar: hatırlatma, uyarı.
ilâh: kendisine ibadet edilinen tapınılan mab'ud; Allah.
itibar: değer.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kelâm-ı kudsî: kudsî, mukaddes söz.
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
Lokman: Kur'ân-ı Kerîm'de 31. sure, Mekke'de nazil olmuştur.
mahsus: bir şeye veya kişiye has olan.
muazzam: çok büyük, ulu, yüce.
musibet: felaket, bela.
münasebet: ilişki, alâka.
nefis: hayat, ruh, can.
neşir: kıyamet günü bütün ölülerin dirilmesi.
nokta-i istinat: dayanak noktası, güvenme ve itimat noktası.
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah.
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.
sair: diğer, başka, öteki.
sarahat-i kat'iye: kat'i ve kesin bir açıklık.
şeair: kaideler, bütün Müslümanlarla ilgili meseleler ve alâmetler.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.
tahattur: hatırlama, hatıra getirme.
takviye: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma, teyit ve tasdik etme.
tasarruf: sahibi olduğu mülkünü istediği gibi kullanma.
tasarruf-ı kudret: kudretiyle mülkünü idare etme ve mülkündekileri istediği şekilde kullanma.
tavr-ı akıl: akıl çizgisi, akıl ölçüleri.
tesbihat: tesbihler, Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler.
teselli: avutma, acısını dindirme.
ünvan: şöhret, ad, isim.
vech-i mana: mana yönü.

medar-ı hayret, medar-ı şükran ve medar-ı azamet ve kibriya, acip ve güzel ve büyük pek çok fevkalâde şeylerden aldığı hayret ve lezzet ve heybetten neş'et eden suallerine pek kuvvetli cevap verdiği gibi, On Altıncı Sözün ahirinde izah edilen şu, nasıl bir nefer bayramda bir müşir ile beraber huzur-i padişaha girer, sair vakitte zabitinin makamı ile onu tanır; aynen öyle de, her adam, hacda bir derece velîler gibi, Cenab-ı Hakkı رَبُّ الْاَرْضِ [1] ve رَبُّ الْعَالَمِينَ [2] ünvanı ile tanımaya başlar ve o kibriya mertebeleri kalbine açıldıkça, ruhunu istilâ eden mükerrer ve hararetli hayret suallerine yine اَللّٰهُ اَكْبَرُ [3] tekrarıyla umumuna cevap verdiği misillü, —On Üçüncü Lem'a-nın ahirinde izahı bulunan ki— şeytanların en ehemmiyetli desiselerini köküyle kesip cevab-ı kat'î veren yine اَللّٰهُ اَكْبَرُ olduğu gibi, bizim ahiret hakkındaki sualimize de kısa, fakat kuvvetli cevap verdiği misillü; اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ [4] cümlesi dahi haşri ihtar edip ister, bize der:

"Manam ahiretsiz olmaz. Çünkü, '*Ezelden ebede kadar her kimden ve her kime karşı bütün hamd ve şükür, Ona mahsustur*' ifade ettiğimden, bütün nimetlerin başı ve nimetleri hakikî nimet yapan ve bütün zîşuuru ademin hadsiz musibetlerinden kurtaran, yalnız saadet-i ebediye olabilir; ve benim o küllî manama mukabele eder."

1. Yerin Rabbi. (Casiye Suresi: 36.)
2. Âlemlerin Rabbi. (Casiye Suresi: 36.)
3. Allah en büyüktür, en yücedir.
4. Ezelden ebede kadar her türlü hamd ve şükür Allah'a mahsustur.

acip: tuhaf, hayerette bırakan.
adem: yokluk.
ahir: son.
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
cevab-ı kat'î: red ve iadesi mümkün olmayan cevap.
desise: hile, oyun, aldatmaca.
ehemmiyetli: önemli.
fevkalâde: olağanüstü.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikî: gerçek.
hararet: sıcaklık.
haşir: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları, Allah'ın ölüleri diriltip mahşere çıkarması.
heybet: korkuyla birlikte hürmet, saygı ve hayranlık uyandıran ululuk, yücelik, haşmet.
huzur-i padişah: padişahın huzuru.
ihtar: hatırlatma, uyarı.
istilâ: kaplama, yayılma.
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla, eksiksiz anlatma.
kibriya: Cenab-ı Allah'ın azameti ve kudreti, her cihetle büyüklüğü.
küllî: umumî, genel.
lem'a: parıltı.
makam: büyük memuriyet, mevki.
medar-ı azamet: büyüklük vesilesi, sebebi.
medar-ı hayret: hayret sebebi, hayrete sevk eden.
medar-ı şükran: şükrü gerektiren, şükre sebep.
mertebe: derece, basamak.
misillü: gibi, benzeri.
mukabele: karşılık verme, karşılama.
mükerrer: tekrarlanmış, tekrar olunmuş, iki veya daha fazla yapılmış, tekrarlı.
müşir: en yüksek askerî derece, mareşal.
nefer: asker, er.
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma.
nimet: lütuf, ihsan, bağış.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.
sair: diğer, başka, öteki.
sual: soru.
şeytan: Hz. Âdem'in üstünlüğünün kabulü anlamında ona secde edilmesi ile ilgili İlâhî emre uymadığı için semadan kovulan ve o zamandan beri Âdemoğullarını doğru yoldan çıkartmaktan geri durmayan lânetlenmiş varlık, iblis.
umum: bütün, hepsi.
ünvan: şöhret, ad, isim.
velî: Allah'ın sevgisine, himayesine kavuşmuş, ermiş kimseler, Allah dostu, evliya.
zabit: subay, askere kumanda eden rütbeli asker.
zîşuur: şuurlu, şuur sahibi.

Evet, her mü'min namazlardan sonra, her gün, hiç olmazsa yüz elliden ziyade اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ ❁ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ [1] şer'an demesi ve manası da ezelden ebede kadar bir hadsiz geniş hamd ve şükrü ifade etmesi, ancak ve ancak saadet-i ebediyenin ve Cennetin peşin bir fiyatı ve muaccel bir pahasıdır. Ve dünyanın kısa ve fânî elemlerle âlûde olan nimetlerine münhasır olmaz ve mahsus değil. Ve onlara da ebedî nimetlere vesile olmaları cihetiyle bakar, şükreder.

[2] سُبْحَانَ اللّٰهِ kelime-i kudsiyesi ise, Cenab-ı Hakkı şerikten, kusurdan, noksaniyetten, zulümden aczden, merhametsizlikten, ihtiyaçtan ve aldatmaktan ve kemal ve cemal ve celâline muhalif olan bütün kusurattan takdis ve tenzih etmek manasıyla, saadet-i ebediyeyi ve celâl ve cemal ve kemal-i saltanatının haşmetine medar olan dâr-ı ahireti ve ondaki Cenneti ihtar edip, delâlet ve işaret eder. Yoksa, sabıkan ispat edildiği gibi, saadet-i ebediye olmazsa, hem saltanatı, hem kemali, hem celâl, hem cemal, hem rahmeti kusur ve noksan lekeleriyle lekedar olurlar.

İşte bu üç kudsî kelimeler gibi, [3] بِسْمِ اللّٰهِ ve [4] لَٓا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ ve sair kelimat-ı mübareke, her biri erkân-ı imaniyenin birer çekirdeği ve bu zamanda keşfedilen et hülâsası ve şeker hülâsası gibi hem erkân-ı imaniyenin, hem Kur'ân hakikatlerinin hülâsaları ve —bu üçü— namazın çekirdekleri oldukları gibi, Kur'ân'ın dahi çekirdekleri ve

1. Ezelden ebede kadar her türlü hamd ve şükür Allah'a mahsustur. • Ezelden ebede kadar her türlü hamd ve şükür Allah'a mahsustur.
2. Allah her türlü kusur ve noksandan uzaktır.
3. Allah'ın adıyla.
4. Allah'tan başka ilâh yoktur.

acz: zayıflık, güçsüzlük.
âlûde: bulaşmış, bulaşık.
celâl: sonsuz büyüklük, haşmet, ululuk, yücelik ve haşmet sahibi olan Allah.
cemal: güzellik.
cihet: yön, sebep, vesile.
dâr-ı ahiret: ahiret yurdu.
delâlet: delil olma, gösterme.
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli.
elem: dert, üzüntü, maddî-manevî ıztırap.
erkân-ı imaniye: imana ait esaslar.
fânî: ölümlü, geçici.
hakikat: gerçek, esas.
haşmet: ihtişam, heybet, büyüklük.
hülâsa: bir şeyin özü, esası, özeti.

ispat: doğruyu delillerle gösterme.
kelimat-ı mübareke: mübarek kelimeler, sözler.
kelime-i kudsiye: yüce, kudsî söz.
kemal: olgunluk, mükemmellik, kusursuz, tam ve eksiksiz olma.
kemal-i saltanat: saltanatın kemali, mükemmel oluşu.
keşif: gizli bir şeyi bulma, gizli bir şeyi bulup meydana çıkarma.
kudsî: mukaddes, yüce.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu.
kusur: eksiklik, noksan, özür.
kusurat: kusurlar, noksanlıklar, eksiklikler, özürler, suçlar, kabahatler.
lekedar: lekeli, lekelenmiş.
mahsus: bir şeye veya kişiye has olan.
medar: sebep, vesile.
muaccel: mühletsiz, vadesiz, peşin.
muhalif: zıt, karşıt.
mü'min: iman eden, inanan.
münhasır: sınırlanmış, sınırlı.
nimet: lütuf, ihsan, bağış.
noksan: eksiklik, kusurlu oluş.
noksaniyet: eksiklik, noksanlık.
paha: fiyat, değer.
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek.
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.
sabıkan: evvelce, bundan önce.
saltanat: sultanlık, padişahlık, hükümdarlık.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
şer'an: şer'î olarak, şeriata göre, şeriat bakımından, şeriat hükümlerine göre, şeriatça.
şerik: ortak.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.
takdis: yüceltme, mukaddes sayma, kudsî ve mübarek sayma.
tenzih: Allah'ı şanına lâyık olmayan şeylerden, her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma, münezzeh sayma.
vesile: aracı, vasıta.
ziyade: çok, fazla.
zulüm: haksızlık

âdeta: sanki.
ahir: son.
aleyhissalâtü vesselâm: 'salât ve selam onun üzerine olsun' anlamında Hz. Muhammed'e dua.
Bakara: Kur'ân-ı Kerîm'in 2. suresi. Medine-i Münevvere'de nazil olmuştur. 286 ayettir.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
cihet: yön.
dair: alakalı, ilgili.
daire-i zikir: zikir dairesi, zikir yeri.
ebed: sonu olmayan gelecek zaman, sonsuzluk, daimîlik.
ehemmiyetli: önemli.
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman, öncesizlik.
gayet: son derece.
hakikat: gerçek, esas.
hakikî: gerçek.
halka-i kübra-i zikir: en büyük zikir halkası, dairesi.
halka-i zikir: zikir halkası, zikir esnasında daire şeklinde oturma.
hamd: methetme, övme, yüceltme.
hikmet: İlahî gaye, yüksek bilgi.
hulâsa: bir şeyin özü, esası, özeti.
ihtiyar: irade, tercih.
ilâh: kendisine ibadet edinilen tapınılan Mabud, Allah.
iman: inanma, itikat.
kelime-i mübareke: mübarek kelime.
kıymettar: kıymetli, değerli.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu.
maden: asıl, esas, kaynak.
Mesele: önemli konu.
muhteşem: haşmetli, yüce.
mü'min: iman eden, inanan.
Nimet: lütuf, ihsan, bağış.
Risale-i Nur: Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sabıkan: evvelce, bundan önce.
sevap: hayırlı bir işe karşı Allah tarafından verilen mükâfat; sevap.
Sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
sünuhat: sünuhlar, akla gelen, içe doğan şeyler.
tarikat-i Muhammediye: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) tarikati olan sünnet yolu.
tenzih: Allah'ı şanına lâyık olmayan şeylerden, her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma, münezzeh sayma.
tesbihat: tesbihler, Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler.

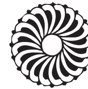
parlak bir kısım surelerin başlarında pırlanta gibi görünmeleri ve çok sünuhatı tesbihatta başlayan Risale-i Nur'un dahi hakikî madenleri ve esasları ve hakikatlerinin çekirdekleridirler. Ve velâyet-i Ahmediye ve ubudiyet-i Muhammediye (Aleyhissalâtü Vesselâm) cihetinde, öyle bir daire-i zikirde, namazdan sonraki tesbihatta bir tarikat-i Muhammediyenin (a.s.m.) virdidirler ki, her namaz vaktinde, yüz milyondan ziyade mü'minler, beraber o halka-i kübra-i zikirde, ellerinde tesbihler, [1] سُبْحَانَ اللّٰهِ otuz üç, [2] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ otuz üç, [3] اَللّٰهُ اَكْبَرُ otuz üç defa da tekrar ederler.

İşte böyle gayet muhteşem bir halka-i zikirde, sabıkan beyan ettiğimiz gibi, hem Kur'ân'ın, hem imanın, hem namazın hülâsaları ve çekirdekleri olan o üç kelime-i mübarekeyi namazdan sonra otuz üçer defa okumak ne kadar kıymettar ve sevaplı olduğunu elbette anladınız.

Bu risalenin başında, Birinci Meselesi, namaza dair güzel bir ders olduğu gibi, hiç düşünmediğim hâlde, âdeta ihtiyarsız olarak onun ahiri de namaz tesbihatına dair ehemmiyetli bir ders oldu.

[4] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى اِنْعَامِه

[5] سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَٓا اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَٓا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

1. Allah her türlü kusur ve noksandan uzaktır.
2. Ezelden ebede kadar her türlü hamd ve şükür Allah'a mahsustur.
3. Allah en büyüktür, en yücedir.
4. Nimet vermesine karşılık ezelden ebede kadar Allah'a hamd olsun.
5. Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen herşeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi: 32.)

ubudiyet-i Muhammediye: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) mükemmel kulluk ve ibadeti.
velâyet-i Ahmediye: Peygamberimizin velîliği, Peygamberimize ait velîlik, Peygamberimizin vefatından sonra nübüvvet tarzındaki hizmetinin sureten, fiilen ve şeklen sona ermesiyle velâyet tarzında bu makamda devam eden manevî hizmet tarzı; manevî elçilik.
vird: zikir; belli zamanlarda, belli sayıda, belli duaların zikir olarak belli biçimde ve düzenli şekilde okunması.
ziyade: çok, fazla

Dokuzuncu Mesele

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

آمَنَ الرَّسُولُ بِمَا اُنْزِلَ اِلَيْهِ مِنْ رَبِّه۪ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ آمَنَ بِاللّٰهِ
وَمَلٰٓئِكَتِه۪ وَكُتُبِه۪ وَرُسُلِه۪ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ اَحَدٍ مِنْ رُسُلِه۪ [1]

ilâahiri'l-ayeti…

Bu ayet-i ecma ve âlâ ve ekberin bir külli ve uzun nüktesini beyan etmeye bir dehşetli manevî sual ve bir azametli ve İlâhî bir nimetin inkişafından neş'et eden bir hâl sebebiyet verdiler. Şöyle ki:

Manen ruha geldi: "Neden bir cüz-i hakikat-i imaniyeyi inkâr eden kâfir olur ve kabul etmeyen Müslüman olmaz? Hâlbuki, Allah ve ahirete iman, bir güneş gibi o karanlığı izale etmek lâzım geliyor."

Hem, "Neden bir rükün ve hakikat-i imaniyeyi inkâr eden mürtet olur, küfr-i mutlaka düşer; ve kabul etmeyen İslâmiyetten çıkar? Hâlbuki, sair erkân-ı imaniyeye imanı varsa, onu küfr-i mutlaktan kurtarmak lâzım geliyor."

Elcevap: İman, altı rükününden çıkan öyle bir vahdanî hakikattir ki, tefrik kabul etmez. Ve öyle bir küllîdir ki, tecezzi kaldırmaz. Ve öyle bir külldür ki, kabil-i inkısam olmazlar. Çünkü, her bir rükn-i imanî, kendini ispat

---

1. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla.
Peygamber, kendisine Rabbinden indirilen Kur'ân'ı tasdik edip ona iman etti. Mü'minler de onunla beraber iman ettiler. Onların hepsi Allah'a, meleklerine, kitaplarına ve peygamberlerine iman etti. Onlar, "Biz Allah'ın peygamberlerinden hiçbirini ayırmayız diyerek iman getirdiler. (Bakara Suresi: 285.)

---

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
ayet-i âlâ: en yüce, yüksek ayet.
ayet-i ecma: en cemiyetli, her şeyi içine alan ayet.
ayet-i ekber: en büyük ayet.
azamet: büyüklük, ululuk, yücelik.
cüz-i hakikat-i imaniye: iman hakikatlerinin bir cüz'ü, parçası.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
elcevap: cevap olarak.
erkân-ı imaniye: imana ait esaslar.
hakikat: gerçek, esas.
hakikat-i imaniye: imana ait olan gerçek.
ilâahiri'l-ayet: ayetin sonuna kadar.
İlâhî: Allah'la ilgili, Cenab-ı Hakka dair.
inkâr: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme.
inkişaf: ortaya çıkma, keşfolunma.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
izale: giderme, ortadan kaldırma.
kabil-i inkısam: bölünebilir, ayrılabilir.
kafir: Allah'ı ve İslamiyeti inkar eden, dinsiz.
küfr-i mutlak: kayıtsız şartsız küfür, mutlak küfür, hiç bir imanî hükmü, delili, hakikati kabul etmeme, kesin ve tam bir inkâr.
küll: bütün.
küllî: umumî, genel.
manen: mana bakımından, manaca.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mesele: önemli konu.
mürtet: irtidat eden, İslâm dinini bırakarak eski dinine veya başka bir dine geçmiş olan, din değiştiren.
Müslüman: İslâm dinine bağlı, dindar, mütedeyyin.
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma.
nükte: ince manalı, düşündürücü söz.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
rükün: bir şeyi meydana getiren esas unsurlardan her biri, direk, dayanak.
rükn-i imanî: imana ait esas, imanın esası.
sâir: diğer, başka, öteki.
sebebiyet: sebep olma, icap ettirme, gerektirme.
sual: soru.
tecezzi: parçalara ayrılma, bölünme, ufalanma, cüzlere ayrılma.
tefrik: birbirinden ayırma, ayrı tutma.
vahdanî: Allah'ın birliği ile alâkalı, Allah'ın birliği ve varlığı ile ilgili, Allah'la ilgili.

eden hüccetleriyle, sair erkân-ı imaniyeyi ispat eder. Her biri her birisine gayet kuvvetli bir hüccet-i azam olur. Öyle ise, bütün erkânı bütün delilleriyle sarsmayan bir fikr-i batıl, hakikat nazarında bir tek rüknü, belki bir hakikati iptal edip inkâr edemez. Belki adem-i kabul perdesi altında gözünü kapamakla, bir küfr-i inadî yapabilir. Git gide küfr-i mutlaka düşer, insaniyeti mahvolur; hem maddî, hem manevî Cehenneme gider. İşte, biz bu makamda gayet muhtasar işaretlerle ve *Meyve Risalesi*'nde haşrin ispatında sair erkân-ı imaniye haşri de ispat ettiklerini kısacık hülâsalarla beyanı gibi, bu makamda dahi mücmel fezleke ve muhtasar hülâsalarla, Cenab-ı Hakkın inayetiyle, bu nükte-i azam Altı Noktada beyan edilecek.

• BİRİNCİ NOKTA

İman-ı billâh, kendi hüccetleriyle hem sair rükünlerini, hem iman-ı bilahireti ispat eder ki, Meyve Risalesi'nin Yedinci Meselesinde güzelce göstermiş.

• Evet, bu hadsiz kâinatı bir saray, bir şehir, bir memleket gibi bütün levazımı ile idare eden ve mizan ve intizam dairesinde çeviren ve hikmetlerle değiştiren ve zerratı ve seyyaratı ve sinekleri ve yıldızları birer muntazam ordu gibi beraber teçhiz ve idare eden ve emir ve iradesi dairesinde mütemadiyen bir ulvî manevra içinde talim ve tavzifatla faaliyete ve seyr ve cevelâna ve ubudiyetkârâne bir resm-i küşada ve seyahate getiren ezelî ve bâkî bir saltanat-ı rububiyet ve ebedî ve daimî bir hâkimiyet-i ulûhiyet, hiç mümkün müdür ve hiç akıl kabul eder mi

adem-i kabul: kabul etmeme.
bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
cevelân: yerinde durmayıp gezme, hareketlilik.
daimî: sürekli, devamlı.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli.
erkân: rükünler, esaslar.
ezelî: ezel ile ilgili, öncesiz, başlangıçsız.
fezleke: özet, netice.
fikr-i batıl: yanlış fikir, sapık düşünce.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hâkimiyet-i ulûhiyet: Allah'ın her şeyin üstündeki İlahî tasarrufu, mülkünü dilediği gibi kullanmalar.
haşir: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları, Allah'ın ölüleri diriltip mahşere çıkarması.
hüccet: delil.
hüccet-i azam: en büyük hüccet, delil.
idare: bir işi yürütme, çekip çevirme.
iman-ı bilahiret: ahirete iman.
iman-ı billâh: Allah'a inanma, Allah'ı, onun kâinatta tecelli eden bütün sıfat ve isimleriyle beraber kabul ederek Ona inanma.
inayet: yardım, ihsan, lütuf.
insaniyet: insanlık mahiyeti, insan olma hâli, insana yakışır davranış.
intizam: düzenlilik, düzgünlük.
iptal: boş, hükümsüz bırakma.
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda için olan iktidar, güç.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
küfr-i inadî: inada dayalı küfür, inattan doğan küfür, inattan kaynaklanan küfür; gerçekleri görmek istememe.
levazım: lâzım olan şeyler, geçinmek ve yaşamak için gereken şeyler, gereçler.
maddî: madde ile alakalı, cismanî.
mahvolma: yok olma, ortadan kalkma, batma.
makam: yer, durak.
manevra: tatbikat, hareket kabiliyeti.
memleket: bir devletin toprağı, ülke, yurt, vatan, diyar.
mizan: ölçü, ayar.
muhtasar: kısaca, özetle.
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzenli ve düzgün biçimde.
mücmel: öz olarak anlatılmış, kısa ve az sözle ifade edilmiş, öz, özet.
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı.
nazar: bakış, nezdinde.
nokta: konu, konu ile ilgili önemli bölüm.
nükte-i azam: en büyük nükte, çok büyük mana içeren söz.
resmî küşat: resmî geçiş, geçiş töreni merasimi.
saltanat-ı rububiyet: kâinatı terbiye ve idare edici olan Allah'ın saltanatı.
seyir: bir yerden başka bir yere gitmek için yola çıkma, yolculuk, sefer.
seyyarat: gezegenler.
talim: eğitim, yetiştirme, öğretme.
tavzifat: vazifelendirmeler, görevlendirmeler.
teçhîz: cihazlama, donatma.
ubudiyetkârâne: kul olana yakışır şekilde, kulluğa yakışır tarzda.
ulvî: yüksek, yüce.
zerrat: zerreler, atomlar

ve hiçbir ihtimal var mı ki, o ebedî ve sermedî ve bâkî ve daimî saltanatın, bâkî bir makarrı ve daimî bir medarı ve sermedî bir mazharı olan dâr-ı ahiret olmasın? Bin defa hâşâ.

Demek, Cenab-ı Hakkın saltanat-ı rububiyeti ve Yedinci Meselede beyan edildiği gibi, ekser isimleri ve vücub-i vücudunun hüccetleri, ahirete şahadet ederler ve isterler. Ve bu kutb-i imanî, ne kadar kuvvetli bir nokta-i istinadı var; gör, bil, görür gibi inan.

• Hem, nasıl iman-ı billâh ahiretsiz olmaz; öyle de, Onuncu Sözde kısa işaretlerle beyan edildiği gibi, hiçbir cihette mümkün müdür ve hiç akıl kabul eder mi ki, ulûhiyet ve ma'budiyetin tezahürü için bu kâinatı, öyle bir mücessem kitab-ı Samedânî ki, her sahifesi bir kitap kadar ve her satırı bir sahife kadar manaları ifade eder; ve öyle cismanî bir Kur'ân-ı Sübhanî ki, her bir ayet-i tekviniyesi ve her bir kelimesi, hatta her bir noktası, her bir harfi birer mu'cize hükmündedir; ve öyle muhteşem ve içi hadsiz âyâtla ve manidar nakışlarla tezyin edilmiş bir mescid-i Rahmanîdir ki, her bir köşesinde bir taife bir nevi ibadet-i fıtriye ile iştigal eder bir şekilde halk eden bir Allah, bir Ma'bud-ı Bilhak, o kitab-ı kebirin manalarını ders verecek üstatları ve o Kur'ân-ı Samedânînin ayetlerini tefsir edecek müfessirleri elçi olarak göndermesin ve o mescid-i ekberde hadsiz tarzlarda ibadet edenlere imamları tayin etmesin ve o üstatlara ve müfessirlere ve imamlara fermanları vermesin? Hâşâ, yüz bin hâşâ!

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
âyât: işaretler, deliller; Allah'ın varlık ve birliğine işaret eden deliller.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
ayet-i tekviniye: Cenab-ı Hakkın yoktan var edip vücuda getirme, hâsıl etme ve halk etme fiil ve kudretine dair olan delil, ayet.
bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
cihet: yön, sebep, vesile.
cismanî: maddî ve cisimli olmak.
dâr-ı ahiret: ahiret yurdu.
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli.
ekser: pek çok.
ferman: emir, buyruk.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
halk: yaratma, yaratış.
hâşâ: asla, katiyen, öyle değil, Allah göstermesin.
hüccet: delil.
hükmünde: değerinde, yerinde.
ibadet-i fıtriye: fıtrî ibadet, her bir varlığın kendi kabiliyetine göre Cenab-ı Hakka ibadet etmesi.
ihtimal: olabilirlik.
iman-ı billâh: Allah'a inanma, Allah'ı, onun kâinatta tecelli eden bütün sıfat ve isimleriyle beraber kabul ederek Ona inanma.
iştigal: bir iş işleme, bir işle uğraşmak, bir iş üzerinde çalışma, meşgul olma.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kitab-ı kebir: büyük kitap.
kitab-ı Samedânî: hiç bir şeye muhtaç olmayan Cenab-ı Hakkın kitabı, kâinat.
kutb-i imanî: iman kutbu, imanın en önde gelen esaslarından biri.
Ma'bud-ı Bilhak: asıl ibadet edilecek, hakkıyla ibadete lâyık olan Allah.
mabudiyet: ilah oluş, kendisine ibadet edilmeye layık oluş.
makar: oturulan, karar kılınan yer, karargâh, mesken.
manidar: nükteli, ince manalı.
mazhar: nail olma, şereflenme, İlahî tecellilerin göründüğü yer olma.
medar: dayanak noktası, sebep, vesile.
mescit-i ekber: en büyük mescit.
mescit-i Rahmanî: bütün varlıkların rızıklarını münasip bir şekilde karşılayan Cenab-ı Hakk'ın mescidi.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların aciz kaldığı şey.
muhteşem: haşmetli, yüce.
mücessem: tecessüm etmiş, cisimlenmiş.
müfessir: Kur'ân-ı Kerîm'in metnini tefsir, şerh ve izah eden İslâm âlimi.
nakış: işleme, süsleme.
nevi: çeşit, tür.
nokta-i istinat: dayanak noktası, güvenme ve itimat noktası.
sahife: sayfa.
saltanat: sultanlık, padişahlık, hükümdarlık.
saltanat-ı rububiyet: kâinatı terbiye ve idare edici olan Allah'ın saltanatı.
sermedî: ebedî, daimî, sürekli.
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık.
taife: takım, güruh, familya.
tarz: biçim, şekil, suret.
tayin: belirleme, yerini belli etme.
tefsîr: Kur'ân'ın mana bakımından izahı, Kur'ân'ın şerhi.
tezahür: görünme, belirme, ortaya çıkma.
tezyin: süsleme, ziynetlendirme.
ulûhiyet: ilahlık, Allah'ın hakimiyeti ile kainattaki her şeyi kendisine ibadet ve itaat ettirmesi.
üstat: bir ilim ve sanatta üstün olan kimse, öğretmen.
vücûb-i vücud: varlığı gerekli olmak, olmaması imkansız olmak, varlığı zarurî ve vacip olmak

• Hem, cemal-i rahmetini ve hüsn-i şefkatini ve kemal-i rububiyetini zîşuurlara göstermek ve onları şükre ve hamde sevk etmek için, bu kâinatı -öyle bir ziyafetgâh ve bir teşhirgâh ve öyle bir seyrangâh ki— hadsiz çeşit çeşit leziz nimetler ve gayet antika, hadsiz harika sanatlar içinde dizilmiş bir tarzda halk eden bir Sâni-i Rahîm ve Kerîm, hiç mümkün müdür ve hiç akıl kabul eder mi ki, o ziyafetgâhtaki zîşuur mahlûklar ile konuşmasın ve onlara, o nimetlere mukabil, elçileri vasıtasıyla vazife-i teşekküriyeyi ve tezahür-i rahmetine ve sevdirmesine karşı vazife-i ubudiyeti bildirmesin? Hâşâ, binler hâşâ!

• Hem, hiç mümkün müdür, bir Sâni, sanatını sever, beğendirmek ister, hatta ağızların bin çeşit zevklerini nazara alması delâletiyle takdir ve tahsinlerle karşılanmak arzu eder ve her bir sanatıyla kendini hem tanıttırmak, hem sevdirmek, hem bir çeşit manevî cemalini göstermek ister bir tarzda bu kâinatı antika sanatlarla süslendirdiği hâlde, kâinattaki zîhayatın kumandanları olan insanlara, onların büyüklerinden bir kısmı ile konuşup, elçi olarak göndermesin, güzel sanatları takdirsiz ve fevkalâde hüsn-i esması tahsinsiz ve tanıttırması ve sevdirmesi mukabelesiz kalsın? Hâşâ, yüz bin hâşâ!

• Hem, bütün zîhayatın ihtiyacat-ı fıtriyeleri için dualarına ve hâl dili ile edilen bütün ilticalara ve arzulara vakti vaktine kasıt ve ihtiyar ve iradeyi gösterir bir tarzda hadsiz in'amlarıyla ve nihayetsiz ihsanatıyla fiilen ve hâlen sarih bir surette konuşan bir Mütekellim-i Alîm,

antika: değerli ve mükemmel sanat eseri.
arzu: bir şeye karşı duyulan istek, heves.
cemal: güzellik.
cemal-i rahmet: Rahmetin güzelliği, İlâhî rahmetteki güzellik.
delâlet: alâmet, işaret, iz.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
fevkalâde: olağanüstü.
fiilen: fiille, davranış ve hareketle.
gayet: son derece.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hâl: bir şeyin duruşu, görünüşü ve içinde bulunan durum ve şartların tümü.
hâlen: hareket ve davranış olarak.
hamd: Allah'a karşı olan şükran ve memnuniyetini onu överek bildirme, Allah'ın yüceliğini övme.
hârika: olağanüstü.
Hâşâ: asla, katiyen, öyle değil, Allah göstermesin.
hüsn-i esmâ: güzel isimler.
hüsn-i şefkat: şefkatin, merhametin güzelliği.
ihsanat: ihsanlar, bağışlar, nimetler.
ihtiyacat-ı fıtriye: yaratılış gereği olan ihtiyaçlar.
ihtiyar: irade, tercih.
iltica: sığınma, güvenme, dayanma.
in'am: nimetlendirme, ihsan etme.
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda için olan iktidar, güç.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kast: bir işi bile bile, isteyerek yapma.
kemal-i Rububiyet: Rububiyetin mükemmeliği, Cenab-ı Allah'ın mahlûkunu terbiye edip besleme ve gözeticilik vasfının mükemmelliği.
kumandan: komutan.
leziz: lezzetli, tatlı.
mahlûk: yaratık, Allah tarafından yaratılmış olan.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mukabele: karşılık verme, karşılama.
mukabil: karşılık.
Mütekellim-i Alîm: gizli ve açık her şeyi bilen ve kendi zatına has olarak konuşan Allah.
nazar: bakış, dikkat.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
nimet: lütuf, ihsan, bağış.
Sâni: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
Sâni-i Kerîm: ikramı bol olan ve her şeyi sanatlı yaratan Allah.
Sâni-i Rahîm: sonsuz merhamet sahibi olan ve her şeyi sanatlı yaratan Allah.
sarih: açık, âşikar.
sevk: ulaştırma, yöneltme.
seyrangâh: seyir yeri, eğlence ve gezme yeri.
sıfat: vasıf, nitelik.
suret: biçim, tarz, görünüş.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.
tahsin: beğenme, güzel bulma.
takdir: kıymet verme, beğenme.
tarz: biçim, şekil, suret.
teşhirgâh: sergi yeri, herkese gösterme yeri.
tezahür-i rahmet: rahmetin tezahürü; Allah'ın rahmetinin ortaya çıkması, görünmesi.
vasıta: aracılık.
vazife-i teşekküriye: teşekkür vazifesi, görevi.
vazife-i ubudiyet: kulluk vazifesi.
zîhayat: hayat sahibi.
zîşuur: şuurlu, şuur sahibi.
ziyafetgâh: ziyafet verilen yer

hiç mümkün müdür, hiç akıl kabul eder mi, en cüz'î bir zîhayat ile fiilen ve hâlen konuşsun ve tam derdine derman yetiştiren ihsanıyla derdini dinlesin ve ihtiyacını görsün ve bilsin ve bütün kâinatın en müntehap neticesi ve arzın halifesi ve ekser mahlûkat-ı arziyenin kumandanları olan insanların manevî reisleri ile görüşmesin? Onlarla, belki her zîhayat ile fiilen ve hâlen konuştuğu gibi, onlar ile kavlen ve kelâmen konuşmasın ve onlara fermanları ve suhuf ve kitapları göndermesin? Hâşâ, hadsiz hâşâ!

Demek, iman-ı billâh, kat'iyetiyle ve hadsiz hüccetleriyle [1] وَبِكُتُبِهٖ وَبِرُسُلِهٖ yani peygamberlere ve mukaddes kitaplara imanı ispat eder.

• Hem, hiçbir cihet-i imkânı var mı ve hiç akıl kabul eder mi ki, bütün masnuatıyla kendini tanıttırana ve sevdirene ve teşekküratı fiilen ve hâlen isteyene mukabil, kâinatı velveleye veren hakikat-i Kur'âniye ile, zülcelâl o Sanatkârı ekmel bir tarzda tanıyıp ve tanıttırıp ve sevip ve sevdirip ve teşekkür edip ve ettirip ve [2] سُبْحَانَ اللّٰهِ ❁ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ ❁ اَللّٰهُ اَكْبَرُ ler ile küre-i arzı semavata işittirecek derecede konuşturup ve kara ve denizleri cezbeye getirecek bir vaziyetle, bin üç yüz sene zarfında, nev-i beşerin kemiyeten beşten birisini ve keyfiyeten ve insaniyeten yarısını arkasına alıp, o Hâlık'ın bütün tezahürat-ı rububiyetine geniş ve küllî bir ubudiyetle mukabele eden ve bütün makasıd-ı İlâhiyesine karşı Kur'ân'ın sureleriyle kâinata ve asırlara bağıran, ders

1. Bakara Suresi: 285.

2. Allah her türlü kusur ve noksandan uzaktır. · Ezelden ebede kadar her türlü hamd ve şükür Allah'a mahsustur. · Allah en büyüktür, en yücedir.

arz: yer, dünya.
asr: yüzyıl, asır.
cezbe: çekme, çekim; Allah'ı zikredip Allah sevgisiyle kendinden geçer bir hale gelme.
cihet-i imkân: mümkün olma yönü, imkân tarafı. bir şeyin olabirlirlik tarafı, yönü.
cüz'î: küçük, az.
derman: ilaç, çare.
ekmel: daha (en, pek) kâmil, mükemmel ve kusursuz olan, en uygun, en olgun, en eksiksiz.
ekser: pek çok.
ferman: emir, buyruk.
hakikat-ı Kur'âniye: Kur'ân'a ait olan gerçek.
halife: yeryüzünde bazı hususlarda Allah adına ve yine Allah'ın izniyle hareket eden.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı; Allah.
hüccet: delil.
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf.
iman: inanma, itikat.
iman-ı billâh: Allah'a inanma, Allah'ı, onun kâinatta tecelli eden bütün sıfat ve isimleriyle beraber kabul ederek Ona inanma.
insaniyeten: insanlık bakımından, insanlık mahiyeti itibarıyla.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
kat'iyet: kat'îlik, kesinlik.
kavlen: söz ile, sözlü olarak, fiilî olmayan.
kelâmen: söz ile, konuşma ile.
kemiyeten: sayı itibariyle, sayıca.
keyfiyeten: keyfiyet yönünden, nitelik ve özellik bakımından.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu.
küllî: umumî, genel.
küre-i arz: yer küre, dünya.
mahlûkat-ı arziye: dünyadaki yaratılmışlar.
makasıd-ı İlâhîye: Allah'ın maksatları, yaratıcının gayeleri.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
masnuat: sanatla yapılmış şeyler.
mukabil: karşılık.
mukaddes: takdis edilmiş, kutsal, aziz, temiz.
müntehap: seçkin, güzide, mümtaz.
nev'i beşer: insanoğlu, insanlar.
peygamber: Allah tarafından haber getirerek İlahî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, nebi.
reis: başkan.
Sanatkâr: sanatçı, usta.
semavat: semalar, gökler.
suhuf: sahifeler, yapraklar.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
teşekkür: yapılan bir iyilik karşısında minnet, memnuniyet ve şükür ifade etme, şükretme.
teşekkürat: teşekkürler, minnet, memnuniyet ve şükür ifade etmeler.
tezahür-i rububiyet: Cenab-ı Hakkın terbiye, tedbir ve idare ediciliğinin ortaya çıkması, görünmesi.
ubudiyet: kulluk.
vaziyet: durum.
velvele: gürültü, patırtı, yaygara.
zarfında: süresince.
zülcelâl: celâl sahibi, büyüklük, izzet, heybet ve azamet sahibi Allah.

veren, dellâllık eden ve nev-i insanın şerefini ve kıymetini ve vazifesini gösteren ve bin mu'cizatıyla tasdik edilen Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm, en müntehap mahlûku ve en mükemmel elçisi ve en büyük resulü olmasın? Hâşâ ve kellâ, yüz bin defa hâşâ!

Demek [1] اَشْهَدُ اَنْ لَٓا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ hakikati, bütün hüccetleriyle [2] اَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللّٰهِ hakikatini ispat eder.

• Hem, hiç imkân var mı ki, bu kâinatın Sânii, mahlûkatını yüz bin diller ile birbiriyle konuştursun ve onların konuşmalarını işitsin ve bilsin; ve kendisi konuşmasın? Hâşâ!

Hem, hiç akıl kabul eder mi ki, kâinattaki makasıd-ı İlâhiyesini bir ferman ile bildirmesin ve muammasını açacak ve "Mahlûkat ne yerden geliyorlar ve ne yere gidecekler ve ne için böyle kafile kafile arkasında buraya gelip, bir parça durup geçiyorlar?" diye üç dehşetli sual-i umumîye hakikî cevap verecek Kur'ân gibi bir kitabı göndermesin? Hâşâ!

Hem, hiç mümkün müdür ki, on üç asrı ışıklandıran ve her saatte yüz milyon lisanlarda kemal-i hürmetle gezen ve milyonlar hafızların kalplerinde kudsiyetiyle yazılan ve nev-i beşerin keyfiyeten kısm-ı azamını kanunlarıyla idare eden ve nefislerini ve ruhlarını ve kalplerini ve akıllarını terbiye ve tezkiye ve tasfiye ve talim eden ve Risale-i Nur'da kırk vech-i i'cazı ispat edilen ve kırk taife

1. Allah'tan başka hiçbir ilâh bulunmadığına şahitlik ederim.
2. Hz. Muhammed'in, Allah'ın elçisi olduğuna şahitlik ederim.

aleyhissalâtü vesselâm: 'salât ve selam onun üzerine olsun' anlamında Hz. Muhammed'e dua.
Bakara: Kur'ân-ı Kerîm'in 2. suresi. Medine-i Münevvere'de nazil olmuştur. 286 ayettir.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
dellâl: ilân edici; hakka davet eden.
ebed: sonu olmayan gelecek zaman, sonsuzluk, daimîlik.
Ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman, öncesizlik.
hafız: Kur'ân-ı Kerîm'i tamamen ezberleyen ve okuyan kimse.
hakikat: gerçek, bir şeyin aslı, esası.
hakikî: gerçek.
hamd: methetme, övme, yüceltme.
idare: bir işi yürütme, çekip çevirme.
ilâh: kendisine ibadet edinilen tapınılan Mabud, Allah.
imkân: mümkün olma, olabilirlik.
kafile kafile: sıra sıra, takım takım.
kanun: yasa.
kellâ: hiç bir zaman, asla, kat'iyen, kesinlikle.
kemal-i hürmet: hürmetin mükemmelliği, tam ve kusursuz mükemmel hürmet.
kısm-ı azam: büyük kısım, ekseriyet, çoğunluk.
kıymet: değer.
kudsiyet: kutsallık, mukaddeslik, azizlik.
kusur: eksiklik, noksan, özür.
lisan: dil.
mahlûk: yaratık, Allah tarafından yaratılmış olan.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.
mahsus: bir şeye veya kişiye has olan.
muamma: anlaşılmaz, çözülmesi güç iş, anlamı gizli ve güç anlaşılır söz.
mu'cizat: mu'cizeler, Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük harika işler.
nefis: şehvet, gazap, fazilet gibi şeylerin kaynağı.
nev'i insan: insan türü, insanoğlu.
resul: Allah tarafından kendisine vahiy gelen, Allah'ın emirlerini insanlara bildirmekle vazifeli olan insan, peygamber.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
Sâni: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
sual-i umumi:.
şeref: manevî büyüklük, yücelik, onur.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.
talim: eğitim, yetiştirme, öğretme.
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme.
tasfiye: kalbi nefsî şeylerden arıtma.
terbiye: yetiştirme, kabiliyetlerini geliştirme.
tezkiye: nefsi kötülüklerden arındırma.
vazife: görev.
vech-i i'caz: mu'cize yönü.

ve tabaka-i nâsa ve her bir tabakaya karşı bir nevi i'cazını gösterdiği kerametli ve harikalı On Dokuzuncu Mektupta beyan olunan ve Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm bin mu'cizatıyla onun bir mu'cizesi olarak hak kelâmullah olduğu kat'î ispat edilen Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan, hiçbir cihette imkânı var mı ki, o Mütekellim-i Ezelî ve o Sâni-i Sermedînin kelâmı ve fermanı olmasın? Hâşâ, yüz bin defa hâşâ ve kellâ!

Demek, iman-ı billâh bütün hüccetleriyle Kur'ân'ın kelâmullah olduğunu ispat ediyor.

• Hem, hiç mümkün müdür ki, zeminin yüzünü mütemadiyen zîhayatlarla doldurup boşaltan ve kendini tanıttırmak ve ibadet ve tesbihat ettirmek için bu dünyamızı zîşuurlarla şenlendiren bir Sultan-ı Zülcelâl, semavatı ve yıldızları boş ve hâlî bıraksın, onlara münasip ahaliyi yaratıp o semavî saraylarda iskân etmesin ve saltanat-ı rububiyetini en büyük memleketinde hademesiz, haşmetsiz, memursuz, elçisiz, yaversiz, nazırsız, seyircisiz, âbidsiz, raiyetsiz bıraksın? Hâşâ, melekler sayısınca hâşâ!

• Hem, hiçbir cihette imkânı var mı ki, bu kâinatı öyle bir kitap tarzında yazar ki, her bir ağacın bütün tarihçe-i hayatını bütün çekirdeklerinde kaydeden ve her bir otun ve çiçeğin bütün vazife-i hayatiyesini bütün tohumlarında yazan ve her bir zîşuurun bütün sergüzeşte-i hayatiyesini hardal gibi küçük kuvve-i hafızasında gayet mükemmel yazdıran ve bütün mülkünde ve devair-i saltanatında her ameli ve her hâdiseyi müteaddit fotoğraflarla

âbid: ibadet eden, kulluk eden.
ahali: halk.
amel: fiil, iş.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
cihet: yön.
devair-i saltanat: saltanat, hükümdarlık daireleri.
gayet: son derece.
hademe: hizmetçiler, hizmet görenler, hadimler.
hâdise: olay.
hâk: doğru, gerçek, hakikat.
hâlî: sahipsiz, kimsesiz.
hârika: olağanüstü.
Hâşâ: asla, katiyen, öyle değil, Allah göstermesin.
haşmet: ihtişam, heybet, büyüklük.
i'caz: mucizelik, insanların benzerini yapmaktan âciz kaldıkları şeyi yapmak.
iskân: yerleştirme, yurtlandırma.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
kelâm: söz, konuşma, nutuk.
kelâmullah: Allah'ın kelâmı, Kur'ân-ı Kerîm.
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir.
Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan aciz bırakan Kur'an-ı Kerim.
kuvve-i hafıza: hafıza gücü.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların aciz kaldığı şey.
mülk: sahip olunan, üzerinde tasarrruf hakkı bulunan her şey.
münasip: uygun.
müteaddit: çeşitli, bir çok.
Mütekellim-i Ezelî: ezelden beri konuşma sıfatına sahip olan Allah.
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı.
nazır: nezaret eden, bakan, gözeten.
nevî: çeşit, tür.
raiyet: bir devletin tebaası olan ve vergi veren halk.
saltanat-ı Rububiyet: kâinatı terbiye ve idare edici olan Allah'ın saltanatı.
Sâni-i Sermedî: ebedi, daimî olan ve her şeyi sanatla yaratan Allah.
semavat: semalar, gökler.
semavî: Allah tarafından olan, İlâhî.
sergüzeşt-i hayatiye: hayat macerası, hayatta başa gelenler, yaşananlar.
Sultan-ı Zülcelâl: sonsuz, haşmet ve büyüklük sahibi sultan; Allah.
tabaka: kat, katman.
tabaka-i nas: insanların tabakası.
taife: bölük, takım, güruh, fırka.
tarihçe-i hayat: bir şeyin veya insanın doğumdan ölüme kadar başından geçen şeyler, biyografi.
tarz: biçim, şekil, suret.
tesbihat: tesbihler, Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler.
vazife-i hayatiye: hayat ile ilgili vazife.
yaver: yardımcı.
zemin: yer.
zîhayat: hayat sahibi.
zîşuur: şuurlu, şuur sahibi.

alarak muhafaza eden ve rububiyetin en ehemmiyetli bir esası olan adalet, hikmet ve rahmetin tecellileri ve tahakkukları için koca Cennet ve Cehennemi ve Sırat ve Mizan-ı Ekberi yaratan bir Hâkim-i Hakîm ve bir Alîm-i Rahîm, insanların kâinatı alâkadar eden amellerini yazdırmasın ve mücazat ve mükâfat için fiillerini kaydettirmesin ve seyyiat ve hasenatlarını kaderin levhalarında yazmasın? Hâşâ! Kaderin, Levh-i Mahfuz'unda yazılan harfleri adedince hâşâ!

Demek, iman-ı billâh hakikati, hüccetleriyle hem melâikeye iman, hem kadere iman hakikatlerini dahi kat'î ispat eder. Güneş gündüzü ve gündüz güneşi gösterdiği gibi, imanın rükünleri birbirini ispat ederler.

• İKİNCİ NOKTA:

Başta Kur'ân, bütün semavî kitaplar ve suhuflar ve başta Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm olarak bütün peygamberler (Aleyhimüsselâm), bütün davaları beş altı esas üzerine dönüyorlar. Mütemadiyen o esasları ders vermeye ve ispat etmeye çalışıyorlar. Onların peygamberliklerine ve doğruluklarına şahadet eden bütün hüccetler ve deliller, o esaslara bakıyorlar, onların hakkaniyetlerine kuvvet veriyorlar. O esaslar ise, iman-ı billâh ve iman-ı bilahiret ve sair rükünlere imandır.

Demek, imanın altı rüknü birbirlerinden ayrılmaları mümkün değildir. Her birisi, umumunu ispat eder, ister, iktiza eder. O altı, öyle bir küll ve küllîdir ki, tecezzi

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, düzenli ve dengeli oluş.
alâkadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı.
Aleyhimüsselam: Allah'ın selamı onların üzerine olsun.
aleyhissalâtü vesselâm: 'salât ve selam onun üzerine olsun' anlamında Hz. Muhammed'e dua.
Alîm-i Rahîm: her şeyi hakkıyla bilen ve sonsuz merhamet sahibi olan Allah.
dava: takip edilen fikir, iddia.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
ehemmiyetli: önemli.
fiil: iş, hareket.
hâdise: olay.
hakikat: gerçek, esas.
Hâkim-i Hakîm: her şeyi hikmetle yapan hükmedici, Allah.
hakkaniyet: hak ve adâlete uygunluk.
hasenat: iyi ameller, iyi işler, hayırlar.
hikmet: İlahî gaye, gizli sebep.
hüccet: delil.
iktiza: lazım gelme, gerekme.
iman: inanma, itikat.
iman-ı bilahiret: ahirete iman.
iman-ı billâh: Allah'a inanma, Allah'ı, onun kâinatta tecelli eden bütün sıfat ve isimleriyle beraber kabul ederek Ona inanma.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
kader: Cenab-ı Hakkın ezelî ilmi ile, kâinatta olmuş ve olacak bütün şeylerin varlık ve yokluğunu, geçmiş ve geleceğini bilmesi.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu.
kuvvet: güç, kudret.
küll: bütün.
küllî: bütün olan, tümel.
Levh-i Mahfuz: korunmuş levha, Allah'ın ezelî ilmiyle kâinatta olmuş ve olacak şeylerin yazılı olduğu levha.
melâike: melekler.
Mizan-ı Ekber: en büyük terazi, mahşer günü amellerin ölçüleceği, hakikî mahiyeti ancak ahirette bilinebilecek olan büyük terazi.
muhafaza: koruma.
mücazat: bir suça karşı verilen ceza, karşılık, mutlak ceza.
mükâfat: iyi bir iş, hizmet veya başarıdan ötürü verilen şey, ödül.
nokta: konu, konu ile ilgili önemli bölüm.
peygamber: Allah tarafından haber getirerek İlahî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, nebi.
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek.
rububiyet: Cenab-ı Hakk'ın her zaman, her yerde, her mahluka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onu terbiye etmesi ve idaresi altında bulundurma vasfı.
rükn: esas, kaide, prensip.
sâir: diğer, başka, öteki.
seyyiat: seyyieler, fenalıklar, kötülükler.
Sırat: İslâm akaidinde, Cehennem üzerine çekilmiş olduğuna inanılan, kıldan ince kılıçtan keskin, geceden karanlık gibi mecazî ifadelerle vasıflandırılan, mahiyetini tam olarak kavrayamadığımız köprü, Sırat Köprüsü.
suhuf: dört büyük kitap dışında sahifeler şeklinde, bazı peygamberlere vahiy ile gelen emirler.
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık.
tahakkuk: gerçek olarak meydana çıkma, bir şeyin doğruluğunun meydana çıkması, gerçekliğinin anlaşılması.
tecelli: belirme, bilinme, görünme.
tecezzi: parçalara ayrılma, bölünme, ufalanma, cüzlere ayrılma.
umum: bütün, hepsi

kabul etmez ve inkısamı imkân haricindedir. Nasıl ki, kökü göklerde Tuba Ağacı gibi, her bir dalı, her bir meyvesi, her bir yaprağı, o koca ağacın küllî tükenmez hayatına dayanıyor. O kuvvetli ve güneş gibi zahir o hayatı inkâr edemeyen bir tek muttasıl yaprağın hayatını inkâr edemez. Eğer etse, o ağaç, dalları ve meyveleri ve yaprakları sayısınca o münkiri tekzip edecek, susturacak. Öyle de, iman, altı rükünleriyle aynı vaziyettedir.

Bu makamın başında, altı nokta ve her bir nokta dahi beş nükte olarak, altı erkân-ı imaniyeyi otuz altı nüktede beyan etmek niyet edilmişti. Ve baştaki dehşetli suale izahat ile cevap vermek murat etmiştim. Fakat bazı arızalar meydan vermediler. Tahmin ederim ki, birinci nokta kâfi bir mikyas olmasından, daha, zekilere ziyade izaha ihtiyaç kalmadı. Ve tam anlaşıldı ki, bir Müslüman bir hakikat-i imaniyeyi inkâr etse, küfr-i mutlaka düşer. Çünkü, başka dinlerin icmallerine mukabil, İslâmiyette tam izahat verilmiş, rükünler birbiriyle zincirlenmiş. Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmı tanımayan, tasdik etmeyen bir Müslüman, Allah'ı da (sıfâtıyla) daha tanımaz ve ahireti bilmez. Bir Müslümanın imanı o kadar kuvvetli ve sarsılmaz hadsiz hüccetlere dayanıyor ki, inkârda hiçbir özür kalmıyor. Âdeta akıl kabulde mecbur oluyor.

• **ÜÇÜNCÜ NOKTA:**

Bir zaman, "Elhamdülillâh" dedim. Onun hadsiz geniş manasına mukabil gelecek bir nimet aradım. Birden bu cümle hatıra geldi:

âdeta: sanki.
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
arıza: bozukluk, engel.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
Elhamdülillâh: Allah'a hamd olsun, hamd Allah'a aittir.
erkân-ı imaniye: imana ait esaslar.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat-ı imaniye: imana ait olan gerçek.
hariç: bir şeyin dışı, dışarısı, dışta kalan.
icmal: ihtisar etme, kısaltma, özetleme, ayrıntılarına girmeme.
imkân: mümkün olma, olabilirlik.
inkâr: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme.
inkısam: bölünme, parçalanma.
İslâmiyet: Müslümanlık, semavî dinlerin sonuncusu.
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla, eksiksiz anlatma.
izahat: izahlar, açıklamalar.
kâfi: yeter, kâfi gelir.
küfr-i mutlak: kayıtsız şartsız küfür, mutlak küfür, hiç bir imanî hükmü, delili, hakikati kabul etmeme, kesin ve tam bir inkâr.
makam: yer, durak.
mecbur: zorunda kalma.
mikyas: nispet, derece, ölçü.
mukabil: karşılık.
mutabık: birbirine uyan, uygun.
muttasıl: bitişik.
münkir: Allah'ın varlığını kabul ve tasdik etmeyen, imansız, dinsiz.
Müslüman: İslâm dinine bağlı, dindar, mütedeyyin.
nimet: lütuf, ihsan, bağış.
niyet: bir işi yapmayı önceden düşünme.
nükte: ince manalı, düşündürücü söz.
özür: kusur, eksiklik.
sıfat: vasıf, nitelik.
sual: soru.
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme.
tekzîb: yalanlama, yalan olduğunu söyleme.
vaziyet: durum.
zahir: açık, âşikar.
ziyade: çok, fazla

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلَى الْاِيمَانِ بِاللّٰهِ وَعَلٰى وَحْدَانِيَّتِهِ وَعَلٰى وُجُوبِ وُجُودِهِ
وُجُودِهِ وَعَلٰى صِفَاتِهِ وَاَسْمَٓائِهِ حَمْدًا بِعَدَدِ تَجَلِّيَاتِ اَسْمَٓائِهِ مِنَ
الْاَزَلِ اِلَى الْاَبَدِ [1]

Ben de baktım, tam mutabıktır. Şöyle ki: ....

1. Allah'a iman, Onun bir oluşu, varlığının gerekliliği, Onun sıfatları ve isimleri için, ezelden ebede kadar isimlerinin tecellileri sayısınca hamd olsun.

ebed: sonu olmayan gelecek zaman, sonsuzluk, daimîlik.
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman, öncesizlik, ebedin zıddı.
hamd: Allah'a karşı şükran ve memnuniyetini onu överek bildirme

Onuncu Mesele

Emirdağ Çiçeği

Kur'ân'da olan tekrarata gelen itirazlara karşı gayet kuvvetli bir cevaptır.

Aziz, sıddık kardeşlerim,

Gerçi bu mesele, perişan vaziyetimden, müşevveş ve letafetsiz olmuş. Fakat, o müşevveş ibare altında çok kıymetli bir nevi i'caz-ı kat'î bildim. Maatteessüf, ifadeye muktedir olamadım. Her ne kadar ibaresi sönük olsa da, Kur'ân'a ait olmak cihetiyle hem ibadet-i tefekküriye, hem kudsî, yüksek, parlak bir cevherin sadefidir. Yırtık libasına değil, elindeki elmasa bakılsın. Eğer münasip ise "Onuncu Mesele" yapınız; değilse, sizin tebrik mektuplarınıza mukabil bir mektup kabul ediniz.

Hem, bunu gayet hasta ve perişan ve gıdasız, bir iki gün Ramazan'da, mecburiyetle gayet mücmel ve kısa ve bir cümlede pek çok hakikatleri ve müteaddit hüccetleri derç ederek yazdım; kusura bakılmasın. (HAŞİYE)

HAŞİYE: Denizli hapsinin meyvesine Onuncu Mesele olarak, Emirdağ'ının ve bu Ramazan-ı Şerifin nurlu bir küçük çiçeğidir. Tekrarat-ı Kur'aniyenin bir hikmetini beyanla ehl-i dalâletin ufunetli ve zehirli evhamlarını izale eder.

aziz: muhterem, saygın.
cevher: esas, maya, öz.
cihet: yön, sebep, vesile.
derç: sokma, içine alma.
elmas: çok kıymetli bir mücevher.
gayet: son derece.
hakikat: gerçek, esas.
haşiye: dipnot.
hüccet: delil.
ibadet-i tefekküriye: tefekkür ibadeti.
ibare: bir fikri anlatan bir veya birkaç cümlecik yazı.
i'caz-i kat'i: kesin ve mutlak mucizelik.
itiraz: kabul etmediğini belirtme, karşı çıkma.
kıymet: değer.
kudsî: mukaddes, yüce.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu.
kusur: eksiklik, noksan, özür.
letafet: latiflik, hoşluk, incelik.
libas: elbise.
maatteessüf: ne yazık ki, üzülerek belirteyim ki.
mecburiyet: mecbur olma, mecburluk, zarurîlik durumu, zora tutulma, zorunluluk.
mesele: önemli konu.
muktedir: iktidarlı, gücü yeten.
mücmel: öz olarak anlatılmış, kısa ve az sözle ifade edilmiş, öz, özet.
müşevveş: teşevvüşe uğramış, düzensiz, karmakarışık.
müteaddit: çeşitli, bir çok.
nevi: çeşit, tür.
sadef: sedef, inci kabuğu.
sıddık: çok doğru, dürüst, hakkı ve hakikati tereddütsüz kabullenen.
tekrarât: tekrarlar.
vaziyet: durum

Aziz, sıddık kardeşlerim,

Ramazan-ı Şerifte Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ı okurken, Risale-i Nur'a işaretleri "Birinci Şuada" beyan olunan otuz üç ayetten hangisi gelse bakıyorum ki, o ayetin sayfası ve yaprağı ve kıssası dahi Risale-i Nur'a ve şakirtlerine, kıssadan hisse almak noktasında, bir derece bakıyor. Hususan, Sure-i Nur'dan, ayetü'n-nur, on parmakla Risale-i Nur'a baktığı gibi, arkasındaki ayat-ı zulümat dahi muarızlarına tam bakıyor ve ziyade hisse veriyor. Âdeta, o makam, cüz'iyetten çıkıp külliyet kesbeder. Ve bu asırda o külliyetin tam bir ferdi Risale-i Nur ve şakirtleridir, diye hissettim.

Evet, Kur'ân'ın hitabı, evvelâ, Mütekellim-i Ezelî'nin rububiyet-i ammesinin geniş makamından, hem nev-i beşer belki kâinat namına muhatap olan zatın geniş makamından, hem umum nev-i beşer ve beniâdemin bütün asırlarda irşatlarının gayet vüs'atli makamından, hem dünya ve ahiretin, arz ve semavatın, ezel ve ebedin ve Hâlık-ı Kâinatın rububiyetine ve bütün mahlûkatın tedbirine dair kavanin-i İlâhiyenin gàyet yüksek ihatalı beyanatının makamından aldığı vüs'at ve ulviyet ve ihata cihetiyle, o hitap öyle bir yüksek i'cazı ve şümulü gösterir ki, ders-i Kur'ân'ın muhataplarından en kesretli taife olan tabaka-i avamın basit fehimlerini okşayan zahirî ve basit mertebesi dahi en ulvî tabakayı da tam hissedar eder. Güya kıssadan yalnız bir hisse ve bir hikâye-i tarihiyeden bir ibret değil, belki bir küllî düsturun efradı olarak her asra ve her tabakaya hitap ederek taze nazil

adeta: sanki.
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
arz: yer, dünya.
asr: yüzyıl, asır.
ayat-ı zulümat: karanlıkla ilgili ayetler.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
ayetü'n-nur: Nur ayeti, Nur suresi 35. ayet.
benîâdem: Ademoğulları, insanlar.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
beyanat: açıklamalar, izahlar.
cüz'iyet: azlık, cüz'î oluş, küçüklük.
dair: alakalı, ilgili.
ders-i Kur'ân: Kur'ân dersi, Kur'ân'a ait olan ders.
düstur: kanun, kaide.
ebed: sonu olmayan gelecek zaman, sonsuzluk, daimîlik.
efrat: fertler.
evvelâ: birinci olarak, her şeyden önce, ilk önce.
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman, öncesizlik.
fehim: anlama, anlayış, kavrayış.
Hâlık-ı Kâinat: kâinatın ve onun içinde olan her şeyin yaratıcısı, Allah.
hikâye-i tarihiye: tarihî hikaye.
hisse: pay, nasip.
hissedar: hisse sâhibi, hissesi olan.
hitap: söz söyleme, topluluğa veya birisine karşı konuşma.
Hususan: bilhassa, özellikle.
ibret: bir olaydan, kötü bir durumdan ders alma, ders çıkarma.
i'caz: mucizelik, insanların benzerini yapmaktan âciz kaldıkları şeyi yapmak.
ihata: kuşatma, içine alma.
ihatalı: kuşatıcı.
irşat: doğru yolu gösterme, doğru yola yöneltme, gafletten uyandırma, uyarma.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kavanin-i İlâhiye: İlâhî kanunlar, prensipler, Cenab-ı Allah'ın kâinattaki kanunları.
kesbetmek: kazanmak.
kesretli: çokluğu olan, çok fazla.
kıssa: anlatılan olay, hikaye.
Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan aciz bırakan Kur'an-ı Kerim.
küllî: umumî, genel.
külliyet: bütünlük, tümlük.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.
makam: yer, durak.
mertebe: derece, basamak.
muarız: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif.
muhâtab: kendisine hitap olunan, söz söylenilen kimse.
Mütekellim-i Ezelî: ezelden beri konuşma sıfatına sahip olan Allah.
nam: ad, isim, yerine.
nazil: nüzul eden, inen.
nev'i beşer: insanoğlu, insanlar.
Ramazan-ı Şerif: mübarek, şerefli Ramazan ayı.
rububiyet: Cenab-ı Hakk'ın her zaman, her yerde, her mahluka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onu terbiye etmesi ve idare etmesi.
rububiyet-i amme: Cenab-ı Allah'ın her şeyi içine alan terbiye ediciliği.
semavat: semalar, gökler.
Sure-i Nur: Nur suresi.
şakirt: talebe, öğrenci.
şümul: içine alma, kaplama, ihata etme.
tabaka: kat, katman.
tabaka-i avam: avam tabakası, halktan ilmi irfanı kıt olanların tabakası, halk.
taife: bölük, takım, güruh, fırka.
tedbir: idare etme, çekip çevirme.
ulvî: yüksek, yüce.
ulviyet: ulvîlik, yücelik, yükseklik, ululuk.
umum: bütün.
vüs'at: genişlik, bolluk.
zahirî: görünüşte olan; zahire, dışa ait olan.
zat: kişi, şahıs.
ziyade: fazlasıyla

oluyor. Ve bilhassa çok tekrar ile اَلظَّالِمِينَ ۞ اَلظَّالِمِينَ[1] deyip, tehditleri ve zulümlerinin cezası olan musibet-i semaviye ve arziyeyi şiddetle beyanı bu asrın emsalsiz zulümlerine kavm-i Âd ve Semud ve Firavun'un başlarına gelen azaplarla baktırıyor. Ve mazlum ehl-i imana İbrahim (a.s.) ve Mûsa Aleyhimesselâm gibi enbiyanın necatlarıyla teselli veriyor.

Evet, nazar-ı gaflet ve dalâlette, vahşetli ve dehşetli bir ademistan ve elim ve mahvolmuş bir mezaristan olan bütün geçmiş zaman ve ölmüş karnlar ve asırlar, canlı birer sahife-i ibret ve baştan başa ruhlu, hayattar bir acip âlem ve mevcut ve bizimle münasebettar bir memleket-i Rabbaniye suretinde, sinema perdeleri gibi kâh bizi o zamanlara, kâh o zamanları yanımıza getirerek her asra ve her tabakaya gösterip yüksek bir i'caz ile dersini veren Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan, ayn-ı i'caz ile nazar-ı dalâlette camit, perişan, ölü, hadsiz bir vahşetgâh ve firak ve zevalde yuvarlanan bu kâinatı bir kitab-ı Samedânî, bir şehr-i Rahmanî, bir meşher-i sun-i Rabbanî olarak o camidatı canlandırıp birer vazifedar suretinde birbiriyle konuşturup ve birbirinin imdadına koşturup nev-i beşere ve cin ve meleğe hakikî ve nurlu ve zevkli hikmet dersleri veren bu Kur'ân-ı Azîmüşşan'ın elbette her harfinde on ve yüz ve bazen bin ve binler sevap bulunması ve bütün cin ve ins toplansa onun mislini getirememesi; ve bütün beni Âdem'le ve kâinatla tam yerinde konuşması; ve her zaman milyonlar hafızların kalplerinde zevk ile yazılması; ve çok tekrarla ve kesretli tekraratıyla

1. Zalimler! • Zalimler!..

acip: tuhaf, hayrette bırakan.
ademistan: yokluk yeri, yokluk ülkesi.
âlem: dünya, cihan.
aleyhimüsselam: Allah'ın selamı onların üzerine olsun.
asr: yüzyıl, asır.
azap: günahlara karşı çekilecek ceza, eziyet, işkence.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
bilhassa: özellikle.
camidât: cansızlar; ruhsuz, sert ve katı maddeler.
camit: ruhsuz, cansız.
ceza: karşılık, azap.
cin: gözle görünmez, lâtif cisimlerden ibaret bir yaratık.
dalâlet: Hak ve hakikatten sapma, doğru yoldan ayrılma, azma.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri.
elîm: şiddetli, çok dert ve keder veren.
emsal: örnekler, benzerler.
enbiya: nebiler, peygamberler.
firak: ayrılık, hicran.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hafız: Kur'ân-ı Kerîm'i tamamen ezberleyen ve okuyan kimse.
hakikî: gerçek.
hayattar: canlı, yaşayan.
hikmet: İlahî gaye, gizli sebep.
imdat: yardım.
ins: insan, beşer, Âdemoğlu.
kâh: zaman olur, bazen.
kavm-i Âd: Ad kavmi, kendilerine Hz. Hûd'un peygamber olarak gönderildiği, ancak azgınlıklarından ve Allah`a isyanlarından dolayı Allah tarafından helâk edilen Yemen tarafında yaşamış bir kavim.
kavm-i Semud: Hz. Salih'in peygamber gönderildiği, fakat azgınlıklarından dolayı Allah'ın helâk ettiği kavim.
kitab-ı Samedanî: hiç bir şeye muhtaç olmayan Cenab-ı Hakkın kitabı, kâinat.
Kur'ân-ı Azîmüşşan: şan ve şerefi yüce olan Kur'ân.
kurun: zamanlar, devirler, çağlar.
mahvolma: yok olma, ortadan kalkma, batma.
mazlum: zulüm görmüş, haksızlığa uğramış.
memleket-i Rabbâniye: Cenab-ı Hakk'ın şefkat ve merhametle terbiye ve idaresinin hüküm sürdüğü memleket.
meşher-i sun'î Rabbanî: Cenab-ı Allah'ın sanatının, yarattığı mahlûkatın sergilendiği yer.
mevcut: var olan, bulunan, olan.
mezaristan: mezarlık.
misil: benzer, eş.
musibet-i semaviye ve arziye: gökten ve yerden gelen belâlar, musibetler.
münasebettar: ilgili, alâkalı, bir şeye uygun ve yakın olan.
nazar-ı gaflet: mana ve mahiyetten yoksun olan bakış, idrak edemeyen nazar.
necat: kurtuluş, kurtulma, halâs, selâmet.
nurlu: ışıklı, parıltılı.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sahife-i ibret: ibret sayfası.
sevap: hayırlı bir işe karşı Allah tarafından verilen mükâfat; sevap.
suret: biçim, tarz, görünüş.
şehr-i Rahmanî: Rahman olan Allah'ın şehri.
şiddet: sertlik, katılık; fazlalık, çokluk.
tehdit: korkutma, gözdağı verme.
teselli: avutma, acısını dindirme.
vahşet: ürkütücü ve korkunç olan şey.
vahşetgâh: yalnızlık yeri, korku veren yer, ıssız yeri.
vazifedar: vazifeli, vazifesi olan, iş gören.
zeval: sona erme, yok olma, ölme.
zulüm: haksızlık

usandırmaması; ve çok iltibas yerleri ve cümleleri ile beraber çocukların nazik ve basit kafalarında mükemmel yerleşmesi; ve hastaların ve az sözden müteessir olan ve sekeratta olanların kulağında mâ-i Zemzem misillü hoş gelmesi gibi kudsî imtiyazları kazanır. Ve iki cihanın saadetlerini kendi şakirtlerine kazandırır ve tercümanın ümmiyet mertebesini tam riayet etmek sırrıyla hiçbir tekellüf ve hiçbir tasannu ve hiçbir gösterişe meydan vermeden selâset-i fıtriyesini ve doğrudan doğruya semadan gelmesini ve en kesretli olan tabakat-ı avamın basit fehimlerini tenezzülât-ı kelâmiye ile okşamak hikmetiyle, en ziyade sema ve arz gibi en zahir ve bedihî sayfalarını açıp o adiyat altındaki harikulâde mu'cizat-ı kudretini ve manidar sutur-i hikmetini ders vermekle lütf-i irşatta güzel bir i'caz gösterir.

Tekrarı iktiza eden dua ve davet, zikir ve tevhid kitabı dahi olduğunu bildirmek sırrıyla güzel, tatlı tekraratıyla bir tek cümlede ve bir tek kıssada ayrı ayrı çok manaları, ayrı ayrı muhatap tabakalarına tefhim etmekte; ve cüz'î ve adî bir hâdisede en cüz'î ve ehemmiyetsiz şeyler dahi nazar-ı merhametinde ve daire-i tedbir ve iradesinde bulunmasını bildirmek sırrıyla, tesis-i İslâmiyette ve tedvin-i Şeriatta Sahabîlerin cüz'î hâdiselerini dahi nazar-ı ehemmiyete almasında, hem küllî düsturların bulunması, hem umumî olan İslâmiyetin ve Şeriatın tesisinde o cüz'î hâdiseler, çekirdekler hükmünde çok ehemmiyetli meyveleri verdikleri cihetinde de bir nevi i'cazını gösterir.

adî: bayağı, aşağı, değersiz.
adiyat: her zaman olagelen, alışılmış, sıradan şeyler, basit işler.
arz: yer, dünya.
bedihî: delil ve ispata muhtaç olamayacak derecede açık ve ortada olan.
cihan: dünya, kâinat, âlem.
cihet: yön.
cüz'î: küçük, az.
daire-i tedbir: tedbir, idare etme dairesi.
davet: çağırma, çağrı.
dua: yalvarma, yakarış, niyaz.
düstur: kanun, kaide.
ehemmiyet: önem.
fehim: anlama, anlayış, kavrayış.
hâdise: olay.
harikulâde: görülmedik derecede, olağanüstü, mükemmel.
hikmet: İlahî gaye, gizli sebep.
hükmünde: değerinde, yerinde.
i'caz: insanların benzerini yapmaktan âciz kaldıkları şeyi yapmak.
iktiza etme: gerektirme.
iltibas: birbirine benzeyen yerleri şaşırıp karıştırma.
imtiyaz: fark, ayrıcalık, üstünlük.
irade: bir şeyi yapıp yapmama konusunda için olan iktidar, güç.
İslâmiyet: Müslümanlık, semavî dinlerin sonuncusu.
kesretli: çokluğu olan, çok fazla.
kıssa: anlatılan olay, hikaye.
kudsî: mukaddes, yüce.
küllî: umumî, genel.
lütf-u irşat: Allah'ın, lütfuyla insanları hidayete erdirmesi.
mâ-i Zemzem: Zemzem suyu.
manidar: nükteli, ince manalı.
mertebe: derece, basamak.
misillü: gibi, benzeri.
mu'cizat-ı kudret: kudret mu'cizeleri.
muhâtab: kendisine hitap olunan, söz söylenilen kimse.
müteessir: teessüre kapılan, duygulanmış, etkilenmiş.
nazar-ı ehemmiyet: pek önemli görerek, pek mühim olduğunu düşünerek olan bakış.
nazar-ı merhamet: merhametli bakış.
nazik: narin, ince.
nevî: çeşit, tür.
riayet: uyma, gözetme.
saadet: mutluluk.
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse.
sekerat: ölmek üzere olan bir kişinin kendinden geçmesi.
selâset-i fıtriye: ifadede zorlamaya mahal bırakmaksızın doğal olarak akıcı ve açık olması.
sema: gökyüzü, gök.
sır: gizli hakikat.
sutur-ı hikmet: hikmet satırları.
şakirt: talebe, öğrenci.
Şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen, İlâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi.
tabaka: kat, katman.
tabakât-ı avam: avam tabakaları, halktan ilim ve irfanı az olanların tabakaları.
tasannu: bir eserde aşırı süslerle yapmacığa kaçma.
tedvin-i Şeriat: İslâmî hükümlerin bir araya getirilmesi, sınıflandırılması.
tefhim: anlatma, açıklama, bildirme.
tekellüf: gösteriş, yapmacık, sahte tavır.
tekrarât: tekrarlar.
tenezzülât-ı kelâmiye: sözün, muhatapların seviyelerine uygun olarak söylenmesi, derin hakikatların anlaşılır, kolay ifâdelerle açıklanması.
tercüman: tercüme eden, çeviren.
tesis: kurma, meydana getirme.
tesis-i İslâmiyet: İslâmiyetin doğuşu, kuruluşu ve yayılışı, kökleşmesi.
Tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma.
umumî: herkesle ilgili, genel.
ümmiyet: okuma yazma bilmemek.
zahir: açık, âşikar.
zikir: Allah'ın adlarını anarak dua etme, Allah'ı anma.
ziyade: çok, fazla

Evet, ihtiyacın tekerrürüyle tekrarın lüzumu haysiyetiyle, yirmi sene zarfında pek çok mükerrer suallere cevap olarak ayrı ayrı çok tabakalara ders veren ve koca kâinatı parça parça edip Kıyamette şeklini değiştirerek, dünyayı kaldırıp onun yerine azametli ahireti kuracak ve zerrattan yıldızlara kadar bütün cüz'iyat ve külliyatın tek bir zatın elinde ve tasarrufunda bulunduğunu ispat edecek ve kâinatı ve arzı ve semavatı ve anasırı kızdıran ve hiddete getiren nev-i beşerin zulümlerine, kâinatın netice-i hilkati hesabına gadab-ı İlâhîyi ve hiddet-i Rabbaniyeyi gösterecek hadsiz ve nihayetsiz ve dehşetli ve geniş bir inkılâbın tesisinde binler netice kuvvetinde bazı cümleleri ve hadsiz delillerin neticesi olan bir kısım ayetleri tekrar etmek, değil bir kusur, belki gayet kuvvetli bir i'caz ve gayet yüksek bir belâgat ve mukteza-i hâle gayet mutabık bir cezalettir, bir fesahattir.

Meselâ, bir tek ayet olup yüz on dört defa tekrar edilen [1] بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ cümlesi, Risale-i Nur'un On Dördüncü Lem'asında beyan edildiği gibi, arşı ferşe bağlayan ve kâinatı ışıklandıran ve her dakika herkes ona muhtaç olan öyle bir hakikattir ki, milyonlar defa tekrar edilse, yine ihtiyaç vardır. Değil yalnız ekmek gibi her gün, belki hava ve ziya gibi her dakika ona ihtiyaç ve iştiyak vardır.

Hem meselâ, Sure-i طٰسٓمٓ 'de sekiz defa tekrar edilen şu [2] وَاِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ayeti, o surede hikâye

1. Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.

2. Rabbin ise, şüphesiz ki, kudreti herşeye galip olan ve Rahmeti herşeyi kuşatandır. (Şuara Suresi: 9, 68, 104, 122, 140, 159, 175, 191. ayetler.)

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
anasır: unsurlar, esaslar.
arş: göğün en yüksek katı.
arz: yer, dünya.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
azamet: büyüklük, ululuk, yücelik.
belâgat: söz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade; sözün güzel olmakla beraber yerinde, hâl ve makama uygun olması.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
cezalet: ahenkli, akıcı ve güzel ifade.
cüz'iyat: parçaya ait olan şeyler.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
ferş: yeryüzü, zemin, dünya.
fesahat: dilin doğru, düzgün, açık ve akıcı şekilde kullanılması.
gadab-ı İlâhî: Allah'ın gazabı.
gayet: son derece.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek, esas.
haysiyet: itibar.
hiddet: öfke, kızgınlık.
hiddet-i Rabbâniye: bütün mahlûkatı terbiye ve idare eden Cenab-ı Hakk'ın hiddeti.
hikâye: anlatma, nakletme.
inkılâp: bir halden başka bir hale geçme, değişme, dönüşme.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
iştiyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
Kıyamet: bütün kâinatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması.
kusur: eksiklik, noksan, özür.
kuvvet: güç, kudret.
külliyat: bir şeyin bütünü, bir şeyin tamamı, hepsi.
Meselâ: örneğin.
mukteza-yı hâl: hâlin gerektirdiği şekilde, hâlin gereği, duruma göre, icabına göre.
mutabık: uygun.
mükerrer: tekrarlanmış, tekrar olunmuş.
netice-i hilkat: yaratılışın neticesi, meyvesi.
nev'i beşer: insanoğlu, insanlar.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
semavat: semalar, gökler.
sual: soru.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
tabaka: kat, katman.
tasarruf: bir şeyin sahibi olup idare etme, mülkünü istediği gibi kullanma.
tekerrür: tekrarlanma.
zarfında: süresince.
zat: azamet ve ululuk sahibi olan.
zerrat: zerreler, atomlar.
ziya: ışık, aydınlık, nur, parlaklık.
zulüm: haksızlık

edilen peygamberlerin necatlarını ve kavimlerinin azaplarını, kâinatın netice-i hilkati hesabına ve rububiyet-i ammenin namına, o binler hakikat kuvvetinde olan ayeti tekrar ederek, izzet-i Rabbaniye o zalim kavimlerin azabını ve rahîmiyet-i İlâhiye dahi enbiyanın necatlarını iktiza ettiğini ders vermek için, binler defa tekrar olsa, yine ihtiyaç ve iştiyak var. Ve icazlı ve i'cazlı bir ulvî belâgattir.

Hem meselâ, Sure-i Rahman'da tekrar edilen [1] فَبِاَىِّ اٰلَٓاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ayeti ile Sure-i Mürselât'ta [2] وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ayeti, cin ve nev-i beşere, kâinatı kızdıran ve arz ve semavatı hiddete getiren ve hilkat-i âlemin neticelerini bozan ve haşmet-i saltanat-ı İlâhiyeye karşı inkâr ve istihfafla mukabele eden küfür ve küfranlarını ve zulümlerini ve bütün mahlûkatın hukuklarına tecavüzlerini asırlara ve arza ve semavata tehditkârâne haykıran bu iki ayet, böyle binler hakikatlerle alâkadar ve binler mesele kuvvetinde olan bir ders-i umumîde binler defa tekrar edilse, yine lüzum var ve celâlli bir icaz ve cemalli bir i'caz-ı belâgattir.

Hem meselâ, Kur'ân'ın hakikî ve tam, bir nevi münacatı ve Kur'ân'dan çıkan bir çeşit hülâsası olan *Cevşenü'l-Kebir* namındaki münacat-ı Peygamberîde (a.s.m.) yüz defa

[3] سُبْحَانَكَ يَا لَٓا اِلٰهَ اِلَّٓا اَنْتَ اَلْاَمَانُ اَلْاَمَانُ خَلِّصْنَا وَاَجِرْنَا وَنَجِّنَا مِنَ النَّارِ

cümlesinin tekrarında tevhid gibi kâinatça en büyük

---

1. Ey insanlar ve cinler! Rabbinizin nimetlerinden hangi birini inkâr edersiniz? (Rahman Suresi: 13 v.d. Toplam 31 defa tekrar edilir.)
2. Yazıklar olsun o gün hakkı yalanlayanlara! (Mürselât Suresi: 15, 19, 24, 28, 34, 37, 40, 45, 47, 49.)
3. Ey Allah'ım! Sen bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzaksın. Senden başka ilâh yok ki, bize yardım etsin. Emân ver bize; emân diliyoruz. Bizi Cehennemden kurtar, Halâs eyle ve necat ver.

---

alâkadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı.
asr: yüzyıl, asır.
azap: günahlara karşı çekilecek ceza, eziyet, işkence.
celâl: nihayet derecede büyüklük, azamet, ululuk.
cemal: güzellik.
Cevşenü'l-Kebir: büyük zırh anlamındaki Hz. Muhammed (a.s.m) Efendimize vahiyle gelen, Esma-i Hüsna'yı içine alan emsalsiz bir münacat ve benzersiz bir dua.
cin: gözle görünmez, lâtif cisimlerden ibaret bir yaratık.
ders-i umumî: umumî ders, herkesi ve her şeyi içine alan ders.
enbiya: nebiler, peygamberler.
hakikî: gerçek.
haşmet-i saltanat-ı İlâhiye: İlahî saltanatın haşmeti, ihtişamı, büyüklüğü.
hilkat-i âlem: âlemin yaratılışı.
hukûk: haklar.
hulâsa: bir şeyin özü, esası, özeti.
icaz: az sözle çok mana ifade etme.
i'caz-ı belagat: belagatın mucizeliği.
iktiza: lazım gelme, gerekme.
inkâr: reddetme, inanmama.
istihfaf: küçümseme, hafife alma, önemsememe.
izzet-i Rabbâniye: Cenab-ı Hakk'ın varlıkları terbiye edip bakıcılığı, sevk ve idare ediciliğinin yüceliği, üstünlüğü.
kavim: aralarında dil, âdet, örf, kültür birliği olan insan topluluğu.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu.
küfran: iyilik bilmeme, görülen iyiliği unutma, nankörlük.
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, müşriklik, imansızlık.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.
mesele: önemli konu.
mukabele: karşılık verme, karşılama.
münacat: Allah'a dua etme, yalvarma, Onun manevî huzurunda tazarru ve niyazda bulunma.
münacat-ı Peygamberi: Peygambere ait dua, Hz. Muhammed'in (a.s.m.) duası.
nam: ad, isim, yerine.
necat: kurtuluş, kurtulma, halâs, selâmet.
peygamber: Allah tarafından haber getirerek İlâhî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi.
rahimiyet-i İlâhiye: Cenab-ı Hakk'ın kullarına merhamet etmesi.
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde, her mahluka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onu terbiye etmesi ve idaresi altında bulundurması.
rububiyet-i amme: Cenab-ı Allah'ın her şeyi içine alan terbiye ediciliği.
Sure-i Mürselât: Mürselât suresi.
Sure-i Rahman: Rahman Suresi; Kur'ân-ı Kerîm'in 55. suresi. Mekke'de nazil olmuştur.
tecavüz: saldırma, sataşma, başkasının hakkına dokunma.
tehditkarâne: tehdit ederek, korkutarak, gözdağı vererek.
ulvî: yüksek, yüce.
zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan

hakikat ve mahlûkatın rububiyete karşı tesbih ve tahmit ve takdis gibi üç muazzam vazifesinden en ehemmiyetli bir vazifesi ve şekavet-i ebediyeden kurtulmak gibi nev-i insanın en dehşetli meselesi ve ubudiyet ve acz-i beşerin en lüzumlu neticesi bulunması cihetiyle binler defa tekrar edilse, yine azdır.

İşte, tekrarat-ı Kur'âniye bu gibi esaslara bakıyor. Hatta, bazen bir sayfada, iktiza-i makam ve ihtiyac-ı ifham ve belâgat-i beyan cihetiyle yirmi defa sarihan ve zımnen tevhid hakikatini ifade eder; değil usanç, belki kuvvet ve şevk verir. Risale-i Nur'da, tekrarat-ı Kur'âniye ne kadar yerinde ve münasip ve belâgatçe makbul olduğu, hüccetleriyle beyan edilmiş.

Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın Mekke sureleriyle, Medine sureleri belâgat noktasında ve i'caz cihetinde ve tafsil ve icmal vechinde birbirinden ayrı olmasının sırrı ve hikmeti şudur ki:

Mekke'de, birinci safta muhatap ve muarızları Kureyş müşrikleri ve ümmîleri olduğundan, belâgatçe kuvvetli bir üslûb-i âlî ve i'cazlı, mukni, kanaat verici bir icmal ve tespit için tekrar lâzım geldiğinden, ekseriyetle Mekkiye sureleri erkân-ı imaniyeyi ve tevhidin mertebelerini gayet kuvvetli ve yüksek ve i'cazlı bir icaz ile tekrar edip ifade ederek, mebde ve meadı, Allah'ı ve ahireti, değil yalnız bir sayfada, bir ayette, bir cümlede, bir kelimede, belki bazen bir harfte ve takdim, tehir ve tarif ve tenkir ve hazf ve zikir gibi hey'etlerde öyle kuvvetli ispat eder ki, ilm-i belâgatin dâhî imamları hayretle karşılamışlar.

acz-i beşer: beşerin aczi, insanın zayıflığı ve güçsüzlüğü.
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
belâgat: söz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade.
belâgat-i beyan: açık-seçik ve delilli, ispatlı bir sözün; maksat ve makama uygun olarak, meramı tamı tamamına ifade eder tarzda söylenmesi.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
cihet: yön, sebep, vesile.
dâhî: son derece zeki, anlayışlı, deha sahibi.
ekseriyet: en büyük kısım, çokluk, çoğunluk.
erkân-ı imaniye: imana ait esaslar.
gayet: son derece.
hakikat: gerçek, esas.
hazf: aradan çıkarma, yok etme, silme.
heyet: hâl, durum, keyfiyet.
hikmet: İlahî gaye, gizli sebep.
hüccet: delil.
icaz: az sözle çok mana ifade etme.
i'caz: mucizelik, insanların benzerini yapmaktan âciz kaldıkları şeyi yapmak.
icmal: ihtisar etme, kısaltma, özetleme, ayrıntılarına girmeme.
ihtiyac-ı ifhâm: maksadını anlatma, bildirme ihtiyacı.
iktiza-i makam: makamın gereği.
ilm-i belâgat: belâgat ilmi.
imam: bir ilimde sözü delil kabul edilebilecek derecede derin ve geniş bilgi sahibi olan âlim.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
kanaat: inanma, görüş, fikir.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan aciz bırakan Kur'an-ı Kerim.
kuvvet: güç, kudret.
makbul: geçerli, muteber.
mead: ahiret, dönülecek yer.
mebde: kaynak, başlangıç.
Mekkiye: Mekke'de nâzil olan sureler.
mertebe: derece, basamak.
muarız: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif.
muazzam: çok büyük, ulu, yüce.
muhâtab: kendisine hitap olunan, söz söylenilen kimse.
mukni: ikna eden, inandıran, inandırıcı, kandıran.
münasip: uygun.
müşrik: Allah'a şirk koşan, ortak tutan.
nev-i insan: insan türü, insanoğlu.
saf: dizi, sıra.
sarihan: açıkça, açık olarak.
sır: gizli hakikat.
şekavet-i ebediye: ebedî, sonsuz sıkıntı ve işkence, bitmeyen azap.
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves.
tafsil: etraflıca bildirme, uzun uzadıya anlatma, açıklama.
tahmit: hamd etme, şükretme.
takdim: öne geçirme, öne alma, önde tutma.
takdis: Allah'ın hamde ve övülmeye lâyık olduğunu bildirme.
tarif: bir şeyi bütün vasıflarını içine alacak şekilde anlatma.
tehir: geciktirme, sonraya bırakma, geriye bırakma, erteleme.
tekrarat-ı Kur'âniye: Kur'ân'da tekrarlanan mevzu ve ayetler.
tenkîr: belirsiz kılma.
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma, Cenab-ı Hakk'ı şanına layık ifadelerle anma.
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme.
ubudiyet: kulluk.
ümmî: okuma yazması olmayan, okumamış.
üslûb-ı âlî: üstün ifade tarzı; ifadenin yüksek ve nezih olanı.
vecih: cihet, yön.
zikir: anma, bildirme.
zımnen: açıktan olmayarak, dolayısıyla, üstü kapalı olarak, kapalı bir şekilde.

Risale-i Nur ve bilhassa Kur'ân'ın kırk vech-i i'cazını icmalen ispat eden Yirmi Beşinci Söz zeyilleriyle beraber; ve Kur'ân'ın nazmındaki vech-i i'cazı harika bir tarzda ispat eden Arabî Risale-i Nur'dan *İşaratü'l-İ'caz* tefsiri bilfiil göstermişler ki, Mekkiye olan sure ve ayetlerde en âlî bir üslûb-i belâgat ve en yüksek bir i'caz-ı icazî vardır.

Amma, Medeniye sure ve ayetlerde, birinci safta muhatap ve muarızları ise, Allah'ı tasdik eden Yahudî ve Nasarâ gibi ehl-i kitap olduğundan, mukteza-i belâgat ve irşat ve mutabık-ı makam ve hâlin lüzumundan sade ve vazıh ve tafsilli bir üslûpla, ehl-i kitaba karşı dinin yüksek usulünü ve imanın rükünlerini değil, belki medar-ı ihtilâf olan şeriatta ve ahkâmda ve teferruatın ve küllî kanunların menşeleri ve sebepleri olan cüz'iyatın beyanı lâzım geldiğinden, o Medeniye sure ve ayetlerde, ekseriyetle tafsil ve izah ve sade üslûpla beyanat içinde, Kur'ân'a mahsus emsalsiz bir tarz-ı beyanla birden, o cüz'î teferruat hâdisesi içinde yüksek, kuvvetli bir fezleke, bir hatime, bir hüccet ve o cüz'î hâdise-i şer'iyeyi küllîleştiren ve imtisalini iman-ı billâh ile temin eden bir cümle-i tevhidiyeyi ve imaniyeyi ve uhreviyeyi zikreder; o makamı nurlandırır, ulvîleştirir.

Risale-i Nur, ayetlerin ahirlerinde ekseriyetle gelen,

اِنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ [1] ۞ اِنَّ اللّٰهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ [2] ۞
وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ [3] ۞ وَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ [4] ۞

---

1. Muhakkak ki Allah her şeye kadirdir. (Bakara Suresi: 20.)

2. Şüphesiz ki Allah herşeyi hakkıyla bilendir. (Ankebut Suresi: 62.)

3. Kudreti her şeye galip olan ve her işi hikmetle yapan da Odur. (Nahl Suresi: 60.)

4. Kudreti herşeye galiptir, O çok bağışlayıcıdır. (Ankebut Suresi: 5.)

---

ahkâm: hükümler, buyruklar.
âlî: yüce, yüksek, ulu.
amma: ama, lakin, ancak.
Arabî: Arapçaya ait, Arap dili ile ilgili.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
beyanat: açıklamalar, izahlar.
bilfiil: bizzat kendi çalışması ile, kendi yaparak.
cümle-i tevhidiye ve imaniye ve uhreviye: ahirete, imana ve Allah'ın birliğine dair cümle.
cümle-i tevhidiye: Allah'ın birliğiyle ilgili cümle.
cüz'î: bütüne ait olmayan, özel.
cüz'iyat: parçaya ait olan şeyler.
ehl-i kitap: kitap ehli, kitaplı dinlerin mensupları.
ekseriyetle: çoğunlukla.
emsal: örnekler, benzerler.
fezleke: özet, netice.
hâdise-i şer'iye: dine ait olay, dinî hâdise.
hâl: durum, vaziyet, keyfiyet.
harika: olağanüstü.
hatime: son, nihayet, bitiş.
i'caz-ı icazî: veciz oluşunun, az sözle çok şey ifade edişinin mucizeliği.
icmalen: kısaca, özetle.
iman-ı billâh: Allah'ı, onun kâinatta tecelli eden bütün sıfat ve isimleriyle beraber kabul ederek Ona inanma.
imtisal: emre tamamen uyma, gerekeni yapma, alınan emre boyun eğme.
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma.
izah: açıklama, ayrıntılı bildirme.
kanun: yasa.
küllî: umumî, genel.
mahsus: bir şeye veya kişiye has olan.
makam: yer, durak.
medar-ı ihtilâf: anlaşmazlık, uyuşmazlık sebebi; karışıklık, ikilik vesilesi.
Medeniye: Medine'de nâzil olan ayetler ve sureler.
menşe: esas, kaynak.
mukteza-i belâgat: belâgatın gereği.
mutabık-ı hâl: hale uygunluk; hale, duruma uygun olma.
mutabık-ı makam: makama uygunluk, makama uygun olma.
Nasarâ: Hristiyanlar.
nazım: kafiyeli, vezinli söz.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
rükün: esas, kaide, prensip.
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen, İlâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi.
tarz: biçim, şekil, suret.
tarz-ı beyan: açıklama ve söyleme şekli.
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme.
teferruat: ayrıntılar, dallar, bölümler.
tefsir: Kur'ân-ı Kerîm'i açıklamak maksadıyla yazılan kitap.
temîn: sağlama.
ulvî: yüksek, yüce.
usûl: asıllar, kökler, esaslar, kaideler.
üslûb-i belâgat: belâgatli ifade tarzı.
üslûp: ifade yolu, kendine has ifade veya yazı tarzı.
vazıh: vuzuhlu söz, kolay anlaşılır ifade.
vech-i i'caz: mu'cize yönü.
Yahudî: Hz. Yakub'un oğlu Yahuda'ya mensup olanlar, İsrailoğulları.
zeyil: ek, ilâve.
zikretmek: anmak, bildirmek.

gibi tevhidi ve ahireti ifade eden fezlekelerde ve hatimelerde ne kadar yüksek bir belâgat ve meziyetler ve cezaletler ve nükteler bulunduğunu, Yirmi Beşinci Sözün İkinci Şulesinin İkinci Nurunda, o fezleke ve hatimelerin pek çok nüktelerinden ve meziyetlerinden on tanesini beyan ederek, o hülâsalarda bir mu'cize-i kübra bulunduğunu muannitlere de ispat etmiş.

Evet, Kur'ân o teferruat-ı şer'iye ve kavanin-i içtimaiyenin beyanı içinde, birden muhatabın nazarını yüksek ve küllî noktalara kaldırıp, sade üslûbu bir ulvî üslûba ve şeriat dersinden tevhid dersine çevirerek, Kur'ân'ı hem bir kitab-ı şeriat ve ahkâm ve hikmet, hem bir kitab-ı akide ve iman ve zikir ve fikir ve dua ve davet olduğunu gösterip, her makamda çok makasıd-ı irşadiye-i Kur'âniyeyi ders vermesiyle, Mekkiye ayetlerin tarz-ı belâgatlerinden ayrı ve parlak mu'cizâne bir cezalet izhar eder. Bazen iki kelimede, meselâ [1] رَبُّ الْعَالَمِينَ ve [2] رَبُّكَ 'de رَبُّكَ tabiriyle ehadiyeti ve رَبُّ الْعَالَمِينَ ile vahidiyeti bildirir; ehadiyet içinde vahidiyeti ifade eder. Hatta bir cümlede, bir zerreyi bir göz bebeğinde gördüğü ve yerleştirdiği gibi, güneşi aynı ayetle, aynı çekiçle göğün göz bebeğinde yerleştirir ve göğe bir göz yapar.

Meselâ, [3] خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ ayetinden sonra [4] يُولِجُ اللَّيْلَ فِى النَّهَارِ وَيُولِجُ النَّهَارَ فِى اللَّيْلِ ayetinin akabinde [5] وَهُوَ عَلٖيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ der. "Zemin ve göklerin

1. Âlemlerin Rabbi. (Fatiha Suresi: 2; Bakara Suresi: 131; Maide Suresi: 28; En'am Suresi: 45, v.d.)
2. Senin Rabbin. (Bakara Suresi: 30, 68, 147, 149, v.d.)
3. Gökleri ve yeri yarattı. (Hadid Suresi: 4.)
4. O geceyi gündüze, gündüzü de geceye geçirir. (Hadid Suresi: 6.)
5. Gönüllerde saklı olanı hakkıyla bilen de Odur. (Hadid Suresi: 6.)

ahir: son.
akabinde: arkası sıra, peşinden, peşi sıra, ardından, ardı sıra.
cezalet: ahenkli, akıcı ve güzel ifade.
davet: dua, niyaz, çağrı.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğinin tecelli etmesi, görünmesi.
hulâsa: bir şeyin özü, esası, özeti.
izhar: ortaya koyma, açığa çıkarma, gösterme.
kavanin-i içtimaiye: sosyal prensipler, toplumla ilgili kaideler.
kitab-ı akide: akait kitabı, inanç esaslarını ele alıp açıklayan kitap.
kitab-ı şeriat: şeriat kitabı, dinî kanunlar kitabı.
makasıd-ı irşadiye-i Kur'âniye: Kur'ân-ı Kerîm'in doğruluğu gösterme maksatları, Kur'ân-ı Kerîm'in uyarma maksatları.
meselâ: örneğin.
meziyet: bir şeyi başkalarından ayıran vasıf, üstünlük ve değerlilik vasfı.
muannit: inatçı, ayak direyen.
mu'ciz-âne: mu'cizeli bir şekilde.
mu'cize-i kübra: en büyük mu'cize.
nazar: bakış, dikkat.
nükte: ince manalı, düşündürücü söz.
tabir: ifade, söz.
tarz-ı belâgat: belâgat şekli, tarzı.
teferruat-ı şer'iye: şeriat ile ilgili ayrıntılar, şeriatın esaslarıyla ilgili olmayan hükümler.
vahidiyet: Cenab-ı Hakk'ın isim ve sıfatlarının birliği ve kainatı kuşatması.
Zemin: yeryüzü.
zerre: maddenin en küçük parçası, molekül, atom.

haşmet-i hilkatinde kalbin dahi hatıratını bilir, idare eder" der tarzında bir beyanat cihetiyle, o sade ve ümmiyet mertebesini ve avamın fehmini nazara alan o basit ve cüz'î muhavere, o tarz ile ulvî ve cazibedar ve umumî ve irşatkâr bir mükâlemeye döner.

Bir Sual: Bazen ehemmiyetli bir hakikat sathî nazarlara görünmediğinden ve bazı makamlarda cüz'î ve adî bir hâdiseden yüksek bir fezleke-i tevhidi veya küllî bir düsturu beyan etmekte münasebet bilinmediğinden, bir kusur tevehhüm edilir. Meselâ, Hazret-i Yusuf Aleyhisselâm, kardeşini bir hile ile alması içinde, [1] وَفَوْقَ كُلِّ ذِى عِلْمٍ عَلِيمٌ diye gayet yüksek bir düsturun zikri, belâgatçe münasebeti görünmüyor. Bunun sırrı ve hikmeti nedir?

Elcevap: Her biri birer küçük Kur'ân olan ekser uzun sure ve mutavassıtlarda ve çok sayfa ve makamlarda yalnız iki-üç maksat değil, belki Kur'ân mahiyeti hem bir kitab-ı zikir ve iman ve fikir, hem bir kitab-ı şeriat ve hikmet ve irşat gibi çok kitapları ve ayrı ayrı dersleri tazammun ederek rububiyet-i İlâhiyenin her şeye ihatasını ve haşmetli tecelliyatını ifade etmek cihetiyle, kâinat kitab-ı kebirinin bir nevi kıraati olan Kur'ân, elbette her makamda, hatta bazen bir sayfada, çok maksatları takiben, marifetullahtan ve tevhidin mertebelerinden ve iman hakikatlerinden ders verdiği haysiyetiyle, öbür makamda, meselâ, zahirce zayıf bir münasebetle başka bir ders açar ve o zayıf münasebete çok kuvvetli

1. Her bilenin üzerinde daha iyi bilen vardır. (Yusuf Suresi: 76.)

adî: bayağı, aşağı, değersiz.
Aleyhisselam: Allah'ın selamı onun üzerine olsun.
avam: kültürlü, yüksek tabakadan olmayan; cahil halk tabakası.
belâgat: sözün düzgün, kusursuz, yerinde ve hâlin ve makamın icabına göre söylenmesini öğreten ilmin adı, edebiyat kaideleri ile ilgili ilim.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
cazibedar: çekici, cazibeli.
cihet: yan, yön, taraf.
cüz'î: kıymetsiz, önemsiz, teferruat.
düstur: kanun, kaide.
ehemmiyetli: önemli.
ekser: pek çok.
El-cevap: cevap olarak.
fehm: anlama, anlayış, kavrayış.
fezleke-yi tevhid: Allah'ın birliğinin özeti, hulâsası.
gayet: son derece.
hâdise: olay.
hakikat: gerçek, esas.
haşmet-i hilkat: yaratmanın büyüklüğü ve heybeti.
haşmetli: ihtişamlı, gösterişli, heybetli.
hâtırât: hatıralar, anılar.
haysiyet: itibar.
hikmet: İlahî gaye, gizli sebep.
hile: aldatmaya yönelik düzen, desise.
idare: bir işi yürütme, çekip çevirme.
ihata: kuşatma, içine alma.
iman: inanç, itikat.
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma.
irşatkâr: doğru yolu gösterici, irşat edici.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kıraat: okuma, devamlı ve düzgün okuma.
kitab-ı kebir: büyük kitap.
kitab-ı şeriat: şeriat kitabı, dinî kanunlar kitabı.
kitab-ı zikir: zikir kitabı.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu.
kusur: eksiklik, noksan, özür.
küllî: umumî, genel.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, niteliği.
makam: yer, durak.
maksat: gaye.
marifetullah: Allah'ı tanıma, anlama, bilme.
mertebe: derece, basamak.
Meselâ: örneğin.
muhavere: konuşma, sohbet etme.
mutavassıt: orta halli, ortalama, vasatî.
mükâleme: konuşma.
münasebet: ilişki, alâka.
nazar: bakış, dikkat.
nevî: çeşit, tür.
rububiyet-i İlâhîye: Allah'ın terbiye ediciliği.
sathî: yüzeysel, derine inmeyen, üstün körü.
sır: gizli hakikat.
sual: soru.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
takiben: takip ederek, takip suretiyle.
tazammun: ihtiva etme, içine alma, içinde bulundurma.
tecelliyat: tecelliler, görüntüler.
tevehhüm: vehimlenme, kuruntuya kapılma; gerçekte var olmayanı var kabul etme, yok olanı var zannetmekle ümitsizliğe ve korkuya düşme.
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme.
umumî: herkesle ilgili, genel.
ümmiyet: okuma yazma bilmemek.
zahir: görünüşe göre, görünüş itibariyle.
zikr: anma, bildirme

münasebetler iltihak ederler. O makama gayet mutabık olur, mertebe-i belâgati yükseklenir.

İkinci Bir Sual: Kur'ân'da sarihan ve zımnen ve işareten ahiret ve tevhidi ve beşerin mükâfat ve mücazatını binler defa ispat edip nazara vermenin ve her surede, her sayfada, her makamda ders vermenin hikmeti nedir?

Elcevap: Daire-i imkânda ve kâinatın sergüzeştine ait inkılâplarda ve emanet-i kübrayı ve hilâfet-i arziyeyi omzuna alan nev-i beşerin şekavet ve saadet-i ebediyeye medar olan vazifesine dair en ehemmiyetli, en büyük, en dehşetli meselelerinde en azametlilerini ders vermek ve hadsiz şüpheleri izale etmek ve gayet şiddetli inkârları ve inatları kırmak cihetinde, elbette o dehşetli inkılâpları tasdik ettirmek ve o inkılâpların azametinde büyük ve beşere en elzem ve en zarurî meseleleri teslim ettirmek için, Kur'ân, binler defa değil, belki milyonlar defa onlara baktırsa, yine israf değil ki, milyonlar kere tekrar ile o bahisler Kur'ân'da okunur, usanç vermez, ihtiyaç kesilmez. Meselâ,

اِنَّ الَّذٖينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرٖى
مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ ذٰلِكَ الْفَوْزُ الْكَبٖيرُ [1]

ayetinin gösterdiği müjde-i saadet-i ebediye hakikati, bîçare beşere her dakika kendini gösteren hakikat-i mevtin hem insanı, hem dünyasını, hem bütün ahbabını idam-ı ebedîsinden kurtarıp ebedî bir saltanatı kazandırır dediğinden, milyarlar defa tekrar edilse ve kâinat

1. İman eden ve güzel işler yapanlar için ise, altından ırmaklar akan Cennetler vardır. Bu ise pek büyük bir kurtuluştur. (Büruc Suresi: 11.)

ahbap: dostlar.
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
azamet: büyüklük, ululuk, yücelik.
bahis: konu.
beşer: insanlık.
bîçare: çaresiz, zavallı.
dair: alakalı, ilgili.
Daire-i imkân: imkan alemi, kâinat ve varlıklar alemine ait alem.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli.
elzem: daha (en, pek) lâzım, lüzumlu, gerekli.
emanet-i kübra: büyük emanet, en büyük emanet.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat-ı mevt: ölüm gerçeği.
hilâfet-i arzıye: arzın, yer yüzünün halifeliği.
idam-ı ebedî: dirilmemek üzere yok oluş, ahiret inancı olmadığı için ölümü ebedî yokluğa gitmek olarak görme.
iltihak: karışma, katılma.
inkâr: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme.
inkılâp: bir halden başka bir hale geçme, değişme, dönüşme.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
israf: gereksiz yere harcama, ihtiyaçtan fazlasını harcama, savurganlık.
işareten: işaret ederek, belirterek.
izale: giderme, ortadan kaldırma.
medar: sebep, vesile.
mertebe-i belâgat: belagat mertebesi.
mesele: önemli konu.
mutabık: uygun.
mücazat: bir suça karşı verilen ceza, karşılık, mutlak ceza.
müjde-i saadet-i ebediye: ebedî mutluluk müjdesi, ebedî, sonsuz saadet müjdesi.
mükâfat: iyi bir iş, hizmet veya başarıdan ötürü verilen şey, ödül.
nev'i beşer: insanoğlu, insanlar.
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.
saltanat: sultanlık, padişahlık, hükümdarlık.
sarihan: açıkça, açık olarak.
sergüzeşt: bir kimsenin başından geçen hâl ve olaylar, serüven, macera.
şekavet: sıkıntı ve işkence altında kalmak, kötü duruma düşme.
şekavet-i ebediye: ebedî, sonsuz sıkıntı ve işkence, bitmeyen azap.
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme.
vazife: görev.
zarurî: mecburî, zorunlu, ister istemez.
zımnen: açıktan olmayarak, dolayısıyla, üstü kapalı olarak, kapalı bir şekilde.

kadar ehemmiyet verilse, yine israf olmaz, kıymetten düşmez. İşte bu çeşit hadsiz kıymettar meseleleri ders veren ve kâinatı bir hane gibi değiştiren ve şeklini bozan dehşetli inkılâpları tesis etmekte iknaa ve inandırmaya ve ispata çalışan Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan, elbette sarihan ve zımnen ve işareten, binler defa o meselelere nazar-ı dikkati celp etmek, değil israf, belki ekmek, ilâç, hava ve ziya gibi birer hacet-i zaruriye hükmünde ihsanını tazelendirir.

Hem meselâ,

وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ نَارُ جَهَنَّمَ [1] ۞ اِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ اَلِيمٌ [2]

gibi tehdit ayetlerini Kur'ân gayet şiddetle ve hiddetle ve gayet kuvvet ve tekrarla zikretmesinin hikmeti ise, Risale-i Nur'da kat'î ispat edildiği gibi, beşerin küfrü, kâinatın ve ekser mahlûkatın hukuklarına öyle bir tecavüzdür ki, semavatı ve arzı kızdırıyor ve anasırı hiddete getirip, tufanlarla o zalimleri tokatlıyor.

اِذَٓا اُلْقُوا فِيهَا سَمِعُوا لَهَا شَهِيقًا وَهِيَ تَفُورُ ۞ تَكَادُ تَمَيَّزُ مِنَ الْغَيْظِ [3]

ayetinin sarahatiyle, o zalim münkirlere Cehennem öyle öfkeleniyor ki, hiddetinden parça parça olmak ve parçalanmak derecesine geliyor. İşte, böyle bir cinayet-i ammeye ve hadsiz bir tecavüze karşı beşerin küçüklük ve ehemmiyetsizliği noktasında değil, belki zalimâne cinayetinin azametine ve kâfirâne tecavüzünün dehşetine karşı Sultan-ı Kâinat, kendi raiyetinin hukukunun ehemmiyetini ve o münkirlerin küfür ve zulmündeki nihayetsiz çirkinliğini göstermek hikmetiyle, fermanında gayet

1. İnkâr edenler içinse Cehennem ateşi vardır. (Fâtır Suresi: 36.)
2. Zalimlerin hakkı şüphesiz ki pek acı bir azaptır. (İbrahim Suresi: 22.)
3. Oraya atıldıklarında Cehennemin gürleyişini işitirler ki, kaynayıp duruyor. • Nerdeyse öfkeden parçalanacak! (Mülk Suresi: 7-8.)

anasır: unsurlar, esaslar.
arz: yer, dünya.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
azamet: büyüklük, ululuk, yücelik.
beşer: insanlık.
celp: çekme, çekiş, kendine çekmek.
cinayet: cana kıyma, katl veya bu derecede ağır bir suç.
cinayet-i amme: umuma karşı işlenen cinayet, cürüm, suç.
dehşet: büyük tehlike karşısında korkma ve şaşırıp kalma.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ferman: emir, buyruk.
gayet: son derece.
hâcet-i zaruriye: zorunlu ve gerekli ihtiyaç.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hiddet: öfke, kızgınlık.
hikmet: İlahî gaye, gizli sebep.
hukûk: haklar.
hükmünde: değerinde, yerinde.
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf.
ikna: bir kanaati, fikri, düşünceyi kabul ettirme, inanmasını sağlama, inandırma, inandırılma.
israf: gereksiz yere harcama, ihtiyaçtan fazlasını harcama, savurganlık.
işareten: işaret ederek, belirterek.
kâfirâne: kâfircesine, Allah'ı inkar edercesine.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
kıymet: değer.
kıymettar: kıymetli, değerli.
Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan aciz bırakan Kur'an-ı Kerim.
kuvvet: güç, kudret.
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, müşriklik, imansızlık.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.
mesele: önemli konu.
münkir: Allah'ın varlığını kabul ve tasdik etmeyen, imansız, dinsiz.
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma, dikkatli bakış.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
raiyet: birisinin idaresinde bağlı olanlar, halk.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sarahat: ifadedeki açıklık, açık anlatım.
sarihan: açıkça, açık olarak.
semavat: semalar, gökler.
Sultan-ı Kâinat: kâinatın sultanı ve sahibi olan Allah.
şiddet: sertlik, katılık; fazlalık, çokluk.

şiddet: sertlik, katılık; fazlalık, çokluk.
tecavüz: saldırma, sataşma, başkasının hakkına dokunma.
tehdit: korkutma, gözdağı verme.
tesis: kurma, meydana getirme.
tufan: çok şiddetli yağmur ve sel.
zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan.
zâlimâne: zalimce, zulmedercesine.
zikretmek: anmak, bildirmek.
zımnen: açıktan olmayarak, dolayısıyla, üstü kapalı olarak, kapalı bir şekilde.
ziya: ışık, aydınlık, nur, parlaklık.
zulm: haksızlık, eziye

hiddet ve şiddetle o cinayeti ve cezasını değil bin defa, belki milyonlar ve milyarlar ile tekrar etse, yine israf ve kusur değil ki, bin seneden beri yüzer milyon insanlar her gün usanmadan kemal-i iştiyakla ve ihtiyaçla okurlar.

Evet, her gün, her zaman, herkes için bir âlem gider, taze bir âlemin kapısı kendine açılmasından, geçici her bir âlemini nurlandırmak için ihtiyaç ve iştiyakla [1] لَٓا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ cümlesini bin defa tekrar ile o değişen perdelerin her birisine bir لَٓا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ 'ı bir lâmba yaptığı gibi; öyle de, o kesretli, geçici perdeleri ve o tazelenen seyyar kâinatları karanlıklandırmamak ve âyine-i hayatında in'ikâs eden suretlerini çirkinleştirmemek ve lehinde şahit olabilen o misafir vaziyetleri aleyhine çevirmemek için o cinayetlerin cezalarını ve Padişah-ı Ezelî'nin şiddetli ve inatları kıran tehditlerini Kur'ân'ı okumakla takdir etmek, nefsinin tuğyanından kurtulmaya çalışmak hikmetiyle, Kur'ân, gayet manidar tekrar eder; ve bu derece kuvvet ve şiddet ve tekrar ile tehdidat-ı Kur'âniyeyi hakikatsiz tevehhüm etmekten şeytan bile kaçar. Onları dinlemeyen münkirlere Cehennem azabı ayn-ı adalettir diye gösterir.

Hem meselâ, asâ-i Mûsa gibi çok hikmetleri ve faydaları bulunan kıssa-i Mûsa'nın (a.s.) ve sair enbiyanın (aleyhimüsselâm) kıssalarını çok tekrarında, risalet-i Ahmediyenin (a.s.m.) hakkaniyetine bütün enbiyanın nübüvvetlerini bir hüccet gösterip onların umumunu inkâr

1. Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur.

âlem: varlık sınıflarından her biri.
aleyh: karşı, karşıt.
aleyhimüsselam: Allah'ın selamı onların üzerine olsun.
Asa-yı Mûsa: Hz. Mûsa'nın (a.s.) asası; Hz. Mûsa'nın yere atıldığında büyük bir ejderhaya (yılan) dönüşebilen, sihirbazları mağlup eden ve taşa vurulduğunda Cenab-ı Hakkın izniyle su fışkırtan ve kendisine mu'cize olarak verilmiş değneği.
âyine-i hayat: hayat aynası.
ayn-ı adalet: adaletin aslı, adaletin tâ kendisi.
azap: günahlara karşı kabirde ve ahirette çekilecek ceza.
ceza: karşılık, azap.
cinayet: cana kıyma, katl veya bu derecede ağır bir suç.
enbiya: nebiler, peygamberler.
gayet: son derece.
hakikat: gerçek, esas.
hakkaniyet: hak ve adakete uygunluk, hak ve doğruluktan ayrılmama.
hikmet: İlahî gaye, gizli sebep, fayda.
hüccet: delil.
in'ikâs: aksetme, yansıma.
inkâr: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme.
israf: gereksiz yere harcama, ihtiyaçtan fazlasını harcama, savurganlık.
iştiyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kemal-i iştiyak: istek ve arzunun son derecesi, tam bir istek ve arzu.
kesretli: çokluğu olan, çok fazla.
kıssa: ibret verici hikâye.
kıssa-i Mûsa: Hz. Mûsa'nın kıssası, Hz. Mûsa'nın başından geçen mühim hâdiselerin anlatıldığı kıssa.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu.
kusur: eksiklik, noksan, özür.
kuvvet: güç, kudret.
leh: birinin faydası için yapılan hareket.
manidar: nükteli, ince manalı.
meselâ: örneğin.
münkir: Allah'ın varlığını kabul ve tasdik etmeyen, imansız, dinsiz.
nefs: kötü vasıfları, nitelikleri kendisinde toplayan, kötülüğe sevk eden, şehevî istekleri kamçılayıp hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nurlandırmak: ışıklandırmak, aydınlatmak.
nübüvvet: nebilik, peygamberlik, Allah'ın elçiliği, peygamberlik hâl ve şânı.
Padişah-ı Ezelî: zaman ve mekanla kayıtlı olmayan saltanat sahibi olan Cenab-ı Hak.
risalet-i Ahmediye: Peygamber Efendimizin (a.s.m.) peygamberliği.
sâir: diğer, başka, öteki.
seyyar: sabit olamayan, belirli bir yerde sürekli durmayan, hareket eden.
suret: biçim, tarz, görünüş.
şiddet: sertlik, katılık; fazlalık, çokluk.
takdir: kıymet verme, beğenme.
tehdidat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın korkutan, gözdağı veren âyetleri.
tehdit: korkutma, gözdağı verme.
tevehhüm: vehimlenme, kuruntuya kapılma; gerçekte var olmayanı var kabul etme, yok olanı var zannetmekle ümitsizliğe ve korkuya düşme.
tuğyan: azma, azgınlık.
umum: bütün, hepsi.
vaziyet: durum

edemeyen, bu zatın risaletini hakikat noktasında inkâr edemez hikmetiyle ve herkes her vakit bütün Kur'ân'ı okumaya muktedir ve muvaffak olamadığından, her bir uzun ve mutavassıt sureyi birer küçük Kur'ân hükmüne getirmek için, ehemmiyetli erkân-ı imaniye gibi o kıssaları tekrar etmesi, değil israf, belki mukteza-i belâgattir. Ve hâdise-i Muhammediye (a.s.m.), bütün beniâdemin en büyük hâdisesi ve kâinatın en azametli meselesi olduğunu ders vermektir.

Evet, Kur'ân'da zat-ı Ahmediyeye en büyük makam vermek ve dört erkân-ı imaniyeyi içine almakla [1] لَٓا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ rüknüne denk tutulan [2] مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللّٰهِ risalet-i Muhammediye (a.s.m.) kâinatın en büyük hakikati ve zat-ı Ahmediye (a.s.m.) bütün mahlûkatın en eşrefi ve hakikat-i Muhammediye (a.s.m.) tabir edilen küllî şahsiyet-i maneviyesi ve makam-ı kudsîsi iki cihanın en parlak bir güneşi olduğuna ve bu harika makama liyakatine dair pek çok hüccetleri ve emareleri kat'î bir surette Risale-i Nur'da ispat edilmiş. Binden birisi şudur ki:

[3] اَلسَّبَبُ كَالْفَاعِلِ düsturuyla, bütün ümmetinin bütün zamanlarda işlediği hasenatın bir misli onun defter-i hasenatına girmesi ve bütün kâinatın hakikatlerini getirdiği nur ile nurlandırması, değil yalnız cin ve insi ve meleği ve zîhayatları, belki kâinatı ve semavatı ve arzı minnettar eylemesi ve istidat lisanıyla nebatatın duaları ve ihtiyac-ı fıtrî diliyle hayvanatın duaları gözümüz önünde

1. Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur.

2. Muhammed (a.s.m.) resulüdür.

3. Bir şeye sebep olan onu işleyen gibidir. ["Hayrın yolunu gösteren, onu işleyen gibidir" (Feyzü'l-Kadir, c. 3, s 537, hadis on: 4250; Keşfü'l-Hafa, c. 1, s. 399) hadisinden alınan bir kaide.]

arz: yer, dünya.
azamet: büyüklük, ululuk, yücelik.
beniâdem: Ademoğulları, insanlar.
cihan: dünya, kâinat, âlem.
cin: gözle görünmez, lâtif cisimlerden ibaret bir yaratık.
dair: alakalı, ilgili.
defter-i hasenat: insanların yaptığı iyiliklerin yazıldığı manevî defter.
düstur: kanun, kural, esas.
ehemmiyetli: önemli.
emare: alâmet, belirti, nişan.
erkân-ı imaniye: imanî esaslar.
eşref: en şerefli, en iyi, en güzel.
hâdise-i Muhammediye: Hz. Muhammed'in (a.s.m) peygamberliği ve mucizeleri.
hakikat: gerçek, esas.
hakikat-ı Muhammediye: Hz Peygamberin manevî şahsiyeti, İslâmiyetin aslı ve esası.
hasenat: iyi ameller, iyi işler, hayırlar.
hayvânât: hayvanlar.
hikmet: İlahî gaye, gizli sebep, fayda.
hüccet: delil.
hükmüne: yerine, değerine.
ihtiyac-ı fıtrî: yaratılışın gereği olan ihtiyaç.
inkâr: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme.
ins: insan, beşer, Âdemoğlu.
israf: gereksiz yere harcama, ihtiyaçtan fazlasını harcama, savurganlık.
istidat: kabiliyet, yetenek.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
kıssa: ibret verici hikâye.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu.
küllî: umumî, genel.
liyakat: layık olma, ehliyet.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.
makam: manevî mevki.
makam-ı kudsî: kudsî, mukaddes makam.
minnettar: bir iyiliğe karşı teşekkür duygusu içinde olan.
misil: benzer, eş.
muktedir: iktidarlı, gücü yeten.
mukteza-yı belâgat: belâgatın gereği.
mutavassıt: Kur'ân'da ayetleri diğer surelere oranla orta uzunlukta olan sureler.
muvaffak olma: başarma, başarılı olma, becerme.
nebatat: bitkiler.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
nurlandırmak: ışıklandırmak, aydınlatmak.
risalet: elçilik, resullük, peygamber olarak gönderilme.
risalet-i Muhammediye: kâinatın nuru ve şuuru olan Hz. Muhammed'in (a.s.m.) peygamberliği.
rükün: bir şeyi meydana getiren esas unsurlardan her biri, direk, dayanak.
semavat: semalar, gökler.
suret: biçim, tarz, görünüş.
şahsiyet-i maneviye: manevî şahsiyet, manevî kişilik.
tabir: ifade, söz.
ümmet: hak dine davet etmek için Allah tarafından kendilerine peygamber gönderilen ve bu peygambere inanıp bağlanan cemaat, topluluk.
zat: azamet ve ululuk sahibi olan.
zat-ı Ahmediye: Hz. Peygamberin zatı, kişiliği.
zîhayat: hayat sahibi.

bilfiil kabul olmasının şahadetiyle, milyonlar, belki milyarlar fıtrî ve reddedilmez duaları makbul olan süleha-i ümmeti her gün o Zata (a.s.m.) salât ve selâm ile rahmet duaları ve manevî kazançlarını en evvel o Zata (a.s.m.) bağışlamaları ve bütün ümmetçe okunan Kur'ân'ın üç yüz bin hurufunun her birisinde on sevaptan tâ yüz, tâ bin hasene ve meyve vermesinden, yalnız kıraat-ı Kur'ân cihetiyle defter-i a'maline hadsiz nurlar girmesi haysiyetiyle, o Zatın (a.s.m.) şahsiyet-i maneviyesi olan hakikat-i Muhammediye (a.s.m.) istikbalde bir Şecere-i Tuba-i Cennet hükmünde olacağını, Allâmü'l-Guyûb, bilmiş ve görmüş o makama göre Kur'ân'ında o azîm ehemmiyeti vermiş ve fermanında ona tebaiyeti ve sünnet-i seniyesine ittiba ile şefaatine mazhariyeti en ehemmiyetli bir mesele-i insaniye göstermiş. Ve o haşmetli Şecere-i Tuba'nın bir çekirdeği olan şahsiyet-i beşeriyetini ve bidayetteki vaziyet-i insaniyesini ara sıra nazara almasıdır.

İşte Kur'ân'ın tekrar edilen hakikatleri bu kıymette olduğundan, tekraratında kuvvetli ve geniş bir mu'cize-i maneviye bulunmasına fıtrat-ı selime şahadet eder. Meğer, maddiyyunluk taunuyla maraz-ı kalbe ve vicdan hastalığına müptelâ ola! قَدْ يُنْكِرُ الْمَرْءُ ضَوْءَ الشَّمْسِ مِنْ رَمَدٍ وَيُنْكِرُ الْفَمُ طَعْمَ الْمَاءِ مِنْ سَقَمٍ [1] kaidesine dahil olur.

1. Bazan kişi gözündeki hastalık sebebiyle güneşin ışığını yadırgar; ağız da hastalığından dolayı suyun tadını inkâr eder. (Busayrî, Kasidetü'l-Bürde.)

Allâmü'l-Guyûb: gaybı bilen, görünmeyen şeyleri bilen, Allah.
azîm: büyük, yüce, ulu.
bidayet: başlangıç.
bilfiil: bizzat kendi çalışması ile, kendi yaparak.
cihet: yön.
defter-i a'mal: insanların işlediği ve yaptığı şeylerin kaydedildiği defter.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ferman: emir, buyruk.
fıtrat-ı selime: bozulmamış yaratılış, sağlam huy, tabiat.
fıtrî: tabiî, yaratılıştaki, doğuştan olan.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek, esas.
hakikat-ı Muhammediye: Hz Peygamberin manevî şahsiyeti, İslâmiyetin aslı ve esası.
hasene: hayırlı amel, Allah rızasına uygun iş.
haşmetli: ihtişamlı, gösterişli, heybetli.
haysiyet: itibar.
huruf: harfler.
hükmünde: değerinde, yerinde.
istikbal: gelecek zaman.
ittiba: tabi olma, uyma, itaat etme.
kaide: kural, esas, düstur.
kıraat-ı Kur'ân: Kur'an okumak.
kıymet: değer.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu.
maddiyyunluk: maddecilik; her şeyi madde ile değerlendiren.
makam: manevî mevki.
makbul: kabul edilmiş, geçerli, reddedilmeyen.
manevî: manaya ait.
maraz-ı kalp: kalp hastalığı.
mazhariyet: nail olma, şereflenme.
mesele-i insaniye: insana ait mesele, insanlıkla ilgili mesele.
mu'cize-i manevîye: tesiri manevî olan mu'cize.
müptelâ: tutkun, bir şeye düşkün ve tutulmuş olan.
nazar: bakış, dikkat.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek.
ruhanî: gözle görülmeyen, cismi olmayan, elle tutulamayan varlıklar.
salât: Hz. Muhammed'e Ashabına, ailesine Allah'ın rahmet ve mağfiretini, meleklerin istiğfarını ve mü'minlerin dualarını dileme.
selâm: barış, rahatlık, selâmet, esenlik.
süleha-yı ümmet: ümmetin salihleri.
sünnet-i seniye: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) yüce sünneti; yüksek hâl, söz, tavır ve tasvipleri.
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık.
şahsiyet-i beşeriyet: insanlığa ait özel haller, karakterler.
şahsiyet-i maneviye: manevî şahsiyet, manevî kişilik.
şecere-i Tuba-yı Cennet: Cennette Sidre'de bulunan ve dalları bütün Cenneti gölgeleyen Tuba ağacı.
şefaat: Hz. Peygamberin ve diğer salih kulların, bazı günahkâr mü'minleri bağışlamasını Allah'tan dilemeleri.
taun: veba.
tebaiyet: tâbilik, tâbi olma, uyma.
tekrarât: tekrarlar.
ümmet: Allah tarafından kendilerine peygamber gönderilen ve bu peygambere inanıp bağlanan cemaat, topluluk.
vaziyet-i insaniye: insanın vaziyeti, tarz ve hareketi.
vicdan: insanın içindeki iyiyi kötüden ayırabilen bir his.
Zat: azamet ve ululuk sahibi ola

Bu Onuncu Meseleye Bir Hatime Olarak İki Haşiye

BİRİNCİSİ

Bundan on iki sene evvel (HAŞİYE) işittim ki, en dehşetli ve muannit bir zındık, Kur'ân'a karşı sû-i kastını, tercümesiyle yapmaya başlamış. Ve demiş ki: "Kur'ân tercüme edilsin, tâ ne mal olduğu bilinsin." Yani, lüzumsuz tekraratı herkes görsün ve tercümesi onun yerinde okunsun diye dehşetli bir plân çevirmiş.

Fakat Risale-i Nur'un cerh edilmez hüccetleri kat'î ispat etmiş ki, Kur'ân'ın hakikî tercümesi kabil değil. Ve lisan-ı nahvî olan lisan-ı Arabî yerinde Kur'ân'ın meziyetlerini ve nüktelerini başka lisan muhafaza edemez. Ve her bir harfi on adetten bine kadar sevap veren kelimat-ı Kur'âniyenin mu'cizâne ve cemiyetli tabirlerinin yerinde beşerin adî ve cüz'î tercümeleri tutamaz, onun yerinde camilerde okunmaz, diye Risale-i Nur her tarafta intişarıyla o dehşetli plânı akim bıraktı.

Fakat, o zındıktan ders alan münafıklar, yine şeytan hesabına Kur'ân güneşini üflemekle söndürmeye, ahmak çocuklar gibi, ahmakane ve divanecesine çalışmaları sebebiyle, bana gayet sıkı ve sıkıcı ve sıkıntılı bir hâlette bu Onuncu Mesele yazdırıldı tahmin ediyorum. Başkalar ile görüşemediğim için hakikat-i hâli bilmiyorum.

HAŞİYE: Bu risalenin telifinden.

adî: bayağı, aşağı, değersiz.
ahmak: pek akılsız olan, sersem, budala.
ahmakane: ahmakçasına, ahmak olana yakışır şekilde, akılsızca.
akim: neticesiz, sonu yok, başarısız.
beşer: insan, insanlık, âdemoğlu.
cemiyetli: bir çok şeyi bir arada bulunduran, pek çok özellikleri içine alan, kapsamlı.
cerh: yaralama, bir iddiayı, fikri çürütme, reddetme.
cüz'î: az bir parça.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
divane: deli, aklı başında olmayan, budala, alık.
evvel: önce.
gayet: son derece.
hakikat-ı hâl: durumun gerçek yönü, işin aslı.
hakikî: gerçek.
hâlet: hal, durum.
haşiye: dipnot.
hatime: son söz, bir eserin sonuç kısmı.
hüccet: delil.
intişar: yayılma, dağılma, neşrolunma.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
kabil: mümkün, ihtimal dairesinde.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
kelimat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın kelimeleri, sözleri.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu.
lisan: dil.
lisan-ı Arabî: Arap dili.
lisan-ı nahvî: Arapçanın bir vasfı, nahve ait dil, intizam ve kaidelere bağlı belâgat dili.
mesele: önemli konu.
meziyet: bir şeyi başkalarından ayıran vasıf, üstünlük ve değerlilik vasfı.
muannit: inatçı, ayak direyen.
mu'ciz-âne: mu'cizeli bir şekilde.
muhafaza: koruma.
münafık: kalbinde küfrü gizlediği hâlde Müslüman görünen, kâfirliğini gizleyerek Müslüman gibi davranan.
nükte: ince manalı, düşündürücü söz.
plân: bir şeyi gerçekleştirmek için yapılan düzenleme.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sevap: hayırlı bir işe karşı Allah tarafından verilen mükâfat; sevap.
su-i kast: kötü kasıt, kötü niyet; kötü kasıtla iş yapma, tuzak kurma.
tabir: ifade, söz.
tekrarât: tekrarlar.
zındık: Allah'a ve ahirete inanmayan, Allah'ı inkâr eden, imansız, münkir

HATİMEDEN İKİNCİ HAŞİYE

Denizli hapsinden tahliyemizden sonra meşhur Şehir Otelinin yüksek katında oturmuştum. Karşımda güzel bahçelerde kesretli kavak ağaçları birer halka-i zikir tarzında gayet lâtif, tatlı bir surette hem kendileri, hem dalları, hem yaprakları, havanın dokunmasıyla, cezbedarâne ve cazibekârâne hareketle raksları, kardeşlerimin müfarakatlarından ve yalnız kaldığımdan, hüzünlü ve gamlı kalbime ilişti. Birden güz ve kış mevsimi hatıra geldi ve bana bir gaflet bastı. Ben, o kemal-i neşe ile cilvelenen o nazenin kavaklara ve zîhayatlara o kadar acıdım ki, gözlerim yaş ile doldu. Kâinatın süslü perdesi altındaki ademleri, firakları ihtar ve ihsasıyla, kâinat dolusu firakların, zevallerin hüzünleri başıma toplandı. Birden hakikat-i Muhammediyenin (a.s.m.) getirdiği nur, imdada yetişti. O hadsiz hüzünleri ve gamları sürurlara çevirdi. Hatta o nurun herkes ve her ehl-i iman gibi, benim hakkımda milyon feyzinden yalnız o vakitte o vaziyete temas eden imdat ve tesellisi için zat-ı Muhammediyeye (a.s.m.) karşı ebediyen minnettar oldum. Şöyle ki:

Ol nazar-ı gaflet, o mübarek nazeninleri vazifesiz, neticesiz; bir mevsimde görünüp, hareketleri, neşeden değil, belki, güya ademden ve fıraktan titreyerek hiçliğe düştüklerini göstermekle, herkes gibi bendeki aşk-ı beka ve hubb-i mehasin ve şefkat-i cinsiye ve hayatiyeye medar olan damarlarıma o derece dokundu ki, böyle,

adem: yokluk.
aşk-ı beka: ebedî hayat aşkı, sonsuzluk aşkı.
cazibekârâne: çekici ve cazibeli bir şekilde.
cezbedarâne: cezbeye tutulmuş gibi, Allah sevgisi ile kendinden geçerek.
cilve: güzellere yakışır duruş ve davranış, dilberce hareket, naz ve eda.
ebediyen: ebedî olarak, ilelebet.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri.
feyiz: ihsan, bağış, kerem.
firak: ayrılık, hicran.
gaflet: dikkatsizlik, endişesizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
gam: keder, üzüntü.
gayet: son derece.
güya: sanki, sözde.
güz: sonbahar.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat-ı Muhammediye: Hz Peygamberin manevî şahsiyeti, İslâmiyetin aslı ve esası.
halka-i zikr: zikir halkası, zikir esnasında daire şeklinde oturma.
haşiye: dipnot.
hubb-u mehasin: güzelliklere, güzel olan şeylere sevgi.
hüzün: keder, tasa, gam, hüzün.
ihsas: hissettirme, sezdirme.
ihtar: hatırlatma, uyarı.
imdat: yardım.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kemal-i neş'e: neşe ve sevincin tam oluşu, tam bir neşe.
kesretli: çokluğu olan, çok fazla.
latîf: güzel, hoş.
medar: dayanak noktası, sebep, vesile.
meşhur: şöhretli, herkesin bildiği, yaygınlık kazanmış.
minnettar: bir iyiliğe karşı teşekkür duygusu içinde olan.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
müfarakat: uzaklaşma, ayrılık.
nazar-ı gaflet: mana ve mahiyetten yoksun olan bakış, idrak edemeyen nazar.
nazenin: nazlı, nazik, narin, ince yapılı.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
raks: oynama, dans etme.
suret: biçim, tarz, görünüş.
sürur: sevinç, mutluluk.
şefkat-i cinsiye ve hayatiye: aynı cinsten olanların birbirlerine karşı gösterdikleri şefkat, merhamet ve hayata karşı duyulan şefkat.
şefkat-i cinsiye: cinse ait şefkat; aynı cinsten olanların birbirlerine karşı duydukları merhamet, sevgi, şefkat duygusu.
tahliye: tutukluyu serbest bırakma.
tarz: biçim, şekil, suret.
teselli: avutma, acısını dindirme.
vazife: görev.
vaziyet: durum.
zat-ı Muhammediyye: Hz. Muhammed'in zatı, kişiliği.
zeval: sona erme, yok olma, ölme.
zîhayat: hayat sahibi.

dünyayı bir manevî Cehenneme ve aklı bir tazip aletine çevirdiği sırada, Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın beşere hediye getirdiği nur, perdeyi kaldırdı, idam, adem, hiçlik, vazifesizlik, abes, firak, fânîlik yerinde, o kavakların her birinin yaprakları adedince hikmetleri ve manaları ve —Risale-i Nur'da ispat edildiği gibi— üç kısma ayrılan neticeleri ve vazifeleri var diye gösterdi.

Birinci kısım, Sâni-i Zülcelâl'in esmasına bakar. Meselâ; nasıl bir usta, harika bir makineyi yapsa, herkes o zata "Maşaallah, bârekâllah" deyip alkışlar. Öyle de, o makine dahi, ondan maksut neticeleri tam tamına göstermesiyle, lisan-ı hâliyle ustasını tebrik eder, alkışlar. Her zîhayat ve her şey böyle bir makinedir; ustasını tebriklerle alkışlar.

İkinci kısım hikmetleri ise, zîhayatın ve zîşuurun nazarlarına bakar, onlara şirin bir mütalâagâh, birer kitab-ı marifet olur; manalarını zîşuurun zihinlerinde ve suretlerini kuvve-i hafızalarında ve elvah-ı misaliyede ve âlem-i gaybın defterlerinde daire-i vücutta bırakıp, sonra âlem-i şahadeti terk eder, âlem-i gayba çekilir. Demek, sûrî bir vücudu bırakır, manevî ve gaybî ve ilmî çok vücutları kazanır.

Evet, madem Allah var ve ilmi ihata eder; elbette adem, idam, hiçlik, mahv, fenâ, hakikat noktasında ehl-i imanın dünyasında yoktur. Ve kâfirlerin dünyaları ademle, firakla, hiçlikle, fânîlikle doludur. İşte bu hakikati,

abes: boş saçma, lüzumsuz ve gayesiz iş.
adem: yokluk.
âlem-i gayp: gayp âlemi, görünmeyen, fakat varlığı kesin olan ve mahiyeti allah tarafından bilinen başka dünyalar.
âlem-i şahadet: gözle gördüğümüz, şahit olduğumuz âlem, kâinat.
aleyhissalâtü vesselâm: 'salât ve selam onun üzerine olsun' anlamında Hz. Muhammed'e dua.
barekallah: Allah mübarek etsin, hayırlı ve bereketli olsun.
beşer: insan, insanlık, âdemoğlu.
daire-i vücut: varlık dairesi.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri.
elvah-ı misaliye: örnek tablolar, misalî manzaralar.
esmâ: adlar, isimler.
fânî: ölümlü, geçici.
fenâ: yok olma, ölümlülük, geçicilik.
firak: ayrılık, hicran.
gaybî: gaypla ilgili, görünmeyenlere ait.
hakikat: gerçek, esas.
hârika: olağanüstü.
hikmet: İlahî gaye, gizli sebep, fayda.
idam: yok olma.
ihata: kuşatma, içine alma.
ilim: bilme, bilgi.
ilmî: ilim ile ilgili, ilme dair.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
kafir: Allah'ı ve İslamiyeti inkar eden, dinsiz.
kitab-ı marifet: marifet kitabı, Allah'ı tanıtan kitap, bilgi kaynağı olan kitap.
kuvve-i hafıza: hafıza gücü.
lisan-ı hâl: hâl dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
mahv: yok olma, ortadan kalkma, batma.
maksut: istenilen şey, istek, arzu, gaye.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
Maşaallah: Allah'ın istediği gibi, Allah'ın istediği olur anlamında hayret ve memnunluk ifade eden bir ibare.
mütalâagâh: mütalâa yeri, etraflıca düşünme, okuma ve inceleme yeri.
nazar: bakış, dikkat.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
Sani-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi olan ve her şeyi sanatla yaratan, Allah (cc.).
suret: biçim, tarz, görünüş.
sûrî: görünüşte olan, şeklî.
tazip: Azap verme, eziyet etme, eziyette bulunma.
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma, Cenab-ı Hakk'ı şanına layık ifadelerle anma.
vazife: görev.
vücut: beden, varlık.
zat: kişi, şahıs.
zîhayat: hayat sahibi.
zihin: hafıza, bellek.
zîşuur: şuurlu, şuur sahibi.

umumun lisanında gezen bu gelen darbımesel ders verip, der:

"Kimin için Allah var, ona her şey var; ve kimin için yoksa, her şey ona yoktur, hiçtir."

Elhâsıl: Nasıl ki, iman ölüm vaktinde insanı idam-ı ebedîden kurtarıyor; öyle de, herkesin hususî dünyasını dahi idamdan ve hiçlik karanlıklarından kurtarıyor. Ve küfür ise, hususan küfr-i mutlak olsa, hem o insanı, hem hususî dünyasını ölümle idam edip manevî Cehennem zulmetlerine atar, hayatının lezzetlerini acı zehirlere çevirir. Hayat-ı dünyeviyeyi ahiretine tercih edenlerin kulakları çınlasın. Gelsinler, buna ya bir çare bulsunlar veya imana girsinler, bu dehşetli hasarattan kurtulsunlar.

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَٓا اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَٓا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَل۪يمُ الْحَك۪يمُ [1]

Duanıza çok muhtaç ve size çok
müştak kardeşiniz

Said Nursî

1. Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen herşeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi: 32.)

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
çare: ilâç, derman.
darbımesel: atasözü, vecize.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
elhâsıl: hasılı, netice itibariyle, kısaca.
hasarat: zararlar, ziyanlar.
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
hususan: bilhassa, özellikle.
hususî: özel.
idam: yok olma.
idam-ı ebedî: dirilmemek üzere yok oluş, ahiret inancı olmadığı için ölümü ebedî yokluğa gitmek olarak görme.
iman: inanma, itikat.
küfr-i mutlak: kayıtsız şartsız küfür, mutlak küfür, hiç bir imanî hükmü, delili, hakikati kabul etmeme, kesin ve tam bir inkâr.
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, müşriklik, imansızlık.
lisan: dil.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
müştak: arzulu, fazla istekli, iştiyak gösteren.
tercih: bir şeyi diğerlerinden üstün tutma, öne alma, seçme, daha çok beğenme.
umum: herkes.
zulmet: karanlık

ONUNCU MESELE MÜNASEBETİYLE
Hüsrev'in Üstadına Yazdığı Mektup

Çok sevgili Üstadım, Efendim,

Cenab-ı Hakka hadsiz şükürler olsun, iki aylık iftirak üzüntülerini ve muhaberesizlik ıztıraplarını hafifleştiren ve kalplerimize taze hayat bahşeden ve ruhlarımıza yeni, safî bir nesim ihda eden Kur'ân'ın celâlli ve izzetli, rahmetli ve şefkatli ayetlerindeki tekraratın mehasinini tadat eden, hikmet-i tekrarının lüzum ve ehemmiyetini izah eden ve Risale-i Nur'un bir harika müdafaası olan "Denizli Meyvesinin Onuncu Meselesi" namını alan "Emirdağ Çiçeği"ni aldık. Elhak, takdir ve tahsine çok lâyık olan bu çiçeği kokladıkça ruhumuzdaki iştiyak yükseldi. Dokuz aylık hapis sıkıntısına mukabil, Meyve'nin dokuz "Meselesi" nasıl beraatimize büyük bir vesile olmakla güzelliğini göstermiş ise, "Onuncu Meselesi" olan çiçeği de, Kur'ân'ın icazlı i'cazındaki harikaları göstermekle, o nispette güzelliğini göstermektedir.

Evet, sevgili Üstadım,

Gülün çiçeğindeki fevkalâde letafet ve güzellik, ağacındaki dikenleri nazara hiç göstermediği gibi; bu nuranî çiçek de bize, dokuz aylık hapis sıkıntısını unutturacak bir şekilde, o sıkıntılarımızı da hiçe indirmiştir. Mütalâasına doyulmayacak şekilde kaleme alınan ve akılları hayrete sevk eden bu nuranî çiçek, muhtevi olduğu çok güzelliklerinden, bilhassa Kur'ân'ın tercümesi suretiyle

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
bahş: bağış, ihsan, verme. bağışlayan, veren, affeden.
berâet: temize çıkma; bir davanın neticesinde suçsuz olduğu anlaşılma.
bilhassa: özellikle.
celâl: sonsuz büyüklük, haşmet, ululuk, yücelik ve haşmet sahibi olan Allah.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
elhak: hakkın tâ kendisi, tam doğrusu; doğrusu ya.
fevkalâde: olağanüstü.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hârika: olağanüstü vasıflar taşıyan ve hayranlık hissi uyandıran.
hikmet-i tekrar: tekrar etmenin hikmeti, sebebi, gayesi.
i'caz: mucizelik, insanların benzerini yapmaktan âciz kaldıkları şeyi yapmak.
icaz: sözü kısa söyleme, kısa fakat yeterli ifade etme.
iftirak: hicran, ayrılık.
ihda: hediye etme, hediye verme.
iştiyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme.
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla, eksiksiz anlatma.
ıztırap: üzüntü veren bir durumun meydana getirdiği kuvvetli acı, aşırı elem, azap, sıkıntı.
izzetli: şeref ve itibar sahibi.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu.
lâyık: uygun, yakışır, münasip.
letafet: latiflik, hoşluk, incelik.
mehasin: güzellikler, hüsünler, iyilikler.
mesele: önemli konu.
muhabere: haberleşme, mektuplaşma, yazışma.
muhtevî: ihtiva eden, içine alan, içinde bulunduran, kapsayan.
mukabil: karşılık.
müdafaa: savunma, koruma.
münasebet: vesile, -dan dolayı.
mütalâa: bir şeyi etraflıca düşünme, tetkik etme.
nam: ad, isim, lakap.
nazar: bakış, dikkat.
nesim: hafif lâtif rüzgâr, hoşa giden esinti, esinti.
nispet: oran, değer.
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver.
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sâfî: saf olan, katışıksız, duru.
sevk: ulaştırma, yöneltme.
suret: biçim, şekil, tarz.
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, içten ve karşılıksız merhamet.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.
tadat: sayma.
tahsin: beğenme, güzel bulma.
takdir: kıymet verme, beğenme.
tekrarât: tekrarlar.
vesile: aracı, vasıta

nazar-ı beşerde adîleştirilmek ihanetine mukabil, o tekraratın kıymetini tam göstermekle, Kur'ân'ın cihandeğer ulviyetini meydana koymuştur.

Saliklerinin her asırda fevkalâde bir metanetle sarılmalarıyla ve emir ve nehyine tamamen inkıyat etmeleriyle, güya yeni nazil olmuş gibi tazeliği ispat edilmiş olan Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın, bütün asırlarda, zalimlerine karşı şiddetli ve dehşetli ve tekrarlı tehditleri ve mazlumlarına karşı şefkatli ve rahmetli mükerrer taltifleri; hususiyle bu asrımıza bakan tehdidatı içinde, zalimlerine, misli görülmemiş bir hâlette, sanki feza-i ekberden bir numuneyi andıran semavî bir Cehennemle altı yedi seneden beri mütemadiyen feryadüfigan ettirmesi; ve keza, mazlumlarının bu asırdaki küllî fertleri başında Risale-i Nur Talebelerinin bulunması ve hakikaten bu talebeleri de ümem-i salifenin enbiyalarına verilen necatlar gibi pek büyük umumî ve hususî necatlara mazhar etmesi ve muarızları olan dinsizlerin Cehennemî azapla tokatlanmalarını göstermesi, hem iki güzel ve lâtif haşiyelerle hatime verilmek suretiyle çiçeğin tamam edilmesi bu fakir talebeniz Hüsrev'i o kadar büyük bir sürurla sonsuz bir şükre sevk etti ki; bu güzel çiçeğin verdiği sevinç ve süruru müddet-i ömrümde hissetmediğimi sevgili Üstadıma arz ettiğim gibi, kardeşlerime de kerratla söylemişim. Cenab-ı Hak, zayıf ve tahammülsüz omuzlarına pek azametli bar-ı sakil tahmil edilen siz sevgili Üstadımızdan ebediyen razı olsun. Ve yüklerinizi tahfif etmekle yüzlerinizi ebede kadar güldürsün, âmin.

adî: bayağı, aşağı, değersiz.
âmin: Yâ Rabbi! kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
arz: bir büyüğe sunma, gösterme, bildirme.
asr: yüzyıl.
azamet: büyüklük.
azap: günahlara karşı kabirde ve ahirette çekilecek ceza.
bâr-ı sakil: ağır yük.
Cehennemî: Cehennem gibi, (sıcak veya yakıcı).
cihandeğer: cihan kıymetinde. çok kıymetli.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ebed: sonsuzluk, daimîlik.
ebediyen: ebedî olarak, sonsuza kadar.
emir: dinin emir ve yasakları karşısında sorumlu bulunan erkek ve kadınların yapmakta sorumlu tutulduğu dinî işler.
enbiya: nebiler, peygamberler.
feryad ü figan: yüksek sesle bağırma, ağlama, sızlama, yardım isteme.
fevkalâde: olağanüstü.
feza-yı ekber: uzay.
güya: sanki.
hakikaten: doğrusu, gerçekten.
hâlet: hal, durum.
haşiye: dipnot.
hatime: son, nihayet, bitiş.
hususî: özel.
hususiyle: özellikle.
ihanet: hainlik, kötülük etme, arkadan vurma.
inkıyat: boyun eğme, bağlanma, teslim olma.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
kerrat: kereler, defalar, kezler.
keza: böylece, aynı şekilde.
kıymet: değer.
Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan aciz bırakan Kur'an-ı Kerim.
küllî: umumî, genel.
latîf: güzel, hoş.
mazhar: nail olma, şereflenme.
mazlum: zulüm görmüş, haksızlığa uğramış.
metanet: metin olma, dayanıklılık, sağlamlık.
misil: benzer, eş.
muarız: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif.
mukabil: karşılık.
müddet-i ömür: ömür müddeti, yaşam süresi, yaşama süresi.
mükerrer: tekrarlanmış, tekrar olunmuş.
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı.
nazar-ı beşer: insanın bakışı.
nazil: nüzul eden, inen.
necat: kurtuluş, kurtulma, halâs,.
hususî: özel.
hüccet: delil.
hürmet: şeref; saygı.
iman: inanma, itikat.
ins: insan, beşer, Âdemoğlu.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla, eksiksiz anlatma.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
kıymet: değer.
küllî: umumî, genel.
meal: mana, anlam, mefhum.
Melâike: melekler.
muhafaza: koruma.
nam: ad, isim.
nümune: örnek.
rükün: bir şeyi meydana getiren esas unsurlardan her biri, direk, dayanak.
rü'yetullah: Allah'ı görme, Allah'ın görülmesi; kulların ahirette, Cennette Allah'ı görmesi.
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.
Siracü'n-Nur: Risale-i Nur Külliyatından, Said Nursî'nin bir eseri.
şecere-i kudsiye: kutsal, mübarek ağaç.
şefaat: birinden başkasının kusurlarının veya suçunun bağışlanmasını dileme.
şer: kötülük.
tesellidâr: teselli bulmuş bir şekilde.
zayi: elden çıkmış, zarar, ziyan.
zikretmek: anma

Evet, sevgili Üstadım,

Biz Allah'tan, Kur'ân'dan, Habib-i Zîşandan ve Risale-i Nur'dan ve Kur'ân dellâlı siz sevgili Üstadımızdan ebediyen razıyız ve intisabımızdan hiçbir cihetle pişmanlığımız yok. Hem, kalbimizde, zerre kadar kötülük etmek için niyet yok. Biz, ancak Allah'ı ve rızasını istiyoruz. Gün geçtikçe, rızası içinde Cenab-ı Hakka vuslat iştiyaklarını kalbimizde teksif ediyoruz. Bilâistisna bize fenalık edenleri Cenab-ı Hakka terk etmekle affetmek ve bilakis bize zulmeden o zalimler de dahil olduğu hâlde herkese iyilik etmek, Risale-i Nur Talebelerinin kalplerine yerleşen bir şiar-ı İslâm olduğunu, biz istemeyerek ilân eden Hazret-i Allah'a hadsiz, hudutsuz şükürler ediyoruz.

Çok kusurlu talebeniz
Hüsrev

bilaistisna: istisnasız, ayırt etmeksizin.
bilakis: aksine, tersine, tam tersi.
cihet: yön, sebep, vesile.
dellâl: ilân edici; hakka davet eden.
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli.
Habib-i Zişan: şanlı sevgili, peygamberimiz.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hudutsuz: sınırsız.
intisap: mensup olma, bağlanma, girme.
iştiyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme.
kusur: eksiklik, noksan.
niyet: bir işi yapmayı önceden düşünme.
razı: rıza gösteren, kabul eden, hoşnut olan.
şiar-ı İslam: islamın belirtileri, izleri.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.
talebe: talep eden, öğrenci.
teksif: yoğunlaştırma, sıkılaştırma, sıkıştırma.
vuslat: bir şeye ulaşma, kavuşma, birleşme, erişme.
zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan.
zerre: maddenin en küçük parçası, molekül, atom.
zulüm: haksızlık.

On Birinci Mesele

MEYVENİN ON BİRİNCİ MESELESİNİN başı, bir meyvesi Cennet ve biri saadet-i ebediye ve biri rü'yetullah olan iman şecere-i kudsiyesinin hadsiz küllî ve cüz'î meyvelerinden yüzer numuneleri Risale-i Nur'da beyan ve hüccetlerle ispat edildiğinden, izahını Siracünnur'a havale edip küllî erkânının değil, belki cüz'î ve cüzlerin cüz'î ve hususî meyvelerinden birkaç numune beyan edilecek.

• *Birisi*: Bir gün, bir duada, "Yâ Rabbi! Cebrail, Mikâil, İsrafil, Azrail hürmetlerine ve şefaatlerine, beni cin ve insin şerlerinden muhafaza eyle" mealinde duayı dediğim zaman, herkesi titreten ve dehşet veren Azrail namını zikrettiğim vakit, gayet tatlı ve tesellidar ve sevimli bir hâlet hissettim, "Elhamdülillâh" dedim. Azrail'i cidden sevmeye başladım. Melâikeye iman rüknünün bu cüz'î ferdinin pek çok meyvelerinden yalnız bir cüz'î meyvesine gayet kısa bir işaret ederiz.

• *Birisi*: İnsanın en kıymetli ve üstünde titrediği malı, onun ruhudur. Onu zayi olmaktan ve fenâdan ve başıboşluktan muhafaza etmek için kuvvetli ve emin bir ele teslimin derin bir sevinç verdiğini kat'î hissettim. Ve insanın amelini yazan melekler hatırıma geldi. Baktım, aynen bu meyve gibi çok tatlı meyveleri var.

amel: fiil, iş.
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
cin: gözle görünmez, lâtif cisimlerden ibaret bir yaratık.
cüz: kısım, parça.
cüz'î: küçük, az.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
Elhamdülillah: Allah'a hamd olsun, hamd Allah'a aittir.
fena: yok olma, yokluk.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
halet: durum.
hususî: özel.
hürmet: riayet, ihtiram.
ins: insan, beşer, Âdemoğlu.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
küllî: umumî, genel.
meal: mana, anlam, mefhum.
muhafaza: koruma.
nam: ad, isim.
numune: örnek.
rükün: esas, kaide, prensip.
rü'yetullah: kulların Cennet'te Allah'ı görmesi.
şecere-i kudsiye: kutsal, mübarek ağaç.
şefaat: Hz. Peygamberin ve diğer salih kulların, bazı günahkâr mü'minleri bağışlamasını Allah'tan dilemeleri.
şer: kötülük.
tesellidâr: teselli bulmuş bir şekilde.
vakit: zaman.
zayi: elden çıkmış, zarar, ziyan.
zikir: Allah'ın adlarını anarak dua etme, Allah'ı anma

• *Birisi*: Her insan, kıymetli bir sözünü ve fiilini bâkîleştirmek için, iştiyakla kitabet ve şiir, hatta sinema ile hıfzına çalışır. Hususan, o fiillerin Cennette bâkî meyveleri bulunsa, daha ziyade merak eder. Kiramen Kâtibîn, insanın omuzlarında durup, onları ebedî manzaralarda göstermek ve sahiplerine daimî mükâfat kazandırmak o kadar bana şirin geldi ki, tarif edemem.

Sonra, ehl-i dünyanın beni hayat-ı içtimaiyedeki her şeyden tecrit etmek için bütün kitaplarımdan ve dostlarımdan ve hizmetçilerimden ve teselli verici işlerden ayrı düşürmeleriyle beraber, gurbet vahşeti beni sıkarken ve boş dünya başıma yıkılırken, melâikeye imanın pek çok meyvelerinden birisi imdadıma geldi; kâinatımı ve dünyamı şenlendirdi, melekler ve ruhanîlerle doldurdu, âlemimi sevinçle güldürdü. Ve ehl-i dalâletin dünyaları vahşet ve boşluk ve karanlıkla ağladıklarını gösterdi.

Hayalim, bu meyvenin lezzetiyle mesrur iken, umum peygamberlere imanın pek çok meyvelerinden buna benzer bir tek meyvesini aldı, tattı. Birden, bütün geçmiş zamanlardaki enbiyalarla yaşamış gibi, onlara imanım ve tasdikim, o zamanları ışıklandırdı ve imanımı küllî yapıp genişlendirdi ve ahir zaman Peygamberimizin imana ait olan davalarına binler imza bastırdı, şeytanları susturdu.

Birden, Hikmetü'l-İstiaze Lem'asında kat'î cevabı bulunan bir sual kalbime geldi ki:

ahir zaman: dünyanın son zamanı ve son devresi, dünya hayatının kıyamete yakın son devresi.
âlem: dünya, cihan.
bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan.
daimî: sürekli, devamlı.
dava: takip edilen fikir, iddia.
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli.
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli; yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler.
ehl-i dünya: dünyaya bağlı, dünya adamı, ahireti düşünmeyen.
enbiya: nebiler, peygamberler.
fiil: iş, hareket.
gurbet: yabancı yere gidip kalma, doğup büyünülen yerler dışında kalma.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı.
hıfz: ezberleme, zihinde saklama, hatırda tutma.
hususan: bilhassa, özellikle.
iman: inanma, itikat.
imdat: yardım.
iştiyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
Kiramen Kâtibin: yazıcı melekler, insanların iki tarafında bulunup, sevaplarını ve günahlarını yazan meleklerin adı.
kitabet: kâtiplik, yazma.
kıymet: değer.
küllî: umumî, genel.
melâike: melekler.
mesrur: sevinçli, memnun, şen, sürurlu.
mükâfat: iyi bir iş, hizmet veya başarıdan ötürü verilen şey, ödül.
peygamber: Allah tarafından haber getirerek İlahî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, nebi.
ruhanî: gözle görülmeyen, cismi olmayan, elle tutulamayan varlıklar.
sual: soru.
tarif: bir şeyi bütün vasıflarını içine alacak şekilde anlatma.
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme.
tecrîd: bir kişinin başka bir insan veya nesneyle olan ilişkisini kesme.
teselli: avutma, acısını dindirme.
umum: bütün.
vahşet: ıssızlık, tenhalık, yalnızlık.
vahşet: ürkütücü ve korkunç olan şey.
ziyade: çok, fazla

"Bu meyveler gibi hadsiz tatlı semereler ve faydalar ve hasenatın gayet güzel neticeleri ve menfaatleri ve Erhamürrâhimîn'in gayet merhametkârâne tevfikleri ve inayetleri ehl-i hidayete yardım edip kuvvet verdikleri hâlde, ehl-i dalâlet neden çok defa galebe eder ve bazen yirmisi yüz tane ehl-i hidayeti perişan eder?" diye, manen benden soruldu. Ve bu tefekkür içinde, şeytanın gayet zayıf desiselerine karşı Kur'ân'ın büyük tahşidatı ve melâikeleri ve Cenab-ı Hakkın yardımını ehl-i imana göndermesi hatıra geldi. Risale-i Nur'un onun hikmetini kat'î hüccetlerle izahına binaen, o sualin cevabına gayet kısa bir işaret ederiz.

Evet, bazen serseri ve gizli muzır bir adamın bir saraya ateş atmaya çalışması yüzünden yüzer adamın yapması gibi, yüzer adamın muhafazası ile ve bazen devlete ve padişaha iltica ile o sarayın vücudu devam edebilir. Çünkü, onun vücudu, bütün şeraitin ve erkânın ve esbabın vücuduyla olabilir. Fakat, onun ademi ve harap olması, bir tek şartın ademiyle vaki ve bir serserinin bir kibritiyle yanıp mahvolduğu gibi, ins ve cin şeytanları az bir fiil ile büyük tahribat ve dehşetli manevî yangınlar yaparlar.

Evet, bütün fenalıklar ve günahlar ve şerlerin mâyesi ve esasları ademdir, tahriptir. Sureten vücudun altında, adem ve bozmak saklıdır. İşte cinnî ve insî şeytanlar ve şerirler, bu noktaya istinaden gayet zayıf bir kuvvetle hadsiz bir kuvvete karşı dayanıp, ehl-i hak ve hakikati Cenab-ı Hakkın dergâhına ilticaya ve kaçmaya her vakit

adem: yokluk, olmama.
binaen: -den dolayı, bu sebepten.
cin: gözle görünmez, lâtif cisimlerden ibaret bir yaratık.
cinnî: cin taifesinden olan.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
dergâh: sığınılacak yer.
desise: hile, oyun, aldatmaca.
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli; yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler.
ehl-i hak: hak ehli, iman, İslâmiyet ve hak yolunda olan, hak mezhepte olan.
ehl-i hakikat: hakikati arzulayanlar, gerçeği bulup onun peşinden gidenler; Allah adamı.
ehl-i hidayet: hidayette ve doğru yolda olanlar, hidayete erişmiş kimseler.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri.
Erhamü'r-Râhimîn: merhamet edenlerin en merhametlisi olan Allah.
erkân: rükünler, esaslar.
esbap: sebepler, vasıtalar.
faide: fayda.
fiil: iş, hareket.
galebe: galip gelme, yenme, üstünlük.
gayet: son derece.
günah: Allah'ın emirlerine aykırı davranış, uygunsuz fiil, dinî suç.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hasenat: iyi ameller, iyi işler, hayırlar.
hikmet: İlâhî gaye, gizli sebep.
hüccet: delil.
iltica: sığınma, güvenme, dayanma.
inayet: yardım, ihsan, lütuf.
ins: insan, beşer, Âdemoğlu.
insî: insan cinsinden.
istinaden: istinat ederek, dayanarak, güvenerek, delil kabul ederek.
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla, eksiksiz anlatma.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu.
kuvvet: güç, kudret.
mahvolma: yok olma, ortadan kalkma, batma.
manen: mana bakımından, manaca.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mâye: maya, asıl ve gerekli madde; temel, esas, asıl, öz.
mecbur: zorunda kalma.
melâike: melekler.
menfaat: fayda.
merhametkârâne: acıyarak, merhamet göstererek.
muhafaza: koruma.
muzırr: zararlı, zarar veren.
padişah: hükümdar, sultan.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
semere: meyve, güzel netice.
serseri: ötede beride başı boş gezen, işsiz, güçsüz.
sual: soru.
sureten: suret olarak, görünüş itibarıyla, şekilce, şekil olarak.
şer: kötülük.
şerait: şartlar.
şerir: şer işleyen, kötülük işleyen, fenalık yapan.
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar.
tahrip: harap etme, yıkma, bozma.
tahşidat: yığmalar, biriktirmeler, toplamalar.
tefekkür: derin düşünme; eşyanın hakikatini, yaratıcının sırlarını kavramak ve ibret almak için zihnen ve kalben düşünme.
tevfik: başarı, muvaffakiyet.
vâki: vuku bulan, olan.
vücut: beden, varlık

mecbur ettiğinden, Kur'ân, onları himaye için büyük tahşidat yapar. Doksan dokuz esma-i İlâhiyeyi onların ellerine verir. O düşmanlara karşı sebat etmelerine çok şiddetli emirler verir.

Bu cevaptan, birden pek büyük bir hakikatin ucu ve azametli, dehşetli bir meselenin esası göründü. Şöyle ki:

Nasıl ki Cennet bütün vücut âlemlerinin mahsulâtını taşıyor ve dünyanın yetiştirdiği tohumları bâkiyâne sümbüllendiriyor. Öyle de, Cehennem dahi, hadsiz dehşetli adem ve hiçlik âlemlerinin çok elim neticelerini göstermek için, o adem mahsulâtlarını kavuruyor. Ve o dehşetli Cehennem fabrikası, sair vazifeleri içinde, âlem-i vücut kâinatını âlem-i adem pisliklerinden temizlettiriyor. Bu dehşetli meselenin şimdilik kapısını açmayacağız; inşaallah sonra izah edilecek.

Hem, meleklere iman meyvesinden bir cüz'ü ve Münker ve Nekir'e ait bir numunesi şudur:

"Herkes gibi ben dahi muhakkak gireceğim" diye, mezarıma hayalen girdim. Ve kabirde yalnız, kimsesiz, karanlık, soğuk, dar bir haps-i münferitte, bir tecrid-i mutlak içindeki tevahhuş ve me'yusiyetten tedehhüş ederken, birden Münker ve Nekir taifesinden iki mübarek arkadaş çıkıp geldiler. Benimle münazaraya başladılar. Kalbim ve kabrim genişlediler, nurlandılar, hararetlendiler. Âlem-i ervaha pencereler açıldı. Ben de, şimdi hayalen ve istikbalde hakikaten göreceğim o vaziyete bütün canımla sevindim ve şükrettim.

adem: yokluk, hiçlik.
âlem: varlık sınıflarından her biri.
âlem-i adem: yokluk, hiçlik âlemi.
alem-i ervah: ruhlar âlemi.
âlem-i vücut: varlık âlemi, vücut âlemi.
azamet: büyüklük.
bâkiyâne: daimî, sonsuz bir şekilde.
cüz: kısım, parça.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
elîm: şiddetli, çok dert ve keder veren.
esma-yı İlâhiye: Allah'ın isimleri.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek, esas.
hakikaten: doğrusu, gerçekten.
haps-i münferit: ehl-i dalâlet için ölüm ve kabir.
hararet: ateşlilik, coşkunluk, heyecanlılık.
hayalen: hayal olarak, hayâlî bir şekilde, zihinde tasarlayıp canlandırarak.
himaye: koruma, muhafaza etme.
iman: inanma, itikat.
inşaallah: 'Allah izin verirse' manasında kullanılan bir dua.
istikbal: gelecek zaman.
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla, eksiksiz anlatma.
kabir: mezar.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu.
mahsulât: meyveler, ürünler.
mesele: önemli konu.
me'yusiyet: ümitsizlik.
mezar: kabir, ölünün gömüldüğü yer.
muhakkak: doğruluğu kesinlik kazanmış, mutlak.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
münazara: bir konu üzerinde belli kurallara uyularak yapılan tartışma.
Münker Nekir: sorgu melekleri, öldükten sonra insanları sorgulayan melekler.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
nümune: örnek.
sâir: diğer, başka, öteki.
sebat: kararlı olma, kararından vazgeçmeme, azimlilik.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.
tahşidat: yığmalar, biriktirmeler, toplamalar.
taife: bölük, takım, güruh, fırka.
tecrîd-î mutlak: tam bir yalnızlık, hiç kimseyle görüşememek.
tedehhüş: dehşete düşme, korkma, ürkme.
tevahhuş: yalnızlaşma, vahşileşme, yabancılaşma.
vazife: görev.
vaziyet: durum.
vücut: beden, varlık

Sarf ve nahiv ilmini okuyan bir medrese talebesinin vefat edip, kabirde Münker ve Nekir'in مَنْ رَبُّكَ (Senin Rabbin kimdir?) diye suallerine karşı, kendini medresede zannedip, nahiv ilmi ile cevap vererek, [1] مَنْ müptedadır, [2] رَبُّكَ onun haberidir. Müşkül bir meseleyi benden sorunuz, bu kolaydır" diyerek, hem o melâikeleri, hem hazır ruhları, hem o vakıayı müşahede eden orada bulunan bir keşfelkubur velîsini güldürdü ve rahmet-i İlâhiyeyi tebessüme getirdi. Azaptan kurtulduğu gibi, Risale-i Nur'un bir şehit kahramanı olan Merhum Hafız Ali, hapiste Meyve Risalesini kemal-i aşkla yazarken ve okurken vefat edip, kabirde melâike-i suale mahkemedeki gibi Meyve hakikatleri ile cevap verdiği misillü, ben de ve Risale-i Nur Şakirtleri de o suallere karşı Risale-i Nur'un parlak ve kuvvetli hüccetleriyle istikbalde hakikaten ve şimdi manen cevap verip, onları tasdike ve tahsine ve tebrike sevk edecekler inşaallah.

Hem, meleklere imanın saadet-i dünyeviyeye medar cüz'î bir numunesi şudur ki:

İlmihalden iman dersini alan bir masum çocuğun, yanında ağlayan ve masum bir kardeşinin vefatı için vaveylâ eden diğer bir çocuğa, "Ağlama, şükreyle. Senin kardeşin meleklerle beraber Cennete gitti. Orada gezer. Bizden daha iyi keyfedecek, melekler gibi uçacak. Her

1. Kim.
2. Senin Rabbin.

azap: günahlara karşı kabirde ve ahirette çekilecek ceza.
cüz'î: küçük, az.
haber: Arapça dilbilgisinde, isim cümlelerinde yüklem vazifesi gören kelime veya kelime grubu.
hakikat: gerçek, esas.
hakikaten: hakikat olarak.
hüccet: delil.
ilim: bilme, bilgi.
İlmihal: "hâl ilmi" mânâsında herkese gerekli olan dinî hükümleri bildirmek maksadıyla yazılan kitaplara verilen isim.
iman: inanma, itikat.
inşaallah: 'Allah izin verirse' manasında kullanılan bir dua.
istikbal: gelecek zaman.
kabir: mezar.
kemal-i aşk: aşkın son derecesi; tam bir aşk, büyük bir aşk.
keşfü'l-kubur: kabirdeki ölülerin hâllerini anlama.
mahkeme: dava, duruşma.
manen: mana bakımından, manaca.
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz.
medar: sebep, vesile.
medrese: İslâm dünyasında düzenli öğretim kuruluşu, mektep.
melâike: melekler.
melâike-i sual: sorgu, sual melekleri.
merhum: rahmete kavuşmuş, ölmüş, ölü.
mesele: önemli konu.
misillü: gibi, benzeri.
Münker Nekir: sorgu melekleri, öldükten sonra insanları sorgulayan melekler.
müptedа: isim cümlelerinde özne.
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme.
müşkül: güç, zor, çetin.
nahv: söz dizimi, cümle bilimi; sentaks.
nümune: örnek.
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah.
rahmet-i İlâhîye: Allah'ın sonsuz rahmeti, İlâhî rahmet.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
saadet-i dünyeviye: dünya ile ilgili saadet, dünya hayatındaki mutluluk, dünya saadeti.
sarf: dilbilgisinin, dilin çekim şekilleri, yapımı ve kullanımı ile ilgili konuları araştıran bölümü, morfoloji, şekil bilgisi.
sevk: ulaştırma, yöneltme.
sual: soru.
şakirt: talebe, öğrenci.
şehit: Allah'ın ve yüce dininin adını yüceltme uğrunda canını feda ederek savaşta vurulup ölen Müslüman.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.
tahsin: beğenme, güzel bulma.
talebe: talep eden, öğrenci.
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme.
tebessüm: gülümseme.
vakıa: vuku bulan, olan şey.
vaveylâ: çığlık, feryat.
vefat: ölme.
velî: Allah'ın sevgisine, himayesine kavuşmuş, ermiş kimseler, Allah dostu, evliya.
zan: sanma, kesin olarak bilmeksizin kuvvetli ihtimalle hükmetme

yeri seyredebilir" deyip, feryat edenin ağlamasını tebessüme ve sevince çevirmesidir.

Ben de, aynen bu ağlayan çocuk gibi, bu hazin kışta ve elim bir vaziyetimde gayet elim iki vefat haberini aldım. Biri, hem âlî mekteplerde birinciliği kazanan, hem Risale-i Nur'un hakikatlerini neşreden biraderzadem merhum Fuad; ikincisi, hacca gidip sekerat içinde tavaf ederken, tavaf içinde vefat eden Âlime Hanım namındaki merhume hemşirem. Bu iki akrabamın ölümleri, İhtiyar Risalesinde yazılan merhum Abdurrahman'ın vefatı gibi beni ağlatırken, imanın nuruyla o masum Fuad, o saliha hanım, insanlar yerinde meleklere, hurilere arkadaş olduklarını ve bu dünyanın tehlike ve günahlarından kurtulduklarını manen, kalben gördüm. O şiddetli hüzün yerinde büyük bir sevinç hissedip hem onları, hem Fuad'ın pederi kardeşim Abdülmecid'i, hem kendimi tebrik ederek Erhamürrâhimîn'e teşekkür ettim. Bu iki merhumeye rahmet duası niyetiyle buraya yazıldı, kaydedildi.

Risale-i Nur'daki bütün mizanlar ve muvazeneler, imanın saadet-i dünyeviyeye ve uhreviyeye medar meyvelerini beyan ederler. Ve o küllî ve büyük meyveler, bu dünyada gösterdikleri saadet-i hayatiye ve lezzet-i ömür cihetiyle, "Her mü'minin imanı, ona bir saadet-i ebediyeyi kazandıracak, belki sümbül verecek ve o surette inkişaf edecek" diye haber verirler. Ve o küllî ve pek çok meyvelerinden beş meyvesi, meyve-i Miraç olarak Otuz

akraba: yakınlar, aralarında soyca yakınlık bulunanlar, hısımlar.
âlî: yüce, yüksek, ulu.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
biraderzade: kardeş çocuğu, yeğen.
cihet: yön.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
elîm: şiddetli, çok dert ve keder veren.
Erhamü'r-Râhimîn: merhamet edenlerin en merhametlisi olan Allah.
feryat: haykırma, çığlık.
gayet: son derece.
günah: Allah'ın emirlerine aykırı davranış, uygunsuz fiil, dinî suç.
hakikat: gerçek, esas.
hazîn: keder meydana getiren, acı uyandıran, hüzün veren.
hemşire: kız kardeş, bacı.
hûrî: Cennet kızı, Cennet güzeli.
hüzn: keder, tasa, gam, hüzün.
iman: inanma, itikat.
inkişaf: ortaya çıkma, keşfolunma.
kalben: kalp ile, kalpten.
küllî: umumî, genel.
lezzet-i ömür: hayat, yaşama lezzeti.
manen: mana bakımından, manaca.
masum: suçsuz, günahsız, saf, temiz.
medar: sebep, vesile.
mektep: eğitim ve öğretim kuruluşu, ilim ve irfan öğrenilen yer, okul.
merhum: rahmete kavuşmuş, ölmüş, ölü.
merhume: vefat etmiş, rahmete kavuşmuş kadın.
meyve-i Miraç: Miraç'ın meyvesi, Miraç'ın faydalı neticeleri.
mizan: ölçü, denge.
muvazene: denge.
mü'min: iman eden, inanan.
nam: ad, isim.
neşretme: dağıtma, yayma, saçma.
niyet: bir işi yapmayı önceden düşünme.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
peder: baba.
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
saadet-i dünyeviye: dünya ile ilgili saadet, dünya hayatındaki mutluluk, dünya saadeti.
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.
saadet-i hayatiye: hayattaki mutluluk.
saadet-i uhreviye: ahiretle ilgili saadet, ahiretteki mutluluk.
sâliha: temiz, saf, iyi işler yapan, dinin emirlerini tam olarak yerine getiren takva sahibi kadın.
sekerat: ölmek üzere olan bir kişinin kendinden geçmesi.
suret: biçim, tarz, görünüş.
tavâf: haccın şartlarından olarak, hacıların Kâbe'nin etrafında yedi kez dolaşmaları.
tebessüm: gülümseme.
teşekkür: yapılan bir iyilik karşısında minnet, memnuniyet ve şükür ifade etme, şükretme.
vaziyet: durum.
vefat: ölüm

Birinci Sözün ahirinde ve beş meyvesi Yirmi Dördüncü Sözün Beşinci Dalında numune olarak yazılmış.

Erkân-ı imaniyenin her birinin ayrı ayrı pek çok, belki hadsiz meyveleri olduğu gibi, mecmuunun birden çok meyvelerinden bir meyvesi, koca Cennet ve biri de saadet-i ebediye ve biri de, belki en tatlısı da rü'yet-i İlâhiyedir diye, başta demiştik. Ve Otuz İkinci Sözün ahirindeki muvazenede, imanın saadet-i dâreyne medar bir kısım semereleri güzel izah edilmiş.

İman-ı bilkader rüknünün kıymettar meyveleri bu dünyada bulunduğuna bir delil, umum lisanında مَنْ اٰمَنَ بِالْقَدَرِ اَمِنَ مِنَ الْكَدَرِ[1] darbımesel olmuştur. Yani, "*Kadere iman eden, gamlardan kurtulur.*" Risale-i Kaderin ahirinde güzel bir temsil ile, iki adamın şahane bir sarayın bahçesine girmesiyle, bir küllî meyvesi beyan edilmiş. Hatta ben kendi hayatımda binler tecrübelerimle gördüm ve bildim ki, kadere iman olmazsa, hayat-ı dünyeviye saadeti mahvolur. Elim musibetlerde, ne vakit kadere iman cihetine bakardım, musibet gayet hafifleşiyor görüyordum ve "Kadere iman etmeyen nasıl yaşayabilir?" diye hayret ederdim.

Melâikeye iman rüknünün küllî meyvelerinden birisine Yirmi İkinci Sözün İkinci Makamında şöyle işaret edilmiş ki:

1. Hadis-i şerif: Ramuzü'l-Ehadis, 1:193.)

ahir: son.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
cihet: yön.
darbımesel: atasözü, vecize.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
elîm: şiddetli, çok dert ve keder veren.
erkân-ı imaniye: imana ait esaslar.
gam: keder, üzüntü.
gayet: son derece.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
iman: inanma, itikat.
iman-ı bilkader: kadere inanmak.
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla, eksiksiz anlatma.
kader: Cenab-ı Hakkın ezelî ilmi ile, kâinatta olmuş ve olacak bütün şeylerin varlık ve yokluğunu, geçmiş ve geleceğini bilmesi.
kıymettar: kıymetli, değerli.
küllî: umumî, genel.
lisan: dil.
mahvolma: yok olma, ortadan kalkma, batma.
mecmu: toplam, tüm.
medar: sebep, vesile.
melâike: melekler.
musibet: felaket, bela.
muvazene: denge.
nümune: örnek.
Risale-i Kader: Kader Risalesi.
rükün: bir şeyi meydana getiren esas unsurlardan her biri, direk, dayanak.
rü'yet-i İlâhîye: Allah'ı görme, Allah'ın görülmesi.
saadet: mutluluk.
saadet-i dâreyn: iki cihan saadeti, dünya ve ahiret mutluluğu.
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.
semere: meyve, güzel netice.
şahane: mükemmel, muhteşem.
tecrübe: yaşayarak elde edilen iyi veya kötü kazanımlar.
temsil: benzetme.
umum: bütün

Azrail Aleyhisselâm Cenab-ı Hakka münacat edip demiş: "Kabz-ı ervah vazifesinde Senin ibadın benden küsecekler, şekva edecekler."

Ona cevaben denilmiş: "Senin vazifene hastalıkları ve musibetleri perde yapacağım; tâ ibadımın şekvaları onlara gitsin, sana gelmesin."

Aynen bu perdeler gibi, Azrail Aleyhisselâmın vazifesi de bir perdedir—tâ haksız şekvalar Cenab-ı Hakka gitmesin. Çünkü, ölümdeki hikmet ve rahmet ve güzellik ve maslahat cihetini herkes göremez. Zahire bakıp itiraz eder, şekvaya başlar. İşte bu haksız şekvalar Rahîm-i Mutlaka gitmemek hikmetiyle, Azrail Aleyhisselâm perde olmuş.

Aynen bunun gibi, bütün meleklerin, belki bütün esbab-ı zahiriyenin vazifeleri, izzet-i rububiyetin perdeleridir. Tâ güzellikleri görünmeyen ve hikmetleri bilinmeyen şeylerde kudret-i İlâhiyenin izzeti ve kudsiyeti ve rahmetinin ihatası muhafaza edilsin, itiraza hedef olmasın ve hasis ve ehemmiyetsiz ve merhametsiz şeylerle kudretin mübaşereti nazar-ı zahirîde görünmesin. Yoksa, hiçbir sebebin hakikî tesiri ve icada hiç kabiliyeti olmadığını, her şeyde tevhid sikkeleri kat'î gösterdiğini, Risale-i Nur hadsiz delilleriyle ispat etmiş. Halk etmek, icat etmek Ona mahsustur. Esbap, yalnız bir perdedir. Melâike gibi zîşuur olanların, yalnız cüz-i ihtiyarıyla cüz'î, icatsız, kesb denilen bir nevi hizmet-i fıtriye ve amelî bir nevi ubudiyetten başka ellerinde yoktur.

aleyhisselam: Allah'ın selamı onun üzerine olsun.
amelî: yaparak, yapmak suretiyle, uygulamalı, pratik, tecrübî.
cevaben: cevap olarak, karşılık şeklinde.
cihet: yön.
cüz-i ihtiyar: icattan mahrum, hak kazanmaktan başka hiç bir şeye gücü yetmeyen az bir arzu serbestliği, cüz'i irade.
cüz'î: küçük, az.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
ehemmiyetsiz: önemsiz.
esbab-ı zâhiriye: görünüşe ait sebepler.
esbap: sebepler, vasıtalar.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikî: gerçek.
halk: yaratma, yaratış.
hasîs: adi, alçak, bayağı.
hikmet: İlahî gaye, gizli sebep.
hikmet: İlahî gaye, gizli sebep, fayda.
hizmet-i fıtriye: yaratılıştan gelen hizmet etme kabiliyeti.
ibad: abdler, kullar, ibadet edenler.
icat: vücuda getirme, yoktan var etme.
ihata: kuşatma, içine alma.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
itiraz: kabul etmediğini belirtme, karşı çıkma.
izzet: şeref, yücelik; kuvvet, kudret, üstünlük.
izzet-i rububiyet: Cenab-ı Hakk'ın yaratıkları terbiye ve idare etmekte gösterdiği izzet ve üstünlük.
kabiliyet: istidat, yetenek.
kabz-ı ervah: ruhların alınması, ölme.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
kesb: Allah tarafından verilen bir kabiliyetin sonradan insan tarafından kazanılması; ortaya çıkarılması.
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
kudret-i İlâhiye: Allah'ın kudreti, Allah'ın kudretiyle yaptığı işler, fiiller, tasarruflar.
kudsiyet: kutsallık, mukaddeslik, azizlik.
mahsus: bir şeye veya kişiye has olan.
maslahat: uygun iş.
melâike: melekler.
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, esirgemek.
muhafaza: koruma.
musibet: felaket, bela.
mübaşeret: bir işe başlama, girişme, tutuşma, bulaşma, temas.
münacat: Allah'a dua etme, yalvarma, Onun manevî huzurunda tazarru ve niyazda bulunma.
nazar-ı zâhirî: zahirî bakış, dış görünüşe ehemmiyet vererek yapma.
nevi: çeşit, tür.
Rahîm-i Mutlak: mutlak merhamet sahibi olan Cenab-ı Hak.
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sikke: alâmet, nişan, turra.
şekva: şikâyet, yakınma, hoşnutsuzluk, memnuniyetsizlik.
tesir: etki.
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme.
ubudiyet: kulluk.
vazife: görev.
zahir: dış yüz, görünüş.
zîşuur: şuurlu, şuur sahibi.

Evet, izzet ve azamet isterler ki, esbap perdedar-ı dest-i kudret ola aklın nazarında.

Tevhid ve ehadiyet isterler ki, esbap ellerini çeksinler tesir-i hakikîden.

İşte, nasıl ki melekler ve umur-i hayriyede ve vücudiyede istihdam edilen zahirî sebepler, güzellikleri görünmeyen ve bilinmeyen şeylerde kudret-i Rabbaniyeyi kusurdan, zulümden muhafaza edip, takdis ve tesbih-i İlâhîde birer vesiledirler. Aynen öyle de, cinnî ve insî şeytanlar ve muzır maddelerin umur-i şerriyede ve ademiyede istimalleri dahi, yine kudret-i Sübhaniyeyi gadirden ve haksız itirazlardan ve şekvalara hedef olmaktan kurtarmak ile takdis ve tesbihat-ı Rabbaniyeye ve kâinattaki bütün kusurattan müberra ve münezzehiyetine hizmet ediyorlar. Çünkü, bütün kusurlar ademden ve kabiliyetsizlikten ve tahripten ve vazife yapmamaktan —ki birer ademdirler— ve vücudu olmayan ademî fiillerden geliyor. Bu şeytanî ve şerli perdeler, o kusurata merci olup, itiraz ve şekvaları bilistihkak kendilerine alarak, Cenab-ı Hakkın takdisine vesile oluyorlar. Zaten şerli ve ademî ve tahripçi işlerde kuvvet ve iktidar lâzım değil. Az bir fiil ve cüz'î bir kuvvet, belki vazifesini yapmamakla, bazen büyük ademler ve bozmaklar oluyor. O şerir failler muktedir zannedilirler. Hâlbuki, ademden başka hiç tesirleri ve cüz'î bir kesbden hariç bir kuvvetleri yoktur. Fakat, o şerler ademden geldiklerinden, o şerirler hakikî faildirler. Bilistihkak, eğer zîşuur ise cezayı çekerler. Demek, seyyiatta o fenalar, faildirler. Fakat, haseneler ve hayırlarda

adem: yokluk, hiçlik.
ademî: yoklukla ilgili, yokluğa dair.
azamet: büyüklük, ululuk, yücelik.
bilistihkak: lâyıkıyla, liyakatı olarak, hakkıyla, hak ederek.
ceza: karşılık, azap.
cinnî: cin taifesinden olan.
cüz'î: küçük, az.
ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğinin tecelli etmesi, görünmesi.
esbap: sebepler, vasıtalar.
fail: fiili işleyen, yapan, tesir eden.
fiil: iş, hareket.
gadir: zulüm, hainlik.
hakikî: gerçek.
hariç: bir şeyin dışı, dışarısı, dışta kalan.
hasene: hayırlı amel, Allah rızasına uygun iş.
iktidar: güç, idareyi elinde bulundurma.
insî: insan cinsinden.
istihdam: bir hizmette kullanma, çalıştırma.
istimâl: kullanma.
izzet: şeref, yücelik; kuvvet, kudret, üstünlük.
kabiliyet: istidat, yetenek.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kesb: Allah tarafından verilen bir kabiliyetin sonradan insan tarafından kazanılması; ortaya çıkarılması.
kudret-i Rabbaniye: her şeyi terbiye eden Allah'ın sonsuz kudret ve kuvveti.
kudret-i Sübhaniye: her türlü eksiklikten ve noksandan uzak olan Allah'ın gücü.
kusur: eksiklik, noksan, özür.
kusûrat: kusurlar, noksanlıklar, eksiklikler, özürler.
kuvvet: güç, kudret.
merci: merkez, dönülecek yer.
muhafaza: koruma.
muktedir: iktidarlı, gücü yeten.
muzırr: zararlı, zarar veren.
müberra: temize çıkmış, aklanmış; müstesna, azade.
münezzehiyet: hiç bir şeye muhtaç olmama, eksiksiz, noksansız, kusursuz olma.
nazar: bakış, nezdinde.
perdedar-ı dest-i kudret: kudret elinin perdecisi, İlâhî kudreti gizleyen, İlâhî kudretin önündeki perde.
seyyiat: seyyieler, fenalıklar, kötülükler.
şekva: şikâyet, yakınma, hoşnutsuzluk, memnuniyetsizlik.
şer: kötülük.
şerir: şer işleyen, kötülük işleyen, fenalık yapan.
şeytanî: şeytana ait, şeytana has, şeytanla ilgili.
tahrip: harap etme, yıkma, bozma.
takdis: yüceltme, mukaddes sayma, kudsî ve mübarek sayma.
tesbihat-ı Rabbaniye: Allah'a yapılan zikir, tesbih ve dualar.
tesbih-i İlâhî: Allah'ı zikir ve tesbih etme.
tesir: etki.
tesir-i hakikî: gerçek tesir, etki.
Tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme.
umur-ı hayriye ve vücûdiye: hayırlı işler ve vücutla alakalı işler ve emirler.
umur-ı hayriye: hayırlı işler.
umur-ı şerriye ve ademiye: şerle ilgili, kötü, yokluğa ve hiçliğe dair işler.
umur-ı şerriye: şerle ilgili işler, kötü işler.
vazife: görev.
vesile: aracı, vasıta.
vücut: beden, varlık.
zahirî: görünüşte olan; zahire, dışa ait olan.
zan: sanma, kesin olarak bilmeksizin kuvvetli ihtimalle hükmetme.
zîşuur: şuurlu, şuur sahibi.
zulüm: haksızlık

ve amel-i salihte vücut olmasından, o iyiler hakikî fail ve müessir değiller, belki kabildirler, feyz-i İlâhîyi kabul ederler. Ve mükâfatları dahi sırf bir fazl-ı İlâhîdir, diye Kur'ân-ı Hakîm, مَٓا اَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنَ اللّٰهِ وَمَٓا اَصَابَكَ مِنْ سَيِّئَةٍ فَمِنْ نَفْسِكَ [1] ferman eder.

Elhâsıl: Vücut kâinatları ve hadsiz adem âlemleri birbirleriyle çarpışırken ve Cennet ve Cehennem gibi meyveler verirken; ve bütün vücut âlemleri اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ ❁ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ [2] ve bütün adem âlemleri سُبْحَانَ اللّٰهِ ❁ سُبْحَانَ اللّٰهِ [3] derken; ve ihatalı bir kanun-i mübareze ile melekler şeytanlarla ve hayırlar şerlerle, tâ kalbin etrafındaki ilham vesvese ile mücadele ederken, birden meleklere imanın bir meyvesi tecelli eder, meseleyi halledip karanlık kâinatı ışıklandırır, اَللّٰهُ نُورُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ [4] ayetinin envarından bir nurunu bize gösterir. Ve bu meyve ne kadar tatlı olduğunu tattırır.

İkinci bir küllî meyvesine Yirmi Dördüncü ve *elif*'ler kerametini gösteren Yirmi Dokuzuncu Sözler işaret edip, parlak bir surette meleklerin vücudunu ve vazifesini ispat etmişler.

Evet, kâinatın her tarafında, cüz'î ve küllî her şeyde, her nevide, kendini tanıttırmak ve sevdirmek içinde merhametkârâne bir haşmet-i rububiyet, elbette o haşmete, o merhamete, o tanıttırmaya, o sevdirmeye karşı

---

1. Sana her ne iyilik erişirse Allah'tandır. Sana her ne kötülük gelirse, o da kendi kusurun sebebiyledir. (Nisâ Suresi: 79.)
2. Ezelden ebede kadar her türlü hamd ve şükür Allah'a mahsustur.
3. Allah her türlü kusur ve noksandan uzaktır.
4. Allah, göklerin ve yerin nurudur. (Nur Suresi: 35.)

---

adem: yokluk, hiçlik.
âlem: dünya, cihan.
amel-i salih: Allah rızasına uygun hayırlı iş, dine uygun hareket, davranış.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
cüz'î: az, parçaya ait olan.
ebed: sonu olmayan gelecek zaman, sonsuzluk, daimîlik.
elhâsıl: hasılı, netice itibariyle, kısaca.
envar: nurlar, aydınlıklar, ışıklar.
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman, öncesizlik.
fail: fiili işleyen, yapan, tesir eden.
fazl-ı İlâhî: Allah'ın lutfu, ihsanı.
feyz-i İlâhî: Allah'ın feyzi, bolluğu, lutfu.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikî: gerçek.
hall: çözme, karışık bir meseleyi şüphe edilmeyecek derecede açıklama.
hamd: methetme, övme, yüceltme.
haşmet: ihtişam, heybet, büyüklük.
haşmet-i Rububiyet: Rablığın, idare ve terbiye ediciliğin haşmeti, heybeti, büyüklüğü.
ihatalı: kuşatıcı.
ilham: belli bilgi vasıtalarına başvurmadan Allah tarafından insanın kalbine veya zihnine indirilen mana.
iman: inanma, itikat.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
kabil: yetişebilir, istidatlı.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kanun-ı mübareze: mücadele ve dövüşme kanunu.
keramet: ermişçesine yapılan iş, hareket veya söylenen söz, fikir.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
kusur: eksiklik, noksan, özür.
küllî: umumî, genel.
mahsus: bir şeye veya kişiye has olan.
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, esirgemek.
merhametkârâne: acıyarak, merhamet göstererek.
mesele: önemli konu.
müessir: tesir eden, tesirini gösteren, eser ve iz bırakan.
mükâfat: iyi bir iş, hizmet veya başarıdan ötürü verilen şey, ödül.
nevi: çeşit, tür.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
suret: biçim, şekil, tarz.
şer: kötülük.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.
tecelli: belirme, bilinme, görünme.
vazife: görev.
vesvese: şüphe, kuruntu, kalbe gelen asılsız kötü ve sinsi düşünce.
vücut: var olma, varlık

şükür ve takdis içinde bir geniş ve ihatalı ve şuurkârâne bir ubudiyetle mukabele etmesi lâzım ve kat'îdir. Ve şuursuz cemadat ve erkân-ı azîme-i kâinat hesabına o vazifeyi ancak hadsiz melekler görebilir. Ve o saltanat-ı rububiyetin her tarafta, serâda, Süreyya'da, zeminin temelinde, dışında hakîmâne ve haşmetkârâne icraatını onlar temsil edebilir.

Meselâ, felsefenin ruhsuz kanunları pek karanlık ve vahşetli gösterdikleri hilkat-i arziye ve vaziyet-i fıtriyesini bu meyve ile nurlu, ünsiyetli bir tarzda "Sevr" ve "Hut" namlarındaki iki meleğin omuzlarında, yani nezaretlerinde; ve Cennetten getirilen ve fânî küre-i arzın bâkî bir temel taşı olmak, yani ileride bâkî Cennete bir kısmını devretmeye bir işaret için, "Sahret" namında uhrevî bir madde, bir hakikat gönderilip, Sevr ve Hut meleklerine bir nokta-i istinat edilmiş diye Benî İsrail'in eski peygamberlerinden rivayet var ve İbni Abbas'tan dahi mervidir. Maatteessüf bu kudsî mana, mürur-i zamanla bu teşbih avamın nazarında hakikat telâkki edilmekle, aklın haricinde bir suret almış. Madem melekler havada gezdikleri gibi toprakta ve taşta ve yerin merkezinde de gezerler; elbette onların ve küre-i arzın üstünde duracak cismanî taş ve balığa ve öküze ihtiyaçları yoktur.

Hem, meselâ küre-i arz, küre-i arzın nevileri adedince başlar ve o nevilerin fertleri sayısınca diller ve o fertlerin âzâ ve yaprak ve meyveleri miktarınca tesbihatlar yaptığı için, elbette o haşmetli ve şuursuz ubudiyet-i fıtriyeyi bilerek, şuurdarâne temsil edip, dergâh-ı İlâhiyeye takdim etmek için, kırk bin başlı ve her başı kırk bin dil

avam: kültürlü, yüksek tabakadan olmayan; cahil halk tabakası.
aza: organlar, uzuvlar.
bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan.
benîisrail: İsrailoğulları, Yahudiler.
cemadat: cansızlar, cansız yaratıklar, katı cisimler.
cismanî: maddî ve cisimli olmak.
dergâh-ı İlâhiye: Cenab-ı Hakkın dergâhı, kapısı, katı.
erkân-ı azîme-i kâinat: varlık âleminin büyük sağlam, önemli direkleri, destekleri.
fânî: ölümlü, geçici.
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek, esas.
hakimane: hikmetli bir şekilde.
hariç: bir şeyin dışı, dışarısı, dışta kalan.
haşmetkârane: haşmetlice, haşmetli bir şekilde.
haşmetli: ihtişamlı, gösterişli, heybetli.
hilkat-i arzıye: yeryüzünün yaratılışı.
Hut: büyük balık.
icraat: işler.
ihatalı: kuşatıcı.
kanun: yasa.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
kudsî: mukaddes, yüce.
küre-i arz: yer küre, dünya.
maatteessüf: ne yazık ki, üzülerek belirteyim ki.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
mervi: rivayet edilen, nakledilen.
meselâ: örneğin.
mukabele: karşılık verme, karşılama.
mürur-ı zaman: zamanın geçmesi, zaman aşımı; zamanla.
nam: ad, isim.
nazar: bakış, dikkat.
nevî: çeşit, tür.
nezaret: gözetme, bakma, kontrol etme.
nokta-i istinat: dayanak noktası, güvenme ve itimat noktası.
nurlu: ışıklı, parıltılı.
peygamber: Allah tarafından haber getirerek İlahî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, nebi.
rivayet: bir haber, söz veya olayı nakletme.
ruh: hayat ve canlılık veren şey.
Sahret: büyük sert taş, kaya.
saltanat-ı Rububiyet: kâinatı terbiye ve idare edici olan Allah'ın saltanatı.
serâ: arz, yeryüzü.
Sevr: öküz, boğa.
suret: biçim, tarz, görünüş.
Süreyya: Ülker yıldızı, pervin.
şuurdarâne: şuura dayalı olarak, şuurlu bir şekilde.
şuurkârâne: şuurluca, şuurlu bir şekilde.
şuursuz: idraksiz, bilgisiz.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.
takdis: yüceltme, mukaddes sayma, kudsî ve mübarek sayma.
tarz: biçim, şekil.
telâkki: anlama, kabul etme.
temsil: birinin, bir topluluğun adına hareket etme.
tesbihat: tesbihler, Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler.
teşbih: benzetme.
ubudiyet: kulluk.
ubudiyet-i fıtriye: fıtrî, kainattaki her bir yaratığın kendine has hal diliyle yaptığı kulluk.
uhrevî: ahirete dair, ahirete ait, ahiret âlemiyle ilgili.
ünsiyet: alışkanlık, ülfet, dostluk.
vahşet: yabanî ve vahşi olan şey, medeniyetin zıddı.
vazife: görev.
vaziyet-i fıtriye: fıtrî, yaratılıştan gelen durum, hal.
zemin: yeryüzü

ile ve her bir dil ile kırk bin tesbihat yapan bir melek-i müekkeli bulunacak ki, ayn-ı hakikat olarak muhbir-i sadık haber vermiş. Ve hilkat-i kâinatın en ehemmiyetli neticesi olan insanlarla münasebat-ı Rabbaniyeyi tebliğ ve izhar eden Cebrail Aleyhisselâm ve zîhayat âleminde en haşmetli ve en dehşetli olan diriltmek ve hayat vermek ve ölümle terhis etmekteki Hâlık'a mahsus olan icraat-ı İlâhiyeyi yalnız temsil edip ubudiyetkârâne nezaret eden İsrafil Aleyhisselâm ve Azrail Aleyhisselâm ve hayat dairesinde rahmetin en cemiyetli, en geniş, en zevkli olan rızıktaki ihsanat-ı Rahmaniyeye nezaretle beraber şuursuz şükürleri şuur ile temsil eden Mikâil Aleyhisselâm gibi meleklerin pek acip mahiyette olarak bulunmaları ve vücutları ve ruhların bekaları, saltanat ve haşmet-i rububiyetin muktezasıdır. Onların ve her birinin mahsus taifelerinin vücutları, kâinatta güneş gibi görünen saltanat ve haşmetin vücudu derecesinde kat'îdir ve şüphesizdir. Melâikeye ait başka maddeler bunlara kıyas edilsin.

Evet, küre-i arzda dört yüz bin nevileri zîhayattan halk eden, hatta en adî ve müteaffin maddelerden zîruhları çoklukla yaratan ve her tarafı onlarla şenlendiren ve mu'cizat-ı sanatına karşı onlara dilleriyle

[1] مَشَآءَ اللّٰهُ، بَارَكَ اللّٰهُ، سُبْحَانَ اللّٰهِ dediren ve ihsanat-ı rahmetine mukabil [2] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ، وَالشُّكْرُ لِلّٰهِ، اَللّٰهُ اَكْبَرُ hayvancıklara söylettiren bir Kadîr-i Zülcelâli ve'l-Cemal,

1. Allah dilemiş, ne güzel, ne mübarek yaratmış! O her türlü kusur ve noksandan uzaktır.
2. Ezelden ebede kadar her türlü hamd ve şükür Allah'a mahsustur; Allah en büyüktür, en yücedir.

acip: tuhaf, hayrette bırakan.
adî: bayağı, aşağı, değersiz.
âlem: varlık sınıflarından her biri.
aleyhisselam: Allah'ın selamı onun üzerine olsun.
ayn-ı hakikat: hakikatın aslı, gerçeğin tâ kendisi.
beka: bakîlik, ebedîlik, sonsuzluk.
bilâşek: şeksiz, şüphesiz.
cemiyetli: pek çok özellikleri içine alan, kapsamlı.
ehemmiyetli: önemli.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı; Allah.
halk: yaratma, yaratış.
haşmet: ihtişam, heybet, büyüklük.
haşmet-i Rububiyet: idare ve terbiye ediciliğin haşmeti, heybeti, büyüklüğü.
hilkat-i kâinat: kâinatın yaratılışı.
icraat-ı İlâhiye: Cenab-ı Hakkın kâinat ve mahlûkat üzerinde yapmış olduğu yüksek tasarrufat ve işler.
ihsanat-ı Rahmâniye: çok merhametli olan Cenab-ı Hakk'ın iyilikleri, bağışları.
ihsanat-ı rahmet: Cenab-ı Hakk'ın rahmetinin, merhametinin tecellisi olan ihsan, ikram, bağışları.
izhar: ortaya koyma, açığa çıkarma, gösterme.
Kadîr-i Zülcelâl-i Velcemâl: sonsuz güzellik sahibi, büyüklük sahibi ve her şeye gücü yeten Allah.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
kıyas: bir şeyi başka bir şeye benzeterek hüküm verme.
küre-i arz: yer küre, dünya.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, tabiatı, niteliği.
mahsus: bir şeye veya kişiye has olan.
melâike: melekler.
melek-i müekkel: vekil tayin edilen melek.
mu'cizat-ı sanat: sanat mu'cizeleri.
muhbir-i sadık: doğru haberci; Allah ve ahiretle ilgili doğru haberler veren Peygamberimiz (a.s.m.) ve diğer peygamberler.
mukabil: karşılık.
muktezâ: iktiza eden, gereken.
münasebat-ı Rabbâniye: her şeyi terbiye ve idare eden Allah'ın kulları ile münasebetleri, ilgileri.
müteaffin: taaffün etmiş, bozulmuş, çürüyüp kokuşmuş.
nevî: çeşit, tür.
nezaret: gözetme, bakma, kontrol etme.
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek.
rızk: Allah'ın lütuf ve ihsan ettiği nimetler.
saltanat: sultanlık, padişahlık.
şuur: bir şeyin inceliklerini iyice idrak etme, anlayış.
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme.
taife: bölük, takım, fırka.
takdim: arz etme, sunma.
tebliğ: ulaştırmak, bildirmek.
temsil: birinin, bir topluluğun adına hareket etme.
terhis: izin verme, serbest bırakma.
tesbihat: Allah'ın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler.
ubudiyetkârâne: kul olana yakışır şekilde.
vücut: var olma, varlık.
zîhayat: hayat sahibi.
zîruh: ruh sahibi, ruhlu, canlı

elbette, bilâşek velâşüphe, koca semavata münasip, isyansız ve daima ubudiyette olan sekeneleri ve ruhanîleri yaratmış, semavatı şenlendirmiş, boş bırakmamış. Ve hayvanatın taifelerinden pek çok ziyade ayrı ayrı nevileri meleklerden icat etmiş ki; bir kısmı küçücük olarak yağmur ve kar katrelerine binip sanat ve rahmet-i İlâhiyeyi kendi dilleriyle alkışlıyorlar, bir kısmı birer seyyar yıldızlara binip feza-i kâinatta seyahat içinde azamet ve izzet ve haşmet-i rububiyete karşı tek bir ve tehlil ile ubudiyetlerini âleme ilân ediyorlar.

Evet, zaman-ı Âdem'den beri bütün semavî kitaplar ve dinler, meleklerin vücutlarına ve ubudiyetlerine ittifakları ve bütün asırlarda melekler ile konuşmalar ve muhavereler kesretli tevatür ile insanlar içinde vuku bulduğunu nakil ve rivayetleri ise, görmediğimiz Amerika insanlarının vücutları gibi, meleklerin vücutlarını ve bizimle alâkadar olduklarını kat'î ispat eder.

İşte şimdi gel, iman nuruyla bu küllî ikinci meyveye bak ve tat; nasıl kâinatı baştan başa şenlendirip, güzelleştirip bir mescid-i ekbere ve büyük bir ibadethaneye çeviriyor. Ve fen ve felsefenin soğuk, hayatsız, zulmetli, dehşetli göstermelerine mukabil; hayatlı, şuurlu, ışıklı, ünsiyetli; tatlı bir kâinat göstererek, bâkî hayatın bir cilve-i lezzetini ehl-i imana derecesine göre dünyada dahi tattırır.

alâkadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı.
âlem: dünya, cihan.
asr: yüzyıl.
azamet: büyüklük, ululuk, yücelik.
bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan.
bilâşek velâşüphe: şeksiz ve şüphesiz.
cilve-i lezzet: lezzet veren tecelli, cilve.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri.
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim.
fen: tecrübî, ispatla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad.
feza-i kâinat: kâinat fezası, uzay.
haşmet-i Rububiyet: Rablığın, idare ve terbiye ediciliğin haşmeti, heybeti, büyüklüğü.
hayvânât: hayvanlar.
ibadethane: ibadetgâh, Allah'a ibadet edilen yer, ibadet evi.
icat: vücuda getirme, yoktan var etme.
ilân: yayma, duyurma, bildirme.
iman: inanç, itikat.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
isyan: başkaldırma, itaatsizlik, emre karşı gelme.
ittifak: birleşme, fikir birliği etme.
izzet: şeref, yücelik; kuvvet, kudret, üstünlük.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
katre: damla.
kesretli: çokluğu olan, çok fazla.
küllî: umumî, genel.
mescit-i ekber: en büyük mescit.
muhavere: konuşma, sohbet etme.
mukabil: karşılık.
münasip: uygun.
nevî: çeşit, tür.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
rahmet-i İlâhîye: Allah'ın sonsuz rahmeti, İlâhî rahmet.
rivayet: bir haber, söz veya olayı nakletme.
ruhanî: gözle görülmeyen, cismi olmayan, elle tutulamayan varlıklar.
sekene: sakin olanlar, ikamet edenler, oturanlar.
semavat: semalar, gökler.
semavî: Allah tarafından olan, İlâhî.
seyyar: bir yerde durmayan yer değiştiren gök cismi.
şuur: bir şeyin inceliklerini iyice idrak etme, anlayış.
taife: takım, güruh, familya.
tehlil: Allah'dan başka ilâh olmadığını ifade etme; lâ ilâhe illâllah sözünü tekrarlama, lâ ilâhe illâllah deme.
tekbir: Ululama, yüceltme; Allah'ı ululama.
tevatür: içinde yalan ihtimali bulunmayan ve birbirlerine kuvvet veren haberlerden oluşan büyük bir topluluğa ait haber.
ubudiyet: kulluk.
ünsiyet: alışkanlık, ülfet, dostluk.
vuku: olma, meydana gelme.
vücut: var olma, varlık.
zaman-ı Âdem: Hz. Âdem zamanı, insanlığın ilk devresi.
ziyade: fazla, fazlasıyla.
zulmet: karanlık

Tetimme

Nasıl ki, vahdet ve ehadiyet sırrıyla kâinatın her tarafında aynı kudret, aynı isim, aynı hikmet, aynı sanat bulunmasıyla, Hâlık'ın vahdet ve tasarrufu ve icat ve rububiyeti ve hallâkıyet ve kudsiyeti cüz'î-küllî her bir masnuun hâl dili ile ilân ediliyor; aynen öyle de, her tarafta melekleri halk edip, her mahlûkun lisan-ı hâl ile şuursuz yaptıkları tesbihatı meleklerin ubudiyetkârâne dilleriyle yaptırıyor.

Meleklerin hiçbir cihette hilâf-ı emir hareketleri yoktur. Halis bir ubudiyetten başka hiçbir icat ve emirsiz hiçbir müdahale, hatta izinsiz şefaatleri dahi olmaz.

Tam, بَلْ عِبَادٌ مُكْرَمُونَ[1] ✿ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ[2] sırrına mazhardırlar.

1. Allah'ın ikramda bulunduğu kullardır. (Enbiya Suresi: 26.)
2. .....ve emredildikleri şeyi yaparlar. (Tahrim Suresi: 6.)

cihet: yön.
cüz'î: tek maddeden meydana gelmiş, bütüne ait olmayıp özel olan.
ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğinin tecelli etmesi, görünmesi.
hâl: bir şeyin duruşu, görünüşü ve içinde bulunan durum ve şartların tümü.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı; Allah.
halis: saf, samimî.
halk: yaratma, yaratış.
hallâkıyet: yaratıcılık.
hikmet: İlahî gaye, yüksek bilgi.
hilâf-ı emir: verilen emre zıt, aykırı.
icat: vücuda getirme, yoktan var etme.
ilân: yayma, duyurma, bildirme.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
kudsiyet: kutsallık, mukaddeslik, azizlik.
kusur: eksiklik, noksan, özür.
küllî: umumî, genel, bütün olan.
lisan-ı hâl: hâl dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.
mahlûk: yaratık, Allah tarafından yaratılmış olan.
mahsus: bir şeye veya kişiye has olan.
masnu: sanatla yapılmış eşya, varlık.
mazhar: nail olma, şereflenme.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
müdahale: karışma.
rububiyet: Cenab-ı Hakk'ın her zaman, her yerde, her mahluka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onu terbiye etmesi ve idaresi altında bulundurma vasfı.
sır: gizli hakikat.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
şefaat: Hz. Peygamberin ve diğer salih kulların, bazı günahkâr mü'minleri bağışlamasını Allah'tan dilemeleri.
şuursuz: idraksiz, bilgisiz.
tasarruf: bir şeyin sahibi olup idare etme, mülkünü istediği gibi kullanma.
tesbihat: tesbihler, Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler.
tetimme: bit konuyu veya eseri tamamlamak için eklenen kısım, ek.
ubudiyet: kulluk.
ubudiyetkârâne: kul olana yakışır şekilde, kulluğa yakışır tarzda.
vahdet: birlik ve teklik

Hatime

Gayet ehemmiyetli bir nükte-i i'caziyeye dair, birden, ihtiyarsız, mağripten sonra kalbe ihtar edilen ve sure-i [1] قُلْ اَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ *'ın zâhir bir mu'cize-i gaybiyesini gösteren uzun bir hakikate kısa bir işarettir.*

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

قُلْ اَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ ۞ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ ۞ وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ اِذَا وَقَبَ ۞ وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِى الْعُقَدِ ۞ وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ اِذَا حَسَدَ ۞ [2]

İşte, yalnız mana-i işarî cihetinde bu sure-i azîme-i harika, *"Kâinatta, adem âlemleri hesabına çalışan şerirlerden ve insî ve cinnî şeytanlardan kendinizi muhafaza ediniz!"* Peygamberimize ve ümmetine emrederek, her asra baktığı gibi, mana-i işarîsiyle bu acip asrımıza daha ziyade, belki zahir bir tarzda bakar, Kur'ân'ın hizmetkârlarını istiazeye davet eder. Bu mu'cize-i gaybiye, beş işaretle kısaca beyan edilecek. Şöyle ki:

Bu surenin her bir ayetinin manaları çoktur. Yalnız mana-i işarî ile beş cümlesinde dört defa شَرِّ kelimesini tekrar etmek ve kuvvetli münasebet-i maneviye ile beraber dört tarzda bu asrın emsalsiz dört dehşetli ve

---

1. De ki: Sığınırım sabahın Rabbine. (Felâk Suresi: 1.)
2. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla.
De ki: Sığınırım sabahın Rabbine. • Yarattığı şeylerin şerrinden. • Karanlığı çöktüğünde gecenin şerrinden. • Düğümlere üfleyen büyücülerin şerrineden. • Haset ettiğinde hasetçinin şerrinden. (Felâk Suresi: 1-5.)

---

acip: tuhaf, hayrette bırakan.
adem: yokluk, hiçlik.
âlem: varlık sınıflarından her biri.
asr: yüzyıl.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
cihet: yön.
cinnî: cin taifesinden olan.
dair: alakalı, ilgili.
davet: çağırma, çağrı.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ehemmiyetli: önemli.
emsal: benzerler.
Gayet: son derece.
hakikat: gerçek, esas.
hatime: son söz, bir eserin sonuç kısmı.
hizmetkâr: hizmet yapan kimse, hizmetçi.
ihtar: dikkatini çekme, hatırlatma, uyarı.
ihtiyarsız: irade ve istem dışı.
insî: insan cinsinden.
istiaze: eûzübillâhimineşşeytânirracîm veya neüzübillâh (kovulmuş, lânetlenmiş şeytandan Allah'a sığınırım) diyerek Allah'ın korumasına ve yardımına sığınma.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu.
mağrip: güneşin batma vakti, akşam.
mu'cize-i gaybiye: gayba ait mu'cize; zamanı gelince ortaya çıkan ve gaybî olarak haber verilen mu'cize.
muhafaza: koruma.
münasebet-i manevîye: manevî münasebet, manevî yakınlık, manevî irtibat, manevî ilişki, manevî ilgi; maddeye dayanmayan yakınlık, maddî olmayan ilişki.
nükte-i i'caziye: şaşırtan, âciz bırakan, mu'cizevî mana ihtiva eden söz; çok veciz ve çarpıcı nükte.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
sure-i azîme-i harika: büyük ve olağanüstü güzellikte ve özellikte olan sure.
şerir: şer işleyen, kötülük işleyen, fenalık yapan.
tarz: biçim, şekil, suret.
ümmet: Müslümanların tamamı; bütün Müslümanlar.
zahir: açık, âşikar.
ziyade: çok, fazla

fırtınalı maddî ve manevî şerlerine ve inkılâplarına ve mübarezelerine aynı tarih ile parmak basmak ve manen "Bunlardan çekininiz!" emretmek, elbette Kur'ân'ın i'cazına yakışır bir irşad-ı gaybîdir.

Meselâ, başta [1] قُلْ اَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ cümlesi, bin üç yüz elli iki veya dört (1352-1354) tarihine, hesab-ı ebcedî ve cifriyle tevafuk edip, nev-i beşerde en geniş, hırs ve hasetle ve Birinci Harbin sebebiyle vukua gelmeye hazırlanan İkinci Harb-i Umumîye işaret eder ve ümmet-i Muhammediyeye (a.s.m.) manen der: "Bu harbe girmeyiniz ve Rabbinize iltica ediniz." Ve bir mana-i remziyle, Kur'ân'ın hizmetkârlarından olan Risale-i Nur Şakirtlerine hususî bir iltifat ile, onların Eskişehir hapsinden, dehşetli bir şerden, aynı tarihiyle, kurtulmalarına ve haklarındaki imha plânının akim bırakılmasına remzen haber verir. Manen, "İstiaze ediniz!" emreder gibi bir remiz verir.

Hem meselâ, [2] مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ cümlesi (şedde sayılmaz) bin üç yüz altmış bir (1361) ederek, bu emsalsiz harbin merhametsiz ve zalimâne tahribatına Rumî ve Hicrî tarihiyle parmak bastığı gibi, aynı zamanda bütün kuvvetleriyle Kur'ân'ın hizmetine çalışan Nur Şakirtlerinin geniş bir imha plânından ve elim ve dehşetli bir belâdan ve Denizli hapsinden kurtulmalarına tevafukla, bir mana-i remzî ile onlara da bakar. "Halkın şerrinden kendinizi koruyunuz!" gizli bir ima ile der.

1. De ki: Sığınırım sabahın Rabbine. (Felâk Suresi: 1.)
2. Yarattığı şeylerin şerrinden. (Felâk Suresi: 2.)

akim: neticesiz, sonu yok.
belâ: musibet, sıkıntı.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
elîm: şiddetli, çok dert ve keder veren.
emsal: örnekler, benzerler.
Harb-i Umumî: genel harp, 1914-1918 yılları arasında cereyan eden Birinci Dünya Savaşı.
harp: savaş, cenk, devletler arasında meydana gelen kanlı ve silahlı kavga.
haset: kıskançlık, kıskanma.
hesab-ı cifrî: cifir hesabı.
hesab-ı ebcedî: harflere verilen sayı değerleriyle ibarelerden geçmişe ve geleceğe ait işaretler çıkarmak, tarih düşürmek.
Hicrî: tarih başlangıcı olarak Hz. Muhammed'in hicretini esas alan takvim.
hırs: açgözlülük, kanaatsizlik.
hizmetkâr: hizmet yapan kimse, hizmetçi.
hususî: özel.
i'caz: mucizelik, insanların benzerini yapmaktan âciz kaldıkları şeyi yapmak.
iltica: sığınma, güvenme, dayanma.
iltifat: güler yüzle muamele, nazik davranma, gönlü hoş etme, teveccüh etme, iyilik etme.
ima: dolaylı, üstü kapalı ifade etme.
imha: ortadan kaldırma, mahvetme.
inkılâp: bir halden başka bir hale geçme, değişme, dönüşme.
irşad-ı gaybî: gaybî olarak doğru yolu gösterme, gafletten uyandırıp hidayet yolunu gösterme.
İstiaze: eûzübillâhimineşşeytânirracîm veya neüzübillâh (kovulmuş, lânetlenmiş şeytandan Allah'a sığınırım) diyerek Allah'ın korumasına ve yardımına sığınma.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu.
kuvvet: güç, kudret.
maddî: madde ile alakalı, cismanî.
mana-yı remiz: işaret edilen mana, dikkate sunulan anlam.
manen: mana bakımından, manaca.
manevî: manaya ait.
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, esirgemek.
mübareze: çatışma, kavga.
nev'i beşer: insanoğlu, insanlar.
plân: bir şeyi gerçekleştirmek için yapılan düzenleme.
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah.
Rahim: sonsuz merhamet sahibi olan Allah.
Rahman: sonsuz merhamet sahibi ve şefkatle bütün varlıkları rızıklandıran Allah.
remiz: işaret, işaretle anlatma, isteğini işaretle ifade etme.
remzen: remiz ile, işaret ederek, işaretle.
Rumî: Osmanlı devletinde malî işlerde kullanılan güneş takvimi.
Sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
şakirt: talebe, öğrenci.
şedde: Arapça ve Farsçada bir harfin üzerine konulan ve o harfi iki defa okutan işaret.
şer: kötülük.
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar.
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme.
ümmet-i Muhammediye: Hz. Muhammed'e (a.s.m.) bağlı olan ve yolundan gidenler.
vuku: olma, meydana gelme.
zâlimâne: zalimce, zulmedercesine

Hem meselâ, [1] النَّفَّاثَاتِ فِى الْعُقَدِ cümlesi (şeddeler sayılmaz) bin üç yüz yirmi sekiz (1328); eğer şeddedeki *lâm* sayılsa, bin üç yüz elli sekiz (1358) adediyle, bu umumî harpleri yapan ecnebi gaddarların hırs ve haset ile bizdeki hürriyet inkılâbının Kur'ân lehindeki neticelerini bozmak fikriyle, tebeddül-i saltanat ve Balkan ve İtalyan Harpleri ve Birinci Harb-i Umumînin patlamasıyla maddî ve manevî şerlerini siyasî diplomatların radyo diliyle herkesin kafalarına sihirbaz ve zehirli üflemeleriyle ve mukadderat-ı beşerin düğme ve ukdelerine gizli plânlarını telkin etmeleriyle bin senelik medeniyet terakkiyatını vahşiyâne mahveden şerlerin vücuda gelmeye hazırlanmaları tarihine tevafuk ederek, النَّفَّاثَاتِ فِى الْعُقَدِ 'nin tam manasına tetabuk eder.

Hem meselâ, [2] وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ اِذَا حَسَدَ cümlesi (şedde ve tenvin sayılmaz) yine bin üç yüz kırk yedi (1347) edip, aynı tarihte, ecnebi muahedelerin icbarıyla bu vatanda ehemmiyetli sarsıntılar ve felsefenin tahakkümüyle bu dindar millette ehemmiyetli tahavvüller vücuda gelmesine ve aynı tarihte, devletlerde İkinci Harb-i Umumîyi ihzar eden dehşetli hasetler ve rekabetlerin çarpışmaları tarihine bu mana-i işarî ile tam tamına tevafuku ve manen tetabuku, elbette bu kudsî surenin bir lem'a-i i'caz-ı gaybîsidir.

• • •

1. Düğümlere üfleyen büyücüler. (Felâk Suresi: 4.)
2. Haset ettiğinde hasetçinin şerrinden. (Felâk Suresi: 5.)

dehşetli: ürkütücü, korkunç.
dindar: dinî kaidelere hakkıyla riayet eden, dininin emirlerini yerine getiren.
diplomat: siyasette becerikli olan, siyasetçi, siyasî.
ecnebi: yabancı, başka milletten olan.
ehemmiyetli: önemli.
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim.
gaddar: zulüm, haksızlık, merhametsizlik eden.
Harb-i Umumî: genel harp; 1914-1918 yılları arasında olan Birinci Dünya Savaşı.
harp: savaş, devletler arasında meydana gelen kanlı ve silahlı kavga.
haset: kıskançlık, kıskanma, çekemezlik.
hırs: açgözlülük, kanaatsizlik.
hürriyet: 1908 de II. Meşrutiyetin ilânı ile birlikte gerçekleşen yeni sistemin halk arasındaki adı.
icbar: zorlama, zorla ve isteği dışında bir iş yaptırma.
ihzar: hazır etme, hazırlama.
inkılâp: bir halden başka bir hale geçme, değişme, dönüşme.
kudsî: mukaddes, yüce.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu.
leh: hakkında, onun için, onun tarafına, ondan yana.
lem'a-i i'câz-ı gaybî: mucize derecesinde gaybî parıltı.
maddî: madde ile alakalı, cismanî.
mahv: yok etme, ortadan kaldırma, batma.
mana-yı işarî: yazı ve işaretlerle ifade edilen mana.
manen: mana bakımından.
manevî: manaya ait.
medeniyet: bir topluluğun hayat tarzı, bilgi seviyesi, sanat gücü, maddî ve manevî varlığı ile ilgili vasıfların tamamı.
meselâ: örneğin.
muahede: iki veya daha çok devlet arasında akdedilen anlaşma.
mukadderât-ı beşer: insanların başına gelen ve gelecek olan hâdiseler.
plân: bir şeyi gerçekleştirmek için yapılan düzenleme.
rekabet: rakip olma hâli, birbirini çekememe.
sihirbaz: büyü yapan, büyücü, sihirbaz.
siyasî: politik.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
şedde: Arapça ve Farsçada harfin üzerine konulan ve o harfi iki defa okutan işaret.
şer: kötülük.
tahakküm: zorbalık etme, zorla hükmetme, hükmü altına alma.
tahavvül: değişme, dönüşme, başkalaşma.
tebeddül-i saltanat: saltanatın değişmesi, hakimiyetin değişmesi.
telkin: fikir aşılama, zihinde yer ettirme.
tenvin: Arapça bir kelimenin sonunu nun gibi okutmak üzere konulan işaret.
terakkiyat: ilerlemeler, gelişmeler.
tetabuk: birbirine uygun gelme.
tevafuk: uyma, birbirine denk gelme.
ukde: düğüm, bağ.
umumî: herkese ait, genel.
vahşiyâne: vahşîcesine, vahşîce.
vücut: var olma, varlık

Bir İhtar

Her bir ayetin müteaddit manaları vardır. Hem, her bir mana küllîdir, her asırda efradı bulunur; bahsimizde, bu asrımıza bakan yalnız mana-i işarî tabakasıdır. Hem, o küllî manada asrımız bir ferttir. Fakat hususiyet kesbetmiş ki, ona tarihiyle bakar. Ben, dört senedir bu harbin ne safahatını ve ne de neticelerini ve ne de sulh olmuş olmamış bilmediğimden ve sormadığımdan, "Bu kudsî surenin, daha ne kadar, bu asra ve bu harbe işareti var?" diye, daha onun kapısını çalmadım. Yoksa bu hazinede daha çok esrar var olduğunu Risale-i Nur'un eczalarından hususan Rumuzat-ı Semaniye Risalelerinde beyan ve ispat edildiğinden, onlara havale edip kısa kesiyorum.

* * *

Hatıra Gelebilen Bir Sualin Cevabıdır

Bu lem'a-i i'caziyede, baştaki مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ [1]'da hem مِنْ , hem شَرِّ kelimeleri hesaba girmesi; ve ahirde, وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ اِذَا حَسَدَ [2] yalnız شَرِّ kelimesi girmesi وَمِنْ girmemesi; ve وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِى الْعُقَدِ [3] ikisi de hesap edilmemesi gayet ince ve lâtif bir münasebete ima ve remiz içindir. Çünkü, halk'larda şerden başka hayırlar da

---

1. Yarattığı şeylerin şerrinden. (Felâk Suresi: 2.)
2. Hased ettiğinde hasetçinin şerrinden. (Felâk Suresi: 5.)
3. Düğümlere üfleyen büyücülerin şerrineden. (Felâk Suresi: 4.)

---

ahir: son.
asr: yüzyıl.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
bahis: konu.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
ecza: cüz'ler, parçalar, kısımlar.
efrat: fertler.
esrar: sırlar, gizli hakikatler.
gayet: son derece.
halk: yaratma, yaratış.
harp: savaş, cenk, devletler arasında meydana gelen kanlı ve silahlı kavga.
harp: savaş, cenk, devletler arasında meydana gelen kanlı ve silahlı kavga.
havale: bir şeyi başka bir yere veya zamana bırakma.
hazine: zengin ve değerli kaynak.
hususan: bilhassa, özellikle.
hususîyet: hususîlik, ayırıcı özellik.
İhtar: hatırlatma, uyarı.
ima: dolaylı, üstü kapalı ifade etme.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
kesb: kazanma.
kudsî: mukaddes, yüce.
küllî: umumî, genel, bütün olan.
latîf: güzel, hoş.
lem'a-i î'câziye: mucize derecesinde parıltı.
mana-yı işarî: yazı ve işaretlerle ifade edilen mana.
münasebet: ilişki, alâka.
müteaddit: çeşitli, bir çok.
remiz: işaret, işaretle anlatma, isteğini işaretle ifade etme.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
Rumuzat-ı Semaniye: sekiz işaret anlamında Bediüzzaman Said Nursî'ye ait bir eserin ismi.
safahat: safhalar, devreler.
sual: soru.
sulh: barış, anlaşarak düşmanlığı kaldırma.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
şer: kötülük.
tabaka: kat, katman

var. Hem, bütün şer herkese gelmez. Buna, remzen bazıyeti ifade eden مِنْ ve شَرِّ girmişler. Hasid, haset ettiği zaman bütün şerdir. Bazıyete lüzum yoktur. Ve [1] اَلنَّفَّاثَاتِ فِى الْعُقَدِ remziyle, kendi menfaatleri için küre-i arza ateş atan üfleyicilerin ve sihirbaz o diplomatların tahribata ait bütün işleri ayn-ı şerdir diye, daha شَرِّ kelimesine lüzum kalmadı.

* * *

Bu Sureye Ait Bir Nükte-i İ'caziyenin Haşiyesidir

Nasıl, bu sure beş cümlesinden dört cümlesi ile bu asrımızın dört büyük şerli inkılâplarına ve fırtınalarına mana-i işarî ile bakar; aynen öyle de, dört defa tekraren مِنْ شَرِّ (şedde sayılmaz) kelimesiyle âlem-i İslâmca en dehşetli olan Cengiz ve Hülâgû fitnesinin ve Abbasi devletinin inkıraz zamanının asrına dört defa mana-i işarî ile ve makam-ı cifrî ile bakar ve parmak basar.

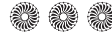
Evet, şeddesiz شَرِّ beş yüz (500) eder; مِنْ doksandır (90). İstikbale bakan çok ayetler hem bu asrımıza, hem o asırlara işaret etmeleri cihetinde, istikbalden haber veren İmam-ı Ali (r.a.) ve Gavs-ı Azam (k.s.) dahi, aynen hem bu asrımıza, hem o asra bakıp haber vermişler.

---

1. Düğümlere üfleyen büyücüler. (Felâk Suresi: 4.)

âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası.
asr: yüzyıl.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
ayn-ı şer: şerrin, kötülüğün tâ kendisi.
bazıyet: bazılarına ait oluş, herkese ait olmama, herkesle alâkalı olmama.
bazıyet: bazılarına ait oluş, herkese ait olmama, herkesle alâkalı olmama.
cihet: yön.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
diplomat: siyasette becerikli olan, siyasetçi, siyasî.
fitne: karışıklık.
Gavs-ı Azam: en büyük gavs, Abdülkadir-i Geylânî Hazretlerinin namı.
haset: kıskançlık, kıskanma, çekemezlik.
Hâsid: haset eden, kıskanan.
haşiye: dipnot.
inkılâp: bir halden başka bir hale geçme, değişme, dönüşme.
inkıraz: sönme, yok olma, tükenme, bitme.
istikbal: gelecek zaman.
küre-i arz: yer küre, dünya.
makam-ı cifrî: cifre ait makam, cifir hesabına göre ulaşılan netice, sayı değeri.
mana-yı işarî: yazı ve işaretlerle ifade edilen mana.
menfaat: fayda.
nükte-i i'caziye: şaşırtan, âciz bırakan, mu'cizevî mana ihtiva eden söz; çok veciz ve çarpıcı nükte.
remz: işaret, işaretle anlatma, isteğini işaretle ifade etme.
remzen: remiz ile, işaret ederek, işaretle.
sihirbaz: büyü yapan, büyücü, sihirbaz.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
şedde: Arapça ve Farsçada iki defa okunması gereken bir harfin üzerine konulan ve o harfi iki defa okutan işaret.
şer: kötülük.
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar.
tekraren: defalarca, tekrarlanarak.

[1] غَاسِقٍ اِذَا وَقَبَ kelimeleri bu zamana değil, belki غَاسِقٍ bin yüz altmış bir (1161) ve اِذَا وَقَبَ sekiz yüz on (810) ederek, o zamanlarda ehemmiyetli maddî manevî şerlere işaret eder. Eğer beraber olsa, Milâdî bin dokuz yüz yetmiş bir (1971) olur. O tarihte dehşetli bir şerden haber verir. Yirmi sene sonra şimdiki tohumların mahsulü ıslah olmazsa, elbette tokatları dehşetli olacak.

On Birinci Meselenin Haşiyesinin Bir Lâhikasıdır

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Ayete'l-Kürsînin tetimmesi olan
[2] لَٓا اِكْرَاهَ فِى الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَىِّ bin üç yüz elli (1350); [3] فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ bin dokuz yüz yirmi dokuz (1929) veya 1928; [4] وَيُؤْمِنْ بِاللّٰهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ dokuz yüz kırk altı (946), "Risaletü'n-Nur" ismine muvafık; [5] بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقٰى bin üç yüz kırk yedi (1347); [6] لَا انْفِصَامَ لَهَا وَاللّٰهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ❁ [7] اَللّٰهُ وَلِىُّ الَّذِينَ اٰمَنُوا eğer

1. Karanlık çöktüğünde geceden. (Felâk Suresi: 3.)
2. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla.
   Dinde zorlama yoktur; doğruluk sapıklıktan, iman küfürden iyice ayrılmıştır. (Bakara Suresi: 256.)
3. Kim insanları Allah'ın yolundan saptırıp isyana sürükleyen ve birer mâbud gibi kıymet verilen tağutları reddeder. (Bakara Suresi: 256.)
4. ve Allah'a iman ederse, işte o yapışmıştır, (Bakara Suresi: 256.)
5. sapa sağlam bir kulpa. (Bakara Suresi: 256.)
6. Ki, o kırılmaz ve kopmaz. Allah ise herşeyi hakkıyla işiten, herşeyi hakkıyla bilendir. (Bakara Suresi: 256.)
7. Allah iman edenlerin dostu ve yardımcısıdır. (Bakara Suresi: 257.)

ayetelkürsî: Bakara Suresinin 255. ayeti.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ehemmiyetli: önemli.
haşiye: dipnot.
ıslah: iyi duruma getirme, iyileştirme, düzeltme.
lâhika: ek, ilave.
maddî: madde ile alakalı, cismanî.
mahsul: verim.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mesele: önemli konu.
Milâdî: Hz. İsa'nın doğumunu başlangıç alan takvim.
muvafık: uygun, münasip.
Risaletü'n-Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
şer: kötülük.
tetimme: bit konuyu veya eseri tamamlamak için eklenen kısım, ek

beraber olsa bin on iki (1012), eğer beraber olmazsa dokuz yüz kırk beş (945) (bir şedde sayılmaz); [1] يُخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ اِلَى النُّورِ bin üç yüz yetmiş iki (1372) (şeddesiz); [2] وَالَّذِينَ كَفَرُوا اَوْلِيَآؤُهُمُ الطَّاغُوتُ bin dört yüz on yedi (1417); [3] يُخْرِجُونَهُمْ مِنَ النُّورِ اِلَى الظُّلُمَاتِ bin üç yüz otuz sekiz (1338) (şedde sayılmaz); [4] اُولٰٓئِكَ اَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ bin iki yüz doksan beş (1295) (şedde sayılır) eder. *Risaletü'n-Nur*'un hem iki kere ismine, hem suret-i mücahedesine, hem tahakkukuna ve telif ve tekemmül zamanına tam tamına tevafukuyla beraber ehl-i küfrün bin iki yüz doksan üç (1293) harbiyle âlem-i İslâmın nurunu söndürmeye çalışması tarihine ve Birinci Harb-i Umumîden istifade ile bin üç yüz otuz sekizde (1338) bilfiil nurdan zulümata atmak için yapılan dehşetli muahedeler tarihine tam tamına tevafuku ve içinde mükerreren nur ve zulümat karşılaştırılması ve bu mücahede-i maneviyede Kur'ân'ın nurundan gelen bir nur, ehl-i imana bir nokta-i istinat olacağını mana-i işarî ile haber veriyor, diye kalbime ihtar edildi. Ben de mecbur oldum, yazdım. Sonra baktım ki, manasının münasebeti bu asrımıza o kadar kuvvetlidir ki, hiç tevafuk emaresi olmasa da, yine bu ayetler, her asra baktığı gibi mana-i işarî ile bizimle de konuşuyor kanaatim geldi.

---

1. Onları inkâr karanlıklarından kurtarıp hidayet nuruna kavuşturur. (Bakara Suresi: 257.)
2. İnkâr edenlerin dostu ise tağutlardır. (Bakara Suresi: 257.)
3. Onları iman nurundan mahrum bırakıp inkâr karanlıklarına sürükler. (Bakara Suresi: 257.)
4. İşte onlar Cehennem ateşinin ehlidir, orada ebediyen kalacaklardır. (Bakara Suresi: 257.)

âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası.
asr: yüzyıl.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
bilfiil: bizzat kendi çalışması ile, kendi yaparak.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ebediyen: ebedî olarak, sonsuza kadar.
ehil: bir yerde oturan.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri.
ehl-i küfür: Allah'ın varlığına ve birliğine inanmayanlar, dinsizler, imansızlar.
emare: alâmet, belirti, nişan.
Harb-i Umumî: genel harp, 1914-1918 yılları arasında olan Birinci Dünya Savaşı.
harp: savaş, cenk, devletler arasında meydana gelen kanlı ve silahlı kavga.
hidayet: doğru inanç ve yaşayış üzere olmak.
ihtar: dikkatini çekme, hatırlatma, uyarı.
iman: inanma, itikat.
inkâr: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, kabul etmeme.
inkâr: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme.
istifade: faydalanma, yararlanma.
isyan: başkaldırma, itaatsizlik, emre karşı gelme.
kanaat: inanma, görüş, fikir.
kıymet: değer.
kulp: bazı eşya veya kapların halka şeklinde olan sapı.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu.
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, müşriklik, imansızlık.
mabut: kendisine ibadet edilen, tapınılan, kulluk edilen Allah.
mahrum: bir şeye sahip olamayan, yoksun.
mana-yı işarî: yazı ve işaretlerle ifade edilen mana.
mecbur: zorunda kalma.
muahede: iki veya daha çok devlet arasında akdedilen anlaşma, antlaşma.
mücahede-i maneviye: manevî olarak yapılan cihat.
mükerreren: mükerrer olarak, tekrar olarak, tekrar be tekrar.
münasebet: ilgi, alâka, yakınlık.
nokta-i istinat: dayanak noktası, güvenme ve itimat noktası.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
Rahîm: merhamet eden, çok merhametli olan, esirgeyen, koruyan, acıyan Allah.
Rahman: sonsuz merhamet sahibi ve şefkatle bütün varlıkları rızıklandıran Allah.
Risaletü'n-Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
suret-i mücahede: cihad şekli.
şedde: Arapça ve Farsçada harfin üzerine konulan ve o harfi iki defa okutan işaret.
tağut: insanları Allah'a karşı isyana sevk eden , isyankâr; her batıl ma'but, şeytan.
tahakkuk: gerçekleşme, meydana gelme, olma.
tekemmül: olgunlaşma, kemale erme, mükemmelleşme.
telif: kitap yazma, eser ortaya koyma.
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme.
zulümat: karanlıklar, dinsizlik, zulüm ve küfür

Evet, evvelâ, başta لَٓا اِكْرَاهَ فِى الدّ۪ينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ [1] cümlesi, makam-ı cifrî ve ebcedî ile bin üç yüz elli (1350) tarihine parmak basar ve mana-i işarî ile der: "Gerçi o tarihte, dini dünyadan tefrik ile, dinde ikraha ve icbara ve mücahede-i diniyeye ve din için silâhla cihada muarız olan hürriyet-i vicdan, hükûmetlerde bir kanun-i esasî, bir düstur-i siyasî oluyor. Ve hükümet, lâik cumhuriyete döner. Fakat ona mukabil, manevî bir cihad-ı dinî, iman-ı tahkikî kılıcıyla olacak. Çünkü, dindeki rüşd-i irşat ve hak ve hakikati gözlere gösterecek derecede kuvvetli bürhanları izhar edip tebyin ve tebeyyün eden bir nur Kur'ân'dan çıkacak," diye haber verip, bir lem'a-i i'caz gösterir.

Hem, tâ خَالِدُونَ [2] kelimesine kadar, Risale-i Nur'daki bütün muvazenelerin aslı, menbaı olarak, aynen o muvazeneler gibi, mükerreren nur ve zulümat ve iman ve karanlıkları karşılaştırmasıyla gizli bir emaredir ki, o tarihte bulunan cihad-ı manevî mübarezesinde büyük bir kahraman, nur namında Risale-i Nur'dur ki, dinde bulunan yüzer tılsımları keşfeden onun manevî elmas kılıcı maddî kılıçlara ihtiyaç bırakmıyor.

Evet, hadsiz şükürler olsun ki, yirmi senedir Risale-i Nur, bu ihbar-ı gaybı ve lem'a-i i'cazı bilfiil göstermiştir. Ve bu sırr-ı azîm içindir ki, Risale-i Nur Şakirtleri, dünya siyasetine ve cereyanlarına ve maddî mücadelelerine

---

1. Dinde zorlama yoktur; doğruluk sapıklıktan, iman küfürden iyice ayrılmıştır. (Bakara Suresi: 256.)
2. ...ebediyen kalacaklardır.

---

bürhan: delil, ispat, hüccet.
cereyan: fikir, sanat, siyaset hareketi.
cihad: düşmanla savaşma, Allah yolunda malla ve canla düşmana karşı savaşmak.
cihad-ı dinî: mücadele etmek, din için gayret göstermek.
cihad-ı manevî: ilim, fikir, dua gibi manevî unsurlarla din düşmanlarına karşı koymak.
cumhuriyet: siyasî mekanizması seçimle kurulan, adalet ve hukukun üstünlüğüyle temel hak ve hürriyetleri sağlamayı amaçlayan idare şekli.
düstur-i siyasî: siyasî düstur, kanun, kaide.
emare: alâmet, belirti, nişan.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hâk: doğru, gerçek, hakikat.
hakikat: gerçek, esas.
hükümet: devlet.
hürriyet-i vicdan: vicdan hürriyeti.
icbar: zorlama, zorla ve isteği dışında bir iş yaptırma baskı.
ihbar-ı gayp: geçmiş veya gelecek zamana ait haberler.
ikrah: zorlama, zorla yaptırma.
iman-ı tahkikî: imana dair bütün meseleleri inceleyip delil ve bürhan ile inanma.
izhar: ortaya koyma, açığa çıkarma, gösterme.
kanun-ı esasî: ana prensipler, ana esaslar, ana kanun.
keşif: gizli bir şeyi bulma, gizli bir şeyi bulup meydana çıkarma.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu.
lâik: dünya işlerini din işlerinden ayıran, din işlerini devlet işlerine karıştırmayan, lâdinî, seküler.
lem'a-i i'caz: acze düşüren parıltı, mu'cizelik parıltısı.
maddî: madde ile alakalı, cismanî.
makam-ı cifrî: cifre ait makam, cifir hesabına göre ulaşılan netice, sayı değeri.
makam-ı ebcedî: ebcetle ilgili makam, ebcedî hesap.
mana-yı işarî: yazı ve işaretlerle ifade edilen mana.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
menba: kaynak.
muarız: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif.
mukabil: karşılık.
muvazene: denge.
mübareze: çatışma, kavga.
mücadele: savaşma, çatışma, kavga.
mücahede-i diniye: dinle ilgili mücahede, mücadele.
mükerreren: tekrar olarak, tekrar be tekrar.
nam: ad, isim.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
rüşt ü irşat: rüşt ve irşat; mükemmelen doğru yola sevk etmek, İslâmiyet yoluna sevk ve olgunlaştırma.
sırr-ı azîm: büyük sır.
siyaset: politika.
şakirt: talebe, öğrenci.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.
tebeyyün: meydana çıkma, görünme, belli olma, anlaşılma.
tebyîn: belirtme, açıkça anlatma, açık açık anlatma, beyan etme.
tefrik: birbirinden ayırma, ayrı tutma.
tılsım: herkesin bilip çözemediği gizli sır.
zulümat: karanlıklar, dinsizlik, zulüm ve külür

karışmıyorlar ve ehemmiyet vermiyorlar ve tenezzül etmiyorlar. Ve hakikî şakirtleri, en dehşetli bir hasmına ve hakaretli tecavüzüne karşı ona der:

"Ey bedbaht! Ben, seni idam-ı ebedîden kurtarmaya ve fânî hayvaniyetin en süflî ve elim derecesinden bir bâkî insaniyet saadetine çıkarmaya çalışıyorum. Sen benim ölümüme ve idamıma çalışıyorsun. Senin bu dünyada lezzetin pek az, pek kısa ve ahirette ceza ve belâların pek çok ve pek uzundur. Ve benim ölümüm bir terhistir. Haydi defol! Senin ile uğraşmam. Ne yaparsan yap" der.

O zalim düşmanına hiddet değil, belki acıyor, şefkat ediyor. "Keşke kurtulsa idi" diyerek, ıslahına çalışır.

Saniyen:

وَيُؤْمِنْ بِاللّٰهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقٰى [1] ❁

اَللّٰهُ وَلِيُّ الَّذٖينَ اٰمَنُوا [2]

Bu iki kudsî cümleler, kuvvetli münasebet-i maneviye ile beraber; makam-ı cifrî ve ebcedî hesabıyla, birincisi, Risaletü'n-Nur'un ismine; ikincisi, onun tahakkukuna ve tekemmülüne ve parlak fütuhatına manen ve cifren tam tamına tetabukları bir emaredir ki, Risaletü'n-Nur bu asırda, bu tarihte bir "urvetü'l-vüska"dır. Yani çok muhkem kopmaz bir zincir ve bir "hablullah"tır. "Ona elini atan, yapışan necat bulur" diye mana-i remziyle haber verir.

---

1. Ve [kim] Allah'a iman ederse, işte o sapa sağlam bir kulpa yapışmıştır. (Bakara Suresi: 256.)

2. Allah iman edenlerin dostu ve yardımcısıdır. (Bakara Suresi: 257.)

---

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
asr: yüzyıl.
bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan.
bedbaht: bahtsız, talihsiz, zavallı.
belâ: musibet, sıkıntı.
ceza: karşılık, azap.
cifren: cifir ile, harflere verilen sayı kıymetiyle ibarelerden geçmişe ve geleceğe ait işaretler çıkarmak suretiyle,.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ebcedî: ebced hesabına ait.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
elîm: şiddetli, çok dert ve keder veren.
emare: alâmet, belirti, nişan.
fânî: ölümlü, geçici.
fütuhat: zaferler, fetihler, galibiyetler.
hablullah: Allah'ın ipi.
hakaret: hakirlik, hor görme, incitme, küçük düşürme.
hakikî: gerçek.
hasm: muhalif, karşı taraf, düşman.
hayvaniyet: hayvanlık.
hiddet: öfke, kızgınlık.
idam: yok olma.
idam-ı ebedî: dirilmemek üzere yok oluş, ahiret inancı olmadığı için ölümü ebedî yokluğa gitmek olarak görme.
insaniyet: insanlık mahiyeti, insan olma hâli, insana yakışır davranış.
ıslah: iyi duruma getirme, iyileştirme, düzeltme.
kudsî: mukaddes, yüce.
makam-ı cifrî: cifre ait makam, cifir hesabına göre ulaşılan netice, sayı değeri.
makam-ı ebcedî: ebcetle ilgili makam, ebcedî mana, ebcedî hesap.
mana-yı remz: işaret edilen mana, dikkate sunulan anlam.
manen: mana bakımından, manaca.
muhkem: sağlam, sağlamlaştırılmış, kuvvetli.
münasebet-i manevîye: manevî münasebet, yakınlık, irtibat.
necat: kurtuluş, kurtulma, halâs, selâmet.
Risaletü'n-Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
saadet: mutluluk.
saniyen: ikinci derecede, ikinci olarak.
süflî: aşağılık, bayağı, âdi.
şakirt: talebe, öğrenci.
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, içten ve karşılıksız merhamet.
tahakkuk: gerçekleşme, meydana gelme, olma.
tecavüz: saldırma, sataşma, başkasının hakkına dokunma.
tekemmül: olgunlaşma, kemale erme, mükemmelleşme.
tenezzül: kendine aykırı düşen bir işi veya durumu kabul etme, alçalma.
terhis: izin verme, serbest bırakma.
tetabuk: birbirine uygun gelme, uyma.
urvetü'l-vüska: kopmaz ve sağlam kulp; Müslümanlık.
zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan

Salisen: اَللّٰهُ وَلِىُّ الَّذِينَ اٰمَنُوا[1] cümlesi hem mana, hem cifir ile Risaletü'n-Nur'a bir remzi var. Şöyle ki: **(HAŞİYE)**

[Bu makamda perde indi, yazmaya izin verilmedi. Başka zamana tehir edildi.]

Said Nursi

Risale-i Nur kahramanı Hüsrev'in Meyvenin On Birinci Meselesi münasebetiyle yazdığı mektubun bir parçasıdır.

بِاسْمِهٖ سُبْحَانَهُ[3] ❁ وَاِنْ مِنْ شَىْءٍ اِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهٖ[4]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللّٰهِ وَبَرَكَاتُهُ اَبَدًا دَائِمًا[5]

Çok mübarek, çok kıymettar, çok sevgili Üstadımız Efendimiz,

Millet ve memleket için çok büyük güzellikleri ihtiva eden Meyve, "Dokuz Mesele"si ile, dehşetli bir zamanda, müthiş asiler içinde, en büyük düşmanlar arasında hayretfeza bir surette şakirtlerine necat vermeye vesile olmakla kalmamış, Onuncu ve On Birinci Meseleleri ile hususuyla Nurun Şakirtlerini hakikat yollarında alkışlamış ve gidecekleri hakikî mekânları olan kabirdeki ahvallerinden ve herkesi titreten ve bilhassa ehl-i gaflet için

---

HAŞİYE: Bu nüktenin bakî kalan kısmı şimdilik yazdırılmadığının sebebi, bir derece dünyaya, siyasete temasıdır. Biz de bakmaktan memnuuz. Evet, اِنَّ الْاِنْسَانَ لَيَطْغٰى[2] bu tağuta bakar ve baktırır...

---

1. Allah iman edenlerin dostu ve yardımcısıdır. (Bakara Suresi: 257.)
2. Muhakkak ki insan azgınlaşır.(Âlak Süresi:6)
3. Allah'ın adıyla.
4. Onu her türlü kusur ve noksandan tenzih ederim. • Hiçbir şey yoktur ki, Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi: 44.)
5. Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi ebedî ve daimi olarak üzerinize olsun.

ahval: haller, durumlar.
âsi: isyan eden, başkaldıran.
bâkî: geri kalan.
bilhassa: özellikle.
cifir: harflere verilen sayı kıymeti ile geleceğe veya geçen hâdiselere, ibarelerden tarih veya isme dair işaretler çıkarmak ilmî.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ehl-i gaflet: dünyaya daldığından dolayı ahiretin farkında olmayan.
hakikat: gerçek, esas.
hakikî: gerçek.
haşiye: dipnot.
hayretfeza: hayreti artıran.
hususiyle: özellikle.
ihtiva: içine alma, kapsama.
iman: inanma, itikat.
kabir: mezar.
kıymettar: kıymetli, değerli.
kulp: halka şeklinde sağlam sap.
mekân: yer, mahal.
memleket: bir devletin toprağı, ülke, yurt, vatan, diyar.
memnu: yasaklanmış, men edilmiş, yasak.
mesele: önemli konu.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
münasebet: vesile, -dan dolayı.
müthiş: dehşet veren, ürküten, dehşetli, korkunç.
necat: kurtuluş, kurtulma, halâs, selâmet.
nükte: ince manalı, düşündürücü söz.
remiz: işaret, işaretle anlatma, isteğini işaretle ifade etme.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
Risaletü'n-Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
salisen: üçüncü olarak.
siyaset: hükümet etme, devlet idaresi; devlet işlerini düzenleme ve yürütme sanatıyla ilgili görüş veya anlayış.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
suret: biçim, şekil, tarz.
şakirt: talebe, öğrenci.
tağut: insanları Allah'a karşı isyana sevk eden , isyankâr; her batıl ma'but, şeytan.
vesile: aracı, vasıta

çok korkunç, çok elemli, çok acıklı bir menzil olan toprak altında göreceği ve konuşacağı melâikelerle konuşmayı ve refakati sevdirerek, bu mekâna daha çok ünsiyet izhar etmekle, bu korkulu ilk menzil hakkındaki fevkalhad korkularımızı tadil etmiş, nefes aldırmış. Hususuyla o âlemin nuranî hayatını, benim gibi, göremeyenlerin ellerinde şuaatı yüz binlerle senelik mesafelere uzanan bir elektrik lâmbası hükmüne geçmiş. Hem de, daima koklanılacak numunelik bir çiçek bahçesi olmuştur.

Evet, biz, sevgili Üstadımıza arz ediyoruz ki; her gün dersini hocasına okuyan bir talebe gibi, Nurdan aldığımız feyizlerimizi, her vakit için sevgili Üstadımıza arz edelim. Fakat, sevgili Üstadımız şimdilik konuşmalarını tatil buyurdular.

Ey aziz Üstadım,

Risale-i Nur'un hakikati ve Meyvenin güzelliği ve çiçeğinin feyzi, beni minnettarâne bir parça memleketim namına konuşturmuş ve benim gibi konuşan çok kalplere hayat vermiş. Şimdi muhitimizde, Risale-i Nur'a karşı atılan adımlar ve uzatılan eller, Meyvenin On Birinci Çiçeği ile daha çok metanet kesb etmiş, inkişaf etmiş, faaliyete başlamıştır.

Çok hakir talebeniz

Hüsrev

âlem: dünya, cihan.
arz: bir büyüğe sunma, gösterme, bildirme.
aziz: muhterem, saygın.
bereket: mübareklik, bolluk, saadet.
daimî: sürekli, devamlı.
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli.
elem: dert, üzüntü, maddî-manevî ıztırap.
fevkalhad: haddinden fazla, pek çok, haddin ötesinde, üstünde.
feyiz: bolluk, bereket, verimlilik.
hakikat: gerçek, esas.
hakir: küçük, aşağı, ehemmiyetsiz.
hususiyle: özellikle.
hükmüne: yerine, değerine.
inkişaf: ortaya çıkma, keşfolunma.
İsrâ: Kur'ân-ı Kerîm'in 17. suresidir. Mekke'de nazil olmuştur.
izhar: ortaya koyma, açığa çıkarma, gösterme.
kesb: kazanma.
kusur: eksiklik, noksan, özür.
mekân: yer, mahal.
melâike: melekler.
menzil: yer, konak.
mesafe: uzaklık, ara.
metanet: metin olma, dayanıklılık, sağlamlık.
minnettarane: minnet duyarak, yapılan bir iyiliğe karşı teşekkür hissi taşıyarak.
muhit: yöre, çevre.
nam: ad, isim, yerine.
huranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver.
nümune: örnek.
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek.
refakat: refiklik arkadaşlık.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
selâm: barış, rahatlık, selâmet, esenlik.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
şuaat: şualar, ışınlar, parıltılar.
tadil: doğrultma, düzeltme, aslına uygun şekilde değiştirme.
talebe: talep eden, öğrenci.
tenzih: Allah'ı şanına lâyık olmayan şeylerden, her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma, münezzeh sayma.
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma, Cenab-ı Hakk'ı şanına layık ifadelerle anma.
ünsiyet: alışkanlık, ülfet, dostluk

Isparta'daki umum Risale-i Nur Talebeleri namına Ramazan tebriki münasebetiyle yazılmış ve on üç fıkra ile tadil edilmiş bir mektuptur.

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ[1] ✿ وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ[2]

Ey âlem-i İslâmın dünya ve ahirette selâmeti için Kur'ân'ın feyziyle ve Risale-i Nur'un hakikatiyle ve sadık şakirtlerin himmetiyle mübarek gözlerinden yaş yerine kan akıtan;

Ve ey fitne-i ahir zamanın şu dağdağalı ve fırtınalı zamanında Hazret-i Eyyub Aleyhisselâmdan ziyade hastalıklara, dertlere giriftar olan;

Ve Kur'ân'ın nuru ile ve Risale-i Nur'un bürhanlarıyla ve şakirtlerin gayretiyle âlem-i İslâmın maddî ve manevî hastalıklarını Hakîm-i Lokman gibi tedaviye çalışan;

Ve ey mübarek ellerinde mevcut olan Nur parçalarının hak ve hakikat olduğunu Kur'ân'ın otuz üç ayetiyle ve keramet-i Aleviye ve Gavsiye ile ispat eden;

Ve ey kendisi hasta ve ihtiyar ve zayıf ve gayet acınacak bir hâlde olduğuna göre, herkesten ziyade âlem-i İslâma can feda eder derecesinde, acıyarak, kendine fenalık etmek isteyenlere Kur'ân'ın hakikatiyle ve Risale-i Nur'un hüccetleriyle, Nur Talebelerinin sadâkatlarıyla hayırlı dualar ve iyilik etmekle karşılayan;

Ve yazdığı mühim eserlerinden Ayetü'l-Kübra'nın tab'ıyla, kendi zatına ve talebelerine gelen musibette hapishanelere düşen ve o zindanları Kur'ân'ın irşadıyla ve

1. Allah'ın adıyla. Onu her türlü kusur ve noksandan tenzih ederim.
2. Hiçbir şey yoktur ki, Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi: 44.)

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası.
Aleyhisselam: Allah'ın selamı onun üzerine olsun.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
ayetülkübra: Risale-i Nur'da 7. Şua adlı eser.
bürhan: delil, ispat, hüccet.
dağdağa: gürültü, beyhude telaş ve ıztırap.
dert: hastalık, illet, acı, ağrı, sızı.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
fedâ: gözden çıkarma, uğruna verme.
feyz: bolluk, bereket, verimlilik.
fıkra: bent, madde, paragraf.
fitne-i ahirzaman: ahirzaman fitnesi.
gayet: son derece.
gayret: çalışma, çabalama.
giriftar: tutulmuş, yakalanmış.
hâk: doğru, gerçek, hakikat.
hakikat: gerçek, esas.
Hakîm-i Lokman: Kur'ân'da adı geçen, peygamber olup olmadığı kesin olmayan, öğütleri, ahlâkî ve tıbbî sözleri ile tanınan büyük bir zat. Hz. Lokman (a.s.), Hz. Davut 'a (a.s.) yetişmiş ve ondan ilim öğrenmiştir. Halk arasında daha çok, bir hekim (doktor) olarak tanındığı için Hekim-i Lokman olarak yad edilmiştir. Hekim olduğu hususunda âlimler ittifak etmektedirler.
himmet: yardım, ihsan, lütuf.
hüccet: delil.
irşat: doğru yolu gösterme, gafletten uyandırma.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
keramet-i Aleviye: Hz. Ali'ye ait keramet, olağanüstü, fevkalâde hâl.
keramet-i Gavsiye: Seyyid Abdülkadir Geylânî'nin kerâmeti.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu.
maddî: madde ile alakalı, cismanî.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mevcut: var olan, bulunan, olan.
musibet: felaket, bela.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
mühim: önemli, ehemmiyetli.
münasebet: vesile, -dan dolayı.
nam: ad, yerine.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sadâkat: bağlılık, doğruluk.
sadık: sadakatli, dostluğu ve bağlılığı içten olan.
selâmet: salimlik, eminlik; sıkıntı, korku ve endişeden uzak olma.
şakirt: talebe, öğrenci.
tâb: basma, baskı.
tadil: doğrultma, düzeltme, aslına uygun şekilde değiştirme.
talebe: talep eden, öğrenci.
umum: bütün.
zat: kendi, asıl, öz.
zindan: hapishane.
ziyade: çok, fazla

Risale-i Nur'un dersiyle ve şakirtlerin iştiyakı ile bir medrese-i Yusufiyeye çeviren ve bir dershane yapan; ve içimizde bulunan cahil olanların hepsini, Kur'ân'ı o dershanede hatmettirerek çıkaran ve o musibette, Kur'ân'ın kuvve-i kudsiyesiyle ve Risale-i Nur'un tesellisiyle ve kardeşlerin tahammülleriyle, ihtiyar ve zayıf olduğu hâlde, bütün ağırlıklarımızı ve yüklerimizi üzerine alan; ve yazdığı *Meyve* ve *Müdafaaname* risaleleriyle Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın i'cazıyla ve Risale-i Nur'un kuvvetli bürhanlarıyla ve şakirtlerin ihlâsı ile, izn-i İlâhî ile üzerinden kapılarını açtırıp beraat kazandıran ve o günde bize ve âlem-i İslâma bayram yaptıran;

Ve hakikaten Risale-i Nur'ları, "nurun âlâ nur" olduğunu ispat ederek, kıyamete kadar serbest okunup ve yazılmasına hak kazandıran;

Ve âlem-i İslâmın, Kur'ân-ı Azîmüşşan'ın gıda-i kudsîsiyle ve Nurun uhrevî taamıyla ve şakirtlerinin iştihasıyla, ekmek, su ve hava gibi bu Nurlara pek çok ihtiyacı olduğunu ve bu Nurları okuyup yazanlardan binler kişi imanla kabre girdiğini ispat eden;

Ve kendisine mensup talebelerini hiçbir yerde mağlûp ve mahcup etmeyen ve elyevm Kur'ân'ın semavî dersleriyle Risale-i Nur'un esasatıyla ve şakirtlerinin zekâvetleriyle ve Meyvenin Onuncu ve On Birinci Mesele ve çiçekleriyle firak ateşiyle gece gündüz yanan kalplerimizi âb-ı hayat ve şarab-ı Kevser gibi o mübarek mesele ve çiçekler ile kalplerimizin ateşini söndürüp sürur ve feraha sevk eden;

âb-ı hayat: hayat suyu.
âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası.
berâet: temize çıkma; bir davanın neticesinde suçsuz olduğu anlaşılma.
bürhan: delil, ispat, hüccet.
cahil: Allah'ı tanımayan, İlâhî hakikatlerden habersiz, hak bilgisinden yoksun.
dershane: ders verilen yer.
elyevm: bugün, bugünkü günde, hâlâ, henüz, şimdi, şu anda, şimdiki zamanda.
esâsât: esaslar, kökler, temeller.
ferah: gönül açıklığı, sevinç, sevinme.
firak: ayrılık, hicran.
gıda-yı kudsî: mukaddes gıda.
hakikaten: hakikat olarak, doğrusu, gerçekten.
hatm: Kur'ân-ı Kerîm'i başından sonuna kadar okuyup bitirme.
i'caz: mucizelik, insanların benzerini yapmaktan âciz kaldıkları şeyi yapmak.
ihlâs: halis, içten, samimî, riyasız, karşılıksız sevgi ve bağlılık, gönülden gelen dostluk.
iman: inanma, itikat.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
iştiha: fazla istek, arzu.
iştiyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme.
izn-i İlâhî: Allah'ın izni.
kabir: mezar.
Kıyamet: bütün kâinatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu.
Kur'ân-ı Azîmüşşan: şan ve şerefi yüce olan Kur'ân.
Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan aciz bırakan Kur'an-ı Kerim.
kuvve-i kudsiye: kudsî kuvvet, Allah'ın sırlarının kendisinde gözüktüğü peygamberlerin, velîlerin kuvveti.
mağlup: boyun eğme, yenilme, yenilmiş olma.
mahcup: utanan, utanmış, utangaç.
medrese-i Yusufiye: Yusuf'un medresesi, Hz. Yusuf'un (a.s.) iftira, haksızlık ve zulüm ile hapiste kalmasından kinaye olarak, iman ve Kur'ân'a hizmetinden dolayı tevkif edilenlerin hapsedildiği yer manasında, hapishane.
mensup: bir şeye veya kimseye alâkası bulunan, bağlı olan.
mesele: önemli konu.
musibet: felaket, bela.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
müdafaaname: müdafaa metni, savunma mektubu, savunma dilekçesi.
nurun alâ-nur: nur üstüne nur; güzelden de güzel, iyiden de iyi, aydınlıktan da aydınlık.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
semavî: Allah tarafından olan, İlâhî.
sevk: ulaştırma, yöneltme.
sürur: sevinç, mutluluk.
akirt: talebe, öğrenci.
şarab-ı Kevser: Kevser şarabı, Kevser suyu; Cennette bulunan Kevser Nehrinin sarhoş etmeyen lezzetli şarabı.
taam: yemek, yiyecek.
tahammül: zora dayanma, kötü ve güç durumlara karşı koyabilme, katlanma.
talebe: talep eden, öğrenci.
teselli: avutma, acısını dindirme.
uhrevî: ahirete dair, ahirete ait, ahiret âlemiyle ilgili.
zekâvet: zekilik; çabuk anlama, kavrama kabiliyeti

Ve ey âlemin —Kur'ân-ı Azîmüşşan'ın kat'î vaadiyle ve tehdidi ile ve Risale-i Nur'un keşf-i kat'îsiyle ve merhum şakirtlerinin müşahedesiyle ve onlardaki keşfelkubur sahiplerinin görmesiyle— en çok korktuğu ölümü, ehl-i iman için idam-ı ebedîden kurtarıp bir terhis tezkeresine çeviren ve âlem-i nura gitmek için güzel bir yolculuk olduğunu ispat eden ve kâfir ve münafıklar için idam-ı ebedî olduğunu bildiren Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın, bin mu'cizat-ı Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâm ve kırk vech-i i'cazının tasdiki altında ihbarat-ı kat'iyesiyle, ondan çıkan Risale-i Nur'un en muannit düşmanlarını mağlûp eden hüccetleriyle ve Nur Şakirtlerinin çok emarelerin ve tecrübelerin ve kanaatlerinin teslimi ile o korkunç, karanlık, soğuk ve dar kabri, ehl-i iman için Cennet çukurundan bir çukur ve Cennet bahçesinin bir kapısı olduğunu ispat eden ve kâfir ve münafık zındıklar için Cehennem çukurundan yılan ve akreplerle dolu bir çukur olduğunu ispat eden; ve oraya gelecek olan *Münker, Nekir* isminde melâikeleri ehl-i hak ve hakikat yolunda gidenler için birer munis arkadaş yapan; ve Risale-i Nur'un şakirtlerini, talebe-i ulûm sınıfına dahil edip, *Münker, Nekir* suallerine Risale-i Nur'la cevap verdiklerini merhum kahraman Şehit Hafız Ali'nin vefatıyla keşfeden; ve hayatta bulunanlarımızın da yine Risale-i Nur ile cevap vermemizi rahmet-i İlâhiyeden dua ve niyaz eden;

Ve Hazret i Kur'ân'ı, Kur'ân-ı Azîmüşşan'ın kırk tabakadan her tabakaya göre bir nevi i'caz-ı manevîsini

âlem: dünya, cihan.
âlem-i nur: nur âlemi, aydınlık âlemi.
aleyhissalâtü vesselâm: 'salât ve selam onun üzerine olsun' anlamında Hz. Muhammed'e dua.
dahil: karışma, girme.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ehl-i hak: hak ehli, iman, İslâmiyet ve hak yolunda olan, hak mezhepte olan.
ehl-i hakikat: hakikati arzulayanlar, gerçeği bulup onun peşinden gidenler; Allah adamı.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri.
emare: alâmet, belirti, nişan.
hüccet: delil.
i'caz-ı manevî: manen mucize oluş.
idam-ı ebedî: dirilmemek üzere yok oluş, ahiret inancı olmadığı için ölümü ebedî yokluğa gitmek olarak görme.
ihbarat-ı kat'iye: kesin, doğru haberler.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
kabir: mezar.
kafir: Allah'ı ve İslamiyeti inkar eden, dinsiz.
kanaat: inanma, görüş, fikir.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
keşf-i kat'î: kesin keşif.
keşfü'l-kubur: kabirdeki ölülerin hâllerini anlama.
keşif: gizli bir şeyi veya bir sırrı kalp gözüyle görerek öğrenme.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu.
Kur'ân-ı Azîmüşşan: şan ve şerefi yüce olan Kur'ân.
Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan aciz bırakan Kur'an-ı Kerim.
mağlup: boyun eğme, yenilme, yenilmiş olma.
melâike: melekler.
merhum: rahmete kavuşmuş, ölmüş, ölü.
muannit: inatçı, ayak direyen.
mu'cizat-ı Ahmediye: Peygamber Efendimizin (a.s.m.) gösterdiği mu'cizeler.
mûnis: alışılmış, alışılan, alışık, ünsiyetli.
münafık: kalbinde küfrü gizlediği hâlde Müslüman görünen, kâfirliğini gizleyerek Müslüman gibi davranan.
Münker Nekir: sorgu melekleri, öldükten sonra insanları sorgulayan melekler.
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme.
nevî: çeşit, tür.
niyaz: yalvarma, yakarma.
rahmet-i İlâhîye: Allah'ın sonsuz rahmeti, İlâhî rahmet.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sual: soru.
şakirt: talebe, öğrenci.
tabaka: kat, katman.
talebe-i ulûm: ilim tahsil eden, ilimlerle uğraşan öğrenci.
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme.
tecrübe: yaşayarak elde edilen iyi veya kötü kazanımlar.
tehdit: korkutma, gözdağı verme.
terhis: izin verme, serbest bırakma.
tezkere: belge, görevin bittiğini belgeleyen izin kağıdı.
vaad: söz verme, aht.
vech-i i'caz: mu'cize yönü.
vefat: ölme.
zındık: Allah'a ve ahirete inanmayan, Allah'ı inkâr eden, imansız, münkir

göstermesiyle ve umum kâinata bakan kelâm-ı ezelî olmasıyla ve tefsiri olan Risale-i Nur'un *Mu'cizat-ı Kur'âniye* ve *Rumuzat-ı Semaniye* risaleleriyle ve Risale-i Nur Gül Fabrikasının serkâtibi gibi kahraman kardeşlerin ve şakirtlerin fevkalâde gayretleriyle Asr-ı Saadetten beri böyle harika bir surette mu'cizeli olarak yazılmasına hiç kimse kadir olmadığı hâlde, Risale-i Nur'un kahraman bir kâtibi olan Hüsrev'e "Yaz!" emir buyurulmasıyla, Levh-i Mahfuz'daki yazılan Kur'ân gibi yazılması; ve Kur'ân-ı Azîmüşşan'ın hak kelâmullah olduğunu ve bütün semavî kitapların en büyüğü ve en efdali ve bir Fatiha içinde binler Fatiha ve bir İhlâs içinde binler İhlâs ve hurufatının birden on ve yüz ve bin ve binler sevap ve hasene verdiklerini hiç görülmedik ve işitilmedik pek güzel ve harika bir surette tarif ve ispat eden; ve Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın, bin üç yüz seneden beri i'cazını göstermesiyle ve muarızlarını durdurmasıyla ve Nurun gözlere gösterir derecede zahir delilleriyle ve Nur Şakirtlerinin elmas kalemleriyle bu zamana kadar misli görülmedik Risale-i Nur'un dünyaya ferman okuyan ve en mütemerrit ve muannitleri susturan Yirmi Beşinci Söz ve zeyilleri kırk vecihle i'caz-ı Kur'ânî olduğunu ispat eden;

Ve ey Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâmın hak peygamber olduğuna ve umum yüz yirmi dört bin peygamberlerin efdali ve seyyidi olduğuna dair binler mu'cizelerini *Mu'cizat-ı Ahmediye* (a.s.m.) namındaki Risale-i Nur'u ile güzel bir surette ispat eden; ve Kur'ân-ı Azîmüşşan'ın Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın

aleyhissalâtü vesselâm: 'salât ve selam onun üzerine olsun' anlamında Hz. Muhammed'e dua.
Asr-ı Saadet: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in (a.s.m.) peygamber olarak dünyada bulunduğu devir.
dair: alakalı, ilgili.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
efdâl: en faziletli, en üstün.
elmas: çok değerli.
emir: iş buyurma, buyruk.
Fatiha: Kur'ân-ı Kerim'in birinci suresi.
ferman: emir, buyruk.
fevkalâde: olağanüstü.
gayret: çalışma, çabalama.
hâk: doğru, gerçek, hakikat.
hârika: olağanüstü.
hasene: hayırlı amel, Allah rızasına uygun iş.
hurufat: harfler.
i'caz: mucizelik, insanların benzerini yapmaktan âciz kaldıkları şeyi yapmak.
i'caz-ı Kur'ânî: Kur'ân'ın mucizeliği, Kur'ân'ın yüksek, erişilmez ifadesi.
İhlâs: Kur'ân-ı Kerîm'in 112. suresi.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
kadir: bir işi yapmaya gücü yeten, kuvvet sahibi olan.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kâtip: yazan, yazıcı.
kelâm-ı ezelî: ezelî söz, varlığına başlangıç olmayan Allah'ın sözü; Kur'ân-ı Kerîm ayetleri.
kelâmullah: Allah'ın kelâmı, Kur'ân-ı Kerîm.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu.
Kur'ân-ı Azîmüşşan: şan ve şerefi yüce olan Kur'ân.
Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan aciz bırakan Kur'an-ı Kerim.
Levh-i Mahfuz: korunmuş levha, Allah'ın ezelî ilmiyle kâinatta olmuş ve olacak şeylerin yazılı olduğu levha.
misl: benzer, eş.
muannit: inatçı, ayak direyen.
muarız: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif.
Mu'cizat-ı Ahmediye: Peygamber Efendimizin (a.s.m.) gösterdiği mu'cizeler.
Mu'cizat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın mu'cizeleri.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların aciz kaldığı şey.
mütemerrit: temerrüt eden, inatçı, kötü fiilinde inatlaşan.
nam: ad, isim.
peygamber: Allah tarafından haber getirerek İlahî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, nebi.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerîm olan peygamber, Hz. Muhammed (a.s.m.).
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
Rumuzat-ı Semaniye: sekiz işaret anlamında Bediüzzaman Said Nursî'ye ait bir eserin ismi.
semavî: Allah tarafından olan, İlâhî.
serkâtib: baş kâtip.
sevap: hayırlı bir işe karşı Allah tarafından verilen mükâfat; sevap.
seyyid: efendi, en önde olan.
suret: biçim, tarz, görünüş.
şakirt: talebe, öğrenci.
tarif: bir şeyi bütün vasıflarını içine alacak şekilde anlatma.
tefsîr: Kur'ân'ın mana bakımından izahı, Kur'ân'ın şerhi.
umum: bütün.
vecih: cihet, yön.
zahir: açık, âşikar.
zeyl: ek, ilâve

“rahmeten lilâlemîn” olduğunu kâinatta ilân etmesiyle ve Nurun baştan nihayete kadar onun rahmeten lilâlemîn olduğunu bürhanlarla ispat etmesiyle ve o Resulün ef’al ve ahvali kâinatta numune-i iktida olacak en sağlam, en güzel rehber olduğunu hatta körlere de göstermesiyle ve Anadolu ve hususî memleketlerde Nurun intişarı zamanında belâların ref’i ve susturulmasıyla, musibetlerin gelmesi şahadetiyle ve Nur Şakirtlerinin gayet ağır müşkülâtlar içinde, kemal-i metanetle hizmet ve irtibatlarıyla, o Zatın (a.s.m.) sünnet-i seniyesine ittiba etmek ne kadar kârlı olduğunu ve bir sünnete bu zamanda ittibada yüz şehidin ecrini kazandığını bildiren;

Ve sadaka kaza ve belâyı nasıl defediyorsa, Risale-i Nur’un da Anadolu’ya gelecek kazayı, belâyı yirmi senedir defettiğini aynelyakin ispat eden,

Üstad-ı Ekremimiz Efendimiz Hazretleri!

Şimdi, şu Risale-i Nur’un beraati, başta siz Sevgili Üstadımızı, sonra biz âciz kusurlu talebelerinizi, sonra âlem-i İslâmı sürura sevk ederek, ikinci büyük bir bayram yaptırdığından siz mübarek Üstadımızın bu büyük bayram-ı şerifinizi tebrik ile ve yine üçüncü bayram olan Ramazan-ı Şerifinizi ve Leyle-i Kadrinizi tebrik, emsal-i kesîresiyle müşerref olmaklığımızı niyaz ve biz kusurluların, kusurumuzun affını rica ederek, umumen selâm ile mübarek ellerinizden öper ve dualarınızı temenni ederiz, Efendimiz Hazretleri.

Isparta ve havalisinde bulunan Nur Talebeleri

âciz: zayıf, güçsüz, zavallı.
ahir: son.
ahval: haller, durumlar.
âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası.
aynelyakîn: gözle görür derecede inanma.
bayram-ı şerif: şerefli bayram.
belâ: musibet, sıkıntı.
benlik: nefsi önde tutma, enaniyet, kibir, gurur.
berâet: bir davanın neticesinde suçsuz olduğu anlaşılma.
bürhan: delil, ispat, hüccet.
cihet: yön, sebep, vesile.
civar: çevre, yöre, etraf.
def: kovma, uzaklaştırma.
dua: Allah’a yalvarma, niyaz.
ecir: ahirete ait mükâfat, hayır, ceza.
ef'al: fiiller, işler.
emsal-i kesire: pek çok benzerler, birçok misiller.
enaniyet: kendini beğenme, bencillik, egoistlik.
evvel: önce.
fıkra: kısım, fasıl, bölüm.
gayet: son derece.
gurur: kibir, kendi yüksek ve değerli tutarak böbürlenme.
havali: bölge, etraf, çevre, civar.
hususî: özel.
ilân: yayma, duyurma, bildirme.
intişar: yayılma, dağılma, neşrolunma.
irtibat: bağlantı, münasebet.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
İsrâ: Kur’ân-ı Kerîm’in 17. suresidir. Mekke’de nazil olmuştur.
ittiba: tabi olma, uyma, itaat etme.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kaza: can veya mal kaybına sebep olan iş, hâdise.
kemal-i metanet: tam ve mükemmel bir dayanıklık.
kusur: eksiklik, noksan, özür.
Leyle-i Kadir: Kadir Gecesi, Kur’ân-ı Kerîm’in dünya semasına nazil olduğu gece.
musibet: felaket, bela.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
müşerref: şerefli, yüce.
müşkülât: müşkiller, güçlükler, zorluklar, çetinlikler.
nihayet: son.
niyaz: yalvarma, yakarma.
nümune-i iktida: örnek alınıp uyulacak tarzdaki nümune, uyulacak, tâbi olunacak örnek.
rahmeten li’l-âlemîn: bütün âlemlere rahmet olan, Hz. Muhammed (a.s.m.).
Ramazan-ı Şerif: mübarek, şerefli Ramazan ayı.
ref: kaldırma, giderme.
rehber: yol gösteren, kılavuz.
Resul: Allah tarafından kendisine vahiy gelen, Allah’ın emirlerini insanlara bildirmekle vazifeli olan insan, peygamber.
rica: dileme, isteme.
sadaka: farz olmadığı hâlde kişinin fakirlere verdiği para, mal vs. gibi şeyler.
sevk: ulaştırma, yöneltme.
sünnet: Hz. Muhammed’in (a.s.m.) Kur’ân dışında, Müslümanlara örnek olan mübarek söz, fiil ve emirleri, kabulleri veya takrirleri.
Sünnet-i Seniye: Hz. Muhammed’in (a.s.m.) yüce sünneti; yüksek hâl, söz, tavır ve tasvipleri.
sürur: sevinç, mutluluk.
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık.
şakirt: talebe, öğrenci.
şehit: Allah’ın ve yüce dininin adını yüceltme uğrunda canını feda ederek savaşta vurulup ölen Müslüman.
talebe: istekliler, talep edenler; öğrenci.
temenni: olmasını veya olmamasını isteme; dilek, istek.
tenzih: Allah’ı şanına lâyık olmayan şeylerden, her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma.
tesbih: Allah’ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutarak şanına layık ifadelerle anma.
umumen: bütün olarak.
zat: azamet ve ululuk sahibi olan.

Haddimden yüz derece ziyade olan bu mektup muhteviyatını tevazu ile reddetmek bir küfran-ı nimet ve umum şakirtlerin hüsnüzanlarına karşı bir ihanet olması ve aynen kabul etmek bir gurur, bir enaniyet ve benlik bulunması cihetiyle umum namına Risale-i Nur kâtibinin yazdığı bu uzun mektubu —on üç fıkraları ilâve edip— hem bir şükr-i manevî, hem gururdan, hem küfran-ı nimetten kurtulmak için size bir suretini gönderiyorum ki, Meyvenin On Birinci Meselesinin ahirinde "Risale-i Nur'un Isparta ve civarı talebelerinin bir mektubudur" diye ilhak edilsin. Ben, bu mektubu, bu tadilât ile yazdığımız hâlde iki defa bir güvercin yanımızdaki pencereye geldi. İçeriye girecekti, Ceylan'ın başını gördü girmedi. Birkaç dakika sonra başkası aynen geldi. Yine yazanı gördü, girmedi. Ben dedim: "Herhâlde evvelki serçe ve kuddüs kuşu gibi müjdecilerdir. Veyahut bu mektup gibi müteaddit mektupları yazdığımızdan, mübarek mektubun tadili ile mübarekiyetini tebrik için gelmişler"; kanaatimiz geldi.

Said Nursî

had: sınır.
hüsn-i zan: bir kimsenin veya bir hadisenin iyiliği hakkındaki vicdanî ve iyi kanaat.
ihanet: haksızlık etme.
ilhak: ilâve etme, ekleme.
kanaat: inanma, görüş, fikir.
kâtip: yazan, yazıcı.
kuddüs:.
küfran-ı nimet: nimete karşı nankörlük etme, Cenab-ı Hakkın ihsan ettiği nimetleri bilmemek, hürmetsizlikte bulunmak.
mesele: önemli konu.
muhteviyât: içindekiler.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
mübarekiyet: mübareklik, feyizlilik, bereketlilik.
müteaddit: çeşitli, bir çok.
nam: ad, yerine.
Risale-i Nur: Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
suret: biçim, şekil, tarz.
şakirt: talebe, öğrenci.
şükr-i manevî: insanın duygu ve azalarıyla ettiği şükür, manevî şükür.
tadil: doğrultma, düzeltme, aslına uygun şekilde değiştirme.
tadilât: değişiklikler, düzeltmeler.
talebe: talep eden, öğrenci.
tevazu: alçak gönüllülük, kibirsizlik, bir kimsenin başkalarını kendinden küçük görmemesi, onlara saygı ve sevgi göstermesi, mütevazilik.
umum: bütün.
ziyade: çok, fazla.

Asa-yı Mûsa'dan İkinci Kısım

Hüccetüllahü'l-Bâliğa Risalesi

On Bir Hüccet-i İmaniyedir.

Bu risaleyi Ankara ehl-i vukufu çok takdir ettikleri gibi; bu defa da beraatimize ehemmiyetli bir sebep ve küfr-i mutlakı kıran en keskin ve yüksek kuvvetli bir hüccet-i kàtıa ve bürhan-ı bâhirdir.

Said Nursî

Hüccetüllahü'l-Bâliğa: tevhide dair olan bir risalenin adı.
hüccet-i imaniye: imana ait deliller hüccetler.
ehl-i vukuf: bir konuya bilenler, o konuya vakıf olanlar.
takdir: beğenme, beğendiğini bildirme.
beraat: bir dava sonucunda temiz ve ilişiksiz çıkma, aklık, aırılık, suçsuz olduğunu anlaşılmak.
ehemmiyet: pek öneli olma, değerlilik.
küfr-i mutlak: hiçbir imani hükmü, delili, hakikati kabul etmeme, kesin ve tam bir inkar.
hüccet-i kàtıa: kat'i delil, ispat.
bürhan-ı bâhir: büyük ve geniş delil.

Ayetü'l-Kübra risalesi, Kastamonu'da 1938'de Türkçe olarak telif edilmiştir.

Birinci Hüccet-i İmaniye

Ayetü'l-Kübra *

KAİNATTAN HALIKINI SORAN
BİR SEYYAHIN MÜŞAHEDATIDIR.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

تُسَبِّحُ لَهُ السَّمٰوَاتُ السَّبْعُ وَالْاَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ
اِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَلٰكِنْ لَا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ
اِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا ۝[1]

Bu ayet-i muazzama gibi pek çok âyât-ı Kur'âniye, bu kâinat Hâlık'ını bildirmek cihetinde, her vakit ve herkesin en çok hayretle bakıp zevkle mütalâa ettiği en parlak bir sahife-i tevhid olan semavatı en başta zikretmelerinden, en başta ona başlamak muvafıktır.

Evet, bu dünya memleketine ve misafirhanesine gelen her bir misafir, gözünü açıp baktıkça görür ki, gayet keremkârâne bir ziyafetgâh ve gayet sanatkârâne bir teşhirgâh ve gayet haşmetkârâne bir ordugâh ve talimgâh ve gayet hayretkârâne ve şevkengizâne bir seyrangâh ve temaşagâh ve gayet manidarâne ve hikmetperverâne bir mütalâagâh olan bu güzel misafirhanenin

---

1. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla.
Yedi gökle yer ve onların içindekiler Onu tesbih eder. Hiçbirşey yoktur ki Onu övüp tesbih etmesin; lâkin siz onların tesbihini anlamazsınız. Şüphesiz ki O Halîm'dir, ceza vermekte acele etmez; Gafûr'dur, günahları çokça bağışlar. (İsra Suresi: 44.)

âciz: zayıf, güçsüz.
beraet: temize çıkma; bir davanın neticesinde suçsuz olduğu anlaşılma.
celâl: nihayet derecede büyüklük, azamet, ululuk.
Celcelûtiye: Peygamberimiz Resul-i Ekrem'in (a.s.m.) derslerine istinaden, aslı cifir ve ebcet hesabı ile alâkalı olarak Hz. Ali (r.a.) tarafından telif edilen Süryanice bir kasidedir.
cin: gözle görünmez, lâtif cisimlerden ibaret bir yaratık.
ehemmiyetli: önemli.
eman: eminlik, korkusuzluk.
emniyet: eminlik, güvenlik, korkusuzluk.
galebe: galip gelme, yenme, üstünlük.
gayet: son derece.
hâdise: olay.
hakikat: gerçek, esas.
haşiye: dipnot.
haşmetkârâne: haşmetlice, haşmetli bir şekilde.
hayretkârâne: hayret ederek.
hikmetperverâne: her şeyde fayda ve gaye gözetir şekilde.
hüküm: karar, emir.
hürmet: haysiyet, şeref.
idrak: akıl erdirme, anlama, kavrama kabiliyeti.
kemal: olgunluk, mükemmellik, kusursuz, tam ve eksiksiz olma.
keramet-i gaybiye: gaybla ilgili keramet, istikbal ile alâkalı keramet.
keremkârâne: cömertçe, el açıklığı ile.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.
manidarâne: manalı şekilde.
misâfirhâne: misafirlerin kaldığı ev, geçici bekleme yeri.
muvafık: yerinde, uygun.
necat: kurtuluş, kurtulma, halâs, selâmet.
ordugâh: ordu yeri, ordunun barınıp konakladığı yer.
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah.
Rahîm: merhamet eden, çok merhametli olan, esirgeyen, koruyan, acıyan Allah.
Rahman: sonsuz merhamet sahibi ve şefkatle bütün varlıkları rızıklandıran Allah.
sahife-i tevhid: birlik sayfası; Allah'ın birliğini gösteren sayfa.
saltanat: sultanlık, padişahlık, hükümdarlık.
sanatkârâne: sanatkarca, bir sanatkâra yakışacak yolda.
semavat: semalar, gökler.
sena: methetme, övme.
seyrangâh: seyir yeri, eğlence ve gezme yeri.
şevkengizâne: aşırı istek uyandırır bir şekilde, keyif ve neşe verecek şekilde.
tab: basma, baskı.
talimgâh: talim yeri, eğitim yeri.
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme.
tavsif: vasıflandırma, bir şeyin iç yüzü ve özelliklerini anlatma.
temaşagâh: temaşa yeri, seyir ve gezinti yeri.
teşhirgâh: sergi yeri, herkese gösterme yeri.
vesile: aracı, vasıta.
zikretmek: anmak, bildirmek.
ziyafetgâh: ziyafet verilen yer

sahibini ve bu kitab-ı kebirin müellifini ve bu muhteşem memleketin sultanını tanımak ve bilmek için şiddetle merak ederken, en başta göklerin nur yaldızı ile yazılan güzel yüzü görünür. "Bana bak, aradığını sana bildireceğim" der. O da bakar, görür ki:

Bir kısmı arzımızdan bin defa büyük ve o büyüklerden bir kısmı top güllesinden yetmiş derece sür'atli yüz binler ecram-ı semaviyeyi direksiz, düşürmeden durduran ve birbirine çarpmadan fevkalhad çabuk ve beraber gezdiren; yağsız, söndürmeden mütemadiyen o hadsiz lâmbaları yandıran ve hiçbir gürültü ve ihtilâl çıkartmadan o nihayetsiz büyük kütleleri idare eden; ve güneş ve kamerin vazifeleri gibi, hiç isyan ettirmeden o pek büyük mahlûkları vazifelerle çalıştıran; ve iki kutbun dairesindeki hesap rakamlarına sıkışmayan bir nihayetsiz uzaklık içinde, aynı zamanda, aynı kuvvet ve aynı tarz ve aynı sikke-i fıtrat ve aynı surette, beraber, noksansız tasarruf eden; ve o pek büyük mütecaviz kuvvetleri taşıyanları, tecavüz ettirmeden kanununa itaat ettiren; ve o nihayetsiz kalabalığın enkazları gibi, göğün yüzünü kirletecek süprüntülere meydan vermeden, pek parlak ve pek güzel temizlettiren; ve bir muntazam ordu manevrası gibi manevra ile gezdiren; ve arzı döndürmesiyle, o haşmetli manevranın başka bir surette hakikî ve hayalî tarzlarını her gece ve her sene, sinema levhaları gibi, seyirci mahlûkatına gösteren bir tezahür-i rububiyet ve o rububiyet faaliyeti içinde görünen *teshir, tedbir, tedvir, tanzim, tanzif, tavzif*'ten mürekkep bir hakikat, bu azameti

arz: yer, dünya.
azamet: büyüklük, ululuk, yücelik.
ecram-ı semaviye: gök cisimleri, yıldızlar, gezegenler.
enkaz: bir şeyin yıkılması neticesinde ortaya çıkan kalıntı, moloz.
fevkalhad: haddinden fazla, pek çok, haddin ötesinde, üstünde.
gülle: top mermisi.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek, esas.
hakikî: gerçek.
haşmetli: ihtişamlı, gösterişli, heybetli.
hayalî: hayale ait, hayalle ilgili, hayale mensup.
ihtilâl: isyan, ayaklanma, baş kaldırma.
isyan: başkaldırma, itaatsizlik, emre karşı gelme.
itaat: boyun eğme, uyma, alınan emre göre hareket etme.
kamer: Ay.
kanun: yasa.
kitab-ı kebir: büyük kitap.
kuvvet: fizikî güç, kudret.
mahlûk: yaratık, Allah tarafından yaratılmış olan.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.
manevra: eğitim ve deneme için savaş taklidi olarak yapılan hareketler, tatbikat.
muhteşem: haşmetli, yüce.
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzenli ve düzgün biçimde.
müellif: eser telif eden, kitap yazan.
mürekkep: den oluşmuş, -den olma.
mütecaviz: saldırgan, belli sınırını aşan.
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
rububiyet: Cenab-ı Hakk'ın her zaman, her yerde, her mahluka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onu terbiye etmesi ve idaresi altında bulundurma vasfı.
sikke-i fıtrat: yaratılış sikkesi.
sultan: padişah, hükümdar.
suret: biçim, tarz, görünüş.
tanzif: temizleme.
tanzim: düzenleme, sıralama, tertipleme.
tarz: biçim, şekil, suret.
tasarruf: bir şeyin sahibi olup idare etme, mülkünü istediği gibi kullanma.
tavzif: vazifelendirme, görevlendirme.
tecavüz: saldırma, sataşma, başkasının hakkına dokunma.
tedbir: idare etme, çekip çevirme.
tedvir: çekip çevirme, idare etme.
teshir: emri altına alma, emrine itaat ettirme, boyun eğdirme.
tezahür-i rububiyet: Cenab-ı Hakkın terbiye, tedbir ve idare ediciliğinin ortaya çıkması, görünmesi.
vazife: görev.
yaldız: eşyaya altın ve gümüş görüntüsü vermek için yapılan süs

ve ihatatı ile o Semavat Hâlıkı'nın vücub-i vücuduna ve vahdetine ve mevcudiyeti semavatın mevcudiyetinden daha zahir bulunduğuna bilmüşahede şahadet eder manasıyla, *Birinci Makamın Birinci Basamağında*,

لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ الَّذٖى دَلَّ عَلٰى وُجُوبِ وُجُودِهٖ فٖى وَحْدَتِهٖ السَّمٰوَاتُ بِجَمٖيعِ مَا فٖيهَا بِشَهَادَةِ عَظَمَةِ اِحَاطَةِ حَقٖيقَةِ التَّسْخٖيرِ وَالتَّدْبٖيرِ وَالتَّدْوٖيرِ وَالتَّنْظٖيمِ وَالتَّنْظٖيفِ وَالتَّوْظٖيفِ الْوَاسِعَةِ الْمُكَمَّلَةِ بِالْمُشَاهَدَةِ ۞ [1]

denilmiştir.

Sonra, dünyaya gelen o yolcu adama ve misafire, cevv-i sema denilen ve mahşer-i acaip olan feza gürültü ile konuşarak bağırıyor:

"Bana bak! Merakla aradığını ve seni buraya göndereni benimle bilebilir ve bulabilirsin" der.

O misafir, onun ekşi fakat merhametli yüzüne bakar, müthiş fakat müjdeli gürültüsünü dinler, görür ki:

Zemin ile asuman ortasında muallâkta durdurulan bulut, gayet hakîmâne ve rahîmâne bir tarzda zemin bahçesini sular ve zemin ahalisine âb-ı hayat getirir ve harareti, yani yaşamak ateşinin şiddetini tadil eder ve ihtiyaca göre her yerin imdadına yetişir. Ve bu vazifeler gibi çok vazifeleri görmekle beraber, muntazam bir ordunun acele emirlere göre görünmesi ve gizlenmesi gibi,

1. Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur. O öyle bir Vacibü'l-Vücud'dur ki, vüs'at ve mükemmeliyeti bilmüşahede görünen *teshir, tedbir, tedvir, tanzim, tanzif* ve *tavzif* hakikatlerinin azamet-i ihatasının şahadetiyle, semavat bütün içindekilerle beraber Onun vahdet içindeki vücub-i vücuduna delâlet eder.

âb-ı hayat: hayat suyu.
ahali: halk.
asuman: gökyüzü, sema.
bilmüşahede: görerek, bizzat şahit olarak.
cevv-i sema: gökyüzü, hava âlemi, uzay boşluğu.
feza: kâinatta, yıldızlar arasındaki boşluk, uzay.
gayet: son derece.
hakîmâne: hikmetli bir şekilde.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı; Allah.
hararet: sıcaklık.
ihatat: kuşatmalar, etrafını sarmalar, içine almalar.
imdat: yardım.
mahşer-i acayip: hayret verici şeylerin toplandığı yer.
mevcudiyet: mevcut olma, varlık.
muallâk: asılı, asılmış.
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzenli ve düzgün biçimde.
müthiş: dehşet veren, ürküten, dehşetli, korkunç.
rahîmâne: rahim olarak, merhamet ederek, merhametli olarak.
semavat: semalar, gökler.
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık.
tadil: doğrultma, düzeltme, denkleştirme.
tarz: biçim, şekil, suret.
vahdet: birlik ve teklik.
vazife: görev.
vücûb-i vücud: varlığı gerekli olmak, olmaması imkansız olmak, varlığı zarurî ve vacip olmak.
zahir: açık, âşikar.
zemin: yeryüzü

birden cevvi dolduran o koca bulut dahi gizlenir, bütün eczaları istirahate çekilir, hiçbir eseri görülmez. Sonra, "Yağmur başına arş!" emrini aldığı anda, bir saat, belki birkaç dakika zarfında toplanıp cevvi doldurur, bir kumandanın emrini bekler gibi durur.

Sonra o yolcu, cevdeki rüzgâra bakar, görür ki: Hava o kadar çok vazifelerle gayet hakîmâne ve kerîmâne istihdam olunur ki, güya o camit havanın şuursuz zerrelerinden her bir zerresi, bu Kâinat Sultanı'ndan gelen emirleri dinler, bilir ve hiçbirini geri bırakmayarak, o kumandanın kuvvetiyle yapar ve intizamla yerine getirir bir vaziyetle, zeminin bütün nüfuslarına nefes vermek ve zîhayata lüzumu bulunan hararet ve ziya ve elektrik gibi maddeleri ve sesleri nakletmek ve nebatatın telkihine vasıta olmak gibi çok küllî vazifelerde ve hizmetlerde bir dest-i gaybî tarafından gayet şuurkârâne ve alîmâne ve hayatperverâne istihdam olunuyor.

Sonra yağmura bakıyor, görür ki: O lâtif ve berrak ve tatlı ve hiçten ve gaybî bir hazine-i rahmetten gönderilen katrelerde o kadar Rahmanî hediyeler ve vazifeler var ki; güya "Rahmet, tecessüm ederek katreler suretinde hazine-i Rabbaniyeden akıyor" manasında olduğundan, yağmura "rahmet" namı verilmiştir.

Sonra şimşeğe bakar ve ra'dı (gök gürültüsü) dinler, görür ki, pek acip ve garip hizmetlerde çalıştırılıyorlar.

Sonra gözünü çeker, aklına bakar, kendi kendine der ki: "Atılmış pamuk gibi bu camit, şuursuz bulut, elbette

acip: tuhaf, hayerette bırakan.
Alîmâne: ilmen bilerek.
berrak: nurlu, pek parlak, duru, açık.
camit: ruhsuz, cansız.
cevv: atmosfer, yer ile gök arası.
dest-i gaybî: görünmez el.
ecza: cüz'ler, parçalar, kısımlar.
garip: tuhaf, şaşılacak.
gaybî: gaypla ilgili, görünmeyenlere ait.
gayet: son derece.
güya: sanki, sözde.
hakîmâne: hikmetli bir şekilde.
hararet: sıcaklık.
hayatperverâne: hayata düşkün bir şekilde, hayata taparcasına.
hazine-i Rabbaniye: Allah'ın hazinesi.
hazine-i rahmet: rahmet hazinesi.
intizam: düzenlilik, düzgünlük.
istihdam: bir hizmette kullanma, çalıştırma.
istirahat: dinlenme, rahatlama.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
katre: damla.
kerîmâne: kerîmce, cömertçe, bol ihsan ve ikram ile.
kumandan: komutan.
küllî: umumî, genel.
latîf: güzel, hoş.
nakil: bir şeyi başka bir yere götürme, taşıma.
nam: ad, isim, lakap.
nebatat: bitkiler.
nüfus: ruhlar, canlar.
ra'd: gök gürlemesi, gök gürültüsü.
Rahmanî: bütün varlıkların rızıklarını münasip bir şekilde karşılayan Allah'a ait.
rahmet: lütuf, nimet, faydalı yağmur için söylenir.
Sultan: mutlak iktidar sahibi olan; Allah.
suret: biçim, tarz, görünüş.
şuurkârâne: şuurluca, şuurlu bir şekilde.
şuursuz: idraksiz, bilgisiz.
tecessüm: cisimleşme, cisim haline gelme.
telkih: dişi meyveye erkek meyvenin tozunu aşılama, döllendirme.
vasıta: aracı.
vaziyet: durum.
zarfında: süresince.
zemin: yeryüzü.
zerre: maddenin en küçük parçası, molekül, atom.
zîhayat: hayat sahibi.
ziya: ışık, aydınlık, nur, parlaklık.

bizleri bilmez ve bize acıyıp imdadımıza kendi kendine koşmaz ve emirsiz meydana çıkmaz ve gizlenmez. Belki gayet Kadîr ve Rahîm bir Kumandanın emriyle hareket eder ki, bir iz bırakmadan gizlenir ve def'aten meydana çıkar, iş başına geçer. Ve gayet Fa'al ve Müteal ve gayet cilveli ve haşmetli bir Sultanın fermanıyla ve kuvvetiyle vakit be vakit cev âlemini doldurup boşaltır ve mütemadiyen hikmetle yazar ve paydos ile bozar tahtasına ve mahv ve ispat levhasına ve haşir ve kıyamet suretine çevirir. Ve gayet lütufkâr ve ihsanperver ve gayet keremkâr ve rububiyetperver bir Hâkim-i Müdebbir'in tedbiriyle rüzgâra biner ve dağlar gibi yağmur hazinelerini bindirir, muhtaç olan yerlere yetişir. Güya onlara acıyıp ağlayarak, göz yaşlarıyla onları çiçeklerle güldürür, güneşin şiddet-i ateşini serinlendirir. Ve sünger gibi, bahçelerine su serper ve zemin yüzünü yıkar, temizler."

Hem o meraklı yolcu kendi aklına der: "Bu camit, hayatsız, şuursuz, mütemadiyen çalkanan, kararsız, fırtınalı, dağdağalı, sebatsız, hedefsiz şu havanın perdesiyle ve zahirî suretiyle vücuda gelen yüz binler hakîmâne ve rahîmâne ve sanatkârâne işler ve ihsanlar ve imdatlar bilbedahe ispat eder ki, bu çalışkan rüzgârın ve bu cevval hizmetkârın kendi başına hiçbir hareketi yok; belki gayet *Kadîr* ve *Alîm* ve gayet *Hakîm* ve *Kerîm* bir Amirin emriyle hareket eder. Güya her bir zerresi her bir işi bilir ve o Amirin her bir emrini anlar ve dinler bir nefer gibi, hava içinde cereyan eden her bir emr-i Rabbanîyi dinler, itaat eder ki, bütün hayvanatın teneffüsüne ve

âlem: varlık sınıflarından her biri.
Alîm: her şeyi hakkıyla bilen Allah.
amir: emreden, buyuran.
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak.
cereyan: bir tarafa doğru akış, akıntı, akım.
cevval: daim, hareket hâlinde olan, koşan dolaşan.
cilve: tecelli, görüntü.
def'aten: birdenbire, bir defada, âni olarak.
emr-i Rabbanî: Allah'ın emri.
faal: çok işleyen, daima harekette bulunan, çok çalışan, aktif.
ferman: emir, buyruk.
Hakîm: her şeyi bir maksatla uygun ve hikmetle yaratan, hikmet sahibi Allah.
Hâkim-i Müdebbir: her şeye hükmeden ve işleri düzenleyip idare eden, Allah.
haşmetli: ihtişamlı, gösterişli, heybetli.
haşir: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları, Allah'ın ölüleri diriltip mahşere çıkarması.
hayvanat: hayvanlar.
hazine: zengin ve değerli kaynak.
hikmet: İlahî gaye, yüksek bilgi.
hizmetkâr: hizmet yapan kimse, hizmetçi.
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf.
ihsanperver: ihsan etmeyi sever, ihsan edici, yardım sever.
imdat: yardım.
ispat: sağlamlaştırma, sağlam ve dayanıklı hâle getirme.
itaat: boyun eğme, uyma, alınan emre göre hareket etme.
Kadîr: kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah.
keremkâr: kerem eden, lütfeden, eli açık olan, bağışlayan, cömert.
Kerîm: ihsan ve ikramı bol olan Allah.
kıyamet: bütün kâinatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması.
lütufkâr: lütuf edici.
mahv: yok etme, ortadan kaldırma, batma.
müteal: yüksek, yüce, ulu, âli, büyük.
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı.
nefer: asker, er.
Rahîm: merhamet eden, çok merhametli olan, esirgeyen, koruyan, acıyan Allah.
rahîmâne: rahim olarak, merhamet ederek, merhametli olarak.
rububiyetperver: ihtiyaca cevap vermeyi ve terbiye etmeyi seven.
sanatkârâne: sanatkarca, bir sanatkâra yakışacak yolda.
sebat: sabit durma.
şiddet-i ateş: ateşin şiddeti, yakıcılığı.
tedbir: idare etme, çekip çevirme.
teneffüs: nefes alma, soluklanma, solunum.
vakitbevakit: vakit vakit, zaman zaman.
vücut: var olma, varlık.
zahirî: görünürde

yaşamasına ve nebatatın telkihine ve büyümesine ve hayatına lüzumlu maddelerin yetiştirilmesine ve bulutların sevk ve idaresine ve ateşsiz sefinelerin seyrüseyahatine ve bilhassa seslerin ve bilhassa telsiz telefon ve telgraf ve radyo ile konuşmaların isaline ve bu hizmetler gibi umumî ve küllî hizmetlerden başka, azot ve müvellidülhumuza (oksijen) gibi iki basit maddeden ibaret olan havanın zerreleri, birbirinin misli iken zemin yüzünde yüz binler tarzda bulunan Rabbanî sanatlarda kemal-i intizam ile bir dest-i hikmet tarafından çalıştırılıyor görüyorum. Demek,

وَتَصْرِيفِ الرِّيَاحِ وَالسَّحَابِ الْمُسَخَّرِ بَيْنَ السَّمَٓاءِ وَالْاَرْضِ [1]

ayetinin tasrihiyle, rüzgârın tasrifiyle hadsiz Rabbanî hizmetlerde istimal ve bulutların teshiriyle hadsiz Rahmanî işlerde istihdam ve havayı o surette icat eden, ancak Vacibü'l-Vücud ve Kadîr-i Külli Şey ve Âlim-i Külli Şey bir Rabb-i Zülcelâli ve'l-İkram'dır" der, hükmeder.

Sonra yağmura bakar, görür ki: Yağmurun taneleri sayısınca menfaatler ve katreleri adedince Rahmanî cilveler ve reşhaları miktarınca hikmetler, içinde bulunuyor. Hem o şirin ve lâtif ve mübarek katreler, o kadar muntazam ve güzel halk ediliyor ki, hususan yaz mevsiminde gelen dolu, o kadar mizan ve intizam ile gönderiliyor ve iniyor ki, fırtınalar ile çalkanan ve büyük şeyleri çarpıştıran şiddetli rüzgârlar, onların muvazene ve intizamlarını bozmuyor; katreleri birbirine çarpıp, birleştirip, zararlı kütleler yapmıyor. Ve bunlar gibi çok hakîmâne işlerde ve bilhassa zîhayatta çalıştırılan basit ve camit

1. Ve rüzgârları sevk etmesinde ve gökle yer arasında Allah'ın emrine boyun eğmiş bulutlarda... (Bakara Suresi: 164.)

Âlim-i Külli Şey: her şeyi bilen ve her şey ilmî dahilinde olan Allah.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
bilhassa: özellikle.
camit: ruhsuz, cansız.
dest-i hikmet: hikmet eli, her şeyi hikmetle yapan el.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakîmâne: hikmetli bir şekilde.
halk: yaratma, yaratış.
hususan: bilhassa, özellikle.
hükmetme: karar vermek, inanca varmak.
ibaret: meydana gelen, oluşan, müteşekkil.
icat: vücuda getirme, yoktan var etme.
intizam: düzenlilik, düzgünlük.
îsâl: ulaştırma, eriştirme.
istimâl: kullanma.
Kâdir-i Külli Şey: her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi, Allah.
katre: damla.
kemal-i intizam: intizamın mükemmel oluşu, tam ve eksiksiz düzen.
menfaat: fayda.
misil: benzer.
mizan: ölçü.
muvazene: denge.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
müvellidülhumuza: oksijen.
Rabbanî: terbiye ve idare eden Cenab-ı Hakka ait.
Rabb-i Zülcelâli ve'l-İkram: büyüklük ve ikram sahibi olan Rab, Allah.
reşha: sızıntı, damla.
sefine: gemi.
sevk: önüne katıp sürme, yöneltme.
seyrüseyahat: hareket etme ve yolculuk.
tarz: biçim, şekil, suret.
tasrif: istediği şekilde idare etme.
tasrih: açıkça ifade ederek şüphe ve tereddütleri silme.
teshir: emri altına alma, emrine itaat ettirme, boyun eğdirme.
umumî: herkese ait, genel.
Vacibü'l-Vücud: varlığı zarurî ve zatî olan; varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezelî ve ebedî olan Allah.
zîhayat: hayat sahibi.

ve şuursuz müvellidülmâ ve müvellidülhumuza (hidrojen, oksijen) gibi iki basit maddeden terekküp eden bu su, yüz binlerle hikmetli ve şuurlu ve muhtelif hizmetlerde ve sanatlarda istihdam ediliyor. Demek, bu tecessüm etmiş ayn-ı rahmet olan yağmur, ancak bir Rahman-ı Rahîm'in hazine-i gaybiye-i rahmetinde yapılıyor ve nüzulüyle, وَهُوَ الَّذِى يُنَزِّلُ الْغَيْثَ مِنْ بَعْدِ مَا قَنَطُوا وَيَنْشُرُ رَحْمَتَهُ [1] ayetini maddeten tefsir ediyor.

Sonra ra'dı dinler ve berke (şimşeğe) bakar, görür ki: Bu iki hâdise-i acibe-i cevviye tam tamına يَكَادُ سَنَا بَرْقِهِ يَذْهَبُ بِالْاَبْصَارِ [3] ve وَيُسَبِّحُ الرَّعْدُ بِحَمْدِهِ [2] ayetlerini maddeten tefsir etmekle beraber, yağmurun gelmesini haber verip, muhtaçlara müjde ediyorlar.

Evet, hiçten, birden harika bir gürültü ile cevvi konuşturmak ve fevkalâde bir nur ve nâr ile zulmetli cevvi ışıkla doldurmak ve dağvari pamuk-misal ve dolu ve kar ve su tulumbası hükmünde olan bulutları ateşlendirmek gibi hikmetli ve garabetli vaziyetlerle, baş aşağı, gafil insanın başına tokmak gibi vuruyor, "Başını kaldır, kendini tanıttırmak isteyen fa'al ve kudretli bir Zatın harika işlerine bak. Sen başıboş olmadığın gibi, bu hâdiseler de başıboş olamazlar. Her birisi çok hikmetli vazifeler peşinde koşturuluyorlar. Bir Müdebbir-i Hakîm tarafından istihdam olunuyorlar" diye ihtar ediyorlar.

İşte, bu meraklı yolcu, bu cevde, bulutu teshirden, rüzgârı tasriften, yağmuru tenzilden ve hâdisat-ı cevviyeyi

---

1. İnsanlar ümitsizliğe düştüklerinde yağmuru indiren ve rahmetini her tarafa yayan da Odur. (Şûra Suresi: 28.)
2. Gök gürültüsü Onu hamd ederek tesbih eder. (Ra'd Suresi: 13.)
3. Şimşeğin parıltısı ise neredeyse gözleri alıverir. (Nur Suresi: 43.)

---

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
ayn-ı rahmet: rahmetin tâ kendisi.
berk: şimşek.
cevv: atmosfer, yer ile gök arası.
dağvari: dağ gibi, yüksekçe bir yer, dağ büyüklüğünde.
faal: çok işleyen, daima harekette bulunan, çok çalışan, aktif.
fevkalâde: olağanüstü.
gafil: gaflette bulunan, endişesiz, nefsine uyarak Allah'ın emirlerini unutan.
garabet: tuhaflık.
hâdisat-ı cevviye: gökyüzünde meydan gelen değişimler, olaylar.
hâdise: olay.
hâdise-i acibe-i cevviye: fezada, gökyüzünde meydana gelen şaşırtıcı olay.
hârika: olağanüstü.
hazine-i gaybiye-i rahmet: gayba ait rahmet hazineleri, Cenab-ı Hakkın var olan fakat şu âlemde görünmeyen rahmet hazineleri.
hikmet: İlahî gaye, yüksek bilgi.
hükmünde: değerinde, yerinde.
ihtar: hatırlatma, uyarı.
istihdam: bir hizmette kullanma, çalıştırma.
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
maddeten: maddî olarak.
muhtelif: türlü türlü, çeşitli.
Müdebbir-i Hakîm: hikmetli iş gören, her şeyi hikmet ve tedbirle sevk ü idare eden, yapan; Cenab-ı Hak.
müvellidü'l-humuza: oksijen.
müvellidü'l-mâ: hidrojen.
nâr: ateş.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
nüzul: yukarıdan aşağıya inme, iniş.
pamuk-misal: pamuk gibi.
ra'd: gök gürlemesi, gök gürültüsü.
Rahman-ı Rahîm: rahman ve Rahim olan Allah; dünya ve ahirette yarattıklarına sonsuz rahmet, şefkat ve merhametiyle muamele eden Allah.
şuur: bir şeyin inceliklerini iyice idrak etme, anlayış.
şuursuz: idraksiz, bilgisiz.
tasrif: istediği şekilde idare etme.
tecessüm: cisimleşme, cisim haline gelme.
tefsîr: açıklama, tamamen açıklama, izah.
tenzil: indirme, peyderpey, yavaş yavaş indirme.
terekküp: karışıp birleşme, birden fazla şeyin birleşmesinden oluşma.
teshir: emri altına alma, emrine itaat ettirme, boyun eğdirme.
vaziyet: durum.
zat: azamet ve ululuk sahibi olan.
zulmet: karanlık

tedbirden terekküp eden bir hakikatin yüksek ve aşikâr şahadetini işitir: اٰمَنْتُ بِاللّٰهِ der. Yani, "*Allah'a ve bunları yaratana ve tedbirini görene tam iman ettim*" der. *Birinci Makamın İkinci Mertebesinde,*

لَٓا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ الَّذٖى دَلَّ عَلٰى وُجُوبِ وُجُودِهٖ الْجَوُّ بِجَمٖيعِ مَا فٖيهِ بِشَهَادَةِ عَظَمَةِ اِحَاطَةِ حَقٖيقَةِ التَّسْخٖيرِ وَالتَّصْرٖيفِ وَالتَّنْزٖيلِ وَالتَّدْبٖيرِ الْوَاسِعَةِ الْمُكَمَّلَةِ بِالْمُشَاهَدَةِ ۞ [1]

fıkrası, bu yolcunun cevve dair mezkûr müşahedatını ifade eder. (İHTAR)

Sonra, o seyahat-i fikriyeye alışan o mütefekkir misafire, küre-i arz lisan-ı hâliyle diyor ki: "Gökte, fezada, havada ne geziyorsun? Gel, ben sana aradığını tanıttıracağım. Gördüğüm vazifelerime bak ve sahifelerimi oku." O da bakar, görür ki:

Arz, meczup bir Mevlevî gibi iki hareketiyle günlerin, senelerin, mevsimlerin husulüne medar olan bir daireyi, haşr-i azamın meydanı etrafında çiziyor. Ve zîhayatın yüz bin envaını bütün erzak ve levazımatlarıyla içine alıp feza denizinde kemal-i muvazene ve nizamla gezdiren ve

---

İHTAR: Birinci Makamda geçen otuz üç mertebe-i tevhidi bir parça izah etmek isterdim. Fakat, şimdiki vaziyetim ve hâlimin müsaadesizliği cihetiyle, yalnız gayet muhtasar bürhanlarına ve mealinin tercümesine iktifaya mecbur oldum. Risale-i Nur'un otuz, belki yüz risalelerinde, bu otuz üç mertebe, delilleriyle, ayrı ayrı tarzlarda, her bir risalede bir kısım mertebeler beyan edildiğinden, tafsili onlara havale edilmiş.

---

1. Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. O öyle bir Vacibü'l-Vücud'dur ki, vüs'at ve mükemmeliyeti bilmüşahede görünen *teshir, tasrif, tenzil* ve *tedbir* hakikatlerinin azamet-i ihatasının şahadetiyle, cevv-i sema bütün içindekilerle beraber Onun vücub-i vücuduna delâlet eder.

arz: yer, dünya.
aşikâr: açık, belli, meydanda.
enva: çeşitler, türler, neviler.
erzak: yiyecek, içecek; yenilecek, içilecek şeyler, azıklar.
feza: kâinatta, yıldızlar arasındaki boşluk, uzay.
fıkra: bent, madde, paragraf.
hakikat: gerçek, esas.
haşr-i azam: büyük haşir, büyük diriliş ve toplanma yeri.
husul: hasıl olma, meydana gelme, peydâ olma.
iman: inanma, itikat.
kemal-i muvazene: dengenin ve ölçünün kusursuzluğu, mükemmel derecede ölçülü ve dengeli olma.
küre-i arz: yer küre, dünya.
levazımat: lüzumlu maddeler, ihtiyaç maddeleri.
lisan-ı hâl: hâl dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.
meczup: cezbeye tutulmuş, İlâhî aşkla aklî dengesi değişmiş kimse, divane.
medar: sebep, vesile.
mertebe: derece, basamak.
Mevlevî: Mevlevîlik tarikatına mensup kimse.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan.
müşahedat: gözlemler.
mütefekkir: tefekkür eden, düşünen, her şeyi hikmetince, ibret almak ve kavramak üzere düşünen, düşünür.
nizam: düzgünlük, tertip.
sahife: sayfa.
seyahat-i fikriye: fikir seyahati.
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık.
tedbir: idare etme, çekip çevirme.
vazife: görev.
zîhayat: hayat sahibi.

güneş etrafında seyahat eden muhteşem ve musahhar bir sefine-i Rabbaniyedir.

Sonra, sahifelerine bakar, görür ki: Bablarındaki her bir sahifesi, binler âyâtıyla arzın Rabbini tanıttırıyor. Umumunu okumak için vakit bulamadığından, yalnız bir tek sahife olan zîhayatın bahar faslında icat ve idaresine bakar, müşahede eder ki:

Yüz bin envaın hadsiz efratlarının suretleri, basit bir maddeden gayet muntazam açılıyor; ve gayet rahîmâne terbiye ediliyor; ve gayet mu'cizâne, bir kısmının tohumlarına kanatçıklar verip, onları uçurmak suretiyle neşrettiriliyor; ve gayet müdebbirâne idare olunuyor; ve gayet müşfikane iaşe ve it'am ediliyor; ve gayet rahîmâne ve rezzakane hadsiz ve çeşit çeşit ve lezzetli ve tatlı rızıkları, hiçten ve kuru topraktan ve birbirinin misli ve farkları pek az ve kemik gibi köklerden, çekirdeklerden, su katrelerinden yetiştiriliyor. Her bahara, bir vagon gibi, hazine-i gayptan yüz bin nevi et'ime ve levazımat, kemal-i intizam ile yüklenip zîhayata gönderiliyor. Ve bilhassa o erzak paketleri içinde yavrulara gönderilen süt konserveleri ve validelerinin şefkatli sinelerinde asılan şekerli süt tulumbacıklarını göndermek, o kadar şefkat ve merhamet ve hikmet içinde görünüyor ki, bilbedahe bir Rahman-ı Rahîm'in gayet müşfikane ve mürebbiyâne bir cilve-i rahmeti ve ihsanı olduğunu ispat eder.

Elhâsıl, bu sahife-i hayatiye-i bahariye haşr-i azamın yüz bin numunelerini ve misallerini göstermekle,

âyât: işaretler, deliller; Allah'ın varlık ve birliğine işaret eden deliller.
bab: kısım, bölüm, bahis.
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak.
bilhassa: özellikle.
cilve-i rahmet: Cenab-ı Hakkın merhamet, şefkat ve lütfunun görüntüsü, rahmet tecellileri.
elhâsıl: hasılı, netice itibariyle, kısaca.
et'ime: yemekler, aşlar, tamlar.
fasıl: kısım, bölüm.
gayet: son derece.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hazine-i gayp: gayp hazinesi, var olan fakat görünmeyen hazine.
hikmet: İlahî gaye, yüksek bilgi.
iaşe: geçindirme, besleme, yaşatma.
icat: vücuda getirme, yoktan var etme.
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
it'am: yemek yedirme, yemek verme.
katre: damla.
kemal-i intizam: intizamın mükemmel oluşu, tam ve eksiksiz düzen.
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, esirgemek.
misal: benzer, örnek.
misil: benzer.
mu'cizâne: mu'cizeli bir şekilde.
muhteşem: haşmetli, yüce.
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzenli ve düzgün biçimde.
musahhar: boyun eğen, emir altına giren.
müdebbirâne: müdebbir olana yakışır şekilde, tedbirlice.
mürebbiyâne: mürebbî olana yakışır şekilde, terbiye edecek şekilde, eğiterek.
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme.
müşfikane: şefkatle, merhametle, acıyarak.
neşretme: dağıtma, yayma, saçma.
nevi: çeşit, tür.
numune: örnek.
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah.
rahîmâne: rahîm olarak, merhamet ederek, merhametli olarak.
Rahman-ı Rahîm: rahman ve Rahim olan Allah; dünya ve ahirette yarattıklarına sonsuz rahmet, şefkat ve merhametiyle muamele eden Allah.
rezzakane: rızık verene, Rezzaka yakışır surette.
rızık: Allah'ın lütuf ve ihsan ettiği nimetler.
sahife: sayfa.
sahife-i hayatiye-i bahariye: bahara ait hayat sayfası.
sefine-i Rabbaniye: Allah'ın yarattıklarını taşıyan gemi; dünya.
seyahat: yolculuk.
sîne: göğüs.
suret: biçim, tarz, görünüş.
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, içten ve karşılıksız merhamet.
terbiye: besleyip büyütme, yetiştirme.
umum: bütün.
valide: ana, anne.

فَانْظُرْ اِلٰٓى اٰثَارِ رَحْمَةِ اللّٰهِ كَيْفَ يُحْيِى الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا اِنَّ
ذٰلِكَ لَمُحْيِى الْمَوْتٰى وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَىْءٍ قَد۪يرٌ ۞ [1]

ayetini maddeten gayet parlak tefsir ettiği gibi; bu ayet dahi, bu sahifenin manalarını mu'cizâne ifade eder. Ve arzın, bütün sahifeleriyle, büyüklüğü nispetinde ve kuvvetinde [2] لَٓا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ dediğini anladı.

İşte, küre-i arzın yirmiden ziyade büyük sahifelerinden bir tek sahifenin yirmi vechinden bir tek vechinin muhtasar şahadeti ile, o yolcunun sair vecihlerin sahifelerindeki müşahedatı manasında olarak ve o müşahedatları ifade için, *Birinci Makamın Üçüncü Mertebesinde* böyle denilmiş:

لَٓا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ الَّذ۪ى دَلَّ عَلٰى وُجُوبِ وُجُودِه۪ فِى وَحْدَتِه۪ الْاَرْضُ بِجَم۪يعِ مَا ف۪يهَا وَمَا عَلَيْهَا بِشَهَادَةِ عَظَمَةِ اِحَاطَةِ حَق۪يقَةِ التَّسْخ۪يرِ وَالتَّدْب۪يرِ وَالتَّرْبِيَةِ وَالْفَتَّاحِيَّةِ وَتَوْز۪يعِ الْبُذُورِ وَالْمُحَافَظَةِ وَالْاِدَارَةِ وَالْاِعَاشَةِ لِجَم۪يعِ ذَوِى الْحَيَاةِ وَالرَّحْمٰنِيَّةِ وَالرَّح۪يمِيَّةِ الْعَامَّةِ الشَّامِلَةِ الْمُكَمَّلَةِ بِالْمُشَاهَدَةِ ۞ [3]

Sonra, o mütefekkir yolcu, her sahifeyi okudukça saadet anahtarı olan imanı kuvvetlenip ve manevî terakkiyatın miftahı olan marifeti ziyadeleşip ve bütün kemalâtın esası ve madeni olan iman-ı billâh hakikati bir derece daha inkişaf edip manevî çok zevkleri ve lezzetleri

1. Şimdi bak Allah'ın rahmet eserlerine: Yeryüzünü ölümünün ardından nasıl diriltiyor? Bunu yapan, elbette ölüleri de öylece diriltecektir; O her şeye hakkıyla kadirdir. (Rum Suresi: 50.)
2. Ondan başka hiçbir ilâh yoktur. (Bakara Suresi: 163, 255; Âl-i İmran Suresi: 2, 6; Kasas Suresi: 88.)
3. Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. O öyle bir Vacibü'l-Vücud'dur ki, umumiyeti, şümulü ve mükemmeliyeti bilmüşahede görünen teshir, tedbir, terbiye, tohumların fetih ve muhafazası, bütün zîhayatın idare ve iaşesi, rahmaniyet ve rahîmiyet hakikatlerinin azamet-i ihatasının şahadetiyle, arz bütün içindekiler ve üzerindekilerle birlikte Onun vahdet içindeki vücub-i vücuduna delâlet eder.

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
hakikat: gerçek, esas.
iman: inanma, itikat.
iman-ı billâh: Allah'a inanma, Allah'ı, onun kâinatta tecelli eden bütün sıfat ve isimleriyle beraber kabul ederek Ona inanma.
inkişaf: ortaya çıkma, keşfolunma.
kemalât: faziletler, kemaller, olgunluklar, mükemmellikler.
küre-i arz: yer küre, dünya.
maddeten: maddî olarak.
maden: asıl, esas, kaynak.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
marifet: bilme, derin bilgi.
miftah: açan alet, anahtar.
muhtasar: kısaltılmış, özet.
müşahedat: gözlemler.
mütefekkir: tefekkür eden, düşünen, her şeyi hikmetince, ibret almak ve kavramak üzere düşünen, düşünür.
nispet: oran, değer.
saadet: mutluluk.
sair: diğer, başka, öteki.
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık.
tefsîr: Kur'ân'ın mana bakımından izahı, Kur'ân'ın şerhi.
terakkiyat: ilerlemeler, gelişmeler.
vecih: cihet, yön.
ziyade: çok, fazla.

verdikçe onun merakını şiddetle tahrik ettiğinden; sema, cev ve arzın mükemmel ve kat'î derslerini dinlediği hâlde, [1] هَلْ مِنْ مَزِيدٍ deyip dururken, denizlerin ve büyük nehirlerin cezbekârâne cûşuhuruşla zikirlerini ve hazin ve leziz seslerini işitir. Lisan-ı hâl ve lisan-ı kàl ile "Bize de bak, bizi de oku" derler. O da bakar, görür ki:

Hayattarâne mütemadiyen çalkanan ve dağılmak ve dökülmek ve istilâ etmek fıtratında olan denizler, arzı kuşatıp, arz ile beraber gayet sür'atli bir surette bir senede yirmi beş bin senelik bir dairede koşturulduğu hâlde, ne dağılırlar, ne dökülürler ve ne de komşularındaki toprağa tecavüz ederler. Demek, gayet kudretli ve azametli bir Zatın emriyle ve kuvvetiyle dururlar, gezerler, muhafaza olurlar.

Sonra denizlerin içlerine bakar, görür ki: Gayet güzel ve ziynetli ve muntazam cevherlerinden başka, binlerce çeşit hayvanatın iaşe ve idareleri ve tevellüdat ve vefiyatları o kadar muntazamdır; basit bir kum ve acı bir sudan verilen erzakları ve tayinatları o kadar mükemmeldir ki, bilbedahe bir Kadîr-i Zülcelâl'in, bir Rahîm-i Zülcemal'in idare ve iaşesiyle olduğunu ispat eder.

Sonra, o misafir, nehirlere bakar, görür ki: Menfaatleri ve vazifeleri ve varidat ve sarfiyatları o kadar hakîmâne ve rahîmânedir; bilbedahe ispat eder ki, bütün ırmaklar, pınarlar, çaylar, büyük nehirler, bir Rahman-ı Zülcelâli ve'l-İkram'ın hazine-i rahmetinden çıkıyorlar ve akıyorlar. Hatta o kadar fevkalâde iddihar ve sarf

---

1. Daha yok mu? (Kaf Suresi: 30.)

azamet: büyüklük, ululuk, yücelik.
cevher: esas, maya, öz.
cevv: atmosfer, yer ile gök arası.
cezbedarâne: cezbeye tutulmuş gibi, Allah sevgisi ile kendinden geçerek.
cûşuhurûş: coşup taşma, kaynayıp taşma, neşe ve ahenk.
fevkalâde: olağanüstü.
fıtrat: yaratılış, tabiat, mizaç, huy.
hakîmâne: hikmetli bir şekilde.
hayattarâne: canlı bir şekilde, hayat sahibi olarak, hayat sahibi imişçesine.
hayvânât: hayvanlar.
hazîn: keder meydana getiren, acı uyandıran, hüzün veren.
hazine-i rahmet: rahmet hazinesi.
iddihar: biriktirme, toplama, yığma.
istilâ: kaplama, yayılma.
Kadîr-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük, haşmet ve kudret sahibi, Allah.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
leziz: lezzetli, tatlı.
lisan-ı hâl: hâl dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.
lisan-ı kàl: söz ile anlatılan mana, konuşma dili.
menfaat: fayda.
muhafaza: koruma.
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı.
Rahîm-i Zülcemal: isim ve sıfatları çok güzel olan ve yaratıklarına karşı sonsuz şefkat sahibi olan Cenab-ı Hak.
Rahman-ı Zülcelâli ve'l-İkram: son derece ikram ve büyüklük, haşmet sahibi Rahman, Allah.
sarf: harcama, masraf etme, gider.
sarfiyat: harcamalar, giderler.
sema: gökyüzü, gök.
tahrik: hareket ettirme, harekete geçirme, yola çıkartma.
tayinat: erzak, yiyecek, gıda, tayınlar, tayin edilen parça veya miktar.
tecavüz: saldırma, sataşma, başkasının hakkına dokunma.
tevellüdat: tevellütler, doğumlar.
varidat: gelirler.
vazife: görev.
vefiyat: ölümler, vefatlar.
zat: azamet ve ululuk sahibi olan.
zikir: tesbih ile çeşitli şekillerde Esma-i Hüsnayı söyleme, belli zamanlarda belli duaları belli miktarda ve belli şekilde okuma.
ziynet: süs, bezek.

ediliyorlar ki, "Dört nehir Cennetten geliyorlar" diye rivayet edilmiş. Yani, "Zahirî esbabın pek fevkinde olduklarından, manevî bir Cennetin hazinesinden ve yalnız gaybî ve tükenmez bir menbaın feyzinden akıyorlar" demektir.

Meselâ, Mısır'ın kumistanını bir Cennete çeviren Nil-i mübarek, cenup tarafından, Cebel-i Kamer denilen bir dağdan mütemadiyen küçük bir deniz gibi tükenmeden akıyor. Altı aydaki sarfiyatı dağ şeklinde toplansa ve buzlansa, o dağdan büyük olur. Hâlbuki, o dağdan ona ayrılan yer ve mahzen, altı kısımdan bir kısım olmaz. Varidatı ise, o mıntıka-i harrede pek az gelen ve susamış toprak çabuk yuttuğu için mahzene az giden yağmur, elbette o muvazene-i vasiayı muhafaza edemediğinden, o Nil-i mübarek, âdet-i arziye fevkinde, "Bir gaybî Cennetten çıkıyor" diye rivayeti gayet manidar ve güzel bir hakikati ifade ediyor.

İşte, deniz ve nehirlerin denizler gibi hakikatlerinin ve şahadetlerinin binden birisini gördü. Ve umumu, bilicma, denizlerin büyüklüğü nispetinde bir kuvvetle [1] لَٓا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ der ve bu şahadete, denizler mahlûkatı adedince şahitler gösterir diye anladı. Ve denizlerin, nehirlerin umum şahadetlerini irade ederek, ifade etmek manasında, *Birinci Makamın Dördüncü Mertebesinde*, لَٓا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ الَّذِى دَلَّ عَلٰى وُجُوبِ وُجُودِهِ

1. Ondan başka hiçbir ilâh yoktur. (Bakara Suresi: 163, 255; Âl-i İmran Suresi: 2, 6; Kasas Suresi: 88.)

âdet-i arziye: yeryüzünün coğrafî kanun ve âdetleri.
bilicma: icma ile, birden, ittifakla, fikir birliğiyle.
Cebel-i Kamer: Kamer Dağı, Afrika'da Nil Nehrinin çıktığı dağın ismi.
cenup: güney, kıble.
esbap: sebepler, vasıtalar.
fevkinde: üstünde.
feyiz: bolluk, bereket, verimlilik.
gaybî: gaypla ilgili, görünmeyenlere ait.
gayet: son derece.
hakikat: gerçek, esas.
hazine: zengin ve değerli kaynak.
kumistan: kumluk yer, çöl veya çok kumlu arazi.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.
mahzen: içinde eşya saklanan yer.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
manidar: nükteli, ince manalı.
menba: kaynak, her hangi bir şeyin çıktığı yer.
meselâ: örneğin.
mıntıka-i harre: sıcak bölge.
muhafaza: koruma.
muvazene-i vâsia: geniş bir şekildeki denge, ihtiyacı olanlara bol ve kâfi miktarda ihsanda bulunarak dengeyi sağlayan Cenab-ı Hak, Allah'ın koyduğu denge.
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı.
Nil-i mübarek: mübarek Nil, bereket veren Nil nehri, Mısır'a hayat veren mübarek Nil nehri.
nispet: oran, değer.
rivayet: bir haber, söz veya olayı nakletme.
sarfiyat: harcamalar, giderler.
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık.
umum: bütün, hepsi.
varidat: gelirler.
zahirî: görünürde

فِى وَحْدَتِهِ جَمِيعُ الْبِحَارِ وَالْاَنْهَارِ بِجَمِيعِ مَا فِيهَا بِشَهَادَةِ عَظَمَةِ اِحَاطَةِ حَقِيقَةِ التَّسْخِيرِ وَالْمُحَافَظَةِ وَالْاِدِّخَارِ وَالْاِدَارَةِ الْوَاسِعَةِ الْمُنْتَظَمَةِ بِالْمُشَاهَدَةِ ❁ [1]

denilmiş.

Sonra, dağlar ve sahralar, seyahat-i fikriyede bulunan o yolcuyu çağırıyorlar, "Sahifelerimizi de oku" diyorlar. O da bakar, görür ki:

Dağların küllî vazifeleri ve umumî hizmetleri o kadar azametli ve hikmetlidirler; akılları hayret içinde bırakır. Meselâ, dağların zeminden emr-i Rabbanî ile çıkmaları ve zeminin içinde, inkılâbat-ı dâhiliyeden neş'et eden heyecanını ve gazabını ve hiddetini, çıkmalarıyla teskin ederek, zemin o dağların fışkırmasıyla ve menfeziyle teneffüs edip, zararlı olan sarsıntılardan ve zelzele-i muzırradan kurtulup, vazife-i devriyesinde sekenesinin istirahatlerini bozmuyor. Demek, nasıl ki sefineleri sarsıntıdan vikaye ve muvazenelerini muhafaza için, onların direkleri, üstünde kurulmuş; öyle de, dağlar, zemin sefinesine bu manada hazineli direkler olduklarını, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan, وَالْجِبَالَ اَوْتَادًا ❁ [2] وَاَلْقَيْنَا فِيهَا رَوَاسِىَ ❁ [3] وَالْجِبَالَ اَرْسٰيهَا ❁ [4] gibi çok ayetlerle ferman ediyor.

Hem meselâ, dağların içinde zîhayata lâzım olan her nevi menbalar, sular, madenler, maddeler, ilâçlar o

1. Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. O öyle bir Vacibü'l-Vücud'dur ki, vüs'at ve intizamı bilmüşahede görünen *teshir, muhafaza, iddihar* ve *idare* hakikatlerinin azamet-i ihatasının şahadetiyle, bütün denizler ve nehirler içindekilerin hepsi ile birlikte Onun vücub-i vücuduna delâlet ederler.
2. Dağları birer kazık (yapmadık mı?) (Nebe Suresi: 7.)
3. Onda sabit dağlar yarattık. (Kaf Suresi: 7.)
4. Dağları sapasağlam dikti. (Naziat Suresi: 32.)

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
azamet: büyüklük, ululuk, yücelik.
emr-i Rabbanî: Allah'ın emri.
ferman: emir, buyruk.
gazap: kızgınlık, hiddet, öfke.
hiddet: öfke, kızgınlık.
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi.
inkılâbat-ı dâhiliye: dâhilî inkilâplar, içe ait değişimler ve dönüşümler.
istirahat: dinlenme, rahatlama.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan aciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm.
küllî: umumî, genel.
maden: asıl, esas, kaynak.
menfez: delik, aralık.
muvazene: denge.
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma.
nevi: çeşit, tür.
sahife: sayfa.
sahra: geniş ve susuz arazi, çöl.
sefine: gemi.
sekene: sakin olanlar, ikamet edenler, oturanlar.
seyahat-i fikriye: fikir seyahati.
teneffüs: nefes alma, soluklanma, solunum.
teskin: sakinleştirme, yatıştırma.
umumî: herkesle ilgili, genel.
vazife: görev.
vazife-i devriye: devreden vazife.
vikaye: koruma, sahip çıkma.
zelzele-i muzırra: zararlı zelzele, zarar veren zelzele.
zemin: yeryüzü.
zîhayat: hayat sahibi.

kadar hakîmâne ve müdebbirâne ve kerîmâne ve ihtiyatkârâne iddihar ve ihzar ve istif edilmiş ki, bilbedahe, kudreti nihayetsiz bir Kadîr'in ve hikmeti nihayetsiz bir Hakîm'in hazineleri ve ambarları ve hizmetkârları olduklarını ispat ederler diye anlar. Ve sahra ve dağların dağ kadar vazife ve hikmetlerinden bu iki cevhere sairlerini kıyas edip, dağların ve sahraların umum hikmetleriyle, hususan ihtiyatî iddiharlar cihetiyle getirdikleri şahadeti ve söyledikleri [1] لَٓا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ tevhidini, dağlar kuvvetinde ve sebatında ve sahralar genişliğinde ve büyüklüğünde görür, [2] اٰمَنْتُ بِاللّٰهِ der. İşte bu manayı ifade için, *Birinci Makamın Beşinci Mertebesinde,*

لَٓا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ الَّذٖى دَلَّ عَلٰى وُجُوبِ وُجُودِهٖ جَمٖيعُ الْجِبَالِ وَالصَّحَارٰى بِجَمٖيعِ مَا فٖيهَا وَمَا عَلَيْهَا بِشَهَادَةِ عَظَمَةِ اِحَاطَةِ حَقٖيقَةِ الْاِدِّخَارِ وَالْاِدَارَةِ وَنَشْرِ الْبُذُورِ وَالْمُحَافَظَةِ وَالتَّدْبٖيرِ وَالْاِحْتِيَاطِيَّةِ الرَّبَّانِيَّةِ الْوَاسِعَةِ الْعَامَّةِ الْمُنْتَظَمَةِ الْمُكَمَّلَةِ بِالْمُشَاهَدَةِ [3] ۞

denilmiş.

Sonra, o yolcu, dağda ve sahrada fikriyle gezerken, eşcar ve nebatat âleminin kapısı fikrine açıldı. Onu içeriye çağırdılar, "Gel dairemizde de gez, yazılarımızı da oku" dediler. O da girdi, gördü ki, gayet muhteşem ve müzeyyen bir meclis-i tehlil ve tevhid ve bir halka-i zikir

1. Ondan başka hiçbir ilâh yoktur. (Kasas Suresi: 88; Bakara Suresi: 163, 255.)
2. Allah'a iman ettim.
3. Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. O öyle bir Vacibü'l-Vücud'dur ki, bilmüşahede görünen vâsi, âmm, muntazam ve mükemmel Rabbanî ihtiyat maddelerinin iddihar, idare, tohum ve çekirdeklerinin neşri, muhafaza ve tedbir hakikatlerinin azamet-i ihatasının şahadetiyle, bütün dağlar ve sahralar bütün içindekiler ve üzerindekilerle beraber Onun vücub-i vücuduna delâlet ederler.

âlem: varlık sınıflarından her biri.
ambar: eşya saklanan ve depolanan yer.
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak.
cevher: esas, maya, öz.
cihet: yön.
eşcar: ağaçlar.
Hakîm: her şeyi bir maksatla uygun ve hikmetle yaratan, hikmet sahibi Allah.
hakîmâne: hikmetli bir şekilde.
halka-i zikir: zikir halkası, zikir esnasında daire şeklinde oturma.
hizmetkâr: hizmet yapan kimse, hizmetçi.
hususan: bilhassa, özellikle.
ihtiyatî: ilerisini düşünerek, tedbirlice.
ihtiyatkârâne: ihtiyatla, sakınganlıkla.
ihzar: hazır etme, hazırlama.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
istif: düzgün şekilde sıralama ve yığma, muntazam yığın.
Kadîr: kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah.
kerîmâne: kerîmce, cömertçe, bol ihsan ve ikram ile.
kıyas: karşılaştırma, oranlama.
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
meclis-i tehlil: tehlil meclisi; lâ ilâhe illallah diyenlerin toplantısı.
muhteşem: haşmetli, yüce.
müdebbirâne: müdebbir olana yakışır şekilde, tedbirlice.
müzeyyen: ziynetlendirilmiş, süslenmiş, süslü, bezenmiş, donanmış.
nebatat: bitkiler.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
sâir: diğer, başka, öteki.
sebat: sabit durma.
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme

ve şükür teşkil etmişler. Bütün eşcar ve nebatatın envaları, bilicma, beraber [1] لَٓا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ diyorlar gibi lisan-ı hâllerinden anladı. Çünkü, bütün meyvedar ağaç ve nebatlar, mizanlı ve fesahatli yapraklarının dilleriyle ve süslü ve cezaletli çiçeklerinin sözleriyle ve intizamlı ve belâgatli meyvelerinin kelimeleriyle beraber, müsebbihâne şahadet getirdiklerine ve [2] لَٓا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ dediklerine delâlet ve şahadet eden üç büyük küllî hakikati gördü.

• *Birincisi*: Pek zahir bir surette kastî bir in'am ve ikram ve ihtiyarî bir ihsan ve imtinan manası ve hakikati her birisinde hissedildiği gibi, mecmuunda ise, güneşin zuhurundaki ziyası gibi görünüyor.

• *İkincisi*: Tesadüfe havalesi hiçbir cihet-i imkânı olmayan kastî ve hakîmâne bir temyiz ve tefrik, ihtiyarî ve rahîmâne bir tezyin ve tasvir manası ve hakikati o hadsiz enva ve efratta gündüz gibi aşikâre görünüyor. Ve bir Sâni-i Hakîm'in eserleri ve nakışları olduklarını gösterir.

• *Üçüncüsü*: O hadsiz masnuatın yüz bin çeşit ve ayrı ayrı tarz ve şekilde olan suretleri, gayet muntazam, mizanlı, ziynetli olarak, mahdut ve madut ve birbirinin misli ve basit ve camit ve birbirinin aynı veya az farklı ve karışık olan çekirdeklerden, habbeciklerden o iki yüz bin nevilerin farikalı ve intizamlı, ayrı ayrı, muvazeneli, hayattar, hikmetli, yanlışsız, hatasız bir vaziyette umum efradının suretlerinin fethi ve açılışı ise öyle bir hakikattir ki, güneşten daha parlaktır. Ve baharın çiçekleri ve

---

1. Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. (Muhammed Suresi: 19.)

2. Ondan başka hiçbir ilâh yoktur. (Kasas Suresi: 88; Bakara Suresi: 163, 255.)

---

aşikâre: apaçık, belli, aşikâr, meydanda, zahir.
belâgat: iyi, güzel, pürüzsüz söz söyleme.
camit: ruhsuz, cansız.
cezalet: ahenkli, akıcı ve güzel ifade.
cihet-i imkân: mümkün olma yönü, imkân tarafı. bir şeyin olabilirlik tarafı, yönü.
delâlet: delil olma, gösterme.
efrat: fertler.
enva: çeşitler, türler, neviler.
farika: fark eden, ayrı.
fesahat: güzel ve açık konuşabilme.
fetih: açma, açılma.
gayet: son derece.
habbe: tahıl tanesi.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek, esas.
hakîmâne: hikmetli bir şekilde.
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma.
hayattar: canlı, yaşayan.
hikmet: İlahî gaye, yüksek bilgi.
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf.
ihtiyarî: mecburî olmayan, isteğe bağlı.
ikram: bağış, ihsan, bir şey sunma.
imtinan: minnet etme.
in'am: nimetlendirme, ihsan etme.
intizam: düzenlilik, düzgünlük.
kastî: kastederek, isteyerek, bile bile yapılan.
kasdî: kastederek, isteyerek, bile bile yapılan.
lisan-ı hâl: hâl dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.
madut: addedilen, sayılan.
mahdut: sınırlı, belirli.
masnuat: sanatla yapılmış şeyler.
mecmu: bütün hepsi.
meyvedar: meyveli, yemişli.
misil: benzer.
mizan: ölçü.
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzenli ve düzgün biçimde.
muvazene: denge.
müsebbihâne: tesbih edene yakışır şekilde, tesbih ederek, sübhanallah diyerek.
nakış: işleme, süsleme.
nebat: topraktan biten, yetişen her türlü şey, bitki.
nevi: çeşit, tür.
rahîmâne: rahim olarak, merhamet ederek, merhametli olarak.
Sâni-i Hakîm: hikmet sahibi olan, her şeyi sanatla ve hikmetle yaratan Allah.
suret: biçim, tarz, görünüş.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.
tarz: biçim, şekil, suret.
tasvir: bir şeyi yazıyla veya başka ifade tarzlarıyla anlatma.
tefrik: birbirinden ayırma, ayrı tutma.
temyiz: ayırma, dikkatle ayırma.
tesadüf: rastlantı, bir şeyin kendiliğinden meydana gelmesi.
teşkil: vücut verme, şekillendirme.
tezyin: süsleme, ziynetlendirme.
umum: bütün.
vaziyet: durum.
zahir: açık, âşikar.
ziya: ışık, aydınlık, nur, parlaklık.
ziynet: süs, bezek.
zuhur: görünme, meydana çıkma

meyveleri ve yaprakları ve mevcudatı sayısınca o hakikati ispat eden şahitler var diye bildi, [1] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى نِعْمَةِ الْاِيمَانِ dedi.

İşte bu mezkûr hakikatleri ve şahadetleri ifade manasıyla, *Birinci Makamın Altıncı Mertebesinde*,

لَٓا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ الَّذٖى دَلَّ عَلٰى وُجُوبِ وُجُودِهٖ فٖى وَحْدَتِهٖ اِجْمَاعُ جَمٖيعِ اَنْوَاعِ الْاَشْجَارِ وَالنَّبَاتَاتِ الْمُسَبِّحَاتِ النَّاطِقَاتِ بِكَلِمَاتِ اَوْرَاقِهَا الْمَوْزُونَاتِ الْفَصٖيحَاتِ وَاَزْهَارِهَا الْمُزَيَّنَاتِ الْجَزٖيلَاتِ وَاَثْمَارِهَا الْمُنْتَظَمَاتِ الْبَلٖيغَاتِ بِشَهَادَةِ عَظَمَةِ اِحَاطَةِ حَقٖيقَةِ الْاِنْعَامِ وَالْاِكْرَامِ وَالْاِحْسَانِ بِقَصْدٍ وَرَحْمَةٍ وَحَقٖيقَةِ التَّمْيٖيزِ وَالتَّزْيٖينِ وَالتَّصْوٖيرِ بِاِرَادَةٍ وَحِكْمَةٍ مَعَ قَطْعِيَّةِ دَلَالَةِ حَقٖيقَةِ فَتْحِ جَمٖيعِ صُوَرِهَا الْمَوْزُونَاتِ الْمُزَيَّنَاتِ الْمُتَبَايِنَةِ الْمُتَنَوِّعَةِ الْغَيْرِ الْمَحْدُودَةِ مِنْ نُوَاتَاتٍ وَحَبَّاتٍ مُتَمَاثِلَةٍ مُتَشَابِهَةٍ مَحْصُورَةٍ مَعْدُودَةٍ ۞ [2]

denilmiş.

Sonra, seyahat-i fikriyede bulunan o meraklı ve terakki ile zevki ve şevki artan dünya yolcusu, bahar bahçesinden bir bahar kadar bir güldeste-i marifet ve iman alıp gelirken, hayvanat ve tuyur âleminin kapısı hakikatbin olan aklına ve marifetaşina olan fikrine açıldı.

1. İman nimetinden dolayı, ezelden ebede kadar Allah'a hamd olsun.

2. Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. O öyle bir Vacibü'l-Vücud'dur ki, mevzun ve fasih yapraklarının, süslü ve cezaletli çiçeklerinin, muntazam ve beliğ meyvelerinin kelimeleriyle konuşan ve tesbih eden bütün ağaç ve nebat nevilerinin icmaı, mütemasil, müteşabih, mahsur ve mahdut az bir kısım çekirdek ve tohumlardan mevzun, müzeyyen, mütebayin, mütenevvi ve gayr-i mahdut şekil ve suretlerinin hepsinin birden fethi hakikatinin kat'î delâletiyle beraber, bir kasıt ve rahmetle yapılan ihsan, ikram ve in'am hakikatinin ve bir irade ve hikmetle gerçekleştirilen temyiz, tezyin ve tasvir hakikatinin azamet-i ihatasının şahadetiyle ve icma ile Onun vahdet içindeki vücub-i vücuduna delâlet eder.

âlem: varlık sınıflarından her biri.
güldeste-i marifet: Allah'ı tanıma ve marifet bilgilerinden derilmiş gül destesi, Allah'ı tanıma ve bilme buketi.
hakikatbin: hakikati gören, hakikati anlayan, hakikate inanan.
hayvânât: hayvanlar.
iman: inanma, itikat.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
marifetaşina: bilerek, üstün bilgiye sahip olarak, ustalıkla.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahluklar.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan.
seyahat-ı fikriye: fikir seyahati.
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık.
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves.
terakki: yükselme, ilerleme.
tuyur: kuşlar.

Yüz bin ayrı ayrı seslerle ve çeşit çeşit dillerle onu içeriye çağırdılar. "Buyurun" dediler. O da girdi ve gördü ki:

Bütün hayvanat ve kuşların bütün nevileri ve taifeleri ve milletleri, bilittifak, lisan-ı kàl ve lisan-ı hâlleriyle, [1] لَٓا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ deyip, zeminin yüzünü bir zikirhane ve muazzam bir meclis-i tehlil suretine çevirmişler; her biri bizzat birer kaside-i Rabbanî, birer kelime-i Sübhanî ve manidar birer harf-i Rahmanî hükmünde Sâni'lerini tavsif edip hamdüsena ediyorlar vaziyetinde gördü. Güya o hayvanların ve kuşların duyguları ve kuvaları ve cihazları ve azaları ve aletleri, manzum ve mevzun kelimelerdir ve muntazam ve mükemmel sözlerdir. Onlar, bunlarla Hallâk ve Rezzak'larına şükür ve vahdaniyetine şahadet getirdiklerine kat'î delâlet eden üç muazzam ve muhit hakikatleri müşahede etti.

• *Birincisi*: Hiçbir cihetle serseri tesadüfe ve kör kuvvete ve şuursuz tabiata havalesi mümkün olmayan, hiçten hakîmâne icat ve sanatperverâne ibda ve ihtiyarkârâne ve alîmâne halk ve inşa ve yirmi cihetle ilim ve hikmet ve iradenin cilvesini gösteren ruhlandırmak ve ihya etmek hakikatidir ki, zîruhlar adedince şahitleri bulunan bir bürhan-ı bâhir olarak, Zat-ı Hayy-ı Kayyum'un vücub-i vücuduna ve sıfat-ı seb'asına ve vahdetine şahadet eder.

• *İkincisi*: O hadsiz masnularda birbirinden simaca farikalı ve şekilce ziynetli ve miktarca mizanlı ve suretçe intizamlı bir tarzdaki temyizden, tezyinden, tasvirden

1. Ondan başka hiçbir ilâh yoktur. (Kasas Suresi: 88; Bakara Suresi: 163, 255; Âl-i İmran Suresi: 2, 6.)

alîmâne: ilmen bilerek.
aza: organlar, uzuvlar.
bilittifak: ittifakla, beraberce, elbirliğiyle.
bizzat: kendisi, şahsen.
bürhan-ı bâhir: büyük ve geniş delil.
cihaz: aza, organ.
cihet: yön.
cilve: tecelli, görüntü.
delâlet: delil olma, gösterme.
güya: sanki, sözde.
halk: yaratma, yaratış.
Hallâk: yaratan, çokça yaratan, sürekli olarak yaratan, her şeyi halk eden, Allah.
hamdüsena: şükür ve övgü.
harf-i Rahmanî: Allah'tan gelen ve ona ait olan söz.
hükmünde: değerinde, yerinde.
ibda: örneksiz olarak, eşsiz şekilde yaratma.
icat: vücuda getirme, yoktan var etme.
ihtiyarkârâne: isteyerek, seçerek.
ihya: diriltme, hayat verme.
ilim: bilme, bilgi.
inşa: vücuda getirme, yaratma.
kaside-i Rabbanî: Rabbanî kaside; Allah tarafından yaratılan ve birer kaside gibi yaratıcılarını tanıtıp Onu öven her bir bitki ve hayvan.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
kelime-i Sübhânî: tesbih edilen Allah'a ait kelime.
kuva: kuvvetler, hisler, melekeler.
lisan-ı hâl: hâl dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.
lisan-ı kàl: söz ile anlatılan mana, konuşma dili.
manidar: nükteli, ince manalı.
manzum: ölçülü, sıralı, düzenlenmiş, vezinli.
masnu: sanatla yapılmış eşya, varlık.
meclis-i tehlil: tehlil meclisi; lâ ilâhe illallah diyenlerin toplantısı.
mevzun: ahenkli, biçimli, uygun.
muazzam: çok büyük, ulu, yüce.
muhit: ihata eden, kuşatıcı.
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme.
Rezzak: bütün yaratılmışların rızkını veren ve ihtiyaçlarını karşılayan Allah.
sanatperverâne: sanata değer vererek, sanatı severcesine, sanatkârcasına.
Sâni: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
sıfat-ı seb'a: yedi sıfat; Cenab-ı Hakkın hayat, ilim, sem', basar, irade, kudret, kelâm sıfatları.
sima: yüz, çehre.
şuursuz: idraksiz, bilgisiz.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.
tabiat: maddî âlem.
taife: takım, güruh, familya.
tavsif: vasıflandırma, bir şeyin iç yüzü ve özelliklerini anlatma.
vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı, Allah'ın bir oluşu.
vahdet: bir ve tek olma.
vücub-i vücut: varlığı gerekli olmak, olmaması imkansız olmak, varlığı zarurî ve vacip olmak.
Zat-ı Hayy-ı Kayyum: varlığı, diriliği her an için olup gökleri ve yerleri her an için tutan; her şeye, her hususta iktidarı yeten zat, Allah.
zemin: yeryüzü.
zikirhane: zikir yeri, zikir yapılan yer.
zîruh: ruh sahibi, ruhlu, canlı, hayattar.

öyle azametli ve kuvvetli bir hakikat görünür ki, Kadîr-i Külli Şey ve Âlim-i Külli Şey'den başka hiçbir şey, bu her cihetle binlerle harikaları ve hikmetleri gösteren ihatalı fiile sahip olamaz ve hiçbir imkân ve ihtimal yok.

• *Üçüncüsü*: Birbirinin misli ve aynı veya az farklı ve birbirine benzeyen mahsur ve mahdut yumurtalardan ve yumurtacıklardan ve nutfe denilen su katrelerinden o hadsiz hayvanların yüz binler çeşit tarzlarda ve birer mu'cize-i hikmet mahiyetinde bulunan suretlerini, gayet muntazam ve muvazeneli ve hatasız bir hey'ette açmak ve fethetmek öyle parlak bir hakikattir ki, hayvanlar adedince senetler, deliller o hakikati tenvir eder.

İşte bu üç hakikatin ittifakıyla, hayvanların bütün envaı, beraber öyle bir لَٓا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ[1] deyip şahadet getiriyorlar ki, güya zemin, büyük bir insan gibi, büyüklüğü nispetinde لَٓا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ diyerek semavat ehline işittiriyor mahiyetinde gördü ve tam ders aldı. *Birinci Makamın Yedinci Mertebesinde* bu mezkûr hakikatleri ifade manasıyla,

لَٓا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ الَّذٖى دَلَّ عَلٰى وُجُوبِ وُجُودِهٖ
فٖى وَحْدَتِهٖ اِتِّفَاقُ جَمٖيعِ اَنْوَاعِ الْحَيْوَانَاتِ وَالطُّيُورِ الْحَامِدَاتِ
الشَّاهِدَاتِ بِكَلِمَاتِ حَوَاسِّهَا وَقُوَاهَا وَحِسِّيَّاتِهَا وَلَطَٓائِفِهَا
الْمَوْزُونَاتِ الْمُنْتَظَمَاتِ الْفَصٖيحَاتِ وَبِكَلِمَاتِ جِهَازَاتِهَا

1. Ondan başka hiçbir ilâh yoktur. (Kasas Suresi: 88; Bakara Suresi: 163, 255; Âl-i İmran Suresi: 2, 6.)

Âlim-i Külli Şey: her şeyi bilen ve her şey ilmî dahilinde olan Allah.
azamet: büyüklük, ululuk, yücelik.
cihet:yön.
enva: türler, çeşitler.
fethetmek: açmak, çatlatmak.
fiil: iş, hareket.
hakikat: gerçekler.
harika: olağanüstü.
hey'et: şekil, suret.
hikmet: herkesin bilmediği gizli sebep.
ifade: anlatım, deyiş.
ihatalı: kuşatıcı.
ihtimal: bir şeyin olabilme durumu, olabilirlik.
imkân: olabilecek hâlde bulunma, mümkün olma, olabilirlik.
ittifak: birleşme, fikir birliği etme.
Kadîr-i Külli Şey: her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi, Allah.
katre: damla.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası.
mahdut: sınırlanmış, sınırlı.
mahsur: hasredilmiş, sınırlanmış.
mana: anlam.
mezkûr: adı geçen, anılan, sözü edilen.
misil: eş, benzer; kat.
mu'cize-i hikmet: hikmet mu'cizesi.
muntazam: düzgün, intizamlı.
muvazene: denge, dengeleme.
nispet: oran, ölçü.
nutfe: döl suyu, meni.
semavat: semalar, gökler.
senet: kuvvetli delil olabilecek söz.
şahadet: tanıklık, şahitlik.
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma

وَجَوَارِحِهَا وَاَعْضَآئِهَا وَاٰلَاتِهَا الْمُكَمَّلَةِ الْبَلِيغَاتِ بِشَهَادَةِ عَظَمَةِ اِحَاطَةِ حَقِيقَةِ الْاِيجَادِ وَالصُّنْعِ وَالْاِبْدَاعِ بِالْاِرَادَةِ وَحَقِيقَةِ التَّمْيِيزِ وَالتَّزْيِينِ بِالْقَصْدِ وَحَقِيقَةِ التَّقْدِيرِ وَالتَّصْوِيرِ بِالْحِكْمَةِ مَعَ قَطْعِيَّةِ دَلَالَةِ حَقِيقَةِ فَتْحِ جَمِيعِ صُوَرِهَا الْمُنْتَظَمَةِ الْمُتَخَالِفَةِ الْمُتَنَوِّعَةِ الْغَيْرِ الْمَحْصُورَةِ مِنْ بَيْضَاتٍ وَقَطَرَاتٍ مُتَمَاثِلَةٍ مُتَشَابِهَةٍ مَحْصُورَةٍ مَحْدُودَةٍ ۞ [1]

denilmiştir.

Sonra o mütefekkir yolcu, marifet-i İlâhiyenin hadsiz mertebelerinde ve nihayetsiz ezvakında ve envarında daha ileri gitmek için, insanlar âlemine ve beşer dünyasına girmek isterken, başta enbiyalar olarak onu içeriye davet ettiler; o da girdi. En evvel geçmiş zamanın menziline baktı, gördü ki:

Nev-i beşerin en nuranî ve en mükemmeli olan umum peygamberler (aleyhimüsselâm), bilicma, beraber لَٓا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ [2] deyip zikrediyorlar ve parlak ve musaddak olan hadsiz mu'cizatlarının kuvvetiyle, tevhidi iddia ediyorlar ve beşeri hayvaniyet mertebesinden melekiyet derecesine çıkarmak için, onları iman-ı billâha davet ile ders veriyorlar gördü. O da, o nuranî medresede diz çöküp, derse oturdu. Gördü ki:

Meşahir-i insaniyenin en yüksekleri ve namdarları olan o üstatların her birisinin elinde Hâlık-ı Kâinat tarafından

1. Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. O öyle bir Vacibü'l-Vücud'dur ki; mevzun, muntazam ve fasih hasselerinin, kuvvelerinin, hissiyat ve lâtifelerinin kelimeleriyle ve mükemmel cihazat, cevarih, aza ve aletlerinin beliğ kelimeleriyle hamd ve şahadet eden bütün hayvanat ve kuş nevilerinin ittifakı, mütemasil, müteşabih, mahsur ve mahdut sayıda yumurta ve nutfelerden muntazam mütehalif, mütenevvi ve gayr-i mahsur bütün suretlerin fethi hakikatinin kat'î delâletiyle beraber, bir iradeye dayanan icat, sun' ve ibda hakikatinin ve bir kasıtla vücuda gelen temyiz ve tezyin hakikatinin ve bir hikmetten kaynaklanan takdir ve tasvir hakikatinin azamet-i ihatasının da şahadetiyle, Onun vahdet içindeki vücub-i vücuduna delâlet eder.
2. Ondan başka hiçbir ilâh yoktur. (Kasas Suresi: 88; Bakara Suresi: 163, 255.)

âlem: varlık sınıflarından her biri.
aleyhimüsselam: Allah'ın selamı onların üzerine olsun.
beşer: insanlık.
bilicma: icma ile, birden, ittifakla, fikir birliğiyle.
enbiya: nebiler, peygamberler.
envar: nurlar, aydınlıklar, ışıklar.
evvel: önce, ilk.
ezvak: zevkler.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
Hâlık-ı Kâinat: kâinatın ve onun içinde olan her şeyin yaratıcısı, Allah.
hayvaniyet: hayvanlık.
iddia: bir fikri ısrarla savunma, dava etme.
iman-ı billâh: Allah'a inanma, Allah'ı, onun kâinatta tecelli eden bütün sıfat ve isimleriyle beraber kabul ederek Ona inanma.
marifet-i İlâhîye: Allah'a mahsus ilim, İlâhî sanat; hiç kimsenin yapamadığı, sadece Allah'ın kudretinde olan bilgi.
medrese: ders okutulan yer.
melekiyet: meleklik.
menzil: yer, dünya, ev.
mertebe: derece, basamak.
meşahir-i insaniye: insanların meşhurları.
mu'cizat: mu'cizeler, Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük harika işler.
musaddak: tasdik edilmiş, doğrulanmış, doğruluğu kabul edilmiş.
mütefekkir: tefekkür eden, düşünen, her şeyi hikmetince, ibret almak ve kavramak üzere düşünen, düşünür.
namdar: meşhur, ünlü, şöhretli, namlı.
nev-i beşer: insanoğlu, insan soyu; insanlar.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver.
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme.
umum: bütün.
üstat: bir ilim ve sanatta üstün olan kimse, öğretmen.
zikretmek: anmak, bildirmek

verilmiş nişane-i tasdik olarak mu'cizeler bulunduğundan, her birinin ihbarıyla beşerden bir taife-i azîme ve bir ümmet tasdik edip imana geldiklerinden, o yüz bin ciddî ve doğru zatların icma ve ittifakla hüküm ve tasdik ettikleri bir hakikat ne kadar kuvvetli ve kat'î olduğunu kıyas edebildi. Ve bu kuvvette, bu kadar muhbir-i sadıkların hadsiz mu'cizeleriyle imza ve ispat ettikleri bir hakikati inkâr eden ehl-i dalâlet ne derece hadsiz bir hata, bir cinayet ettiklerini ve ne kadar hadsiz bir azaba müstahak olduklarını anladı. Ve onları tasdik edip iman getirenler ne kadar haklı ve hakikatli olduklarını bildi; iman kudsiyetinin büyük bir mertebesi daha ona göründü.

Evet, enbiyayı (aleyhimüsselâm) Cenab-ı Hak tarafından fiilen tasdik hükmünde olan hadsiz mu'cizatlarından; ve hakkaniyetlerini gösteren, muarızlarına gelen semavî pek çok tokatlarından; ve hak olduklarına delâlet eden şahsî kemalâtlarından; ve hakikatli talimatlarından; ve doğru olduklarına şahadet eden kuvvet-i imanlarından; ve tam ciddiyetlerinden ve fedakârlıklarından; ve ellerinde bulunan kudsî kitap ve suhuflarından; ve onların yolları doğru ve hak olduğuna şahadet eden ittibalarıyla hakikate, kemalâta, nura vâsıl olan hadsiz tilmizlerinden başka, onların ve o pek ciddî muhbirlerin müspet meselelerde icmaı ve ittifakı ve tevatürü ve ispatta tevafuku ve tesanüdü ve tetabuku öyle bir hüccettir ve öyle bir kuvvettir ki, dünyada hiçbir kuvvet karşısına çıkamaz ve hiçbir şüphe ve tereddüdü bırakmaz. Ve imanın erkânında umum enbiyayı (aleyhimüsselâm) tasdik dahi dâhil

azap: günahlara karşı ahirette çekilecek ceza.
ciddî: mühim, önemli.
ciddiyet: ciddîlik.
cinayet: cana kıyma, katl veya bu derecede ağır bir suç.
dâhil: karışma, girme.
delâlet: delil olma, gösterme.
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli; yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler.
erkân: rükünler, esaslar.
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden.
fiilen: fiille, davranış ve hareketle.
hakikat: gerçek, esas.
hakkaniyet: hak ve adâlete uygunluk.
hüccet: delil.
hükmetme: karar vermek, inanca varmak.
hükmünde: değerinde, yerinde.
icma: fikir birliği etme, görüş birliğine varma.
ihbar: haber verme, bildirme, anlatma, duyurma.
iman: inanma, itikat.
inkâr: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
ittiba: tabi olma, uyma, itaat etme.
ittifak: birleşme, fikir birliği etme.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
kemalât: faziletler, kemaller, olgunluklar, mükemmellikler.
kıyas: karşılaştırma, oranlama.
kudsî: mukaddes, yüce.
kudsiyet: kutsallık, mukaddeslik, azizlik.
kuvvet: güç, kudret.
kuvvet-i iman: iman kuvveti.
mesele: önemli konu.
muarız: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların aciz kaldığı şey.
muhbir: haber veren, haberci.
muhbir-i sadık: doğru haberci; Allah ve ahiretle ilgili doğru haberler veren bütün peygamberler.
müspet: delille doğruluğu anlaşılmış, ispatlanmış.
müstahak: hak eden, hak etmiş.
nişane-i tasdik: doğruluğunu, kabul edilirliğini gösteren alâmet, belirti.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
semavî: Allah tarafından olan, İlâhî.
suhuf: dört büyük kitap dışında sahifeler şeklinde, bazı peygamberlere vahiy ile gelen emirler.
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık.
şahsî: şahsa, kişiye ait, hususî.
taife-i azîme: büyük bir taife, büyük bir grup.
talimat: talimler, eğitimler; bir iş hakkında hareket tarzını bildiren emirler.
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme.
tereddüt: kararsızlık, şüphede kalma.
tesanüt: dayanışma, birbirine dayanma, birbirinden destek alma, omuzdaşlık.
tetabuk: birbirine uygun gelme, uyma.
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme.
tevatür: içinde yalan ihtimali bulunmayan ve birbirlerine kuvvet veren haberlerden oluşan büyük bir topluluğa ait haber.
tilmiz: öğrenci, talebe.
ümmet: hak dine davet etmek için Allah tarafından kendilerine peygamber gönderilen ve bu peygambere inanıp bağlanan cemaat, topluluk.
vasıl: ulaşan, erişen, kavuşan.
zat: kişi, şahıs

olması, o tasdik büyük bir kuvvet menbaı olduğunu anladı, onların derslerinden çok feyz-i imanî aldı.

İşte, bu yolcunun mezkûr dersini ifade manasında, *Birinci Makamın Sekizinci Mertebesinde*,

لَٓا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الَّذٖى دَلَّ عَلٰى وُجُوبِ وُجُودِهٖ فٖى وَحْدَتِهٖ اِجْمَاعُ جَمٖيعِ الْاَنْبِيَٓاءِ بِقُوَّةِ مُعْجِزَاتِهِمُ الْبَاهِرَةِ الْمُصَدَّقَةِ الْمُصَدِّقَةِ ✿ [1]

denilmiş.

Sonra, imanın kuvvetinden ulvî bir zevk-i hakikat alan o seyyah-ı talip, enbiya aleyhimüsselâmın meclisinden gelirken, ulemanın ilmelyakin suretinde kat'î ve kuvvetli delillerle, enbiyaların (aleyhimüsselâm) davalarını ispat eden ve asfiya ve sıddıkîn denilen mütebahhir, müçtehit muhakkikler, onu dershanelerine çağırdılar. O da girdi, gördü ki: Binlerle dâhî ve yüz binlerce müdakkik ve yüksek ehl-i tahkik, kıl kadar bir şüphe bırakmayan tetkikat-ı amikalarıyla, başta vücub-i vücut ve vahdet olarak müspet mesail-i imaniyeyi ispat ediyorlar.

Evet, istidatları ve meslekleri muhtelif olduğu hâlde usul ve erkân-ı imaniyede onların müttefikan ittifakları ve her birisinin kuvvetli ve yakinî bürhanlarına istinatları öyle bir hüccettir ki, onların mecmuu kadar bir zekâvet ve dirayet sahibi olmak ve bürhanlarının umumu kadar bir bürhan bulmak mümkün ise, karşılarına ancak öyle çıkılabilir. Yoksa, o münkirler, yalnız cehalet ve echeliyet ve inkâr ve ispat olunmayan menfi meselelerde inat ve göz kapamak suretiyle karşılarına çıkabilirler. Gözünü kapayan, yalnız kendine gündüzü gece yapar.

---

1. Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. O Allah ki, peygamberliklerinin tasdiki olan ve doğruluğu tasdik edilmiş apaçık mu'cizelerinin kuvvetiyle, bütün peygamberler, Onun vahdet içindeki vücub-i vücuduna delâlet eder.

---

asfiya: safiyet ve takva sahibi olan, Hz. Peygamberin (a.s.m.) vârisi hükmünde, onun meslek ve gayelerini hayata geçirmeye çalışan âlim zatlar.
bürhan: bir şeyi ispatlamak için kullanılan kesin delil.
cehalet: bilmezlik, cahillik, ilimden yoksun olma.
dâhî: son derece zeki, anlayışlı, deha sahibi.
dava: takip edilen fikir, iddia.
dershane: sınıf, ders verilen yer, ders yeri.
dirayet: zeka, anlayış, incelikleri kavrayış.
echeliyet: çok bilgisizlik, çok cahil oluş.
ehl-i tahkik: gerçeği araştıranlar, gerçeğin peşinden gidenler.
erkân-ı imaniye: imana ait esaslar.
feyz-i imanî: imanın verdiği feyiz ve bereket.
ilmelyakin: ilim yoluyla kesin olarak bilme.
inat: bir konuda ısrarlı olma, sözünde ayak direme.
istidat: kabiliyet, yetenek.
istinat: dayanma, güvenme.
meclis: topluluk, heyet.
mecmu: toplam, tüm.
menba: kaynak.
menfi: ispat edilemeyen, müsbetin zıddı.
mesail-i imaniye: imanî meseleler.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan.
muhakkik: tahkik eden, gerçeği araştırıp bulan, bir şeyin iç yüzünü inceleyerek vakıf olan.
muhtelif: türlü türlü, çeşitli.
müçtehit: ayet ve hadislerden şer'î hükümler çıkarabilen, gerekli bütün ehillik şartlarına sahip olan, geniş ve derin bilgili din âlimi.
müdakkik: tetkik eden, inceden inceye araştıran.
münkir: Allah'ın varlığını kabul ve tasdik etmeyen, imansız, dinsiz.
mütebahhir: bilgisi deniz gibi geniş ve engin olan, çok bilgili, derin bilgi sahibi.
müttefikan: ittifak ederek, hep beraber, birlikte.
seyyah-ı talip: istekli yolcu.
sıddıkîn: sıddıklar, doğru sözlü olanlar, samimiyetle iman etmiş olan ve bunun gereğine tam olarak uyanlar.
suret: biçim, tarz, görünüş.
tetkikat-ı amîka: derin incelemeler.
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri.
ulvî: yüksek, yüce.
usul-i imaniye: imanla ilgili esaslar, imana ait temel prensipler.
vahdet: bir ve tek olma.
vücub-i vücut: varlığı gerekli olmak, olmaması imkansız olmak, varlığı zarurî ve vacip olmak.
yakinî: şüphe edilemeyecek derecede kesin bir şekilde.
zekâvet: zekilik; çabuk anlama, kavrama kabiliyeti.
zevk-i hakikat: hakikat zevki, gerçeği bilmenin zevki

Bu seyyah, bu muhteşem ve geniş dershanede, bu muhterem ve mütebahhir üstatların neşrettikleri nurlar, zeminin yarısını bin seneden ziyade ışıklandırdığını bildi. Ve öyle bir kuvve-i maneviyeyi buldu ki, bütün ehl-i inkâr toplansa onu kıl kadar şaşırtmaz ve sarsmaz.

İşte bu yolcunun bu dershaneden aldığı derse bir kısa işaret olarak, *Birinci Makamın Dokuzuncu Mertebesinde*,

لَٓا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الَّذ۪ى دَلَّ عَلٰى وُجُوبِ وُجُودِه۪ ف۪ى وَحْدَتِه۪ اِتِّفَاقُ جَم۪يعِ الْاَصْفِيَٓاءِ بِقُوَّةِ بَرَاه۪ينِهِمِ الزَّاهِرَةِ الْمُحَقَّقَةِ الْمُتَّفِقَةِ ❁ [1]

denilmiş.

Sonra, imanın daha ziyade kuvvetlenmesinde ve inkişafında ve ilmelyakin derecesinden aynelyakin mertebesine terakkisindeki envarı ve ezvakı görmeye çok müştak olan o mütefekkir yolcu, medreseden gelirken, hadsiz küçük tekkelerin ve zaviyelerin telâhukuyla tevessü' eden gayet feyizli ve nurlu ve sahra genişliğinde bir tekke, bir hangâh, bir zikirhane, bir irşatgâhta ve cadde-i kübra-i Muhammedînin (a.s.m.) ve mirac-ı Ahmedînin (a.s.m.) gölgesinde hakikate çalışan ve hakka erişen ve aynelyakine yetişen binlerle ve milyonlarla kudsî mürşitler onu dergâha çağırdılar; o da girdi, gördü ki:

O ehl-i keşif ve keramet mürşitler; keşfiyatlarına ve müşahedelerine ve kerametlerine istinaden, bilicma, müttefikan لَٓا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ [2] diyerek, vücub-i vücut ve

1. Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. O Allah ki, bütün asfiyanın muhakkak ve müttefik ve parlak bürhanlarının kuvvetiyle ittifakları, Onun vahdet içindeki vücub-i vücuduna delâlet eder.

2. Ondan başka hiçbir ilâh yoktur. (Kasas Suresi: 88; Bakara Suresi: 163, 255; Âl-i İmran Suresi: 2, 6.)

aynelyakin: gözle görür derecede inanma; bir şeyi görerek ve seyrederek bilme.
bilicma: icma ile, birden, ittifakla, fikir birliğiyle.
cadde-i kübra-i Muhammedî: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) büyük caddesi.
dergâh: tekke, dervişlerin ibadet veya zikir maksadıyla bir araya geldikleri yer.
ehl-i inkar: imansızlar, inkar edenler.
ehl-i kerâmet: keramet sahipleri; Allah'ın ihsanıyla olağanüstü hallere ve adet dışı olaylara mazhar olan veliller.
ehl-i keşif: bazı sırları, bilinmeyen hakikatleri, Cenab-ı Hakkın lütuf ve ihsanı ile bilen velîler.
envar: nurlar, aydınlıklar, ışıklar.
ezvak: zevkler.
feyiz: bolluk, bereket, verimlilik.
gayet: son derece.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek, esas.
hangâh: Allah rızası için ve misafirleri minnet altında bırakmamak için ihlas ile fakir ve dervişlere ve talebelere yemek verilen ve misafir edilen yer.
ilmelyakin: ilim yoluyla kesin olarak bilme.
iman: inanma, itikat.
inkişaf: ortaya çıkma, keşfolunma.
irşatgâh: hak ve hakikatin ve doğru yolun gösterildiği yer.
istinaden: istinat ederek, dayanarak, güvenerek.
keramet: Allah'ın velî kullarında görülen olağanüstü hâller veya tabiatüstü hâdiseler.
keşfiyat: keşifler, Allah'ın ilham etmesiyle gösterilen gaybla ilgili sırlar.
kudsî: mukaddes, yüce.
kuvve-i maneviye: manevî güç, moral.
medrese: ders okutulan yer.
mertebe: derece, basamak.
mirac-ı Ahmedî: Resulullahın (a.s.m.) miracı.
muhterem: saygı değer, hürmete layık, saygın.
muhteşem: haşmetli, yüce.
mürşit: irşat eden, doğru yolu gösteren, rehber, kılavuz.
müşahede: İlahî sırları ve tecellileri seyretme.
müştak: arzulu, fazla istekli, iştiyak gösteren.
mütefekkir: düşünen, her şeyi hikmetince, ibret almak ve kavramak üzere düşünen, düşünür.
müttefikan: ittifak ederek, hep beraber, birlikte.
neşretme: dağıtma, yayma, saçma.
nurlu: ışıklı, parıltılı.
sahra: geniş ve susuz arazi, çöl.
seyyah: gezgin, gezici.
telâhuk: birbirine katılma, birbiri arkasına gelip birleşme.
terakki: yükselme, ilerleme.
tevessü: genişleme, yayılma.
vücub-i vücut: varlığı gerekli olmak, olmaması imkansız olmak, varlığı zarurî ve vacip olmak.
zaviye: bir zahidin ibadetle meşgul olmak üzere çekildiği tenha yer, küçük tekke.
zemin: yeryüzü.
zikirhane: zikir yeri, zikir yapılan yer.
ziyade: çok, fazla

vahdet-i Rabbaniyeyi kâinata ilân ediyorlar. Güneşin ziyasındaki yedi renkle güneşi tanımak gibi, yetmiş renkle, belki Esma-i Hüsna adedince, Şems-i Ezelî'nin ziyasından tecelli eden ayrı ayrı nurlu renkler ve çeşit çeşit ziyalı levnler ve başka başka hakikatli tarikatler ve muhtelif doğru meslekler ve mütenevvi haklı meşreplerde bulunan o kudsî dâhîlerin ve nuranî ariflerin icma ve ittifakla imza ettikleri bir hakikat, ne derece zahir ve bâhir olduğunu aynelyakin müşahede etti. Ve enbiyanın (aleyhimüsselâm) icmaı ve asfiyanın ittifakı ve evliyanın tevafuku bu üç icmaın birden ittifakı, güneşi gösteren gündüzün ziyasından daha parlak gördü.

İşte, bu misafirin tekkeden aldığı feyze kısa bir işaret olarak, *Birinci Makamın Onuncu Mertebesinde*,

لَٓا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الَّذٖى دَلَّ عَلٰى وُجُوبِ وُجُودِهٖ فٖى وَحْدَتِهٖ اِجْمَاعُ اْلاَوْلِيَٓاءِ بِكَشْفِيَاتِهِمْ وَكَرَامَاتِهِمِ الظَّاهِرَةِ اْلمُحَقَّقَةِ اْلمُصَدَّقَةِ ۞ [1]

denilmiş.

Sonra, kemalât-ı insaniyenin en mühimi ve en büyüğü, belki bilcümle kemalât-ı insaniyenin menbaı ve esası iman-ı billâhtan ve marifetullahtan neş'et eden muhabbetullah olduğunu bilen o dünya seyyahı, bütün kuvvetiyle ve letaifiyle imanın kuvvetinde ve marifetin inkişafında daha ziyade terakki etmesini istemek fikriyle başını kaldırdı ve semavata baktı. Kendi aklına dedi ki:

"Madem kâinatta en kıymettar şey hayattır ve kâinatın mevcudatı hayata musahhardır. Ve madem zîhayatın en kıymettarı zîruhtur ve zîruhun en kıymettarı

1. Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. O Allah ki, bütün evliyanın muhakkak ve musaddak ve zahir keşfiyat ve kerametlerinin icmaı, Onun vahdet içindeki vücub-i vücuduna delâlet eder.

aleyhimüsselam: Allah'ın selamı onların üzerine olsun.
ârif: bilen, bilgide ileri olan, irfan sahibi.
asfiya: safiyet ve takva sahibi olan, Hz. Peygamberin (a.s.m.) vârisi hükmünde, onun meslek ve gayelerini hayata geçirmeye çalışan âlim zatlar.
bâhir: apaçık, aşikar.
bilcümle: bütün, hepsi.
dâhî: son derece zeki, anlayışlı, deha sahibi.
enbiya: nebiler, peygamberler.
Esma-i Hüsna: Allah'ın adları, Allah'ın doksan dokuz güzel ismi.
icma: fikir birliği etme, görüş birliğine varma.
ilân: yayma, duyurma.
iman-ı billâh: Allah'a inanma, Allah'ı, onun kâinatta tecelli eden bütün sıfat ve isimleriyle beraber kabul ederek Ona inanma.
ittifak: birleşme, fikir birliği etme.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kemalât-ı insaniye: insana ait mükemmellik ve olgunluklar.
kıymettar: kıymetli, değerli.
kuvvet: güç, kudret.
letaif: güzellikler, incelikler.
levn: renk.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
marifet: bilme, derin bilgi.
marifetullah: Allah'ı tanıma, anlama, bilme.
menba: kaynak.
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem.
meşrep: gidiş, hareket tarzı, tavır, tutum, meslek.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahluklar.
muhabbetullah: Allah sevgisi, Cenab-ı Hakka karşı duyulan sevgi.
muhtelif: türlü türlü, çeşitli.
musahhar: boyun eğen, emir altına giren.
mühim: önemli, ehemmiyetli.
mütenevvi: aynı cinsten olmayan, nev' nev', çeşit çeşit.
neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma.
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver.
semavat: semalar, gökler.
seyyah: gezgin, gezici.
Şems-i Ezelî: ezelî güneş; varlığının başlangıcı olmayan ve her şeyi nurlandıran Cenab-ı Hak.
tarikat: yol, meslek, tarik.
tecelli: belirme, bilinme, görünme.
vahdet-i Rabbaniye: terbiye ve idare edici Allah'ın mutlak birliği.
zahir: açık, aşikar.
zîhayat: hayat sahibi.
zîruh: ruh sahibi, ruhlu, canlı, hayattar.
ziya: ışık, aydınlık, nur, parlaklık.

zîşuurdur. Ve madem bu kıymettarlık için küre-i zemin, zîhayatı mütemadiyen çoğaltmak için, her asır, her sene dolar, boşalır. Elbette ve her hâlde, bu muhteşem ve müzeyyen olan semavatın dahi kendisine münasip ahalisi ve sekenesi, zîhayat ve zîruh ve zîşuurlardan vardır ki, huzur-i Muhammedîde (a.s.m.) Sahabelere görünen Hazret-i Cebrail'in (a.s.) temessülü gibi, melâikeleri görmek ve onlarla konuşmak hâdiseleri, tevatür suretinde eskiden beri nakil ve rivayet ediliyor. Öyle ise, keşke ben semavat ehli ile dahi görüşseydim, onlar ne fikirde olduklarını bilseydim. Çünkü, Hâlık-ı Kâinat hakkında en mühim söz onlarındır" diye düşünürken, birden semavî şöyle bir sesi işitti:

"Madem bizimle görüşmek ve dersimizi dinlemek istersin; bil ki, başta Hazret-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm ve Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan olarak bütün peygamberlere vasıtamızla gelen mesail-i imaniyeye en evvel biz iman etmişiz. Hem insanlara temessül edip görünen ve bizlerden olan bütün ervah-ı tayyibe, bilâistisna ve bilittifak, bu kâinat Hâlık'ının vücub-i vücuduna ve vahdetine ve Sıfât-ı Kudsiyesine şahadet edip birbirine muvafık ve mutabık olarak ihbar etmişler. Bu hadsiz ihbaratın tevafuku ve tetabuku, güneş gibi sana bir rehberdir" dediklerini bildi ve onun nur-i imanı parladı, zeminden göklere çıktı.

İşte bu yolcunun melâikeden aldığı derse kısa bir işaret olarak, *Birinci Makamın On Birinci Mertebesinde*,

ahali: halk.
aleyhissalâtü vesselâm: 'salât ve selam onun üzerine olsun' anlamında Hz. Muhammed'e dua.
asr: yüzyıl, asır.
bilâistisna: istisnasız, ayırt etmeksizin.
bilittifak: ittifakla, beraberce, elbirliğiyle.
ehil: bir yerde oturan.
ervah-ı tayyibe: iyi ruhlar.
evvel: önce, ilk.
hâdise: olay.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı; Allah.
Hâlık-ı Kâinat: kâinatın ve onun içinde olan her şeyin yaratıcısı, Allah.
huzur-i Muhammedî: Peygamber'in huzuru, sohbeti.
ihbar: haber verme, bildirme, anlatma, duyurma.
ihbarat: ihbarlar, bildirmeler, haber vermeler.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan aciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm.
küre-i zemin: yeryüzü, dünya.
melâike: melekler.
mesail-i imaniye: imanî meseleler.
muhteşem: haşmetli, yüce.
mutabık: uygun.
muvafık: uygun, münasip.
münasip: uygun.
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı.
müzeyyen: ziynetlendirilmiş, süslü.
nakl: anlatma, söyleme, hikâye etme.
nur-i iman: iman nuru, Allah'ın varlığına, yaratıcılığına inanmadaki gönül, kalp ve fikir aydınlığı.
peygamber: Allah tarafından haber getirerek İlahî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, nebi.
rivayet: bir haber, söz veya olayı nakletme.
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse.
sekene: sakin olanlar, ikamet edenler, oturanlar.
semavî: Allah tarafından olan, İlâhî.
Sıfât-ı Kudsiye: Allah'ın mukaddes sıfatları.
suret: biçim, tarz, görünüş.
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık.
temessül: bir şekil ve surete girme, cisimlenme.
tetabuk: birbirine uygun gelme, uyma.
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme.
tevatür: içinde yalan ihtimali bulunmayan ve birbirlerine kuvvet veren haberlerden oluşan büyük bir topluluğa ait haber.
vahdet: bir ve tek olma.
vasıta: aracı.
zemin: yeryüzü.
zîşuur: şuurlu, şuur sahibi.

لَٓا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ الَّذٖى دَلَّ عَلٰى وُجُوبِ وُجُودِهٖ
فٖى وَحْدَتِهٖ اِتِّفَاقُ الْمَلٰٓئِكَةِ الْمُتَمَثِّلٖينَ لِاَنْظَارِ النَّاسِ وَالْمُتَكَلِّمٖينَ
مَعَ خَوَاصِّ الْبَشَرِ بِاِخْبَارَاتِهِمُ الْمُتَطَابِقَةِ الْمُتَوَافِقَةِ ۞ [1]

denilmiştir.

Sonra, pürmerak ve püriştiyak o misafir, âlem-i şahadet ve cismanî ve maddî cihetinde mahsus taifelerin dillerinden ve lisan-ı hâllerinden ders aldığından, âlem-i gayp ve âlem-i berzahta dahi mütalâa ile bir seyahat ve bir taharri-i hakikat arzu ederken, her taife-i insaniyede bulunan ve kâinatın meyvesi olan insanın çekirdeği hükmünde bulunan ve küçüklüğü ile beraber, manen kâinat kadar inbisat edebilen müstakim ve münevver akılların, selim ve nuranî kalplerin kapısı açıldı. Baktı ki, onlar âlem-i gayp ve âlem-i şahadet ortasında insanî berzahlardır; ve iki âlemin birbiriyle temasları ve muameleleri, insana nispeten o noktalarda oluyor gördüğünden, kendi akıl ve kalbine dedi ki:

"Gelin, bu emsalinizin kapısından hakikate giden yol daha kısadır. Biz öteki yollardaki dillerden ders aldığımız gibi değil, belki iman noktasındaki ittisaflarından ve keyfiyet ve renklerinden mütalâamız ile istifade etmeliyiz" dedi, mütalâaya başladı. Gördü ki:

İstidatları gayet muhtelif ve mezhepleri birbirinden uzak ve muhalif olan umum istikametli ve nurlu akılların iman ve tevhiddeki ittisafkârâne ve rasihâne itikatları

1. Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. O öyle bir Vacibü'l-Vücud'dur ki, insanların nazarına temessül eden ve beşerin havas kısmıyla konuşan melâikenin ittifakı, birbirine tetabuk ve tevafuk eden ihbaratıyla, Onun vahdet içindeki vücub-i vücuduna delâlet eder.

âlem: varlık sınıflarından her biri.
âlem-i berzah: ruhların kıyamete kadar kalacakları âlem; kabir âlemi.
âlem-i gayp: gayp âlemi, görünmeyen, fakat varlığı kesin olan ve mahiyeti allah tarafından bilinen başka dünyalar.
âlem-i şahadet: gözle gördüğümüz, şahit olduğumuz âlem, kâinat.
arzu: bir şeye karşı duyulan istek, heves.
berzah: iki şey arasındaki yer.
cihet: yön.
cismanî: maddî ve cisimli olmak.
emsal: benzerler.
gayet: son derece.
hakikat: gerçek, esas.
hükmünde: değerinde, yerinde.
iman: inanma, itikat.
inbisat: yayılma, genişleme.
insanî: insana ait, insanla alâkalı.
İstidat: kabiliyet, yetenek.
istifade: faydalanma, yararlanma.
istikamet: doğruluk, dürüstlük.
itikat: kesin inanma, iman.
ittisaf: vasıflanma, özellik kazanma.
ittisafkârâne: vasıfları belli olur surette, bir sıfat alarak, bir hâl takınarak.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
keyfiyet: bir şeyin nasıl olduğu, nitelik.
lisan-ı hâl: hâl dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.
maddî: madde ile alakalı, cismanî.
mahsus: bir şeye veya kişiye has olan.
manen: mana bakımından, manaca.
mezhep: gidilen, tutulan, takip edilen yol.
muamele: davranış, birbiri ile iş görme.
muhalif: zıt, karşıt.
muhtelif: türlü türlü, çeşitli.
münevver: nurlu, ışıklı, parlak.
müstakim: doğru.
mütalâa: bir şeyi etraflıca düşünme, tetkik etme.
nispeten: nispetle, kıyaslayarak.
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver.
nurlu: ışıklı, parıltılı.
püriştiyak: çok iştiyaklı, çok şevkli.
pürmerak: çok meraklı, merak dolu.
rasihâne: sağlam delil ve bürhana dayanmak suretiyle.
selim: temiz, samimî.
taharri-i hakikat: hakikati araştırma, doğruyu arama, araştırma,.
taife: takım, güruh, familya.
taife-i insaniye: insana ait taife; insanlık.
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme.
umum: bütün

tevafuk ve sebatkârâne ve mutmainâne kanaat ve yakinleri tetabuk ediyor. Demek, tebeddül etmeyen bir hakikate dayanıp bağlanmışlar. Ve kökleri metin bir hakikate girmiş, kopmuyor. Öyle ise, bunların nokta-i imaniyede ve vücup ve tevhidde icmaları, hiç kopmaz bir zincir-i nuranîdir ve hakikate açılan ışıklı bir penceredir.

Hem, gördü ki: Meslekleri birbirinden uzak ve meşrepleri birbirine mübayin olan o umum selim ve nuranî kalplerin erkân-ı imaniyedeki müttefikane ve itminankârâne ve müncezibâne keşfiyat ve müşahedatları birbirine tevafuk ve tevhidde birbirine mutabık çıkıyor. Demek, hakikate mukabil ve vâsıl ve mütemessil bu küçücük birer arş-ı marifet-i Rabbaniye ve bu cami birer âyine-i Samedâniye olan nuranî kalpler, şems-i hakikate karşı açılan pencerelerdir; ve umumu birden, güneşe âyinedarlık eden bir deniz gibi, bir âyine-i azamdır. Bunların vücub-i vücutta ve vahdette ittifakları ve icmaları, hiç şaşırmaz ve şaşırtmaz bir rehber-i ekmel ve bir mürşid-i ekberdir. Çünkü, hiçbir cihetle hiçbir imkân ve hiçbir ihtimal yok ki, hakikatten başka, bir vehim ve hakikatsiz bir fikir ve asılsız bir sıfat, bu kadar müstemirrâne ve rasihâne bu pek büyük ve keskin gözlerin umumunu birden aldatsın, galat-ı hisse uğratsın. Buna ihtimal veren bozulmuş ve çürümüş bir akla, bu kâinatı inkâr eden ahmak Sofestaîler dahi razı olmazlar, reddederler diye anladı. Kendi akıl ve kalbiyle beraber [1] اٰمَنْتُ بِاللّٰهِ dediler.

1. Allah'a iman ettim.

arş-ı marifet-i Rabbaniye: Rabbi tanıma, bilme arşı.
âyinedarlık: aynalık yapma, gösterme.
âyine-i azam: en büyük ayna.
âyine-i Samedaniye: Samed aynası, Allah'ın hiçbir şeye muhtaç olmayışını ve her şeyin Ona muhtaç oluşunu gösteren ayna.
cami: cem eden, toplayan, içine alan.
erkân-ı imaniye: imana ait esaslar.
galat-ı his: duyuştaki aldanış, his yanılması.
icra: yürütme, bir işi yerine getirme.
ihtimal: olabilirlik, bir şeyin olabilmesi mümkün olma, gerçekleşebilirlik.
imkân: mümkün olma, olabilirlik.
inkâr: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme.
itminankârâne: itminan göstermek suretiyle, itminan şeklinde.
ittifak: birleşme, fikir birliği etme.
kanaat: görüş, fikir.
keşfiyat: keşifler, Allah'ın ilham etmesiyle gösterilen gaybla ilgili sırlar.
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem.
meşrep: gidiş, hareket tarzı, tavır, tutum, meslek.
metin: sağlam ve dayanıklı, kavi, berk.
mukabil: karşılık.
mutabık: uygun.
mutmainâne: mutmain olarak, gönlü hoş bir şekilde, kalp ve ruhu doymuş olarak.
mübayin: başka türlü, ayrı.
müncezibâne: tutkun bir şekilde, kendini kaptırmak suretiyle.
mürşid-i ekber: en büyük mürşit, Hz. Muhammed ve Kur'ân-ı Kerîm.
müstemirrâne: devamlı olarak, aralıksız.
müşahedat: gözlemler.
mütemessil: temessül eden, başka bir kimse veya şeyin şekline giren.
müttefikâne: ittifak edici olarak, müttefik olarak.
nokta-i imaniye: iman noktası.
razı: rıza gösteren, kabul eden, hoşnut olan.
red: reddetme, kabul etmeme.
rehber-i ekmel: en mükemmel rehber.
sebatkârâne: sabır ve sebat ederek, sebat göstererek, sebatlı bir şekilde.
sıfat: vasıf, nitelik.
sofestaî: Allah'ı kabul etmemek için kâinatı ve kendi varlığını da inkâr eden.
şems-i hakikat: hakikat güneşi, gerçeğin parlaklığı.
tebeddül: başkalaşma, değişme.
tetabuk: birbirine uygun gelme, uyma.
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme.
vahdet: bir ve tek olma.
vasıl: ulaşan, erişen, kavuşan.
vehim: yanlış ve esassız düşünce.
vücub-i vücut: varlığı gerekli olmak, olmaması imkansız olmak, varlığı zarurî ve vacip olmak.
vücup: vacip ve lüzumlu olma, gereklilik.
yakin: kesin bilme, şüpheden sıyrılarak son derece doğru ve kuvvetli bilme.
zincir-i nuranî: nurlu zincir.

İşte, bu yolcunun müstakim akıllardan ve münevver kalplerden istifade ettiği marifet-i imaniyeye kısa bir işaret olarak, *Birinci Makamın On Üçüncü Mertebesinde*,

لَٓا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ الَّذٖى دَلَّ عَلٰى وُجُوبِ وُجُودِهٖ فٖى وَحْدَتِهٖ اِجْمَاعُ الْعُقُولِ الْمُسْتَقٖيمَةِ الْمُنَوَّرَةِ بِاِعْتِقَادَاتِهَا الْمُتَوَافِقَةِ وَبِقَنَاعَاتِهَا وَيَقٖينَاتِهَا الْمُتَطَابِقَةِ مَعَ تَخَالُفِ الْاِسْتِعْدَادَاتِ وَالْمَذَاهِبِ وَكَذَا دَلَّ عَلٰى وُجُوبِ وُجُودِهٖ فٖى وَحْدَتِهٖ اِتِّفَاقُ الْقُلُوبِ السَّلٖيمَةِ النُّورَانِيَّةِ بِكَشْفِيَّاتِهَا الْمُتَطَابِقَةِ وَبِمُشَاهَدَاتِهَا الْمُتَوَافِقَةِ مَعَ تَبَايُنِ الْمَسَالِكِ وَالْمَشَارِبِ [1]

denilmiş.

Sonra, âlem-i gayba yakından bakan ve akıl ve kalpte seyahat eden o yolcu, "Acaba âlem-i gayp ne diyor?" diye merakla o kapıyı da şöyle bir fikir ile çaldı. Yani, "Madem bu cismanî âlem-i şahadette bu kadar ziynetli ve sanatlı hadsiz masnularıyla kendini tanıttırmak ve bu kadar tatlı ve süslü nihayetsiz nimetleriyle kendini sevdirmek ve bu kadar mu'cizeli ve maharetli hesapsız eserleriyle gizli kemalâtını bildirmek, kavilden ve tekellümden daha zahir bir tarzda fiilen isteyen ve hâl diliyle bildiren bir Zat, perde-i gayp tarafında bulunduğu bilbedahe anlaşılıyor. Elbette ve her hâlde, fiilen ve hâlen olduğu gibi, kavlen ve tekellümen dahi konuşur, kendini tanıttırır, sevdirir. Öyle ise, âlem-i gayp cihetinde Onu,

1. Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. O öyle bir Vacibü'l-Vücud'dur ki, istidat ve mezheplerinin farklılığına rağmen, birbirleriyle tevafuk eden itikatları ve birbirleriyle tetabuk eden kanaat ve yakînlerinin şahadetiyle, bütün münevver ve müstakim akıl sahiplerinin icmaı, Onun vahdet içindeki vücub-u vücuduna delâlet eder. Keza, birbirine mütebayin meslek ve meşreplerine rağmen birbirine tetabuk eden keşfiyat ve birbirine tevafuk eden müşahedelerinin şahadetiyle, bütün selim ve nuranî kalp sahiplerinin ittifakı, Onun vahdet içindeki vücub-i vücuduna delâlet eder.

bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak.
fiilen: fiille, davranış ve hareketle.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hâl: durum, vaziyet.
hâlen: hareket ve davranış olarak.
hesapsız: sınırsız, sonsuz.
kavil: fiiliyata dökülmeyen, sözde kalan şey.
kavlen: söz ile, sözlü olarak, fiilî olmayan.
kemalât: faziletler, kemaller, olgunluklar, mükemmellikler.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
maharet: mahirlik, ustalık.
marifet-i imaniye: imanî bilgi, malûmat.
masnu: sanatla yapılmış eşya, varlık.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların aciz kaldığı şey.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
nimet: lütuf, ihsan, bağış.
perde-i gayp: gayp perdesi, gizli perde; insanların bilmeyip sadece Allah'ın bildiği gayp âlemdeki manevî perde.
seyahat: yolculuk.
tarz: biçim, şekil, suret.
tekellüm: söyleme, konuşma.
tekellümen: konuşarak.
zahir: açık, âşikar.
zat: azamet ve ululuk sahibi olan.
ziynet: süs, bezek.

Onun tezahüratından bilmeliyiz” dedi. Kalbi içeriye girdi, akıl gözüyle gördü ki:

Gayet kuvvetli bir tezahüratla, vahiylerin hakikati, âlem-i gaybın her tarafında, her zamanda hükmediyor. Kâinatın ve mahlûkatın şahadetlerinden çok kuvvetli bir şahadet-i vücut ve tevhid, Allâmü'l-Guyûb'dan vahiy ve ilham hakikatleriyle geliyor. Kendini ve vücut ve vahdetini yalnız masnularının şahadetlerine bırakmıyor. Kendisi, kendine lâyık bir kelâm-ı ezelî ile konuşuyor. “Her Yerde İlim ve Kudretiyle Hazır ve Nazır”ın kelâmı dahi hadsizdir. Ve kelâmının manası Onu bildirdiği gibi, tekellümü dahi Onu sıfâtıyla bildiriyor.

Evet, yüz bin peygamberlerin (aleyhimüsselâm) tevatürleriyle ve ihbaratlarının vahy-i İlâhîye mazhariyet noktasında ittifaklarıyla; ve nev-i beşerden ekseriyet-i mutlakanın tasdikgerdesi ve rehberi ve muktedası ve vahyin semereleri ve vahy-i meşhut olan kütüb-i mukaddese ve suhuf-i semaviyenin delâil ve mu'cizatlarıyla, hakikat-i vahyin tahakkuku ve sübutu bedahet derecesine geldiğini bildi ve vahyin hakikati beş hakikat-i kudsiyeyi ifade ve ifaza ediyor diye anladı:

- *Birincisi*: لِلتَّنَزُّلَاتِ الْاِلٰهِيَّةِ اِلٰى عُقُولِ الْبَشَرِ denilen, *beşerin akıllarına ve fehimlerine göre konuşmak, bir tenezzül-i İlâhîdir*.

Evet, bütün zîruh mahlûkatını konuşturan ve konuşmalarını bilen, elbette kendisi dahi o konuşmalara konuşmasıyla müdahale etmesi, rububiyetin muktezasıdır.

aleyhimüsselam: Allah'ın selamı onların üzerine olsun.
Allâmü'l-Guyûb: gaybı bilen, görünmeyen şeyleri bilen, Allah.
bedahet: açıklık, aşikâr, ispata ihtiyaç olmayacak derecede açıklık.
beşer: insanlık.
delâil: deliller, bürhanlar, ispat vasıtaları.
ekseriyet-i mutlaka: bir fazlasıyla elde edilen çoğunluk, çokluk, kesin çoğunluk.
fehim: anlama, anlayış, kavrayış.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek, esas.
hakikat-i kudsiye: kudsî, yüce hakikat.
hakikat-i vahiy: vahyin hakikati.
hâzır: huzurda olan, göz önünde olan, hazır.
hükmetme: hakim olma, işleme.
ifaza: feyiz verme, feyizlendirme, bereketlendirme.
ihbarat: ihbarlar, bildirmeler, haber vermeler.
ilham: belli bilgi vasıtalarına başvurmadan Allah tarafından insanın kalbine veya zihnine indirilen mana.
ilim: bilme, bilgi.
ittifak: birleşme, fikir birliği etme.
kelâm: İlahî söz.
kelâm-ı ezelî: ezelî söz, varlığına başlangıç olmayan Allah'ın sözü; Kur'ân-ı Kerîm ayetleri.
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
kütüb-i mukaddese: mukaddes kitaplar (Tevrat, Zebur, İncil ve Kur'ân-ı Kerîm).
lâyık: uygun, yakışır, münasip.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.
mazhariyet: nail olma, şereflenme.
mu'cizat: mu'cizeler, Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük harika işler.
mukteda: iktida edilen, örnek alınan, kendisine uyulan imam, reis.
mukteza: iktiza eden, gereken.
müdahale: karışma.
nazır: nezaret eden, bakan, gözeten.
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar.
peygamber: Allah tarafından haber getirerek İlahî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, nebi.
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde, her mahluka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onu terbiye etmesi ve idaresi altında bulundurma vasfı.
semere: meyve, güzel netice.
sıfat: vasıf, nitelik.
suhuf-i semaviye: semavî sayfalar.
sübut: sabit olma, ispatlanma.
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık.
şahadet-i vücut: varlık şahadeti.
tahakkuk: gerçekleşme, delil ile ispat edilme, kesinleşme.
tasdikgerde: kabul edilmiş, tasdik edilmiş.
tekellüm: söyleme, konuşma.
tenezzül-i İlâhî: Allah'ın, hitabında kullarının anlayabileceği bir seviyeye inmesi.
tevatür: içinde yalan ihtimali bulunmayan ve birbirlerine kuvvet veren haberlerden oluşan büyük bir topluluğa ait haber.
tezahürat: görünüşler, belirmeler, ortaya çıkmalar.
vahiy: bir fikrin, bir hakikatin veya bir emrin Allah (c.c.) tarafından peygamberlere bildirilmesi.
vahy-i İlâhî: İlâhî vahiy, Allah tarafında vahiy ile gelen, emir ve yasaklar.
vahy-i meşhut: şahit olunan vahiy, peygamberlere verilen kitaplarda görülen, okunan vahiy.
vücut: var olma, varlık.
zîruh: ruh sahibi, ruhlu, canlı, hayattar.

• *İkincisi*: Kendini tanıttırmak için kâinatı bu kadar hadsiz masraflarla baştan başa harikalar içinde yaratan ve binler dillerle kemalâtını söylettiren, elbette kendi sözleriyle dahi kendini tanıttıracak.

• *Üçüncüsü*: Mevcudatın en müntehabı ve en muhtacı ve en nazenini ve en müştakı olan hakikî insanların münacatlarına ve şükürlerine fiilen mukabele ettiği gibi, kelâmıyla da mukabele etmek, hâlıkıyetin şe'nidir.

• *Dördüncüsü*: İlim ile hayatın zarurî bir lâzımı ve ışıklı bir tezahürü olan mükâleme sıfatı, elbette ihatalı bir ilmi ve sermedî bir hayatı taşıyan Zatta ihatalı ve sermedî bir surette bulunur.

• *Beşincisi*: En sevimli ve muhabbetli ve endişeli ve nokta-i istinada en muhtaç ve sahibini ve malikini bulmaya en müştak, hem fakir ve âciz bulunan mahlûkatlarına acz ve iştiyakı, fakr ve ihtiyacı ve endişe-i istikbali ve muhabbeti ve perestişi veren bir Zat, elbette kendi vücudunu onlara tekellümü ile iş'ar etmek, ulûhiyetin muktezasıdır.

İşte, tenezzül-i İlâhî ve tearrüf-i Rabbanî ve mukabele-i Rahmanî ve mükâleme-i Sübhanî ve iş'ar-ı Samedânî hakikatlerini tazammun eden umumî, semavî vahiylerin icma ile Vacibü'l-Vücud'un vücuduna ve vahdetine delâletleri öyle bir hüccettir ki, gündüzdeki güneşin şuaatının güneşe şahadetinden daha kuvvetlidir diye anladı.

âciz: zayıf, güçsüz.
acz: zayıflık, güçsüzlük.
delâlet: delil olma, gösterme.
endişe-i istikbal: gelecek düşüncesi, gelecek kaygısı.
fakr: fakirlik, yoksulluk, muhtaçlık.
fiilen: fiille, davranış ve hareketle.
hakikî: gerçek.
hâlıkıyet: Cenab-ı Hakk'ın her şeyi yoktan yaratması sıfatı.
harika: olağanüstü vasıflar taşıyan ve hayranlık hissi uyandıran.
hüccet: delil.
icma: fikir birliği etme, görüş birliğine varma.
ihatalı: kuşatıcı.
ilim: bilme, bilgi.
iş'ar: anlatma, bildirme.
iş'ar-ı Samedânî: hiç bir şeye muhtaç olmayan Cenab-ı Hakk'ın, varlığını yaratıklara bildirmesi, işareti.
iştiyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kemalât: faziletler, kemaller, olgunluklar, mükemmellikler.
malik: sahip.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahluklar.
muhabbet: sevgi, sevme.
mukabele: karşılık verme, karşılama.
mukabele-i Rahmanî: Rahman olan Allah'ın zatına has ve yaraşır karşılık vermesi.
mükâleme: konuşma, karşılıklı konuşma, söyleşme.
mükâleme-i Sübhânî: kusur ve noksanlardan uzak olan Cenab-ı Hakk'ın konuşması.
münacat: Allah'a dua etme, yalvarma, Onun manevî huzurunda tazarru ve niyazda bulunma.
müntehap: seçkin, güzide, mümtaz.
müştak: arzulu, fazla istekli, iştiyak gösteren.
nazenin: nazlı, nazik, narin, ince yapılı.
nokta-i istinat: dayanak noktası, güvenme ve itimat noktası.
perestiş: tapma, aşırı derecede sevme, meftunluk.
semavî: Allah tarafından olan, İlâhî.
sermedî: ebedî, daimî, sürekli.
suret: biçim, tarz, görünüş.
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık.
şe'n: durum, özellik, yapı.
şuaat: şualar, ışınlar, parıltılar.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.
tazammun: ihtiva etme, içine alma, içinde bulundurma.
tearrüf-i Rabbanî: Cenab-ı Hakkın kendini tanıtması, bildirmesi.
tezahür: görünme, belirme, ortaya çıkma.
ulûhiyet: ilahlık, Allah'ın hakimiyeti ile kainattaki her şeyi kendisine ibadet ve itaat ettirmesi.
umumî: herkesle ilgili, genel.
Vacibü'l-Vücud: varlığı zarurî ve zatî olan; varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezelî ve ebedî olan Allah (c.c.).
vahdet: bir ve tek olma.
vahiy: Cenab-ı Hakkın dilediği hükümleri, sırları ve hakikatleri peygamberlere bildirmesi.
vücut: var olma, varlık.
zarurî: mecburî, zorunlu, ister istemez.
zat: azamet ve ululuk sahibi olan

Sonra ilhamlar cihetine baktı, gördü ki:

Sadık ilhamlar, gerçi bir cihette vahye benzerler ve bir nevi mükâleme-i Rabbaniyedir, fakat iki fark vardır:

• *Birincisi*: İlhamdan çok yüksek olan vahyin ekseri melâike vasıtasıyla ve ilhamın ekseri vasıtasız olmasıdır. Meselâ, nasıl ki bir padişahın iki suretle konuşması ve emirleri var:

Birisi: Haşmet-i saltanat ve hâkimiyet-i umumîye haysiyetiyle bir yaverini, bir valiye gönderir. O hâkimiyetin ihtişamını ve emrin ehemmiyetini göstermek için, bazen, vasıta ile beraber bir içtima yapar, sonra ferman tebliğ edilir.

İkincisi: Sultanlık ünvanıyla ve padişahlık umumî ismiyle değil, belki kendi şahsıyla hususî bir münasebeti ve cüz'î bir muamelesi bulunan has bir hizmetçisi ile veya bir âmî raiyetiyle ve hususî telefonuyla hususî konuşmasıdır.

Öyle de, Padişah-ı Ezelî'nin, umum âlemlerin Rabbi ismiyle ve kâinat Hâlık'ı ünvanıyla, vahiyle ve vahyin hizmetini gören şümullü ilhamlarıyla mükâlemesi olduğu gibi; her bir ferdin, her bir zîhayatın Rabbi ve Hâlık'ı olmak haysiyetiyle, hususî bir surette, fakat perdeler arkasında, onların kabiliyetine göre bir tarz-ı mükâlemesi var.

• *İkinci fark*: Vahiy gölgesizdir, safîdir, havassa hastır. İlham ise gölgelidir, renkler karışır, umumîdir. Melâike

âlem: varlık sınıflarından her biri.
âmî: bilgisiz, cahil.
cihet: yön.
cüz'î: küçük, az.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ekser: pek çok.
ferman: emir, buyruk.
gerçi: her ne kadar...
hâkimiyet: hâkim oluş, hükmediş, egemenlik.
hâkimiyet-i umumiye: çoğunluğun ve genelin hakimiyeti.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı; Allah.
haşmet-i saltanat: saltanatının haşmeti, ihtişamı, göz kamaştıran güzelliği.
havas: marifet ve yaşayışça üstün olan, üst tabaka.
haysiyet: şeref, onur, itibar.
hususî: özel.
içtima: toplantı, toplanma.
ihtişam: muhteşemlik, şanlı görünüş, büyük gösteriş.
ilham: belli bilgi vasıtalarına başvurmadan Allah tarafından insanın kalbine veya zihnine indirilen mana.
kabiliyet: istidat, yetenek.
melâike: melekler.
meselâ: örneğin.
muamele: davranma, davranış, birine karşı her hangi bir davranışta bulunma.
mükâleme-i Rabbaniye: Rab olan Allah'ın zatına has konuşması.
münasebet: ilgi, alâka, yakınlık.
nevi: çeşit, tür.
padişah: hükümdar, sultan.
Padişah-ı Ezelî: zaman ve mekanla kayıtlı olmayan saltanat sahibi olan Cenab-ı Hak.
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah.
raiyet: bir devletin tebaası olan ve vergi veren halk.
sadık: doğru, gerçek, hakikî olan.
safî: saf olan, katışıksız, duru.
şümul: içine alma, kaplama, ihata etme.
tarz-ı mükâleme: konuşma tarzı.
tebliğ: resmî bir yazıyı, kararı halka veya ilgililere duyurma.
umum: bütün.
ünvan: şöhret, ad, isim.
vasıta: aracılık.
yaver: emir subayı.
zîhayat: hayat sahibi.

ilhamları ve insan ilhamları ve hayvanat ilhamları gibi çeşit çeşit, hem pek çok envalarıyla, denizlerin katreleri kadar kelimat-ı Rabbaniyenin teksirine medar bir zemin teşkil ediyor.

لَوْ كَانَ الْبَحْرُ مِدَادًا لِكَلِمَاتِ رَبِّى لَنَفِدَ الْبَحْرُ قَبْلَ اَنْ تَنْفَدَ كَلِمَاتُ رَبِّى [1]

ayetinin bir vechini tefsir ediyor anladı.

Sonra, ilhamın mahiyetine ve hikmetine ve şahadetine baktı, gördü ki: Mahiyeti ile hikmeti ve neticesi dört nurdan terekküp ediyor:

- *Birincisi*: Teveddüd-i İlâhî denilen kendini mahlûkatına fiilen sevdirdiği gibi, kavlen ve huzuren ve sohbeten dahi sevdirmek, vedûdiyetin ve rahmaniyetin muktezasıdır.
- *İkincisi*: İbadının dualarına fiilen cevap verdiği gibi, kavlen dahi perdeler arkasında icabet etmesi, rahîmiyetin şe'nidir.
- *Üçüncüsü*: Ağır beliyyelere ve şiddetli hâllere düşen mahlûkatlarının istimdatlarına ve feryatlarına ve tazarruatlarına fiilen imdat ettiği gibi, bir nevi konuşması hükmünde olan ilhamî kavillerle de imdada yetişmesi, rububiyetin lâzımıdır.
- *Dördüncüsü*: Çok âciz ve çok zayıf ve çok fakir ve çok ihtiyaçlı ve kendi malikini ve hamîsini ve müdebbirini ve hafîzini bulmaya pek çok muhtaç ve müştak olan zîşuur masnularına, vücudunu ve huzurunu ve himayetini fiilen ihsas ettiği gibi, bir nevi mükâleme-i Rabbaniye

1. Rabbimin sözlerini yazmak için bütün denizler mürekkep olsa, Rabbimin sözleri tükenmeden o denizler tükenirdi (Kehf Suresi: 109.)

âciz: zayıf, güçsüz.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
beliyye: felaket, musibet.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
enva: çeşitler, türler, neviler.
feryat: haykırma, çığlık.
fiilen: fiille, davranış ve hareketle.
hafîz: yarattıklarını koruyup gözeten Allah.
hamî: himaye eden, koruyan, gözeten.
hayvânât: hayvanlar.
hikmet: İlahî gaye, gizli sebep.
himayet: koruma, esirgeme.
huzuren: Allah'ın her an yanında olduğunu ve her şeyi bildiğini hissetme ve yaşama halinde olma.
hükmünde: değerinde, yerinde.
İbad: abdler, kullar, ibadet edenler.
icabet: kabul etme, kabul edilme.
ihsas: hissetirme, sezdirme.
ilhamî: ilham ile elde edilen, ilham ile ulaşılan.
imdat: yardım.
istimdat: medet dileme, imdat isteme, yardıma çağırma.
katre: damla.
kavil: söz.
kavlen: söz ile, sözlü olarak, fiilî olmayan.
kelimat-ı Rabbanîye: Rabbe ait kelimeler, sözler.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, niteliği.
mahlûk: yaratık, Allah tarafından yaratılmış olan.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.
malik: sahip.
masnu: sanatla yapılmış eşya, varlık.
medar: sebep, vesile.
mukteza: iktiza eden, gereken.
müdebbir: tedbir alan, tedbirli, her şeyi önceden düşünen.
mükâleme-i Rabbaniye: Rab olan Allah'ın zatına has konuşması.
müştak: arzulu, fazla istekli, iştiyak gösteren.
nevi: çeşit, tür.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
rahîmiyet: merhamet edicilik.
rahmaniyet: Cenab-ı Hakkın kullarını beslemesi, koruması ve merhamet etmesi vasfı.
rububiyet: Cenab-ı Hakk'ın her zaman, her yerde, her mahluka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onu terbiye etmesi ve idaresi altında bulundurma vasfı.
sohbeten: sohbet ile.
şe'n: iş.
tazarruat: tazarrular, yalvarışlar, yalvarmalar.
tefsîr: Kur'ân'ın mana bakımından izahı, Kur'ân'ın şerhi.
teksîr: çoğaltma.
terekküp: karışıp birleşme, birden fazla şeyin birleşmesinden oluşma.
teşkil: vücut verme, şekillendirme.
teveddüd-i İlâhî: Allah'ın kendini kullarına sevdirmesi.
vecih: cihet, yön.
vedûdiyet: sevdirme ve sevdirilme.
vücut: var olma, varlık.
zemin: yeryüzü.
zîşuur: şuurlu, şuur sahibi.

hükmünde sayılan bir kısım sadık ilhamlar perdesinde ve mahsus ve bir mahlûka bakan has bir vecihte, onun kabiliyetine göre, onun kalp telefonuyla, kavlen dahi kendi huzurunu ve vücudunu ihsas etmesi, şefkat-i ulûhiyetin ve rahmet-i rububiyetin zarurî ve vacip bir muktezasıdır diye anladı.

Sonra, ilhamın şahadetine baktı, gördü:

Nasıl ki, güneşin faraza şuuru ve hayatı olsaydı ve o hâlde, ziyasındaki yedi rengi yedi sıfatı olsaydı, o cihette, ışığında bulunan şuaları ve cilveleri ile bir tarz konuşması bulunacaktı. Ve bu vaziyette, misalinin ve aksinin şeffaf şeylerde bulunması; ve her âyine ve her parlak şeyler ve cam parçaları ve kabarcıklar ve katreler, hatta şeffaf zerrelerle her birinin kabiliyetine göre konuşması; ve onların hacatına cevap vermesi; ve bütün onlar güneşin vücuduna şahadet etmesi; ve hiçbir iş, bir işe mâni olmaması; ve bir konuşması, diğer konuşmaya müzahemet etmemesi bilmüşahede görüleceği gibi, aynen öyle de, ezel ve ebedin Zülcelâl Sultanı ve bütün mevcudatın Zülcemal Hâlık-ı Zîşan'ı olan Şems-i Sermedî'nin mükâlemesi dahi, Onun ilmi ve kudreti gibi, küllî ve muhit olarak her şeyin kabiliyetine göre tecelli etmesi; hiçbir sual bir suale, bir iş bir işe, bir hitap bir hitaba mâni olmaması ve karıştırmaması bilbedahe anlaşılıyor. Ve bütün o cilveler, o konuşmalar, o ilhamlar birer birer ve beraber bilittifak o Şems-i Ezelî'nin huzuruna ve vücub-i vücuduna ve vahdetine ve ehadiyetine delâlet ve şahadet ettiklerini aynelyakine yakın bir ilmelyakin ile bildi.

akis: yansıma.
âyine: ayna.
aynelyakin: gözle görür derecede inanma; bir şeyi görerek ve seyrederek bilme.
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak.
bilittifak: ittifakla, beraberce, elbirliğiyle.
bilmüşahede: görerek, bizzat şahit olarak.
cihet: yön.
cilve: tecelli, görüntü.
delâlet: delil olma, gösterme.
ebed: sonsuzluk, daimîlik.
ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğinin tecelli etmesi, görünmesi.
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman, öncesizlik.
faraza: sözün gelişi, söz gelişi.
hacat: hâcetler, ihtiyaçlar.
Hâlık-ı Zîşan: şan sahibi yaratıcı.
hitap: söz söyleme, topluluğa veya birisine karşı konuşma.
ilham: belli bilgi vasıtalarına başvurmadan Allah tarafından insanın kalbine veya zihnine indirilen mana.
ilim: bilme, bilgi.
ilmelyakin: yakin ile bilme, bir şeyi ilim ve delil ile kesin olarak bilme, tanıma, kabul etme; aksi mümkün olmayan açık, kesin ve sağlam bilgi.
kabiliyet: istidat, yetenek.
katre: damla.
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
küllî: umumî, genel.
mahsus: bir şeye veya kişiye has olan.
mâni: meneden, engel olan.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahluklar.
misal: benzer, örnek.
muhit: ihata eden, kuşatıcı.
mükâleme: konuşma.
müzahamet: zahmet, sıkıntı verme.
rahmet-i rububiyet: mahlûkatını terbiye ve idare eden Cenab-ı Allah'ın rahmeti.
sadık: doğru, gerçek, hakikî olan.
sıfat: vasıf, nitelik.
sual: soru.
Sultan: mutlak iktidar sahibi olan; Allah.
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık.
şeffaf: saydam.
şefkat-i ulûhiyet: ilâh olmanın gereği olan şefkat; ilâhlık şefkati.
Şems-i Ezelî: ezelî güneş; varlığının başlangıcı olmayan ve her şeyi nurlandıran Cenab-ı Hak.
Şems-i Sermedî: daimî, sürekli olan güneş.
şua: ışın, bir ışık kaynağından uzanan ışık telleri.
şuur: bir şeyin inceliklerini iyice idrak etme, anlayış.
tarz: biçim, şekil, suret.
tecelli: belirme, bilinme, görünme.
vacip: zorunlu.
vahdet: bir ve tek olma.
vaziyet: durum.
vecih: cihet, yön.
vücub-i vücut: varlığı gerekli olmak, olmaması imkansız olmak, varlığı zarurî ve vacip olmak.
zarurî: mecburî, zorunlu, ister istemez.
zerre: maddenin en küçük parçası, molekül, atom.
ziya: ışık, aydınlık, nur, parlaklık.
Zülcelâl: celâl sahibi, büyüklük, izzet, heybet ve azamet sahibi Allah.
Zülcemal: cemâl, lütuf, rahmet ve güzellik sahibi Allah.

İşte, bu meraklı misafirin âlem-i gayptan aldığı ders-i marifetine kısa bir işaret olarak, *Birinci Makamın On Dördüncü ve On Beşinci Mertebelerinde*,

لَٓا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ الْوَاحِدُ الْاَحَدُ الَّذٖى دَلَّ عَلٰى
وُجُوبِ وُجُودِهٖ فٖى وَحْدَتِهٖ اِجْمَاعُ جَمٖيعِ الْوَحْيَاتِ الْحَقَّةِ
الْمُتَضَمِّنَةِ لِلتَّنَزُّلَاتِ الْاِلٰهِيَّةِ وَلِلْمُكَالَمَاتِ السُّبْحَانِيَّةِ وَلِلتَّعَرُّفَاتِ
الرَّبَّانِيَّةِ وَلِلْمُقَابَلَاتِ الرَّحْمَانِيَّةِ عِنْدَ مُنَاجَاتِ عِبَادِهٖ وَلِلْاِشْعَارَاتِ
الصَّمَدَانِيَّةِ لِوُجُودِهٖ لِمَخْلُوقَاتِهٖ ۞ وَكَذَا دَلَّ عَلٰى وُجُوبِ وُجُودِهٖ
فٖى وَحْدَتِهٖ اِتِّفَاقُ الْاِلْهَامَاتِ الصَّادِقَةِ الْمُتَضَمِّنَةِ لِلتَّوَدُّدَاتِ الْاِلٰهِيَّةِ
وَلِلْاِجَابَاتِ الرَّحْمَانِيَّةِ لِدَعَوَاتِ مَخْلُوقَاتِهٖ وَلِلْاِمْدَادَاتِ الرَّبَّانِيَّةِ
لِاسْتِغَاثَاتِ عِبَادِهٖ وَلِلْاِحْسَاسَاتِ السُّبْحَانِيَّةِ
لِوُجُودِهٖ لِمَصْنُوعَاتِهٖ ۞ [1]

denilmiştir.

Sonra, o dünya seyyahı kendi aklına dedi ki:

"Madem bu kâinatın mevcudatıyla Malik'imi ve Hâlık'ımı arıyorum; elbette her şeyden evvel bu mevcudatın en meşhuru ve a'dâsının tasdikiyle dahi en mükemmeli ve en büyük kumandanı ve en namdar hâkimi ve sözce en yükseği ve akılca en parlağı ve on dört asrı fazileti ile ve Kur'ân'ı ile ışıklandıran Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâmı ziyaret etmek ve aradığımı ondan sormak için Asr-ı Saadete beraber gitmeliyiz" diyerek, aklıyla beraber o asra girdi.

---

1. Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. O öyle bir Vacibü'l-Vücud ve Vahidü'l-Ehaddir ki, tenezzülât-ı İlâhiyeyi, mükâlemat-ı Sübhaniyeyi, taarrüfat-ı Rabbaniyeyi, kullarının dualarına mukabelât-ı Rahmaniyeyi ve mahlûkatına vücudunu ihsas eden iş'arat-ı Samedâniyeyi tazammun eden bütün hak vahiylerin icmaı, Onun vahdet içindeki vücub-u vücuduna delâlet eder. Ve keza, teveddüdat-ı İlâhiyeyi, mahlûkatının dualarına icabat-ı Rahmaniyeyi ve kullarının istigaselerine olan imdadat-ı Rabbaniyeyi ve masnuatına vücudunu bildiren ihsasat-ı Sübhaniyeyi tazammun eden ilhamat-ı sadıkanın ittifakı da Onun vahdet içindeki vücub-u vücuduna delâlet eder.

---

a'dâ: düşmanlar.

âlem-i gayp: gayp âlemi, görünmeyen, fakat varlığı kesin olan ve mahiyeti allah tarafından bilinen başka dünyalar.

aleyhissalâtü vesselâm: 'salât ve selam onun üzerine olsun' anlamında Hz. Muhammed'e (a.s.m.) dua.

asır: yüzyıl, asır.

Asr-ı Saadet: saadet, mutluluk asrı; Peygamberimiz (a.s.m) ve Dört Halifenin yaşadığı devire verilen ad.

ders-i marifet: bilgilenme, irfan dersi.

evvel: önce, ilk.

fazilet: değer, meziyet, iman ve irfan itibariyle olan yüksek derece.

hâkim: herşeye hükmeden ve her bir şeyi hükmü altında tutan.

Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı; Allah.

kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.

kumandan: komutan.

Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu.

madem: ...den dolayı, böyle ise.

malik: sahip.

meşhur: şöhretli, herkesin bildiği, yaygınlık kazanmış.

mevcudat: var olan şeyler varlıklar.

Muhammed-i Arabî: Arapların içinden çıkan Peygamberimiz Muhammed (a.s.m.).

namdar: meşhur, ünlü, şöhretli, namlı.

seyyah: gezgin, gezici.

tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme.

Gördü ki: O asır, hakikaten, o zat (a.s.m.) ile bir saadet-i beşeriye asrı olmuş. Çünkü, en bedevî ve en ümmî bir kavmi, getirdiği nur vasıtasıyla, kısa bir zamanda dünyaya üstat ve hâkim eylemiş.

Hem kendi aklına dedi: "Biz, en evvel bu fevkalâde zatın (a.s.m.) bir derece kıymetini ve sözlerinin hakkaniyetini ve ihbaratının doğruluğunu bilmeliyiz. Sonra Hâlık'ımızı ondan sormalıyız" diyerek taharriye başladı. Bulduğu hadsiz kat'î delillerden, burada, yalnız dokuz külliyetine birer kısa işaret edilecek.

• *Birincisi*: Bu zatta (a.s.m.), hatta düşmanlarının tasdikiyle dahi, bütün güzel huyların ve hasletlerin bulunması; ve

وَانْشَقَّ الْقَمَرُ [1] ۝ وَمَا رَمَيْتَ اِذْ رَمَيْتَ وَلٰكِنَّ اللّٰهَ رَمٰى [2]

ayetlerinin sarahatiyle, bir parmağının işaretiyle kamer iki parça olması; ve bir avucu ile a'dâsının ordusuna attığı az bir toprak, umum o ordunun gözlerine girmesiyle kaçmaları; ve susuz kalmış kendi ordusuna, beş parmağından Kevser gibi akan suyu kifayet derecesinde içirmesi gibi, nakl-i kat'î ile ve bir kısmı tevatür ile yüzer mu'cizatın onun elinde zahir olmasıdır. Bu mu'cizattan üç yüzden ziyade bir kısmı, "On Dokuzuncu Mektup" olan "Mu'cizat-ı Ahmediye (a.s.m.)" namındaki harika ve kerametli bir risalede kat'î delilleriyle beraber beyan edildiğinden, onları ona havale ederek dedi ki:

1. Ay yarıldı. (Kamer Suresi: 1.)
2. Attığın zaman da sen atmadın, ancak Allah attı. (Enfal Suresi:17.)

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
bedevî: çölde ve iptidaî tarzda yaşayan, medenî olmayan.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
fevkalâde: olağanüstü.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikaten: doğrusu, gerçekten.
hakkaniyet: hak ve adâlete uygunluk.
harika: olağanüstü.
haslet: insanın yaratılıştan gelen huy ve karakter.
havale: bir şeyi başka bir yere veya zamana bırakma.
huy: yaratılıştan olan karakter, mizaç.
ihbarat: ihbarlar, bildirmeler, haber vermeler.
kamer: Ay.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
kavim: millet; aralarında dil, âdet, örf, kültür birliği olan insan topluluğu.
keramet: Allah'ın velî kullarında görülen olağanüstü hâller veya tabiatüstü hâdiseler.
Kevser: Cennette bulunan bir akarsu.
kifayet: kâfi miktarda olma, yeterlilik.
kıymet: değer.
külliyet: bütünlük, tümlük.
mu'cizat: mu'cizeler, Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük harika işler.
Mu'cizat-ı Ahmediye: Peygamber Efendimizin (a.s.m.) gösterdiği mu'cizeler.
nakl-i kat'î: içinde yanlış ihtimali olmayan nakil, rivayet.
nam: ad, isim.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
saadet-i beşeriye: insanlığın mutluluğu.
sarahat: sarihlik, açıklık, belirlilik.
taharri: arama, araştırma, inceleme, tahkik etme.
tevatür: içinde yalan ihtimali bulunmayan ve birbirlerine kuvvet veren haberlerden oluşan büyük bir topluluğa ait haber.
umum: bütün.
ümmî: okuma yazması olmayan, okumamış.
üstat: bir ilim ve sanatta üstün olan kimse, öğretmen.
vasıta: aracılık.
zahir: açık, âşikar.
zat: azamet ve ululuk sahibi olan.
ziyade: çok, fazla.

"Bu kadar ahlâk-ı hasene ve kemalâtla beraber, bu kadar mu'cizat-ı bâhiresi bulunan bir Zat (a.s.m.), elbette en doğru sözlüdür. Ahlâksızların işi olan hileye, yalana, yanlışa tenezzül etmesi kabil değil."

• *İkincisi*: Elinde, Bu Kâinat Sahibinin bir fermanı bulunduğu ve o fermanı her asırda üç yüz milyondan ziyade insanların kabul ve tasdik ettikleri ve o ferman olan Kur'ân-ı Azîmüşşan'ın yedi vecihle harika olmasıdır. Ve bu Kur'ân'ın, kırk vecihle mu'cize olduğu ve kâinat Hâlık'ının sözü bulunduğu, kuvvetli delilleriyle beraber Yirmi Beşinci Söz ve Mu'cizat-ı Kur'âniye namlarındaki Risale-i Nur'un bir güneşi olan meşhur bir risalede tafsilen beyan edilmesinden, onu ona havale ederek dedi:

"Böyle ayn-ı hak ve hakikat bir fermanın tercümanı ve tebliğ edicisi bir Zatta (a.s.m.), fermana cinayet ve ferman sahibine hıyanet hükmünde olan yalan olamaz ve bulunamaz."

• *Üçüncüsü*: O Zat (a.s.m.) öyle bir şeriat ve bir İslâmiyet ve bir ubudiyet ve bir dua ve bir davet ve bir iman ile meydana çıkmış ki, onların ne misli var ve ne de olur. Ve onlardan daha mükemmel, ne bulunmuş ve ne de bulunur. Çünkü, ümmî bir Zatta (a.s.m.) zuhur eden o şeriat, on dört asrı ve nev-i beşerin humsunu âdilâne ve hakkaniyet üzere ve müdakkikane hadsiz kanunlarıyla idare etmesi emsal kabul etmez.

Hem, ümmî bir Zatın (a.s.m.) ef'al ve akval ve ahvalinden çıkan İslâmiyet, her asırda üç yüz milyon insanın

âdilâne: adaletli olana yakışır bir surette, doğrulukla, âdilcesine.
ahlâk-ı hasene: güzel ahlâk, güzel huy.
ahval: haller, durumlar.
akval: sözler.
asır: yüzyıl, asır.
ayn-ı hak: hakkın, gerçeğin tâ kendisi.
ayn-ı hakikat: hakikatın aslı, gerçeğin tâ kendisi.
cinayet: cana kıyma, katl veya bu derecede ağır bir suç.
davet: çağrı.
dua: yalvarma, yakarış, niyaz.
ef'al: fiiller, işler.
emsal: örnekler, benzerler.
ferman: emir, buyruk.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakkaniyet: hak ve adâlete uygunluk.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı; Allah.
hıyanet: hâinlik, ihanet, kendine olan güveni kötüye kullanma, sözünde durmayıp oyun etme.
hums: beşte bir.
hükmünde: değerinde, yerinde.
idare: bir işi yürütme, çekip çevirme.
iman: inanma, itikat.
İslâmiyet: Müslümanlık, semavî dinlerin sonuncusu.
kabil: mümkün, ihtimal dairesinde.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kanun: yasa.
kemalât: faziletler, kemaller, olgunluklar, mükemmellikler.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu.
Kur'ân-ı Azîmüşşan: şan ve şerefi yüce olan Kur'ân.
meşhur: şöhretli, herkesin bildiği, yaygınlık kazanmış.
misil: benzer.
mu'cizat-ı bâhire: apaçık mu'cizeler.
Mu'cizat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın mu'cizeleri.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların aciz kaldığı şey.
müdakkikane: dikkatlice, inceden inceye araştırarak.
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen, İlâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi.
tafsilen: tafsilli bir şekilde, uzun uzadıya, ayrıntılı olarak.
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme.
tebliğ: ulaştırmak, bildirmek.
tenezzül: kendine aykırı düşen bir işi veya durumu kabul etme, alçalma.
ubudiyet: kulluk.
ümmî: okuma yazması olmayan, okumamış.
vecih: cihet, yön.
zat: azamet ve ululuk sahibi olan.
zuhur: görünme, meydana çıkma

rehberi ve mercii; ve akıllarının muallimi ve mürşidi; ve kalplerinin münevviri ve musaffîsi; ve nefislerinin mürebbîsi ve müzekkîsi; ve ruhlarının medar-ı inkişafı ve maden-i terakkiyatı olması cihetiyle, misli olamaz ve olamamış.

Hem, dininde bulunan bütün ibadatın bütün envaında en ileri olması ve herkesten ziyade takvada bulunması ve Allah'tan korkması; ve fevkalâde daimî mücahedat ve dağdağalar içinde tam tamına ubudiyetin en ince esrarına kadar müraat etmesi; ve hiç kimseyi taklit etmeyerek ve tam manasıyla ve müptediyâne fakat en mükemmel olarak, hem iptida ve intihayı birleştirerek yapması, elbette misli görülmez ve görülmemiş.

Hem, binler dua ve münacatlarından *Cevşenü'l-Kebir* ile, öyle bir marifet-i Rabbaniye ile, öyle bir derecede Rabbini tavsif ediyor ki, o zamandan beri gelen ehl-i marifet ve ehl-i velâyet, telâhuk-i efkâr ile beraber, ne o mertebe-i marifete ve ne de o derece-i tavsife yetişememeleri gösteriyor ki, duada dahi onun misli yoktur.

Risale-i *Münacat*'ın başında, *Cevşenü'l-Kebir*'in doksan dokuz fıkrasından bir fıkrasının kısacık bir mealinin beyan edildiği yere bakan adam, *Cevşen*'in dahi misli yoktur diyecek.

Hem, tebliğ-i risalette ve nâsı hakka davette o derece metanet ve sebat ve cesaret göstermiş ki, büyük devletler ve büyük dinler, hatta kavim ve kabilesi ve amcası ona şiddetli adavet ettikleri hâlde, zerre miktar bir eser-i tereddüt, bir telâş, bir korkaklık göstermemesi ve tek

adavet: düşmanlık, husumet.
cesaret: cesurluk, yiğitlik, yüreklilik.
Cevşenü'l-Kebir: büyük zırh anlamındaki Hz. Muhammed (a.s.m) Efendimize vahiyle gelen, Esma-i Hüsna'yı içine alan emsalsiz bir münacat ve benzersiz bir dua.
cihet: yön.
dağdağa: gürültü, beyhude telaş ve ıztırap.
daimî: sürekli, devamlı.
derece-i tavsif: vasıflandırma derecesi, niteleme derecesi.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ehl-i marifet: bilim, hüner ve sanat sahibi kişiler; usta ve mahir olanlar.
ehl-i velâyet: velî olanlar; erenler, Allah'ın dostluğunu kazananlar, velîlik sıfatını taşıyanlar.
enva: çeşitler, türler, neviler.
eser-i tereddüt: kararsızlık belirtisi, tereddüt alâmeti.
esrar: sırlar, gizli hakikatler.
fevkalâde: olağanüstü.
fıkra: bent, madde, paragraf.
ibadat: ibadetler.
intiha: nihayet bulma, sona erme.
iptida: baş, başlangıç.
kabile: iptidaî ve göçebe insanlarda, aynı soydan sayılan ve bir başa itaat eden insan topluluğu, boy, aşiret, oymak, uruk.
kavim: millet; aralarında dil, âdet, örf, kültür birliği olan insan topluluğu.
maden-i terakkiyat: terakkilerin, ilerlemelerin madeni; ilerlemeye sebep olan şeylerin kaynağı.
marifet-i Rabbaniye: Rabbanî marifet, Hak Teâlâ Hazretlerine müteallik marifet, ilim, bilgi.
meal: mana, mefhum.
medar-ı inkişaf: inkişafın sebebi; gelişmeye, yükselmeye sebep olan.
merci: dönülecek, sığınılacak yer.
mertebe-i marifet: bilgi ve irfan derecesi.
metanet: sebat, gayret.
misil: benzer.
muallim: ders veren, öğreten.
musaffî: tasfiye eden, saflaştıran, arındıran, süzen.
mücahedat: mücahedeler, savaşmalar.
münacat: Allah'a dua etme, yalvarma, Onun manevî huzurunda tazarru ve niyazda bulunma.
münevvir: tenvir eden, nurlandıran, aydınlatan.
müptediyâne: acemi gibi, acemicesine.
müraat: gözetme, riayet etme.
mürebbî: terbiye eden, besleyip büyüten Allah.
mürşit: irşat eden, doğru yolu gösteren, rehber, kılavuz.
müzekkî: tezkiye eden, temizleyen, aklayan, arılayan.
nâs: insanlar.
nefis: insandaki bedenî canlılık; yeme, içme, şehvet gibi biyolojik ihtiyaçlara duyulan tabiî istek.
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sebat: kararlı olma, kararından vazgeçmeme, azimlilik.
takva: Allah korkusuyla dinin yasak ettiği şeylerden kaçınma, Allah'ın emirlerini tutup azabından korunma.
tavsif: vasıflandırma, bir şeyin iç yüzü ve özelliklerini anlatma.
tebliğ-i risalet: peygamberliğin tebliği, ilânı, mesajı.
telâhuk-ı efkâr: fikirlerin birbiri peşine gelip birleşmesi, katılaşması, birbirine eklenmesi.
ubudiyet: kulluk.
zerre: pek ufak parça, en küçük parça.
ziyade: çok, fazla

başıyla bütün dünyaya meydan okuması ve başa da çıkarması ve İslâmiyeti dünyanın başına geçirmesi ispat eder ki, tebliğ ve davette dahi misli olmamış ve olamaz.

Hem, imanda öyle fevkalâde bir kuvvet ve harika bir yakin ve mu'cizâne bir inkişaf ve cihanı ışıklandıran bir ulvî itikat taşımış ki, o zamanın hükümranı olan bütün efkâr ve akideleri ve hükemanın hikmetleri ve ruhanî reislerin ilimleri ona muarız ve muhalif ve münkir oldukları hâlde, onun ne yakinine, ne itikadına, ne itimadına, ne itminanına hiçbir şüphe, hiçbir tereddüt, hiçbir zaaf, hiçbir vesvese vermemesi ve maneviyatta ve meratib-i imaniyede terakki eden başta Sahabeler ve bütün ehl-i velâyet, onun, her vakit mertebe-i imanından feyiz almaları ve onu en yüksek derecede bulmaları bilbedahe gösterir ki, imanı dahi emsalsizdir.

İşte, böyle emsalsiz bir şeriat ve misilsiz bir İslâmiyet ve harika bir ubudiyet ve fevkalâde bir dua ve cihanpesendâne bir davet ve mu'cizâne bir iman sahibinde elbette hiçbir cihetle yalan olamaz ve aldatmaz, diye anladı ve aklı dahi tasdik etti.

• *Dördüncüsü*: Enbiyaların (aleyhimüsselâm) icmaı, nasıl ki vücut ve vahdaniyet-i İlâhiyeye gayet kuvvetli bir delildir; öyle de, bu Zatın (a.s.m.) doğruluğuna ve risaletine gayet sağlam bir şahadettir. Çünkü, enbiya aleyhimüsselâmın doğruluklarına ve peygamber olmalarına medar olan ne kadar kudsî sıfatlar ve mu'cizeler ve vazifeler varsa, o Zatta (a.s.m.) en ileride olduğu tarihçe musaddaktır. Demek onlar, nasıl ki lisan-ı kàl ile Tevrat,

akide: iman, inanılan ve itikat edilen esas, inanç.
aleyhimüsselâm: Allah'ın selamı onların üzerine olsun.
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak.
cihan: dünya, kâinat, âlem.
cihanpesendâne: kâinat, cihan beğenircesine.
cihet: yön.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
efkâr: düşünceler, fikirler, görüşler.
enbiya: nebiler, peygamberler.
feyz: Allah'ın kuluna bağışladığı marifet ve dinî heyecan.
gayet: son derece.
hikmet: hakîmlik, feylesofluk.
hükema: filozoflar.
hükümran: hâkim, hükümdar. hüküm ve saltanat süren. hükümferma.
icma: fikir birliği etme, görüş birliğine varma.
ilim: bilme, bilgi.
iman: inanma, itikat.
inkişaf: ortaya çıkma, keşfolunma.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
itikat: kesin inanma, iman.
itimat: dayanma, güvenme, emniyet etme.
itminan: inanma, güvenme, gönül rahatlığı içinde tereddütsüz kabul etme.
kudsî: mukaddes, yüce.
kuvvet: güç, kudret.
lisan-ı kàl: söz ile anlatılan mana, konuşma dili.
maneviyat: mana alemine ait olanlar, hisse ve inanca ait şeyler.
medar: sebep, vesile.
meratib-i imaniye: iman mertebeleri.
mertebe-i iman: iman derecesi, mertebesi.
misil: benzer, eş.
muarız: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif.
mu'cizâne: mu'cizeli bir şekilde.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların aciz kaldığı şey.
muhalif: zıt, karşıt.
musaddak: tasdik edilmiş, doğrulanmış, doğruluğu kabul edilmiş.
münkir: inkâr eden, kabul etmeyen.
peygamber: Allah tarafından haber getirerek İlahî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, nebi.
reis: başkan.
risalet: elçilik, resullük, peygamber olarak gönderilme.
ruhanî: manevî âlem, ruhlar âlemine mensup, ruhlar âlemine ait.
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse.
sıfat: vasıf, nitelik.
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık.
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme.
terakki: ilerleme, gelişme.
tereddüt: kararsızlık, şüphede kalma.
Tevrat: Hz. Mûsa'ya (a.s.) indirilmiş olan İlâhî kitap.
ulvî: yüksek, yüce.
vahdaniyet-i İlâhiye: İlâhî birlik, Allah'ın bir, tek olması.
vazife: görev.
vesvese: şüphe, kuruntu, kalbe gelen asılsız kötü ve sinsi düşünce.
vücut: var olma, varlık.
yakin: kesin bilme, şüpheden sıyrılarak son derece doğru ve kuvvetli bilme.
zaaf: zayıflık, kuvvetsizlik, dermansızlık.
zat: azamet ve ululuk sahibi olan

İncil, Zebur ve suhuflarında bu Zatın (a.s.m.) geleceğini haber verip insanlara beşaret vermişler ki, kütüb-i mukaddesenin o beşaretli işaratından yirmiden fazla ve pek zahir bir kısmı "On Dokuzuncu Mektup"ta güzelce beyan ve ispat edilmiş. Öyle de, lisan-ı hâlleriyle yani nübüvvetleriyle ve mu'cizeleriyle, kendi mesleklerinde ve vazifelerinde en ileri ve en mükemmel olan bu Zatı tasdik edip davasını imza ediyorlar. Ve lisan-ı kàl ve icma ile vahdaniyete delâlet ettikleri gibi, lisan-ı hâl ile ve ittifak ile de bu Zatın sadıkıyetine şahadet ediyorlar diye anladı.

• *Beşincisi*: Bu Zatın düsturlarıyla ve terbiyesi ve tebaiyetiyle ve arkasından gitmeleriyle hakka, hakikate, kemalâta, keramata, keşfiyata, müşahedata yetişen binlerce evliya, vahdaniyete delâlet ettikleri gibi, üstatları olan bu Zatın sadıkıyetine ve risaletine icma ve ittifakla şahadet ediyorlar. Ve âlem-i gayptan verdiği haberlerin bir kısmını nur-i velâyetle müşahede etmeleri ve umumunu nur-i iman ile ya ilmelyakin veya aynelyakin veya hakkalyakin suretinde itikat ve tasdik etmeleri, üstatları olan bu Zatın derece-i hakkaniyet ve sadıkıyetini güneş gibi gösterdiğini gördü.

• *Altıncısı*: Bu Zatın ümmîliğiyle beraber getirdiği hakaik-ı kudsiye ve ihtira ettiği ulûm-i âliye ve keşfettiği marifet-i İlâhiyenin dersiyle ve talimiyle, mertebe-i ilmiyede en yüksek makama yetişen milyonlar asfiya-i müdakkikîn ve sıddıkîn-i muhakkikîn ve dâhî hükema-i mü'minîn, bu Zatın üssülesas davası olan vahdaniyeti

âlem-i gayp: gayp âlemi, görünmeyen, fakat varlığı kesin olan ve mahiyeti allah tarafından bilinen başka dünyalar.
asfiya-i müdakkikîn: ayet ve hadislerin inceliklerine vakıf gayet dikkatli ve mütehassıs alimler.
aynelyakin: gözle görür derecede inanma; bir şeyi görerek ve seyrederek bilme.
beşaret: müjde.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
dâhî: son derece zeki, anlayışlı, deha sahibi.
dava: takip edilen fikir, iddia.
delâlet: delil olma, gösterme.
derece-i hakkaniyet: doğruluk, gerçekçilik derecesi.
düstur: kanun, kaide.
evliya: veliler, Allah dostları.
hakaik-ı kudsiye: mukaddes hakikatler, gerçekler.
hakikat: gerçek, bir şeyin aslı, esası.
hakkalyakin: marifet mertebesinin en yükseği; bir şeyi yaşayarak, içine girerek, doğruluğundan şüpheye asla yer bırakmayacak biçimde kesin olarak bilme.
hükema-i mü'minîn: iman sahibi alimler.
ihtira: benzeri görülmemiş bir şey icat etme, vücuda getirme.
ilmelyakin: ilim yoluyla kesin olarak bilme.
İncil: Hz. İsa'ya (a.s.) gönderilmiş olan İlâhî kitap.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
işarat: işaretler, alâmetler, belirtiler.
itikat: kesin inanma, iman.
ittifak: birleşme, fikir birliği etme.
kemalât: faziletler, kemaller, olgunluklar, mükemmellikler.
keramat: kerametler, ermişlerin, velîlerin olağan üstü sözleri ve hâlleri.
keşfiyat: keşifler, Allah'ın ilham etmesiyle gösterilen gaybla ilgili sırlar.
keşif: bulma, meydana çıkarma.
kütüb-i mukaddese: mukaddes kitaplar (Tevrat, Zebur, İncil ve Kur'ân-ı Kerîm).
lisan-ı hâl: hâl dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.
makam: yer, durak.
marifet-i İlâhiye: Allah'a mahsus ilim, İlâhî sanat; hiç kimsenin yapamadığı, sadece Allah'ın kudretinde olan bilgi.
mertebe-i ilmiye: ilim derecesi, bilgi mertebesi.
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem.
müşahedat: gözlemler.
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme.
nur-i iman: iman nuru, Allah'ın varlığına, yaratıcılığına inanmadaki gönül, kalp ve fikir aydınlığı.
nur-i velâyet: velayet nuru, aydınlığı.
nübüvvet: nebilik, peygamberlik, Allah'ın elçiliği, peygamberlik hâl ve şânı.
sadıkıyet: sadıklık, doğruluk, sadakat.
sıddıkîn-i muhakkikîn: muhakkiklerin, hakikati araştıranların sıddık olanları; Allah'a sadakatte en ileri olan muhakkikler.
suhuf: dört büyük kitap dışında sahifeler şeklinde, bazı peygamberlere vahiy ile gelen emirler.
suret: biçim, tarz, görünüş.
talim: ders verme, öğretme.
tebaiyet: tâbilik, tâbi olma, uyma.
terbiye: besleyip büyütme, yetiştirme.
ulûm-i âliye: yüksek, akademik ilimler.
umum: bütün, hepsi.
ümmî: okuma yazması olmayan, okumamış.
üssülesas: hakikî sağlam temel.
üstat: bir ilim ve sanatta üstün olan kimse, öğretmen.
vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı, Allah'ın bir oluşu.
zahir: açık, âşikar.
Zebur: Hz. Davud'a (a.s.) nazil olan mukaddes kitap.

kuvvetli bürhanlarıyla bilittifak ispat ve tasdik ettikleri gibi, bu muallim-i ekberin ve bu üstad-ı azamın hakkaniyetine ve sözlerinin hakikat olduğuna ittifakla şahadetleri, gündüz gibi bir hüccet-i risaleti ve sadıkıyetidir. Meselâ, Risale-i Nur yüz parçası ile bu Zatın sadâkatinin bir tek bürhanıdır.

• *Yedincisi*: Âl ve Ashap namında ve nev-i beşerin enbiyadan sonra feraset ve dirayet ve kemalâtla en meşhuru ve en muhterem ve en namdarı ve en dindar ve keskin nazarlı taife-i azîmesi; kemal-i merak ile ve gayet dikkat ve nihayet ciddiyetle bu Zatın bütün gizli ve aşikâr hâllerini ve fikirlerini ve vaziyetlerini taharri ve teftiş ve tetkik etmeleri neticesinde, bu Zatın dünyada en sadık ve en yüksek ve en haklı ve hakikatli olduğuna ittifakla, icma ile sarsılmaz tasdikleri ve kuvvetli imanları, güneşin ziyasına delâlet eden gündüz gibi bir delildir, diye anladı.

• *Sekizincisi*: Bu kâinat, nasıl ki kendini icat ve idare ve tertip eden ve tasvir ve takdir ve tedbir ile bir saray gibi, bir kitap gibi, bir sergi gibi, bir temaşagâh gibi tasarruf eden sâniine ve kâtibine ve nakkaşına delâlet eder; öyle de, kâinatın hilkatindeki makasıd-ı İlâhiyeyi bilecek ve bildirecek ve tahavvülâtındaki Rabbanî hikmetlerini talim edecek ve vazifedarâne harekâtındaki neticeleri ders verecek ve mahiyetindeki kıymetini ve içindeki mevcudatın kemalâtını ilân edecek ve o kitab-ı kebirin manalarını ifade edecek bir yüksek dellâl, bir doğru keşşaf, bir muhakkik üstat, bir sadık muallim istediği ve iktiza ettiği ve her hâlde bulunmasına delâlet

Ashap: Sahabeler, Hz. Peygamberi (a.s.m.) görmüş ve onunla konuşmuş olan Müslüman kimseler.
aşikâr: açık, belli, meydanda.
bilittifak: ittifakla, beraberce, elbirliğiyle.
bürhan: bir şeyi ispatlamak için kullanılan kesin delil.
ciddiyet: ciddîlik.
delâlet: delil olma, gösterme.
delil: kanıt.
dellâl: ilân edici; hakka davet eden.
dirayet: zeka, anlayış, incelikleri kavrayış.
enbiya: nebiler, peygamberler.
feraset: anlayış, çabuk seziş, kavrayış.
hakikat: gerçek, esas.
hakkaniyet: hak ve adâlete uygunluk.
harekât: hareketler, davranışlar.
hikmet: İlahî gaye, gizli sebep.
hilkat: yaratılış.
hüccet-i risalet: peygamberlik delili.
icat: vücuda getirme, yoktan var etme.
icma: fikir birliği etme, görüş birliğine varma.
idare: bir işi yürütme, çekip çevirme.
iktiza: lazım gelme, gerekme.
ilân: yayma, duyurma.
iman: inanma, itikat.
ittifak: birleşme, fikir birliği etme.
kâtip: yazan, yazıcı.
kemalât: faziletler, kemaller, olgunluklar, mükemmellikler.
kemal-i merak: merakın son derecesi, tam bir merak.
keşşaf: keşfeden, gizli bir şeyi meydana çıkaran.
kitab-ı kebir: büyük kitap.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, niteliği.
makasıd-ı İlâhîye: Allah'ın maksatları, yaratıcının gayeleri.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahluklar.
muallim: ders veren, öğreten.
muallim-i ekber: en büyük muallim, en büyük öğretici.
muhakkik: tahkik eden, gerçeği araştırıp bulan, bir şeyin iç yüzünü inceleyerek vakıf olan.
muhterem: saygı değer, hürmete layık, saygın.
nakkaş: nakış işi yapan, nakış işleyen kimse.
namdar: meşhur, ünlü, şöhretli, namlı.
nazar: bakış, dikkat.
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar.
nihayet: son derece.
Rabbanî: terbiye ve idare eden Cenab-ı Hak.
sadâkat: bağlılık, doğruluk.
sadık: sözünde, vaadinde, işinde doğru olan.
Sâni: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
taharri: arama, araştırma, inceleme, tahkik etme.
tahavvülât: tahavvüller, değişmeler.
taife-i azîme: büyük bir taife, büyük bir grup.
takdir: kıymet verme, beğenme.
talim: ders verme, öğretme.
tasarruf: bir şeyin sahibi olup idare etme, mülkünü istediği gibi kullanma.
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme.
tasvir: bir şeyi yazıyla veya başka ifade tarzlarıyla anlatma.
tedbir: idare etme, çekip çevirme.
teftiş: aslını, doğrusunu geregi gibi sorup araştırma.
temâşâgâh: temaşa yeri, seyir ve gezinti yeri.
tertip: dizme, sıralama, düzene koyma.
tetkik: dikkatle araştırma, inceden inceye yoklama, inceleme.
üstad-ı azam: en büyük üstad olan Hz. Muhammed (a.s.m.).
üstat: bir ilim ve sanatta üstün olan kimse, öğretmen.
vazifedarâne: vazifeli olarak.
vaziyet: durum.
ziya: ışık, aydınlık, nur, parlaklık.

ettiği cihetiyle, elbette bu vazifeleri herkesten ziyade yapan bu Zatın hakkaniyetine ve bu kâinat Hâlıkının en yüksek ve sadık bir memuru olduğuna şahadet ettiğini bildi.

• *Dokuzuncusu*: Madem bu sanatlı ve hikmetli masnuatıyla Kendi hünerlerini ve sanatkârlığının kemalâtını teşhir etmek; ve bu süslü, ziynetli nihayetsiz mahlûkatıyla Kendini tanıttırmak ve sevdirmek; ve bu lezzetli ve kıymetli hesapsız nimetleriyle Kendine teşekkür ve hamd ettirmek; ve bu şefkatli ve himayetli umumî terbiye ve iaşe ile, hatta ağızların en ince zevklerini ve iştihaların her nev'ini tatmin edecek bir surette ihzar edilen Rabbanî it'amlar ve ziyafetlerle Kendi rububiyetine karşı minnettarâne, müteşekkirâne ve perestişkârâne ibadet ettirmek; ve mevsimlerin tebdili ve gece gündüzün tahvili ve ihtilâfı gibi, azametli ve haşmetli tasarrufat ve icraat ve dehşetli ve hikmetli faaliyet ve hallâkıyet ile Kendi ulûhiyetini izhar ederek, o ulûhiyetine karşı iman ve teslim ve inkıyat ve itaat ettirmek; ve her vakit iyiliği ve iyileri himaye, fenalığı ve fenaları izale ve semavî tokatlarla zalimleri ve yalancıları imha etmek cihetiyle, hakkaniyet ve adaletini göstermek isteyen perde arkasında birisi var. Elbette ve her hâlde o gaybî Zatın yanında en sevgili mahlûku ve en doğru abdi ve Onun mezkûr maksatlarına tam hizmet ederek, hilkat-i kâinatın tılsımını ve muammasını hâl ve keşfeden ve daima o Hâlıkının namına hareket eden ve Ondan istimdat eden ve muvaffakıyet isteyen ve Onun tarafından imdada ve

abd: kul.
adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi.
azamet: büyüklük, ululuk, yücelik.
cihet: yön.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
gaybî: gaypla ilgili, görünmeyenlere ait.
hakkaniyet: hak ve adâlete uygunluk.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı; Allah.
hallâkıyet: yaratıcılık.
hamd: Allah'a karşı şükran ve memnuniyetini onu överek bildirme.
haşmetli: ihtişamlı, gösterişli, heybetli.
hesapsız: sınırsız, sonsuz.
hikmet: İlahî gaye, gizli sebep.
hilkat-i kâinat: kâinatın yaratılışı.
himaye: koruma, esirgeme, muhafaza etme.
hüner: marifet, bilgililik, ustalık, maharet.
iaşe: geçindirme, besleme, yaşatma.
icraat: işler.
ihtilâf: farklı oluş, iki şeyi arasındaki ayrılıklar.
iman: inanma, itikat.
imdat: yardım.
imha: ortadan kaldırma, mahvetme.
inkıyat: boyun eğme, baş eğme.
istimdat: medet dileme, imdat isteme, yardıma çağırma.
iştiha: fazla istek, arzu.
itaat: boyun eğme, uyma, alınan emre göre hareket etme.
it'am: yemek yedirme.
izale: giderme, ortadan kaldırma.
izhar: ortaya koyma, açığa çıkarma, gösterme.
keşif: bulma, meydana çıkarma.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
mahlûk: yaratık, Allah tarafından yaratılmış olan.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.
maksat: gaye.
masnuat: sanatla yapılmış şeyler.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan.
minnettarâne: minnet duyarak, yapılan bir iyiliğe karşı teşekkür hissi taşıyarak.
muamma: anlaşılmaz, çözülmesi güç iş.
muvaffakıyet: Allah'ın yardımıyla başarılı olma, muvaffak olma.
müteşekkirâne: teşekkürle, bilirlikle, iyiliğe karşı nazik davranışla.
nam: ad, isim.
nev: çeşit, tür.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
nimet: lütuf, ihsan, bağış.
perestişkârâne: taparcasına, aşırı derecede severek.
Rabbanî: terbiye ve idare eden Cenab-ı Hakka ait.
rububiyet: Cenab-ı Hakk'ın her zaman, her yerde, her mahluka muhtaç olduğu şeyleri vermesi.
sanatkâr: sanatçı, usta.
semavî: Allah tarafından olan, İlâhî.
suret: biçim, tarz, görünüş.
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme.
tahvil: değiştirme, döndürme, çevirme.
tasarrufat: tasarruflar, idare etmeler.
tatmin: doyurma, ihtiyacını karşılama.
tebdil: değiştirme, başka bir hale getirme.
teşekkür: yapılan bir iyilik karşısında minnet, memnuniyet ve şükür ifade etme.
teşhir: gösterme, sergileme.
tılsım: herkesin bilip çözemediği gizli sır.
ulûhiyet: Allah'ın hakimiyeti ile kainattaki her şeyi kendisine ibadet ve itaat ettirmesi.
umumî: herkesle ilgili, genel.
zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan.
zat: azamet ve ululuk sahibi olan.
ziyade: çok, fazla.
ziyafet: ikram için verilen yemek, yemekli davet, şölen.
ziynet: süs, bezek.

tevfike mazhar olan Muhammed-i Kureyşî (a.s.m.) denilen bu Zat olacak.

Hem, aklına dedi: Madem bu mezkûr dokuz hakikatler bu Zatın sıdkına şahadet ederler; elbette bu âdem, benîâdemin medar-ı şerefi ve bu âlemin medar-ı iftiharıdır. Ve ona "Fahr-i Âlem" ve "Şeref-i Benîâdem" denilmesi pek layıktır. Ve onun elinde bulunan ferman-ı Rahman olan Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın haşmet-i saltanat-ı maneviyesinin nısf-ı arzı istilâsı ve şahsî kemalâtı ve yüksek hasletleri gösteriyor ki, bu âlemde en mühim zat budur; Hâlık'ımız hakkında en mühim söz onundur.

İşte, gel bak, bu harika Zatın yüzer zahir ve bâhir kat'î mu'cizelerinin kuvvetine ve dinindeki binler âlî ve esaslı hakikatlerine istinaden bütün davalarının esası ve bütün hayatının gayesi, Vacibü'l-Vücud'un vücuduna ve vahdetine ve sıfâtına ve esmasına delâlet ve şahadet ve o Vacibü'l-Vücud'u ispat ve ilân ve i'lâm etmektir. Demek bu kâinatın manevî güneşi ve Hâlık'ımızın en parlak bir bürhanı bu "Habibullah" denilen Zattır ki, onun şahadetini teyit ve tasdik ve imza eden aldanmaz ve aldatmaz üç büyük icma var.

• *Birincisi*: "Eğer perde-i gayp açılsa yakinim ziyadeleşmeyecek" diyen İmam-ı Ali (r.a.) ve yerde iken Arş-ı Azamı ve İsrafil'in azamet-i heykelini temaşa eden Gavs-ı Azam (k.s.) gibi keskin nazar ve gaypbin gözleri bulunan binler aktap ve evliya-i azîmeyi cami ve Âl-i Muhammed (Aleyhissalâtü Vesselâm) namıyla şöhretşiar-ı âlem olan cemaat-i nuraniyenin icma ile tasdikleridir.

âdem: insan.
aktap: kutuplar; belli bir yer veya memleketteki evliyanın başı olan en büyük velî.
âlem: dünya, cihan.
aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selam onun üzerine olsun anlamında Hz. Muhammed'e dua.
Âl-i Muhammed: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) neslinden gelenler.
âlî: yüce, yüksek, ulu.
Arş-ı Azam: Allah'ın katı, Cenab-ı Hakkın kudret ve saltanatının en büyük dairesi.
azamet-i heykel: heykelin büyüklüğü.
bâhir: apaçık, aşikar.
benîâdem: Ademoğulları, insanlar.
bürhan: bir şeyi ispatlamak için kullanılan kesin delil.
cami: ihtiva eden, kaplayan.
cemaat-i nuraniye: nuranî, nurlu cemaat.
delâlet: delil olma, gösterme.
esma: adlar, isimler.
evliya-i azîme: büyük velîler.
Fahr-i Âlem: âlemin övüncü, âlemin kendisiyle övündüğü Peygamberimiz (a.s.m.).
ferman-ı Rahman: rahman olan Allah'ın fermanı, emri.
Gavs-ı Azam: Abdülkadir-i Geylânî Hazretlerinin namı.
gaybbin: gaybı gören, herkesin bilemediği geleceği feraseti ile hissedip bilen.
Habibullah: Allah'ın sevgilisi, Hz. Muhammed.
haslet: insanın yaratılıştan gelen huy ve karakter.
haşmet-i saltanat-ı maneviye: maddî olmayan saltanatın heybeti.
icma: fikir birliği etme, görüş birliğine varma.
i'lâm: bildirmek, öğretmek.
ilân: yayma, duyurma.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
İsrafil: kıyamet günü "sur"u üflemekle görevli olan melek.
istilâ: kaplama, yayılma.
istinaden: istinat ederek, dayanarak, güvenerek, delil kabul ederek.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
kemalât: faziletler, kemaller, olgunluklar, mükemmellikler.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan aciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mazhar: nail olma, şereflenme.
medar-ı iftihar: iftihar sebebi, övünme sebebi.
medar-ı şeref: şeref kazandıran sebep.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların aciz kaldığı şey.
Muhammed-i Kureşî: Kureyş Kabilesine mensup olan Hz. Muhammed (a.s.m.).
mühim: önemli, ehemmiyetli.
nam: ad, isim.
nazar: bakış, fikir.
nısf-ı arz: dünyanın yarısı.
perde-i gayp: insanların bilmeyip sadece Allah'ın bildiği gayp âlemdeki manevî perde.
sıdk: doğruluk, gerçeklik, hakikat.
sıfat: vasıf, nitelik.
şahadet: şahit olma, şahitlik.
şahsî: şahsa, kişiye ait, hususî.
Şeref-i Benîâdem: Âdem oğullarının şerefi, insanoğlunun şeref kaynağı.
şöhretşiar-ı âlem: şöhreti âleme, dünyaya yayılmış, dünyaca tanınan.
tasdik: bir şeyin doğruluğuna kesin olarak hükmetme; onaylama.
temaşa: hayretle ve dikkatle bakma, seyretme.
tevfik: başarı, muvaffakiyet.
teyit: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma.
Vacibü'l-Vücud: varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezelî ve ebedî olan Allah.
vahdet: birlik ve teklik.
yakin: şüpheden sıyrılarak son derece doğru ve kuvvetli bilme.
zahir: açık, âşikar

• *İkincisi*: Bedevî bir kavim ve ümmî bir muhitte, hayat-ı içtimaiyeden ve efkâr-ı siyasiyeden hâlî ve kitapsız ve fetret asrının karanlıklarında bulunan ve pek az bir zamanda en medenî ve malûmatlı ve hayat-ı içtimaiyede ve siyasiyede en ileri olan milletlere ve hükûmetlere üstat ve rehber ve diplomat ve hâkim-i âdil olarak şarktan garba kadar cihanpesendâne idare eden ve "Sahabe" namıyla dünyada namdar olan cemaat-ı meşhurenin ittifakla can ve mallarını, peder ve aşiretlerini feda ettiren bir kuvvetli iman ile tasdikleridir.

• *Üçüncüsü*: Her asırda binlerle efradı bulunan ve her fende dâhiyâne ileri giden ve muhtelif mesleklerde çalışan, ümmetinde yetişen hadsiz muhakkik ve mütebahhir ulemasının cemaat-i uzmasının tevafuk ile ve ilmelyakin derecesinde tasdikleridir.

Demek, bu Zatın vahdaniyete şahadeti şahsî ve cüz'î değil, belki umumî ve küllî ve sarsılmaz ve bütün şeytanlar toplansa karşısına hiçbir cihetle çıkamaz bir şahadettir, diye hükmetti.

İşte, Asr-ı Saadette aklıyla beraber seyahat eden dünya misafiri ve hayat yolcusunun o medrese-i nuraniyeden aldığı derse kısa bir işaret olarak, Birinci Makamın On Altıncı Mertebesinde böyle,

لَٓا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ الْوَاحِدُ الْاَحَدُ الَّذٖى دَلَّ عَلٰى وُجُوبِ وُجُودِهٖ فٖى وَحْدَتِهٖ فَخْرُ الْعَالَمِ وَشَرَفُ نَوْعِ بَنٖى اٰدَمَ

asır: yüzyıl, asır.
Asr-ı Saadet: saadet, mutluluk asrı; Peygamberimiz (a.s.m) ve Dört Halifenin yaşadığı devire verilen ad.
aşiret: göçebe hâlinde yaşayan, çoğunlukla bir soydan gelen insanlar, kabile, oymak.
bedevî: çölde ve iptidaî tarzda yaşayan, medenî olmayan.
cemaat-i meşhure: meşhur ve tanınmış cemaat.
cemaat-i uzma: çok büyük cemaat, en büyük topluluk.
cihanpesendâne: kâinat, cihan beğenircesine.
cihet: yön.
cüz'î: bütüne ait olmayan, özel.
dâhiyâne: dâhîcesine.
diplomat: millet meseleleri ve siyaset noktasında söz sahibi olan.
efkâr-ı siyasiye: siyasî fikirler, düşünceler.
efrat: fertler.
fedâ: gözden çıkarma, uğruna verme.
fen: tecrübî, ispatla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad.
fetret: iki peygamber arasında peygambersiz geçen zaman.
garp: batıda bulunan yerler.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hâkim-i âdil: âdil hakim, adâlet ile iş gören hükmedici, adâletli hüküm verici.
hâlî: bir şeyden uzak, müstesna.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, cemiyet hayatı, toplum hayatı.
hükmetme: karar vermek, inanca varmak.
idare: bir işi yürütme, çekip çevirme.
ilmelyakin: ilim yoluyla kesin olarak bilme.
iman: inanma, itikat.
ittifak: birleşme, fikir birliği etme.
kavim: millet; aralarında dil, âdet, örf, kültür birliği olan insan topluluğu.
küllî: umumî, genel.
malûmat: bilinen şeyler, bilinenler.
medenî: göçebe ve vahşi olmayan, yerleşik olan.
medrese-i nuraniye: nur saçan medrese, nurlu dershane.
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem.
muhakkik: tahkik eden, gerçeği araştırıp bulan, bir şeyin iç yüzünü inceleyerek vakıf olan.
muhit: yöre, çevre.
muhtelif: türlü türlü, çeşitli.
mütebahhir: bilgisi deniz gibi geniş ve engin olan, çok bilgili, derin bilgi sahibi.
namdar: meşhur, ünlü, şöhretli, namlı.
peder: baba, ata.
rehber: yol gösteren, kılavuz.
Sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse.
seyahat: yolculuk.
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık.
şahsî: şahsa, kişiye ait, hususî.
şark: doğu yönünde yer alan yerler, doğu bölgeleri.
şeytan: zeki, kurnaz olan, bu zekiliğini kötülük yapmakta kullanan kimse.
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme.
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri.
umumî: herkesle ilgili, genel.
ümmet: hak dine davet etmek için Allah tarafından kendilerine peygamber gönderilen ve bu peygambere inanıp bağlanan cemaat, topluluk.
ümmî: okuma yazması olmayan, okumamış.
üstat: bir ilim ve sanatta üstün olan kimse, öğretmen.
vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı, Allah'ın bir oluşu.
zat: azamet ve ululuk sahibi olan

بِعَظَمَةِ سَلْطَنَةِ قُرْاٰنِهِ وَحِشْمَةِ وُسْعَةِ دِينِهِ وَكَثْرَةِ كَمَالَاتِهِ وَعُلْوِيَّةِ
اَخْلَاقِهِ حَتَّى بِتَصْدِيقِ اَعْدَآئِهِ ❁ وَكَذَا شَهِدَ وَبَرْهَنَ بِقُوَّةِ مِاٰتِ
اَلْمُعْجِزَاتِ الظَّاهِرَاتِ الْبَاهِرَاتِ الْمُصَدِّقَةِ الْمُصَدَّقَةِ وَبِقُوَّةِ اٰلَافِ
حَقَآئِقِ دِينِهِ السَّاطِعَةِ الْقَاطِعَةِ بِاِجْمَاعِ اٰلِهِ ذَوِى الْاَنْوَارِ وَبِاتِّفَاقِ
اَصْحَابِهِ ذَوِى الْاَبْصَارِ وَبِتَوَافُقِ مُحَقِّقِى اُمَّتِهِ ذَوِى الْبَرَاهِينِ
وَالْبَصَآئِرِ النَّوَّارَةِ ❁ [1]

denilmiştir.

Sonra, bu dünyada hayatın gayesi ve hayatın hayatı iman olduğunu bilen bu yorulmaz ve tok olmaz yolcu, kendi kalbine dedi ki: "Aradığımız zatın sözü ve kelâmı denilen, bu dünyada en meşhur ve en parlak ve en hâkim ve ona teslim olmayan herkese, her asırda meydan okuyan Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan namındaki kitaba müracaat edip, o ne diyor bilelim. Fakat, en evvel, bu kitap bizim Hâlık'ımızın kitabı olduğunu ispat etmek lâzımdır" diye taharriye başladı.

Bu seyyah, bu zamanda bulunduğu münasebetiyle, en evvel manevî i'caz-ı Kur'âniyenin lem'aları olan Risale-i Nur'a baktı ve onun yüz otuz risaleleri, âyât-ı Furkaniyenin nükteleri ve ışıkları ve esaslı tefsirleri olduğunu gördü. Ve Risale-i Nur, bu kadar muannit ve mülhit bir asırda her tarafa hakaik-ı Kur'âniyeyi mücahidâne neşrettiği hâlde, karşısına kimse çıkamadığından ispat eder ki; onun üstadı ve menbaı ve mercii ve güneşi olan Kur'ân,

---

1. Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. O öyle bir Vacibü'l-Vücud ve Vahidü'l-Ehad'dir ki, Saltanat-ı Kur'ân'ının azameti ve vüs'at-i dininin haşmeti ve kemalâtının çokluğu ile ve hatta düşmanlarının dahi tasdik ettikleri ahlâkının yüceliği ile Fahr-i Âlem ve Şeref-i Nev-i Benîâdem (a.s.m) Onun vücub-i vücuduna ve vahdetine delâlet eder. Ve keza, apaçık görünen musaddık ve musaddak mu'cizelerinin kuvveti, keskin nazar sahibi Ashabının ittifakı, bürhan ve basîret sahibi nuranî muhakkikîn-i ümmetinin tevafuku ve dininin kat'î ve parlak binler hakikatlerinin kuvvetiyle, o Zat (a.s.m.) Allah'ın vücub-i vücuduna ve vahdetine şahadet edip ispat eder.

---

ayat-ı Furkaniye: hak ile batılı ayıran Kur'ân ayetleri.
evvel: önce, ilk.
gaye: maksat, hedef.
hakaik-ı Kur'âniye: Kur'ân ait olan ve ondan gelen gerçekler.
hâkim: herşeye hükmeden ve her bir şeyi hükmü altında tutan.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı; Allah.
î'caz-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın mucizeliği, Kur'ân'ın yüksek ve erişilmez ifadesi.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
kelâm: söz, konuşma, nutuk.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan aciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm.
lem'a: parıltı.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
menba: kaynak.
merci: dönülecek, sığınılacak yer.
meşhur: şöhretli, herkesin bildiği, yaygınlık kazanmış.
muannit: inatçı, ayak direyen.
mücahidâne: mücahitçe, cihat ederek, gayret göstererek.
mülhit: İslam dininden ayrılan, Allah'ı inkar eden, dinsiz, imansız.
münasebet: vesile, rabıta, bağ.
müracaat: başvurma, danışma.
neşretme: dağıtma, yayma, saçma.
nükte: ince manalı, düşündürücü söz.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
seyyah: gezgin, gezici.
taharri: arama, araştırma, inceleme, tahkik etme.
tefsir: Kur'ân'ın mana bakımından izahı, Kur'ân'ın şerhi.
teslim: karşısındakinin hükmü altına girme, boyun eğme, rıza gösterme

semavîdir, beşer kelâmı değildir. Hatta, Resaili'n-Nur'un yüzer hüccetlerinden bir tek hüccet-i Kur'âniyesi olan "Yirmi Beşinci Söz" ile "On Dokuzuncu Mektup"un ahiri, Kur'ân'ın, kırk vecihle mu'cize olduğunu öyle ispat etmiş ki, kim görmüş ise, değil tenkit ve itiraz etmek, belki ispatlarına hayran olmuş, takdir ederek çok sena etmiş. Kur'ân'ın vech-i i'cazını ve hak kelâmullah olduğunu ispat etmek cihetini Risaletü'n-Nur'a havale ederek, yalnız, bir kısa işaretle, büyüklüğünü gösteren birkaç noktaya dikkat etti.

• *Birinci Nokta*: Nasıl ki, Kur'ân bütün mu'cizatıyla ve hakkaniyetine delil olan bütün hakaikıyla Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın bir mu'cizesidir; öyle de, Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm da bütün mu'cizatıyla ve delâil-i nübüvvetiyle ve kemalât-ı ilmiyesiyle Kur'ân'ın bir mu'cizesidir ve Kur'ân kelâmullah olduğuna bir hüccet-i kàtıasıdır.

• *İkinci Nokta*: Kur'ân, bu dünyada öyle nuranî ve saadetli ve hakikatli bir surette bir tebdil-i hayat-ı içtimaiye ile beraber, insanların hem nefislerinde, hem kalplerinde, hem ruhlarında, hem akıllarında, hem hayat-ı şahsiyelerinde hem hayat-ı içtimaiyelerinde, hem hayat-ı siyasiyelerinde öyle bir inkılâp yapmış ve idame etmiş ve idare etmiş ki, on dört asır müddetinde, her dakikada altı bin altı yüz altmış altı ayetleri kemal-i ihtiramla, hiç olmazsa yüz milyondan ziyade insanların dilleriyle okunuyor ve insanları terbiye ve nefislerini tezkiye ve kalplerini tasfiye ediyor. Ruhlara inkişaf ve terakki ve akıllara

ahir: son.
aleyhissalâtü vesselâm: 'salât ve selam onun üzerine olsun' anlamında Hz. Muhammed'e dua.
asır: yüzyıl, asır.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
beşer: insanlık.
delâil-i nübüvvet: peygamberlik delilleri, peygamberliğin hak olduğunu ispatlayan deliller.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler.
hakikat: gerçek, esas.
hakkaniyet: hak ve adâlete uygunluk.
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı.
hayat-ı siyasiye: siyasî hayat, politik hayat.
hayat-ı şahsiye: şahsa ait hayat, özel yaşama biçimi.
hüccet: delil.
hüccet-i katıa: katî delil, kesin delil, hiç bir şüpheye mahal bırakmayan delil.
hüccet-i Kur'âniye: Kur'ân'a ait delil.
idame: devam ettirme, sürdürme.
idare: bir işi yürütme, çekip çevirme.
inkılâp: bir halden başka bir hale geçme, değişme, dönüşme.
inkişaf: ortaya çıkma, keşfolunma.
itiraz: kabul etmediğini belirtme, karşı çıkma.
kelâmullah: Allah'ın kelâmı, Kur'ân-ı Kerîm.
kemalât-ı ilmiye: ilimdeki ilerleme, yükselme ve mükemmellikler.
kemal-i ihtiram: saygı ve hürmetin son derecesi, tam ve mükemmel hürmet görme.
mu'cizat: mu'cizeler, Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük harika işler.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların aciz kaldığı şey.
müddet: süre, zaman.
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
saadet: mutluluk.
semavî: Allah tarafından olan, İlâhî.
senâ: methetme, övme.
suret: biçim, tarz, görünüş.
takdir: kıymet verme, beğenme.
tasfiye: saflaştırma, saf kılma, arıtma.
tebdil-i hayat-ı içtimaiye: sosyal hayatın değiştirilmesi.
tenkit: eleştirme.
terakki: yükselme, ilerleme.
terbiye: besleyip büyütme, yetiştirme.
tezkiye: insanın nefsini kötülüklerden, şeytanca tutkulardan, çirkin huylardan arındırması, mücahede ve riyazet ile kalbin hakikati idrak edecek seviyeye yükseltilmesi.
vech-i i'caz: mu'cize yönü.
vecih: cihet, yön.
ziyade: çok, fazla

istikamet ve nur ve hayata hayat ve saadet veriyor. Elbette böyle bir kitabın misli yoktur, harikadır, fevkalâdedir, mu'cizedir.

• *Üçüncü Nokta*: Kur'ân, o asırdan tâ şimdiye kadar öyle bir belâgat göstermiş ki, Kâbe'nin duvarında altın ile yazılan en meşhur ediplerin "Muallâkat-ı Seb'a" namıyla şöhretşiar kasidelerini o dereceye indirdi ki, Lebid'in kızı babasının kasidesini Kâbe'den indirirken demiş: "Âyâta karşı bunun kıymeti kalmadı."

Hem, bedevî bir edip, فَاصْدَعْ بِمَا تُؤْمَرُ [1] ayeti okunurken, işittiği vakit secdeye kapanmış.

Ona demişler: "Sen Müslüman mı oldun?"

O demiş: "Hayır, ben bu ayetin belâgatine secde ettim."

Hem, ilm-i belâgatin dâhîlerinden Abdülkahir-i Cürcanî ve Sekkakî ve Zemahşerî gibi binlerle dâhî imamlar ve mütefennin edipler icma ve ittifakla karar vermişler ki, "Kur'ân'ın belâgati, takat-i beşerin fevkindedir; yetişilmez."

Hem, o zamandan beri mütemadiyen meydan-ı muarazaya davet edip, mağrur ve enaniyetli ediplerin ve beliğlerin damarlarına dokundurup, gururlarını kıracak bir tarzda der: "Ya bir tek surenin mislini getiriniz, veyahut dünyada ve ahirette helâket ve zilleti kabul ediniz" diye ilân ettiği hâlde, o asrın muannit beliğleri bir tek

1. Artık emrolunduğun şeyi çatlatırcasına açıkla. (Hicr Suresi: 94.)

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
asr: yüzyıl, asır.
ayat: Kur'ân ayetleri.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
bedevî: çölde ve iptidaî tarzda yaşayan, medenî olmayan.
belâgat: söz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade; sözün güzel olmakla beraber yerinde, hâl ve makama uygun olması.
beliğ: belagatla, düzgün ve sanatlı olarak meramını anlatan.
dâhî: son derece zeki, anlayışlı, deha sahibi.
davet: çağırma, çağrı.
edib: güzel ve sanatlı söz söyleyen veya yazan, bu şekilde eserler meydana getiren.
enaniyet: kendini beğenme, bencillik, egoistlik.
fevkalâde: olağanüstü.
fevkinde: üstünde.
gurur: kibir, böbürlenme.
hârika: olağanüstü.
helâket: yıkılma, mahvolma.
icma: fikir birliği etme, görüş birliğine varma.
ilân: yayma, duyurma.
ilm-i belâgat: belâgat ilmi.
imam: bir ilimde sözü delil kabul edilebilecek derecede derin ve geniş bilgi sahibi olan âlim.
istikamet: doğruluk, akıl, şehvet ve gazap kuvvetlerinin vasat mertebelerine sahip olmak.
ittifak: birleşme, fikir birliği etme.
kaside: belli bir amaçla yazılmış divan şiiri ve bu şiirin nazım şekli.
kıymet: değer.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu.
mağrur: gururlu.
meydan-ı muaraza: söz mücadelesi meydanı, biri ile yarışma meydanı.
misil: benzer.
muallâkat-ı seb'a: yedi askı; Kur'ân nazil olmadan önce, meşhur Arap şairlerinin en beğenilmiş şiirlerinden, Kâbe'nin duvarına asılmış olanları.
muannit: inatçı, ayak direyen.
Müslüman: İslâm dinine girmiş, İslâm dininden olan, mü'min, Müslim.
mütefennin: fen bilgisi olan, fen âlimi.
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı.
nam: ad, isim, lakap.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
secde: baş eğme, başı yere koyma.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
şöhretşiar: ünü yayılmış, şöhret sahibi, ünlü.
takat-i beşer: insanın gücü, takati.
tarz: biçim, şekil, suret.
zillet: hor ve hakir görülme, alçalma

surenin mislini getirmekle kısa bir yol olan muarazayı bırakıp, uzun olan, can ve mallarını tehlikeye atan muharebe yolunu ihtiyar etmeleri ispat eder ki, o kısa yolda gitmek mümkün değildir.

Hem, Kur'ân'ın dostları Kur'ân'a benzemek ve taklit etmek şevkiyle ve düşmanları dahi Kur'ân'a mukabele ve tenkit etmek sevkiyle o vakitten beri yazdıkları ve yazılan ve telâhuk-i efkâr ile terakki eden milyonlarla Arabî kitaplar ortada geziyor. Hiç birisinin ona yetişemediğini, hatta en adî adam dahi dinlese, elbette diyecek: "Bu Kur'ân, bunlara benzemez ve onların mertebesinde değil. Ya onların altında veya umumunun fevkinde olacak." Umumunun altında olduğunu, dünyada hiçbir fert, hiçbir kâfir, hatta hiçbir ahmak diyemez. Demek, mertebe-i belâgati umumun fevkindedir. Hatta bir adam, [1] سَبَّحَ لِلّٰهِ مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ ayetini okudu, dedi ki: "Bu ayetin harika telâkki edilen belâgatini göremiyorum."

Ona denildi: "Sen dahi bu seyyah gibi o zamana git, orada dinle."

O da, kendini Kur'ân'dan evvel orada tahayyül ederken gördü ki, mevcudat-ı âlem perişan, karanlık, camit ve şuursuz ve vazifesiz olarak, hâli, hadsiz, hudutsuz bir fezada, kararsız, fânî bir dünyada bulunuyorlar. Birden, Kur'ân'ın lisanından bu ayeti dinlerken gördü: Bu ayet,

1. Göklerde ve yerde ne varsa Allah'ı tesbih eder. (Hadid suresi: 1.)

adî: bayağı, aşağı, değersiz.
ahmak: pek akılsız olan, sersem, budala.
Arabî: Arapçaya ait, Arap dili ile ilgili.
belagat: söz söyleme sanatı, iyi, güzel, pürüzsüz söz söyleme.
camit: ruhsuz, cansız.
evvel: önce.
fânî: ölümlü, geçici.
fert: birey, kişi, şahıs.
fevkinde: üstünde, üstün.
feza: kâinatta, yıldızlar arasındaki boşluk, uzay.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hâlî: tenha, boş, ıssız.
harika: olağanüstü.
hudutsuz: sınırsız.
ihtiyar: seçme, tercih etme.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
kâfir: Allah'ı ve İslamiyeti inkar eden, dinsiz.
mertebe: derece, basamak.
mertebe-i belâgat: belagat mertebesi.
mevcudat-ı âlem: kâinattaki varlıklar.
misil: eş benzer, kat.
muaraza: birbirine karşı gelme, söz ile karşılıklı mücadele.
muharebe: savaşma, savaş.
mukabele: karşı gelme, karşı koyma.
sevk: yöneltme.
seyyah: gezgin, gezici.
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves.
şuursuz: idraksiz, bilgisiz.
tahayyül: hayale getirme, hayalinde canlandırma.
telâhuk-ı efkâr: fikirlerin birbiri peşine gelip birleşmesi, katılaşması, birbirine eklenmesi.
telâkki: anlama, kabul etme.
tenkit: eleştirme.
terakki: yükselme, ilerleme.
umum: bütün, hepsi.
vazife: görev

kâinat üstünde, dünyanın yüzünde öyle bir perde açtı ve ışıklandırdı ki, bu ezelî nutuk ve bu sermedî ferman, asırlar sıralarında dizilen zîşuurlara ders verip gösteriyor ki; bu kâinat, bir cami-i kebir hükmünde başta semavat ve arz olarak umum mahlûkatı hayattarâne zikir ve tesbihte ve vazife başında cûşuhuruşla mes'udâne ve memnunâne bir vaziyette bulunduruyor, diye müşahede etti. Ve bu ayetin derece-i belâgatini zevk ederek, sair ayetleri buna kıyasla, Kur'ân'ın zemzeme-i belâgati arzın nısfını ve nev-i beşerin humsunu istilâ ederek, haşmet-i saltanatı kemal-i ihtiramla on dört asır bilâfasıla idame ettiğinin binler hikmetlerinden bir hikmetini anladı.

• *Dördüncü Nokta*: Kur'ân öyle hakikatli bir halâvet göstermiş ki, en tatlı bir şeyden dahi usandıran çok tekrar, Kur'ân'ı tilâvet edenler için değil usandırmak, belki kalbi çürümemiş ve zevki bozulmamış adamlara tekrar-ı tilâveti halâvetini ziyadeleştirdiği, eski zamandan beri herkesçe müsellem olup, darbımesel hükmüne geçmiş.

Hem, öyle bir tazelik ve gençlik ve şebabet ve garabet göstermiş ki, on dört asır yaşadığı ve herkesin eline kolayca girdiği hâlde, şimdi nazil olmuş gibi tazeliğini muhafaza ediyor. Her asır, kendine hitap ediyor gibi bir gençlikte görmüş; her taife-i ilmiye ondan her vakit istifade etmek için kesretle ve mebzuliyetle yanlarında bulundurdukları ve üslûb-i ifadesine ittiba ve iktida ettikleri hâlde, o üslûbundaki ve tarz-ı beyanındaki garabetini aynen muhafaza ediyor.

arz: yer, dünya.
bilâfasıla: fasılasız, aralıksız, durmadan.
cami-i kebir: büyük cami.
cûşuhurûş: coşup taşma, kaynayıp taşma, neşe ve ahenk.
darbımesel: atasözü, vecize.
derece-i belâgat: belâgat derecesi.
ezelî: ezel ile ilgili, öncesiz, başlangıçsız.
ferman: emir, buyruk.
garabet: hayret vericilik, gariplik, tuhaflık.
hakikat: gerçek, esas.
halâvet: tatlılık, şirinlik.
haşmet-i saltanat: saltanatının haşmeti, ihtişamı, göz kamaştıran güzelliği.
hayattarâne: canlı bir şekilde, hayat sahibi olarak.
hikmet: İlahî gaye, gizli sebep.
hitap: birine söz söyleme, sözü biri üzerine çevirme.
hums: beşte bir.
hükmünde: değerinde, yerinde.
idame: devam ettirme, sürdürme.
iktida: tabi olma, uyma.
istifade: faydalanma, yararlanma.
istilâ: kaplama, yayılma.
ittiba: tabi olma, uyma, itaat etme.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kemal-i ihtiram: saygı ve hürmetin son derecesi, tam ve mükemmel hürmet görme.
kesret: çokluk.
kıyas: karşılaştırma, oranlama.
lisan: dil.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.
mebzuliyet: ucuzluk, bolluk, çokluk.
memnunâne: memnun bir şekilde, memnun kalarak.
mes'udâne: mutlu bir şekilde, saadet içerisinde.
muhafaza: koruma.
müsellem: doğruluğu, gerçekliği herkes tarafından kabul edilen.
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme.
nazil: nüzul eden, inen.
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar.
nısf: yarım, yarı.
nutuk: söz, konuşma, hitap.
sair: diğer, başka, öteki.
semavat: semalar, gökler.
sermedî: ebedî, daimî, sürekli.
şebabet: gençlik.
taife-i ilmiye: ilim taifesi, ilim tahsil edenlerin meydana getirdiği topluluk.
tarz-ı beyan: açıklama ve söyleme şekli.
tekrar-ı tilâvet: okunanın tekrarlanması.
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma, Cenab-ı Hakk'ı şanına layık ifadelerle anma.
tilâvet: Kur'ân'ı usulüne uygun olarak, güzel sesle ve anlamını düşünerek okuma.
üslûb-i ifade: ifade tarzı, ifade biçimi.
üslûp: ifade yolu, kendine has ifade veya yazı tarzı.
vaziyet: durum.
zemzeme-i belâgat: belâgat zemzemesi, maksada uygun, öz ve kısa söz söylemekten kaynaklanan nağme, hoş ses.
zikir: Allah'ın adlarını anarak dua etme, Allah'ı anma.
zîşuur: şuurlu, şuur sahibi.
ziyade: Artma, çoğalma

• *Beşincisi*: Kur'ân'ın bir cenahı mazide, bir cenahı müstakbelde, kökü ve bir kanadı eski peygamberlerin ittifaklı hakikatleri olduğu ve bu onları tasdik ve teyit ettiği ve onlar dahi tevafukun lisan-ı hâliyle bunu tasdik ettikleri gibi; öyle de, evliya ve asfiya gibi ondan hayat alan semereleri ve hayattar tekemmülleriyle şecere-i mübarekelerinin hayattar, feyizdar ve hakikatmedar olduğuna delâlet eden ve ikinci kanadının himayesi altında yetişen ve yaşayan velâyetin bütün hak tarikatleri ve İslâmiyetin bütün hakikatli ilimleri, Kur'ân'ın ayn-ı hak ve mecma-ı hakaik ve camiiyette misilsiz bir harika olduğuna şahadet eder.

• *Altıncısı*: Kur'ân'ın altı ciheti nuranîdir, sıdk ve hakkaniyetini gösterir. Evet, altında hüccet ve bürhan direkleri, üstünde sikke-i i'caz lem'aları, önünde ve hedefinde saadet-i dâreyn hediyeleri, arkasında nokta-i istinadı vahy-i semavî hakikatleri, sağında hadsiz ukul-i müstakimenin delillerle tasdikleri, solunda selim kalplerin ve temiz vicdanların ciddî itminanları ve samimî incizapları ve teslimleri, Kur'ân'ın fevkalâde harika, metin ve hücum edilmez bir kal'a-i semaviye-i arziye olduğunu ispat ettikleri gibi; altı makamdan dahi, onun ayn-ı hak ve sadık olduğuna ve beşerin kelâmı olmadığına, hem yanlış olmadığına imza eden, başta bu kâinatta daima güzelliği izhar, iyiliği ve doğruluğu himaye ve sahtekârları ve müfterileri imha ve izale etmek âdetini bir düstur-i faaliyet ittihaz eden bu kâinatın Mutasarrıf'ı, o Kur'ân'a âlemde en makbul, en yüksek, en hâkimâne bir makam-ı hürmet

âdet: görenek, usul, alışkanlık.
âlem: dünya, cihan.
asfiya: Hz. Peygamberin (a.s.m.) vârisi hükmünde, onun meslek ve gayelerini hayata geçirmeye çalışan âlim zatlar.
ayn-ı hak: hakkın, gerçeğin tâ kendisi.
beşer: insanlık.
bürhan: bir şeyi ispatlamak için kullanılan kesin delil.
camiiyet: toplayıcı, ihtiva ve ihata edicilik.
cenah: kanat, taraf, kısım.
ciddî: gerçek, hakikat.
cihet: yan, yön, taraf.
delâlet: delil olma, gösterme.
düstur-i faaliyet: çalışma prensibi.
evliya: veliler, Allah dostları.
fevkalâde: olağanüstü.
feyizdar: feyizli, bol, bereketli.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek, esas.
hakikatmedar: hakikat ekseni.
hâkimâne: hükmedercesine.
hakkaniyet: hak ve adâlete uygunluk.
hayattar: canlı, yaşayan.
himaye: koruma, muhafaza etme.
hüccet: delil.
imha: ortadan kaldırma, mahvetme.
incizap: cezp edilme, kapılma.
İslâmiyet: Müslümanlık.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
itminan: inanma, güvenme, tereddütsüz kabul etme.
ittihaz: edinme, alma.
izale: giderme, ortadan kaldırma.
izhar: ortaya koyma, açığa çıkarma, gösterme.
kal'a-i semaviye-i arziye: göklere yükselen dağlar.
kelâm: söz, konuşma, nutuk.
lem'a: parıltı.
lisan-ı hâl: bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.
makam: yer, durak.
makam-ı hürmet: hürmet, saygı makamı.
makbul: geçerli, muteber.
mazi: geçmiş zaman.
mecma-ı hakaik: hakikatlerin, gerçeklerin toplandığı yer.
metin: sağlam ve dayanıklı.
misil: benzer, eş.
Mutasarrıf: tasarruf sahibi olan, her şeyin sahibi olan, mâlik. Allah.
müfteri: iftira atan, iftiracı.
müstakbel: gelecek zaman.
nokta-i istinat: dayanak noktası, güvenme ve itimat noktası.
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak.
peygamber: Allah tarafından haber getirerek İlahî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden.
saadet-i dâreyn: iki cihan saadeti, dünya ve ahiret mutluluğu.
sadık: doğru, gerçek, hakikî.
sahtekâr: sahte şeyler yapan, sahteci, hilekâr.
samimî: içten, candan, gönülden.
selim: kusuru, noksanı olmayan, sağlam, kusursuz, doğru.
semere: meyve, güzel netice.
sıdk: doğruluk, gerçeklik.
sikke-i i'caz: mu'cizelik işareti, sikkesi, damgası.
şahadet: şahit olma, şahitlik.
şecere-i mübareke: kutlu ağaç; mübarek sülâle, silsile.
tarikat: bazı İlâhî hakikatlere varma ve Allah'a vasıl olma yolunda farklı görüş taşıyanların meydana getirdiği topluluk.
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme.
tekemmül: olgunlaşma, kemale erme, mükemmelleşme.
teslim: karşısındakinin hükmü altına girme, boyun eğme.
tevafuk: uyma, uygunluk.
teyit: kuvvetlendirme, sağlamlaştırma.
ukul-i müstakime: doğru yolda olan akıllar.
vahy-i semavî: Allah tarafından melekler vasıtasıyla peygambere gelen vahiy.
velâyet: velîlik, ermişlik, Allah dostluğu.
vicdan: iyiyi kötüden, hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkî duygu

ve bir mertebe-i muvaffakıyet vermesiyle, onu tasdik ve imza ettiği gibi; İslâmiyetin menbaı ve Kur'ân'ın tercümanı olan Zatın (Aleyhissalâtü vesselâm) herkesten ziyade ona itikat ve ihtiramı ve nüzulü zamanında uyku gibi bir vaziyet-i nâimânede bulunması ve sair kelâmları ona yetişememesi ve bir derece benzememesi ve ümmiyetiyle beraber gitmiş ve gelecek hakikî hâdisat-ı kevniyeyi gaybiyâne, Kur'ân ile tereddütsüz ve itminan ile beyan etmesi ve çok dikkatli gözlerin nazarı altında hiçbir hile, hiçbir yanlış vaziyeti görülmeyen o tercümanın bütün kuvvetiyle Kur'ân'ın her bir hükmüne iman edip tasdik etmesi ve hiçbir şey onu sarsmaması, Kur'ân semavî, hakkaniyetli ve kendi Hâlık-ı Rahîm'inin mübarek kelâmı olduğunu imza ediyor.

Hem, nev-i insanın humsu, belki kısm-ı azamı göz önünde o Kur'ân'a müncezibâne ve dindarâne irtibatı ve hakikatperestâne ve müştakane kulak vermesi ve çok emarelerin ve vakıaların ve keşfiyatın şahadetiyle cin ve melek ve ruhanîlerin dahi tilâveti vaktinde pervane gibi hakperestâne etrafında toplanması, Kur'ân'ın kâinatça makbuliyetine ve en yüksek bir makamda bulunduğuna bir imzadır.

Hem, nev-i beşerin umum tabakaları, en gabi ve âmîden tut, tâ en zeki ve âlime kadar her birisi Kur'ân'ın dersinden tam hisse almaları ve en derin hakikatleri fehmetmeleri ve yüzlerle fen ve ulûm-i İslâmiyenin ve bilhassa Şeriat-ı Kübra'nın büyük müçtehitleri ve usulüddin ve ilm-i kelâmın dâhî muhakkikleri gibi her taife kendi

âlim: çok okumuş, bilen, bilgili, bilgin.
âmî: bilgisiz, cahil.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
bilhassa: özellikle.
cin: gözle görünmez, lâtif cisimlerden ibaret bir yaratık.
dâhî: son derece zeki, anlayışlı, deha sahibi.
dindarâne: dindar bir kimseye yakışacak tarzda.
emare: alâmet, belirti, nişan.
fehim: anlama, anlayış, kavrayış.
fen: tecrübî, ispatla meydana gelmiş ilimlere verilen ad.
gabî: anlayışsız, ahmaklık.
gaybiyâne: görünmez bir şekilde.
hâdisat-ı kevniye: oluş ve ortaya çıkışla ilgili olaylar.
hakikatperestâne: hakkı ve hakikati severcesine, hakikate inanıp gerçek tarafını tutarak.
hakperestâne: doğruluktan ayrılmamacasına.
Hâlık-ı Rahîm: sonsuz merhamet ve şefkat sahibi yaratıcı, Allah.
hile: aldatmaya yönelik düzen, desise.
hums: beşte bir.
hüküm: karar, emir.
ihtiram: hürmet etme, saygı gösterme.
ilm-i kelâm: Cenab-ı Hakkın zat ve sıfatlarından, nübüvvet, haşir, kader gibi imana ait meselelerden İslâmî esaslar dairesinde delil ve bürhana dayalı olarak bahseden ilim.
irtibat: bir şeye bağlı olma.
itikat: kesin inanma, iman.
keşfiyat: keşifler, Allah'ın ilham etmesiyle gösterilen gaybla ilgili sırlar.
kısm-ı azam: büyük kısım, ekseriyet, çoğunluk.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu.
makbuliyet: makbullük, beğenilmişlik, geçerlilik.
melek: cinsiyetleri, yeme ve içmeleri olmayan, çeşitli şekillere girebilen, göze her zaman görülemeyen, Allah'ın emirlerine tam itaat eden mahlûk, ferişteh.
menba: kaynak.
mertebe-i muvaffakıyet: başarı mertebesi.
muhakkik: bir şeyin iç yüzünü inceleyerek vakıf olan.
mübarek: feyizli, bereketli.
müçtehit: ayet ve hadislerden şer'î hükümler çıkarabilen, gerekli bütün ehillik şartlarına sahip olan, bilgili din âlimi.
müncezibâne: müncezip olarak, cezp edilerek.
müştakane: iştiyak ve arzu ile, çok isteyerek.
nazar: bakış, dikkat.
nazil: inici, tizden peste doğru giden dizi.
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar.
nev-i insan: insan türü, insanoğlu.
nüzul: Kur'ân'ın vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmesi.
ruhanî: gözle görülmeyen, cismi olmayan, elle tutulamayan varlıklar.
sair: diğer, başka, öteki.
semavî: Allah tarafından olan, İlâhî.
Şeriat-ı Kübra: yüce, büyük, İslâm şeriatı.
tabaka: kat, katman.
taife: kavim, kabile.
tereddüt: kararsızlık, şüphede kalma.
tilâvet: okumak, takip etme, arkasına düşme.
ulûm-i İslâmiye: İslâmî ilimler.
umum: bütün.
usûlüddin: inanca dair meselelerden İslamî esaslar çerçevesinde bahseden kelam ilminin adı.
ümmiyet: okuma yazma bilmemek.
vakıa: vuku bulan, olan şey.
vaziyet: durum.
vaziyet-i nâimâne: uyur gibi vaziyet, uyurcasına durum.
zat: azamet ve ululuk sahibi olan.
ziyade: çok, fazla

ilimlerine ait bütün hacatını ve cevaplarını Kur'ân'dan istihraç etmeleri, Kur'ân menba-ı hak ve maden-i hakikat olduğuna bir imzadır.

Hem, edebiyatça en ileri bulunan Arap edipleri —İslâmiyete girmeyenler— şimdiye kadar muarazaya pek çok muhtaç oldukları hâlde, Kur'ân'ın i'cazından yedi büyük vechi varken, yalnız bir tek vechi olan belâgatinin, tek bir surenin mislini getirmekten istinkâfları; ve şimdiye kadar gelen ve muaraza ile şöhret kazanmak isteyen meşhur beliğlerin ve dâhî âlimlerin, onun hiçbir vech-i i'cazına karşı çıkamamaları ve âcizâne sükût etmeleri, Kur'ân mu'cize ve takat-i beşerin fevkinde olduğuna bir imzadır.

Evet, bir kelâm, "Kimden gelmiş ve kime gelmiş ve ne için?" denilmesiyle kıymeti ve ulviyeti ve belâgati tezahür etmesi noktasından, Kur'ân'ın misli olamaz ve ona yetişilemez. Çünkü, Kur'ân bütün âlemlerin Rabbi ve Hâlık'ının hitabı ve konuşması; ve hiçbir cihette taklidi ve tasannuu ihsas edecek bir emare bulunmayan bir mükâlemesi; ve bütün insanların, belki bütün mahlûkatın namına mebus ve nev-i beşerin en meşhur ve namdar muhatabı bulunan ve o muhatabın kuvvet ve vüs'at-i imanı koca İslâmiyeti tereşşuh edip, sahibini Kab-ı Kavseyn makamına çıkararak muhatab-ı Samedâniyeye mazhariyetle nüzul eden; ve saadet-i dâreyne dair ve hilkat-i kâinatın neticelerine ve ondaki Rabbanî maksatlara ait mesaili ve o muhatabın bütün hakaik-ı İslâmiyeyi taşıyan en yüksek ve en geniş olan imanını beyan ve izah eden; ve

âcizâne: âciz ve güçsüz bir şekilde.
belâgat: söz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade; sözün güzel olmakla beraber yerinde, hâl ve makama uygun olması.
beliğ: belagatla, düzgün ve sanatlı olarak meramını anlatan.
dair: alakalı, ilgili.
edib: güzel ve sanatlı söz söyleyen veya yazan, bu şekilde eserler meydana getiren.
fevkinde: üstünde.
hacat: hâcetler, ihtiyaçlar.
hakaik-ı İslâmiye: İslâmiyetin gerçekleri, İslâma ait hakikatler.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı; Allah.
hilkat-i kâinat: kâinatın yaratılışı.
hitap: söz söyleme, topluluğa veya birisine karşı konuşma.
i'caz: mucizelik, insanların benzerini yapmaktan âciz kaldıkları şeyi yapmak.
ihsas: hissetirme, sezdirme.
istihraç: bir şeyden bir şey çıkarma, sonuç çıkarma, mana çıkarma.
istinkâf: kabul etmeme, reddetme.
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla, eksiksiz anlatma.
Kab-ı Kavseyn: iki yay mesafesi; Hz. Muhammed'in Mirac'a çıkışıyla vardığı son nokta; bütün yaratılanları arkasına alıp Yaratanla müşerref ve muhatap olduğu makam.
kıymet: değer.
maden-i hakikat: hakikat madeni, doğruların, gerçeklerin madeni, doğruların merkezi.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.
maksat: gaye.
mazhariyet: nail olma, şereflenme.
mebus: Allah tarafından peygamber olarak gönderilmiş olan.
menba-ı hak: hakkın kaynağı.
mesail: meseleler.
meşhur: şöhretli, herkesin bildiği, yaygınlık kazanmış.
misil: benzer.
muaraza: birbirine karşı gelme, söz ile karşılıklı mücadele.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların aciz kaldığı şey.
muhatap: kendisine hitap olunan, söz söylenilen kimse.
muhatab-ı Samedâniye: hiç bir şeye muhtaç olmayan Cenab-ı Hakkın muhatabı.
mükâleme: konuşma.
nam: ad, isim, lakap.
namdar: meşhur, ünlü, şöhretli, namlı.
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah.
Rabbanî: terbiye ve idare eden Cenab-ı Hak.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
sükût: sesizlik, susma.
takat-i beşer: insanın gücü, takati.
tasannu: yapmacık.
tereşşuh: sızma, sızıntı yapma.
tezahür: görünme, belirme, ortaya çıkma.
ulviyet: ulvîlik, yücelik, yükseklik, ululuk.
vech-i i'caz: mu'cize yönü.
vecih: cihet, yön.
vüs'at-i iman: iman genişliği

koca kâinatın bir harita, bir saat, bir hane gibi her tarafını gösterip, çevirip, onları yapan sanatkârı tavrıyla ifade ve talim eden Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın elbette mislini getirmek mümkün değildir ve derece-i i'cazına yetişilmez.

Hem, Kur'ân'ı tefsir eden ve bir kısmı otuz-kırk, hatta yetmiş cilt olarak birer tefsir yazan yüksek zekâlı müdakkik binlerle mütefennin ulemanın senetleri ve delilleriyle beyan ettikleri Kur'ân'daki hadsiz meziyetleri ve nükteleri ve hasiyetleri ve sırları ve âlî manaları ve umur-i gaybiyenin her nev'inden kesretli, gaybî ihbarları izhar ve ispat etmeleri; ve bilhassa Risale-i Nur'un yüz otuz kitabının her biri Kur'ân'ın bir meziyetini, bir nüktesini kat'î bürhanlarla ispat etmesi; ve bilhassa Mu'cizat-ı Kur'âniye Risalesi şimendifer ve tayyare gibi medeniyetin harikalarından çok şeyleri Kur'ân'dan istihraç eden Yirminci Sözün İkinci Makamı; ve Risale-i Nur'a ve elektriğe işaret eden ayetlerin işaratını bildiren İşarat-ı Kur'âniye namındaki Birinci Şua; ve huruf-i Kur'âniye ne kadar muntazam, esrarlı ve manalı olduğunu gösteren *Rumuzat-ı Semaniye* namındaki sekiz küçük risaleler; ve Sure-i Fethin ahirki ayeti beş vecihle ihbar-ı gaybî cihetinde mu'cizeliğini ispat eden küçük bir risale gibi Risale-i Nur'un her bir cüz'ü Kur'ân'ın bir hakikatini, bir nurunu izhar etmesi, Kur'ân'ın misli olmadığına ve mu'cize ve harika olduğuna ve bu âlem-i şahadette âlem-i gaybın lisanı ve bir Allâmü'l-Guyûb'un kelâmı bulunduğuna bir imzadır.

ahir: son.
âlem-i gayp: gayp âlemi, görünmeyen, fakat varlığı kesin olan ve mahiyeti allah tarafından bilinen başka dünyalar.
âlem-i şahadet: gözle gördüğümüz, şahit olduğumuz âlem, kâinat.
âlî: yüce, yüksek, ulu.
Allâmü'l-Guyûb: gaybı bilen, görünmeyen şeyleri bilen, Allah.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
bilhassa: özellikle.
bürhan: bir şeyi ispatlamak için kullanılan kesin delil.
cihet: yön.
cüz: kısım, parça.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
derece-i i'caz: mu'cizelik derecesi.
esrar: sırlar, gizli hakikatler.
gaybî: gaypla ilgili, görünmeyenlere ait.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek, esas.
hane: ev, mesken, dünya.
hârika: olağanüstü.
hasiyet: hususî fayda, özellik.
huruf-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın harfleri.
ihbar: haber verme, bildirme, anlatma, duyurma.
ihbar-ı gaybî: gayba ait haber, geçmiş veya gelecek zamana ait haber.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
istihraç: bir şeyden bir şey çıkarma, sonuç çıkarma, mana çıkarma.
işarat: işaretler, alâmetler, belirtiler.
İşarat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın işaretleri.
izhar: ortaya koyma, açığa çıkarma, gösterme.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
kelâm: söz, konuşma, nutuk.
kesretli: çokluğu olan, çok fazla.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan aciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm.
lisan: dil.
meziyet: bir şeyi başkalarından ayıran vasıf, üstünlük ve değerlilik vasfı.
misl: benzer.
mu'cizat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın mu'cizeleri.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların aciz kaldığı şey.
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzenli ve düzgün biçimde.
müdakkik: tetkik eden, inceden inceye araştıran.
mütefennin: fen bilgisi olan, fen âlimi.
nam: ad, isim.
nevi: çeşit, tür.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
nükte: ince manalı, düşündürücü söz.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
Rumuzat-ı Semaniye: sekiz işaret anlamında Bediüzzaman Said Nursî'ye ait bir eserin ismi.
sanatkâr: sanatçı, usta.
senet: deyanılacak ve güvenilecek şey, kuvvetli delil olabilecek söz.
sır: gizli hakikat.
Sure-i Fetih: Fetih Suresi; Kur'ân'ın 48. suresi. Medine'de nazil olmuştur. 29 ayettir.
şimendifer: tren.
talim: ders verme, öğretme.
tayyare: uçak.
tefsîr: Kur'ân'ın mana bakımından izahı, Kur'ân'ın şerhi.
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri.
umur-i gaybiye: gaybî işler, Allah ve Onun bildirdiği kişiler dışında hiç kimsenin bilmediği işler.
vecih: cihet, yön

İşte, altı noktada ve altı cihette ve altı makamda işaret edilen Kur'ân'ın mezkûr meziyetleri ve hasiyetleri içindir ki, haşmetli hâkimiyet-i nuraniyesi ve azametli saltanat-ı kudsiyesi, asırların yüzlerini ışıklandırarak, zemin yüzünü dahi bin üç yüz sene tenvir ederek kemal-i ihtiramla devam etmesi; hem o hasiyetleri içindir ki, Kur'ân'ın her bir harfi, hiç olmazsa on sevabı ve on hasenesi olması ve on meyve-i bâkî vermesi; hatta bir kısım âyâtın ve surelerin her bir harfi, yüz ve bin ve daha ziyade meyve vermesi; ve mübarek vakitlerde her harfin nuru ve sevabı ve kıymeti ondan yüzlere çıkması gibi kudsî imtiyazları kazanmış diye dünya seyyahı anladı ve kalbine dedi:

"İşte, böyle her cihetle mu'cizatlı bu Kur'ân, surelerinin icmaıyla ve âyâtının ittifakıyla ve esrar ü envarının tevafukuyla ve semerat ve âsârının tetabukuyla, bir tek Vacibü'l-Vücud'un vücuduna ve vahdetine ve sıfât ve esmasına, delillerle ispat suretinde öyle şahadet etmiş ki, bütün ehl-i imanın hadsiz şahadetleri, onun şahadetinden tereşşuh etmişler."

İşte, bu yolcunun Kur'ân'dan aldığı ders-i tevhid ve imana kısa bir işaret olarak, *Birinci Makamın On Yedinci Mertebesinde* böyle,

لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ الْوَاحِدُ الْاَحَدُ الَّذٖى دَلَّ عَلٰى وُجُوبِ وُجُودِهٖ فٖى وَحْدَتِهِ الْقُرْاٰنُ الْمُعْجِزُ الْبَيَانُ الْمَقْبُولُ الْمَرْغُوبُ لِاَجْنَاسِ الْمَلَكِ وَالْاِنْسِ وَالْجَآنِّ الْمَقْرُوءُ كُلُّ اٰيَاتِهٖ فٖى كُلِّ دَقٖيقَةٍ

asar: eserler, izler, nişanlar.
asır: yüzyıl, asır.
âyât: Kur'ân ayetleri.
azamet: büyüklük, ululuk, yücelik.
bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan.
ders-i iman: iman dersi.
ders-i tevhid: Allah'ın varlık ve birliğinden bahseden ders.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri.
envar: nurlar, aydınlıklar, ışıklar.
esma: adlar, isimler.
hâkimiyet-i nuraniye: nurlu, parlak hâkimiyet.
hasene: hayırlı amel, Allah rızasına uygun iş.
haşmetli: ihtişamlı, gösterişli, heybetli.
icma: fikir birliği etme, görüş birliğine varma.
imtiyaz: fark, ayrıcalık, üstünlük.
ittifak: birleşme, fikir birliği etme.
kemal-i ihtiram: saygı ve hürmetin son derecesi, tam ve mükemmel hürmet görme.
kıymet: değer.
kudsî: mukaddes, yüce.
makam: yer, durak.
meyve-i bâkî: ebedî olan meyve, Cennet meyvesi.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan.
mu'cizat: mu'cizeler, Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük harika işler.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
saltanat-ı kudsiye: kudsî saltanat.
semerat: semereler, meyveler.
sevap: hayırlı bir işe karşı Allah tarafından verilen mükâfat; sevap.
seyyah: gezgin, gezici.
sıfât: vasıflar, nitelikler.
sure: Kur'ân-ı Kerîm'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
suret: biçim, tarz, görünüş.
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık.
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma.
tereşşuh: sızma, sızıntı yapma.
tetabuk: birbirine uygun gelme, uyma.
tevafuk: uyma, uygunluk, birbirine denk gelme.
Vacibü'l-Vücud: varlığı zarurî ve zatî olan; varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezelî ve ebedî olan Allah (c.c.).
vahdet: birlik ve teklik.
vücut: var olma, varlık.
zemin: yeryüzü.
ziyade: çok, fazla

بِكَمَالِ الْاِحْتِرَامِ بِاَلْسِنَةِ مِاٰتِ مِلْيُونٍ مِنْ نَوْعِ الْاِنْسَانِ الدَّٓائِمُ
سَلْطَنَتُهُ الْقُدْسِيَّةُ عَلٰى اَقْطَارِ الْاَرْضِ وَالْاَكْوَانِ وَعَلٰى وُجُوهِ
الْاَعْصَارِ وَالزَّمَانِ وَالْجَارٖى حَاكِمِيَّتُهُ الْمَعْنَوِيَّةُ النُّورَانِيَّةُ عَلٰى
نِصْفِ الْاَرْضِ وَخُمْسِ الْبَشَرِ فٖى اَرْبَعَةَ عَشَرَ عَصْرًا بِكَمَالِ
الْاِحْتِشَامِ ❁ وَكَذَا شَهِدَ وَبَرْهَنَ بِاِجْمَاعِ سُوَرِهِ الْقُدْسِيَّةِ
السَّمَاوِيَّةِ وَبِاتِّفَاقِ اٰيَاتِهِ النُّورَانِيَّةِ الْاِلٰهِيَّةِ وَبِتَوَافُقِ اَسْرَارِهِ وَاَنْوَارِهِ
وَبِتَطَابُقِ حَقَٓائِقِهٖ وَثَمَرَاتِهٖ وَاٰثَارِهٖ بِالْمُشَاهَدَةِ وَالْعَيَانِ ❁ [1]

denilmiştir.

Sonra, bir fakir insana, değil fânî ve muvakkat bir tarlayı, bir haneyi, belki koca kâinatı ve dünya kadar bir mülk-i bâkîyi kazandıran; ve bir fânî adama ebedî bir hayatın levazımatını bulduran; ve ecelin darağacını bekleyen bir bîçareyi idam-ı ebedîden kurtaran ve saadet-i sermediyenin hazinesini açan en kıymettar sermaye-i insaniyenin iman olduğunu bilen mezkûr misafir ve hayat yolcusu, kendi nefsine dedi ki: “Haydi ileri! İmanın hadsiz mertebelerinden bir mertebe daha kazanmak için kâinatın heyet-i mecmuasına müracaat edip, o da ne diyor dinlemeliyiz, erkânından ve eczasından aldığımız dersleri tekmil ve tenvir etmeliyiz” diye, Kur’ân’dan aldığı geniş ve ihatalı bir dürbün ile baktı, gördü:

Bu kâinat o kadar manidar ve muntazamdır ki, mücessem bir kitab-ı Sübhanî ve cismanî bir Kur’ân-ı Rabbanî

1. Allah’tan başka hiçbir ilâh yoktur. O öyle bir Vacibü’l-Vücud ve Vahidü’l-Ehad’dir ki, melek ve ins ve cin taifelerinin makbulü ve mergubu olan ve bütün ayetleri her dakika kemal-i ihtiram ile nev-i insanın yüz milyonlarcasının dilleriyle okunan, saltanat-ı kudsiyesi asırlar ve devirler boyunca arzın ve kâinatın her tarafında devam eden, manevî ve nuranî hâkimiyeti on dört asırdır dünyanın yarısında ve insanlığın beşte biri üzerinde kemal-i ihtişam ile cari olan Kur’ân-ı Mu’cizülbeyan, Onun vahdet içindeki vücub-i vücuduna delâlet eder. Ve keza o kelâm-ı İlâhî, kudsî ve semavî surelerinin icmaı, nuranî ve İlâhî ayetlerin ittifakı, esrar ve envarının tevafuku, hakikatlerinin ve semerelerinin ve eserlerinin tetabuku ile, bilmüşahede ve’l-ayan, Allah’ın vahdet içindeki vücub-i vücuduna şahadet edip, ispat eder.

bîçare: çaresiz, zavallı.
cin: gözle görünmez, latif cismlerden ibaret yaratık.
cismanî: maddî ve cisimli olmak.
darağacı: idama mahkûm olanların asıldıkları sehpa, dâr.
dürbün: uzak gören, uzağı gösteren.
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli.
ecel: her canlının Allah tarafından takdir edilen ölüm vakti.
ecza: cüz’ler, parçalar, kısımlar.
erkân: rükünler, esaslar.
fânî: ölümlü, geçici.
hazine: zengin ve değerli kaynak.
heyet-i mecmua: bir şeyin teferruatına ve cüzlerine bakılmaksızın bütününün gösterdiği hâl ve manzara.
idam-ı ebedî: dirilmemek üzere yok oluş, ahiret inancı olmadığı için ölümü ebedî yokluğa gitmek olarak görme.
ihatalı: kuşatıcı.
iman: inanma, itikat.
ins: insan.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kemal-i ihtiram: saygı ve hürmetin son derecesi, tam ve mükemmel hürmet.
kemal-i ihtişam: ihtişamın debdebenin son derecesi.
kitab-ı Sübhânî: kusur ve noksanlardan uzak olan Cenab-ı Hakk’a ait kitap.
kıymettar: kıymetli, değerli.
Kur’ân-ı Rabbânî: Cenab-ı Hakkın terbiye ve idare edici hitabı olan Kur’ân.
levazımat: lüzumlu maddeler, ihtiyaç maddeleri.
makbul: kabul edilen, geçerli.
manidar: nükteli, ince manalı.
mergup: sevilip aranan, istenilen, beğenilen.
mertebe: derece, basamak.
muvakkat: geçici.
mücessem: tecessüm etmiş, cisimlenmiş.
mülk-i bâkî: daimî, kalıcı olan mülk; daima tasarruf altında bulunan mülk.
müracaat: başvurma, danışma.
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nev-i insan: insan çeşidi, insan cinsi.
saadet-i sermediye: ebedî saadet, sonsuz mutluluk.
saltanat-ı kudsiye: kudsi saltanat.
sermaye-i insaniye: insanın sermayesi, insana ait sermaye.
taife: takım, bölük, grup.
tekmil: tamamlama, kemâle erdirme.
Vacibü’l-Vücud: varlığı zaruri ve zati olan.
Vahidü’l-Ehad: var olan ve varlığı her şeyde tecelli eden.

ve müzeyyen bir saray-ı Samedânî ve muntazam bir şehr-i Rahmanî suretinde görünüyor. O kitabın bütün sureleri, ayetleri ve kelimatları, hatta harfleri ve babları ve fasılları ve sahifeleri ve satırları, umumunun her vakit manidarâne mahvüispatları ve hakîmâne tağyir ve tahvilleri, icma ile bir Alîm-i Külli Şey'in ve bir Kadîr-i Külli Şey'in ve bir Musannif'in, her şeyde her şeyi gören ve her şeyin her şeyi ile münasebetini bilen, riayet eden bir Nakkaş-ı Zülcelâl'in ve bir Kâtib-i Zülkemal'in vücudunu ve mevcudiyetini bilbedahe ifade ettikleri gibi, bütün erkân ve envaıyla ve ecza ve cüz'iyatıyla ve sekeneleri ve müştemilâtıyla ve varidat ve masarifatıyla ve onlarda maslahatkârâne tebdilleriyle ve hikmetperverâne tecditleriyle, bilittifak, hadsiz bir kudret ve nihayetsiz bir hikmetle iş gören âlî bir Ustanın ve misilsiz bir Sâniin mevcudiyetini ve vahdetini bildiriyorlar. Ve kâinatın azametine münasip iki büyük ve geniş hakikatin şahadetleri, kâinatın bu büyük şahadetini ispat ediyorlar.

• **Birinci Hakikat:** Usulüddin ve ilm-i kelâmın dâhî ulemasının ve hükema-i İslâmiyenin gördükleri ve hadsiz bürhanlarla ispat ettikleri hudus ve imkân hakikatleridir. Onlar demişler ki:

"Madem, âlemde ve her şeyde tagayyür ve tebeddül var, elbette fânîdir, hâdistir, kadim olamaz. Madem hâdistir, elbette onu ihdas eden bir Sâni var. Ve madem her şeyin zatında vücudî ve ademî bir sebep bulunmazsa müsavidir; elbette vacip ve ezelî olamaz. Ve madem muhal ve batıl olan devir ve teselsül ile birbirini icat etmek

ademî: yoklukla ilgili.
âlî: yüce, yüksek, ulu.
Alîm-i Külli Şey: her şeyi bilen ilim sahibi Allah.
azamet: büyüklük, ululuk.
bab: kitabın bölümlerinden her biri.
batıl: boş ve manasız olan, gerçeğe uymayan.
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak.
bilittifak: ittifakla, beraberce, elbirliğiyle.
bürhan: bir şeyi ispatlamak için kullanılan kesin delil.
cüz'iyat: parçaya ait olan şeyler.
dâhî: son derece zeki, anlayışlı, deha sahibi.
devir: dönüp dolaşma.
enva: çeşitler, türler, neviler.
ezelî: ezel ile ilgili, öncesiz, başlangıçsız.
fânî: ölümlü, geçici.
fasıl: kısım, bölüm.
hadis: sonradan meydana gelen.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek, esas.
hakîmâne: hikmetli bir şekilde.
hikmet: İlahî gaye, yüksek bilgi.
hikmetperverâne: her şeyde fayda ve gaye gözetir şekilde.
hudûs: yok iken var edilme.
hükema-i İslâmiye: İslam filozofları.
icat: vücuda getirme, yoktan var etme.
ihdas: yeniden bir şey yapma, ortaya koyma.
ilm-i kelâm: Cenab-ı Hakkın zat ve sıfatlarından, nübüvvet, haşir, kader gibi imana ait meselelerden İslâmî esaslar dairesinde delil ve bürhana dayalı olarak bahseden ilim.
kadim: ezelî, öncesiz.
Kadîr-i Külli Şey: her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi, Allah.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
Kâtib-i Zülkemal: kemal ve mükemmellik sahibi olan kâtip.
kelimat: kelimeler, sözler.
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
mahvüispat: ortadan kaldırma ve var etme.
manidarâne: manalı şekilde.
masarifat: masraflar, giderler.
maslahatkârâne: yerine göre uygun davranarak.
mevcudiyet: varlık.
misil: benzer, eş.
muhal: imkansız.
Musannif: her şeyi en güzel şekilde derleyip düzenleyen Allah.
münasebet: ilgi, alâka.
münasip: uygun.
müsavi: eşit.
müştemilât: şümulünde olan şeyler, içinde bulunanlar.
müzeyyen: ziynetlendirilmiş, süslü.
Nakkaş-ı Zülcelâl: her şeyi nakışlı ve süslü yaratan celâl sahibi Allah (c.c.).
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
riayet: uyma, tâbi olma.
Sâni: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
saray-ı Samedânî: Samed olan Cenab-ı Hakkın sarayı.
sekene: sakin olanlar, ikamet edenler, oturanlar.
şahadet: şahit olma, şahitlik.
şehr-i Rahmanî: Rahman olan Allah'ın şehri.
tagayyür: değişme, başkalaşma.
tağyir: başkalaştırma, değiştirme.
tahvil: değiştirme, döndürme.
tebdil: değiştirme, başka bir hale getirme.
tebeddül: başkalaşma, değişme.
tecdît: yenileme, tazeleme.
teselsül: zincirleme, silsile halinde birbirini takip etme.
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri.
umum: bütün, hepsi.
usulüddin: inanca dair meselelerden İslamî esaslar çerçevesinde bahseden kelam ilminin diğer adı.
vacip: zorunlu.
vahdet: bir ve tek olma.
varidat: gelirler.
vücudî: varlıkla ilgili, varlığa dair.
zat: azamet ve ululuk sahibi olan

mümkün olmadığı kat'î bürhanlarla ispat edilmiş; elbette öyle bir Vacibü'l-Vücud'un mevcudiyeti lâzımdır ki, naziri mümteni, misli muhal ve bütün maadası mümkün ve masivası mahlûku olacak."

Evet, hudus hakikati kâinatı istilâ etmiş, çoğunu göz görüyor; diğer kısmını akıl görüyor. Çünkü, gözümüzün önünde her sene güz mevsiminde öyle bir âlem vefat eder ki, her birisinin hadsiz efradı bulunan ve her biri zîhayat bir kâinat hükmünde olan yüz bin nev'î nebatat ve küçücük hayvanat o âlem ile beraber vefat ederler. Fakat o kadar intizam ile bir vefattır ki, haşir ve neşirlerine medar olan ve rahmet ve hikmetin mu'cizeleri, kudret ve ilmin harikaları bulunan çekirdekleri ve tohumları ve yumurtacıkları baharda yerlerinde bırakıp, defter-i a'mallerini ve gördükleri vazifelerin programlarını onların ellerine vererek, Hafîz-i Zülcelâl'in himayesi altında hikmetine emanet eder, sonra vefat ederler. Ve bahar mevsiminde, haşr-i azamın yüz bin misali ve numune ve delilleri hükmünde olarak, o vefat eden ağaçlar ve kökler ve bir kısım hayvancıklar, aynen ihya ve diriliyorlar. Ve bir kısmının dahi kendi yerlerinde emsalleri ve aynen onlara benzeyenleri icat ve ihya olunuyor. Ve geçen baharın mevcudatı, işledikleri amellerin ve vazifelerin sahifelerini ilânat gibi, neşredip, وَاِذَا الصُّحُفُ نُشِرَتْ [1] ayetinin bir misalini gösteriyorlar.

Hem, heyet-i mecmua cihetinde, her güzde ve her baharda büyük bir âlem vefat eder ve taze bir âlem

1. Amel defterleri açıldığında... (Tekvir Suresi: 10.)

amel: fiil, iş.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
cihet: yön.
defter-i a'mal: insanların işlediği ve yaptığı şeylerin kaydedildiği defter; amellerin defteri.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
efrat: fertler.
emsal: örnekler, benzerler.
güz: sonbahar.
Hafîz-i Zülcelâl: yaratıklarını belalardan, tehlikelerden koruyan büyüklük sahibi olan Allah.
harika: olağanüstü.
haşir: yeniden dirilip toplanmak, ikinci diriliş.
haşr-i azam: kıyamet koptuktan sonraki en büyük haşir, toplanma.
hayvanat: hayvanlar.
heyet-i mecmua: bir şeyin teferruatına ve cüzlerine bakılmaksızın bütününün gösterdiği hâl ve manzara.
hikmet: İlahî gaye, gizli sebep.
himaye: koruma, muhafaza etme.
hükmünde: değerinde, yerinde.
ihya: diriltme, hayat verme.
ilânât: ilânlar.
ilim: bilme, bilgi.
intizam: düzenlilik, düzgünlük.
istilâ: kaplama, yayılma.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
maada: başka, gayrı, geriye kalan.
mahlûk: yaratık, Allah tarafından yaratılmış olan.
masiva: Allah'tan başka bütün varlıklar.
medar: sebep, vesile.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahluklar.
misal: benzer, örnek.
misil: benzer.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların aciz kaldığı şey.
mümteni: imkansız, olamaz.
nazir: benzer, eş.
nebatat: bitkiler.
neşir: tekrar diriltilme.
neşretme: dağıtma, yayma, saçma.
nevi: çeşit, tür.
numune: örnek.
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek.
sahife: sayfa.
Vacibü'l-Vücud: varlığı zarurî ve zatî olan; varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezelî ve ebedî olan Allah (c.c.).
vazife: görev.
vefat: ölme.
zîhayat: hayat sahibi.

vücuda gelir. Ve o vefat ve hudus o kadar muntazam cereyan ediyor ve o vefat ve hudusta gayet intizam ve mizanla o kadar nevilerin vefiyatları ve hudusları oluyor ki, güya dünya öyle bir misafirhanedir ki, zîhayat kâinatlar ona misafir olurlar ve seyyah âlemler ve seyyar dünyalar ona gelirler, vazifelerini görürler, giderler.

İşte, bu dünyada böyle hayattar dünyaları ve vazifedar kâinatları kemal-i ilim ve hikmet ve mizanla ve muvazene ve intizam ve nizamla ihdas ve icat edip, Rabbanî maksatlarda ve İlâhî gayelerde ve Rahmanî hizmetlerde kadîrâne istimal ve rahîmâne istihdam eden bir Zat-ı Zülcelâl'in vücub-i vücudu ve hadsiz kudreti ve nihayetsiz hikmeti, bilbedahe, güneş gibi akıllara görünüyor. Hudus mesailini Risale-i Nur'a ve muhakkikîn-i kelâmiyenin kitaplarına havale ile o bahsi kapıyoruz.

Amma, imkân ciheti ise, o da kâinatı istilâ ve ihata etmiş. Çünkü, görüyoruz ki, her şey küllî ve cüz'î bulunsun, büyük ve küçük olsun, arştan ferşe, zerrattan seyyarata kadar her mevcut, mahsus bir zat ve muayyen bir suret ve mümtaz bir şahsiyet ve has sıfatlar ve hikmetli keyfiyetler ve maslahatlı cihazlar ile dünyaya gönderiliyor. Hâlbuki, o mahsus zata ve o mahiyete hadsiz imkânat içinde o hususiyeti vermek; hem, suretler adedince imkânlar ve ihtimaller içinde o nakışlı ve farikalı ve münasip o muayyen sureti giydirmek; hem, hemcinsinden olan eşhasın miktarınca imkânlar içinde çalkanan o mevcuda o lâyık şahsiyeti imtiyazla tahsis etmek; hem, sıfatların nevileri ve mertebeleri sayısınca imkânlar ve

âlem: varlık sınıflarından her biri.
arş: göğün en yüksek katı.
bahis: konu.
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak.
cereyan: akış, akıntı.
cihaz: aza, organ.
cüz'î: küçük, az.
eşhas: şahıslar, kimseler.
farika: fark eden, ayrı.
ferş: yeryüzü, zemin, dünya.
gaye: maksat, hedef.
gayet: son derece.
güya: sanki.
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma.
hayattar: canlı, yaşayan.
hemcins: aynı cinsten olan, bir cins.
hikmet: İlahî gaye, gizli sebep.
hususiyet: hususîlik, ayırıcı özellik.
icat: vücuda getirme, yoktan var etme.
ihata: kuşatma, içine alma.
ihdas: yeniden bir şey yapma, ortaya koyma.
ihtimal: olabilirlik.
İlâhî: Allah'la ilgili, Cenab-ı Hakka dair.
imkânat: imkânları olabilirlilikler, olması ve olmaması ihtimal dahilinde olanlar.
imtiyaz: fark, ayrıcalık, üstünlük.
intizam: düzenlilik, düzgünlük.
istihdam: bir hizmette kullanma, çalıştırma.
istimâl: kullanma.
Kadîrâne: her şeye gücü yeterek.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kemal-i ilim: ilmin mükemmelliği.
keyfiyet: bir şeyin nasıl olduğu, nitelik.
küllî: umumî, genel.
lâyık: uygun, yakışır, münasip.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, niteliği.
mahsus: bir şeye veya kişiye has olan.
maksat: gaye.
maslahat: ehemmiyetli iş, yerine göre icap eden iş, davranış.
mertebe: derece, basamak.
mesail: meseleler.
mevcut: var olan, bulunan, olan.
misafirhâne: misafirlerin kaldığı ev, geçici bekleme yeri.
mizan: ölçü.
muayyen: belirli.
muhakkikîn-i kelâmiye: kelam ilmiyle uğraşıp her şeyin aslını, esasını araştıran âlimler.
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzenli ve düzgün biçimde.
muvazene: denge.
mümtaz: ayrıcalılklı, seçkin.
nakış: işleme, süsleme.
nizam: düzgünlük, tertip.
Rabbanî: terbiye ve idare eden Cenab-ı Hak.
Rahîmâne: rahim olarak, merhamet ederek, merhametli olarak.
Rahmanî: bütün varlıkların rızıklarını münasip bir şekilde karşılayan Allah'a ait.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
seyyah: gezgin, gezici.
seyyar: bir yerde durmayan yer değiştiren gök cismi.
seyyarat: gezegenler.
sıfat: vasıf, nitelik.
suret: biçim, tarz, görünüş.
şahsiyet: değerli, yüksek kişilik.
tahsis: has kılma, ayırma.
vazife: görev.
vazifedar: vazifeli, vazifesi olan, iş gören.
vefiyat: ölümler, vefatlar.
vücub-i vücut: varlığı gerekli olmak, olmaması imkansız olmak, varlığı zarurî ve vacip olmak.
vücut: var olma, varlık.
Zat-ı Zülcelâl: sonsuz büyüklük ve haşmet sahibi olan zat, Allah.
zerrat: zerreler, atomlar.
zîhayat: hayat sahibi.

ihtimaller içinde şekilsiz ve mütereddit bulunan o masnua o has ve muvafık maslahatlı sıfatları yerleştirmek; hem, hadsiz yollar ve tarzlarda bulunması mümkün olması noktasında hadsiz imkânat ve ihtimalât içinde mütehayyir, sergerdan, hedefsiz o mahlûka, o hikmetli keyfiyetleri ve inayetli cihazları takmak ve teçhiz etmek, elbette küllî ve cüz'î bütün mümkinat adedince ve her mümkinin mezkûr mahiyet ve hüviyet, hey'et ve suret, sıfat ve vaziyetinin imkânatı adedince tahsis edici, tercih edici, tayin edici, ihdas edici bir Vacibü'l-Vücud'un vücub-i vücuduna ve hadsiz kudretine ve nihayetsiz hikmetine; ve hiçbir şey ve hiçbir şe'n Ondan gizlenmediğine ve hiçbir şey Ona ağır gelmediğine ve en büyük bir şey, en küçük bir şey gibi Ona kolay geldiğine ve bir baharı bir ağaç kadar ve bir ağacı bir çekirdek kadar sühuletle icat edebildiğine işaretler ve delâletler ve şahadetler, imkân hakikatinden çıkıp, kâinatın bu büyük şahadetinin bir kanadını teşkil ederler.

Kâinatın şahadetini, her iki kanadı ve iki hakikatiyle Risale-i Nur eczaları ve bilhassa Yirmi İkinci ve Otuz İkinci Sözler ve Yirminci ve Otuz Üçüncü Mektuplar tamamıyla ispat ve izah ettiklerinden, onlara havale ederek, bu pek uzun kıssayı kısa kestik.

• Kâinatın heyet-i mecmuasından gelen büyük ve küllî şahadetin ikinci kanadını ispat eden **İkinci Hakikat:** Bu mütemadiyen çalkanan inkılâplar ve tahavvülâtlar içinde vücudunu ve hizmetini ve zîhayat ise, hayatını muhafazaya ve vazifesini yerine getirmeye çalışan

masnu: sanatla yapılmış eşya, varlık.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan.
muhafaza: koruma.
muvafık: uygun, münasip.
mümkin: mümkün, olabilir olanlar, yaratılanlar.
mümkinat: yaratılanlar, mümkün olanlar, imkân dahilindekiler, olabilir şeyler.
mütehayyir: hayrete düşen, şaşıran.
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı.
mütereddit: tereddüt eden, kararsız.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sergerdan: başı dönen, başı dönmüş.
sühulet: kolaylık.
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık.
şe'n: iş.
tahavvülât: tahavvüller, değişmeler.
tahsis: has kılma, ayırma.
tarz: biçim, şekil.
tayin: belirleme, yerini belli etme.
teçhiz: cihazlama, donatma.
teşkil: vücut verme, şekillendirme.
Vacibü'l-Vücud: varlığı zarurî ve zatî olan; varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezelî ve ebedî olan Allah (c.c.).
vazife: görev.
vaziyet: durum.
vücub-i vücut: varlığı gerekli olmak, olmaması imkansız olmak, varlığı zarurî ve vacip olmak.
vücut: var olma, varlık.
zîhayat: hayat sahibi.

bilhassa: özellikle.
delâlet: delil olma, gösterme.
ecza: cüz'ler, parçalar, kısımlar.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek, esas.
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma.
hey'et: şekil, biçim, yapı.
heyet-i mecmua: bir şeyin teferruatına ve cüzlerine bakılmaksızın bütününün gösterdiği hâl ve manzara.
hikmet: İlahî gaye, yüksek bilgi.
hüviyet: benlik, kimlik.
icat: vücuda getirme, yoktan var etme.
ihdas: yeniden bir şey yapma, ortaya koyma.
ihtimalât: ihtimaller, olması mümkün olan şeyler.
imkân: mümkün olma, olabilirlik.
imkânat: imkânları olabilirlilikler, olması ve olmaması ihtimal dahilinde olanlar.
inayet: yardım, ihsan, lütuf.
inkılâp: bir halden başka bir hale geçme, değişme, dönüşme.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla, eksiksiz anlatma.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kıssa: anlatılan olay, hikaye.
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
küllî: umumî, genel.

mahlûkatta kuvvetlerinin bütün bütün haricinde bir teavün hakikati görünüyor.

Meselâ, unsurları zîhayatın imdadına, hususan bulutları nebatatın mededine ve nebatatı dahi hayvanatın yardımına; ve hayvanat ise, insanların muavenetine ve memelerin Kevser gibi sütleri yavruların beslenmelerine ve zîhayatların iktidarları haricindeki pek çok hacetleri ve erzakları umulmadık yerlerden onların ellerine verilmesi, hatta zerrat-ı taamiye dahi hüceyrat-ı bedeniyenin tamirine koşmaları gibi, teshir-i Rabbanî ile ve istihdam-ı Rahmanî ile hakikat-i teavünün pek çok misalleri doğrudan doğruya bütün kâinatı bir saray gibi idare eden bir Rabbülâlemîn'in umumî ve rahîmâne rububiyetini gösteriyorlar.

Evet, camit ve şuursuz ve şefkatsiz olan ve birbirine şefkatkârâne, şuurdarâne vaziyet gösteren muavenetçiler, elbette gayet Rahîm ve Hakîm bir Rabb-i Zülcelâl'in kuvvetiyle, rahmetiyle, emriyle yardıma koşturuluyorlar.

İşte, kâinatta cari olan teavün-i umumî; seyyarattan tâ zîhayatın âzâ ve cihazat ve zerrat-ı bedeniyesine kadar kemal-i intizamla cereyan eden muvazene-i amme ve muhafaza-i şamile; ve semavatın yaldızlı yüzünden ve zeminin ziynetli yüzünden tâ çiçeklerin süslü yüzlerine kadar kalem gezdiren tezyin; ve Kehkeşandan ve Manzume-i Şemsiye'den tâ mısır ve nar gibi meyvelere kadar hükmeden tanzim; ve güneş ve kamerden ve unsurlardan ve bulutlardan tâ bal arılarına kadar memuriyet veren tavzif gibi pek büyük hakikatlerin büyüklükleri

aza: organlar, uzuvlar.
camit: ruhsuz, cansız.
cari: cereyan eden, akan, işleyen.
cereyan: akış, akıntı.
cihazat: cihazlar, uzuvlar, organlar.
erzak: yiyecek, içecek, azıklar.
gayet: son derece.
hacet: ihtiyaç.
hakikat-ı teavün: yardımlaşma, birbirinin yardımına koşma gerçeği.
Hakîm: her şeyi bir maksatla uygun ve hikmetle yaratan, hikmet sahibi Allah.
hariç: bir şeyin dışı, dışarısı, dışta kalan.
hayvânât: hayvanlar.
hususan: bilhassa, özellikle.
hüceyrat-ı bedeniye: bedene ait hücreler.
hükmetme: hakim olma, işleme.
iktidar: güç yetme, yapabilme, bir işi gerçekleştirmek için gereken kuvvet.
imdat: yardım.
istihdam-ı Rahmanî: çok şefkatli ve merhametli olan Cenab-ı Hakkın çalıştırması, hizmet ettirmesi.
kamer: Ay.
Kehkeşan: samanyolu.
kemal-i intizam: intizamın mükemmel oluşu, tam ve eksiksiz düzen.
Kevser: Cennette bulunan bir akarsu.
kuvvet: güç, kudret.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.
Manzume-i Şemsiye: güneş ile ona bağlı olan seyyareler, güneş sistemi.
medet: inayet, yardım, imdat.
memuriyet: memurluk, memur olma hâli.
meselâ: örneğin.
misal: örnek.
muavenet: yardım.
muhafaza-i şamile: her şeyi içine alan koruma.
muvazene-i âmme: umumî, genel denge.
nebatat: bitkiler.
Rabb-i Zülcelâl: celâl sahibi olan ve her şeyi terbiye eden Allah.
Rabbülâlemîn: âlemlerin Rabbi, bütün âlemleri idare ve terbiye eden Allah.
Rahîm: merhamet eden, çok merhametli olan, esirgeyen, koruyan, acıyan Allah.
rahîmâne: rahim olarak, merhamet ederek, merhametli olarak.
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek.
rububiyet: Cenab-ı Hakk'ın her zaman, her yerde, her mahluka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onu terbiye etmesi ve idaresi altında bulundurma vasfı.
semavat: semalar, gökler.
seyyarat: gezegenler.
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, içten ve karşılıksız merhamet.
şefkatkârâne: şefkatli ve merhametli bir şekilde.
şuurdarâne: şuura dayalı olarak, şuurlu bir şekilde.
şuursuz: idraksiz, bilgisiz.
tanzim: düzenleme, sıralama, tertipleme.
tavzif: vazifelendirme, görevlendirme.
teavün: yardımlaşma, birbirine yardım etme.
teavün-i umumî: genel yardımlaşma.
teshir-i Rabbanî: Rabbin eşyaya boyun eğdirmesi.
tezyin: süsleme, ziynetlendirme.
umumî: herkesle ilgili, genel.
unsur: madde, esas, kök.
vaziyet: durum.
yaldız: eşyaya altın ve gümüş görüntüsü vermek için yapılan süs.
zemin: yeryüzü.
zerrat-ı bedeniye: beden zerreleri.
zerrat-ı taamiye: yiyecek zerreleri, yemek tanecikleri.
ziynet: süs, bezek.

nispetindeki şahadetleri, kâinatın şahadetinin ikinci kanadını ispat ve teşkil ederler.

Madem Risale-i Nur bu büyük şahadeti ispat ve izah etmiş, biz burada bu kısacık işaretle iktifa ederiz. İşte, dünya seyyahının kâinattan aldığı ders-i imanîye kısa bir işaret olarak, *Birinci Makamın On Sekizinci Mertebesinde* böyle,

لَٓا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ الْمُمْتَنِعُ نَظٖيرُهُ الْمُمْكِنُ كُلُّ مَا سِوَاهُ
اَلْوَاحِدُ الْاَحَدُ الَّذٖى دَلَّ عَلٰى وُجُوبِ وُجُودِهٖ فٖى وَحْدَتِهٖ هٰذِهِ
الْكَائِنَاتُ الْكِتَابُ الْكَبٖيرُ الْمُجَسَّمُ وَالْقُرْاٰنُ الْجِسْمَانِىُّ الْمُعَظَّمُ
وَالْقَصْرُ الْمُزَيَّنُ الْمُنَظَّمُ وَالْبَلَدُ الْمُحْتَشَمُ الْمُنْتَظَمُ بِاِجْمَاعِ سُوَرِهٖ
وَاٰيَاتِهٖ وَكَلِمَاتِهٖ وَحُرُوفِهٖ وَاَبْوَابِهٖ وَفُصُولِهٖ وَصُحُفِهٖ وَسُطُورِهٖ
وَاتِّفَاقِ اَرْكَانِهٖ وَاَنْوَاعِهٖ وَاَجْزَٓائِهٖ وَجُزْئِيَّاتِهٖ وَسَكَنَتِهٖ وَمُشْتَمَلَاتِهٖ
وَوَارِدَاتِهٖ وَمَصَارِفِهٖ بِشَهَادَةِ عَظَمَةِ اِحَاطَةِ حَقٖيقَةِ الْحُدُوثِ
وَالتَّغَيُّرِ وَالْاِمْكَانِ بِاِجْمَاعِ جَمٖيعِ عُلَمَٓاءِ عِلْمِ الْكَلَامِ وَبِشَهَادَةِ
حَقٖيقَةِ تَبْدٖيلِ صُورَتِهٖ وَمُشْتَمَلَاتِهٖ بِالْحِكْمَةِ وَالْاِنْتِظَامِ وَتَجْدٖيدِ
حُرُوفِهٖ وَكَلِمَاتِهٖ بِالنِّظَامِ وَالْمٖيزَانِ وَبِشَادَةِ عَظَمَةِ اِحَاطَةِ حَقٖيقَةِ
التَّعَاوُنِ وَالتَّجَاوُبِ وَالتَّسَانُدِ وَالتَّدَاخُلِ وَالْمُوَازَنَةِ وَالْمُحَافَظَةِ
فٖى مَوْجُودَاتِهٖ بِالْمُشَاهَدَةِ وَالْعِيَانِ ❁ [1]

denilmiştir.

1. Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. O öyle bir naziri ve mümteni ve bütün masivası mümkin olan Vacibü'l-Vücud'dur ki; surelerinin ve ayetlerinin ve kelimelerinin, harflerinin, bablarının, fasıllarının, sayfalarının ve müştemilâtının icmaıyla; erkânının ve envaının ve eczasının ve cüz'iyatının, sekenelerinin ve müştemilâtının varidat ve masarifinin ittifakıyla; bütün ilm-i kelâm âlimlerinin birleştikleri büyük ve ihatalı hudus, tagayyür ve imkân hakikatlerinin şahadetiyle, suret ve müştemilâtının hikmet ve intizamla tebdili hakikatinin şahadetiyle, kelimelerinin ve harflerinin intizam ve mizan içinde yenilenmesi hakikatinin şahadetiyle mevcudatındaki bilmüşahede ve'l-ayan görünen büyük ve ihatalı teavün, tecavüp, tesanüt, tedahül, muvazene ve muhafaza hakikatlerinin şahadetiyle büyük ve mücessem bir kitap, cismanî ve muazzam bir Kur'an, müzeyyen ve munazzam bir saray, muhteşem ve muntazam bir şehir olan kâinat, Onun vücub-i vücuduna ve vahdetine delâlet eder.

ders-i imanî: imana dair verilen ders.
fasıl: kısım, bölüm.
hikmet: İlahî gaye, yüksek bilgi.
icma: fikir birliği etme, görüş birliğine varma.
ihata: kuşatma, içine alma.
iktifa etme: yeterli bulma, kâfi görme, yetinme.
ilm-i kelâm: Cenab-ı Hakkın zat ve sıfatlarından, nübüvvet, haşir, kader gibi imana ait meselelerden İslâmî esaslar dairesinde delil ve bürhana dayalı olarak bahseden ilim.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
mertebe: derece, basamak.
munazzam: tanzim olunmuş, düzen verilmiş, düzenli.
muvazene: denge.
mücessem: tecessüm etmiş, cisimlenmiş.
müştemilât: şümulünde olan .
nazir: benzer, eş.
nispet: oran, ölçü.
sekene: sakin olanlar, ikamet edenler, oturanlar.
seyyah: gezgin, yolcu.
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık.
teavün: yardımlaşma, birbirine yardım etme.
tagayyür: değişme, başkalaşma.
tesanüt: dayanışma, birbirine dayanma, birbirinden destek alma, omuzdaşlık.
teşkil: vücut verme, şekillendirme.
Vacibü'l-Vücud: varlığı zaruri ve zati olan.
Vahidü'l-Ehad: var olan ve varlığı her şeyde tecelli eden.
varidat: gelirler

Sonra, dünyaya gelen ve Dünyanın Yaratanı'nı arayan ve on sekiz adet mertebelerden çıkan ve arş-ı hakikate yetişen bir mirac-ı imanî ile gaibâne marifetten hâzırâne ve muhatabâne bir makama terakki eden meraklı ve müştak yolcu adam, kendi ruhuna dedi ki:

Fatiha-i Şerife'de, başından tâ [1] اِيَّاكَ kelimesine kadar gaibâne methüsena ile bir huzur gelip اِيَّاكَ hitabına çıkılması gibi, biz dahi doğrudan doğruya gaibâne aramayı bırakıp, aradığımızı aradığımızdan sormalıyız. Her şeyi gösteren güneşi güneşten sormak gerektir.

Evet, her şeyi gösteren, kendini her şeyden ziyade gösterir. Öyle ise şemsin şuaatı ile onu görmek ve tanımak gibi, Hâlık'ımızın Esma-i Hüsnasıyla ve Sıfât-ı Kudsiyesiyle Onu, kabiliyetimizin nispetinde tanımaya çalışabiliriz. Bu maksadın hadsiz yollarından iki yolu ve o iki yolun hadsiz mertebelerinden iki mertebeyi ve o iki mertebenin pek çok hakikatlerinden ve pek çok uzun tafsilâtından yalnız iki hakikati icmal ve ihtisar ile bu risalede beyan edeceğiz.

• *Birinci Hakikat*: Bilmüşahede gözümüzle görünen ve muhit ve daimî ve muntazam ve dehşetli ve semavî ve arzî olan bütün mevcudatı çeviren ve tebdil ve tecdit eden ve kâinatı kaplayan faaliyet-i müstevliye hakikati görünmesi ve o her cihetle hikmetmedar faaliyet hakikatinin içinde tezahür-i rububiyet hakikatinin bilbedahe

1. Ancak Sana... (Fatiha Suresi: 5.)

arş-ı hakikat: hakikat arşı.
arzî: dünyaya ait, dünya ile ilgili.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak.
bilmüşahede: görerek, bizzat şahit olarak.
bilmüşahede ve'l-ayan: ap açık, şahit olur gibi ve gözle görünürcesine.
cihet: yan, yön, taraf.
delâlet: delil olma, gösterme.
enva: çeşitler, türler, neviler.
erkân: rükünler, esaslar.
Esma-i Hüsna: Allah'ın adları, Allah'ın doksan dokuz güzel ismi.
faaliyet-i müstevliye: her tarafa yayılan, istilâ eden faaliyet.
gaibâne: görünmeden, hazırda görünmeksizin.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek, bir şeyin aslı, esası.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı; Allah.
hazırâne: hazırcasına; karşısında bulunup, görünürcesine.
hikmetmedar: hikmetli.
hitap: söz söyleme, topluluğa veya birisine karşı konuşma.
icmal: kısaltma, özetleme.
ihtisar: sözü ve yazıyı kısaltma, özetleme.
ilâh: kendisine ibadet edinilen tapınılan Mabud, Allah.
ittifak: birleşme, fikir birliği etme.
kabiliyet: istidat, yetenek.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
marifet: bilme, derin bilgi.
methüsena: methedip övmek.
mertebe: derece, basamak.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahluklar.
mizan: ölçü.
muazzam: çok büyük, ulu, yüce.
muhafaza: koruma.
muhatabâne: kendisine hitap olunurcasına.
muhit: ihata eden, kuşatıcı.
muhteşem: haşmetli, yüce.
munazzam: tanzim olunmuş, düzen verilmiş, düzenli.
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzenli ve düzgün biçimde.
muvazene: denge.
mücessem: tecessüm etmiş, cisimlenmiş.
mümkin: mümkün, olabilir olanlar, yaratılanlar.
mümteni: imkansız, olamaz.
müştak: arzulu, fazla istekli, iştiyak gösteren.
müştemilât: şümulünde olan şeyler, içinde bulunanlar.
müzeyyen: ziynetlendirilmiş, süslü.
nazir: benzer, eş.
nispet: oran, ölçü.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
semavî: semaya ait, gökten gelen.
Sıfât-ı Kudsiye: Allah'ın mukaddes sıfatları.
suret: biçim, tarz, görünüş.
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık.
şems: güneş.
şuaat: şualar, ışınlar, parıltılar.
tafsilât: tafsiller, açıklamalar, izahlar.
tagayyür: değişme, başkalaşma.
teavün: yardımlaşma, birbirine yardım etme.
tebdil: değiştirme, başka bir hale getirme.
tecavüp: cevaplaşma, karşılıklı cevap verme.
tecdit: yenileme, tazeleme.
terakki: yükselme, ilerleme.
tezahür-i rububiyet: Cenab-ı Hakkın terbiye, tedbir ve idare ediciliğinin ortaya çıkması, görünmesi.
vahdet: bir ve tek olma.
varidat: gelirler.
vücub-i vücut: varlığı gerekli olmak, olmaması imkansız olmak, varlığı zarurî ve vacip olmak.
ziyade: çok, fazla

hissedilmesi ve o her cihetle rahmetfeşan tezahür-i rububiyet hakikatinin içinde, tebarüz-i ulûhiyet hakikati bizzarure bilinmiş olmasıdır.

İşte, bu hâkimâne ve hakîmâne faaliyet-i daimeden ve perdesinin arkasında bir fail-i *Kadîr* ve *Alîm*'in ef'ali görünür gibi hissedilir. Ve bu mürebbiyâne ve müdebbirâne ef'al-i Rabbaniyeden ve perdesinin arkasından her şeyde cilveleri bulunan esma-i İlâhiye hissedilir derecesinde bedahetle bilinir. Ve bu celâldarâne ve cemalperverâne cilvelenen Esma-i Hüsnadan ve perdesinin arkasında sıfat-ı seb'a-i kudsiyenin, ilmelyakin, belki aynelyakin, belki hakkalyakin derecesinde vücutları ve tahakkukları anlaşılır. Ve bu yedi kudsî sıfatın dahi, bütün masnuatın şahadetiyle, hem hayattarâne, hem kadîrâne, hem alîmâne, hem semiâne, hem basîrâne, hem müridâne, hem mütekellimâne nihayetsiz bir surette tecellileri ile bilbedahe ve bizzarure ve biilmelyakin bir mevsuf-i Vacibü'l-Vücud'un ve bir müsemma-i Vahid-i Ehad'in ve bir fail-i Ferd-i Samed'in mevcudiyeti güneşten daha zahir, daha parlak bir tarzda kalpteki iman gözüne görünür gibi kat'î bilinir. Çünkü, güzel ve manidar bir kitap ve muntazam bir hane, bedahetle, yazmak ve yapmak fiillerini; ve güzel yazmak ve intizamlı yapmak fiilleri dahi, bedahetle, yazıcı ve dülger namlarını; yazıcı ve dülger ünvanları ise, bedahetle, kitabet ve dülgerlik sanatlarını ve sıfatlarını; ve bu sanat ve sıfatlar, bedahetle, her hâlde bir zatı istilzam eder ki, mevsuf ve sâni ve müsemma ve fail olsun. Failsiz bir fiil ve müsemmasız

alîmâne: her şeyi en iyi bilen Allah'a yaraşır şekilde.
aynelyakin: gözle görür derecede inanma; bir şeyi görerek ve seyrederek bilme.
basîrâne: görerek, bilerek, basiret sahibine yakışır şekilde.
bedahet: açıklık, aşikâr, ispata ihtiyaç olmayacak derecede açıklık.
biilmelyakin: bir şeyi ilimle ve bazı işaretleriyle bilerek, hakikati kesin bir tarzda bilme.
bizzarure: zarurî olarak, ister istemez, mecburen.
celâldarâne: celalli bir şekilde, haşmetlice, büyüklük sahibine yakışır.
cemalperverâne: güzelliği severcesine.
cilve: tecelli, görüntü.
dülger: marangoz, yapı ustası.
ef'al: fiiller, işler.
ef'al-i Rabbaniye: Allah'ın kendi Zatına mahsus ve Rab isminin tecellisi olan fiilleri.
esma-i İlâhiye: Allah'ın isimleri.
faaliyet-i daime: sürekli ve devamlı olan faaliyet.
fail: özne, fiili yapan veya âmil olan unsur.
fail-i Alîm: her şeyi hakkıyla bilen ve sürekli faaliyette olan Allah.
fail-i Ferd-i Samed: hiç bir şeye muhtaç olmadan tek başına her şeyi yapan; Allah.
fail-i Kadîr: her şeye gücü yeten, kudret sahibi olan fâil, Allah (c.c.).
fiil: iş, hareket.
hâkimâne: hükmedercesine.
hakîmâne: hikmetli bir şekilde.
hakkalyakin: bir şeyi yaşayarak, içine girerek, doğruluğundan şüpheye asla yer bırakmayacak biçimde kesin olarak bilme.
hayattarâne: canlı bir şekilde, hayat sahibi olarak.
ilmelyakin: ilim yoluyla kesin olarak bilme.
iman: inanma, itikat.
intizam: düzenlilik, düzgünlük.
istilzam: gerektirme.
kadîrâne: her şeye gücü yeterek.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
kitabet: yazı yazma.
kudsî: mukaddes, yüce.
manidar: nükteli, ince manalı.
masnuat: sanatla yapılmış şeyler.
mevcudiyet: mevcut olma, varlık.
mevsuf: vasıflanmış, nitelenmiş.
mevsuf-i Vacibü'l-Vücud: varlığı gerekli olan, yokluğu asla düşünülmemekle vasıflanan.
müdebbirâne: müdebbir olana yakışır şekilde, tedbirlice.
mürebbiyâne: terbiye edecek şekilde, eğiterek.
müridâne: irade ederek, isteyerek.
müsemma: isimlendirilmiş, ad verilmiş.
müsemma-i Vahid-i Ehad: zat ve sıfatlarıyla Vahid-i Ehad (Bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden Allah) olarak isimlendirilen Cenab-ı Hak.
mütekellimâne: konuşur gibi, konuşmak suretiyle.
nam: ad, isim, lakap.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
rahmetfeşan: rahmet saçan, rahmet fışkırtan.
Sâni: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
semiâne: işitircesine, işitir gibi.
sıfat: vasıf, nitelik.
sıfat-ı seb'a-i kudsiye: yedi kudsî sıfat.
suret: biçim, tarz, görünüş.
tahakkuk: gerçekleşme, delil ile ispat edilme, kesinleşme.
tarz: biçim, şekil, suret.
tebarüz-i ulûhiyet: ulûhiyetin görünmesi, belli olması; Cenab-ı Hakkın ilâh olduğuna delâlet eden kâinat ve mahlûkat üzerinde görünen faaliyetler.
tecelli: belirme, bilinme, görünme.
ünvan: ad, isim, lâkap.
vücut: var olma, varlık.
zahir: açık, âşikar.
zat: azamet ve ululuk sahibi olan

bir isim mümkün olmadığı gibi, mevsufsuz bir sıfat, sanatkârsız bir sanat dahi mümkün değildir.

İşte bu hakikat ve kaideye binaen, bu kâinat, bütün mevcudatıyla beraber, kaderin kalemiyle yazılmış, kudretin çekiciyle yapılmış manidar hadsiz kitaplar, mektuplar, nihayetsiz binalar ve saraylar hükmünde, her biri binler vecihle ve beraber hadsiz vücuh ile Rabbanî ve Rahmanî nihayetsiz fiilleri ve o fiillerin menşeleri olan bin bir esma-i İlâhiyenin hadsiz cilveleriyle ve o güzel isimlerin menbaı olan yedi sıfât-ı Sübhaniyenin nihayetsiz tecellileriyle, o yedi muhit ve kudsî sıfatların madeni ve mevsufu olan ezelî ve ebedî bir Zat-ı Zülcelâl'in vücub-i vücuduna ve vahdetine hadsiz işaretler ve nihayetsiz şahadetler ettikleri gibi; bütün o mevcudatta bulunan bütün hüsünler, cemaller, kıymetler, kemaller dahi, ef'al-i Rabbaniyenin ve esma-i İlâhiyenin ve sıfât-ı Samedâniyenin ve şuunat-ı Sübhaniyenin, kendilerine lâyık ve muvafık kudsî cemallerine ve kemallerine ve hepsi birden Zat-ı Akdes'in kudsî cemaline ve kemaline bedahetle şahadet ederler.

İşte, faaliyet hakikati içinde tezahür eden rububiyet hakikati ilim ve hikmetle halk ve icat ve sun' ve ibda, nizam ve mizan ile takdir ve tasvir ve tedbir ve tedvir, kasıt ve irade ile tahvil ve tebdil, tenzil ve tekmil, şefkat ve rahmetle it'am ve in'am ve ikram ve ihsan gibi şuunatıyla ve tasarrufatıyla kendini gösterir ve tanıttırır.

binaen: -den dolayı, bu sebepten.
cemal: güzellik.
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli.
ezelî: ezel ile ilgili, öncesiz, başlangıçsız.
halk: yaratma, yaratış.
hikmet: İlahî gaye, gizli sebep.
hükmünde: değerinde, yerinde.
hüsün: güzellik.
ibda: örneksiz olarak, eşsiz şekilde yaratma.
icat: vücuda getirme, yoktan var etme.
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf.
ikram: bağış, ihsan, bir şey sunma.
ilim: bilme, bilgi.
in'am: nimetlendirme, ihsan etme.
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda için olan iktidar, güç.
it'am: yemek verme.
kader: Cenab-ı Hakkın takdir ve tayin etmesi.
kaide: kural, esas, düstur.
kast: bir işi bile bile, isteyerek yapma.
kemal: olgunluk, mükemmellik, kusursuz, tam ve eksiksiz olma.
kıymet: değer.
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
lâyık: uygun, yakışır, münasip.
maden: asıl, esas, kaynak.
menba: kaynak.
menşe: esas, kaynak.
muvafık: uygun, münasip.
nizam: düzgünlük, tertip.
Rabbanî: terbiye ve idare eden Cenab-ı Hak.
Rahmanî: bütün varlıkların rızıklarını münasip bir şekilde karşılayan Allah'a ait.
rahmet: şefkat etmek, merhamet etmek, esirgemek.
rububiyet: Cenab-ı Hakk'ın her zaman, her yerde, her mahluka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onu terbiye etmesi ve idaresi altında bulundurma vasfı.
sanatkâr: sanatçı, usta.
sıfât-ı Samedaniye: Samed olan; her şey kendisine muhtaç iken zatı hiç bir şeye muhtaç olmayan Allah'ın sıfatları.
sıfât-ı Sübhaniye: her türlü kusur ve noksandan uzak olan, tesbih edilen Cenab-ı Allah'ın sıfatı.
sun': yapış, yapma.
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, içten ve karşılıksız merhamet.
şuunat: işler.
şuunat-ı Sübhaniye: süphan olan Allah'ın işleri, her türlü kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın işleri.
tahvil: bir halden başka bir hale getirme, değiştirme, dönüştürme.
takdir: kıymet verme, ölçme.
tasarrufat: tasarruflar, idare etmeler.
tasvir: resmini yapma.
tedbir: idare etme, çekip çevirme.
tedvir: çekip çevirme, idare etme.
tekmil: tamamlama, kemâle erdirme.
tenzil: indirme, peyderpey, yavaş yavaş indirme.
tezahür: görünme, belirme, ortaya çıkma.
vecih: cihet, yön.
vücuh: tarzlar.
Zat-ı Akdes: en mukaddes zat, her türlü kusur ve noksandan uzak ve pak olan zat; Allah.
Zat-ı Zülcelâl: sonsuz büyüklük ve haşmet sahibi olan zat, Allah.

Ve tezahür-i rububiyet hakikati içinde bedahetle hissedilen ve bulunan ulûhiyetin tebarüz hakikati dahi, Esma-i Hüsnanın rahîmâne ve kerîmâne cilveleriyle ve yedi Sıfât-ı Sübutiye olan *hayat, ilim, kudret, irade, sem'*, *basar* ve *kelâm* sıfatlarının celâlli ve cemalli tecellileriyle kendini tanıttırır, bildirir.

Evet, nasıl ki kelâm sıfatı vahiyler ve ilhamlar ile Zat-ı Akdes'i tanıttırır; öyle de, kudret sıfatı dahi mücessem kelimeleri hükmünde olan sanatlı eserleriyle o Zat-ı Akdes'i bildirir ve kâinatı baştan başa bir Furkan-ı cismanî mahiyetinde gösterip, bir Kadîr-i Zülcelâl'i tavsif ve tarif eder.

Ve ilim sıfatı dahi hikmetli, intizamlı, mizanlı olan bütün masnuat miktarınca ve ilim ile idare ve tedbir ve tezyin ve temyiz edilen bütün mahlûkat adedince, mevsufları olan bir tek Zat-ı Akdes'i bildirir.

Ve hayat sıfatı ise, kudreti bildiren bütün eserler ve ilmin vücudunu bildiren bütün intizamlı ve hikmetli ve mizanlı ve ziynetli suretler, hâller ve sair sıfatları bildiren bütün deliller, sıfat-ı hayatın delilleriyle beraber, hayat sıfatının tahakkukuna delâlet ettikleri gibi, hayat dahi bütün o delilleriyle âyineleri olan bütün zîhayatları şahit göstererek, Zat-ı Hayy-ı Kayyum'u bildirir.

Ve kâinatı, serbeser her vakit taze taze ve ayrı ayrı cilveleri ve nakışları göstermek için daima değişen ve tazelenen ve hadsiz âyinelerden terekküp eden bir âyine-i ekber suretine çevirir. Ve bu kıyasla görmek ve işitmek,

âyine: ayna.
âyine-i ekber: en büyük ayna.
basar: Allah'ın kendi şanına lâyık bir tarzda görme sıfatı.
bedahet: açıklık, aşikâr, ispata ihtiyaç olmayacak derecede açıklık.
celâl: nihayet derecede büyüklük, azamet, ululuk.
cemal: güzellik.
cilve: tecelli, görüntü.
delâlet: delil olma, gösterme.
delil: kanıt, burhan.
Esma-i Hüsna: Allah'ın adları, Allah'ın doksan dokuz güzel ismi.
Furkan-ı cismanî: cisim hâline gelmiş hakkı batıldan ayıran Kur'ân.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek, esas.
hikmet: İlahî gaye, gizli sebep.
hükmünde: değerinde, yerinde.
idare: bir işi yürütme, çekip çevirme.
ilham: belli bilgi vasıtalarına başvurmadan Allah tarafından insanın kalbine veya zihnine indirilen mana.
ilim: bilme, bilgi.
intizam: düzenlilik, düzgünlük.
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda için olan iktidar, güç.
Kadîr-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük, haşmet ve kudret sahibi, Allah.
kelâm: söz, konuşma, nutuk.
kerîmâne: kerîmce, cömertçe, bol ihsan ve ikram ile.
kıyas: karşılaştırma, oranlama.
kudret: Allah'ın bütün varlığı çevreleyen ezelî kuvveti.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, niteliği.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.
masnuat: sanatla yapılmış şeyler.
mevsuf: vasıflanmış, nitelenmiş.
mizan: ölçü.
mücessem: tecessüm etmiş, cisimlenmiş.
nakış: işleme, süsleme.
rahîmâne: rahim olarak, merhamet ederek, merhametli olarak.
sair: diğer, başka, öteki.
sem': işitme.
serbeser: baştan başa, tamamıyla büsbütün.
sıfat: vasıf, nitelik.
sıfât: vasflar, nitelikler.
sıfat-ı hayat: hayat sıfatı.
Sıfât-ı Sübutiye: Allah'ın subutî sıfatları; hayat, ilim, semi', basar, irade, kudret, kelâm, tekvin.
suret: biçim, tarz, görünüş.
tahakkuk: gerçekleşme, delil ile ispat edilme, kesinleşme.
tarif: bir şeyi bütün vasıflarını içine alacak şekilde anlatma.
tavsif: vasıflandırma, bir şeyin iç yüzü ve özelliklerini anlatma.
tebarüz: belli olma, görünme, bariz hale gelme.
tecelli: belirme, bilinme, görünme.
tedbir: idare etme, çekip çevirme.
temyiz: ayırma, dikkatle ayırma.
terekküp: karışıp birleşme, birden fazla şeyin birleşmesinden oluşma.
tezahür-i rububiyet: Cenab-ı Hakkın terbiye, tedbir ve idare ediciliğinin ortaya çıkması, görünmesi.
tezyin: süsleme, ziynetlendirme.
ulûhiyet: ilahlık, Allah'ın hakimiyeti ile kainattaki her şeyi kendisine ibadet ve itaat ettirmesi.
vahiy: Cenab-ı Hakkın dilediği hükümleri, sırları ve hakikatleri peygamberlere bildirmesi.
vücut: var olma, varlık.
Zat-ı Akdes: en mukaddes zat, her türlü kusur ve noksandan uzak ve pak olan zat; Allah.
Zat-ı Hayy-ı Kayyum: varlığı, diriliği her an için olup gökleri ve yerleri her an için tutan; her şeye, her hususta iktidarı yeten zat, Allah.
zîhayat: hayat sahibi.
ziynet: süs, bezek.

ihtiyar etmek ve konuşmak sıfatları dahi, her biri birer kâinat kadar Zat-ı Akdes'i bildirir, tanıttırır.

Hem o sıfatlar, Zat-ı Zülcelâl'in vücuduna delâlet ettikleri gibi, hayatın vücuduna ve tahakkukuna ve o Zatın hayattar ve diri olduğuna dahi bedahetle delâlet ederler. Çünkü, bilmek hayatın alâmeti, işitmek dirilik emaresi, görmek dirilere mahsus, irade hayat ile olabilir. İhtiyarî iktidar zîhayatlarda bulunur; tekellüm ise, bilen dirilerin işidir.

İşte, bu noktalardan anlaşılır ki, hayat sıfatının yedi defa kâinat kadar delilleri ve kendi vücudunu ve mevsufun vücudunu bildiren bürhanları vardır ki, bütün sıfatların esası ve menbaı ve İsm-i Azamın mastarı ve medarı olmuştur. Risale-i Nur, bu birinci hakikati kuvvetli bürhanlar ile ispat ve bir derece izah ettiğinden, bu denizden, bu mezkûr katre ile şimdilik iktifa ediyoruz.

• *İkinci Hakikat*: Sıfat-ı kelâmdan gelen tekellüm-i İlâhîdir.

لَوْ كَانَ الْبَحْرُ مِدَادًا لِكَلِمَاتِ رَبّى [1] ayetinin sırrıyla, kelâm-ı İlâhî nihayetsizdir. Bir zatın vücudunu bildiren en zahir alâmet, konuşmasıdır. Demek bu hakikat, nihayetsiz bir surette Mütekellim-i Ezelî'nin mevcudiyetine ve vahdetine şahadet eder.

Bu hakikatin iki kuvvetli şahadeti, bu risalenin On Dördüncü ve On Beşinci Mertebelerinde beyan edilen vahiyler ve ilhamlar cihetiyle; ve geniş bir şahadeti dahi

1. Rabbimin sözlerini yazmak için bütün denizler mürekkep olsa... (Kehf Suresi: 109.)

alâmet: belirti, işaret, iz.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
bürhan: bir şeyi ispatlamak için kullanılan kesin delil.
cihet: yön.
emare: alâmet, belirti, nişan.
hayattar: canlı, yaşayan.
ihtiyar: irade, tercih.
İhtiyarî: kendi isteğiyle, seçerek.
iktidar: güç, idareyi elinde bulundurma.
iktifa etme: yeterli bulma, kâfi görme, yetinme.
İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla, eksiksiz anlatma.
katre: damla.
kelâm-ı İlâhî: Allah kelâmı, Allah'ın konuşması, Allah'a ait söz.
mahsus: bir şeye veya kişiye has olan.
mastar: kaynak, bir şeyin çıktığı yer.
medar: sebep, vesile.
menba: kaynak.
mevcudiyet: mevcut olma, varlık.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan.
Mütekellim-i Ezelî: ezelden beri konuşma sıfatına sahip olan Allah.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sıfat-ı kelâm: kelâm sıfatı; Cenab-ı Hakkın kendi zatına mahsus olarak konuşma sıfatı.
sır: gizli hakikat.
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık.
tekellüm: söyleme, konuşma.
tekellüm-i İlâhî: Allah'ın kulları ile (vahiy yoluyla) konuşması.
vahdet: birlik ve teklik.
zahir: açık, âşikar.
zat: azamet ve ululuk sahibi olan.
Zat-ı Zülcelâl: sonsuz büyüklük ve haşmet sahibi olan zat, Allah.

Onuncu Mertebesinde işaret edilen kütüb-i mukaddese-i semaviye cihetiyle; ve çok parlak ve cami bir diğer şahadeti dahi On Yedinci Mertebesinde Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan cihetiyle geldiğinden, bu hakikatin beyan ve şahadetini o mertebelere havale edip, o hakikati mu'cizâne ilân eden ve şahadetini sair hakikatlerin şahadetleriyle beraber ifade eden

شَهِدَ اللّٰهُ اَنَّهُ لَٓا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ وَالْمَلٰٓئِكَةُ وَاُولُوا الْعِلْمِ قَٓائِمًا بِالْقِسْطِ
لَٓا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ [1]

ayet-i muazzamanın envarı ve esrarı bizim bu yolcuya kâfi ve vâfi gelmiş ki, daha ileri gidememiş.

İşte, bu yolcunun, bu makam-ı kudsîden aldığı dersin kısa bir mealine bir işaret olarak, *Birinci Makamın On Dokuzuncu Mertebesinde*,

لَٓا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ الْوَاحِدُ الْاَحَدُ لَهُ الْاَسْمَٓاءُ الْحُسْنٰى
وَلَهُ الصِّفَاتُ الْعُلْيَا وَلَهُ الْمَثَلُ الْاَعْلٰى اَلَّذِى دَلَّ عَلٰى وُجُوبِ
وُجُودِهِ فِى وَحْدَتِهِ الذَّاتُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ بِاِجْمَاعِ جَمِيعِ
صِفَاتِهِ الْقُدْسِيَّةِ الْمُحِيطَةِ وَجَمِيعِ اَسْمَٓائِهِ الْحُسْنَى الْمُتَجَلِّيَةِ وَبِاتِّفَاقِ
جَمِيعِ شُئُونَاتِهِ وَاَفْعَالِهِ الْمُتَصَرِّفَةِ بِشَهَادَةِ عَظَمَةِ حَقِيقَةِ تَبَارُزِ
الْاُلُوهِيَّةِ فِى تَظَاهُرِ الرُّبُوبِيَّةِ فِى دَوَامِ الْفَعَّالِيَّةِ الْمُسْتَوْلِيَةِ بِفِعْلِ
الْاِيجَادِ وَالْخَلْقِ وَالصُّنْعِ وَالْاِبْدَاعِ بِاِرَادَةٍ وَقُدْرَةٍ وَبِفِعْلِ التَّقْدِيرِ

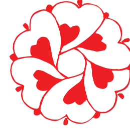
1. Bütün kâinatı adaletle tedbir ve idare etmekte olan Allah, Ondan başka ibadete lâyık hiçbir ilâh bulunmadığını apaçık delillerle bildirdi. Buna melekler ve ilim sahipleri de şahitlik ettiler. Ondan başka ilâh yoktur; Onun kudreti her şeye galiptir ve Onun her işi hikmet iledir. (Âl-i İmran Suresi: 18.)

ayet-i muazzama: büyük ayet.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
cami: ihtiva eden, kaplayan.
envar: nurlar, aydınlıklar, ışıklar.
esrar: sırlar, gizli hakikatler.
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma.
ilân: yayma, duyurma.
kâfi: yeter, kâfi gelir.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan aciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm.
kütüb-i mukaddese-i semaviye: semavî mukaddes kitaplar.
makam-ı kudsî: kudsî, mukaddes makam.
meal: mana, mefhum.
mertebe: derece, basamak.
mu'ciz-âne: mu'cizeli bir şekilde.
vâfi: yeterli, tam.

وَالتَّصْوِيرِ وَالتَّدْبِيرِ وَالتَّدْوِيرِ بِاِخْتِيَارٍ وَحِكْمَةٍ وَبِفِعْلِ التَّصْرِيفِ
وَالتَّنْظِيمِ وَالْمُحَافَظَةِ وَالْاِدَارَةِ وَالْاِعَاشَةِ بِقَصْدٍ وَرَحْمَةٍ وَبِكَمَالِ
الْاِنْتِظَامِ وَالْمُوَازَنَةِ وَبِشَهَادَةِ عَظَمَةِ اِحَاطَةِ حَقِيقَةِ اَسْرَارِ «شَهِدَ
اللّٰهُ اَنَّهُ لَٓا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ وَالْمَلٰٓئِكَةُ وَاُولُوا الْعِلْمِ قَٓائِمًا بِالْقِسْطِ
لَٓا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ» ۞ [1]

denilmiştir.

[Bu *Ayetü'l-Kübra*'nın 33 mertebeden müteşekkil tamamı, harikulâde Mukaddemesi ile birlikte, müstakil olarak neşredilmiştir. Buraya kısmen konulmuştur.]

âlî: yüce, yüksek, ulu.
azamet: büyüklük, yücelik.
cereyan: akış, akıntı, akım.
delâlet: delil olma, gösterme.
ef'al: fiiller, işler.
faaliyet-i müstevliye: her tarafa yayılan, istilâ eden faaliyet.
halk: yaratma, yaratış.
hikmet: İlahî gaye, yüksek bilgi.
iaşe: geçindirme, besleme, yaşatma.
ibda: örneksiz olarak, eşsiz şekilde yaratma.
icat: vücuda getirme, var etme.
icma: fikir birliği etme, görüş birliğine varma.
idare: bir işi yürütme, çekip çevirme.
ihtiyar: seçme, tercih etme.
ilâh: kendisine ibadet edinilen tapınılan Mabud, Allah.
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda için olan iktidar, güç.
ittifak: birleşme, fikir birliği etme.
kemal-i intizam: intizamın mükemmelliği, tam ve eksiksiz düzen.
kudsî: mukaddes, yüce.
mahsus: bir şeye has olan.
muhafaza: koruma.
muhit: ihata eden, kuşatıcı.
muvazene: denge.
rahmet: lütuf, nimet, faydalı yağmur için söylenir.
sun': yapış, yapma.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
şuunat: işler.
tahakkuk: gerçekleşme, delil ile ispat edilme, kesinleşme.
takdir: beğenme, beğendiğini bildirme.
tanzim: düzenleme, tertipleme.
tasarruf: bir şeyin sahibi olup idare etme, mülkünü istediği gibi kullanma.
tasrif: istediği şekilde idare etme.
tasvir: bir şeyi yazıyla veya başka ifade tarzlarıyla anlatma.
tazammun: ihtiva etme, içine alma, içinde bulundurma.
tebarüz-i ulûhiyet: ulûhiyetin görünmesi, belli olması; Cenab-ı Hakkın ilâh olduğuna delâlet eden kâinat ve mahlûkat üzerinde görünen faaliyetler.
tecelli: belirme, bilinme, görünme.
tedvir: çekip çevirme, idare etme.
tezahür-i rububiyet: Cenab-ı Hakkın terbiye, tedbir ve idare ediciliğinin ortaya çıkması, görünmesi.
vahdet: birlik ve teklik.
vücub-i vücut: varlığı gerekli olmak, olmaması imkansız olmak, varlığı zarurî ve vacip olmak.

1. Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. O öyle bir Vacibü'l-Vücud ve Vahidü'l-Ehad'dir ki, bütün güzel isimler Onun, en âlî sıfatlar ve en yüce vasıflar Ona mahsustur. Bir irade ve kudretle gerçekleşen icat ve halk ve sun' ve ibda fiillerini, bir ihtiyar ve hikmetle tahakkuk eden takdir ve tasvir ve tedbir ve tedvir fiillerini, bir kasıt ve rahmet ve kemal-i intizam ve muvazeneyle cereyan eden tasrif ve tanzim ve muhafaza ve idare ve iaşe fiillerini tazammun eden faaliyet-i müstevliyenin devamı içinde görünen tezahur-i rububiyet ve onun içinde görünen tebarüz-i ulûhiyet hakikatinin azametinin şahadetiyle; ve "Bütün kâinatı adaletle tedbir ve idare etmekte olan Allah, Ondan başka ibadete lâyık hiçbir ilâh bulunmadığını apaçık delillerle bildirdi. Buna melekler ve ilim sahipleri de şahitlik ettiler. Ondan başka ilâh yoktur; Onun kudreti her şeye galiptir ve Onun her işi hikmet iledir. (Âl-i İmran Suresi: 18.)" mealindeki ayet-i kerîmenin hakikat-i esrarının azamet-i ihatasının şahadetiyle; bütün kudsî ve muhit sıfatlarının ve kâinatta tecelli eden bütün Esma-i Hüsnasının icmaı ve kâinatta tasarruf eden bütün şuunat ve ef'alinin ittifakı, Onun vahdet içindeki vücub-i vücuduna delâlet eder.

✻ *Otuz İkinci Söz*, Barla'da 1928-30 yılları arasında Türkçe olarak telif edilmiştir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

لَوْ كَانَ ف۪يهِمَٓا اٰلِهَةٌ اِلَّا اللّٰهُ لَفَسَدَتَا ✿ [1]

لَٓا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهُ لَا شَر۪يكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُحْي۪ي وَيُم۪يتُ وَهُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَد۪يرٌ وَاِلَيْهِ الْمَص۪يرُ [2]

Bir Ramazan gecesinde, şu kelâm-ı tevhidînin on bir cümlesinin her birinde birer tevhit mertebesi ve birer müjde bulunduğunu ve o mertebelerden yalnız [3] لَا شَر۪يكَ لَهُ 'deki manayı basit, avamın fehmine gelecek bir muhavere-i temsiliye ve bir münazara-i faraziye tarzında ve lisan-ı hâli, lisan-ı kàl suretinde söylemiştim. Bana hizmet eden kıymettar kardeşlerimin ve mescit arkadaşlarımın arzuları ve istemeleri üzerine, o muhavereyi yazıyorum. Şöyle ki:

Bütün tabiatperest, esbapperest ve müşrik gibi umum enva-ı ehl-i şirkin ve küfrün ve dalâletin tevehhüm ettikleri şeriklerin namına bir şahıs farz ediyoruz ki; o şahs-ı farazî, mevcudat-ı âlemden bir şeye rab olmak istiyor ve hakikî malik olmak dava etmektedir.

İşte o müddei, evvelâ mevcudatın en küçüğü olan bir zerreye rast gelir. Ona rab ve hakikî malik olmakta olduğunu, zerreye tabiat lisanıyla ve felsefe diliyle söyler.

O zerre dahi, hakikat lisanıyla ve hikmet-i Rabbanî diliyle der ki:

---

1. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. • Eğer göklerde ve yerde Allah'tan başka ilâhlar olsaydı, ikisi de harap olup giderdi. (Enbiya Suresi: 22.)

2. Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur; O birdir. Allah bir olur; ortağı yoktur. Mülk Onundur. Ezelden ebede her türlü hamd ve övgü, şükür ve minnet Ona mahsustur ve Ona lâyıktır. Hayatı veren ve devam ettiren yine Odur. Ölümü de yaratan ve bâkî âleme alan Odur. O ezelî ve ebedî hayat sahibidir. Her hayır Onun elindedir; yapılan her hayrı da kaydeder ve karşılığını verir. Her şeye gücü yeter ve hiçbir şey Ona ağır gelmez. Dönüş yalnız Onadır. (*Buharî*, Ezan: 155, Teheccüt: 21; *Müslim*, Zikir: 28, 30; *Ebu Davud*, Vitir: 24.)

3. Allah bir olur; ortağı yoktur.

---

arzu: istek, heves.
avam: halk tabakası, herkes.
dalâlet: İman ve İslâmiyetten ayrılmak.
dava: söz konusu olan, iddia edilen.
enva-i ehl-i şirk: şirk yolunda gidenlerin çeşitleri.
esbapperest: her şeyi bir sebebe bağlayarak Allah'ın her şeyin yaratıcısı olduğunu inkâr eden.
evvelâ: ilk önce.
farz: İslâmiyette kesin olarak yapılması gereken emir.
fehim: anlayış, kavrayış.
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim.
hakikat: gerçek.
hakikî: gerçek.
hikmet-i Rabbanî: Cenab-ı Hakkın terbiye ve idaresinin gayeli ve maksatlı olması.
hizmet: iş yapmak, çalışmak.
kelâm-i tevhidî:
kıymettar: değerli.
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama.
lisan: dil.
lisan-ı hâl: bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi; beden dili.
lisan-i kàl:
malik: sahip.
mertebe: derece.
mescit: namaz kılınacak yer.
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.
mevcudat-ı âlem: evrendeki varlıklar.
muhavere: konuşma.
muhavere-i temsiliye: temsili konuşma.
müddei: iddia sahibi, davacı.
münazara-i faraziye: tahminlere ve var sayımlara dayalı tartışma.
müşrik: Allah'a ortak koşan.
namına: adına.
rab: yaratan, terbiye eden, idare eden.
Ramazan: kamerî ayların dokuzuncusu ve üç ayların sonuncusu, oruç ayı.
rast:
suret: biçim, tarz, şekil.
şahıs: kişi.
şahs-i farazî:
şerik: ortak.
tabiat: maddî âlem.
tabiatperest: Allah'a inanmayan, maddecilik lisanıyla tabiata yaratıcılık veren.
tarz: biçim, yöntem.
tevehhüm: vehimlenme, zannetme.
tevhit: Allah'ın bir olduğuna inanma, birleme.
umum: bütün.
zerre: maddenin en küçük parçası.

"Ben hadsiz vazifeleri görüyorum. Ayrı ayrı her masnua girip işliyorum. Eğer bütün o vezaifi bana gördürecek, sende ilim ve kudret varsa; hem, benim gibi, had ve hesaba gelmeyen zerrat, içinde beraber gezip **(HAŞİYE)** iş görüyoruz. Eğer bütün emsalim o zerreleri de istihdam edip emir tahtına alacak bir hüküm ve iktidar sende varsa; hem, kemal-i intizam ile cüz olduğum mevcutlara, meselâ kandaki küreyvat-ı hamraya hakikî malik ve mutasarrıf olabilirsen, bana rab olmak dava et, beni Cenab-ı Hak'tan başkasına isnat et. Yoksa sus!

"Hem, bana rab olamadığın gibi, müdahale dahi edemezsin. Çünkü, vezaifimizde ve harekâtımızda o kadar mükemmel bir intizam var ki, nihayetsiz bir hikmet ve muhit bir ilim sahibi olmayan, bize parmak karıştıramaz. Eğer karışsa, karıştıracak. Hâlbuki, senin gibi camit, âciz ve kör ve iki eli tesadüf ve tabiat gibi iki körün elinde olan bir şahıs, hiçbir cihette parmak uzatamaz."

O müddei, maddiyyunların dedikleri gibi dedi ki:

HAŞİYE: Evet, müteharrik her bir şey, zerrattan seyyarata kadar, kendilerinde olan sikke-i samediyet ile vahdeti gösterdikleri gibi, harekâtlarıyla dahi gezdikleri bütün yerleri vahdet namına zapt ederler; kendi malikinin mülküne idhal ederler. Hareket etmeyen masnuat ise, nebatattan nücum-u sevabite kadar birer mühr-ü vahdaniyet hükmündedirler ki, bulunduğu mekânı kendi Sâniinin mektubu olduğunu gösterirler.

Demek, her bir nebat, her bir meyve, birer mühr-ü vahdaniyet, birer sikke-i vahdettirler ki, mekânlarını ve vatanlarını, vahdet namına, Sâni'lerinin mektubu olduğunu gösterirler.

Elhâsıl, her bir şey, hareketiyle bütün eşyayı vahdet namına zapt eder. Demek, bütün yıldızları elinde tutmayan, bir tek zerreye rab olamaz.

âciz: zayıf, güçsüz.
camit: ruhsuz, cansız.
Cenab-ı Hak: Allah.
cihet: yön, sebep.
cüz: parça.
dava: söz konusu olan, iddia edilen.
emir:
emsal: örnekler, benzer.
had: sınır.
hadsiz: sınırsız.
hakikî: gerçek.
Hâlbuki:
harekât: hareketler.
haşiye: dipnot.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması.
hüküm: emir, kudret.
iktidar: güç yetme, kuvvet.
ilim: bilgi, marifet.
intizam: düzgün olma.
isnat: dayandırma.
istihdam: hizmet ettirme, çalıştırma.
kemal-i intizam: tam ve eksiksiz düzen.
kudret: kuvvet, iktidar.
küreyvat-ı hamra: kandaki alyuvarlar.
maddiyyun: maddeciler, materyalistler.
malik: sahip.
masnu: sanatla yapılmış.
mesela:
mevcut: var olan.
muhit: kuşatan.
mutasarrıf: kendinde kullanma hakkı ve salâhiyeti bulunan, her şeyin sahibi.
müdahale: karışma.
müddei: iddia sahibi, davacı.
mükemmel: kusursuz.
nihayetsiz: sonsuz.
rab: yaratan, terbiye eden, idare eden.
şahıs: kişi.
tabiat: maddî âlem.
taht: sedir, oturak.
tesadüf: rastlantı.
vazife: görev.
vezaif: vazifeler.
zerrat: zerreler.
zerre: maddenin en küçük parçası.

"Öyle ise sen kendi kendine malik ol. Neden başkasının hesabına çalışmasını söylüyorsun?"

Zerre ona cevaben der:

"Eğer güneş gibi bir dimağım ve ziyası gibi ihatalı bir ilmim ve harareti gibi şümullü bir kudretim ve ziyasındaki yedi renk gibi muhit duygularım ve gezdiğim her yere ve işlediğim her mevcuda müteveccih birer yüzüm ve bakar birer gözüm ve geçer birer sözüm bulunsa idi, belki senin gibi ahmaklık edip, kendi kendime malik olduğumu dava ederdim. Haydi defol git, sen benden iş bulamazsın!"

İşte, şeriklerin vekili, zerreden me'yus olunca, küreyvat-ı hamradan iş bulacağım diye, kandaki bir küreyvat-ı hamraya rast gelir. Ona esbap namına ve tabiat ve felsefe lisanıyla der ki: "Ben sana rab ve malikim."

O küreyvat-ı hamra, yani yuvarlak kırmızı mevcut, ona hakikat lisanıyla ve hikmet-i İlâhiye dili ile der: "Ben yalnız değilim. Eğer sikkemiz ve memuriyetimiz ve nizamatımız bir olan kan ordusundaki bütün emsalime malik olabilirsen; hem, gezdiğimiz ve kemal-i hikmetle istihdam olunduğumuz bütün hüceyrat-ı bedene malik olacak bir dakik hikmet ve azîm kudret sende varsa, göster ve gösterebilirsen, belki senin davanda bir mana bulunabilir. Hâlbuki, senin gibi sersem ve senin elindeki sağır tabiat ve kör kuvvetle, değil malik olmak, belki zerre miktar karışamazsın. Çünkü, bizdeki intizam o kadar mükemmeldir ki, ancak her şeyi görür ve işitir ve bilir ve yapar bir Zat bize hükmedebilir. Öyle ise sus! Vazifem o

ahmak: budala.
azîm: büyük, yüce.
dava: söz konusu olan, iddia edilen.
dimağ: akıl, şuur.
emsal: örnekler, benzer.
esbap: sebepler.
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim.
hakikat: gerçek.
hararet: ateşlilik, coşkunluk.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması.
hikmet-i İlâhiye: Allah'ın hikmeti, dileği, gayeleri.
hüceyrat-ı beden: beden hücreleri.
hükmetme: değer, emir yerine geçme.
ihata: kuşatma.
ilim: bilgi, marifet.
intizam: düzgün olma.
istihdam: hizmet ettirme, çalıştırma.
kemal-i hikmet: mükemmel hikmet ve gaye.
kudret: kuvvet, iktidar.
kudret: kuvvet, iktidar.
küreyvat-ı hamra: kandaki alyuvarlar.
lisan: dil.
malik: sahip.
memuriyet: emredileni yapma, görev yerine getirme.
mevcut: var olan.
me'yus: ümitsiz.
muhit: kuşatan.
mükemmel: kusursuz.
müteveccih: yönelik.
namına: adına.
nizamat: nizamlar, kanunlar.
ordu:
rab: yaratan, terbiye eden, idare eden.
sersem: aptal, dengesiz.
sikke: mühür, damga.
şerik: ortak.
şümul: içine alma, kaplama.
tabiat: maddî âlem.
tabiat: maddî âlem.
Vazife: görev.
vekil: başkasının yerine ve adına hareket eden, konuşan, bakan.
Zat: azamet ve ululuk sahibi Allah.
zerre: maddenin en küçük parçası.
ziya: ışık.

kadar mühim ve intizam o kadar mükemmeldir ki, senin ile, senin böyle karma karışık sözlerine cevap vermeye vaktim yok" der, onu tart eder.

Sonra, onu kandıramadığı için, o müddei gider, bedendeki hüceyre tabir ettikleri menzilciğe rast gelir. Felsefe ve tabiat lisanıyla der: "Zerreye ve küreyvat-ı hamraya söz anlattıramadım. Belki sen sözümü anlarsın. Çünkü, sen, gayet küçük bir menzil gibi, birkaç şeyden yapılmışsın. Öyle ise ben seni yapabilirim. Sen benim masnuum; ve ben sana hakikî malikim" der.

O hüceyre ona cevaben, hikmet ve hakikat lisanıyla der ki: "Ben, çendan küçücük bir şeyim, fakat pek büyük vazifelerim, pek ince münasebetlerim ve bedenin bütün hüceyratına ve hey'et-i mecmuasına bağlı alâkalarım var. Ezcümle, evride ve şerayin damarlarına ve hassase ve muharrike asaplarına ve cazibe, dafia, müvellide, musavvire gibi kuvvelere karşı derin ve mükemmel vazifelerim var. Eğer bütün bedeni, bütün damar ve asap ve kuvveleri teşkil ve tanzim ve istihdam edecek bir kudret ve ilim sende varsa ve benim emsalim ve sanatça ve keyfiyetçe birbirimizin kardeşi olan bütün hüceyrat-ı bedeniyeye tasarruf edecek nafiz bir kudret, şamil bir hikmet sende varsa, göster; sonra, "Ben seni yapabilirim" diye dava et. Yoksa, haydi git! Küreyvat-ı hamra bana erzak getiriyorlar; küreyvat-ı beyza da bana hücum eden hastalıklara mukabele ediyorlar. İşim var, beni meşgul etme.

"Hem, senin gibi âciz, camit, sağır, kör bir şey bize hiçbir cihetle karışamaz. Çünkü, bizde o derece ince ve

âciz: zayıf, güçsüz.
alâka: ilgi, bağ.
asap: sinirler.
beden: vücut.
beden§: vücut.
camit: ruhsuz, cansız.
cazibe: çekim.
cihet: yön, sebep.
çendan: gerçi.
dafia: itici, def edici.
emsal: örnekler, benzer.
erzak: yiyecek, azıklar.
evride: toplardamarlar.
Ezcümle: bu cümleden olarak.
hakikat: gerçek.
hakikî: gerçek.
hassase: hissedici duyu.
hey'et-i mecmua: bütünün gösterdiği hâl ve manzara.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması.
hüceyrat: hücreler.
hüceyrat-ı beden: beden hücreleri.
hüceyre: hücrecik.
ilim: bilgi, marifet.
intizam: düzgün olma.
istihdam: hizmet ettirme, çalıştırma.
keyfiyet: nitelik, özellik.
kudret: kuvvet, iktidar.
kuvve: güç, yetki, yetenek.
küreyvat-ı beyza: akyuvarlar.
Küreyvat-ı hamra: kandaki alyuvarlar.
lisan: dil.
masnu: sanatla yapılmış.
menzil: yer, konaklama yeri.
muharrike: harekete geçirici.
mukabele: karşılık verme.
musavvire: şekil ve suret veren.
müddei: iddia sahibi, davacı.
mühim: önemli.
mükemmel: kusursuz.
mülk: sahip olunan, üzerinde tasarruf hakkı bulunan şey.
münasebet: yakınlık, ilişki.
müvellide: meydana getiren.
nafiz: nüfuzlu, tesirli.
şamil: içine alan, kaplayan.
şerayin: atardamarlar.
tabiat: maddî âlem.
tanzim: düzenleme.
tart: kovmak, uzaklaştırma.
tasarruf: kullanma, kullanım hakkı.
teşkil: meydana getirme, şekillendirme.
vakit: zaman.
vazife: görev.
Zerre: maddenin en küçük parçası.

nazik ve mükemmel bir intizam (HAŞİYE) var ki; eğer bize hükmeden bir Hakîm-i Mutlak ve Kadîr-i Mutlak ve Alîm-i Mutlak olmazsa, intizamımız bozulur, nizamımız karışır."

Sonra o müddei onda da me'yus oldu. Bir insanın bedenine rast gelir. Yine kör tabiat ve serseri felsefe lisanı ile tabiiyyunun dedikleri gibi, der ki: "Sen benimsin, seni yapan benim. Veya sende hissem var."

Cevaben, o beden-i insanî, hakikat ve hikmet diliyle ve intizamının lisan-ı hâliyle der ki:

HAŞİYE: Sâni-i Hakîm beden-i insanı gayet muntazam bir şehir hükmünde halk etmiştir. Damarların bir kısmı, telgraf ve telefon vazifesini görür; bir kısmı da, çeşmelerin boruları hükmünde, âb-ı hayat olan kanın cevelânına medardırlar.

Kan ise, içinde iki kısım küreyvat halk edilmiş. Bir kısmı küreyvat-ı hamra tabir edilir ki, bedenin hüceyrelerine erzak dağıtıyor ve bir kanun-u İlâhî ile hüceyrelere erzak yetiştiriyor—tüccar ve erzak memurları gibi. Diğer kısmı küreyvat-ı beyzadırlar ki, ötekilere nispeten ekalliyettedirler. Vazifeleri, hastalık gibi düşmanlara karşı asker gibi müdafaadır ki, ne vakit müdafaaya girseler, Mevlevî gibi iki hareket-i devriye ile, sür'atli bir vaziyet-i acibe alırlar.

Kanın hey'et-i mecmuası ise, iki vazife-i umumiyesi var. Biri bedendeki hüceyratın tahribatını tamir etmek; diğeri hüceyratın enkazlarını toplayıp, bedeni temizlemektir. Evride ve şerayin namında iki kısım damarlar var ki; biri safî kanı getirir, dağıtır, safî kanın mecralarıdır. Diğer kısmı, enkazı toplayan bulanık kanın mecrasıdır ki, şu ikinci ise, kanı, "ree" denilen nefesin geldiği yere getirirler.

Sâni-i Hakîm, havada iki unsur halk etmiştir: biri azot, biri müvellidülhumuza. Müvellidülhumuza ise, nefes içinde kana temas ettiği vakit, kanı telvis eden karbon unsur-u kesifini kehribar gibi kendine çeker. İkisi imtizaç eder, buharî hamız-ı karbon denilen (semli havaî) bir maddeye inkılâp ettirir; hem hararet-i gariziyeyi temin eder, hem kanı tasfiye eder. Çünkü, Sâni-i Hakîm, fenn-i kimyada aşk-ı kimyevî tabir edilen bir ➦

Alîm-i Mutlak: sonsuz ve sınırsız ilim sahibi Allah.
beden-i insan: insan bedeni.
Cevaben: cevap olarak.
enkaz: bir şeyin yıkılması neticesinde ortaya çıkan kalıntı, moloz
erzak: yiyecek, içecek; yenilecek, içilecek şeyler, azıklar.
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim.
hakikat: gerçek.
Hakîm-i Mutlak: sonsuz hikmet sahibi ve her şeyi gayeli ve faydalı yaratan Allah.
halk: yaratma, yaratış
hararet: sıcaklık
haşiye: dipnot.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması.
hisse: pay.
hüceyrat: hücreler
hüceyre: hücre
hükmeden: emri altında bulunduran.
hükmünde: değerinde, yerinde
inkılâp: bir halden başka bir hale geçme, değişme, dönüşme
intizam: düzgün olma.
Kadîr-i Mutlak: hiç bir kayıt ve şarta tâbi olmaksızın her şeye gücü yeten Allah.
küreyvat-ı beyza: akyuvarlar
küreyvat-ı hamra: alyuvarlar
lisan: dil.
lisan-i hâl: hâl dili.
me'yus: ümitsiz.
medar: sebep, vesile
Mevlevî: Mevlevîlik tarikatına mensup kimse
muallâk: asılı, asılmış
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzenli ve düzgün biçimde
müddei: iddia sahibi, davacı.
mükemmel: kusursuz.
müvellidülhumuza:
nam: ad, isim, lakap
nazik: narin, ince.
nispeten: nispetle, kıyaslayarak
nizam: düzen, tertip.
safî: saf olan, katışıksız, duru
Sâni-i Hakîm: hikmet sahibi olan, her şeyi sanatla ve hikmetle yaratan Allah.
şerayin:
tabiat: maddî âlem.
tabiiyyun: tabiata tapanlar, tabiatperestler.
tahribat: bozma, yıkma.
tasfiye: saflaştırma, saf kılma, arıtma
unsur: madde, esas, kök.
Vazife: görev
vazife-i umumiye:
vaziyet-i acip: acayip vaziyet, durum.
zerre: maddenin en küçük parçası, molekül, atom.

"Eğer bütün emsalimiz ve yüzümüzdeki sikke-i kudret ve turra-i fıtrat bir olan bütün insanların bedenlerine hakikî mutasarrıf olacak bir kudret ve ilim sende varsa, hem sudan ve havadan tut, tâ nebatat ve hayvanata kadar benim erzakımın mahzenlerine malik olacak bir servetin ve bir hâkimiyetin varsa, hem ben kılıf olduğum gayet geniş ve yüksek olan ruh, kalp, akıl gibi letaif-i maneviyeyi benim gibi dar, süflî bir zarfta yerleştirerek, kemal-i hikmetle istihdam edip ibadet ettirecek, sende nihayetsiz bir kudret, hadsiz bir hikmet varsa, göster. Sonra 'Ben seni yaptım' de. Yoksa, sus!

"Hem, bendeki intizam-ı ekmelin şahadetiyle ve yüzümdeki sikke-i vahdetin delâletiyle, benim Sâniim her

---

münasebet-i şedideyi müvellidülhumuza ile karbona vermiş ki; o iki unsur birbirine yakın olduğu vakit, o kanun-u İlâhî ile, o iki unsur imtizaç ederler. Fennen sabittir ki, imtizaçtan hararet hâsıl olur. Çünkü, imtizaç, bir nevi ihtiraktır. Şu sırrın hikmeti şudur ki:

O iki unsurun, her birisinin zerrelerinin ayrı ayrı hareketleri var. İmtizaç vaktinde her iki zerre, yani onun zerresi, bunun zerresiyle imtizaç eder; bir tek hareketle hareket eder. Bir hareket muallâk kalır. Çünkü, imtizaçtan evvel iki hareket idi; şimdi, iki zerre bir oldu. Her iki zerre, bir zerre hükmünde bir hareket aldı. Diğer hareket, Sâni-i Hakîm'in bir kanunu ile, hararete inkılâp eder. Zaten, "Hareket, harareti tevlit eder" bir kanun-u mukarreredir.

İşte bu sırra binaen, beden-i insaniyedeki hararet-i gariziye, bu imtizac-ı kimyeviye ile temin edildiği gibi; kandaki karbon alındığı için, kan dahi safî olur. İşte, nefes dahile girdiği vakit, vücudun hem âb-ı hayatını temizliyor, hem nâr-ı hayatı iş'al ediyor. Çıktığı vakit, ağızda, mu'cizat-ı kudret-i İlâhiye olan kelime meyvelerini veriyor.

فَسُبْحَانَ مَنْ تَحَيَّرَ فِى صُنْعِهِ الْعُقُولُ [1]

---

1. Sanatında akılların hayrete düştüğü Allah, her türlü kusur ve noksandan uzaktır.

---

delâlet: alâmet, işaret, delil olma.
emsal: örnekler, benzer.
erzak: yiyecek, azıklar.
gayet: çok, son derece.
hadsiz: sınırsız.
hakikî: gerçek.
hâkimiyet: hâkim olma hâli, hükmediş.
hayvanat: hayvanlar.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması.
ibadet: Allah'a karşı kulluk vazifesini yapma.
ilim: bilgi, marifet.
intizam-ı ekmel: son derece mükemmel intizam, düzgünlük, düzen, düzenlilik.
istihdam: hizmet ettirme, çalıştırma.
kemal-i hikmet: mükemmel hikmet ve gaye.
kılıf: mahfaza.
kudret: kuvvet, iktidar.
letaif-i manevi:
mahzen: içinde eşya saklanacak yer, depo.
malik: sahip.
mutasarrıf: kendinde kullanma hakkı ve salâhiyeti bulunan, her şeyin sahibi.
nebatat: bitkiler.
nihayetsiz: sonsuz.
ruh: can.
Sâni: yapan, yaratan Allah.
servet: zenginlik.
sikke-i kudret: kuvvet, güç mührü.
sikke-i vahdet: birlik mührü, etiketi.
süflî: aşağı, bayağı.
şahadet: şahitlik, işaret.
turra-i fıtrat: yaratılış mührü.
zarf: kap.

şeye kadîr, her şeye alîm, her şeyi görür ve her şeyi işitir bir Zattır. Senin gibi sersem âcizin parmağı Onun sanatına karışamaz, zerre miktar müdahale edemez."

O şeriklerin vekili, bedende dahi parmak karıştıracak yer bulamaz. Gider, insanın nev'ine rast gelir. Kalbinden der ki: "Belki bu dağınık, karma karışık olan cemaat içinde, şeytan onların ef'al-i ihtiyariye ve içtimaiyelerine karıştığı gibi, belki ben de ahval-i vücudiye ve fıtriyelerine karışabileceğim ve parmak karıştıracak bir yer bulacağım. Ve onda bir yol bulup, beni tart eden bedene ve beden hüceyresine hükmümü icra ederim."

Onun için, beşerin nev'ine yine sağır tabiat ve sersem felsefe lisanıyla der ki: "Siz çok karışık bir şey görünüyorsunuz. Ben size rab ve malikim. Veyahut hissedarım" der.

O vakit, nev-i insan, hak ve hakikat lisanıyla, hikmet ve intizamın diliyle der ki:

"Eğer bütün küre-i arza giydirilen ve nev'imiz gibi bütün hayvanat ve nebatatın yüz bin envaından rengârenk atkı ve iplerden kemal-i hikmetle dokunan ve dikilen gömleği ve yeryüzüne serilen ve yüz bin zîhayat envaından nesç olunan ve gayet nakışlı bir surette icat edilen haliçeyi yapacak ve her vakit kemal-i hikmetle tecdit edip tazelendirecek bir kudret ve hikmet sende varsa; hem, eğer biz meyve olduğumuz küre-i arza ve çekirdek olduğumuz âlemde tasarruf edecek ve hayatımıza lâzım maddeleri mizan-ı hikmetle aktâr-ı âlemden bize

âciz: zayıf, güçsüz.
ahval-i vücut:
aktâr-ı âlem: âlemin her tarafı.
âlem: dünya, cihan.
alîm: her şeyi hakkıyla bilen Allah.
beden: vücut.
beşer: insanlık.
cemaat: topluluk.
ef'al-i ihtiyari: kişinin kendi isteğiyle yaptığı işler.
enva: çeşitler, türler.
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim.
gayet: çok, son derece.
hak: doğru.
hakikat: gerçek.
haliçe: ince dokunmuş küçük halı.
hayvanat: hayvanlar.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması.
hissedar: hisse sahibi, ortak.
hüceyre: hücrecik.
hüküm: emir, kudret.
icat: meydana getirme, yapma.
icra: uygulatma.
içtimaiye:
intizam: düzgün olma.
kadîr: kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah.
kemal-i hikmet: mükemmel hikmet ve gaye.
kudret: kuvvet, iktidar.
küre-i arz: dünya, yer küre.
lâzım: gerekli.
lisan: dil.
malik: sahip.
mizan-ı hikmet: hikmet terazisi.
müdahale: karışma.
nakış: süs.
nebatat: bitkiler.
nesç: dokuma.
nev: çeşit.
nev-i insan: insan nev'i.
rab: yaratan, terbiye eden, idare eden.
sersem: aptal, dengesiz.
suret: biçim, tarz, şekil.
şerik: ortak.
şeytan: sapkın, iblis.
tabiat: maddî âlem.
tart: kovmak, uzaklaştırma.
tasarruf: kullanma, kullanım hakkı.
tecdit: yenilenme.
vakit: zaman.
vekil: başkasının yerine ve adına hareket eden, konuşan, bakan.
Zat: azamet ve ululuk sahibi Allah.
zerre: maddenin en küçük parçası.
zîhayat: hayat sahibi, canlı.

gönderecek muhit bir kudret ve şamil bir hikmet sende varsa; ve yüzümüzdeki sikke-i kudret bir olan bütün gitmiş ve gelecek emsalimizi icat edecek bir iktidar sende varsa, belki bana rububiyet dava edebilirsin. Yoksa, haydi sus! Benim nev'imdeki karma karışıklığa bakıp, 'Parmak karıştırabilirim' deme. Çünkü intizam mükemmeldir. O karma karışık zannettiğin vaziyetler, kudretin kader kitabına göre kemal-i intizamla bir istinsahtır. Çünkü, bizden çok aşağı olan ve bizim taht-ı nezaretimizde bulunan hayvanat ve nebatatın kemal-i intizamları gösteriyor ki, bizdeki karışıklıklar bir nevi kitabettir.

"Hiç mümkün müdür ki, bir haliçenin her tarafına yayılan bir atkı ipini sanatkârâne yerleştiren, haliçenin ustasından başkası olsun? Hem, bir meyvenin mucidi, ağacının mucidinden başkası olsun? Hem, çekirdeği icat eden, çekirdekli cismin sâniinden başkası olsun?

"Hem gözün kördür; yüzümdeki mu'cizat-ı kudreti, mahiyetimizdeki havarik-ı fıtratı görmüyorsun. Eğer görsen, anlarsın ki, benim Sâniim öyle bir Zattır ki, hiçbir şey Ondan gizlenemez, hiçbir şey Ona nazlanıp ağır gelemez. Yıldızlar, zerreler kadar Ona kolay gelir. Bir baharı bir çiçek kadar sühuletle icat eder. Koca kâinatın fihristesini kemal-i intizamla benim mahiyetimde derç eden bir Zattır. Böyle bir Zatın sanatına senin gibi camit, âciz ve kör, sağır, parmak karıştırabilir mi? Öyle ise sus, defol git!" der, onu tart eder.

âciz: zayıf, güçsüz.
camit: ruhsuz, cansız.
dava: söz konusu olan, iddia edilen.
derç: koyma, yerleştirme.
emsal: örnekler, benzer.
fihriste: içinde bulunanları gösteren liste.
haliçe: ince dokunmuş küçük halı.
havarik-i fıtrat: yaratılış harikaları.
hayvanat: hayvanlar.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması.
icat: meydana getirme, yapma.
iktidar: güç yetme, kuvvet.
intizam: düzgün olma.
istinsah: örneğini çıkarma, çoğaltma
kader: Cenab-ı hakkın meydana gelecek hâdiseleri olmadan önce takdir etmesi, plânlaması.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar.
kemal-i intizam: tam ve eksiksiz düzen.
kitabet: yazma.
kudret: kuvvet, iktidar.
mahiyet: nitelik, bir şeyin iç yüzü.
mahiyetimde:
mucit: icat eden, meydana getiren, yaratan.
mu'cizat-i kudret: kudret mu'cizeleri, İlâhî gücün harikaları.
muhit: kuşatan.
mükemmel: kusursuz.
nebatat: bitkiler.
nevi: çeşit.
rububiyet: rablık; Allah'ın her bir varlığa muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onları terbiye edip idare ve hâkimiyeti altında bulundurması.
sanat:
sanatkârâne: bir sanatkâra yakışacak şekilde.
sâni: yapan, yaratan Allah.
sikke-i kudret: kuvvet, güç mührü.
sühulet: kolaylık.
şamil: içine alan, kaplayan.
taht-i nezaretimizde:
tart: kovmak, uzaklaştırma.
Zat: azamet ve ululuk sahibi Allah.
zerre: maddenin en küçük parçası.

Sonra, o müddei gider, zeminin yüzüne serilen geniş haliçeye ve zemine giydirilen gayet müzeyyen ve münakkaş gömleğe esbap namına ve tabiat lisanıyla ve felsefe diliyle der ki: "Sende tasarruf edebilirim ve sana malikim veya sende hissem var" diye dava eder.

O vakit, o gömlek, (HAŞİYE) o haliçe, hak ve hakikat namına, lisan-ı hikmetle o müddeiye der ki:

"Eğer seneler, karnlar adedince yere giydirilip, sonra intizam ile çıkarılıp geçmiş zamanın ipine asılan ve yeniden giydirilecek ve kemal-i intizam ile kader dairesinde programları ve biçimleri çizilen ve tayin olunan ve gelecek zamanın şeridine takılan ve intizamlı ve hikmetli, ayrı ayrı nakışları bulunan bütün gömlekleri, haliçeleri dokuyacak, icat edecek kudret ve sanat sende varsa, hem hilkat-i arzdan tâ harab-ı arza kadar, belki ezelden ebede kadar ulaşacak hikmetli, kudretli iki manevî elin varsa ve bütün atkılarımdaki bütün fertleri icat edecek kemal-i intizam ve hikmetle tamir ve tecdit edecek sende bir iktidar ve hikmet varsa, hem bizim modelimiz ve bizi giyen ve bizi kendine peçe ve çarşaf yapan küre-i arzı elinde tutup mucit olabilirsen, bana rububiyet dava et. Yoksa, haydi dışarıya! Bu yerde yer bulamazsın.

"Hem bizde öyle bir sikke-i vahdet ve öyle bir turra-i ehadiyet vardır ki, bütün kâinat kabza-i tasarrufunda

HAŞİYE: Fakat şu haliçe hem hayattardır, hem intizamlı bir ihtizazdadır. Her vakit, nakışları kemal-i hikmet ve intizam ile tebeddül eder—tâ ki, Nessacının muhtelif cilve-i esmasını ayrı ayrı göstersin.

adedince: sayısınca.
cilve-i esma: Allah'ın isimlerinin tecellisi, görünmesi.
çarşaf: kadınların üzerlerine aldığı geniş örtü.
daire: saha, alan.
dava: söz konusu olan, iddia edilen.
ebed: sonsuzluk.
esbap: sebepler.
ezel: başlangıcı olmama, öncesizlik.
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim.
fert: kişi.
gayet: çok, son derece.
hak: doğru.
hakikat: gerçek.
haliçe: ince dokunmuş küçük halı.
harab-ı arz: dünyanın yıkılışı.
haşiye: dipnot.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması.
hilkat-i arz: dünyanın yaratılması.
hisse: pay.
icat: meydana getirme, yapma.
ihtizaz: harekete geçme, titreme.
iktidar: güç yetme, kuvvet.
intizam: düzgün olma.
kabza-i tasarruf: her türlü kullanım ve istifade etme hakkına sahip oluş.
kader: Cenab-ı hakkın meydana gelecek hâdiseleri olmadan önce takdir etmesi, plânlaması.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar.
karn: yüzyıl, asır.
kemal-i hikmet: tam ve eksiksiz hikmet, fayda, gaye.
kemal-i intizam: tam ve eksiksiz düzen.
kudret: kuvvet, iktidar.
küre-i arzı:
lisan: dil.
lisan-ı hikmet: yaratılış gayesine uygun bir dil ile.
malik: sahip.
manevî: maddî olmayan.
mucit: icat eden, meydana getiren, yaratan.
muhtelif: çeşitli, farklı.
müddei: iddia sahibi, davacı.
münakkaş: nakışlı, işlemeli.
müzeyyen: ziynetlendirilmiş, süslenmiş.
nakış: süs.
namına: adına.
nessaç: dokumacı, dokuyan.
peçe: yüz örtüsü.
rububiyet: rablık; Allah'ın her bir varlığa muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onları terbiye edip idare ve hâkimiyeti altında bulundurması.
sikke-i vahdet: birlik mührü, etiketi.
tabiat: maddî âlem.
tasarruf: kullanma, kullanım hakkı.
tayin: belirlemek, belirli kılma.
tebeddül: başkalaşma, başka şekil alma.
tecdit: yenilenme.
turra-i ehadiyet: ehadiyet turrası, tek ve bir oluş mührü; Allah'ın her bir eserindeki birlik yansıması, her bir şeye bir çok isimlerinin görünüp belirmesi, her varlıkla bire bir ilgilenmesi gerçeği..
vakit: zaman.
zemin: yeryüzü.

olmayan ve bütün eşyayı bütün şuunatıyla birden görmeyen ve nihayetsiz işleri beraber yapamayan ve her yerde hâzır ve nazır bulunmayan ve mekândan münezzeh olmayan ve nihayetsiz hikmet ve ilim ve kudrete malik olmayan, bize sahip olamaz ve müdahale edemez."

Sonra o müddei gider, "Belki küre-i arzı kandırıp, orada bir yer bulurum" der. Gider, küre-i arza, (HAŞİYE 1) yine esbap namına ve tabiat lisanıyla der ki: "Böyle serseri gezdiğinden, sahipsiz olduğunu gösteriyorsun. Öyle ise sen benim olabilirsin."

O vakit, küre-i arz, hak namına ve hakikat diliyle, gök gürültüsü gibi bir seda ile ona der ki:

"Halt etme! Ben nasıl serseri, sahipsiz olabilirim? Benim elbisemi ve elbisemin içindeki en küçük bir noktayı, bir ipi intizamsız bulmuş musun ve hikmetsiz ve sanatsız görmüş müsün ki, bana sahipsiz, serseri dersin? Eğer hareket-i seneviyem ile takriben yirmi beş bin senelik (HAŞİYE 2) bir mesafede, bir senede gezdiğim ve

HAŞİYE 1: *Elhâsıl:* Zerre, o müddeiyi küreyvat-ı hamraya havale eder; küreyvat-ı hamra onu hüceyreye, hüceyre dahi beden-i insana, beden-i insan ise nev-i insana, nev-i insan onu zîhayat envaından dokunan arzın gömleğine, arzın gömleği dahi küre-i arza, küre-i arz onu güneşe, güneş ise bütün yıldızlara havale eder.

Her biri der: "Git, benden yukarıdakini zaptedebilirsen, sonra gel benim zaptıma çalış. Eğer onu mağlûp etmezsen, beni ele geçiremezsin."

Demek, bütün yıldızlara sözünü geçiremeyen, bir tek zerreye rububiyetini dinletemez.

HAŞİYE 2: Bir dairenin takriben nısf-ı kutru yüz seksen milyon kilometre olsa, o daire —kendisi— takriben yirmi beş bin senelik mesafe olur.

arz: dünya, yer.
beden-i insan:
daire: merkezî bir noktadan eşit uzaklıktaki noktaların birleşerek oluşturduğu düzlem.
ele geçirmek: sahip olma, elde etme, zaptetmek.
elhâsıl: sonuç olarak.
enva: neviler, çeşitler, türler.
esbap: sebepler.
hak: doğru.
hakikat: gerçek.
hakikî: gerçek.
halt: münasebetsiz söz söyleme, karıştırma.
hareket-i seneviye: yıllık hareket.
haşiye: dipnot.
havale etmek: göndermek.
hâzır: bulunan; göz önünde olan.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması.
hüceyre: küçük hücre, hücrecik.
ilim: bilgi, marifet.
intizam: düzgün olma.
kudret: yapıcı, icat edici güç, iktidar.
küre-i arz: dünya, yer küre.
küreyvat-ı hamra: kırmızı kan hücresi, alyuvar.
lisanıyla:
mağlûp etmek: yenmek.
malik: sahip.
mekân: yer.
mesafe: yol, uzaklık.
müdahale: karışma.
müddei: iddia sahibi, davacı.
münezzeh: uzak, berî.
namına: adına.
nazır: gözeten.
nev-i insan: insan cinsi, insanlar.
nısf-ı kutr: yarıçap.
nihayetsiz: sonsuz.
rububiyet: rablık; Allah'ın her bir varlığa muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onları terbiye edip idare ve hâkimiyeti altında bulundurması.
seda: ses.
şuunat: işler, hâller.
tabiat: maddî âlem.
takriben: yaklaşık olarak.
vakit: zaman.
zapt: elde etme, ele geçirme.
zaptetmek: ele geçirmek, kendine mal etmek.
zerre: maddenin en küçük parçası.
zîhayat: hayat sahibi, canlı.

kemal-i mizan ve hikmetle vazife-i hizmetimi gördüğüm daire-i azîmeye hakikî malik olabilirsen; ve kardeşlerim ve benim gibi vazifedar olan on seyyareye ve gezdikleri bütün dairelere ve bizim imamımız ve biz onunla bağlı ve cazibe-i rahmetle ona takılı olduğumuz güneşi icat edip yerleştirecek ve sapan taşı gibi beni ve seyyarat yıldızları ona bağlayacak ve kemal-i intizam ve hikmetle döndürüp istihdam edecek bir nihayetsiz hikmet ve nihayetsiz kudret sende varsa, bana rububiyet dava et. Yoksa, haydi Cehennem ol, git! Benim işim var; vazifeme gidiyorum.

"Hem bizlerdeki haşmetli intizamat ve dehşetli harekât ve hikmetli teshirat gösteriyor ki, bizim ustamız öyle bir Zattır ki, bütün mevcudat, zerrelerden yıldızlara ve güneşlere kadar emirber nefer hükmünde Ona mutî ve musahhardırlar. Bir ağacı meyveleriyle tanzim ve tezyin ettiği gibi, kolayca güneşi seyyaratla tanzim eder bir Hakîm-i Zülcelâl ve Hâkim-i Mutlak'tır."

Sonra, o müddei, yerde yer bulamadığı için, gider güneşe kalbinden der ki: "Bu çok büyük bir şeydir. Belki içinde bir delik bulup, bir yol açarım, yeri de musahhar ederim." Güneşe şirk namına ve şeytanlaşmış felsefe lisanıyla, Mecusîlerin dedikleri gibi der ki:

"Sen bir sultansın. Kendi kendine maliksin, istediğin gibi tasarruf edersin."

Güneş ise, hak namına ve hakikat lisanıyla ve hikmet-i İlâhiye diliyle ona der:

cazibe-i rahmet: rahmet cazibesi, İlâhî merhametin çekiciliği.
daire-i azîme: geniş ve büyük daire.
dava: söz konusu olan, iddia edilen.
dehşetli: korkutucu.
emirber: emir eri.
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim.
hak: doğru.
hakikat: gerçek.
Hâkim-i Mutlak: her şeyin gerçek ve tam hükmedicisi olan Allah.
Hakîm-i Zülcelâl: her şeyi gaye ve faydalar gözeterek yaratan sonsuz celâl sahibi Allah.
harekât: hareketler.
haşmetli: ihtişamlı, görkemli.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması.
hikmet-i İlâhiye: Allah'ın hikmeti, dileği, gayeleri.
hükmünde: değerinde, yerinde.
icat: meydana getirme, yapma.
imam: kendisine uyulan delil, önde ve ileride olan, güneş.
intizamat: tertipler, düzenlemeler.
istihdam: hizmet ettirme, çalıştırma.
kemal-i intizam: tam ve eksiksiz düzen.
kemal-i mizan: tam, mükemmel ölçü.
kudret: kuvvet, iktidar.
lisan: dil.
malik: sahip.
Mecusî: ateşe tapan.
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.
musahhar: emir altına giren.
mutî: itaat eden.
müddei: iddia sahibi, davacı.
namına: adına.
nefer: er, rütbesiz asker.
nihayetsiz: sonsuz.
rububiyet: rablık; Allah'ın her bir varlığa muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onları terbiye edip idare ve hâkimiyeti altında bulundurması.
seyyarat: gezegenler.
seyyare: gezegen, yıldız.
sultan: hükümdar.
şirk: Allah'a ortak koşma.
tanzim: düzenleme.
tasarruf: kullanma, kullanım hakkı.
teshirat: itaat ettirmeler.
tezyin: süsleme, ziynetlendirme.
vazife: görev.
vazifedar: vazifeli.
vazife-i hizmet: hizmet görevi.
Zat: azamet ve ululuk sahibi Allah.
zerre: maddenin en küçük parçası.

"Hâşâ, yüz bin defa hâşâ ve kellâ! Ben musahhar bir memurum. Seyyidimin misafirhanesinde bir mumdarım. Bir sineğe, belki bir sineğin kanadına dahi hakikî malik olamam. Çünkü sineğin vücudunda öyle manevî cevherler ve göz, kulak gibi antika sanatlar var ki, benim dükkânımda yok, daire-i iktidarımın haricindedir" der, müddeiyi tekdir eder.

Sonra, o müddei döner, firavunlaşmış felsefe lisanıyla der ki:

"Madem kendine malik ve sahip değilsin, bir hizmetkârsın; esbap namına benimsin" der.

O vakit güneş, hak ve hakikat namına ve ubudiyet lisanıyla der ki:

"Ben öyle birinin olabilirim ki, bütün emsalim olan ulvî yıldızları icat eden ve semavatında kemal-i hikmetle yerleştiren ve kemal-i haşmetle döndüren ve kemal-i ziynetle süslendiren bir Zat olabilir."

Sonra, o müddei, kalbinden der ki: "Yıldızlar çok kalabalıktırlar. Hem dağınık, karma karışık görünüyorlar. Belki onların içinde, müvekkillerim namına bir şey kazanırım" der, onların içine girer. Onlara esbap namına, şerikleri hesabına ve tuğyan etmiş felsefe lisanıyla, nücumperest olan Sabiiyyunların dedikleri gibi der ki:

"Sizler, pek çok dağınık olduğunuzdan, ayrı ayrı hâkimlerin taht-ı hükmünde bulunuyorsunuz."

O vakit, yıldızlar namına bir yıldız der ki:

antika: kıymetli, değerli.
cevher: öz, can.
daire-i iktidar: güç, kuvvet dairesi, sahası.
emsal: örnekler, benzer.
esbap: sebepler.
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim.
firavun: imansız, kâfir, azgın.
hak: doğru.
hakikat: gerçek.
hakikî: gerçek.
hâkim: her şeyi hükmü altında tutan.
hâşâ: asla.
hesabına: adına, namına.
hizmetkâr: hizmetçi.
icat: meydana getirme, yapma.
kellâ: hiç bir zaman, kat'iyen.
kemal-i haşmet: mükemmel büyüklük ve heybet.
kemal-i hikmet: mükemmel hikmet ve gaye.
kemal-i ziynet: mükemmel bir süsleme.
lisan: dil.
lisanıyla:
malik: sahip.
manevî: maddî olmayan.
memur: görevli.
misafirhane: geçici konaklanan yer, konuk evi.
mumdar: aydınlatan.
musahhar: emir altına giren.
müddei: iddia sahibi, davacı.
müvekkil: vekâlet veren.
namına: adına.
nücumperest: yıldızlara tapan.
Sabiiyyun: yıldıza tapan sapkınlar.
semavat: semalar, gökler.
seyyid: efendi.
şerik: ortak.
taht-ı hüküm: hüküm ve idare altında.
tuğyan: azgınlık.
ubudiyet: kulluk.
ulvî: yüksek, yüce.
vakit: zaman.
Zat: azamet ve ululuk sahibi Allah.

“Ne kadar sersem, akılsız ve ahmak ve gözsüzsün ki, bizim yüzümüzdeki sikke-i vahdeti ve turra-i ehadiyeti görmüyorsun, anlamıyorsun. Ve bizim nizamat-ı âliyemizi ve kavanin-i ubudiyetimizi bilmiyorsun. Bizi intizamsız zannedersin.

“Bizler öyle bir Zatın sanatıyız ve hizmetkârlarıyız ki, bizim denizimiz olan semavatı ve şeceremiz olan kâinatı ve mesiregâhımız olan nihayetsiz feza-i âlemi kabza-i tasarrufunda tutan bir Vahid-i Ehad'dir. Bizler, donanma elektrik lâmbaları gibi, Onun kemal-i rububiyetini gösteren nuranî şahitleriz ve saltanat-ı rububiyetini ilân eden ışıklı bürhanlarız. Her bir taifemiz, Onun daire-i saltanatında, ulvî, süflî, dünyevî, berzahî, uhrevî menzillerde haşmet-i saltanatını gösteren ve ziya veren nuranî hizmetkârlarız.

“Evet, her birimiz kudret-i Vahid-i Ehad'in birer mu'cizesi ve şecere-i hilkatin birer muntazam meyvesi ve vahdaniyetin birer münevver bürhanı ve melâikelerin birer menzili, birer tayyaresi, birer mescidi ve avalim-i ulviyenin birer lâmbası, birer güneşi ve saltanat-ı rububiyetin birer şahidi ve feza-i âlemin birer ziyneti, birer kasrı, birer çiçeği ve sema denizinin birer nuranî balığı ve gökyüzünün birer güzel gözü (HAŞİYE) olduğumuz gibi,

HAŞİYE: Cenab-ı Hakkın acaib-i masnuatına bakıp, temaşa edip ve ettiren işaretleriz. Yani, semavat, hadsiz gözlerle zemindeki acaib-i sanat-ı İlâhiyeyi temaşa eder gibi görünüyor. Semanın melâikeleri gibi, yıldızlar dahi mahşer-i acayip ve garaip olan arza bakıyorlar ve zîşuurları dikkatle baktırıyorlar demektir.

acaib-i masnuat: sanatlı varlıkların hayret verici olanları.
acaib-i sanat-ı İlâhiye: Cenab-ı Hakkın sanatının hayret verici ve hayranlık uyandırıcı yönleri.
ahmak: budala.
avalim-i ulviye: yüce âlemler.
berzahî: kabir hayatıyla ilgili.
bürhan: delil, hüccet, ispat aracı.
daire-i saltanat: sultanlık dairesi.
dünyevî: dünyaya ait.
feza-i âlem: gökyüzü, uzay.
Haşiye: dipnot.
haşmet-i saltanat: sultanlığın haşmeti, ihtişamı.
hizmetkâr: hizmetçi.
intizam: düzgün olma.
kabza-i tasarruf: tasarrufu altında olma, yönetimin güçlü eli.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar.
kasır: köşk.
kavanin-i ubudiyet: kulluk esasları.
kemal-i rububiyet: Cenab-ı Allah'ın mahlûkunu terbiye edip besleme ve gözeticiliğinin mükemmelliği.
kudret-i Vahid-i Ehad: tek olan eşi ve benzeri olmayan Allah'ın kudreti.
mahşer-i acayip ve garaip: hayret verici ve şaşırtıcı toplanma yeri.
melâike: melekler.
menzil: yer, konaklama yeri.
mescit: namaz kılınacak yer.
mesiregâh: seyir yeri.
mu'cize: benzerini yapmakta insanların âciz kaldığı şey.
muntazam: düzenli, düzgün.
münevver: nurlanmış, parlak.
nihayetsiz: sonsuz.
nizamat-ı âliye: yüksek ve mükemmel nizam.
nuranî: nurlu, ışıklı.
saltanat-ı rububiyet: kâinatı terbiye ve idare edici olan Allah'ın saltanatı.
sema: gökyüzü, sema.
semavat: semalar, gökler.
sersem: aptal, dengesiz.
sikke-i vahdet: birlik mührü, etiketi.
süflî: aşağı, bayağı.
şecere: ağaç.
şecere-i hilkat: yaratılış ağacı.
taife: takım, güruh.
tayyare: uçak.
temaşa etmek: bakmak, seyretmek.
turra-i ehadiyet: ehadiyet turrası, tek ve bir oluş mührü; Allah'ın her bir eserindeki birlik yansıması, her bir şeye bir çok isimlerinin görünüp belirmesi, her varlıkla bire bir ilgilenmesi gerçeği.
uhrevî: ahirete ait.
ulvî: yüksek, yüce.
vahdaniyet: Allah'ın birliği.
Vahid-i Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden Allah.
Zat: azamet ve ululuk sahibi Allah.
zemin: yeryüzü.
ziya: ışık.
ziynet: süs.

heyet-i mecmuamızda sükûnet içinde bir sükût ve hikmet içinde bir hareket ve haşmet içinde bir ziynet ve intizam içinde bir hüsnühilkat ve mevzuniyet içinde bir kemal-i sanat bulunduğundan, Sâni-i Zülcelâl'imizi, nihayetsiz diller ile vahdetini, ehadiyetini, samediyetini ve evsaf-ı cemal ve celâl ve kemalini bütün kâinata ilân ettiğimiz hâlde, bizim gibi nihayet derecede safî, temiz, mutî, musahhar hizmetkârları karma karışıklık ve intizamsızlık ve vazifesizlik, hatta sahipsizlikle ittiham ettiğinden tokada müstahaksın" der. O müddeinin yüzüne, recm-i şeytan gibi, bir yıldız öyle bir tokat vurur ki, yıldızlardan tâ Cehennemin dibine onu atar. Ve beraberinde olan tabiatı (HAŞİYE) evham derelerine ve tesadüfü adem kuyusuna ve şerikleri imtina ve muhaliyet zulümatına ve din aleyhindeki felsefeyi esfel-i safilînin dibine atar. Bütün yıldızlarla beraber, o yıldız, لَوْ كَانَ فِيهِمَٓا اٰلِهَةٌ اِلَّا اللّٰهُ لَفَسَدَتَا ❁[1] ferman-ı kudsîsini okuyorlar. Ve "Sinek kanadından tut, tâ semavat kandillerine kadar, bir sinek kanadı kadar şerike yer yoktur ki, parmak karıştırsın" diye ilân ederler.

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَٓا اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَٓا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ[2]

HAŞİYE: Fakat, sukuttan sonra, tabiat tevbe etti; hakikî vazifesi tesir ve fiil olmadığını, belki kabul ve infial olduğunu anladı. Ve kendisi kader-i İlâhînin bir nevi defteri —fakat, tebeddül ve tagayyüre kabil bir defteri— ve kudret-i Rabbaniyenin bir nevi programı ve Kadîr-i Zülcelâl'in bir nevi fıtrî şeriatı ve bir nevi mecmua-i kavanini olduğunu bildi. Kemal-i acz ve inkıyat ile vazife-i ubudiyetini takındı ve fıtrat-ı İlâhiye ve sanat-ı Rabbaniye ismini aldı.

1. Eğer göklerde ve yerde Allah'tan başka ilâhlar olsaydı, ikisi de harap olup giderdi. (Enbiya: 22.)

2. Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi: 32.)

adem: yokluk.
aleyh: karşı.
celâl: büyüklük, ululuk, azamet.
derece: seviye, basamak, düzey.
ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğinin tecelli etmesi.
esfel-i safilîn: Cehennemin en aşağı tabakası.
evham: vehimler, zanlar.
evsaf-ı cemal: güzellik sıfatları, özellikleri.
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim.
ferman-ı kudsîsi: İlâhî bildiri.
Haşiye: dipnot.
haşmet: ihtişam, heybet, görkem.
heyet-i mecmua: Bir şeyin teferruatına bakılmaksızın bütününün gösterdiği hal ve manzara.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması.
hizmetkâr: hizmetçi.
hüsnühilkat: yaratılıştaki güzellik.
ilân: duyuru, bildiri; duyurma, bildirme.
imtina: kaçınma, çekinme.
intizam: düzgün olma.
ittiham: suç altında bulunma.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar.
kandil: aydınlatma kabı.
kemal: tamlık; kusursuz, mükemmellik.
kemal-i sanat: sanattaki mükemmellik.
mevzuniyet: mevzunluk, düzenli.
muhaliyet: imkânsızlık.
musahhar: emir altına giren.
mutî: itaat eden.
müddei: iddia sahibi, davacı.
müstahak: hak etmiş.
nihayet: son.
nihayetsiz: sonsuz.
recm-i şeytan: şeytan taşlama.
safî: temiz.
samediyet: her şeyin Allah'a muhtaç olması, Allah'ın hiç bir şeye muhtaç olmaması.
Sâni-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi ve her şeyi sanatlı yaratan Allah.
semavat: semalar, gökler.
sukut: düşüş, alçalış.
sükûnet: durgunluk.
sükût: susma.
şerik: ortak.
tabiat: maddî âlem.
tesadüf: rastlantı.
vahdet: Allah'ın birliği.
vazife: görev.
ziynet: süs.
zulümat: karanlıklar.

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ سِرَاجِ وَحْدَتِكَ فٖى كَثْرَتِ مَخْلُوقَاتِكَ وَدَلَّالِ وَحْدَانِيَّتِكَ فٖى مَشْهَرِ كَائِنَاتِكَ وَعَلٰى اٰلِهٖ وَصَحْبِهٖ اَجْمَعٖينَ ۞[1]

1. Allah'ım, mahlûkatının çokluğu içerisinde birliğinin kandili, kâinatının sergisinde vahdaniyetinin dellâlı olan Efendimiz Muhammed'e (a.s.m.), onun bütün âl ve ashabına salât ve selâm eyle.

al: soy sülâle
ashap: arkadaşlar.
dellâl: ilân edici.
esfel-i safilîn: Cehennemin en aşağı tabakası.
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim.
hak: doğru.
harap: yıkık, yok olma.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar.
kandil: aydınlatma kabı.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.
noksan: eksiklik.
salât: Hz. Muhammed'e, Ashabına, Ailesine Allah'ın rahmet ve mağfiretini dileme.
semavat: semalar, gökler.
şerik: ortak.
tenzih: uzak ve yüce tutma.
vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı.

Birinci Mevkıfın Küçük Bir Zeyli

Festemi ayet:

اَفَلَمْ يَنْظُرُوٓا اِلَى السَّمَٓاءِ فَوْقَهُمْ كَيْفَ بَنَيْنَاهَا وَزَيَّنَّاهَا... [1]

ilâahirilayet.

ثُمَّ انْظُرْ اِلٰى وَجْهِ السَّمَٓاءِ كَيْفَ تَرٰى سُكُوتًا فٖى سُكُونَةٍ، حَرَكَةً
فٖى حِكْمَةٍ، تَلَئْلُؤًا فٖى حَشْمَةٍ، تَبَسُّمًا فٖى زٖينَةٍ، مَعَ اِنْتِظَامِ الْخِلْقَةِ
مَعَ اِتِّزَانِ الصَّنْعَةِ. تَشَعْشُعُ سِرَاجِهَا تَهَلْهُلُ مِصْبَاحِهَا تَلَئْلُؤُ
نُجُومِهَا تُعْلِنُ لِاَهْلِ النُّهٰى سَلْطَنَةً بِلَٓا انْتِهَٓاءٍ [2]

اَفَلَمْ يَنْظُرُوٓا اِلَى السَّمَٓاءِ فَوْقَهُمْ كَيْفَ بَنَيْنَاهَا وَزَيَّنَّاهَا...

ilâahirilayet. Bu ayetin bir nevi tercümesi olan

ثُمَّ انْظُرْ اِلٰى وَجْهِ السَّمَٓاءِ كَيْفَ تَرٰى سُكُوتًا فٖى سُكُونَةٍ

tercümesidir:

Yani, ayet-i kerîme, nazar-ı dikkati semanın ziynetli ve güzel yüzüne çeviriyor. Tâ, dikkat-i nazar ile, semanın yüzünde fevkalâde sükûnet içinde bir sükûtu görüp, bir Kadîr-i Mutlak'ın emir ve teshiriyle o vaziyeti aldığını anlasın. Yoksa, eğer başıboş olsa idiler, birbiri içinde o dehşetli hadsiz ecram, o gayet büyük küreler ve gayet sür'atli hareketleriyle öyle bir velveleyi çıkarmak lâzım idi ki, kâinatın kulağını sağır edecekti. Hem, öyle bir zelzele-i hercümerç içinde karışıklık olacaktı ki, kâinatı dağıtacaktı. Yirmi camus birbiri içinde hareket etse,

1. Üstlerindeki göğe bakmazlar mı, onu nasıl bina edip süsledik... (Kaf Suresi: 6.)

2. Bu parça, ayetin Üstat tarafından yapılmış Arapça tefsiri olup, izahı altında yapılmıştır. Özet meali ise şöyledir:

Sonra göğün yüzüne bak, nasıl sükûnet içerisinde bir sessizlik, hikmet içerisinde bir hareket, haşmet içerisinde bir parıldama, ziynet içerisinde bir tebessüm göreceksin. Bunlar intizam-ı hilkat, ittizan-ı sanat ile beraber olmaktadır. Kandilinin parlaması, lâmbasının ışık vermesi, yıldızlarının parıldamaları akıl sahiplerine sonsuz bir saltanatın varlığını ilân eder.

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
ayet-i kerîme: Kur'ân'ın ayeti.
bina: yapı.
camus: manda.
dikkat-i nazar: inceden inceye düşünme ve bakma.
ecram: gezegenler.
festemi: dinleyin, işitin, manasında Arapça bir ifade.
fevkalâde: olağanüstü.
gayet: çok, son derece.
hadsiz: sınırsız.
haşmet: ihtişam, heybet, görkem, şaşaa.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması.
intizam-i hilkat: yaratılıştaki düzen ve tertip.
ittizan-ı sanat: ölçülü sanat.
izah: açıklama yapma.
Kadîr-i Mutlak: hiç bir kayıt ve şarta tâbi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi, Allah.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar.
kandil: aydınlatma kabı.
küre: yuvarlak.
meal: anlam.
nazar-i dikkat: dikkatli bakış.
nev: çeşit.
saltanat: sultanlık, hükümdarlık.
sema: gökyüzü.
sükûnet: durgunluk, sessizlik.
sükût: susma, sessizlik.
sür'at: hız.
tebessüm: gülümseme.
tefsir: Kur'ân'ın mana bakımından izahı.
teshir: cezp etme, emri altına alma.
vaziyet: durum.
velvele: gürültü, patırtı.
zelzele-i hercümerç: her şeyi allak bullak edip karıştıran yıkıcı sarsıntı.
zeyil: ek.
ziynet: süs.

ne kadar velveleli bir hercümerce sebebiyet verdiği malûm. Hâlbuki, küre-i arzdan bin defa büyük ve top güllesinden yetmiş defa sür'atli hareket edenler, yıldızlar içerisinde var olduğunu kozmoğrafya söylüyor. İşte, sükûnet içindeki sükût-u ecramdan, Sâni-i Zülcelâl'in ve Kadîr-i Zülkemal'in derece-i kudret ve teshirini ve nücumun Ona derece-i inkıyat ve itaatini anla.

حَرَكَةً فِي حِكْمَةٍ : Hem, semanın yüzünde, hikmet içinde bir hareketi görmeyi ayet emrediyor. Evet, gayet acip ve azîm harekât, gayet dakik ve geniş hikmet içindedir. Nasıl ki, bir fabrikanın çarklarını ve dolaplarını bir hikmet içinde çeviren bir sanatkâr, fabrikanın azamet ve intizamı derecesinde, derece-i sanat ve maharetini gösterir; öyle de, koca güneşe seyyarat ile beraber fabrika vaziyetini veren ve o müthiş azîm küreleri sapan taşları misillü ve fabrika çarkları gibi etrafında döndüren bir Kadîr-i Zülcelâl'in derece-i kudret ve hikmeti, o nispette nazara tezahür eder.

تَلَئْلُأً فِي حَشْمَةٍ، تَبَسُّمًا فِي زِينَةٍ : Yani, hem, semavat yüzünde öyle bir haşmet içinde bir parlamak ve bir ziynet içinde bir tebessüm var ki, Sâni-i Zülcelâl'in ne kadar muazzam bir saltanatı, ne kadar güzel bir sanatı olduğunu gösterir. Donanma günlerinde kesretli elektrik lâmbaları sultanın derece-i haşmetini ve terakkiyat-ı medeniyede derece-i kemalini gösterdiği gibi; koca semavat, o haşmetli, ziynetli yıldızlarıyla Sâni-i Zülcelâl'in

acip: tuhaf, hayret uyandıran.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
azamet: büyüklük.
azîm: büyük.
çark: dönen, işleyen şey, mekanizma, sistem.
dakik: ince.
derece-i haşmet: ihtişamın derecesi, büyüklük.
derece-i hikmet: hikmet derecesi, İlâhî gayenin mertebeleri.
derece-i inkıyat: boyun eğme derecesi.
derece-i kemal: mükemmellik derecesi.
derece-i kudret: İlâhî kudretin sonsuz derecesi.
derece-i sanat: sanat derecesi.
gayet: çok, son derece.
harekât: hareketler.
haşmet: ihtişam, heybet, görkem.
haşmetli: ihtişamlı, görkemli.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması.
intizam: düzgünlük, nizam.
itaat: uyma, dinleme.
Kadîr-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük, haşmet ve kudret sahibi, Allah.
Kadîr-i Zülkemal: sonsuz kemal ve kudret sahibi olan, Allah.
kesretli: çoklukla, çokça.
kozmoğrafya: astronomi.
küre: yuvarlak cisim.
küre-i arz: dünya, yer küre.
maharet: ustalık.
malûm: bilinir.
misillü: benzeri.
muazzam: çok büyük.
müthiş: dehşetli, korkunç.
nazar: bakış.
nispet: ölçü, oran.
nücum: yıldızlar.
saltanat: sultanlık, hükümdarlık.
sanatkâr: sanat eseri ortaya koyan kimse.
Sâni-i Zülcelâl: sonsuz celâl sahibi ve her şeyi sanatlı yaratan Allah.
sebebiyet: sebep olma.
sema: gökyüzü.
semavat: semalar, gökler.
seyyarat: gezegenler.
sukut-u ecram: gezegenlerin düşüşü, gök cisimlerinin sessizliği.
sultan: padişah.
sükûnet: durgunluk, sakinlik.
tebessüm: gülümseme.
terakkiyat-ı medeniye: medenî ve teknolojik ilerlemeler.
teshir: cezp etme, kendine bağlama.
tezahür: ortaya çıkma, görünme.
vaziyet: durum.
velvele: gürültü, patırtı.
zelzele-i hercümerç: karmakarışıklığın sarsıntısı.
ziynet: süs.

kemal-i saltanatını ve cemal-i sanatını öylece nazar-ı dikkate gösteriyorlar.

مَعَ انْتِظَامِ الْخِلْقَةِ مع اتِّزَانِ الصَّنْعَةِ : Hem, diyor ki: "Semanın yüzündeki mahlûkatın intizamını, dakik mizanlar içinde masnuatın mevzuniyetini gör ve anla ki, onların Sânii ne kadar Kadîr ve ne kadar Hakîm olduğunu bil."

Evet, muhtelif ve küçük cirimleri veyahut hayvanları döndüren ve bir vazife için çeviren ve bir mizan-ı mahsus ile her birini muayyen bir yolda sevk eden bir Zatın derece-i iktidar ve hikmetini; ve hareket eden cirimlerin Ona derece-i itaat ve musahhariyetlerini gösterdikleri gibi, koca semavat, o dehşetli azametiyle, hadsiz yıldızlarıyla ve o yıldızlar da dehşetli büyüklükleriyle ve gayet şiddetli hareketleriyle beraber zerre miktar ve bir saniyecik kadar hudutlarından tecavüz etmemeleri, bir aşire-i dakika kadar vazifelerinden geri kalmamaları, Sâni-i Zülcelâl'lerinin ne kadar dakik bir mizan-ı mahsus ile rububiyetini icra ettiğini nazar-ı dikkate gösterirler.

Hem de, şu ayet gibi, Sure-i Amme'de ve sair ayetlerde beyan olunan teshir-i şems ve kamer ve nücumla işaret ettiği gibi,

تَشَعْشُعُ سِرَاجِهَا تَهَلْهُلُ مِصْبَاحِهَا تَلَئْلُؤُ نُجُومِهَا تُعْلِنُ
لِاَهْلِ النُّهَا سَلْطَنَةً بِلَٓا اِنْتِهَٓاءٍ

Yani, semanın müzeyyen tavanına, güneş gibi ışık verici, ısındırıcı bir lâmbayı takmak; gece gündüz hatlarıyla, kış yaz sahifelerinde mektubat-ı Samedâniyeyi

aşire-i dakika: bir dakikanın 60 üzeri 10'da biri uzunluğunda bir zaman dilimi.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
azamet: büyüklük.
beyan: anlatma, açık söyleme.
cemal-i sanat: sanattaki güzellik.
cirim: vücut, kütle.
dakik: ince, nazik.
dehşetli: korkutucu, ürkütücü.
derece-i iktidar: güç yetirme derecesi.
derece-i itaat: emre boyun eğme dereceleri.
gayet: çok, son derece.
hadsiz: sınırsız.
Hakîm: her şeyi bir maksatla uygun ve hikmetle yaratan Allah.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması.
hudut: sınırlar.
icra: yürütme.
intizam: düzgünlük, nizam.
Kadîr: kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah.
kamer: ay.
kemal-i saltanat: saltanatın mükemmelliği.
mahlûkat: yaratılmışlar.
masnuat: sanatla yapılmış şeyler.
mektubat-ı Samedâniye: Cenab-ı Hakkın isim ve sıfatlarını anlatan, Allah'ın birliğini gösteren varlıklar.
mevzuniyet: mevzunluk, uygunluk.
mizan: ölçü.
mizan-ı mahsus: hususî bir ölçü.
muayyen: belirli.
muhtelif: çeşitli.
musahhariyet: emre boyun eğme hâli.
müzeyyen: ziynetlendirilmiş, süslenmiş.
nazar-ı dikkat: dikkatli bakış.
nücum: yıldızlar.
rububiyet: rablık; Allah'ın her bir varlığa muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onları terbiye edip idare ve hâkimiyeti altında bulundurması.
sahife: sayfa.
sair: diğer, öteki.
Sâni: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
Sâni-i Zülcelâl: sonsuz celâl sahibi ve her şeyi sanatlı yaratan Allah.
sema: gökyüzü.
semavat: semalar, gökler.
Sure-i Amme: Amme suresi.
tecavüz: haddini asma, aşırı gitme.
teshir-i şems: güneşin emre boyun eğdirilmesi.
vazife: görev.
Zat: azamet ve ululuk sahibi Allah.
zerre: maddenin en küçük parçası.
ziynetli: süslü.

yazmasına bir nur hokkası hükmüne getirmek; ve yüksek minare ve kulelerdeki büyük saatlerin parlayan akrepleri misillü, kubbe-i semada kameri zamanın saat-i kübrasına bir akrep yapmak; mütefavit çok hilâller suretinde her geceye güya ayrı bir hilâl bırakıp, sonra dönüp kendine toplamak; menzillerinde kemal-i mizanla, dakik hesapla hareket ettirmek; ve kubbe-i semada parlayan, tebessüm eden yıldızlarla göğün güzel yüzünü yaldızlamak, elbette nihayetsiz bir saltanat-ı rububiyetin şeairidir, zîşuura onu iş'ar eden muhteşem bir ulûhiyetin işaratıdır; ehl-i fikri imana ve tevhide davet eder.

Bak kitab-ı kâinatın safha-i rengînine,
Hâme-i zerrin-i Kudret, gör ne tasvir eylemiş.
Kalmamış bir nokta muzlim, çeşm-i dil erbabına,
Sanki ayatın Hudâ, nur ile tahrir eylemiş.
Bak, ne mu'ciz-i Hikmet, iz'anrubâ-i kâinat,
Bak, ne âlî bir temaşadır feza-i kâinat.
Dinle de yıldızları, şu hutbe-i şîrînine,
Name-i nurîni Hikmet, bak ne takrir eylemiş.
Hep beraber nutka gelmiş, hak lisanıyla derler:
Bir Kadîr-i Zülcelâl'in haşmet-i sultanına,
Birer bürhan-ı nurefşanız vücub-u Sânia; hem vahdete, hem kudrete şahitleriz biz.
Şu zeminin yüzünü yaldızlayan nazenin mu'cizatı çün melek seyranına,
Bu semanın arza bakan, Cennete dikkat eden, binler müdakkik gözleriz biz.

âlî: yüce, yüksek.
arz: yer, dünya.
ayat: Kur'ân ayetleri.
bürhan-ı nurefşan: nur saçan parlak delil.
çeşm-i dil: kalp gözü, basiret.
çün: çünkü, şu sebepten ki.
davet: çağırma.
ehl-i fikir: tefekkür sahipleri.
erbap: sahipler, ehil.
feza-i kâinat: uzay.
güya: sanki.
hak: Allah, doğru.
hâme-i zerrin-i Kudret: İlâhî kudretin altın kalemi.
haşmet-i sultan: sultanın büyüklüğü.
Hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde yaratan Allah.
hilâl: yeni ay.
hokka: içine mürekkep konulan kutu biçimindeki kap.
hutbe-i şirin: tatlı konuşmalar, zevkli sohbetler.
Hüda: Allah, Rab.
hükmüne: değerine, yerine.
hüküm: değer.
iman: inanma, itikat.
iş'ar: anlatma, bildirme.
işarat: işaretler.
iz'anrubâ-i kâinat: kâinatın çok hayret ve şaşkınlık veren yönü.
Kadîr-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük, haşmet ve kudret sahibi, Allah.
kamer: ay.
kemal-i mizan: ölçünün tam ve kusursuz oluşu.
kitab-ı kâinat: kâinat kitabı.
kubbe-i sema: gökyüzü kubbesi.
kudret: kuvvet, iktidar.
lisan: dil.
melek: Allah'ın nurdan yarattığı her zaman görülemeyen, Allah'ın emirlerine tam itaat eden mahlûk.
menzil: yer.
minare: camilerde ezan okumak için yapılmış kule şeklindeki yüksek yer.
misillü: benzeri.
mu'cizat: mu'cizeler.
mu'ciz-i Hikmet: sonsuz hikmet sahibi olan Allah'ın mu'cizesini gösteren
muhteşem: görkemli.
muzlim: karanlık, zulmetli.
müdakkik: inceden inceye dikkatle araştıran.
mütefavit: birbirinden farklı.
name-i nurîn: nurlu, parlak mektup.
nazenin: ince, nazlı.
nihayetsiz: sonsuz.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
nutka gelmek: konuşmak.
saat-i kübra: en büyük saat.
safha-i rengin: güzel, hoş ve rengârenk sayfalar.
saltanat-ı rububiyet: kâinatı terbiye ve idare edici olan Allah'ın saltanatı.
sema: gökyüzü.
seyran: gezme.
suret: biçim, görünüş.
şeair: dinin alâmetleri, işaretleri; Müslümanlara ait kurallar, esaslar.
tahrir: yazma.
takrir: anlatma.
tasvir: bir şeyi çeşitli ifade tarzlarıyla anlatma.
tebessüm: gülümseme.
temaşa: bakıp seyretme.
tevhit: Allah'ın birliği.
ulûhiyet: ilâhlık, ibadet edilmeye lâyık olan tek ma'bud bütün varlıkları yaratan Allah'tır, diye ifade edilebilir gerçek.
vahdet: birlik.
vücub-u Sâni: her şeyi sanatlı yaratan Cenab-ı Hakkın vücudunun zarurî olması.
zemin: yeryüzü.
zîşuur: şuurlu, bilinç sahibi.

Tuba-i hilkatten semavat şıkkına, hep Kehkeşan ağsanına,
Bir Cemîl-i Zülcelâl'in dest-i hikmetiyle takılmış binler güzel meyveleriz biz.
Şu semavat ehline birer mescid-i seyyar, birer hane-i devvar, birer ulvî aşiyâne,
Birer misbah-ı nevvar, birer gemi-i cebbar, birer tayyareyiz biz.
Bir Kadîr-i Zülkemal'in, bir Hakîm-i Zülcelâl'in birer mu'cize-i kudret, birer harika-i sanat-ı Hâlıkane,
Birer nadire-i hikmet, birer dâhiye-i hilkat, birer nur âlemiyiz biz.
Böyle yüz bin dil ile yüz bin bürhan gösteririz, işittiririz insan olan insana.
Kör olası dinsiz gözü, görmez oldu yüzümüzü, hem işitmez sözümüzü; hak söyleyen ayetleriz biz.
Sikkemiz bir, turramız bir; Rabbimize musahharız. Müsebbihiz âbidâne;
Zikrederiz. Kehkeşanın halka-i kübrasına mensup birer meczuplarız biz.

âbidâne: ibadet edene yakışır surette.
ağsan: dallar.
âlem: varlık sınıflarından her biri, dünya.
aşiyâne: yuva.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi, açık alâmet.
bürhan: delil, hüccet.
Cemîl-i Zülcelâl: büyüklük sahibi ve çok güzel olan Cenab-ı Hak.
dâhiye-i hilkat: yaratılıştan dâhî olan, büyüklük olayı.
dest-i hikmet: hikmet eli.
gemi-i cebbar: engel tanımayarak ve belli bir rotada yoluna devam eden gayet büyük gemi.
hak: doğru.
Hakîm-i Zülcelâl: her şeyi gaye ve faydalar gözeterek yaratan sonsuz büyüklük sahibi olan Allah.
halka-i kübra: en büyük halka.
hane-i devvar: devamlı dönen hane.
harika-i sanat-ı Hâlıkane: yaratmaya yakışır tarzda sanat harikası.
Kadîr-i Zülkemal: sonsuz kemal ve kudret sahibi olan, Allah.
Kehkeşan: Samanyolu.
meczup: İlâhî aşkla cezbeye tutulmuş.
mensup: bağlı, ait.
mescid-i seyyar: gezici mescit.
misbah-ı nevvar: nurlu lâmba.
mu'cize-i kudret: Cenab-ı Hakkın kudretinin mu'cizesi.
musahhar: emir altına giren.
müsebbih: tesbih çeken.
nadire-i hikmet: bir gayeye binaen benzersiz yaratılan.
nur: parıltı, ışık.
Rab: her şeyin maliki, yaratan, büyüten, terbiye eden.
semavat: semalar, gökler.
semavat ehli: semalarda yaşayanlar.
sikke: nişan, mühür.
tayyare: uçak.
tuba-i hilkat: yaratılış ağacı.
turra: mühür, damga.
ulvî: yüksek, yüce.
zikir: Allah'ı anma.

Üçüncü Hüccet-i İmaniye

Yirmi Üçüncü Lem'a

(Tabiattan gelen fikr-i küfrîyi dirilmeyecek bir surette öldürüyor; küfrün temel taşını zirüzeber ediyor.)

* *Yirmi Üçüncü Lem'a* önce Ankara'da Arabî olarak 1921'de (Bkz. On Yedinci Lem'anın başı), sonra da Barla'da 1933'te Türkçe olarak telif edilmiştir.

İhtar

Şu Notada, tabiiyyunun münkir kısmının gittikleri yolun iç yüzü ne kadar akıldan uzak ve ne kadar çirkin ve ne derece hurafe olduğu, lâakal doksan muhali tazammun eden Dokuz Muhal ile beyan edilmiş. Sair risalelerde o muhaller kısmen izah edildiğinden; burada gayet muhtasar olmak haysiyetiyle, bazı basamaklar tayyedilmiştir. Onun için, birden bire, "Bu kadar zahir ve aşikâre bir hurafeyi nasıl bu meşhur âkıl feylesoflar kabul etmişler, o yolda gidiyorlar?" hatıra geliyor.

Evet, onlar mesleklerinin iç yüzünü görememişler. Hem, hakikat-i meslekleri ve mesleklerinin lâzımı ve muktezası odur ki, yazılmış her bir muhalin ucunda beyan edilen o çirkin ve müstekreh ve gayrimakul **(HAŞİYE)** *hulâsa-i mezhepleri mesleklerinin lâzımı ve zarurî muktezası olduğunu gayet bedihî ve kat'î bürhanlarla, şüphesi olanlara tafsilen beyan ve ispat etmeye hazırım.*

HAŞİYE: Bu risalenin sebeb-i telifi, gayet mütecavizâne ve gayet çirkin bir tarz ile, hakaik-ı imaniyeyi tezyif edip, bozulmuş aklı yetişmediği şeye hurafe deyip, dinsizliği tabiata bağlayarak, Kur'ân'a hücum edilmesidir. O hücum ise şiddetli bir hiddeti kalbe ve kaleme verdi ki, şiddetli ve galiz tokatları o mülhitlere ve haktan yüz çeviren batıl mezheplilere yedirdi. Yoksa, Risale-i Nur'un mesleği, nezihâne ve nazikâne ve kavl-i leyyindir.

âkıl: akıllı olan.
aşikâr: apaçık, belli.
batıl: boş, saçma, gerçeğe, akla ve bilime aykırı.
beyan edilen: açıklanan, izah edilen.
beyan etmek: açıklama, izah etmek.
binaen: -den dolayı, - dayanarak.
derece: ölçü.
ehemmiyet: önem.
feylesof: felsefe ile uğraşan, filozof.
fikr-i küfrî: inançsızlıktan gelen inkâr düşüncesi.
galiz: sert, incitici.
gayet: son derece, çok.
gayr-i makul: aklın kabul etmediği, akla uymayan.
hak: gerçek, doğru.
hakaik-i imaniye: iman hakikatleri, imana ait gerçekler.
hakikat-i meslek: bir mesleğin, bir görüşün iç yüzü.
haşiye: dipnot.
hatıra gelmek: hatırlamak, akla gelmek.
haysiyetiyle: özelliği bakımından.
hiddet: kızgınlık, öfke.
hulâsa-i mezhep: bir fikir, görüş veya mezhebin özü, ana hatları.
hurafe: uydurma, düzme, dine, bilime uymayan sözler, işler.
hücum etme: saldırma, saldırıya geçme.
ihtar: hatırlatma, uyarı.
izah etmek: bir konuyu ayrıntılarıyla açıklamak.
kavl-i leyyin: yumuşak söz ya da söyleyiş.
kısmen: bir kısım, bazı yönden.
küfür: küfür; Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, imansızlık, dinsizlik.
lâakal: en az.
lem'a: parıltı, güneş gibi parlayan.
meslek: gidiş, metot, tutulan yol.
meslek: tarz, metot, usul.
meşhur: şöhretli, ünlü.
mezhep: gidilen yol, görüş.
muhal: imkânsız, olabilmesi, düşünülemeyen.
muhtasar: kısa, özet.
mukteza: iktiza eden, gereken.
mülhit: dinsiz, Allah'a inanmayan.
münkir: Allah'ın varlığını kabul ve tasdik etmeyen, imansız, dinsiz.
müstekreh: kerih görülmüş, tiksindirici, çirkin.
mütecavizâne: saldıran, haddini aşan.
nazikâne: nezaketle, incelikle.
nezihâne: temiz, güzel, hoş bir biçimde.
nota: konu.
risale: Risale-i Nur'u oluşturan kitaplardan her birisi.
sair: diğer, başka.
sebep-i telif: telif sebebi, yazılış vesilesi.
suret: biçim, tarz.
tabiiyyun: tabiatçılar, Allah'ın sanatı ve kanunu olan doğayı İlâh sananlar.
tayyetmek: geçmek, atlamak.
tazammun etme: ihtiva etme, içine alma, içerme.
tezyif etme: aşağılamak, alay etmek.
zahir: açık, dış görünen.
zirüzeber: param parça, darmadağın.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

قَالَتْ رُسُلُهُمْ اَفِى اللّٰهِ شَكٌّ فَاطِرِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ [1]

ŞU AYET-İ KERÎME, istifham-ı inkârî ile, "Cenab-ı Hak hakkında şek olmaz ve olmamalı" demekle, vücut ve vahdaniyet-i İlâhiye bedahet derecesinde olduğunu gösteriyor.

ŞU SIRRI İZAHTAN EVVEL BİR İHTAR

Bin üç yüz otuz sekizde Ankara'ya gittim. İslâm ordusunun Yunana galebesinden neşe alan ehl-i imanın kuvvetli efkârı içinde, gayet müthiş bir zındıka fikri, içine girmek ve bozmak ve zehirlendirmek için dessasâne çalıştığını gördüm. "Eyvah," dedim. "Bu ejderha imanın erkânına ilişecek!" O vakit, şu ayet-i kerîme bedahet derecesinde vücut ve vahdaniyeti ifhâm ettiği cihetle, ondan istimdat edip, o zındıkanın başını dağıtacak derecede Kur'ân-ı Hakîm'den alınan kuvvetli bir bürhanı, Arabî risalesinde yazdım. Ankara'da, Yeni Gün Matbaasında tab ettirmiştim. Fakat maatteessüf Arabî bilen az ve ehemmiyetle bakanlar da nadir olmakla beraber, gayet muhtasar ve mücmel bir surette o kuvvetli bürhan tesirini göstermedi. Maatteessüf, o dinsizlik fikri hem inkişaf etti, hem kuvvet buldu. Bilmecburiye, o bürhanı Türkçe olarak bir derece beyan edeceğim. O bürhanın bazı parçaları bazı risalelerde tam izah

---

1. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla.
Peygamberleri onlara, "Gökleri ve yeri yoktan var eden Allah hakkında şüphe olur mu?" (İbrahim Suresi: 10.)

Arabî: Arapça.
ayet-i kerîme: Kur'ân'ın ayeti; değerli ve şerefli olan ayet.
bedahet: açık, açıklık.
bedihî: açık, son derece açık ve ortada olan.
beyan etme: açıklama, izah etme.
beyan: açıklama, izah.
bilmecburiye: mecburiyetle, zorunlu olarak.
bürhan: delil, ispatlayıcı şahit, kanıt.
Cenab-ı Hak: hakkın tâ kendisi, şeref ve büyüklük sahibi olan Allah.
cihet: yön.
derece: mertebe, basamak, ölçü.
dessasâne: aldatıcı bir şekilde, hileyle iş yaparak.
efkâr: düşünceler, fikirler.
ehemmiyet: önem.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri, Müslümanlar.
ejderha: büyük canavar, korkunç manzara.
erkân: rükünler, esaslar, şartlar.
evvel: ilk önce.
galebe: galip gelme, zafer, yenme.
gayet: son derece, çok.
ifhâm: anlatma, bildirme.
ihtar: hatırlatma, uyarı.
iman: inanç, inanma.
inkişaf etme: ortaya çıkma, açılım.
ispat etme: doğruyu delil göstererek meydana koyma.
istifham-ı inkârî: bir sözü söylerken, inkâr ederek sorma, içinde inanmama bulunan soru sorma biçimi, "Hiç böyle olur mu?"
istimdat etmek: imdat isteme, yardım isteme.
izah: ayrıntılı açıklama.
kat'î: kesin.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
maatteessüf: ne yazık ki... üzülerek.
meslek: gidiş, tutulan yol, metot.
muhtasar: kısaltılmış, özet.
mukteza: iktiza eden, gereklilik.
mücmel: kısaca ifade edilmiş, özet hâlinde.
müthiş: dehşet veren, korkunç.
nadir olmak: seyrek, az olmak.
neşe almak: dışa vuran bir sevinçle keyif almak.
Nurun Arabî risalesi: Risale-i Nurun Arapça yazılan kısımlarından.
Peygamber: Allah'ın elçisi, nebî, resul.
Rahîm: merhamet eden, acıyan çok merhametli olan, esirgeyen Allah.
Rahman: rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi olan Allah.
sır: bir şeyin veya işin dikkat, tecrübe yetenek, ve sezgi yardımıyla kavranabilen en zor ve en ince yanı, manevî hakikat ve bilgi.
suret: biçim, tarz.
tab etmek: kitap basmak.
tafsilen: tafsilli bir şekilde, ayrıntılı olarak.
tesir: etki.
vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı, benzersiz oluşu.
vakit: vakit, zaman.
vücut ve vahdaniyet-i İlâhîye: Allah'ın varlığı, bir, tek ve benzersiz oluşu.
vücut: var olma, varlık.
zarurî: mecburî, zorunlu olarak.
zındıka: dinsizlik, inançsızlık.

edildiğinden, burada icmalen yazılacaktır. Sair risalelerde inkısam etmiş olan müteaddit bürhanlar, bu bürhanda kısmen ittihat ediyor, her biri bunun bir cüz'ü hükmüne geçiyor.

Mukaddime

Ey insan! Bil ki, insanların ağzından çıkan ve dinsizliği işmam eden dehşetli kelimeler var; ehl-i iman bilmeyerek istimal ediyorlar. Mühimlerinden üç tanesini beyan edeceğiz.

• **Birincisi:** *Evcedethü'l-esbap*, yani, "Esbap bu şeyi icat ediyor."

• **İkincisi:** *Teşekkele binefsihî*, yani, "Kendi kendine teşekkül ediyor, oluyor, bitiyor."

• **Üçüncüsü:** *İktezathü't-tabiat*, yani, "Tabiîdir, tabiat iktiza edip icat ediyor."

Evet, madem mevcudat var ve inkâr edilmez. Hem, her mevcut sanatlı ve hikmetli vücuda geliyor. Hem madem kadim değil, yeniden oluyor. Her hâlde, ey mülhit, bu mevcudu, meselâ bu hayvanı, yâ diyeceksin ki, esbab-ı âlem onu icat ediyor, yani esbabın içtimaında o mevcut vücut buluyor; veyahut o kendi kendine teşekkül ediyor; veyahut, tabiat muktezası olarak, tabiatın tesiriyle vücuda geliyor; veyahut bir Kadîr-i Zülcelâl'in kudretiyle icat edilir.

beyan etme: açıklama, izah etme.
bürhan: delil, ispatlayıcı kesin kanıt.
cüz': kısım, parça.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri, Müslümanlar.
esbab-ı âlem: varlığın nedenleri, âlemin sebepleri.
esbap: nedenler, sebepler.
evcedethü'l-esbap: sebepler, şartlar icat ediyor, yapıyor, yaratıyor, meydana getiriyor.
hikmetli: kâinattaki ve yaratılıştaki İlâhî gaye, belli hedeflere yönelik olma.
hükmüne geçmek: yerine geçmek, değerinde olmak.
icat etme: vücuda getirme, yaratma.
icat: vücuda getirme, yaratma.
icmalen: kısaca, özetle.
içtima: toplanma.
iktezathü't-tabiat: tabiat, doğa böyle gerektiriyor.
iktiza etme: gerektirme.
inkâr etme: kabul ve tasdik etmeme, reddetme.
inkısam: bölünme, kısımlara ayrılma.
istimal etme: kullanma.
işmam etme: işittirme, hissettirme.
ittihat etme: birleşme, birlik oluşturma.
kadim: eski, çok eski zamanlara ait.
Kadîr-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi ve her şeye gücü yeten Allah.
kısmen: bütün değil, bir kısım.
kudret: kuvvet, iktidar.
meselâ: örneğin.
mevcudat: var olan her şey, varlıklar.
mevcut: varlık, bulunan.
mukaddime: giriş, başlangıç, ön söz.
mukteza: iktiza eden, gereken.
mühim: önemli.
mülhit: Allah'a ve dine inanmayan, Allah'ı inkâr eden, dinsiz, imansız.
müteaddit: bir çok, çeşitli sayıda.
sair: diğer, öteki.
sanatlı: ustalıkla, bilgiyle yapılmış.
tabiî: doğa, tabiat gereği.
tesir: etki.
teşekkele binefsihî: kendi kendine meydana gelme, oluşma.
teşekkül: şekillenme, meydana gelme.
vücut: var olma, varlık.

Madem aklen bu dört yoldan başka yol yoktur. Evvelki üç yol muhal, battal, mümteni, gayr-i kabil oldukları kat'î ispat edilse, bizzarure ve bilbedahe, dördüncü yol olan tarik-ı vahdaniyet şeksiz, şüphesiz sabit olur.

AMMA BİRİNCİ YOL ki, esbab-ı âlemin içtimaıyla teşkil-i eşya ve vücud-i mahlûkattır. Pek çok muhalâtından yalnız üç tanesini zikrediyoruz.

BİRİNCİSİ

Bir eczahanede, gayet muhtelif maddelerle dolu, yüzer kavanoz şişeler bulunuyor. O edviyelerden, zîhayat bir macun istenildi. Hem hayattar, harika bir tiryak, onlardan yapılmak icap etti. Geldik, o eczahanede, o zîhayat macunun ve hayattar tiryakın çoklukla efradını gördük. O macunlardan her birisini tetkik ettik.

Görüyoruz ki, o kavanoz şişelerden her birisinden, bir mizan-ı mahsusla, bir iki dirhem bundan, üç dört dirhem ötekinden, altı yedi dirhem başkasından, ve hakeza, muhtelif miktarlarda eczalar alınmış. Eğer birinden, bir dirhem ya noksan veya fazla alınsa, o macun zîhayat olamaz, hasiyetini gösteremez. Hem o hayattar tiryakı da tetkik ettik. Her bir kavanozdan bir mizan-ı mahsusla bir madde alınmış ki, zerre miktarı noksan veya ziyade olsa, tiryak hassasını kaybeder. O kavanozlar elliden ziyade iken, her birisinden ayrı bir mizanla alınmış gibi, ayrı ayrı miktarda eczaları alınmış.

aklen: akla uygun olarak, akıl yoluyla.
battal: batıl, boş, hükümsüz, geçersiz.
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak.
bizzarure: zarurî olarak, mecburen.
dirhem: eskiden kullanılan 3 gr. ağırlığa denk gelen ölçü birimi.
ecza: parçalar, ilâç ham maddeleri.
eczahane: ilâç dükkânı.
edviye: ilâçlar, devalar.
efrat: fertler, tek olanlar, bireyler.
esbab-ı âlem: varlığın nedenleri, âlemin sebepleri.
gayet: son derece, çok.
gayr-i kabil: imkânsız, gerçekleşmesi mümkün olmayan.
hakeza: böylece, bunun gibi.
harika: olağanüstü.
hasiyet: özellik, tesir.
hassa: özellik, nitelik.
hayattar: canlı, yaşayan.
icap etme: gerekme.
içtima: toplanma.
kat'î: kesin.
macun: hamur, karışım hâlindeki, ilâç.
miktar: ölçü.
mizan: terazi, ölçü.
mizan-ı mahsus: özel ölçü; hassas terazi.
muhal: imkânsız, olabilmesi, bulunabilmesi düşünülemeyen.
muhalât: imkânsızlıklar, olması mümkün olmayanlar.
muhtelif: çeşitli, farklı.
mümteni: mümkün olmayan, imkânsız.
noksan: eksik.
şek: şüphe, tereddüt.
tarik-ı vahdaniyet: bir, benzersiz ve tek olan Allah'a götüren yol.
teşkil-i eşya: eşyanın şekillendirilmesi, var edilmesi, meydana getirilmesi.
tetkik etme: inceleme, araştırma.
tetkik: inceleme, araştırma.
tiryak: ilâç.
vücud-i mahlûkat: yaratılmışların varlığı.
zerre: pek ufak parça, atom.
zîhayat: hayat sahibi.
zikretme: anma, bildirme.
ziyade: fazla.

Acaba hiçbir cihette imkân ve ihtimal var mı ki, o şişelerden alınan muhtelif miktarlar, şişelerin garip bir tesadüf veya fırtınalı bir havanın çarpmasıyla devrilmesinden, her birisinden alınan miktar kadar, yalnız o miktar aksın, beraber gitsinler ve toplanıp o macunu teşkil etsinler? Acaba bundan daha hurafe, muhal, batıl bir şey var mı? Eşek muzaaf bir eşekliğe girse, sonra insan olsa, "Bu fikri kabul etmem" diye kaçacaktır.

İşte bu misal gibi, her bir zîhayat, elbette zîhayat bir macundur. Ve her bir nebat, hayattar bir tiryak gibidir ki, çok müteaddit eczalardan, çok muhtelif maddelerden, gayet hassas bir ölçüyle alınan maddelerden terkip edilmiştir. Eğer esbaba, anasıra isnat edilse ve "Esbap icat etti" denilse, aynen eczahanedeki macunun, şişelerin devrilmesinden vücut bulması gibi, yüz derece akıldan uzak, muhal ve batıldır.

Elhâsıl, şu eczahane-i kübra-i âlemde, Hakîm-i Ezelî'nin mizan-ı kaza ve kaderiyle alınan mevadd-ı hayatiye, hadsiz bir hikmet ve nihayetsiz bir ilim ve her şeye şamil bir irade ile vücut bulabilir. "Kör, sağır, hudutsuz, sel gibi akan küllî anasır ve tabâyi ve esbabın işidir" diyen bedbaht, "O tiryak-ı acip, kendi kendine, şişelerin devrilmesinden çıkıp olmuştur" diyen divane bir hezeyancı, sarhoş bulunan bir ahmaktan daha ziyade ahmaktır. Evet, o küfür ahmakane, sarhoşâne, divanece bir hezeyandır.

ahmak: pek akılsız, sersem, budala.
ahmakane: ahmakçasına, akılsızca.
anasır: unsurlar, elementler.
batıl: boş, beyhude, manasız olan, gerçeğe uymayan.
batıl: boş, yalan, geçersiz.
bedbaht: zavallı.
cihet: yön.
divane: deli, akılsız.
divanece: deliler gibi, delice.
ecza: eczacılıkta, ilâç yapmada kullanılan çeşitli maddeler.
eczahane-i kübra-i âlem: kâinatın (evrenin) büyük eczahanesi.
elhâsıl: özetle, sonuç olarak.
esbap: nedenler, sebepler.
gayet: son derece, çok.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
Hakîm-i Ezelî: her işini hikmetle yapan ve varlığının başlangıcı olmayan zamanla sınırlı olmayan Allah.
hassas: incelikli, yapımı ve bakımı özen isteyen.
hayattar: canlı, yaşayan.
hezeyan: saçma, anlamsız konuşma.
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki İlâhî gaye, fayda, manevî hakikat.
hudut: sınırlar.
hurafe: uydurma, düzme, dine ve akla aykırı.
icat: vücuda getirme, yoktan var etme, yaratma.
ihtimal: mümkün, olabilirlik.
ilim: ilim; bilgi.
imkân: mümkün olma, olabilirlik.
irade: dileme, isteme, tercih etme.
isnat: dayandırma.
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, imansızlık, dinsizlik.
macun: hamur, karışım hâlindeki ilâç.
mevadd-ı hayatiye: hayat, yaşamak için gerekli olan maddeler.
miktar: ölçü.
misal: örnek, temsil.
mizan-ı kaza ve kader: kaza ve kader terazisi, kaderde olanın tam da olması gerektiği gibi gerçekleşmesi ölçüsü.
muhal: imkânsız, olması mümkün olmayan.
muhtelif: çeşitli.
muzaaf: kat kat.
müteaddit: adetli, bir çok.
nebat: bitki.
nihayetsiz: sonsuz.
sarhoşâne: sarhoşçasına.
şamil: şümulü bulunan, kaplayan, içeren.
tabâyi: tabiattaki temel unsurlar, özellikler.
terkip: birkaç şeyin birleşerek meydana getirdikleri yeni şey, sentez.
tesadüf: rastlantı.
teşkil etmek: şekillendirmek, meydana getirmek, oluşmak.
tiryak: ilâç.
tiryak-ı acip: acayip, şaşırtıcı, hayret verici ilâç.
vücut: var olma, varlık.
zîhayat: hayat sahibi.
ziyade: çok, fazla.

İKİNCİ MUHAL

Eğer her şey, Vahid-i Ehad olan Kadîr-i Zülcelâl'e verilmezse, belki esbaba isnat edilse, lâzım gelir ki, âlemin pek çok anasır ve esbabı, her bir zîhayatın vücudunda müdahalesi bulunsun. Hâlbuki, sinek gibi bir küçük mahlûkun vücudunda, kemal-i intizamla, gayet hassas bir mizan ve tam bir ittifakla, muhtelif ve birbirine zıt, mübayin esbabın içtimaı o kadar zahir bir muhaldir ki, sinek kanadı kadar şuuru bulunan, "Bu muhaldir, olamaz" diyecektir.

Evet, bir sineğin küçücük cismi, kâinatın ekser anasır ve esbabıyla alâkadardır, belki bir hulâsasıdır. Eğer Kadîr-i Ezeliyeye verilmezse, o esbab-ı maddiye, onun vücudu yanında bizzat hazır bulunmak lâzım; belki onun küçücük cismine girmek gerektir. Belki, cisminin küçük bir numunesi olan gözündeki bir hücresine girmeleri icap ediyor. Çünkü, sebep maddî ise, müsebbebin yanında ve içinde bulunması lâzım geliyor. Şu hâlde, iki sineğin iğne ucu gibi parmakları yerleşmeyen o hücrecikte, erkân-ı âlem ve anasır ve tabâyiîn, maddeten içinde bulunup, usta gibi içinde çalıştıklarını kabul etmek lâzım geliyor. İşte, Sofestaînin en eblehleri dahi böyle bir meslekten utanıyor.

ÜÇÜNCÜ MUHAL

اَلْوَاحِدُ لاَ يَصْدُرُ اِلاَّ عَنِ الْوَاحِدِ kaide-i mukarreresiyle, *"Bir mevcudun vahdeti varsa, elbette bir vahitten, bir elden sudûr edebilir."* Hususan o mevcut, gayet mükemmel bir

alâkadar: ilgili, münasebetli.
âlem: dünya, evren.
anasır: unsurlar, elementler.
cisim: beden, gövde.
ebleh: pek akılsız, ahmak.
ekser: pek çok.
erkân-ı âlem: maddî âlemin temel esasları.
esbab-ı maddiye: maddî sebepler.
esbap: nedenler, sebepler.
gayet: son derece, çok.
hassas: incelikli, ölçülü, yapımı ve bakımı özen isteyen.
hulâsa: bir şeyin özü.
hususan: bilhassa, özellikle.
hücre: canlı varlıkların en küçük yapısı.
icap etmek: gerekli olmak.
içtima: cem olma, toplanma.
isnat etmek: dayandırmak.
ittifak: birleşme, birlik.
Kadîr-i Ezelî: her şeye gücü yeten, varlığının evveli olmayan, Allah.
Kadîr-i Zülcelâl: büyüklük sahibi ve her şeye gücü yeten Allah.
kaide-i mukarrere: kesinleşmiş, üzerinde karar kılınmış, yerleşmiş kural.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kemal-i intizam: tam ve eksiksiz düzen.
lâzım: gerekli, lüzumlu.
maddeten: madde ve cisim olarak.
maddî: madde ile ilgili, cisim.
mahlûk: Allah tarafından yaratılmış, yaratık.
meslek: gidiş, tutulan yol, metot.
mevcut: var olan, varlık.
mizan: terazi, ölçü.
muhal: imkânsızlık, olabilmesi, düşünülemeyen.
muhtelif: değişik, çeşitli.
mübayin: başka türlü, ayrı.
müdahale: karışma.
mükemmel: kusursuz, olgun, tam.
müsebbep: sebebin sonucu olarak meydana getirilen.
numune: örnek.
Sofestaî: safsatacı, olumlu veya olumsuz hiç bir hükme varmayan, kâinatın yaratıcısını kabul etmeyen hatta kendilerini de inkâr eden kuşkucu filozof.
sudûr etme: sâdır olma, meydana çıkma, olma.
şuur: idrak, anlayış, bilinç, varlıkların farkına varma.
tabâyi: tabiattaki temel unsurlar, özellikler.
vahdet: birlik.
Vahid-i Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden Allah (c.c.).
vahit: bir.
vücut: var olma, varlık.
zahir: açık, görünen.
zîhayat: hayat sahibi.

intizam ve hassas bir mizan içinde ve cami' bir hayata mazhar ise, bilbedahe, sebeb-i ihtilâf ve keşmekeş olan müteaddit ellerden çıkmadığını, belki gayet kadîr, hakîm olan bir tek elden çıktığını gösterdiği hâlde; hadsiz ve camit ve cahil, mütecaviz, şuursuz, karma karışıklık içinde, kör, sağır esbab-ı tabiiyenin karma karışık ellerine —hadsiz imkânat yolları içinde ve içtima ve ihtilâtla o esbabın körlüğü, sağırlığı ziyadeleştiği hâlde— o muntazam ve mevzun ve vahit bir mevcudu onlara isnat etmek, yüz muhali birden kabul etmek gibi akıldan uzaktır.

Haydi, bu muhalden kat-ı nazar, esbab-ı maddiyenin elbette tesirleri, mübaşeretle ve temasla olur. Hâlbuki, o esbab-ı tabiiyenin temasları, zîhayat mevcutların zahirleriyledir. Hâlbuki görüyoruz ki, o esbab-ı maddiyenin elleri yetişmediği ve temas edemedikleri o zîhayatın bâtınını, on defa zahirinden daha muntazam, daha lâtif, sanatça daha mükemmeldir. Esbab-ı maddiyenin elleri ve aletleriyle hiçbir cihetle yerleşemedikleri, belki tam zahirine de temas edemedikleri küçücük zîhayat, küçücük hayvancıklar, en büyük mahlûklardan daha ziyade sanatça acip, hilkatçe bedî bir surette oldukları hâlde, o camit, cahil, kaba, uzak, büyük ve birbirine zıt olan sağır, kör esbaba isnat etmek, yüz derece kör, bin derece sağır olmakla olur!

AMMA İKİNCİ MESELE *teşekkele binefsihî*'dir. Yani, "Kendi kendine teşekkül ediyor." İşte bu cümlenin dahi çok muhalâtı var; çok cihetle batıldır, muhaldir. Numune için, muhalâtından üç tanesini beyan ederiz.

acip: şaşılan ve hayret verici şey; garip.
alet: vasıta, araç, sebep.
batıl: gerçek dışı, boş, düzme, anlamsız olan.
bâtın: iç yüz.
bedî: eşsiz güzel.
beyan etmek: açıklamak, izah etmek.
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak.
cahil: bilgisiz.
cami: toplayan, geniş, kapsamlı.
camit: ruhsuz, sert, cansız.
cihet: yön, taraf.
esbab-ı maddiye: maddî sebepler.
esbab-ı tabiiye: tabiî, doğal sebepler.
esbap: nedenler, sebepler.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakîm: her şeyi bir maksatla uygun ve hikmetle yaratan.
hassas: incelikli, ölçülü, yapımı ve bakımı özen isteyen.
hilkat: yaratılış.
içtima: toplanma, bir araya gelme.
ihtilât: karışıklık.
imkânat: olabilirlikler, ihtimaller.
intizam: düzgünlük, nizam.
isnat etmek: dayandırmak.
kadîr: kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten.
kat-ı nazar: dikkate almamak, nazara almamak.
keşmekeş: karışıklık.
lâtif: hoş, güzel, narin.
mahlûk: Allah tarafından yaratılmış, yaratık.
mazhar: bir şeyin çıktığı yer, zuhur ettiği, göründüğü yer.
mesele: önemli konu.
mevcut: var olan, varlık.
mevzun: dengeli, ölçülü.
mizan: terazi, ölçü.
muhal: imkânsız, olabilmesi, düşünülemeyen.
muhalât: imkânsızlıklar, olması mümkün olmayanlar.
muntazam: nizamlı, düzgün.
mübaşeret: doğrudan bağlantıya geçme, girişme.
mükemmel: kemal bulmuş, kusursuz, tam.
müteaddit: değişik, çeşitli.
mütecaviz: saldırgan, sınırı ve haddi aşan.
numune: örnek.
sebep-i ihtilâf: anlaşmazlık, ayrılık nedeni.
suret: biçim, tarz, şekil.
şuursuz: bilinçsiz, anlayıştan yoksun.
temas etme: değmek; ulaşma, bağlantı kurma.
temas: değmek; ulaşım, bağlantı.
tesir: etki, iz.
teşekkele binefsihî: kendine kendine şekilleniyor, oluşuyor, olup bitiyor.
teşekkül etme: şekillenme, meydana gelme, olma.
vahit: bir.
zahir: görünen, dış görünüş.
zîhayat: hayat sahibi, canlılar.
ziyade: fazla.

BİRİNCİSİ

Ey muannit münkir! Senin enaniyetin seni o kadar ahmaklaştırmış ki, yüz muhali birden kabul etmek derecesinde hükmediyorsun. Çünkü sen mevcutsun. Ve basit bir madde ve camit ve tagayyürsüz değilsin. Belki, daima teceddütte olarak, gayet muntazam bir makine ve harika ve daima tahavvülde bir saray gibisin. Senin vücudunda her vakit zerreler çalışıyorlar. Senin vücudun kâinatla, hususan rızık münasebetiyle, hususan beka-i nev'î itibarıyla alâkadar ve alış verişi vardır. Senin vücudunda çalışan zerreler, o münasebatı bozmamak ve o alâkadarlığı kırmamak için dikkat ediyorlar, öylece ihtiyatla ayaklarını atıyorlar. Güya bütün kâinata bakıyorlar, senin münasebatını kâinatta görüp öylece vaziyet alıyorlar. Sen zahirî ve bâtınî duygularınla, o zerrelerin o harika vaziyetine göre istifade edersin.

Eğer sen vücudundaki zerreleri, Kadîr-i Ezelî'nin kanunuyla hareket eden küçücük memurları veya bir ordusu veya kalem-i kaderin uçları (her bir zerre bir kalem ucu) veya kalem-i kudretin noktaları (her bir zerre bir nokta) olduğunu kabul etmezsen, o vakit senin gözünde çalışan her bir zerreye öyle bir göz lâzım ki, senin mecmu-ı cesedinin her tarafını görmekle beraber, münasebettar olduğun bütün kâinatı dahi görecek bir göz ve bütün senin mazi ve müstakbel ve nesil ve aslın ve anasırının menbalarını ve rızkının madenlerini bilecek, tanıyacak, yüz dahi kadar bir akıl vermek lâzım geliyor. Senin gibi bu meselelerde zerre kadar aklı olmayanın bir zerresine

ahmak: pek akılsız, sersem, budala.
alâkadar: ilgili, münasebetli.
anasır: unsurlar, elementler.
asıl: kök, temel, köken, kaynak olarak.
bâtınî: içe ait, dahilî, görünmeyen.
beka-i nev'î: bir canlı türün, bir cinsin devamlılığı.
camit: ruhsuz, sert, cansız.
daima: sürekli, her zaman.
enaniyet: kendini beğenme, bencillik, gurur.
güya: sanki.
harika: olağanüstü.
hususan: bilhassa, özellikle.
hükmetmek: karar vermek, düşüncede bir kanıya varmak.
ihtiyat: tedbirli hareket etme.
istifade: faydalanma.
itibarıyla: bakımından, değeriyle.
Kadîr-i Ezelî: her şeye gücü yeten, varlığının öncesi, evveli olmayan, Allah.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kalem-i kader: kader kalemi, Allah'ın olacak hâdiseleri olmadan önce bilip yazması, takdir etmesi.
kalem-i kudret: kudret kalemi, Allah'ın güç ve kuvveti ile yaratması.
kanun: tabiat olaylarının bağlı bulunduğu değişmez kaide.
lâzım: gerekli, lüzumlu.
maden: asıl, esas, kaynak.
mazi: geçmiş zaman.
mecmu-ı ceset: ceset, vücut bir bütün olarak.
menba: kaynak.
mesele: önemli konu.
mevcut: var olan, varlık.
muannit: inatçı.
muhal: imkânsız, olabilmesi, düşünülemeyen.
muntazam: nizamlı, düzgün, ölçülü.
münasebet: vesile, ilgi.
münasebettar: ilgili, alâkalı.
münkir: Allah'ın varlığını kabul ve tasdik etmeyen, imansız, dinsiz.
müstakbel: gelecek zaman
nesil: soy-sop, zürriyet.
nokta: işaret, yer, konu, sınır, derece.
rızık: yiyecek, içecek şey, azık.
tagayyür: hâlden hâle geçme, değişme, başkalaşma.
tahavvül: bir hâlden başka hâle geçme, değişme.
teceddüt: tazelenme, yenilenme.
vakit: zaman.
vaziyet: durum, hâl.
vücut: var olma, varlık.
zahirî: dış görünüşteki.
zerre: maddenin en küçük parçası, molekül, atom.
zerreler: atomlar, moleküller.

bin Eflâtun kadar bir ilim ve şuur vermek, bin derece divanece bir hurafeciliktir.

İKİNCİ MUHAL

Senin vücudun bin kubbeli harika bir saraya benzer ki, her kubbesinde taşlar, direksiz birbirine baş başa verip muallâkta durdurulmuş. Belki senin vücudun, bin defa bu saraydan daha aciptir. Çünkü, o saray-ı vücudun, daima kemal-i intizamla tazelenmektedir. Gayet harika olan ruh, kalp ve manevî letaiften kat-ı nazar, yalnız cesedindeki her bir aza, bir kubbeli menzil hükmündedir. Zerreler, o kubbedeki taşlar gibi birbirleriyle kemal-i muvazene ve intizamla baş başa verip, harika bir bina, fevkalâde bir sanat, göz ve dil gibi acip birer mu'cize-i kudret gösteriyorlar.

Eğer bu zerreler, şu âlemin ustasının emrine tâbi birer memur olmasalar, o vakit her bir zerre, umum o cesetteki zerrelere hem hâkim-i mutlak, hem her birisine mahkûm-i mutlak, hem her birisine misil, hem hâkimiyet noktasında zıt, hem yalnız Vacibü'l-Vücud'a mahsus olan ekser sıfâtın mastarı, menbaı, hem gayet mukayyet, hem gayet mutlak bir surette olmakla beraber, sırr-ı vahdetle yalnız bir Vahid-i Ehad'in eseri olabilen gayet muntazam bir masnu-i vahidi o hadsiz zerrata isnat etmek —zerre kadar şuuru olan, bunun pek zahir bir muhal, belki yüz muhal olduğunu derk eder.

acip: şaşılan ve hayret verici şey.
âlem: dünya, kâinat, evren.
aza: organlar, uzuvlar.
ceset: vücut, beden.
daima: sürekli, her zaman.
divanece: deliler gibi, delice.
ekser: pek çok.
emir: emir, buyruk.
eser: nişan, iz, ortaya koyulan şey.
fevkalâde: olağanüstü, çok iyi, çok güzel.
gayet: son derece, çok.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hâkim-i mutlak: hiçbir şekilde hâkimiyetine, egemenliğine sınır konmayan tam hüküm sahibi.
hâkimiyet: hâkim olma, egemenlik, hükümranlık.
harika: olağanüstü.
hurafe: uydurma, düzmece, dine, akla ve gerçeğe aykırı olan.
hükmünde: değerinde, yerinde.
ilim: bilgi.
intizam: düzgünlük, nizam.
isnat etmek: dayandırmak.
kat-ı nazar: dikkate almamak, nazara almamak, göz ardı etme.
kemal-i intizam: tam ve eksiksiz düzen.
kemal-i muvazene: tam bir denge, ölçü.
letaif: manevî duygular, kalp, ruh, akıl, sır gibi ince duygular, güzellikler.
mahkûm-i mutlak: tam anlamıyla mahkûm, hüküm altında, emredileni yapmak zorunda.
mahsus: bir kişiye has olan.
manevî: manaya ait, maddî olmayan, soyut.
masnu-i vahit: bir tek sanatkârın elinden çıkmış olan harika sanat.
mastar: bir şeyin çıktığı yer, kaynak.
memur: emir ile hareket eden, görevli.
menba: kaynak.
menzil: ev, bina.
misil: benzer, eş.
muallâk: boşlukta asılı.
mu'cize-i kudret: Cenab-ı Hakkın kudretinin mu'cizesi.
muhal: imkânsız, olabilmesi, bulunabilmesi düşünülemeyen, mümteni.
muhal: imkânsız, olabilmesi, düşünülemeyen,
mukayyet: kayıtlı, bağlı.
muntazam: düzenli, intizamlı.
mutlak bir surette: sınırsız bir biçimde, her hangi bir kayda bağlı olmayan, kayıtsız, şartsız bir şekilde.
ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
saray-ı vücut: insan veya hayvan gövdesi.
sıfât: nitelik, vasıf, özellik.
sırr-ı vahdet: Cenab-ı Allah'ın umum eşyada birden tecelli eden birliğinin sırrı.
şuur: bir şeyi anlama kavrama gücü, idrak, bilinç.
tâbi: boyun eğen, uyan, itaat eden, bağlı.
umum: bütün.
Vacibü'l-Vücud: varlığı zarurî ve zatî olan; varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezelî ve ebedî olan Allah.
Vahid-i Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden Allah.
vakit: zaman.
vücut: var olma, varlık.
zahir: açık, görünen.
zerrat: zerreler, moleküller, atomlar.
zerre: maddenin en küçük parçası, molekül, atom.

ÜÇÜNCÜ MUHAL

Eğer senin vücudun, Vahid-i Ehad olan Kadîr-i Ezelî'nin kalemiyle mektup olmazsa ve tabiata, esbaba mensup matbu ise, o vakit senin vücudundaki bir hüceyre-i bedenden tut, birbiri içinde daireler misillü, binler mürekkepler adedince tabiat kalıplarının bulunması lâzım gelir. Çünkü, meselâ bu elimizdeki kitap eğer mektup olsa, bir tek kalem, kâtibinin ilmine istinat edip bütün onları yazar. Eğer o mektup olmazsa ve onun kalemine verilmezse, "Kendi kendine olmuş" denilse veya tabiata verilse, o vakit matbu kitap gibi her bir harfi için bir demir kalem lâzımdır ki, tab edilsin.

Nasıl ki, matbaada hurufat adedince demir harfler bulunur, sonra o harfler vücut bulur. O vakit bir tek kaleme bedel, o hurufat adedince kalemler bulunması lâzım gelir. Belki o hurufat içinde —bazen olduğu gibi— küçük kalemle bir büyük harfte bir sahife ince hatla yazılmış ise, binler kalem bir tek harf için lâzım geliyor. Belki, birbirinin içine girip muntazam bir vaziyetle senin cesedin gibi bir şekil alıyorsa, o vakit her bir dairede, her bir cüz' için, o mürekkebat adedince kalıplar lâzım geliyor. Haydi, yüz muhal içinde bulunan bu tarzı mümkün desen dahi, bu muntazam sanatlı demir harfleri ve mükemmel kalıpları ve kalemleri yapmak için, yine bir tek kaleme verilmezse, o kalemler, o kalıplar, o demir harflerin yapılması için, onların adetlerince yine kalemler, kalıplar ve harfler lâzım. Çünkü onlar da yapılmışlar ve onlar da muntazam sanatlıdırlar. Ve hakeza, müteselsilen gittikçe gidecek.

adedince: sayısınca.
bedel: karşılık.
ceset: vücut, beden.
cüz: kısım, parça.
esbap: nedenler, sebepler.
hakeza: böylece, bunun gibi.
hat: yazı.
hurufat: harfler.
hüceyre-i beden: vücuttaki hücrecikler.
ilim: ilim, bilgi.
istinat: dayanma.
Kadîr-i Ezelî: her şeye gücü yeten, varlığının evveli olmayan, Allah.
lâzım: gerekli, lüzumlu.
matbaa: basım evi.
matbu: tabedilmiş, basılmış.
mensup: bir şeye veya kimseye bağlı olan, ilgili.
meselâ: örneğin.
misillü: gibi, benzeri.
muhal: imkânsız, olabilmesi, düşünülemeyen.
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzgün.
mükemmel: kusursuz, olgun, tam.
mümkün: imkân dairesinde, olabilir.
mürekkebat: terkip edilmiş şeyler, bileşikler.
mürekkep: iki veya daha çok şeyin karışmasından meydana gelen, birleşmiş, birleşik.
müteselsilen: bir biri peşi sıra, zincirleme olarak.
sahife: sayfa.
tab: basılmış olan kitap.
tarz: biçim, suret, şekil.
Vahid-i Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden Allah.
vakit: zaman.
vaziyet: durum, hâl.
vücut: var olma, varlık.

İşte, sen de anla, bu öyle bir fikirdir ki, senin zerratın adedince muhalât ve hurafeler, içinde bulunuyor. Ey muannit muattıl! Sen de utan, bu dalâletten vazgeç.

ÜÇÜNCÜ KELİME: *İktezathu't-tabiat*, yani, "Tabiat iktiza ediyor, tabiat yapıyor." İşte bu hükmün çok muhalâtı var. Numune için üçünü zikrediyoruz.

BİRİNCİSİ

Eğer mevcudatta, hususan zîhayatta görünen, basîrâne, hakîmâne olan sanat ve icat Şems-i Ezelî'nin kalem-i kader ve kudretine verilmezse, belki kör, sağır, düşüncesiz olan tabiata ve kuvvete isnat edilse, lâzım gelir ki, tabiat, icat için her şeyde hadsiz manevî makine ve matbaaları bulundursun; veyahut her şeyde kâinatı halk ve idare edecek bir kudret ve hikmet derç etsin. Çünkü, nasıl şemsin cilveleri ve akisleri, zemin yüzündeki zerrecik cam parçalarında ve katrelerde görünüyor. Eğer o misalî ve aksî güneşçikler semadaki tek güneşe isnat edilmese, lâzım gelir ki, bir kibrit başı yerleşmeyen bir zerrecik cam parçasında tabiî, fıtrî ve güneşin hasiyetlerine malik, zahiren küçük, manen çok derin bir güneşin haricî vücudunu kabul ederek, zerrat-ı zücaciye adedince tabiî güneşleri kabul etmek lâzım geldiği gibi; aynen bu misal gibi, mevcudat ve zîhayat doğrudan doğruya Şems-i Ezelî'nin cilve-i esmasına verilmezse, her bir mevcutta, hususan her bir zîhayatta, hadsiz bir kudret ve irade ve nihayetsiz bir ilim ve hikmet taşıyacak bir tabiatı, bir kuvveti, âdeta bir ilâhı, içinde kabul etmek lâzım gelir.

adedince: sayısınca.
âdeta: sanki.
akis: yansıma.
aksî: akseden, yansıyan
basîrâne: görerek, bilerek.
cilve: görüntü, tecelli.
cilve-i esma: Allah'ın isimlerinin varlıklardaki eseri, görüntüsü.
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak.
derç etme: yerleştirme, arasına koyma.
fıtrî: tabiî, yaratılıştaki, doğuştan olan.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakîmâne: hikmetli bir şekilde, gayeli, faydalı.
halk etmek: yaratmak.
haricî: dışarıya ait.
hasiyet: bir şeye has vasıf, özellik.
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki İlâhî gaye, fayda, yüksek bilgi.
hurafe: düzme, uydurma, delile dayanmayan.
hususan: bilhassa, özellikle.
hüküm: karar, emir, bir konu, iş veya kimse hakkında verilen karar.
icat: vücuda getirme, yoktan var etme, yaratma.
idare etmek: yönetmek, bir işi yürütme, çekip çevirmek.
iktezathü't-tabiat: tabiat gereği.
iktiza: gereklilik, gerektirme.
ilâh: tanrı, ma'bud.
ilim: bilgi.
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapma veya yapmama konusunda karar verebilme ve bu kararı yerine getirme gücü.
isnat etme: dayandırma.
kâinat: bütün âlemler, yaratılmış varlıklar, evren.
kalem-i kader: kader kalemi, Allah'ın olacak hâdiseleri olmadan önce bilip yazması, takdir etmesi.
katre: damla.
kudret: kuvvet, iktidar.
lâzım: gerekli, lüzumlu.
malik: sahip.
manen: mana bakımından, manaca, manevî yönden.
manevî: manaya ait, manevî yönden, soyut.
matbaa: basım evi.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, varlıklar.
mevcut: var olan, varlık.
misal: örnek.
misalî: yansıyan, benzer.
muannit: inatçı.
muattıl: işe yaramaz hâle getiren.
muhalât: muhaller, olması mümkün olmayanlar.
nihayetsiz: sonsuz.
numune: örnek.
sema: gökyüzü.
şems: güneş.
Şems-i Ezelî: ezelî güneş; varlığının başlangıcı olmayan ve her şeyi nurlandıran Cenab-ı Hak.
tabiî: normal, tabiatının gereği.
vücut: var olma, varlık.
zahiren: dış, görünüşte olan.
zemin: yeryüzü.
zerrat: zerreler, atomlar, moleküller.
zerrat-ı zücaciye: parlak, parlayan, ışıldayan zerreler.
zerre: maddenin en küçük parçası, molekül, atom.
zîhayat: hayat sahibi, canlı.
zikir: anma.

Bu tarz-ı fikir ise, kâinattaki muhalâtın en batılı, en hurafesidir. Hâlık-ı Kâinat'ın sanatını mevhum, ehemmiyetsiz, şuursuz bir tabiata veren insan, elbette yüz defa hayvandan daha hayvan, daha şuursuz olduğunu gösterir.

İKİNCİ MUHAL

Eğer gayet intizamlı, mizanlı, sanatlı, hikmetli şu mevcudat, nihayetsiz kadîr, hakîm bir zata verilmezse, belki tabiata isnat edilse, lâzım gelir ki, tabiat, her bir parça toprakta Avrupa'nın umum matbaaları ve fabrikaları adedince makineleri, matbaaları bulundursun; tâ o parça toprak, menşe' ve tezgâh olduğu hadsiz çiçekler ve meyvelerin yetişmelerine ve teşkillerine medar olabilsin. Çünkü, çiçekler için saksılık vazifesini gören bir kâse toprak, içine tohumları nöbetle atılan umum çiçeklerin birbirinden çok ayrı olan şekil ve hey'etlerini teşkil ve tasvir edebilir bir kabiliyeti, bilfiil görülüyor. Eğer Kadîr-i Zülcelâl'e verilmezse, o vakit, o kâsedeki toprakta, her bir çiçek için manevî, ayrı, tabiî bir makinesi bulunmazsa, bu hâl vücuda gelemez. Çünkü tohumlar ise, nutfeler ve yumurtalar gibi, maddeleri birdir. Yani, müvellidülmâ, müvellidülhumuza, karbon, azotun intizamsız, şekilsiz, hamur gibi halitasından ibaret olmakla beraber; hava, su, hararet, ziya dahi, her biri basit ve şuursuz ve her şeye karşı sel gibi bir tarzda gittiğinden, o hadsiz çiçeklerin teşkilâtları ayrı ayrı ve gayet muntazam ve sanatlı olarak o topraktan çıkması, bilbedahe ve bizzarure iktiza ediyor ki, o kâsede bulunan toprakta, manen Avrupa kadar, manevî ve küçük mikyasta matbaaları ve fabrikaları

adedince: sayısınca.
azot: havada beşte dört oranında bulunan renksiz, kokusuz ve basit gaz.
batıl: boş, haklı ve gerçeğe uymayan.
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak.
bilfiil: fiili olarak.
bizzarure: zarurî olarak, mecburen.
ehemmiyet: önem.
gayet: son derece, çok.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakîm: her şeyi bir maksatla uygun ve hikmetle yaratan.
hâl: durum.
Hâlık-ı Kâinat: kâinatın ve onun içinde olan her şeyin yaratıcısı, Allah.
halita: karışım.
hararet: sıcaklık.
hey'et: yapı, şekil, suret.
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki İlâhî gaye, fayda.
hurafe: düzme, uydurma, dine, akla ve bilime aykırı.
ibaret: meydana gelen, oluşan, müteşekkil.
iktiza etme: lâzım gelme, gerekme.
intizam: düzgünlük, nizam.
isnat etme: dayandırma.
kabiliyet: istidat, yetenek.
kadîr: kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten.
Kadîr-i Zülcelâl: büyüklük sahibi ve her şeye gücü yeten Allah.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
karbon: tabiatta elmas, linyit maden kömürü, antrasit gibi şekilsiz olarak bulunan element.
kâse: çiniden yapılma derince çanak, saksı.
lâzım: gerekli, lüzumlu.
manen: mana bakımından, manevî yönden, manaca.
manevî: manaya ait, manevî olarak, soyut.
matbaa: basım evi.
medar: dayanak noktası, sebep, vesile.
menşe': esas, kök, kaynak.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, varlıklar.
mevhum: evham ürünü olan, gerçekte olmadığı hâlde var sayılan.
mikyas: ölçü.
mizan: ölçü, denge.
muhal: imkânsız, olabilmesi, düşünülemeyen.
muhalât: muhaller, olması mümkün olmayanlar.
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzgün.
müvellidülhumuza: oksijen.
müvellidülmâ: hidrojen.
nihayetsiz: sonsuz.
nutfe: döl suyu, tohum.
şekil: dış görünüş, biçim.
şuur: bir şeyi anlama, kavrama gücü, idrak, bilinç.
şuursuz: anlayışsız, bilinçsiz.
tabiî: doğal, tabiatla ilgili.
tarz: biçim, suret.
tarz-ı fikir: düşünce tarzı.
tasvir: çeşitli ifade tarzlarıyla anlatma.
teşkil: şekillendirme, meydana getirme, yapma.
umum: bütün, genel.
vakit: zaman.
vazife: görev.
vücut: var olma, varlık.
zat: azamet ve ululuk sahibi kişi.
ziya: ışık.

bulunsun. Tâ ki, bu kadar hayattar kumaşları ve binler ayrı ayrı nakışlı mensucatları dokuyabilsin.

İşte, tabiiyyunların fikr-i küfrîleri ne derece daire-i akıldan hariç saptığını kıyas et. Ve tabiatı mucit zanneden insan suretindeki ahmak sarhoşlar, "Mütefennin ve akıllıyız" diye dava ettikleri hâlde, akıl ve fenden ne kadar uzak düştüklerini ve mümteni ve hiçbir cihetle mümkün olmayan bir hurafeyi kendilerine meslek ittihaz ettiklerini gör, gül ve tükür!

Eğer desen: Mevcudat tabiata isnat edilse böyle acip muhaller olur, imtina derecesinde müşkülât olur. Acaba Zat-ı Ehad ve Samed'e verildiği vakit o müşkülât nasıl kalkıyor? Ve o suubetli imtina, o sühuletli vücuba nasıl inkılâp eder?

Elcevap: Birinci Muhalde, nasıl ki güneşin cilve-i in'ikâsı kemal-i sühuletle, külfetsiz, en küçük zerrecik camitten tut, tâ en büyük bir denizin yüzüne kadar feyzini ve tesirini misalî güneşçiklerle gayet kolaylıkla gösterdikleri hâlde, eğer güneşten nispeti kesilse, o vakit her bir zerrecikte tabiî ve bizzat bir güneşin haricî vücudu, imtina derecesinde bir suubetle olabilmesi kabul edilmek lâzım gelir. Öyle de, her bir mevcut, doğrudan doğruya Zat-ı Ehad ve Samed'e verilse, vücup derecesinde bir sühulet, bir kolaylıkla ve bir intisap ve cilve ile, her bir mevcuda lâzım olan her bir şey ona yetiştirilebilir.

Eğer o intisap kesilse ve o memuriyet başıbozukluğa dönse ve her bir mevcut kendi başına ve tabiata bırakılsa, o vakit imtina derecesinde yüz bin müşkülât ve

acip: şaşılan ve hayret uyandıran şey; garip.
ahmak: pek akılsız, sersem, budala.
bizzat: kendisi, şahsen.
cihet: yön, taraf.
cilve: görünme, yansıma, tecelli.
cilve-i in'ikâs: yansıyan görüntü, yansıma yoluyla görünüp belirme.
daire-i akıl: akıl dairesi, akıl alanı.
dava etmek: iddia etmek, savunmak.
derece: ölçü.
fen: tecrübî, ispatla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad; fizik, kimya, matematik.
feyiz: bolluk, bereket, verimlilik.
fikr-i küfrî: küfür ve inkâr fikri, imansızlık.
gayet: son derece, çok.
haricî: dışarıya ait, afakî.
hariç: bir şeyin dışı, dışarısı.
hayattar: canlı, yaşayan.
hurafe: düzme, uydurma, dine ve akla aykırı olan.
imtina: imkânsızlık, olamayış.
inkılâp: değişme, dönüşme.
intisap: mensup olma, aidiyet, bağlanma, iman ile Allah'a bağlanma.
isnat etmek: dayandırmak.
ittihaz etme: edinme, kabul etme.
kemal-i sühulet: son derece, tam bir kolaylık.
kıyas: karşılaştırma.
külfet: zahmet.
lâzım: gerekli, lüzumlu.
memuriyet: memur, görevli olma hâli.
mensucat: dokunmuş şeyler, dokumalar.
meslek: gidiş, tutulan yol, metot.
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.
mevcut: var olan, varlık.
misalî: yansıyan, benzer.
mucit: icat eden, yaratan, yoktan var eden.
muhal: imkânsız, olabilmesi, düşünülemeyen.
mümkün: olabilir.
mümteni: mümkün olmayan, imkânsız.
müşkülât: zorluklar.
mütefennin: fen bilimleri ile uğraşan.
nakış: süs.
nispet: oran, bağlılık, ilgi.
suret: biçim, görünüş.
suubet: güçlük, zorluk.
sühulet: kolaylık.
tabiî: tabiatla ilgili, doğa gereği.
tabiiyyun: tabiatçılar, materyalistler, tabiata tapanlar.
tesir: etki.
vakit: zaman.
vücup: vacip ve lüzumlu olma, varlığı gerekli olma.
vücut: var olma, varlık.
zan: sanmak.
Zat-ı Ehad ve Samed: Samed ve Ehad olan zat. Samed her şey kendisine muhtaç olduğu hâlde, kendisi hiçbir şeye muhtaç olmayan zat; Ehad, bir, tek, benzersiz olan ve her bir eserini isimlerine ayna yapan Allah.
zerre: maddenin en küçük parçası, molekül, atom.

suubetle, sinek gibi bir zîhayatın, kâinatın küçük bir fihristesi olan gayet harika makine-i vücudunu icat eden, içindeki kör tabiatın, bu kâinatı halk ve idare edecek bir kudret ve hikmet sahibi olduğunu farz etmek lâzım gelir. Bu ise bir muhal değil, belki binler muhaldir.

Elhâsıl, nasıl ki Zat-ı Vacibü'l-Vücud'un şerik ve naziri mümteni ve muhaldir; öyle de rububiyetinde ve icad-ı eşyada başkalarının müdahalesi, şerik-i zatî gibi mümteni ve muhaldir.

Amma İkinci Muhaldeki müşkülât ise: Müteaddit risalelerde ispat edildiği gibi, eğer bütün eşya Vahid-i Ehade verilse, bütün eşya bir tek şey gibi sühuletli ve kolay olur. Eğer esbaba ve tabiata verilse, bir tek şey umum eşya kadar müşkülâtlı olduğu, müteaddit ve kat'î bürhanlarla ispat edilmiş. Bir bürhanın hulâsası şudur ki:

Nasıl ki bir adam, bir padişaha askerlik veya memuriyet cihetiyle intisap etse, o memur ve o asker, o intisap kuvvetiyle, yüz bin defa kuvvet-i şahsiyesinden fazla işlere medar olabilir. Ve padişahı namına, bazen bir şahı esir eder. Çünkü gördüğü işlerin ve yaptığı eserlerin cihazatını ve kuvvetini kendi taşımıyor ve taşımaya mecbur olmuyor. O intisap münasebetiyle, padişahın hazineleri ve arkasındaki nokta-i istinadı olan ordu, o kuvveti, o cihazatı taşıyor. Demek gördüğü işler, şahane olarak bir padişahın işi gibi ve gösterdiği eserler bir ordu eseri misillü harika olabilir.

bürhan: delil, hüccet, kanıt.
cihazat: cihazlar, aletler, azalar.
cihet: yön, taraf, sebep.
elhâsıl: özet, sonuç olarak.
esbap: nedenler, sebepler.
eser: bir kimsenin meydana getirdiği, ortaya koyduğu ürün.
esir: tutsak.
farz etmek: saymak, öyle kabul etmek.
fihriste: özet.
gayet: son derece, çok.
halk etme: yaratma, vücuda getirme.
harika: hayret uyandıran, eksiksiz, mükemmel.
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki İlâhî gaye, fayda.
hulâsa: kısaca, özet.
icad-ı eşya: eşyanın vücuda getirilmesi.
icat: vücuda getirme, yoktan var etme, yaratma.
idare: yönetme, bir işi yürütme, çekip çevirme.
intisap: mensup olma, bağlanma.
ispat: doğruyu delil göstererek meydana koyma.
ispat: doğruyu delil göstererek meydana koyma.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kat'î: kesin.
kudret: kuvvet, iktidar.
kuvvet-i şahsiye: şahsa ait kuvvet, şahsın kendi kuvveti.
lâzım: gerekli, lüzumlu.
makine-i vücut: kâinatın küçük bir misali olan vücut makinesi.
mecbur: zorunluluk.
medar: dayanak noktası, sebep, vesile.
memuriyet: memurluk, görevli olma.
misillü: gibi, benzeri.
muhal: imkânsız, olabilmesi, bulunabilmesi düşünülemeyen.
müdahale: karışma.
mümteni: olamaz, mümkün olmayan, imkânsız.
münasebet: ilgi, vesile.
müşkülât: zorluklar, güçlükler.
müteaddit: bir çok, çeşitli.
namına: adına.
nazir: benzer olan.
nokta-i istinat: dayanak noktası, güvenme ve itimat noktası.
rububiyet: rablık, Allah'ın bütün varlık âlemlerin kuşatan egemenliği, yaratıcılığı, idare ve terbiye etmesi.
suubet: güçlük, zorluk.
sühulet: kolaylık.
şah: bir yere hâkim olan, sahip.
şahane: mükemmel, görkemli.
şerik: ortak.
şerik-i zatî: eşyanın icadında doğrudan Allah'a ortak olma, yaratmada iddia edilen asılsız ortaklık.
umum: bütün, genel.
Vahid-i Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden Allah (c.c.).
Zat-i Vacibü'l-Vücud: varlığı ve vücudu vacip olan, var olmak için hiç bir sebebe muhtaç olmayan Allah.
zîhayat: hayat sahibi, canlı.

Nasıl ki karınca o memuriyet cihetiyle Firavunun sarayını harap ediyor. Sinek o intisapla Nemrut'u gebertiyor. Ve o intisapla, buğday tanesi gibi bir çam çekirdeği, koca çam ağacının bütün cihazatını yetiştiriyor. (HAŞİYE) Eğer o intisap kesilse, o memuriyetten terhis edilse, yapacağı işlerin cihazatını ve kuvvetini, belinde ve bileğinde taşımaya mecburdur. O vakit, o küçücük bileğindeki kuvvet miktarınca ve belindeki cephane adedince iş görebilir. Evvelki vaziyette gayet kolaylıkla gördüğü işleri bu vaziyette ondan istenilse, elbette bileğinde bir ordu kuvvetini ve belinde bir padişahın cihazat-ı harbiye fabrikasını yüklemek lâzım gelir ki, güldürmek için acip hurafeleri ve masalları hikâye eden maskaralar dahi bu hayalden utanıyorlar.

Elhâsıl, Vacibü'l-Vücud'a her mevcudu vermek, vücup derecesinde bir sühuleti var. Ve tabiata icat cihetinde vermek, imtina derecesinde müşkül ve haric-i daire-i akliyedir.

ÜÇÜNCÜ MUHAL

Bu Muhali izah edecek, bazı risalelerde beyan edilen iki misal:

HAŞİYE: Evet, eğer o intisap olsa, o çekirdek, kader-i İlâhîden bir emir alır, o harika işlere mazhar olur. Eğer o intisap kesilse, o çekirdeğin hilkati, koca çam ağacının hilkatinden daha ziyade cihazat ve iktidar ve sanatı iktiza eder. Çünkü, dağdaki, kudret eseri olan mücessem çam ağacının, bütün azaları ve cihazatıyla, o çekirdekteki kader eseri olan manevî ağaçta mevcut bulunması lâzım gelir. Çünkü o koca ağacın fabrikası o çekirdektir. İçindeki kaderî ağaç, kudretle hariçte tezahür eder, cismanî çam ağacı olur.

acip: şaşılan ve hayret uyandıran şey; garip.
adedince: sayısınca.
azalar: organlar, parçalar.
beyan etmek: açıklamak, izah etmek.
cephane: savunma, direnme gücü, silâhlık.
cihazat: cihazlar, aletler.
cihazat-ı harbiye: savaş aletleri, harp teçhizatı.
cihet: yön, taraf.
elhâsıl: özetle, sonuç olarak.
harap etme: yıkma, viran etme, alt üst etme.
haric-i daire-i akliye: akıl dairesinin dışı, mantık kurallarına ters düşen.
harika: mükemmel, kusursuz.
haşiye: dipnot.
hilkat: yaratılış.
hurafe: düzme, uydurma, dine ve akla aykırı olan.
icat: vücuda getirme, yoktan var etme, yaratma.
iktidar: güç, kuvvet.
iktiza etme: gerektirme, icap etme.
imtina: imkânsızlık, olamayış.
intisap: mensup olma, bağlanma.
izah etmek: açıklama yapmak.
kader: Allah'ın her şeyi önceden bilip takdir etmesi, plânlaması.
kader-i İlâhî: İlâhî kader, Allah'ın bütün varlıkların ve olayların yerini ve zamanını bilmesi, yazması, belirlemesi.
kaderî: kadere ait olan, kaderle belirlenen.
kudret eseri: İlâhî güç kuvvet eseri olan sanatlı varlıklar.
lâzım: gerekli, lüzumlu.
manevî: manevî yönden, manaca, soyut.
masal: doğa üstü, olağan dışı olayları anlatan hikâye, boş ve yalan söz.
maskara: herkesi kendine güldüren, soytarı.
mazhar olmak: iyi bir şeye ermek, ulaşmak.
mecbur: zorunda kalma.
memuriyet: memurluk, görevli.
mevcut: var olan, varlık.
misal: örnek, temsil.
muhal: imkânsız, olabilmesi, düşünülemeyen.
mücessem: cisim durumunda olan, somut, maddî..
müşkül: zor, güç.
saray: köşk, büyük yapı.
sühulet: kolaylık.
terhis: serbest bırakma.
tezahür etme: ortaya çıkma, belirme, görünme.
Vacibü'l-Vücud: varlığı zarurî ve zatî olan; varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezelî ve ebedî olan Allah (c.c.).
vaziyet: durum.
vücup: vacip ve lüzumlu olma.
ziyade: fazla, çok.

Birinci Misal: Bütün âsâr-ı medeniyetle tekmil ve tezyin edilmiş, hâlî bir sahrada kurulmuş, yapılmış bir saraya gayet vahşî bir adam girmiş, içine bakmış. Binler muntazam sanatlı eşyayı görmüş. Vahşetinden, ahmaklığından, "Hariçten kimse müdahale etmeyip, o saray içinde o eşyadan birisi o sarayı müştemilâtıyla beraber yapmıştır" diye taharriye başlıyor. Hangi şeye bakıyor, o vahşetli aklı dahi kabil görmüyor ki, o şey bunları yapsın. Sonra, o sarayın teşkilât programını ve mevcudat fihristesini ve idare kanunları içinde yazılı olan bir defteri görür. Çendan, elsiz ve gözsüz ve çekiçsiz olan o defter dahi, sair içindeki şeyler gibi, hiçbir kabiliyeti yoktur ki, o sarayı teşkil ve tezyin etsin. Fakat muztar kalarak, bilmecburiye, eşya-i ahere nispeten, kavanin-i ilmiyenin bir ünvanı olmak cihetiyle, o sarayın mecmuuna bu defteri münasebettar gördüğünden, "İşte bu defterdir ki, o sarayı teşkil, tanzim ve tezyin edip bu eşyayı yapmış, takmış, yerleştirmiş" diyerek, vahşetini ahmakların, sarhoşların hezeyanına çevirmiş.

İşte, aynen bu misal gibi, hadsiz derecede misaldeki saraydan daha muntazam, daha mükemmel ve bütün etrafı mu'cizâne hikmetle dolu şu saray-ı âlemin içine, inkâr-ı ulûhiyete giden tabiiyyun fikrini taşıyan vahşî bir insan girer. Daire-i mümkinat haricinde olan Zat-ı Vacibü'l-Vücud'un eser-i sanatı olduğunu düşünmeyerek ve Ondan i'raz ederek, daire-i mümkinat içinde, kader-i İlâhînin yazar bozar bir levhası hükmünde ve kudret-i İlâhiyenin kavanin-i icraatına tebeddül ve tagayyür eden

ahmak: pek akılsız, sersem, budala.
âsâr-ı medeniyet: medeniyet eserleri.
aynen: tıpkı tıpkısına, olduğu gibi.
bilmecburiye: mecburiyetle, zorunlu olarak.
cihet: yön, taraf.
çendan: gerçi, her ne kadar.
daire-i mümkinat: kâinat, imkân âlemi, yaratılanların oluşturduğu âlem.
eser-i sanat: sanat eseri, sanat değeri olan eser.
eşya-i aher: diğer eşyalar.
fihriste: özet.
gayet: son derece.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hâlî: tenha, boş, ıssız.
haricinde: dışında, bir şeyin dışı.
hezeyan: saçmalama, boş konuşma.
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki İlâhî gaye, fayda.
hükmünde: değerinde, yerinde.
idare: yönetme, bir işi yürütme, çekip çevirme.
inkâr-ı ulûhiyet: Allah'ın varlığını reddederek yokluğunu kabul ve iddia etme.
i'raz: yüz çevirme.
kabil: olabilir, mümkün, ihtimal dairesinde.
kabiliyet: istidat, yetenek.
kader-i İlâhî: İlâhî kader, Allah'ın kader kanunu.
kanun: kural, yasa, prensip.
kavanin-i icraat: işleri yürütürken uygulanan kanunlar.
kavanin-i ilmiye: ilmin kanunları, ilimle ilgili kanunlar.
kudret-i İlâhîye: Allah'ın kudreti, Allah'ın kudretiyle yaptığı işler, fiiller, tasarruflar.
levha: tablo, resim.
mecmu: toplam.
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.
misal: örnek, temsil.
mu'cizâne: mu'cizeli bir şekilde.
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzgün.
muztar: çaresiz, zorunluluk.
müdahale etme: karışma.
mükemmel: kemal bulmuş, kâmil, tam.
münasebettar: ilgili, alâkalı.
müştemilât: bir yapıda ayrı ayrı işlevi bulunan, bölümler, içindekiler.
nispeten: kıyaslayarak, nispetle.
program: tasarı, plân, proje.
sahra: geniş ve susuz arazi, çöl.
sair: diğer, başka.
saray: köşk, büyük yapı.
saray-ı âlem: âlem sarayı, dünya sarayı.
tabiiyyun: tabiatçılar, her şeyin tabiatın etkisiyle meydana geldiğini iddia edenler.
tagayyür: değişme, başkalaşma.
taharri: araştırma, inceleme, tahkik etme.
tanzim: düzenleme.
tebeddül: başkalaşma, değişme.
tekmil: tamamlama, mükemmelleştirme.
teşkil etmek: şekillendirmek, meydana getirmek.
teşkil: şekillendirme, meydana getirme.
teşkilât: meydana gelme, oluşma, kuruluş.
tezyin etmek: süslemek.
tezyin: süsleme, ziynetlendirme.
ünvan: isim, sıfât.
vahşet: yabanîlik, vahşîlik.
vahşî: yabanî; ilkel, yabancı.
Zat-ı Vacibü'l-Vücud: varlığı mutlaka gerekli olan, var olmak için hiç bir sebebe ihtiyacı olmayan zat, Allah.

bir defteri olabilen ve pek yanlış ve hata olarak "tabiat" namı verilen bir mecmua-i kavanin-i âdât-ı İlâhiye ve bir fihriste-i sanat-ı Rabbaniyeyi görür. Ve der ki: "Madem bu eşya bir sebep ister. Hiçbir şeyin bu defter gibi münasebeti görünmüyor. Çendan hiçbir cihetle akıl kabul etmez ki, gözsüz, şuursuz, kudretsiz bu defter, rububiyet-i mutlakanın işi olan ve hadsiz bir kudreti iktiza eden icadı yapamaz. Fakat madem Sâni-i Kadim'i kabul etmiyorum; öyle ise, en münasibi, 'Bu defter bunu yapmış ve yapar' diyeceğim" der. Biz de deriz:

Ey ahmaku'l-humakadan tahammuk etmiş sarhoş ahmak! Başını tabiat bataklığından çıkar, arkana bak. Zerrattan seyyarata kadar bütün mevcudat, ayrı ayrı lisanlarla şahadet ettikleri ve parmaklarıyla işaret ettikleri bir Sâni-i Zülcelâl'i gör. Ve o sarayı yapan ve o defterde sarayın programını yazan Nakkaş-ı Ezelî'nin cilvesini müşahede et, fermanına bak, Kur'ân'ını dinle, o hezeyanlardan kurtul!

İkinci Misal: Gayet vahşî bir adam, muhteşem bir kışla dairesine girer. Gayet muntazam bir ordunun umumî, beraber talimlerini, muntazam hareketlerini görür. Bir neferin hareketiyle bir tabur, bir alay, bir fırka kalkar, oturur, gider. Bir "Ateş!" emriyle ateş ettiklerini müşahede eder. Onun kaba, vahşî aklı, bir kumandanın, devletin nizamatıyla ve kanun-ı padişahî ile o kumandanın emrini, kumandasını anlamayıp inkâr ettiğinden, o askerlerin iplerle birbiriyle bağlı olduklarını tahayyül eder. O hayalî ip ne kadar harikalı bir ip olduğunu düşünüp, hayrette kalır.

ahmak: pek akılsız, sersem, budala.
ahmaku'l-humaka: düşüncesizlerin en düşüncesizi.
cihet: yön, taraf.
cilve: görüntü, yansıma, tecelli.
çendan: gerçi, her ne kadar.
emir: buyruk.
ferman: emir, buyruk.
fihriste-i sanat-i Rabbaniye: her şeyi terbiye ve idare eden Allah'ın sanatının fihristesi, özeti.
fırka: tümen.
gayet: son derece, çok.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
harika: olağanüstü, hayret uyandıran mükemmellik.
hayalî: hayalle ilgili, gerçek olmayan.
hezeyan: saçmalama.
icat: vücuda getirme, yoktan var etme, yaratma.
iktiza: lâzım gelme, gerekme.
inkâr: reddetme, tanımama, kabul ve tasdik etmeme.
işaret: gösterme, bildirme.
kanun-ı padişahî: padişahlık kanunu.
kudret: kuvvet, iktidar.
kumanda: askeri idare etme, yönetme.
kumandan: komutan.
lisan: dil.
mecmua-i kavanin-i âdât-ı İlâhî: Allah'ın âdetlerini yani evrende neyi nasıl yaptığını ifade eden kanunların bir arada bulunduğu yer, yanlışlıkla (tabiat) denilen İlâhî kanunlar topluluğu.
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.
misal: örnek.
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzgün.
münasebet: ilgi, vesile, bağ.
münasip: uygun.
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme.
Nakkaş-ı Ezelî: ezelî nakkaş; her şeyi zatına has olarak nakış nakış işleyen, evveli olmayan Allah (c.c.).
nam: ad, isim.
nefer: er.
nizamat: düzenler, düzenlilik.
program: belirli şartlara göre yapımı ön görülen işlerin bütünü, tasarı, plân.
rububiyet-i mutlaka: Allah'ın her şeyi kuşatan ve emri altında bulunduran egemenliği, kayıtsız şartsız terbiye ediciliği.
Sâni-i Kadim: kudreti yani gücü sonsuz olan sanatkâr, Allah.
Sâni-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi, her şeyi sanatla yaratan Allah.
seyyarat: gezegenler.
şahadet: şahitlik.
şuur: bir şeyi anlama ve kavrama gücü, bilinç.
tabur: alaydan küçük askerî birlik.
tahammuk etmek: akılsız biri gibi davranmak.
tahayyül: hayalinde canlandırma.
talim: öğretme, yetiştirme, eğitme.
umumî: genel.
vahşî: yabanî, ilkel.
zerrat: zerreler, atomlar.

Sonra gider, Ayasofya gibi gayet muazzam bir camie, Cuma gününde dahil olur. O cemaat-i Müslimînin, bir adamın sesiyle kalkar, eğilir, secde eder, oturduklarını müşahede eder. Manevî ve semavî kanunların mecmuundan ibaret olan şeriatı ve Şeriat Sahibi'nin emirlerinden gelen manevî düsturlarını anlamadığından, o cemaatin maddî iplerle bağlandığını ve o acip ipler onları esir edip oynattığını tahayyül ederek, en vahşî, insan suretindeki canavar hayvanları dahi güldürecek derecede maskaralı bir fikirle çıkar, gider.

İşte, aynı bu misal gibi, Sultan-ı Ezel ve Ebed'in hadsiz cünudunun muhteşem bir kışlası olan şu âleme ve o Ma'bud-ı Ezelî'nin muntazam bir mescidi olan şu kâinata, mahz-ı vahşet olan inkârlı fikr-i tabiatı taşıyan bir münkir giriyor. O Sultan-ı Ezelî'nin hikmetinden gelen nizamat-ı kâinatın manevî kanunlarını birer maddî madde tasavvur ederek ve saltanat-ı rububiyetin kavanin-i itibariyesi ve o Ma'bud-ı Ezelî'nin şeriat-ı fıtriye-i kübrasının, manevî ve yalnız vücud-i ilmîsi bulunan ahkâmlarını ve düsturlarını, birer mevcud-i haricî ve maddî birer madde tahayyül ederek, kudret-i İlâhiyenin yerine, o ilim ve kelâmdan gelen ve yalnız vücud-i ilmîsi bulunan o kanunları ikame etmek ve ellerine icat vermek, sonra da onlara "tabiat" namını takmak ve yalnız bir cilve-i kudret-i Rabbaniye olan kuvveti, kudret ve müstakil bir kadîr telâkki etmek, misaldeki vahşîden bin defa aşağı bir vahşettir.

acip: şaşılan ve hayret uyandıran şey; garip.
ahkâm: emirler, hükümler, buyruklar.
âlem: dünya, cihan.
cemaat: bir imama uyup namaz kılan Müslümanlar topluluğu.
cemaat-i Müslimîn: Müslüman topluluğu, Müslüman cemaati.
cilve-i kudret-i Rabbaniye: Rabbanî kudret ve iradenin yansıması, görünmesi.
cünud: askerler.
dahil olmak: katılmak.
düstur: kanun, kural, esas.
emir: buyruk.
esir: tutsak.
fikr-i tabiat: her şeyi tabiat yapıyor fikri, düşüncesi.
gayet: son derece, çok.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki İlâhî gaye, fayda.
ibaret: meydana gelen, oluşan.
icat: yaratıcılık, yaratma.
ikame etme: yerine koyma.
ilim: bilgi.
inkâr: kabul ve tasdik etmeme, inanmama.
kadîr: kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kanun: yasa, kural.
kavanin-i itibariye: görünmeyen, varlığı neticelerinden anlaşılan kanunlar.
kelâm: Allah'ın konuşma sıfâtı, özelliği.
kışla: askerlerin topluca barındığı büyük yapı.
kudret-i İlâhîye: Allah'ın kudreti, Allah'ın kudretiyle yaptığı işler, fiiller, tasarruflar.
Ma'bud-ı Ezelî: varlığının başlangıcı olmayan ve ibadete lâyık olan Allah.
maddî: madde ile alâkalı, cisimle ilgili.
mahz-ı vahşet: vahşetin tâ kendisi, korkunç ilkellik.
manevî: manaya ait, maddî olmayan, soyut.
mecmu: toplam.
mevcud-i haricî: vücudu belli ve müşahhas olan.
muazzam: çok büyük, görkemli.
muhteşem: ihtişamlı, haşmetli, görkemli.
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzgün.
münkir: inkâr eden, reddeden.
müstakil: bağımsız, başlı başına.
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme.
nam takmak: adlandırmak, isim vermek.
nizamat-ı kâinat: kâinattaki düzenler, nizamlar.
saltanat-ı rububiyet: kâinatı terbiye ve idare edici olan Allah'ın saltanatı.
secde: baş eğme; namazda, alınla beraber burnu yere koyma şeklindeki ibadet hâli.
semavî: Allah tarafından olan, İlâhî.
Sultan-ı Ezel ve Ebed: zaman ve mekânla kayıtlı olmadığı hâlde, bütün zamanlar ve mekânlar tasarrufu altında olan Allah.
Sultan-ı Ezelî: ezelî sultan; kudret, kuvvet ve hükümranlığının başlangıcı olmayan Allah.
suret: biçim, tarz.
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen, İlâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi.
şeriat-ı fıtriye-i kübra: Allah'ın tabiata koyduğu büyük kanun.
tahayyül: hayalde, zihinde canlandırma.
tasavvur etmek: bir şeyi düşünmek, tasarlamak.
telâkki etmek: anlamak, kabul etmek.
vahşet: vahşîlik, ilkellik.
vahşî: yabanî, ilkel.
vücud-i ilmî: varlığı ilim yoluyla sabit olan.
zîkudret: kudretli, güç, kuvvet sahibi.

Elhâsıl, *tabiiyyunların, mevhum ve hakikatsiz, tabiat dedikleri şey, olsa olsa ve hakikat-i hariciye sahibi ise, ancak bir sanat olabilir, sâni olamaz. Bir nakıştır, nakkaş olamaz. Ahkâmdır, hâkim olamaz. Bir şeriat-ı fıtriyedir, şari' olamaz. Mahlûk bir perde-i izzettir, hâlık olamaz. Münfail bir fıtrattır, fâtır bir fail olamaz. Kanundur, kudret değildir, kadîr olamaz. Mistardır, mastar olamaz.*

Elhâsıl: Madem mevcudat var. Madem On Altıncı Notanın başında denildiği gibi, mevcudun vücuduna, taksim-i aklî ile, dört yoldan başka yol tahayyül edilmez. O dört cihetten üçünün —her birinin üç zahir muhallerle— butlanı kat'î bir surette ispat edildi. Elbette, bizzarure ve bilbedahe, dördüncü yol olan vahdet yolu, kat'î bir surette ispat olunuyor. O dördüncü yol ise, baştaki [1] اَفِى اللّٰهِ شَكٌّ فَاطِرِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ ayeti, şeksiz ve şüphesiz, bedahet derecesinde, Zat-ı Vacibü'l-Vücud'un ulûhiyetini ve her şey doğrudan doğruya dest-i kudretinden çıktığını ve semavat ve arz kabza-i tasarrufunda bulunduğunu gösteriyor.

Ey esbapperest ve tabiata tapan bîçare adam! Madem her şeyin tabiatı, her şey gibi mahlûktur; çünkü sanatlıdır ve yeni oluyor. Hem her müsebbep gibi, zahirî sebebi dahi masnuudur. Ve madem her şeyin vücudu pek çok cihazat ve aletlere muhtaçtır. O hâlde, o tabiatı icat eden ve o sebebi halk eden bir Kadîr-i Mutlak var. Ve o Kadîr-i Mutlak'ın ne ihtiyacı var ki, âciz vesaiti rububiyetine ve icadına teşrik etsin? Hâşâ! Belki doğrudan doğruya,

1. Gökleri ve yeri yoktan var eden Allah hakkında şüphe olur mu? (İbrahim Suresi: 10.)

âciz: zayıf, güçsüz.
ahkâm: hükümler, kanunlar.
arz: yer, dünya.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
bedahet: açık, açıklık.
bîçare: çaresiz, zavallı.
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak.
bizzarure: zorunlu olarak, mecburen.
butlan: batıl, geçersizlik, hükümsüzlük.
cihazat: cihazlar, aletler, azalar.
cihet: yön, taraf.
dest-i kudret: kudret eli, Allah'ın ezelî gücünün kuvvet eli.
elhâsıl: özetle, sonuç olarak.
esbapperest: her şeyi bir sebebe bağlayarak Allah'ın her şeyin yaratıcısı olduğunu inkâr eden.
fail: işi yapan, fiili işleyen, yapan, tesir eden.
fâtır: yaratan, yaratıcı.
fıtrat: yaratılış, tabiat, mizaç.
hakikat: gerçek, doğru.
hakikat-i hariciye: dış âlemde var olan, gözle görülen gerçek.
hâkim: her şeye hükmeden, her şeyi hükmü altında tutan, kanun uygulayan.
hâlık: yaratıcı.
halk etmek: yaratmak.
hâşâ: asla.
icat: vücuda getirme, yoktan var etme, yaratma.
ispat: kanıtlama.
kabza-i tasarruf: idare eli, tasarrufu altında olma.
kadîr: güç, kudret sahibi olan.
Kadîr-i Mutlak: hiç bir kayıt ve şarta tâbi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi, Allah.
kat'î: kesin.
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
mahlûk: halk edilmiş, yaratılmış.
masnu: sanatla yapılmış.
mastar: bir şeyin çıktığı yer, kaynak, temel.
mevcudat: varlıklar, yaratılmışlar.
mevcut: var olan, varlık.
mevhum: evham ürünü olan, gerçekte olmadığı hâlde var sayılan.
mistar: her hangi bir şeyin kaynağından çıkmasına yarayan alet.
muhal: imkânsız, olabilmesi düşünülemeyen.
münfail: tesir ile harekete geçen, yapılan fiilden etkilenen.
müsebbep: sebep olunarak meydana getirilen.
nakkaş: nakış işi ustası.
perde-i izzet: izzet, yani üstünlük, değerlilik, saygınlık perdesi.
rububiyet: İlâhî terbiye, Allah'ın bütün varlıkları eksik bir hâlden mükemmel bir hâle doğru götürmesi, bu esnada her türlü ihtiyaçlarını vermesi, tehlikelerden koruması ve onları emrine itaat ettirmesi.
sâni: sanatlı yapan, işleyen.
semavat: semalar, gökler.
suret: biçim, tarz.
şari: şeriat koyan, kanun koyucu.
şek: şüphe.
şeriat-ı fıtriye: Allah'ın yaratılışa koyduğu, kâinatta düzeni ve ahengi sağlayan, bütün varlıkların uymak zorunda olduğu kanun ve kuralların tamamı.
tabiiyyun: tabiatçılar, materyalistler, tabiata tapanlar.
tahayyül etmek: hayal etmek, düşünmek.
taksim-i aklî: akıl ve fikir yürütülebilecek yollar, bölümler, kısımlar.
teşrik etmek: ortak etmek.
ulûhiyet: ilâhlık, "ibadet edilmeye lâyık olan yegâne ma'bud bütün varlıkları yaratan" Allah'tır diye ifade edilen hakikat.
vahdet: birlik, teklik.
vesait: vasıtalar, araçlar.
zahir: açık, görünen.
zahirî: açık, dış görünüşteki.
Zat-ı Vacibü'l-Vücud: varlığı mutlaka gerekli olan, var olmak için hiç bir sebebe muhtaç olmayan zat, Allah.

müsebbebi sebep ile beraber halk ederek, cilve-i esmasını ve hikmetini göstermek için, bir tertip ve tanzim ile zahirî bir sebebiyet, bir mukarenet vermekle, eşyadaki zahirî kusurlara, merhametsizliklere ve noksaniyetlere merci olmak için, esbap ve tabiatı dest-i kudretine perde etmiş, izzetini o suretle muhafaza etmiş.

Acaba bir saatçi, saatin çarklarını yapsın, sonra saati çarklarla tertip edip tanzim etsin, daha mı kolaydır? Yoksa harika bir makineyi o çarklar içinde yapsın, sonra saatin yapılmasını o makinenin camit ellerine versin, tâ saati yapsın, daha mı kolaydır? Acaba imkân haricinde değil midir? Haydi, o insafsız aklınla sen söyle, sen hâkim ol.

Veyahut bir kâtip mürekkep, kalem, kâğıdı getirdi. Onunla kendi bizzat o kitabı yazsa daha mı kolaydır? Yoksa o kâğıt, mürekkep, kalem içinde, o kitaptan daha sanatlı, daha zahmetli, yalnız o tek kitaba mahsus olarak bir yazı makinesi icat etsin, sonra o şuursuz makineye "Haydi, sen yaz" desin de kendi karışmasın, daha mı kolaydır? Acaba yüz defa yazıdan daha müşkül değil midir?

Eğer desen: Evet, bir kitabı yazan makinenin icadı o kitaptan yüz defa daha müşküldür. Fakat o makine, aynı kitabın birçok nüshalarını yazmasına vasıta olmak cihetiyle, belki bir kolaylık var.

Elcevap: Nakkaş-ı Ezelî, hadsiz kudretiyle, nihayetsiz cilve-i esmasını her vakit tazelendirmekle ayrı ayrı şekilde göstermek için, eşyadaki teşahhusları ve hususî

camit: ruhsuz, sert, cansız.
cihetiyle: yönüyle, tarafıyla.
cilve-i esma: Allah'ın isimlerinin varlıklardaki eseri, görüntüsü.
çark: bir eksenin döndürdüğü tekerlek biçimindeki makine parçası.
dest-i kudret: kudret eli, Allah'ın ezelî gücünün eli.
esbap: nedenler, sebepler.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hâkim: yargıç, bir konuda karar veren.
halk etmek: yaratmak.
hariç: bir şeyin dışı.
harika: olağanüstü, mükemmel.
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki İlâhî gaye, fayda.
hususî: bir kişiye has olan, özel.
icat: vücuda getirme, yoktan var etme, yaratma.
imkân: mümkün olma, olabilirlik.
izzet: değer, itibar, şeref, üstünlük.
kâtip: yazan, yazıcı.
kudret: kuvvet, iktidar.
kusur: eksiklik, noksan, özür.
merci: başvurulacak yer, kaynak.
merhamet: acımak, şefkat göstermek.
muhafaza: koruma.
mukarenet: bitişiklik.
müsebbep: sebep olunarak meydana getirilen, sonuç.
müşkül: zor, güç.
Nakkaş-ı Ezelî: ezelî nakkaş; her şeyi zatına has olarak nakış nakış işleyen, evveli olmayan Allah.
nihayetsiz: sonsuz.
noksaniyet: eksiklik, noksanlık.
nüsha: birbirinin aynı olan yazılı metinlerden her biri, kopya.
perde: örtü, engel.
sebebiyet: sebep olma, gerektirme.
suret: biçim, tarz.
şuur: bir şeyi anlama, kavrama gücü, bilinç.
tanzim: düzenleme.
tertip: düzene koyma, düzen.
teşahhus: belirlenme, maddî yapıya sahip olma, cisimlenme.
vakit: zaman.
vasıta olmak: aracı olmak.
zahirî: dış görünüşteki.
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.

simaları öyle bir surette halk etmiştir ki, hiçbir mektub-i Samedanî ve hiçbir kitab-ı Rabbanî, diğer kitapların aynı aynına olamıyor. Alâküllihâl, ayrı manaları ifade etmek için, ayrı bir siması bulunacak.

Eğer gözün varsa, insanın simasına bak, gör ki: Zaman-ı Âdem'den şimdiye kadar, belki ebede kadar, bu küçük simada, aza-i esasîde ittifakla beraber, her bir sima, umum simalara nispeten, her birisine karşı birer alâmet-i farikası var olduğu kat'iyen sabittir. Bunun için, her bir sima ayrı bir kitaptır. Yalnız sanatın tanzimi için ayrı bir yazı takımı ve ayrı bir tertip ve telif ister. Ve maddelerini hem getirmek, hem yerleştirmek ve hem de vücuda lâzım olan her şeyi derç etmek için, bütün bütün başka bir tezgâh ister.

Haydi, farz-ı muhal olarak, tabiata bir matbaa nazarıyla baktık. Fakat bir matbaaya ait olan tanzim ve basmak, yani, muayyen intizamını kalıba sokmaktan başka, o tanzimin icadından, icatları yüz derece daha müşkül bir zîhayatın cismindeki maddeleri aktâr-ı âlemden mizan-ı mahsusla ve has bir intizamla icat etmek ve getirmek ve matbaa eline vermek için, yine o matbaayı icat eden Kadîr-i Mutlak'ın kudret ve iradesine muhtaçtır. Demek bu matbaalık ihtimali ve farzı, bütün bütün manasız bir hurafedir.

İşte bu saat ve kitap misalleri gibi, Sâni-i Zülcelâl, Kadîr-i Külli Şey, esbabı halk etmiş, müsebbebatı da halk ediyor. Hikmetiyle, müsebbebatı esbaba bağlıyor. Kâinatın harekâtının tanzimine dair kavanin-i âdetullahtan

aktâr-ı âlem: âlemin her tarafı, âlemin dört bir yanı.
alâküllihâl: her hâl ve durumda.
alâmet-i farika: farklılık belirtisi.
âzâ-i esasî: esas, temel organlar.
cisim: beden, madde.
derç etmek: yerleştirmek.
ebed: sonu olmayan gelecek zaman.
esbap: nedenler, sebepler.
farz: saymak, öyle kabul etmek.
farz-ı muhal: imkânsızı farz etme, olmayacak bir şeyi olacakmış gibi düşünme.
halk etmek: yaratmak.
harekât: hareketler, hâller.
has: özel olan, mahsus.
hikmetiyle: ilmiyle İlâhî gaye ve faydalar gözeterek.
hurafe: düzme, uydurma dine ve akla aykırı.
icat: vücuda getirme, yoktan var etme, yaratma.
ifade etmek: açıklamak, anlatmak.
ihtimal: mümkün, olabilirlik.
intizam: düzgünlük, tertipli olma.
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapma veya yapmama konusunda karar verebilme ve bu kararı yerine getirme gücü.
ittifak: birleşme, birlik.
Kadîr-i Külli Şey: her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi olan Allah.
Kadîr-i Mutlak: hiç bir kayıt ve şarta tâbi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi, Allah.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kat'iyen: kesin olarak.
kavanin-i âdetullah: âdetullah kanunları, kâinatta işleyen İlâhî kanunlar, yaratılış kanunları.
kitab-ı Rabbanî: İlâhî kitap, Cenab-ı Hakka ait her şey.
kudret: kuvvet, iktidar.
lâzım: gerekli, lüzumlu.
mana: anlam.
matbaa: basım evi.
mektub-i Samedanî: bir mektuba benzeyen varlıkların Allah tarafından noksansız yaratılması.
misal: örnek, temsil.
mizan-ı mahsus: hassas terazi, özel ölçü.
muayyen: belirli.
muhtaç: ihtiyacı olan.
müsebbebat: bir sebeple meydana çıkanlar, neticeler.
müşkül: zor, güç.
nazar: bakış.
nispeten: nispetle, oranla, kıyaslayarak.
sabit: ispat edilmiş, ispatlanmış.
Sâni-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi, her şeyi sanatla yaratan Allah.
sima: yüz, çehre.
suret: biçim, tarz, şekil.
tanzim: sıraya koyma, düzenleme.
telif: yazma, kaleme alıp düzenleme.
tertip: düzene koyma, düzen.
umum: bütün.
vücut: varlık.
zaman-ı Adem: Hz. Adem zamanı, insanlığın ilk devresi.
zîhayat: hayat sahibi.

ibaret olan şeriat-ı fıtriye-i kübra-i İlâhiyenin bir cilvesini ve eşyadaki o cilvesine yalnız bir âyine ve bir makes olan tabiat-ı eşyayı, iradesiyle tayin etmiştir. Ve o tabiatın vücud-i haricîye mazhar olan vechini, kudretiyle icat etmiş ve eşyayı o tabiat üzerinde halk etmiş, birbirine mezç etmiş. Acaba gayet derecede makul ve hadsiz bürhanların neticesi olan bu hakikatin kabulü mü daha kolaydır? Acaba vücup derecesinde lâzım değil midir? Yoksa camit, şuursuz, mahlûk, masnu, basit olan o sebep ve tabiat dediğiniz maddelere, her bir şeyin vücuduna lâzım hadsiz cihazat ve alâtı verip hakîmâne, basîrâne olan işleri kendi kendilerine yaptırmak mı daha kolaydır? Acaba imtina derecesinde imkân haricinde değil midir? Senin o insafsız aklının insafına havale ediyoruz.

Münkir ve tabiatperest diyor ki: "Madem beni insafa davet ediyorsun."

Ben de diyorum ki: Şimdiye kadar yanlış gittiğimiz yol hem yüz derece muhal, hem gayet zararlı ve nihayet derecede çirkin bir meslek olduğunu itiraf ediyorum. Sabık tahkikatınızdan, zerre miktar şuuru bulunan anlayacak ki, esbaba, tabiata icat vermek mümtenidir, muhaldir. Ve her şeyi doğrudan doğruya Vacibü'l-Vücud'a vermek vaciptir, zarurîdir. [1] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلَى الْاِيمَانِ deyip iman ediyorum.

"Yalnız bir şüphem var: Cenab-ı Hakkın Hâlık olduğunu kabul ediyorum. Fakat bazı cüz'î esbabın ehemmiyetsiz şeylerde icada müdahaleleri ve bir parça methüsena

---

1. İman nimetinden dolayı Allah'a hamd olsun.

---

alât: aletler, vasıtalar.
âyine: ayna.
basîrâne: görerek, bilerek, basiret sahibine yakışır şekilde.
bürhan: delil, hüccet, kanıt.
camit: ruhsuz, sert, cansız.
Cenab-ı Hak: hakkın tâ kendisi olan büyüklük ve şeref sahibi yüce Allah.
cihazat: cihazlar, aletler, azalar.
cilve: görüntü, tecelli, yansıma.
cüz'î: küçük.
davet: çağırma.
ehemmiyet: önem.
esbap: nedenler, sebepler.
gayet: son derece, çok.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek, doğru.
hakîmâne: hikmetli, faydalı bir şekilde.
Hâlık: her şeyi yoktan var eden, yaratıcı; Allah.
halk etmek: yaratmak.
havale etmek: göndermek, bir işin yapılması için başkasına yollamak.
ibaret: meydana gelen, oluşan.
icat etmek: vücuda getirmek, yaratma.
icat vermek: yaratma gücü olduğunu düşünmek.
icat: var etme, yaratma.
iman: inanma, itikat.
imkân haricinde: olması mümkün olmayan.
imtina: imkânsızlık, olamayış.
insafsız: haksız, adalete uygun davranmayan.
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapma veya yapmama konusunda karar verebilme ve bu kararı yerine getirme gücü.
itiraf etmek: gerçeği gizlemekten vazgeçip söylemek, açıklamak, bildirmek.
kudret: kuvvet, iktidar.
mahlûk: Allah tarafından yaratılmış.
makes: akseden yer, yansıma yeri.
makul: akla uygun.
masnu: sanatla yapılmış olan.
mazhar: sahip, bir şeyin göründüğü yer.
meslek: gidiş, tutulan yol.
methüsena: methedip övmek, yüceltme.
mezç etme: katma, karıştırma.
muhal: imkânsız, olabilmesi, düşünülemeyen.
müdahale: karışma.
mümteni: olamaz, imkânsız.
münkir: Allah'a inanmayan, inkâr eden, kabul etmeyen.
nihayet: son derece.
nimet: ikram, lütuf, bağış.
sabık: önceki, geçen, geçmiş.
şeriat-ı fıtriye-i kübra-i İlâhîye: Cenab-ı Hakkın bütün kâinatı kuşatan büyük yaratılış kanunları.
şuur: insanda bir şeyi anlama, kavrama gücü idrak, bilinç.
tabiat-ı eşya: eşyanın mahiyeti, tabiatı, karakteri.
tabiatperest: her şeyin, varlıkların ve olayların faili olarak tabiatı kabul eden, Allah'a inanmayan, tabiatçı.
tahkikat: araştırmalar, soruşturmalar.
tayin etmek: belirlemek.
Vacibü'l-Vücud: varlığı zorunlu ve gerekli olan; varlığı başkasının varlığına bağlı olmayan Allah.
vacip: şart, zorunluluk.
vechi: yüzü.
vücud-i haricîye: vücudu ve varlığı ortaya çıkan, bilinen.
vücup: vacip ve gerekli olma.
vücut: varlık.
zarurî: mecburî, zorunlu.
zerre: pek ufak parça.

kazanmaları, saltanat-ı rububiyetine ne zarar verir? Saltanatına noksaniyet gelir mi?"

Elcevap: Bazı risalelerde gayet kat'î ispat ettiğimiz gibi, hâkimiyetin şe'ni, müdahaleyi reddetmektir. Hatta, en edna bir hâkim, bir memur, daire-i hâkimiyetinde oğlunun müdahalesini kabul etmiyor. Hatta, hâkimiyetine müdahale tevehhümüyle, bazı dindar padişahlar, halife oldukları hâlde masum evlâtlarını katletmeleri, bu redd-i müdahale kanununun hâkimiyette ne kadar esaslı hükmettiğini gösteriyor. Bir nahiyede iki müdürden tut, tâ bir memlekette iki padişaha kadar, hâkimiyetteki istiklâliyetin iktiza ettiği men-i iştirak kanunu, tarih-i beşerde çok acip hercümerç ile kuvvetini göstermiş.

Acaba âciz ve muavenete muhtaç insanlardaki amiriyet ve hâkimiyetin bir gölgesi bu derece müdahaleyi reddetmeyi ve başkasının müdahalesini men etmeyi ve hâkimiyetinde iştirak kabul etmemeyi ve makamında istiklâliyetini nihayet taassupla muhafazaya çalışmayı gör; sonra, hâkimiyet-i mutlaka rububiyet derecesinde; ve amiriyet-i mutlaka ulûhiyet derecesinde; ve istiklâliyet-i mutlaka ehadiyet derecesinde; ve istiğna-i mutlak kadiriyet-i mutlaka derecesinde bir Zat-ı Zülcelâl'de, bu redd-i müdahale ve men-i iştirak ve tard-ı şerik, ne derece o hâkimiyetin zarurî bir lâzımı ve vacip bir muktezası olduğunu, kıyas edebilirsen et.

Amma ikinci şık şüphen ki: Bazı esbap, bazı cüz'iyatın bazı ubudiyetlerine merci olsa, o Ma'bud-ı Mutlak

acip: şaşılan ve hayret uyandıran şey; benzeri görülmeyen; garip.
âciz: zayıf, güçsüz.
amiriyet: amirlik, yöneticilik.
amiriyet-i mutlaka: sınırsız ve tam emredicilik, yöneticilik.
cüz'iyat: ehemmiyetsiz, değersiz, ufak tefek şeyler.
daire-i hâkimiyet: hâkimiyet sahası.
dindar: dininin emirlerini yerine getiren, mütedeyyin.
edna: en aşağı, bayağı.
ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğinin görünmesi.
esas: asıl, temel.
esbap: nedenler, sebepler.
evlât: veletler, çocuklar.
gayet: son derece, çok.
hâkim: her şeye hükmeden, her şeyi hükmü altında tutan.
hâkimiyet: hâkim oluş, hükmediş, hâkimlik.
hâkimiyet-i mutlaka: mutlak hâkimiyet, sınırsız kayıtsız bağımsızlık.
halife: Müslümanların dinî reisi, başkanı.
hercümerç: karmakarışık, darmadağınık.
hükmetme: hâkim olma, egemenliği altında bulundurma.
iktiza: lâzım gelme, gerekme.
ispat: doğruyu delil göstererek meydana koyma.
istiğna-i mutlak: Allah'ın sonsuz zenginliğe sahip olması, hiç bir şeye muhtaç olmaması.
istiklâliyet: hür ve özel olma, bağımsızlık.
istiklâliyet-i mutlaka: kesin ve sınırsız bir bağımsızlık.
iştirak: ortak.
kadiriyet-i mutlaka: Cenab-ı Hakkın gücünün her şeye mutlak manada üstünlüğü.
kanun: yasa, kural.
kat'î: kesin.
katl: öldürme, katletme.
kıyas etmek: karşılaştırmak.
Ma'bud-ı Mutlak: mutlak ibadet edilecek ve ibadet edilmeye lâyık olan Allah.
masum: suçsuz, günahsız.
memur: emir ile hareket eden.
men etme: mâni olma, engelleme.
men-i iştirak: ortaklığı kabul etmemek.
merci olmak: başvurulacak yer, merkez, kaynak.
muavenete muhtaç: yardıma ihtiyacı olan.
muhafaza: koruma.
mukteza: iktiza eden, gereken.
müdahale: karışma.
nahiye: bölge, belde, eskiden müdürlükle yönetilen küçük yer.
nihayet: son derece, çok.
noksaniyet: eksiklik, noksanlık.
redd-i müdahale: başkalarının müdahalesini, karışmasını reddetme.
rububiyet: rablık, İlâhî terbiye, Allah'ın bütün varlık âlemini kuşatan egemenliği ve yönetimi.
saltanat: sultanlık, padişahlık, hükümdarlık.
saltanat-ı rububiyet: kâinatı terbiye ve idare edici olan Allah'ın saltanatı.
şe'n: keyfiyet, temel özellik.
taassup: aşırı bağlılık, aşırı taraftarlık.
tard-ı şerik: şeriki, ortağı reddetme.
tarih-i beşer: insanlığın geçmişi, insanlık tarihi.
tevehhüm: vehimlenme, kuruntuya kapılma.
ubudiyet: kulluk.
ulûhiyet: ilâhlık, "ibadet edilmeye lâyık olan yegâne ma'bud bütün varlıkları yaratan" Allah'tır diye ifade edilen hakikat.
vacip: şart, zorunlu.
zarurî: mecburî, zorunlu.
Zat-ı Zülcelâl: celâl ve büyüklük sahibi zat, Allah.

olan Zat-ı Vacibü'l-Vücud'a müteveccih, zerrattan seyyarata kadar mahlûkatın ubudiyetlerinden ne noksan gelir?

Elcevap: Şu kâinatın Hâlık-ı Hakîm'i, kâinatı bir ağaç hükmünde halk edip, en mükemmel meyvesini zîşuur, ve zîşuurun içinde en cami' meyvesini insan yapmıştır. Ve insanın en ehemmiyetli, belki insanın netice-i hilkati ve gaye-i fıtratı ve semere-i hayatı olan şükür ve ibadeti, o Hâkim-i Mutlak ve Amir-i Müstakil, kendini sevdirmek ve tanıttırmak için kâinatı halk eden o Vahid-i Ehad, bütün kâinatın meyvesi olan insanı ve insanın en yüksek meyvesi olan şükür ve ibadetini başka ellere verir mi? Bütün bütün hikmetine zıt olarak, netice-i hilkati ve semere-i kâinatı abes eder mi? Hâşâ ve kellâ! Hem hikmetini ve rububiyetini inkâr ettirecek bir tarzda, mahlûkatın ibadetlerini başkalara vermeye rıza gösterir mi? Hiç müsaade eder mi? Ve hem hadsiz bir derecede kendini sevdirmeyi ve tanıttırmayı ef'aliyle gösterdiği hâlde, en mükemmel mahlûkatının şükür ve minnettarlıklarını, tahabbüp ve ubudiyetlerini başka esbaba vermekle kendini unutturup, kâinattaki makasıd-ı âliyesini inkâr ettirir mi? Ey tabiatperestlikten vazgeçen arkadaş, haydi sen söyle!

O diyor: "Elhamdülillâh, bu iki şüphem hallolmakla beraber, vahdaniyet-i İlâhiyeye dair ve Ma'bud-ı Bilhak O olduğuna ve Ondan başkaları ibadete lâyık olmadığına o kadar parlak ve kuvvetli iki delil gösterdin ki, onları inkâr etmek, güneşi ve gündüzü inkâr etmek gibi bir mükâberedir."

abes: boş, saçma, lüzumsuz ve gayesiz iş.
Amir-i Müstakil: bağımsız, tek başına hareket eden, hiç bir ortağı olmayan amir, idareci.
cami: ihtiva eden, kapsamlı.
dair: ait, ilgili.
delil: bir meseleyi ispata yarayan şey, kanıt, bürhan.
ef'al: fiiller, işler, hareketler.
ehemmiyet: önem.
elhamdülillâh: hamd ve şükür sadece Allah'a mahsustur.
esbap: nedenler, sebepler.
gaye-i fıtrat: yaratılışın gayesi, maksadı.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
Hâkim-i Mutlak: hiçbir şekilde hâkimiyetine sınır konmayan tam hüküm sahibi; kayıtsız şartsız her şeye hükmeden, Allah.
Hâlık-ı Hakîm: her varlığı belli bir gaye ve faydalara yönelik olarak yaratan Allah.
halk eden: yaratan.
halk etmek: yaratmak.
hallolmak: çözümlenmek.
hâşâ: asla, kesinlikle.
hikmet: İlâhî gaye, fayda, maksat, ilim.
hükmünde: değerinde ve yerinde olarak.
ibadet: Allah'a karşı kulluk vazifesini yapmak.
inkâr: kabul ve tasdik etmeme, inanmama.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kellâ: hiç bir zaman, asla.
lâyık olmak: uygun ve yakışır olmak.
Ma'bud-ı Bilhak: "asıl ibadet edilecek, hakkıyla ibadete lâyık olan" anlamında Allah'ın bir sıfâtı.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılan, var olan her şey.
makasıd-ı âliye: yüce gayeler, yüksek maksatlar.
minnettarlık: iyilik yapan birisine teşekkür duygusu içinde olmak.
mükâbere: gerçeği bildiği hâlde büyüklük taslayarak kabul etmemek.
mükemmel: olgun, kusursuz, tam.
müsaade etmek: izin vermek.
müteveccih: teveccüh eden, yönelen.
netice-i hilkat: insanın ve varlıkların yaratılış, neticesi, amacı.
netice-i hilkat: yaratılışın, yaratılmanın neticesi, amacı.
noksan: eksiklik, kusur.
rıza göstermek: razı olmak, onamak, uygun bulmak.
rububiyet: rablık, Allah'ın bütün varlık âlemlerin kuşatan egemenliği, yaratıcılığı, idare ve terbiye etmesi.
semere-i hayat: hayatın netice ve faydaları.
semere-i kâinat: kâinatın meyvesi, neticesi.
seyyarat: gezegenler.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.
tabiatperest: kâinattaki varlıkların ve olayların faili olarak tabiatı kabul eden, Allah'a inanmayan, tabiatçı.
tahabbüp: sevgi gösterme, muhabbet etme.
tarz: biçim, şekil.
ubudiyet: kulluk.
vahdaniyet-i İlâhîye: İlâhî birlik, Allah'ın bir, tek olması.
Vahid-i Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden, görünen Allah (c.c.).
Zat-ı Vacibü'l-Vücud: varlığı mutlaka gerekli olan, var olmak için hiç bir sebebe muhtaç olmayan zat, Allah.
zerrat: zerreler, atomlar.
zîşuur: şuurlu, bilinç sahibi.

Hatime

Tabiat fikr-i küfrîsini terk eden ve imana gelen zat diyor ki: Elhamdülillâh, benim şüphelerim kalmadı. Yalnız merakımı mucip olan birkaç sualim var.

BİRİNCİ SUAL: Çok tembellerden ve târikü's-salâtlardan işitiyoruz. Diyorlar ki: "Cenab-ı Hakkın bizim ibadetimize ne ihtiyacı var ki, Kur'ân'da çok şiddet ve ısrarla, ibadeti terk edeni zecredip Cehennem gibi dehşetli bir ceza ile tehdit ediyor? itidalli ve istikametli ve adaletli olan ifade-i Kur'âniyeye nasıl yakışıyor ki, ehemmiyetsiz bir cüz'î hataya karşı nihayet şiddeti gösteriyor?"

Elcevap: Evet, Cenab-ı Hak senin ibadetine, belki hiçbir şeye muhtaç değil. Fakat sen ibadete muhtaçsın; manen hastasın. İbadet ise, manevî yaralarına tiryaklar hükmünde olduğunu çok risalelerde ispat etmişiz. Acaba bir hasta, o hastalık hakkında, şefkatli bir hekimin ona nafi' ilâçları içirmek hususunda ettiği ısrara mukabil, hekime dese: "Senin ne ihtiyacın var, bana böyle ısrar ediyorsun?" Ne kadar manasız olduğunu anlarsın.

Amma Kur'ân'ın, terk-i ibadet hakkında şiddetli tehdidatı ve dehşetli cezaları ise: Nasıl ki bir padişah, raiyetinin hukukunu muhafaza etmek için, adî bir adamın, raiyetinin hukukuna zarar veren bir hatasına göre, şiddetli cezaya çarpar. Öyle de, ibadeti ve namazı terk eden adam, Sultan-ı Ezel ve Ebed'in raiyeti hükmünde

adaletli: gerçekçi, âdil.
adî: basit, sıradan.
Cenab-ı Hak: hakkın tâ kendisi olan şeref ve büyüklük sahibi yüce Allah.
cüz'î: az, küçük.
dehşetli: korkunç, ürkütücü.
ehemmiyet: önem.
elhamdülillâh: hamd ve şükür Allah'a mahsustur.
fikr-i küfrî: küfür ve inkâr fikri, düşüncesi.
hatime: sonuç, konunun özet kısmı.
hekim: doktor.
hukuk: haklar.
hükmünde olmak: değerinde ve yerinde olmak.
hükmünde: değerinde ve yerinde olduğunu.
ibadet: Allah'ın emrettiklerini yerine getirmek.
ifade-i Kur'âniye: Kur'ân'ın ifadesi.
iman: inanç, itikat.
ispat: doğruyu delil göstererek meydana koyma, kanıt.
ısrar etme: üstünde durma, diretme.
ısrar: üstünde durma, isteme.
ısrara mukabil: üstünde durmasına karşın, karşılık.
istikamet: doğruluk, dürüstlük.
itidal: denge, her konuda orta yolu tutma aşırıya kaçmama.
mana: anlam.
manen: mana bakımından, manaca.
manevî: manaya ait, maddî olmayan, soyut.
mucip olan: icap eden, gerektiren.
muhafaza etmek: korumak.
muhtaç: ihtiyacı olan, ihtiyaç içinde bulunan.
nafi: faydalı.
namaz: İslâmın beş şartından biri olan salât.
nihayet: son derece, çok.
raiyet: halk, tâbi olanlar.
sual: soru.
Sultan-ı Ezel ve Ebed: zaman ve mekânla kayıtlı olmadığı hâlde bütün zamanlar ve mekânlar tasarrufu altında olan Cenab-ı Hak.
şefkatli: merhametli, acıyarak seven, sevecen davranan.
târikü's-salât: namaz kılmayı terk etmiş olan kimse, namaz kılmayan.
tehdidat: tehditler.
tehdit etmek: korkutmak, gözdağı vermek.
terk etme: bırakma.
terk: bırakma.
terk-i ibadet: ibadetin terki, ibadet etmemek.
tiryak: ilâç.
zat: kişi.
zecretmek: yasaklamak, sakındırmak.

olan mevcudatın hukukuna ehemmiyetli bir tecavüz ve manevî bir zulüm eder. Çünkü, mevcudatın kemalleri, Sânia müteveccih yüzlerinde tesbih ve ibadetle tezahür eder. İbadeti terk eden, mevcudatın ibadetini görmez ve göremez. Belki de inkâr eder. O vakit, ibadet ve tesbih noktasında yüksek makamda bulunan ve her biri birer mektub-i Samedanî ve birer âyine-i esma-i Rabbaniye olan mevcudatı âlî makamlarından tenzil ettiğinden ve ehemmiyetsiz, vazifesiz, camit, perişan bir vaziyette telâkki ettiğinden, mevcudatı tahkir eder, kemalâtını inkâr ve tecavüz eder.

Evet, herkes kâinatı kendi âyinesiyle görür. Cenab-ı Hak, insanı kâinat için bir mikyas, bir mizan suretinde yaratmıştır. Her insan için, bu âlemden hususî bir âlem vermiş; o âlemin rengini, o insanın itikad-ı kalbîsine göre gösteriyor. Meselâ, gayet me'yus ve matemli olarak ağlayan bir insan, mevcudatı ağlar ve me'yus suretinde görür. Gayet sürurlu ve neşeli, müjdeli ve kemal-i neşesinden gülen bir adam, kâinatı neşeli, güler gördüğü gibi; mütefekkirâne ve ciddî bir surette ibadet ve tesbih eden adam, mevcudatın hakikaten mevcut ve muhakkak olan ibadet ve tesbihatlarını bir derece keşfeder ve görür. Gafletle veya inkârla ibadeti terk eden adam, mevcudatı, hakikat-i kemalâtına tamamıyla zıt ve muhalif ve hata bir surette tevehhüm eder ve manen onların hukukuna tecavüz eder.

Hem o târikü's-salât, kendi kendine malik olmadığı için, kendi malikinin bir abdi olan kendi nefsine zulmeder.

abd: kul.
âlem: dünya.
âlî: yüce, yüksek.
âyine: ayna.
âyine-i esma-i Rabbaniye: bütün varlıkları idare, tedbir ve terbiye eden Allah'ın isimlerinin aynası.
camit: ruhsuz, sert, cansız.
Cenab-ı Hak: hakkın tâ kendisi olan şeref ve büyüklük sahibi Allah.
ciddî ağırbaşlı.
ehemmiyet: önem.
gaflet: gafillik, dikkatsizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak.
gayet: son derece, çok.
hakikaten: hakikat olarak, gerçekten.
hakikat-i kemalât: mükemmelliklerin hakikati, iç yüzü, esası.
hukuk: haklar.
hususî: özel.
ibadet: Allah'ın emrettiklerini yerine getirme.
inkâr etmek: reddetmek, kabul etmemek.
inkâr: kabul ve tasdik etmeme, inanmama.
itikad-ı kalbî: kalben inanmak.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kemal: mükemmellik, kusursuzluk.
kemalât: kusursuz ve mükemmel özellikler.
kemal-i neşe: tam bir sevinç ve neşe hâli.
keşfetmek: gizli bir şeyi meydana çıkarmak.
makam: mevki, yer, konum.
malik: sahip.
manen: manevî yönden, manaca.
manevî: manaya ait, maddî olmayan, soyut.
matemli: hüzünlü, kederli, yaslı.
mektub-i Samedanî: bir mektuba benzeyen varlıkların Allah tarafından eksiksiz, mükemmel yaratılması.
mevcudat: var olan, yaratılan her şey.
mevcut: var olan, varlık.
me'yus: ümitsiz, ye'se düşmüş.
mikyas: ölçü aracı, kıyas aleti.
mizan: denge, ölçü.
muhakkak: gerçekleşmiş, şüphesiz.
muhalif: zıt, aykırılık gösteren, karşıt.
müjde: sevindirici haber, iyi haber.
mütefekkirâne: tefekkür ederek, Allah'ı düşünerek.
müteveccih: teveccüh eden, yönelen.
nefsine zulmetmek: kişinin kendisine haksızlık ve eziyet etmesi.
Sâni: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
suret: biçim, tarz, görüntü.
sürur: sevinç.
tahkir etmek: küçük ve basit görmek, aşağılamak.
târikü's-salât: namaz kılmayı terk etmiş olan kimse, namaz kılmayan.
tecavüz etmek: saldırmak, haddini aşmak.
tecavüz: saldırı, haddini aşma.
telâkki etmek: kabul etmek, anlamak.
tenzil etme: indirmek, aşağı düşürmek.
terk etme: bırakma, uzaklaşma.
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutarak, şanına uygun ifadelerle anma.
tesbihat: tesbihler, Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler.
tevehhüm: vehimlenme, kuruntuya kapılma.
tezahür etmek: meydana, ortaya çıkmak, görünmek.
vakit: zaman.
vazife: görev.
vaziyet: durum, hâl.
zulüm: haksızlık, eziyet.

Onun maliki, o abdinin hakkını onun nefs-i emmaresinden almak için, dehşetli tehdit eder. Hem netice-i hilkati ve gaye-i fıtratı olan ibadeti terk ettiğinden, hikmet-i İlâhiye ve meşiet-i Rabbaniyeye karşı bir tecavüz hükmüne geçer. Onun için cezaya çarpılır.

Elhâsıl, ibadeti terk eden hem kendi nefsine zulmeder —nefis ise Cenab-ı Hakkın abdi ve memlûküdür— hem kâinatın hukuk-ı kemalâtına karşı bir tecavüz, bir zulümdür. Evet, nasıl ki küfür, mevcudata karşı bir tahkirdir; terk-i ibadet dahi, kâinatın kemalâtını bir inkârdır. Hem hikmet-i İlâhiyeye karşı bir tecavüz olduğundan, dehşetli tehdide, şiddetli cezaya müstahak olur.

İşte bu istihkakı ve mezkûr hakikati ifade etmek için, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan, mu'cizâne bir surette o şiddetli tarz-ı ifadeyi ihtiyar ederek, tam tamına hakikat-i belâgat olan mutabık-ı mukteza-i hale mutabakat ediyor.

İKİNCİ SUAL: Tabiattan vazgeçen ve imana gelen zat diyor ki: "Her mevcut, her cihette, her işinde ve her şeyinde ve her şe'ninde meşiet-i İlâhiyeye ve kudret-i Rabbaniyeye tâbi olması, çok azîm bir hakikattir. Azameti cihetinde dar zihinlerimize sığışmıyor. Hâlbuki gözümüzle gördüğümüz bu nihayet derecede mebzuliyet, hem hilkat ve icad-ı eşyadaki hadsiz sühulet, hem sabık bürhanlarınızla tahakkuk eden, vahdet yolundaki icad-ı eşyada nihayet derecede kolaylık ve sühulet, hem nass-ı Kur'ân ile beyan edilen مَا خَلْقُكُمْ وَلَا بَعْثُكُمْ اِلَّا كَنَفْسٍ وَاحِدَةٍ ۝ [1] وَمَٓا اَمْرُ السَّاعَةِ اِلَّا كَلَمْحِ الْبَصَرِ اَوْهُوَ اَقْرَبُ [2] gibi ayetlerin

1. Sizin yaratılmanız da, diriltilmeniz de, tek bir kişinin yaratılıp diriltilmesi gibidir. (Lokman Suresi: 28.)
2. Kıyametin gerçekleşmesi göz açıp kapayıncaya kadar, yahut ondan da yakındır. (Nahl Suresi: 77.)

abd: kul.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
azamet: büyüklük, yücelik.
azîm: büyük, yüce.
beyan etme: açıklama, anlatma, izah.
bürhan: delil, hüccet, kanıt.
Cenab-ı Hak: hakkın tâ kendisi, şeref ve büyüklük sahibi Allah.
elhâsıl: özetle, sonuç olarak.
gaye-i fıtrat: yaratılışın gayesi, maksadı.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat-i belâgat: güzel ifadelerle anlatma gerçeği.
hikmet-i İlâhîye: Allah'ın hikmeti, mahlûkatın yaratılışında Allah'ın gayeleri.
hilkat: yaratılış.
hukuk-ı kemalât: mükemmelliklerin takdir edilme hakkı, hukuku.
hükmüne geçmek: değerinde olmak, yerine geçmek.
icad-ı eşya: eşyanın vücuda getirilmesi, yaratılması.
ifade etme: açıklama, anlatma.
ihtiyar etme: seçme, tercih etme.
iman: inanç, tasdik.
inkâr: kabul ve tasdik etmeme, inanmama.
istihkak: hak etme, hak kazanma.
kemalât: kusursuz mükemmellikler.
kıyamet: kâinatın yıkılıp son bulması, bütün canlıların ölmesi, sonra yine bütün ölülerin diriltilmesi gibi büyük olayların tamamı.
kudret-i Rabbaniye: her şeyi terbiye eden Allah'ın sonsuz kudret ve kuvveti.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm.
küfür: imansızlık, dinsizlik, inkârcılık.
malik: sahip.
mebzuliyet: bolluk, çokluk.
memlûk: köle, birinin mülkü olan.
meşiet-i İlâhîye: Cenab-ı Hakka ait, Onun bilgisi, arzusu, isteği ve iradesi altında olan; Allah'ın varlıklar üzerindeki iradesi.
meşiet-i Rabbaniye: her varlığı terbiye ve idare eden Cenab-ı Hakkın istek, arzu ve muradı.
mevcudat: varlıklar.
mezkûr: zikredilen, adı geçen.
mu'cizâne: mu'cize gibi.
mutabakat: uygunluk, uyum.
mutabık-ı mukteza-i hâl: hâlin gereğine uygun olarak.
müstahak: hak etmiş.
nass-ı Kur'ân: Kur'ân-ı Kerîm'in kesin ve açık hükmü.
nefs-i emmare: insana kötü ve günah olan işlerin yapılmasını emreden nefis.
nefsine zulmetmek: kişinin kendisine haksızlık ve eziyet etmesi.
netice-i hilkat: yaratılışın, yaratılmanın neticesi, amacı.
sabık: geçen, geçmiş.
suret: biçim, tarz.
sühulet: kolaylık.
şe'n: iş, fiil, hâl.
tâbi: boyun eğen, uyan, itaat eden.
tahakkuk eden: delil ile ispat edilen, doğruluğu kesinleşen.
tahkir: hakaret etme, hor görme, aşağılama.
tarz-ı ifade: ifade tarzı, açıklama şekli.
tehdit: hiddet etme, korkutma.
terk-i ibadet: ibadetin terk etme, yapmama.
vahdet: birlik, teklik.
zulüm: haksızlık, eziyet.

sarahaten gösterdikleri nihayet derecede kolaylık, o hakikat-i azîmenin en makbul ve en makul bir mesele olduğunu gösteriyorlar. Bu kolaylığın sırrı ve hikmeti nedir?"

Elcevap: Yirminci Mektubun Onuncu Kelimesi olan [1] وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ beyanında, o sır gayet vazıh ve kat'î ve mukni bir tarzda beyan edilmiş. Hususan o mektubun zeylinde daha ziyade vuzuhla ispat edilmiş ki, bütün mevcudat, Sâni-i Vahid'e isnat edildiği vakit, bir tek mevcut hükmünde kolaylaşır. Eğer Vahid-i Ehad'e verilmezse, bir tek mahlûkun icadı bütün mevcudat kadar müşkülleşir. Ve bir çekirdek, bir ağaç kadar suubetli olur.

Eğer Sâni-i Hakikî'sine verilse, kâinat bir ağaç gibi ve ağaç bir çekirdek gibi ve Cennet bir bahar gibi ve bahar bir çiçek gibi kolaylaşır, sühulet peyda eder. Ve bilmüşahede görünen hadsiz mebzuliyet ve ucuzluğun ve her nev'in sühuletle kesret-i efradı bulunmasının ve kesret-i sühulet ve sür'atle muntazam, sanatlı, kıymetli mevcudatın kolayca vücuda gelmesinin sırlarına medar olan ve hikmetlerini gösteren yüzer delillerinden ve başka risalelerde tafsilen beyan edilen bir ikisine muhtasar bir işaret ederiz.

Meselâ, nasıl ki yüz nefer bir zabitin idaresine verilse, bir neferin yüz zabitin idarelerine verilmesinden yüz derece daha kolay olduğu gibi; bir ordunun teçhizat-ı askeriyesi bir merkez, bir kanun, bir fabrika ve bir padişahın emrine verildiği vakit, âdeta kemiyeten bir neferin teçhizatı kadar kolaylaştığı gibi, bir neferin teçhizat-ı askeriyesi müteaddit merkezlere, müteaddit fabrikalara, müteaddit

---

1. O her şeye kadirdir. (Mülk Suresinin 1. ayeti gibi pek çok ayette geçer.)

âdeta: sanki.
beyan: açıklama, izah etme, anlatma, .
bilmüşahede: görerek, bizzat şahit olarak.
delil: bir meseleyi ispata yarayan şey, bürhan.
emir: emir, komut, buyurmak.
gayet: son derece, çok.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat-i azîme: en büyük hakikat, doğru.
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki ilâhî gaye yüksek ilim.
hususan: bilhassa, özellikle.
hükmünde: değerinde, yerinde.
icat: vücuda getirme, yoktan var etme, yaratma.
idare: yönetme, bir işi yürütme, çekip çevirme.
isnat: dayandırma.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kanun: yasa.
kat'î: kesin ve doğru.
kemiyeten: sayıca, çoğunluk olarak.
kesret-i efrat: fertlerin, çokluğu.
kesret-i sühulet: oldukça kolay, çok kolay bir şekilde.
kıymetli: değerli.
mahlûk: Allah tarafından yaratılmış, yaratık.
makbul: geçerli.
makul: akla uygun.
mebzuliyet: ucuzluk, bolluk.
medar olan: dayanak noktası olan, kaynak, vesile.
merkez: emir veren yönetim yeri, makamı.
merkez: yönetim yeri, emir komuta makamı.
meselâ: örneğin.
mesele: önemli konu.
mevcudat: mevcutlar, var olan, yaratılan her şey.
mevcut: var olan.
muhtasar: ihtisar edilmiş, kısaltılmış, özet.
mukni: ikna eden, inandırıcı.
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzgün.
müşkül: zor, güç.
müteaddit: bir çok, çeşitli.
nefer: er, rütbesiz asker.
nevi: çeşit, tür.
nihayet: son derece, çok.
peyda etme: ortaya çıkarma, meydana getirme.
Sâni-i Hakikî: sanatın gerçek yaratıcısı olan Allah.
Sâni-i Vahid: bir olan ve her şeyi sanatla yaratan Allah.
sarahat: sarihlik, açıklık.
sır: gizli hakikat, gizli hakikat, bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranıp anlaşılmasında en ince ve en zor yanı.
suubet: güçlük, zorluk.
sühulet: kolaylık.
sür'at: çabukluk, hızlılık.
tafsilen: tafsilli bir şekilde, ayrıntılı olarak.
tarz: biçim, metot.
teçhizat: teçhizler, donatımlar.
teçhizat-ı askeriye: askerî donatım.
Vahid-i Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden Allah (c.c.).
vakit: zaman.
vazıh: açık, net, aşikâr.
vuzuh: vazıh olma hâli, açıklık.
vücut: var olma, varlık.
zabit: subay.
zeyil: ek, ilâve.
ziyade: çok, fazla.

kumandanlara havalesi de, âdeta bir ordunun teçhizatı kadar kemiyeten müşkülâtlı oluyor. Çünkü bir tek neferin teçhizatı için, bütün orduya lâzım olan fabrikaların bulunması gerektir.

Hem bir ağacın, sırr-ı vahdet cihetiyle, bir kökte, bir merkezde, bir kanunla mevadd-ı hayatiyesi verildiğinden, binler meyve veren o ağaç, bir meyve kadar sühuletli olduğu bilmüşahede görünür. Eğer vahdetten kesrete gidilse, her bir meyveye lâzım mevadd-ı hayatiye başka yerden verilse, her bir meyve bir ağaç kadar müşkülât peyda eder. Belki ağacın bir enmuzeci ve fihristesi olan bir tek çekirdek dahi, o ağaç kadar suubetli olur. Çünkü bir ağacın hayatına lâzım olan bütün mevadd-ı hayatiye bir tek çekirdek için de lâzım oluyor.

İşte bu misaller gibi yüzler misaller var, gösteriyorlar ki, vahdette nihayet derecede sühuletle vücuda gelen binler mevcut, şirkte ve kesrette bir tek mevcuttan daha ziyade kolay olur. Sair risalelerde bu hakikat iki kere iki dört eder derecede ispat edildiğinden, onlara havale edip, burada yalnız bu sühulet ve kolaylığın ilim ve kader-i İlâhî ve kudret-i Rabbaniye nokta-i nazarında gayet mühim bir sırrını beyan edeceğiz. Şöyle ki:

Sen bir mevcutsun. Eğer Kadîr-i Ezelî'ye kendini versen, bir kibrit çakar gibi, hiçten, yoktan, bir emirle, hadsiz kudretiyle, seni bir anda halk eder. Eğer sen kendini Ona vermezsen, belki esbab-ı maddiyeye ve tabiata isnat etsen, o vakit sen, kâinatın muntazam bir hulâsası,

beyan etme: açıklama, izah etme.
bilmüşahede: görerek, bizzat şahit olarak.
cihet: yön, taraf.
emir: emirle; komutla, "ol" emriyle.
enmuzeç: numune, misal, model.
esbab-ı maddiye: maddî sebepler.
fihriste: özet, içindekiler.
gayet: son derece, çok.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek, doğru.
halk etmek: yaratmak.
havale: yollama, gönderme, üstüne bırakma.
hulâsa: bir şeyin özü, esası, özet.
ilim: bilgi.
isnat etme: dayandırma.
kader-i İlâhî: İlâhî kader, Allah'ın kader kanunu.
Kadîr-i Ezelî: her şeye gücü yeten, varlığının evveli olmayan, Allah.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kanun: yasa, kural.
kemiyeten: sayıca, çoğunluk olarak.
kesret: çokluk.
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
kudret-i Rabbaniye: her şeyi terbiye eden Allah'ın sonsuz kudret ve kuvveti.
kumandan: komutan.
lâzım: gerekli, lüzumlu.
mevadd-ı hayatiye: hayat için gerekli ve zorunlu olan maddeler.
mevcut: var olan.
misal: örnek, temsil.
muntazam: nizamlı, intizamlı, düzgün.
mühim: önemli.
müşkülât: zorluklar, güçlükler.
nefer: er, rütbesiz asker.
nihayet: son derece, çok.
nokta-i nazar: bakış açısı.
peyda etme: çıkarma, edinme, ortaya çıkarma.
sair: diğer, başka.
sır: gizli hakikat, gizli hakikat, bir şeyin dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranıp anlaşılmasında en ince ve en zor yanı.
sırr-ı vahdet: birlik sırrı.
suubet: güçlük, zorluk.
sühulet: kolaylık.
şirk: Allah'a ortak koşma, müşriklik.
teçhizat: teçhizler, donatımlar.
vahdet: birlik.
vakit: zaman.
vücut: var olma, varlık.
ziyade: çok, fazla.

meyvesi ve küçük bir fihristesi ve listesi olduğundan; seni yapmak için kâinatı ve anasırı ince elekle eleyip hassas ölçülerle aktâr-ı âlemden senin vücudundaki maddeleri toplamak lâzım gelir. Çünkü esbab-ı maddiye yalnız terkip eder, toplar. Kendilerinde bulunmayanı hiçten, yoktan yapamadıkları, bütün ehl-i akıl yanında musaddaktır. Öyle ise, küçük bir zîhayatın cismini aktâr-ı âlemden toplamaya mecbur olurlar. İşte vahdette ve tevhidde ne kadar kolaylık ve şirkte ve dalâlette ne kadar müşkülât var olduğunu anla.

İkincisi: İlim noktasında hadsiz bir sühulet vardır. Şöyle ki:

Kader, ilmin bir nev'idir ki, her şeyin manevî ve mahsus kalıbı hükmünde bir miktar tayin eder. Ve o miktar-ı kaderî, o şeyin vücuduna bir plân, bir model hükmüne geçer. Kudret icat ettiği vakit, gayet sühuletle, o kaderî miktar üstünde icat eder. Eğer o şey muhit ve hadsiz ve ezelî bir ilmin sahibi olan Kadîr-i Zülcelâl'e verilmezse, sabıkan geçtiği gibi, binler müşkülât değil, belki yüz muhalât ortaya düşer. Çünkü o miktar-ı kaderî ve miktar-ı ilmî olmazsa, binler haricî ve maddî kalıplar, küçücük bir hayvanın cesedinde istimal edilmek lâzım gelir.

İşte vahdette nihayetsiz kolaylık ve dalâlette ve şirkte hadsiz müşkülâtın bir sırrını anla,
وَمَٓا اَمْرُ السَّاعَةِ اِلَّا كَلَمْحِ الْبَصَرِ اَوْهُوَ اَقْرَبُ[1] ayeti ne kadar hakikatli ve doğru ve yüksek bir hakikati ifade ettiğini bil.

---

1. Kıyametin gerçekleşmesi göz açıp kapayıncaya kadar, yahut ondan da yakındır. (Nahl Suresi: 77.)

---

aktâr-ı âlem: âlemin dört bir yanı, her tarafı.
anasır: unsurlar, temel elemanlar.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
ceset: vücut, beden.
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak.
ehl-i akıl: akıllı olanlar, akıl sahipleri.
esbab-ı maddiye: maddî sebepler.
ezelî: öncesiz ve başlangıcı olmayan, sonsuz.
fihriste: özet, içindekiler.
gayet: son derece, çok.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek, doğru.
haricî: dışarıya ait, dışla ilgili.
hassas: incelikli, ölçü aleti.
hükmünde: değerinde ve yerinde.
hükmüne geçme: değerine olma, yerine geçme.
icat: yoktan var etme, yaratma.
ilim: ilim, bilgi.
istimal: kullanma.
kader: Allah'ın sonsuz ilmi ile, kâinatta olmuş ve olacak bütün şeylerin varlık ve yokluğunu, geçmiş ve geleceğini bilmesi, takdir etmesi, plânlaması.
kaderî: kader ile alâkalı, ilgili.
Kadîr-i Zülcelâl: büyüklük sahibi ve her şeye gücü yeten Allah.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
lâzım: gerekli, lüzumlu.
mahsus: bir şeye has olan, özel.
manevî: manaya ait, maddî olmayan, soyut.
mecbur: zorunluluk.
miktar-ı ilmî: İlâhî ilim ile belirlenen ölçü.
miktar-ı kaderî: İlâhî kader ile takdir edilmiş, belirlenmiş miktar, ölçü.
model: örnek, numune.
muhalât: muhaller, olması mümkün olmayanlar.
muhit: ihata eden, kuşatan.
musaddak: tasdik olunmuş, doğrulanmış.
müşkülât: zorluklar.
nevi: çeşit, tür.
nihayetsiz: sonsuz.
plân: program, proje.
sabıkan: biraz önce.
sır: gizli hakikat.
sühulet: kolaylık.
şirk: Allah'a ortak koşma, müşriklik.
tayin etme: belirleme.
terkip etme: düzenleme, bir araya getirme, sentez.
tevhid: birleme, Allah'ın bir olduğuna inanmak.
vahdet: Allah'ın birliğinin bütün varlıklarda görülmesi.
vakit: zaman.
vücut: var olma, varlık.
zîhayat: hayat sahibi, canlı.

ÜÇÜNCÜ SUAL: Eskiden düşman, şimdi dost olan mühtedi diyor ki: "Şu zamanda çok ileri giden feylesoflar diyorlar ki: 'Hiçten, hiçbir şey icat edilmiyor ve hiçbir şey idam edilmiyor; yalnız bir terkip, bir tahlildir ki, kâinat fabrikasını işlettiriyor.'"

Elcevap: Nur-i Kur'ân ile mevcudata bakmayan feylesofların en ileri gidenleri bakmışlar ki, tabiat ve esbap vasıtasıyla bu mevcudatın teşekkülât ve vücutlarını —sabıkan ispat ettiğimiz tarzda— imtina derecesinde müşkülâtlı gördüklerinden, iki kısma ayrıldılar.

Bir kısmı Sofestaî olup, insanın hassası olan akıldan istifa ederek, ahmak hayvanlardan daha aşağı düşerek, kâinatın vücudunu inkâr etmeyi, hatta kendilerinin vücutlarını dahi inkâr etmesini, dalâlet mesleğinde esbap ve tabiatın icat sahibi olmalarından daha ziyade kolay gördüklerinden, hem kendilerini, hem kâinatı inkâr edip cehl-i mutlaka düşmüşler.

İkinci güruh bakmışlar ki, dalâlette, esbap ve tabiat mucit olmak noktasında, bir sinek ve bir çekirdeğin icadı, hadsiz müşkülâtı var. Ve tavr-ı aklın haricinde bir iktidar iktiza ediyor. Onun için, bilmecburiye, icadı inkâr ediyorlar, "Yoktan var olmaz" diyorlar. Ve idamı da muhal görüyorlar, "Var yok olmaz" hükmediyorlar. Yalnız, harekât-ı zerrat ile, tesadüf rüzgârlarıyla bir terkip ve tahlil ve dağılmak ve toplanmak suretinde bir vaziyet-i itibariye tahayyül ediyorlar.

İşte, sen gel, ahmaklığın ve cehaletin en aşağı derecesinde, en yüksek akıllı kendini zanneden adamları gör!

ahmak: pek akılsız, sersem, budala.
bilmecburiye: mecburiyetle, zorunlu olarak.
cehalet: bilgisizlik, cahillik.
cehl-i mutlak: kara cahillik, aşırı derecede bilgisizlik, cehalet.
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak.
esbap: nedenler, sebepler.
feylesof: filozof, felsefe ile uğraşan.
güruh: cemaat, topluluk, kısım.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
harekât-ı zerrat: zerrelerin, atomların hareketleri.
haricinde: dış, dışında.
hassa: özellik, nitelik.
hükmetme: karar verme, düşünüp değerlendirerek bir kanıya varma.
icat: yoktan var etme, yaratma.
idam: yok olma.
iktidar: güç yetme, yapabilme kuvveti.
iktiza etme: lâzım gelme, gerekme.
imtina: imkânsızlık, olamayış.
inkâr: kabul ve tasdik etmeme, inanmama.
ispat: doğruyu delil göstererek meydana koyma.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
meslek: gidiş, tutulan yol.
mevcudat: mevcutlar, var olan, yaratılan her şey.
mucit: yaratan, yoktan var eden.
muhal: imkânsız, olabilmesi, düşünülemeyen, mümteni.
mühtedi: ihtida eden, hidayete eren.
müşkülât: zorluklar.
nur-i Kur'ân: Kur'ân nuru, aydınlatıcı ışığı.
sabıkan: az önce geçtiği gibi.
Sofestaî: Allah'ı kabul etmemek için kâinatı ve kendi varlığını da inkâr eden.
sual: soru.
suret: biçim, tarz.
tahayyül etme: hayal etme, zihinde canlandırma.
tahlil: unsurlarına ayırma, çözümleme, analiz.
tarz: biçim, suret.
tavr-ı akıl: aklî metotlar, aklın alabileceği kapasite.
terkip: düzenleme, bir araya getirme.
teşekkülât: teşekküller, oluşumlar, meydana gelişler.
vasıta: aracılık.
vaziyet-i itibariye: kabul edilen, var sayılan durum, var olması bir başkasına bağlı olan iş, hâl.
vücut: var olma, varlık.
zan: sanma.
ziyade: çok, fazla.

Ve dalâlet, insanı ne kadar maskara ve süflî ve echel yaptığını bil, ibret al.

Acaba her senede dört yüz bin envaı birden zemin yüzünde icat eden; ve semavat ve arzı altı günde halk eden; ve altı haftada, her baharda, kâinattan daha sanatlı, hikmetli, zîhayat bir kâinatı inşa eden bir kudret-i ezeliye, bir ilm-i ezelînin dairesinde plânları ve miktarları taayyün eden mevcudat-ı ilmiyeyi, göze göstermeyen bir ecza ile yazılan ve görünmeyen bir yazıyı göstermek için sürülen bir ecza misillü, gayet kolay o madumat-ı hariciye olan mevcudat-ı ilmiyeye vücud-i haricî vermeyi o Kudret-i Ezeliye'den uzak görmek ve icadı inkâr etmek, evvelki güruh olan Sofestaîlerden daha ziyade ahmakane ve cahilânedir.

Bu bedbahtlar, âciz-i mutlak ve yalnız bir cüz-i ihtiyarîden başka ellerinde olmayan, firavunlaşmış kendi nefisleri hiçbir şeyi idam ve yok edemediklerinden ve hiçbir zerreyi, bir maddeyi hiçten, yoktan icat edemediklerinden ve güvendikleri esbap ve tabiatın ellerinden hiçten icat gelmediği cihetle, ahmaklıklarından diyorlar: "Yoktan var olmaz, var da yok olmaz" deyip, bu batıl ve hata düsturu Kadîr-i Mutlak'a teşmil etmek istiyorlar.

Evet, Kadîr-i Zülcelâl'in iki tarzda icadı var:

Biri ihtira ve ibda iledir. Yani hiçten, yoktan vücut veriyor ve ona lâzım her şeyi de hiçten icat edip eline veriyor.

âciz-i mutlak: her bakımdan güçsüz, zayıf.
ahmak: pek akılsız, sersem, budala.
ahmakane: ahmakçasına, akılsızca.
arz: yer, dünya.
batıl: boş, saçma, uydurma.
bedbaht: zavallı, bahtsız, kısmetsiz.
cahilâne: cahilce, bilgisiz bir şekilde.
cihet: yön.
cüz-i ihtiyarî: azıcık bir seçme hürriyeti, irade ve dilemeye bağlı tercih fiili.
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak.
düstur: kaide, prensip, esas.
echel: en cahil, bilgisiz.
ecza: ilâç yapmaya yarayan veya sanayide kullanılan maddelerin genel adı.
enva: çeşitler, türler, neviler.
esbap: nedenler, sebepler.
evvel: önce.
firavunlaşmak: kötü, acımasız bir insan olmak.
gayet: son derece, çok.
güruh: cemaat, topluluk, takım.
halk eden: yaratan, meydana getiren.
hikmetli: bilgiye dayalı, gayeli, faydalı.
ibda: örneksiz olarak, eşsiz bir şekilde yaratma.
icat: yoktan var etme, yaratma.
idam: yok olma.
ihtira: benzeri görülmemiş bir şey icat etme, hiçten yaratma.
ilm-i ezelî: ezelî ilim, Cenab-ı Hakkın sonsuz ezelî ilmi.
inkâr: kabul ve tasdik etmeme, inanmama.
inşa: vücuda getirme, yaratma.
Kadîr-i Mutlak: hiç bir kayıt ve şarta tâbi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi, Allah.
Kadîr-i Zülcelâl: büyüklük sahibi ve her şeye gücü yeten Allah.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
Kudret-i Ezeliye: Ezelî kudret, başlangıcı olmayan sonsuz İlâhî güç, kuvvet.
lâzım: gerekli, lüzumlu.
madumat-ı hariciye: hariçten, başkası tarafından görünmeyen. İlâhî ilim dairesinde olan.
maskara: herkesi kendine güldüren, soytarı.
mevcudat-ı ilmiye: başkası tarafından görülmeyen, Allah'ın sonsuz ilmi dairesindeki mevcudata ait ilim ve plânlar.
misillü: gibi, benzeri.
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
plân: program.
semavat: semalar, gökler.
Sofestaî: Allah'ı kabul etmemek için kâinatı ve kendi varlığını da inkâr eden.
süflî: aşağılık, bayağı, adî.
taayyün: belli olma.
tarz: biçim, şekil.
teşmil etmek: içine alma, genelleştirme.
vücud-i haricî: vücudu ve varlığı ortaya çıkan, bilinen.
vücut: varlık.
zemin: yeryüzü.
zerre: en küçük parça, atom.
zîhayat: hayat sahibi, canlı.
ziyade: çok, fazla.

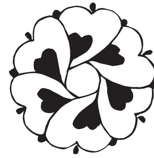
Diğeri inşa ile, sanat iledir. Yani, kemal-i hikmetini ve çok esmasının cilvelerini göstermek gibi çok dakik hikmetler için, kâinatın anasırından bir kısım mevcudatı inşa ediyor; her emrine tâbi olan zerratları ve maddeleri, rezzakıyet kanunuyla onlara gönderir ve onlarda çalıştırır.

Evet, Kadîr-i Mutlak'ın iki tarzda, hem ibda, hem inşa suretinde icadı var. Varı yok etmek ve yoğu var etmek en kolay, en sühuletli, belki daimî, umumî bir kanunudur. Bir baharda, üç yüz bin enva-ı zîhayat mahlûkatın şekillerini, sıfatlarını, belki zerratlarından başka bütün keyfiyat ve ahvallerini hiçten var eden bir kudrete karşı "Yoğu var edemez" diyen adam, yok olmalı!

Tabiatı bırakan ve hakikate geçen zat diyor ki:

"Cenab-ı Hakka zerrat adedince şükür ve hamd ve sena ediyorum ki, kemal-i imanı kazandım, evham ve dalâletlerden kurtuldum ve hiçbir şüphem de kalmadı.
اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى دِينِ الْاِسْلَامِ وَكَمَالِ الْاِيمَانِ [1]"

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَٓا اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَٓا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ [2]

1. İslâm dini ve kâmil imandan dolayı Allah'a hamd olsun.

2. Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi: 32)

adedince: sayısınca.
ahval: hâller, durumlar.
anasır: unsurlar, temel elementler.
Cenab-ı Hak: hakkın tâ kendisi olan şeref ve büyüklük sahibi Allah.
cilve: görüntü, tecelli.
daimî: sürekli, devamlı.
dakik: ince, nazik.
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak.
Elhamdülillâhi alâ dinilislâm kemali'l-iman: İslâm dininden ve mükemmel olan iman nimetinden dolayı Allah'a hamd olsun.
emir: emir, komut, buyruk.
enva-ı zîhayat: canlı türleri.
esma: isimler.
evham: vehimler, zanlar, kuşkular.
hakikat: gerçek, doğru, asıl, esas.
hakkıyla bilmek: her şeyin iç yüzünü, gerçek aslını bilmek.
hamd: methetme, övme, şükretme.
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki İlâhî gaye, fayda.
ibda: örneksiz olarak, eşsiz bir şekilde yaratma.
icat: yoktan var etme, yaratma.
inşa: vücuda getirme, yaratma.
Kadîr-i Mutlak: hiç bir kayıt ve şarta tâbi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi, Allah.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kanun: yasa, kural.
kemal-i hikmet: tam ve eksiksiz bir hikmet, mükemmel hikmet ve gaye.
kemal-i iman: imanın mükemmelliği ve sağlamlığı.
keyfiyat: nitelikler, özellikler.
kısım: parça, takım.
kudret: kuvvet, iktidar.
mahlûkat: yaratılmışlar, Allah tarafından yaratılanlar.
mevcudat: mevcutlar, var olan, yaratılan her şey.
rezzakıyet: her canlıya uygun rızık vericilik.
sena: övme, medih.
sıfât: nitelik, vasıf.
suret: biçim, tarz.
sühulet: kolaylık.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.
tâbi: boyun eğen, uyan, itaat eden.
tarz: biçim, suret.
tenzih etme: Allah'ın bütün eksikliklerden uzak olduğuna inanmak.
umumî: genel.
zat: kişi, şahıs.
zerrat: zerreler, atomlar.

* *Otuzuncu Lem'a*, Eskişehir hapsinde 1935-36'da Türkçe olarak telif edilmiştir.

وَاِنْ مِنْ شَیْءٍ اِلَّا عِنْدَنَا خَزَٓائِنُهُ وَمَا نُنَزِّلُهُ اِلَّا بِقَدَرٍ مَعْلُومٍ [1]

ayetinin bir nüktesi ve bir İsm-i Azam veyahut İsm-i Azamın altı nurundan bir nuru olan ADL isminin bir cilvesi, Birinci Nükte gibi, Eskişehir Hapishanesinde uzaktan uzağa göründü. Onu yakınlaştırmak için yine temsil yoluyla deriz:

Şu kâinat öyle bir saraydır ki, o sarayda mütemadiyen tahrip ve tamir içinde çalkalanan bir şehir var. Ve o şehirde her vakit harp ve hicret içinde kaynayan bir memleket var. Ve o memlekette her zaman mevt ve hayat içinde yuvarlanan bir âlem var.

Hâlbuki, o sarayda, o şehirde, o memlekette, o âlemde o derece hayretengiz bir muvazene, bir mizan, bir tevzin hükmediyor; bilbedahe ispat eder ki, bu hadsiz mevcudatta olan hadsiz tahavvülât ve varidat ve masarif, her bir anda umum kâinatı görür, nazar-ı teftişinden geçirir bir tek Zatın mizanıyla ölçülür, tartılır. Yoksa, balıklardan bir balık, bin yumurtacıkla ve nebatattan haşhaş gibi bir çiçek, yirmi bin tohumla ve sel gibi akan unsurların, inkılâpların hücumuyla, şiddetle muvazeneyi bozmaya çalışan ve istilâ etmek isteyen esbap başıboş olsalardı veyahut maksatsız, serseri tesadüf ve mizansız, kör kuvvete ve şuursuz, zulmetli tabiata havale edilseydi, o muvazene-i eşya ve muvazene-i kâinat öyle bozulacaktı ki, bir senede, belki bir günde hercümerç olurdu. Yani, deniz karma karışık şeylerle dolacaktı, taaffün edecekti.

---

1. Hiçbir şey yoktur ki, hazineleri Bizim yanımızda olmasın. Her şeyi Biz belirli bir miktar ile indiririz. (Hicr Suresi: 21.)

Adl: adaletli olan Allah'ın bir ismi.
âlem: dünya, cihan.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak.
cilve: görünme, tecelli.
esbap: sebepler.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hâlbuki: oysa ki.
harp: savaş, cenk.
haşhaş: Afyon çıkarılan bitki.
havale etme: bir işi veya bir şeyin yetkisini başkasına bırakma, devretme.
hayretengiz: hayret içinde bırakan.
hercümerç: darmadağın, karmakarışık.
hicret: göç.
hücum: saldırma, saldırı.
hükmetmek: hâkim olma, emri altında tutma.
inkılâp: değişim, dönüşüm.
İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
istilâ: kaplama, sarma, kuşatma.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
lem'a: parıltı.
maksat: gaye, hedef.
masarif: masraflar, giderler.
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.
mevt: ölüm.
mizan: terazi, ölçü.
muvazene: denge, iki şeyin eşit olma hâli; ölçülü.
muvazene-i eşya: eşyadaki ölçü ve denge.
muvazene-i kâinat: kâinattaki denge ve ölçü.
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı.
nazar-ı teftiş: kontrol, denetleme bakışı.
nebatat: bitkiler.
nur: parıltı, ışık.
nükte: ince söz ve mana.
serseri: gayesiz, hedefsiz.
şuur: idrak, bilinç, anlayış.
taaffün: kokuşma.
tabiat: tüm varlıkların var oluş, yaratılış kanunları.
tahavvülât: tahavvüller, değişmeler.
tahrip: harap etme, yıkma, bozma.
temsil: misal getirme.
tesadüf: rastlantı.
tevzin: ölçülü hâle koyma.
umum: bütün.
unsur: esas madde, kök.
varidat: gelirler.
zat: şahıs, kişi.
zulmet: karanlık.

Hava gazat-ı muzırra ile zehirlenecekti. Zemin ise bir mezbele, bir mezbaha, bir bataklığa dönecekti. Dünya boğulacaktı.

İşte, cesed-i hayvanînin hüceyratından ve kandaki küreyvat-ı hamra ve beyzadan ve zerratın tahavvülâtından ve cihazat-ı bedeniyenin tenasübünden tut, tâ denizlerin varidat ve masarifine, tâ zemin altındaki çeşmelerin gelir ve sarfiyatlarına, tâ hayvanat ve nebatatın tevellüdat ve vefiyatlarına, tâ güz ve baharın tahribat ve tamiratlarına, tâ unsurların ve yıldızların hidemat ve harekâtlarına, tâ mevt ve hayatın, ziya ve zulmetin ve hararet ve bürudetin değişmelerine ve dövüşmelerine ve çarpışmalarına kadar, o derece hassas bir mizanla ve o kadar ince bir ölçüyle tanzim edilir ve tartılır ki, akl-ı beşer hiçbir yerde hakikî olarak hiçbir israf, hiçbir abes görmediği gibi, hikmet-i insaniye dahi her şeyde en mükemmel bir intizam, en güzel bir mevzuniyet görüyor ve gösteriyor. Belki, hikmet-i insaniye, o intizam ve mevzuniyetin bir tezahürüdür, bir tercümanıdır.

İşte, gel, güneş ile muhtelif on iki seyyarenin muvazenelerine bak. Acaba bu muvazene, güneş gibi, *Adl* ve *Kadîr* olan *Zat-ı Zülcelâl*'i göstermiyor mu? Ve bilhassa, seyyarattan olan gemimiz, yani küre-i arz, bir senede yirmi dört bin senelik bir dairede gezer, seyahat eder. Ve o harika sür'atiyle beraber, zeminin yüzünde dizilmiş, istif edilmiş eşyayı dağıtmıyor, sarsmıyor, fezaya fırlatmıyor. Eğer sür'ati bir parça tezyit veya tenkis edilseydi, sekenesini havaya fırlatıp fezada dağıtacaktı. Ve bir dakika,

abes: lüzumsuz ve gayesiz iş.
Adl: adalet sahib olan Allah.
akl-ı beşer: insan aklı.
bilhassa: özellikle.
bürudet: soğukluk.
cesed-i hayvanî: hayvana ait ceset.
cihazat-ı bedeniye: vücudun organları, uzuvları.
feza: uzay.
gazat-ı muzırra: zararlı gazlar.
güz: sonbahar.
hakikî: gerçek.
hararet: sıcaklık.
harekât: hareketler.
hassas: incelikli, en ufak ölçüleri sağlıklı ve kesin olarak veren.
hayvanat: hayvanlar.
hidemat: hizmetler.
hikmet-i insaniye: insana ait keşifler.
hüceyrat: hücreler.
intizam: düzen.
israf: savurganlık.
istif: düzgün yığma, depolama.
Kadîr: kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah.
küre-i arz: dünya, yer küre.
küreyvat-ı beyza: ak yuvarlar.
küreyvat-ı hamra: alyuvarlar.
masarif: masraflar, giderler.
mevt: ölüm.
mevzuniyet: mevzunluk, ölçülü olma.
mezbaha: hayvan kesilen yer.
mezbele: çöplük.
mizan: ölçü.
muhtelif: türlü türlü, çeşitli.
muvazene: dengeli, ölçülü olma.
nebatat: bitkiler.
sarfiyat: harcamalar, giderler.
sekene: sakin olanlar, oturanlar.
seyyarat: gezegenler.
seyyare: gezegen.
tahavvülât: tahavvüller, değişmeler.
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar.
tanzim: düzenleme.
tenasüp: uygunluk.
tenkis: noksanlaştırma, eksiltme.
tercüman: çeviren.
tevellüdat: tevellütler, doğumlar.
tezahür: görünme.
tezyit: arttırma, çoğaltma.
unsur: esas madde, kök.
varidat: gelirler.
vefiyat: ölümler, vefatlar.
Zat-ı Zülcelâl: celâl ve büyüklük sahibi olan Allah.
zemin: yeryüzü.
zerrat: zerreler, atomlar.
ziya: ışık.
zulmet: karanlık.

belki bir saniye muvazenesini bozsa, dünyamızı bozacak, belki başkasıyla çarpışacak, bir kıyameti koparacak.

Ve bilhassa zeminin yüzünde, nebatî ve hayvanî dört yüz bin taifenin tevellüdat ve vefiyatça ve iaşe ve yaşayışça rahîmâne muvazeneleri, ziya güneşi gösterdiği gibi, bir tek *Zat-ı Adl ve Rahîm*'i gösteriyor.

Ve bilhassa o hadsiz milletlerin hadsiz efradından bir tek ferdin azası, cihazatı, duyguları o derece hassas bir mizanla birbiriyle münasebettar ve muvazenettedir ki, o tenasüp, o muvazene, bedahet derecesinde bir *Sâni-i Adl ve Hakîm*'i gösteriyor.

Ve bilhassa her ferd-i hayvanînin bedenindeki hüceyratın ve kan mecralarının ve kandaki küreyvatın ve o küreyvattaki zerrelerin o derece ince ve hassas ve harika muvazeneleri var; bilbedahe ispat eder ki, her şeyin dizgini elinde ve her şeyin anahtarı yanında ve bir şey bir şeye mâni olmuyor, umum eşyayı bir tek şey gibi kolayca idare eden bir tek *Hâlık-ı Adl ve Hakîm*'in mizanıyla, kanunuyla, nizamıyla terbiye ve idare oluyor.

Haşrin mahkeme-i kübrasında, mizan-ı azam-ı adaletinde cin ve insin muvazene-i a'mallerini istib'at edip inanmayan, bu dünyada gözüyle gördüğü bu muvazene-i ekbere dikkat etse, elbette istib'adı kalmaz.

Ey israflı, iktisatsız, ey zulümlü, adaletsiz, ey kirli, nezafetsiz, bedbaht insan! Bütün kâinatın ve bütün mevcudatın düstur-i hareketi olan iktisat ve nezafet ve adaleti

kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kıyamet: dünyanın sonu, bütün ölülerin dirilerek mahşerde toplanması.
küreyvat: yuvarlar.
mahkeme-i kübra: öldükten sonra bütün insanların diriltilerek Allah huzurunda hesaba çekileceği mahkeme.
mâni: engel olan.
mecra: akma yeri, kanal.
mevcudat: mahlûklar, yaratılmış şeylerin tamamı.
mizan: terazi, ölçü.
mizan-ı azam-ı adalet: adaletin en büyük terazisi.
muvazene: denklik, denge.
muvazene-i a'mal: amellerin tartılıp hesaplanması, ölçümü.
muvazene-i ekber: en büyük ölçüm, tartı; ahiret.
muvazenet: denk gelme.
münasebettar: ilgili, alâkalı.
nebatî: bitkisel.
nezafet: temizlik, paklık.
nizam: düzen, kanun.
rahîmâne: şefkat ve merhametli bir şekilde.
Sâni-i Adl ve Hakîm: her şeyi sanat ve hikmetle yaratan adalet sahibi Allah.
taife: güruh, familya.
tenasüp: uygunluk.
terbiye: büyütme, besleyip büyütme, eğitme.
tevellüdat: tevellütler, doğumlar.
umum: bütün, genel.
vefiyat: ölümler, vefatlar.
Zat-ı Adl ve Rahîm: adalet ve rahmetle hükmeden Allah.
zemin: yeryüzü.
ziya: ışık.
zulüm: haksızlık, eziyet.

adalet: hakkaniyet, âdillik.
aza: uzuvlar, parçalar.
bedahet: açıklık.
bedbaht: bahtsız, zavallı.
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak.
bilhassa: özellikle.
cihazat: cihazlar, organlar.
cin: gözle görünmez, lâtif cisimlerden ibaret bir yaratık.
dizgin: yönetim, idare, çekip çevirme.
düstur-i hareket: hareket prensibi.
efrat: fertler, bireyler.
ferd-i hayvanî: her bir hayvan
fert: birey, kişi.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
Hâlık-ı Adl ve Hakîm: her şeyi hikmet ve adaletle yaratan Allah.
hassas: incelikli, en ufak ölçüleri sağlıklı ve kesin olarak veren.
haşir: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları, Allah'ın, ölüleri diriltip mahşere çıkarması.
hayvanî: hayvana ait.
hüceyrat: hücreler.
iaşe: yaşatma, besleme.
idare: döndürme, çekip çevirme.
iktisat: tutum, tasarruf.
ins: insan.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
israf: savurganlık.
istib'at: uzak görme, olmayacak sanma, akıldan uzak görme.

yapmadığından, umum mevcudata muhalefetinle, manen onların nefretlerine ve hiddetlerine mazhar oluyorsun. Neye dayanıyorsun ki, umum mevcudatı zulmünle, mizansızlığınla, israfınla, nezafetsizliğinle kızdırıyorsun?

Evet, ism-i *Hakîm*'in cilve-i azamından olan hikmet-i amme-i kâinat, iktisat ve israfsızlık üzerinde hareket ediyor, iktisadı emrediyor.

Ve ism-i *Adl*'in cilve-i azamından gelen kâinattaki adalet-i tamme, umum eşyanın muvazenelerini idare ediyor. Ve beşere de adaleti emrediyor. Sure-i Rahman'da,

وَالسَّمَٓاءَ رَفَعَهَا وَ وَضَعَ الْمٖيزَانَ ۞ اَلَّا تَطْغَوْا فِى الْمٖيزَانِ ۞
وَاَقٖيمُوا الْوَزْنَ بِالْقِسْطِ وَلَا تُخْسِرُوا الْمٖيزَانَ ۞ [1]

ayetindeki, dört mertebe, dört nevi mizana işaret eden, dört defa *mizan* zikredilmesi, kâinatta mizanın derece-i azametini ve fevkalâde, pek büyük ehemmiyetini gösteriyor. *Evet, hiçbir şeyde israf olmadığı gibi, hiçbir şeyde de hakikî zulüm ve mizansızlık yoktur.*

Ve ism-i *Kuddüs*'ün cilve-i azamından gelen tanzif ve nezafet, bütün kâinatın mevcudatını temizliyor, güzelleştiriyor. Beşerin bulaşık eli karışmamak şartıyla, hiçbir şeyde hakikî nezafetsizlik ve çirkinlik görünmüyor.

İşte, hakaik-ı Kur'âniyeden ve desatir-i İslâmiyeden olan adalet, iktisat, nezafet hayat-ı beşeriyede ne derece esaslı birer düstur olduğunu anla. Ve ahkâm-ı Kur'âniye ne derece kâinatla alâkadar ve kâinat içine kök salmış ve sarmış bulunduğunu ve o hakaikı bozmak, kâinatı bozmak ve suretini değiştirmek gibi, mümkün olmadığını bil.

---

1. Göğü yükseltip âleme nizam ve ölçü verdi. • Tâ ki adaletten ve dinin emirlerinden ayrılarak ölçüde sınırı aşmayın. • Ölçüyü ve tartıyı adaletle yerine getirin ve tartıyı eksik tutmayın ki, ahiretteki mizanınızı ziyana düşürmeyin. (Rahman Suresi: 7-9.)

---

adalet: hakkaniyet, âdillik.
adalet-i tamme: tam ve eksiksiz olan adalet.
ahkâm-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın hükümleri.
alâkadar: ilgili, ilişkili.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
beşer: insanlık.
cilve-i azam: en büyük tecelli, görüntü.
derece-i azamet: büyüklüğün derecesi.
desatir-i İslâmiye: İslâmın kaideleri, prensipleri.
düstur: kanun, prensip.
ehemmiyet: önem.
esas: asıl, temel.
eşya: şeyler, varlıkların hepsi.
fevkalâde: olağanüstü.
hakaik: hakikatler, gerçekler.
hakaik-ı Kur'âniye: Kur'ân'a ait olan ve ondan gelen gerçekler.
hakikî: gerçek.
hayat-ı beşeriye: insan hayatı.
hiddet: öfke, kızgınlık.
hikmet-i amme-i kâinat: kâinatın tamamını kuşatan hikmet.
idare: döndürme, çekip çevirme.
iktisat: tutum, tasarruf; bir nimeti yaratılış maksadına uygun biçimde kullanma, gereğinden ne eksik ne de fazla harcamama.
ism-i Adl: Cenab-ı Hakkın adaletle hükmetme manasındaki Adl ismi.
ism-i Hakîm: Cenab-ı Hakkın hikmetle, faydaları takip ederek iş gören manasındaki ismi.
ism-i Kuddüs: Cenab-ı Hakkın kâinattaki her şeyin temiz olmasını sağlayan, kusur ve noksanlıklardan uzak olan anlamında Kuddüs ismi.
israf: savurganlık.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
mazhar: erişme, kavuşma.
mertebe: derece, basamak.
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.
mizan: terazi, ölçü.
muhalefet: aykırılık, muhaliflik.
muvazene: denklik, denge.
nefret: tiksinme, ikrah.
nevi: çeşit, tür.
nezafet: temizlik, paklık.
Sure-i Rahman: Rahman suresi.
suret: biçim, görünüş.
tanzif: temizleme.
umum: bütün.
zikir: anma.
zulüm: haksızlık, eziyet.

Ve bu üç ziya-i azam gibi, rahmet, inayet, hafîziyet misillü yüzer ihatalı hakikatler haşri, ahireti iktiza ve istilzam ettikleri hâlde, hiç mümkün müdür ki, kâinatta ve umum mevcudatta hükümferma olan rahmet, inayet, adalet, hikmet, iktisat ve nezafet gibi pek kuvvetli, ihatalı hakikatler, haşrin ademiyle ve ahiretin gelmemesiyle merhametsizliğe, zulme, hikmetsizliğe, israfa, nezafetsizliğe, abesiyete inkılâp etsinler?

Hâşâ, yüz bin defa hâşâ! Bir sineğin hakk-ı hayatını rahîmâne muhafaza eden bir rahmet, bir hikmet, acaba haşri getirmemekle, umum zîşuurların hadsiz hukuk-ı hayatlarını ve nihayetsiz mevcudatın nihayetsiz hukuklarını zayi eder mi? Ve, tabiri caizse, rahmet ve şefkatte ve adalet ve hikmette hadsiz hassasiyet ve dikkat gösteren bir haşmet-i rububiyet ve kemalâtını göstermek ve kendini tanıttırmak ve sevdirmek için bu kâinatı hadsiz harika sanatlarıyla, nimetleriyle süslendiren bir saltanat-ı ulûhiyet, böyle, hem umum kemalâtını, hem bütün mahlûkatını hiçe indiren ve inkâr ettiren haşirsizliğe müsaade eder mi? Hâşâ! Böyle bir cemal-i mutlak, böyle bir kubh-i mutlaka, bilbedahe, müsaade etmez.

Evet, ahireti inkâr etmek isteyen adam, evvelce bütün dünyayı bütün hakaikıyla inkâr etmeli. Yoksa, dünya bütün hakaikıyla, yüz bin lisanla onu tekzip ederek bu yalanında yüz bin derece yalancılığını ispat edecek. Onuncu Söz kat'î delillerle ispat etmiştir ki, ahiretin vücudu, dünyanın vücudu kadar kat'î ve şüphesizdir.

abesiyet: lüzumsuz ve gayesiz oluş.
adalet: hakkaniyet, âdillik.
adem: yokluk.
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
bilbedahe: açıktan, aşikâr olarak.
cemal-i mutlak: sonsuz ve kusursuz güzellik.
delil: bir meseleyi ispata yarayan şey, bürhan.
evvelce: daha önce.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hafîziyet: Allah'ın her şeyi muhafaza ve kaydedici sıfâtı.
hakaik: hakikatler, gerçekler.
hakikat: gerçek, asıl.
hakk-ı hayat: yaşama hakkı.
hassasiyet: hassaslık, dikkatlilik.
hâşâ: asla, kat'iyen.
haşir: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları.
haşmet-i rububiyet: rablığın, idare ve terbiye ediciliğin haşmeti, iştişamı, heybet ve büyüklüğü.
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi.
hukuk-ı hayat: yaşama hakkı.
hükümferma: hüküm süren, hükmeden.
ihata: kuşatma.
iktisat: tutum, tasarruf.
iktiza: gerekme.
inayet: yardım, ihsan.
inkâr: kabul ve tasdik etmeme, inanmama.
inkılâp: değişim, dönüşüm.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
israf: savurganlık.
istilzam: gerektirme.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kat'î: kesin.
kemalât: faziletler, kemaller, mükemmellikler.
kubh-i mutlak: mutlak çirkinlik.
lisan: dil.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.
merhamet: acımak, şefkat göstermek.
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.
misillü: gibi, benzeri.
muhafaza: koruma.
müsaade: izin.
nezafet: temizlik, paklık.
nihayetsiz: sonsuz.
nimet: lütuf, ihsan.
rahîmâne: şefkat ve merhametli bir şekilde.
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara acıyıp bağışlaması, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi.
saltanat-ı ulûhiyet: kâinatta şerik, ortak kabul etmeyen İlâhî saltanat.
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme.
tabiri caizse: böyle ifadesi uygunsa, böyle demek sakıncalı değilse.
tekzip: yalanlama.
umum: bütün.
vücut: var olma.
zayi: ziyan.
zîşuur: şuur sahibi.
ziya-i azam: büyük aydınlatıcı.
zulüm: haksızlık, eziyet.

* *Otuzuncu Lem'a*, Eskişehir hapsinde 1935-36'da Türkçe olarak telif edilmiştir. Bu bölüm de Otuzuncu Lem'a'nın Üçüncü Nüktesidir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اُدْعُ اِلٰى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحِكْمَةِ [1]

ayetinin bir nüktesi ve bir İsm-i Azam veya İsm-i Azamın altı nurundan bir nuru olan ism-i HAKEM*'in bir cilvesi, Ramazan-ı Şerif'te göründü. Ona yalnız bir işaret olarak, Beş Noktadan ibaret Üçüncü Nükte acele olarak yazıldı, müsvedde hâlinde kaldı.*

ÜÇÜNCÜ NÜKTENİN BİRİNCİ NOKTASI

Onuncu Sözde işaret edildiği gibi, ism-i *Hakem*'in tecelli-i azamı şu kâinatı öyle bir kitap hükmüne getirmiş ki, her sahifesinde yüzer kitap yazılmış; ve her satırında yüzer sahife derç edilmiş; ve her kelimesinde yüzer satır mevcuttur; ve her harfinde yüzer kelime var; ve her noktasında kitabın muhtasar bir fihristeciği bulunur bir tarza getirmiştir. O kitabın sayfaları, satırları, tâ noktalarına kadar yüzer cihette *Nakkaş*'ını, *Kâtib*'ini öyle vuzuhla gösteriyor ki, o kitab-ı kâinatın müşahedesi, kendi vücudundan yüz derece daha ziyade *Kâtib*'inin vücudunu ve vahdetini ispat eder. Çünkü bir harf kendi vücudunu bir harf kadar ifade ettiği hâlde, kâtibini bir satır kadar ifade ediyor.

Evet, bu kitab-ı kebirin bir sayfası, zemin yüzüdür. O sayfada nebatat, hayvanat taifeleri adedince kitaplar

1. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla.
Rabbinin yoluna hikmetle çağır. (Nahl Suresi: 125.)

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
cihet: yön.
cilve: görünme, tecelli.
derç etmek: almak, toplamak, kaydetmek.
fihriste: özet; liste, içindekiler.
hayvanat: hayvanlar.
hükmüne: değerine.
ibaret: oluşan, müteşekkil.
ifade: anlatma.
ism-i Hakem: Cenab-ı Hakkın haklı ile haksızı ayıran ve her işi hikmete göre olan anlamında Hakem ismi.
ispat: doğruyu delillerle gösterme, kanıtlama.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kâtip: yazıcı.
kitab-ı kâinat: kâinat kitabı; bir kitap gibi yazılan, sayısız anlamlar ifade eden ve her kitap gibi yazarını gösteren kâinat; evren.
kitab-ı kebir: büyük kitap.
mevcut: var olan.
muhtasar: ihtisar edilmiş, kısaltılmış.
müsvedde: sonradan temize çekilmek üzere yazılan ilk yazı, karalama.
müşahede: görme, seyretme.
nakkaş: nakış yapan, sanatkâr.
nebatat: bitkiler.
nur: ziya, ışık.
nükte: ince söz ve mana.
Ramazan-ı Şerif: şerefli Ramazan ayı.
sahife: sayfa.
taife: bölük, familya, grup.
tarz: biçim, suret.
tecelli-i azam: en büyük görüntü.
vahdet: birlik.
vuzuh: vazıh olma hâli, açıklık.
vücut: var olma, varlık.
zemin: yeryüzü.
ziyade: fazla.

birbiri içinde, beraber, bir vakitte, yanlışsız, gayet mükemmel bir surette, bahar mevsiminde yazıldığı gözle görünüyor.

Bu sayfanın bir satırı, bir bahçedir. O bahçede bulunan çiçekler, ağaçlar, nebatlar adedince manzum kasideler beraber, birbiri içinde, yanlışsız yazıldığını gözümüzle görüyoruz.

O satırın bir kelimesi, çiçek açmış, meyve vermek üzere yaprağını vermiş bir ağaçtır. İşte bu kelime, muntazam, mevzun, süslü yaprak, çiçek ve meyveleri adedince, *Hakem-i Zülcelâl*'in methüsenasına dair manidar fıkralardır.

Güya çiçek açmış her ağaç gibi, o ağaç dahi, *Nakkaş*'ının medihelerini teganni eden manzum bir kasidedir.

Hem güya *Hakîm-i Zülcelâl*, zeminin meşherinde teşhir ettiği antika ve acip eserlerine binler gözle bakmak istiyor.

Hem güya o *Sultan-ı Ezelî*'nin o ağaca verdiği murassa hediye ve nişanları ve formaları, hususî bayramı ve resm-i küşadı olan baharda, padişahın nazarına arz etmek için, öyle müzeyyen, mevzun, muntazam, manidar bir şekil almış ve öyle hikmetli bir şekil verilmiştir ki, her bir çiçeğinde, her bir meyvesinde, birbiri içinde çok vecihler ve diller ile *Nakkaş*'ının vücuduna ve esmasına şahadet ederler.

Meselâ, her bir çiçekte, her bir meyvede bir mizan var. Ve o mizan, bir intizam içinde; ve o intizam, tazelenen

acip: şaşılan ve hayret uyandıran şey.
antika: kıymetli, değerli.
arz: sunma, takdim.
dair: alâkalı, ilgili.
delil: bir meseleyi ispata yarayan şey, bürhan.
esma: isimler.
forma: şekil, biçim.
gayet: son derece, çok, oldukça.
güya: sanki.
Hakem-i Zülcelâl: büyüklüğü ile haklı ve haksızı ayıran her işi bir hikmete göre yapan Cenab-ı Hak.
Hakîm-i Zülcelâl: tasarruf ve iradesi her şeyi kuşatan sonsuz büyüklük sahibi olan Cenab-ı Hak.
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi.
hususî: özel.
intizam: düzgünlük, tertipli olma.
kaside: övgü için yazılan şiir.
manidar: ince manalı.
manzum: vezinli, kafiyeli.
medih: övgü.
meşher: sergi, gösterme yeri.
methüsena: güzel vasıflarıyla övmek.
mevzun: ölçülü, vezinli.
mizan: terazi, ölçü.
muntazam: nizamlı, düzgün.
murassa: kıymetli taşlarla, mücevherlerle süslenmiş.
müzeyyen: ziynetlendirilmiş, süslenmiş.
nakkaş: nakış yapan, süsleyen.
nazar: bakış, dikkat.
nebat: bitki.
nişan: iz, eser.
resm-i küşat: açılış töreni, merasimi.
Sultan-ı Ezelî: kudret, kuvvet ve hükümranlığının başlangıcı olmayan Allah.
suret: biçim, tarz.
şahadet: şahitlik.
teganni: hoş, güzel bir ses ve makamla okuma, anlatma, söyleme.
teşhir: gösterme, sergileme.
vecih: yön.
vücut: var olma, varlık.
zemin: yeryüzü.

bir tanzim ve tevzin içinde; ve o tevzin ve tanzim, bir ziynet ve sanat içinde; ve o ziynet ve sanat, manidar kokular ve hikmetli tatlar içinde bulunduğundan; her bir çiçek, o ağacın çiçekleri adedince, *Hakem-i Zülcelâl'e* işaretler ediyor.

Ve bu bir kelime olan bu ağaçta, bir harf hükmünde olan bir meyvede bulunan bir çekirdek noktası, bütün ağacın fihristesini, programını taşıyan küçük bir sandukçadır. Ve hakeza, buna kıyasen, kâinat kitabının bütün satırları, sayfaları, böyle, ism-i *Hakem ve Hakîm'*in cilvesiyle, yalnız her bir sayfası değil, belki her bir satırı ve her bir kelimesi ve her bir harfi ve her bir noktası, birer mu'cize hükmüne getirilmiştir ki, bütün esbap toplansa, bir noktasının nazirini getiremezler, muaraza edemezler.

Evet, bu Kur'ân-ı azîm-i kâinatın her bir ayet-i tekviniyesi, o ayetin noktaları ve hurufu adedince mu'cizeler gösterdiklerinden, elbette serseri tesadüf, kör kuvvet, gayesiz, mizansız, şuursuz tabiat, hiçbir cihetle o hakîmâne, basîrâne olan has mizana ve gayet ince intizama karışamazlar. Eğer karışsaydılar, elbette karışık eseri görünecekti. Hâlbuki hiçbir cihette intizamsızlık müşahede olunmuyor.

ÜÇÜNCÜ NÜKTENİN İKİNCİ NOKTASI

İki Meselidir.

Birinci Mesele: Onuncu Sözde beyan edildiği gibi, nihayet kemalde bir cemal ve nihayet cemalde bir kemal, elbette kendini görmek ve göstermek ve teşhir etmek

ayet: Allah'ın varlığına delâlet eden şey.
ayet-i tekviniye: Cenab-ı Hakkı bütün isim ve sıfatlarıyla bildiren, tanıttıran kâinattaki varlıkların her biri.
basîrâne: görerek.
beyan: anlatma, izah, açıklama, açıklama.
cemal: güzellik.
cihet: yön.
cilve: görünme, tecelli.
esbap: sebepler.
fihriste: özet, liste, içindekiler.
gaye: maksat, hedef.
gayet: son derece, çok, oldukça.
Hakem-i Zülcelâl: büyüklüğü ile haklı ve haksızı ayıran her işi bir hikmete göre yapan Cenab-ı Hak.
hakeza: böylece, bunun gibi.
hakîmâne: hikmetli bir şekilde.
hâlbuki: oysa ki.
has: özel.
hikmet: İlâhî gaye, fayda, ilim, yüksek bilgi.
huruf: harfler.
hükmünde: değerinde.
hükmüne: değerine, yerine.
intizam: düzgünlük, tertipli olma.
ism-i Hakem: Cenab-ı Hakkın haklı ile haksızı ayıran ve her işi hikmete göre olan anlamında Hakem ismi.
ism-i Hakîm: her şeyi belli bir gaye ve faydaya göre yapan Allah'ın bir ismi.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kemal: olgunluk, yetkinlik, mükemmellik.
kıyasen: kıyas ederek.
Kur'ân-ı azîm-i kâinat: büyük bir Kur'ân gibi derin manalar ifade eden kâinat.
manidar: ince manalı.
mesele: önemli konu.
mizan: terazi, ölçü.
muaraza: karşı gelme.
mu'cize: benzerini yapmaktan insanların âciz kaldığı şey.
müşahede: görme, seyretme.
nazir: benzer olan.
nihayet: son derece.
nükte: ince söz ve mana.
sandukça: küçük sandık, kutu.
serseri: gayesiz, hedefsiz.
şuur: idrak, bilinç, anlayış.
tabiat: maddî âlem.
tanzim: düzenleme.
tesadüf: rastgelme.
teşhir: gösterme, sergileme.
tevzin: vezinli ve ölçülü olma.
ziynet: süs.

istemesi, en esaslı bir kaidedir. İşte bu esaslı düstur-i umumîye binaendir ki, bu kitab-ı kebir-i kâinatın *Nakkaş-ı Ezelî*'si, bu kâinatla ve bu kâinatın her bir sahifesiyle ve her bir satırıyla, hatta harfleri ve noktalarıyla kendini tanıttırmak ve kemalâtını bildirmek ve cemalini göstermek ve kendisini sevdirmek için, en cüz'îden en küllîye kadar her bir mevcudun müteaddit lisanlarıyla cemal-i kemalini ve kemal-i cemalini tanıttırıyor ve sevdiriyor.

İşte, ey gafil insan! Bu *Hâkim-i Hakem-i Hakîm-i Zülcelâl-i Velcemal*, sana karşı kendisini her bir mahlûkuyla böyle hadsiz ve parlak tarzlarda tanıttırmak ve sevdirmek istediği hâlde, sen Onun tanıttırmasına karşı imanla tanımazsan ve Onun sevdirmesine mukabil ubudiyetinle kendini Ona sevdirmezsen, ne derece hadsiz muzaaf bir cehalet, bir hasaret olduğunu bil, ayıl.

İkinci Noktanın İkinci Meselesi: Bu kâinatın *Sâni-i Kadîr ve Hakîm*'inin mülkünde iştirak yeri yoktur. Çünkü her şeyde nihayet derecede intizam bulunduğundan, şirki kabul edemez. Çünkü müteaddit eller bir işe karışırsa, o iş karışır. Bir memlekette iki padişah, bir şehirde iki vali, bir köyde iki müdür bulunsa, o memleket, o şehir, o köyün her işinde bir karışıklık başlayacağı gibi, en edna bir vazifedar adam, o vazifesine başkasının müdahalesini kabul etmemesi gösteriyor ki, hâkimiyetin en esaslı hassası, elbette istiklâl ve infirattır. Demek intizam vahdeti ve hâkimiyet infiradı iktiza eder.

binaen: -den dolayı.
cehalet: bilmezlik, cahillik.
cemal: güzellik.
cemal-i kemal: mükemmellikteki güzellik .
cüz'î: küçük.
düstur-i umumîye: her tarafta geçerli olan kanunlar.
edna: en bayağı.
esas: asıl, temel.
gafil: gaflette bulunan.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
Hâkim-i Hakem-i Hakîm-i Zülcelâli ve'l-Cemal: her şeyin tasarrufu elinde olan ve her şeyi belli gaye ve faydalarla yaratan, sonsuz büyüklük sahibi olan Cenab-ı Hak.
hâkimiyet: hâkim olma hâli, hükmetme.
hasaret: hasar, ziyan.
hassa: bir şeye mahsus özellik.
iktiza: gerektirme.
iman: inanma, itikat.
infirat: teklik, bir oluş.
intizam: düzgünlük, nizam.
istiklâl: kimseye bağlı olmayış, bağımsızlık.
iştirak: ortak olma, ortaklık.
kaide: kural, prensip.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kemalât: faziletler, kemaller, mükemmellikler.
kemal-i cemal: tam bir manevî güzellik ve olgunluk.
kitab-ı kebir-i kâinat: büyük bir kitap gibi manalar ve hikmetler ifade eden kâinat.
küllî: genel, umumî olan, bütüne ait.
lisan: dil.
mahlûk: Allah tarafından yaratılmış, yaratık.
mesele: önemli konu.
mevcut: var olan.
mukabil: karşılık.
muzaaf: kat kat.
müdahale: karışma.
mülk: sahip olunan, üzerinde kullanım hakkı bulunulan şey, varlık, saltanat.
müteaddit: çeşitli, birden fazla.
Nakkaş-ı Ezelî: her şeyi zatına has olarak nakış nakış işleyen, evveli olmayan Allah.
nihayet: son derece.
Sâni-i Kadîr ve Hakîm: her şeyi hikmet ve sanatla yaratan nihayetsiz kudret sahibi olan Allah.
şirk: ortak koşma.
tarz: biçim, suret.
ubudiyet: kulluk.
vahdet: birlik.
vali: bir vilâyeti idare eden en büyük memur.
vazife: görev.
vazifedar: vazifeli.

Madem hâkimiyetin bir muvakkat gölgesi, muavenete muhtaç ve âciz insanlarda böyle müdahaleyi reddederse, elbette, derece-i rububiyette hakikî bir hâkimiyet-i mutlaka, bir *Kadîr-i Mutlak*'ta, bütün şiddetiyle müdahaleyi reddetmek gerektir. Eğer zerre kadar müdahale olsaydı, intizam bozulacaktı.

Hâlbuki bu kâinat öyle bir tarzda yaratılmış ki, bir çekirdeği halk etmek için, bir ağacı halk edebilir bir kudret lâzımdır. Ve bir ağacı halk etmek için de, kâinatı halk edebilir bir kudret gerektir. Ve kâinat içinde parmak karıştıran bir şerik bulunsa, en küçük bir çekirdekte de hissedar olmak lâzım gelir. Çünkü o, onun numunesidir. O hâlde, koca kâinatta yerleşmeyen iki rububiyet bir çekirdekte, belki bir zerrede yerleşmek lâzım gelir. Bu ise, muhalâtın ve batıl hayalâtın en manasız ve en uzak bir muhalidir. Koca kâinatın umum ahval ve keyfiyatını mizan-ı adlinde ve nizam-ı hikmetinde tutan bir *Kadîr-i Mutlak*'ın aczini —hatta bir çekirdekte dahi— iktiza eden şirk ve küfür, ne kadar hadsiz derecede muzaaf bir hilâf, bir hata, bir yalan olduğunu; ve tevhid ne derece hadsiz muzaaf bir derecede hak ve hakikat ve doğru olduğunu bil, [1] اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلَى الْاِيمَانِ de.

ÜÇÜNCÜ NOKTA

Sâni-i Kadîr, ism-i Hakem ve Hakîm'i ile, bu âlem içinde binler muntazam âlemleri derç etmiştir. O âlemler içinde en ziyade kâinattaki hikmetlere medar ve mazhar olan insanı bir merkez, bir medar hükmünde yaratmış.

---

1. İman nimetinden dolayı Allah'a hamd olsun.

âciz: güçsüz, zavallı.
acz: zayıflık, güçsüzlük.
ahval: hâller, durumlar.
âlem: dünya, cihan.
batıl: boş ve manasız olan.
derç etmek: sokma, almak, toplamak, kaydetmek.
derece-i rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde mahlûkatın muhtaç olduğu her şeyi vermesi, onları eğitmesi ve evirip çevirmesinin derecesi, düzeyi.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hak: doğru, gerçek.
hakikat: gerçek.
hakikî: gerçek.
hâkimiyet: hâkim olma hâli, hükmetme.
hâkimiyet-i mutlaka: mutlak, kesin hâkimiyet.
hâlbuki: oysa ki.
halk: yaratma.
hayalât: hayaller.
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi.
hilâf: zıt, ters, karşıt, aykırı.
hissedar: hisse sahibi.
hükmünde: değerinde.
iktiza: gerekme.
intizam: düzgünlük, nizam.
ism-i Hakem: Cenab-ı Hakkın haklı ile haksızı ayıran ve her işi bir hikmete göre yapan anlamında Hakem ismi.
ism-i Hakîm: her şeyi belli bir gaye ve faydaya göre yapan Allah'ın bir ismi.
Kadîr-i Mutlak: hiç bir kayıt ve şarta tâbi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi, Allah.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
keyfiyat: nitelikler.
kudret: kuvvet, iktidar.
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, müşriklik.
lâzım: gerekli.
mana: anlam.
mazhar: göründüğü yer.
medar: sebep, vesile.
mizan-ı adl: adalet terazisi.
muavenet: yardım.
muhal: imkânsız.
muhalât: muhaller, imkânsızlar.
muhtaç: ihtiyacı olan.
muntazam: intizamlı, düzgün.
muvakkat: geçici.
muzaaf: kat kat.
müdahale: karışma.
nizam-ı hikmet: Cenab-ı Hakkın koyduğu, tanzim ettiği, her şeyin bir sebebe dayandığı hikmetli düzen.
numune: örnek.
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde mahlûkatın muhtaç olduğu her şeyi vermesi, onları eğitmesi ve evirip çevirmesi.
Sâni-i Kadîr: her şeye gücü yeten ve her şeyi sanatlı yaratan Allah.
şerik: ortak.
şirk: Allah'a ortak koşma.
tarz: biçim, şekil.
tevhid: Allah'ın bir olduğuna inanma.
umum: bütün.
zerre: en küçük parça.
ziyade: fazla.

Ve o kâinat dairesinin en mühim hikmetleri ve faydaları insana bakıyor. Ve insan dairesi içinde dahi, rızkı bir merkez hükmüne getirmiş; âlem-i insanîde ekser hikmetler, maslahatlar, o rızka bakar ve onunla tezahür eder. Ve insanda, şuur ve rızıkta zevk vasıtasıyla, ism-i *Hakîm*'in cilvesi parlak bir surette görünüyor. Ve şuur-i insanî vasıtasıyla keşfolunan yüzer fenlerden her bir fen, *Hakem* isminin bir nevide bir cilvesini tarif ediyor.

Meselâ, tıp fenninden sual olsa, "Bu kâinat nedir?" Elbette diyecek ki: "Gayet muntazam ve mükemmel bir eczahane-i kübradır. İçinde her bir ilâç güzelce ihzar ve istif edilmiştir."

Fenn-i kimyadan sorulsa, "Bu küre-i arz nedir?" Diyecek: "Gayet muntazam ve mükemmel bir kimyahanedir."

Fenn-i makine diyecek: "Hiçbir kusuru olmayan, gayet mükemmel bir fabrikadır."

Fenn-i ziraat diyecek: "Nihayet derecede mahsuldar, her nevi hububu vaktinde yetiştiren muntazam bir tarladır ve mükemmel bir bahçedir."

Fenn-i ticaret diyecek: "Gayet muntazam bir sergi ve çok intizamlı bir pazar ve malları çok sanatlı bir dükkândır."

Fenn-i iaşe diyecek: "Gayet muntazam, bütün erzakın envaını cami bir ambardır."

Fenn-i rızık diyecek: "Yüz binler leziz taamlar beraber, kemal-i intizamla içinde pişirilen bir matbah-ı Rabbanî ve bir kazan-ı Rahmanîdir."

âlem-i insanî: insana ait âlem.
ambar: eşya saklanan yer, depo.
cilve: görünme, tecelli.
eczahane-i kübra: en büyük eczahane.
ekser: daha ziyade.
enva: çeşitler, türler.
erzak: yenilecek, içilecek şeyler.
fen: ilim.
fenn-i iaşe: insan ve hayvanların besleniş ve yaşayışları hakkında bilgi veren ilim dalı.
fenn-i kimya: kimya ilmi.
fenn-i makine: makine ilmi, bilgisi.
fenn-i rızık: gıda bilimleri.
fenn-i ticaret: ticaret ilmi.
fenn-i ziraat: ziraat ilmi.
gayet: son derece, çok, oldukça.
Hakem: haklıyı haksızdan ayıran, haklıyı haksızı ayırt eden Allah.
hikmet: İlâhî gaye, yüksek bilgi.
hubub: tohumlar, taneler.
hükmüne: değerine, yerine.
ihzar: hazırlama.
intizam: düzgünlük, nizam.
ism-i Hakîm: Cenab-ı Hakkın hikmetle, faydaları takip ederek iş gören manasındaki ismi.
istif: düzgün yığma, depolama.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kazan-ı Rahmanî: nimetlerin yenecek hâle getirildiği Rahmanî kazan.
kemal-i intizam: tam ve eksiksiz düzen.
kimyahane: kimya laboratuvarı.
kusur: eksiklik, noksan.
küre-i arz: dünya, yer küre.
leziz: lezzetli.
mahsuldar: verimli, mahsul veren.
maslahat: fayda, yarar.
matbah-ı Rabbanî: her şeyi terbiye eden ve rızıklandıran Allah'ın nimetlerle dolu mutfağı.
muntazam: intizamlı, düzgün.
mühim: önemli.
mükemmel: kâmil, tam.
nevi: çeşit, tür.
nevi: tür.
nihayet: son derece.
rızık: Allah tarafından her canlı için ayrılmış ve takdir edilmiş olan nimet.
sual: soru.
suret: biçim, görünüş.
şuur: idrak, bilinç, anlama ve kavrama gücü.
şuur-i insanî: insana ait şuur.
taam: yemek.
tarif: tanıtma.
tezahür: zuhur etme, ortaya çıkma.
vasıta: aracılık.

Fenn-i askeriye diyecek ki: "Arz bir ordugâhtır. Her bahar mevsiminde yeni taht-ı silâha alınmış ve zemin yüzünde çadırları kurulmuş dört yüz bin muhtelif milletler o orduda bulunduğu hâlde, ayrı ayrı erzakları, ayrı ayrı libasları, silâhları, ayrı ayrı talimatları, terhisatları, kemal-i intizamla, hiçbirini unutmayarak ve şaşırmayarak, bir tek Kumandan-ı Azam'ın emriyle, kuvvetiyle, merhametiyle, hazinesiyle, gayet muntazam yapılıp idare ediliyor."

Ve fenn-i elektrikten sorulsa, elbette diyecek: Bu muhteşem saray-ı kâinatın damı, gayet intizamlı, mizanlı, hadsiz elektrik lâmbalarıyla tezyin edilmiştir. Fakat o kadar harika bir intizam ve mizan iledir ki, başta güneş olarak, küre-i arzdan bin defa büyük o semavî lâmbalar, mütemadiyen yandıkları hâlde muvazenelerini bozmuyorlar, patlak vermiyorlar, yangın çıkarmıyorlar. Sarfiyatları hadsiz olduğu hâlde, varidatları ve gaz yağları ve madde-i iştialleri nereden geliyor? Neden tükenmiyor? Neden yanmak muvazenesi bozulmuyor? Küçük bir lâmba dahi muntazam bakılmazsa söner. Kozmoğrafyaca, küre-i arzdan bir milyondan ziyade büyük ve bir milyon seneden ziyade yaşayan güneşi (HAŞİYE) kömürsüz, yağsız yandıran,

---

HAŞİYE: Acaba dünya sarayını ısındıran güneş sobasına veyahut lâmbasına ne kadar odun ve kömür ve gaz yağı lâzım olduğu hesap edilsin. Her gün yanması için —kozmoğrafyanın sözüne bakılsa— bir milyon küre-i arz kadar odun yığınları ve binler denizler kadar gaz yağı gerektir. Şimdi düşün, Onu odunsuz, gazsız, daimî ışıklandıran Kadîr-i Zülcelâl'in haşmetine, hikmetine, kudretine, güneşin zerreleri adedince "Sübhanallah, maşaallah, bârekâllah" de.

âlem: dünya, cihan.
arz: yer, dünya.
bârekâllah: Allah hayırlı ve bereketli kılmış.
daimî: sürekli.
erzak: yenilecek, içilecek şeyler.
fenn-i askeriye: Askeriye ilmi.
fenn-i elektrik: elektrik ilmi.
gayet: son derece, çok, oldukça.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
haşiye: dipnot.
haşmet: görkem, büyüklük, gösterişlilik.
hikmet: fayda, gaye; her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde yaratılması.
intizam: düzgünlük, nizam.
Kadir-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük, haşmet ve kudret sahibi olan Allah.
kemal-i intizam: tam ve eksiksiz düzen.
kozmoğrafya: yıldızların yerlerinden ve hareketlerinden bahseden ilim, astronomi.
kudret: güç, iktidar.
Kumandan-ı Azam: yere ve her şeye hükmeden en büyük kumandan, Allah.
küre-i arz: dünya, yer küre.
libas: elbise.
madde-i iştial: ışık veren, parlatan.
maşaallah: "Allah'ın dilediği olur" anlamında hayret ve memnunluk ifade etmek için kullanılır.
merhamet: acımak, şefkat göstermek, esirgemek.
mizan: ölçü.
muhtelif: türlü türlü, çeşitli.
muntazam: intizamlı, düzgün.
muvazene: denge.
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı.
ordugâh: ordunun konakladığı yer.
saray-ı kâinat: kâinat sarayı.
sarfiyat: sarflar, giderler, harcamalar.
semavî: semaya ait.
Sübhanallah: "Allah her türlü eksiklikten sonsuz derece yücedir".
taht-ı silâh: silâh altı.
talimat: talimler, eğitimler.
terhisat: terhisler, izin vermeler.
tezyin: süsleme, ziynetlendirme.
varidat: gelirler.
zemin: yeryüzü.
zerre: maddenin en küçük parcası, atom.
ziyade: fazla.

söndürmeyen Hakîm-i Zülcelâl'in hikmetine, kudretine bak, [1] سُبْحَانَ اللّٰهِ de. Güneşin müddet-i ömründe geçen dakikaların aşiratı adedince مَاشَآءَ اللّٰهُ،[2] بَارَكَ اللّٰهُ،[3] لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ[4] söyle.

Demek bu semavî lâmbalarda gayet harika bir intizam var. Ve onlara çok dikkatle bakılıyor. Güya o pek büyük ve pek çok kütle-i nâriyelerin ve gayet çok kanadil-i nuriyelerin buhar kazanı ise, harareti tükenmez bir Cehennemdir ki, onlara nursuz hararet veriyor. Ve o elektrik lâmbalarının makinesi ve merkezî fabrikası daimî bir Cennettir ki, onlara nur ve ışık veriyor; ism-i *Hakem ve Hakîm*'in cilve-i azamıyla, intizamla yanmakları devam ediyor.

Ve hakeza, bunlara kıyasen, yüzer fennin her birisinin kat'î şahadetiyle, noksansız bir intizam-ı ekmel içinde, hadsiz hikmetler, maslahatlarla bu kâinat tezyin edilmiştir. Ve o harika ve ihatalı hikmetle mecmu-i kâinata verdiği intizam ve hikmetleri, en küçük bir zîhayat ve bir çekirdekte, küçük bir mikyasta derç etmiştir. Ve malûm ve bedihîdir ki, intizamla gayeleri ve hikmetleri ve faydaları takip etmek, ihtiyar ile, irade ile, kasıt ile, meşiet ile olabilir, başka olamaz. İhtiyarsız, iradesiz, kasıtsız, şuursuz esbap ve tabiatın işi olmadığı gibi, müdahaleleri dahi olamaz.

Demek bu kâinatın bütün mevcudatındaki hadsiz intizamat ve hikmetleriyle iktiza ettikleri ve gösterdikleri bir

---

1. Allah her türlü kusurdan ve noksan sıfatlardan münezzehtir.
2. Allah dilemiş ne güzel yapmış
3. Allah dilemiş ne mübarek yapmış..
4. Ondan başka ilâh yoktur. (Haşir Suresi: 22, 23; Bakara Suresi: 255; v.d.)

---

aşirat: dakikanın saniye, salise gibi on birim küçüğü olan zaman dilimleri.
bedihî: açık olan, aşikâr.
cilve-i azam: en büyük tecelli, görüntü.
derç etmek: sokma, almak, toplamak, kaydetmek.
esbap: sebepler.
fen: tecrübî, ispatla meydana gelmiş ilimler.
gaye: maksat, hedef.
güya: sanki.
hakeza: böylece, bunun gibi.
Hakîm-i Zülcelâl: tasarruf ve iradesi her şeyi kuşatan sonsuz büyüklük sahibi olan Cenab-ı Hak.
harika: olağanüstü.
hikmet: fayda, gaye; her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde yaratılması.
ihata: kuşatma.
ihtiyar: tercih, irade.
iktiza: gerektirme.
intizam: düzgünlük, nizam.
intizamat: düzenler.
intizam-ı ekmel: mükemmel düzen.
irade: dileme, isteme.
ism-i Hakem: haklı ile haksızı ayıran ve her işi bir hikmete göre olan anlamında Cenab-ı Hakkın bir ismi.
İsm-i Hakîm: her şeyi belli bir gaye ve faydaya göre yapan Allah'ın bir ismi.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kanadil-i nuriye: ışıklı, nurlu kandiller.
kasıt: bir işi bile bile yapmak, niyet.
kat'î: kesin.
kıyasen: kıyas ederek, karşılaştırılırsa.
kudret: kuvvet, iktidar.
kütle-i nâriye: ateş kütlesi.
malûm: bilinen.
maslahat: ehemmiyetli iş.
mecmu-i kâinat: kâinatın tamamı.
meşiet: dileme, irade.
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.
mikyas: ölçü.
müdahale: karışma.
müddet-i ömür: ömür süresi.
noksansız: eksiksiz.
nur: parıltı, ışık.
semavî: semaya ait.
şahadet: şahitlik.
şuur: idrak, bilinç.
tabiat: maddî âlem.
tezyin: süsleme, ziynetlendirme.
zîhayat: hayat sahibi.

Fail-i Muhtar'ı, bir *Sâni-i Hakîm*'i bilmemek veya inkâr etmek, ne kadar acip bir cehalet ve divanelik olduğu tarif edilmez.

Evet, dünyada en ziyade hayret edilecek bir şey varsa, o da bu inkârdır. Çünkü kâinatın mevcudatındaki hadsiz intizamat ve hikmetleriyle vücut ve vahdetine şahitler bulunduğu hâlde Onu görmemek, bilmemek, ne derece körlük ve cehalet olduğunu, en kör cahil de anlar.

Hatta, diyebilirim ki, ehl-i küfrün içinde, kâinatın vücudunu inkâr ettiklerinden ahmak zannedilen Sofestaîler, en akıllılarıdır. Çünkü, kâinatın vücudunu kabul etmekle Allah'a ve Hâlık'ına inanmamak kabil ve mümkün olmadığından, kâinatı inkâra başladılar, kendilerini de inkâr ettiler. "Hiçbir şey yok" diyerek, akıldan istifa ederek, akıl perdesi altında sair münkirlerin hadsiz akılsızlıklarından kurtulup bir derece akla yanaştılar.

DÖRDÜNCÜ NOKTA

Onuncu Sözde işaret edildiği gibi, bir *Sâni-i Hakîm* ve gayet hikmetli bir usta, bir sarayın her bir taşında yüzer hikmeti hassasiyetle takip etse, sonra o saraya dam yapmayıp, boşu boşuna harap olmasıyla, takip ettiği hadsiz hikmetleri zayi etmesini hiçbir zîşuur kabul etmediği ve bir *Hakîm-i Mutlak*, kemal-i hikmetinden, bir dirhem kadar bir çekirdekten yüzer batman faydaları, gayeleri, hikmetleri dikkatle takip ettiği hâlde, dağ gibi koca ağaca bir dirhem kadar bir tek fayda, bir tek küçük gaye, bir tek meyve vermek için o koca ağacın pek çok masarifini

acip: şaşılacak şey.
ahmak: pek akılsız, budala.
batman: iki kilo ile sekiz kilo arasında değişen ağırlık ölçüsü.
cahil: bilgisiz.
cehalet: bilmezlik, cahillik.
dirhem: yaklaşık 3 gram.
divane: deli.
ehl-i küfür: inkârcılar, küfre gidenler.
Fail-i Muhtar: istediğini yapan, kendi iradesiyle faaliyette bulunan, hakikî müessir.
gaye: maksat, hedef.
gayet: son derece, oldukça, çok.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
Hakîm-i Mutlak: sonsuz hikmet sahibi ve her şeyi her hangi bir kayda ve şarta bağlı olmaksızın gayeli ve faydalı yaratan Allah.
Hâlık: her şeyi yoktan var eden, Allah.
harap: yıkık, viran olma.
hassasiyet: hassaslık, dikkatlilik.
hikmet: fayda, gaye; her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde yaratılması.
inkâr: reddetme, inanmama.
intizamat: düzenler.
istifa etmek: terk etmek, bırakmak.
kabil: mümkün, ihtimal dairesinde..
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kemal-i hikmet: mükemmel hikmet ve gaye.
masarif: masraflar, giderler.
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.
münkir: inkâr eden, inanmayan.
sair: diğer, başka.
Sâni-i Hakîm: her şeyi sanatla ve hikmetle yaratan Allah.
Sofestaî: Allah'ı kabul etmemek için kâinatı ve kendi varlığını da inkâr eden.
vahdet: birlik.
zan: sanma.
zayi: ziyan.
zîşuur: şuur sahibi.
ziyade: çok, fazla.

yapmakla, kendi hikmetine bütün bütün zıt ve muhalif olarak, müsrifâne bir sefahat irtikâp etmesi hiçbir cihetle imkânı olmadığı gibi; aynen öyle de, bu kâinat sarayının her bir mevcudatına yüzer hikmet takan ve yüzer vazife ile teçhiz eden, hatta her bir ağaca meyveleri adedince hikmetler ve çiçekleri adedince vazifeler veren bir Sâni-i Hakîm, kıyameti getirmemekle ve haşri yapmamakla, bütün had ve hesaba gelmeyen hikmetleri ve nihayetsiz vazifeleri manasız, abes, boş, faydasız zayi etmesi, o Kadîr-i Mutlak'ın kemal-i kudretine acz-i mutlak verdiği gibi, o Hakîm-i Mutlak'ın kemal-i hikmetine hadsiz abesiyet ve faydasızlığı ve o Rahîm-i Mutlak'ın cemal-i rahmetine nihayetsiz çirkinliği ve Adil-i Mutlak'ın kemal-i adaletine nihayetsiz zulmü vermek demektir. Âdeta, kâinatta herkese görünen hikmet, rahmet, adaleti inkâr etmektir. Bu ise en acip bir muhaldir ki, hadsiz batıl şeyler, içinde bulunur.

Ehl-i dalâlet gelsin, baksın: Gideceği ve düşündüğü kendi kabri gibi, kendi dalâletinde ne derece dehşetli bir zulmet, bir karanlık ve yılanların, akreplerin yuvası bir kuyu olduğunu görsün. Ve ahirete iman ise, Cennet gibi güzel ve nuranî bir yol olduğunu bilsin, imana girsin.

BEŞİNCİ NOKTA

İki Meseledir.

Birinci Mesele: Sâni-i Zülcelâl, ism-i *Hakîm*'in muktezasıyla, her şeyde en hafif sureti, en kısa yolu, en kolay tarzı, en faydalı şekli ehemmiyetle takip ettiği gösteriyor

abes: boş, lüzumsuz ve gayesiz iş.
abesiyet: faydasız ve boş olma.
acip: şaşılacak şey.
acz-i mutlak: mutlak güçsüzlük, âcizlik.
adalet: hakkaniyet, âdillik.
âdeta: sanki.
Âdil-i Mutlak: her şeye lâyık olduğunu veren, zulümden münezzeh olan mutlak adalet sahibi Allah.
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
batıl: boş ve manasız olan.
cemal-i rahmet: Rahmetin güzelliği, İlâhî rahmetteki güzellik.
cihet: yön.
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak.
ehemmiyet: önem.
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, azgın ve sapkın kimseler.
had hesaba gelmez: sınırsız ve sonsuz bir şekilde.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
Hakîm-i Mutlak: sonsuz hikmet sahibi ve her şeyi her hangi bir kayda ve şarta bağlı olmaksızın gayeli ve faydalı yaratan Allah.
haşir: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları.
hikmet: fayda, gaye; her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde yaratılması.
iman: inanma, itikat.
imkân: mümkün olma, olabilirlik.
inkâr: reddetme, inanmama.
irtikâp: kötü iş .
ism-i Hakîm: Cenab-ı Hakkın hikmetle, faydaları takip ederek iş gören manasındaki ismi.
kabir: mezar.
Kadîr-i Mutlak: hiç bir kayıt ve şarta tâbi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi, Allah.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kemal-i adalet: eksiksiz ve noksansız bir adalet.
kemal-i hikmet: mükemmel hikmet ve gaye.
kemal-i kudret: kudretin mükemmelliği.
kıyamet: kâinatın ölümü, varlığın bozulup dağılımı.
mana: anlam.
mesele: önemli konu.
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.
muhal: imkânsız, zıt, ters.
muhalif: karşıt.
mukteza: gereken.
müsrifâne: israf edercesine.
nihayetsiz: sonsuz.
nuranî: nurlu, aydınlık.
Rahîm-i Mutlak: sonsuz ve rahîmiyeti kayda, şarta bağlı olmayan merhamet sahibi olan Allah.
rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme.
Sâni-i Hakîm: her şeyi sanatla ve hikmetle yaratan Allah.
Sâni-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi ve her şeyi sanatla yaratan Allah.
sefahat: zevk ve eğlenceye nefsî istek ve arzulara aşırı derecede düşkünlük.
suret: biçim, görünüş.
tarz: biçim, suret.
teçhiz: cihazlandırma, donatma, hazırlama.
vazife: görev.
zayi: ziyan, kayıp.
zulmet: karanlık.
zulüm: haksızlık, eziyet.

ki, israf, abesiyet, faydasızlık, fıtratta yoktur. İsraf ise, ism-i Hakîm'in zıddı olduğu gibi, iktisat onun lâzımıdır ve düstur-i esasıdır.

Ey iktisatsız, israflı insan! Bütün kâinatın en esaslı düsturu olan iktisadı yapmadığından, ne kadar hilâf-ı hakikat hareket ettiğini bil; [1] كُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا ayeti ne kadar esaslı, geniş bir düsturu ders verdiğini anla.

İkinci Mesele: İsm-i *Hakem* ve *Hakîm*, bedahet derecesinde, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın risaletine delâlet ve istilzam ediyor denilebilir.

Evet, madem gayet manidar bir kitap, onu ders verecek bir muallim ister. Ve gayet güzel bir cemal, kendini görecek ve gösterecek bir âyine iktiza eder. Ve gayet kemalde bir sanat, teşhirci bir dellâl ister. Elbette, her bir harfinde yüzer manalar, hikmetler bulunan bu kitab-ı kebir-i kâinatın muhatabı olan nev-i insan içinde, elbette bir rehber-i ekmel, bir muallim-i ekber bulunacak. Tâ ki, o kitapta bulunan kudsî ve hakikî hikmetleri ders verecek; belki kâinattaki hikmetlerin vücudunu bildirecek; belki kâinatın hilkatindeki makasıd-ı Rabbaniyenin zuhuruna, belki husulüne vesile olacak; ve umum kâinatta Hâlık tarafından gayet ehemmiyetle izharını irade ettiği kemal-i sanatını, cemal-i esmasını bildirecek, âyinedarlık edecek. Ve o Hâlık, bütün mevcudatla Kendini sevdirmek ve zîşuur mahlûklarından mukabele istediğinden, o zîşuurların namına birisi o geniş tezahürat-ı rububiyete karşı

---

1. Yiyin, için, fakat israf etmeyin. (A'raf Suresi: 31.)

abesiyet: faydasız ve boş olma.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
âyinedar: ayna tutan.
bedahet: açıklık.
cemal: güzellik.
cemal-i esma: Cenab-ı Allah'ın isimlerinin güzelliği ve güzelliğinin parıltıları.
delâlet: delil olma, gösterme.
dellâl: ilân edici.
düstur: kanun, kaide, kural.
düstur-ı esas: esas kanun.
ehemmiyet: önem.
esas: asıl, temel.
fıtrat: yaratılış, tabiat.
gayet: son derece, oldukça, çok.
hakikî: gerçek.
hâlık: her şeyi yoktan var eden, Allah.
hikmet: fayda, gaye; her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde yaratılması.
hilâf-ı hakikat: gerçeğe zıt.
hilkat: yaratılış.
husul: hâsıl olma, meydana gelme.
iktisat: tutum, tasarruf.
iktiza: gerekme.
irade: dileme, isteme.
ism-i Hakem: haklı ile haksızı ayıran ve her işi bir hikmete göre olan anlamında Cenab-ı Hakkın bir ismi.
ism-i Hakîm: her şeyi belli bir gaye ve faydaya göre yapan Allah'ın bir ismi.
israf: savurganlık.
istilzam: gerektirme.
izhar: meydana çıkarma, gösterme.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kemal: olgunluk, yetkinlik, mükemmellik.
kemal-i sanat: sanattaki mükemmellik.
kitab-ı kebir-i kâinat: büyük bir kitap gibi manalar ve hikmetler ifade eden kâinat.
kudsî: mukaddes, yüce.
lâzım: gerekli.
mahlûk: Allah tarafından yaratılmış.
makasıd-ı Rabbaniye: terbiye edici olan Cenab-ı Hakkın maksatları.
mana: anlam.
manidar: ince manalı.
mesele: önemli konu.
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.
muallim: hoca, öğretmen.
muallim-i ekber: en büyük muallim.
muhatap: kendisine söz söylenilen.
mukabele: karşılık verme.
namına: adına.
nev-i insan: insan türü.
rehber-i ekmel: en mükemmel rehber.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerîm olan peygamber, Hz. Muhammed (a.s.m.).
risalet: nebîlik, peygamberlik.
teşhirci: sergileyici.
tezahürat-ı rububiyet: Cenab-ı Hakkın terbiye ve idaresinin kâinattaki görüntüleri.
umum: bütün.
vesile: vasıta.
zîşuur: şuur sahibi, bilinç, anlayış sahibi.
zuhur: görünme, meydana çıkma.

geniş bir ubudiyetle mukabele edip, ber ve bahri cezbeye getirecek, semavat ve arzı çınlatacak bir velvele-i teşhir ve takdis ile o zîşuurların nazarını o sanatların Sâniine çevirecek; ve kudsî dersler ve talimatla bütün ehl-i aklın kulaklarını kendine çevirecek bir Kur'ân-ı Azîmüşşan'la, o *Sâni-i Hakem-i Hakîm*'in makasıd-ı İlâhiyesini en güzel bir surette gösterecek; ve bütün hikmetlerinin tezahürüne ve tezahürat-ı cemaliye ve celâliyesine karşı en ekmel bir mukabele edecek bir zat, güneşin vücudu gibi bu kâinata lâzımdır, zarurîdir. Ve öyle eden ve en ekmel bir surette o vazifeleri yapan, bilmüşahede, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmdır. Öyle ise, güneş ziyayı, ziya gündüzü istilzam ettiği derecede, kâinattaki hikmetler risalet-i Ahmediyeyi istilzam eder.

Evet, nasıl ki ism-i *Hakîm*'in cilve-i azamı ile, azamî derecede risalet-i Ahmediyeyi iktiza ediyor; öyle de, Esma-i Hüsnadan Allah, *Rahman, Rahîm, Vedûd, Mün'im, Kerîm, Cemîl, Rab* gibi çok isimlerin her biri, kâinatta görünen bir cilve-i azamla, azamî derecede ve mertebe-i kat'iyette risalet-i Ahmediyeyi istilzam ederler.

Meselâ, ism-i *Rahman'*ın cilvesi olan rahmet-i vâsia, o Rahmeten Lilâlemîn ile tezahür eder. Ve ism-i *Vedûd*'un cilvesi olan tahabbüb-i İlâhî ve tearrüf-i Rabbanî, o Habib-i Rabbülâlemîn ile netice verir, mukabele görür. Ve ism-i *Cemîl'*in bir cilvesi olan bütün cemaller, yani cemal-i zat, cemal-i esma, cemal-i sanat, cemal-i masnuat o âyine-i Ahmediyede görülür, gösterilir. Ve haşmet-i rububiyet ve saltanat-ı ulûhiyetin cilveleri dahi, o

arz: yer, dünya.
âyine-i Ahmediye: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) hâl ve tavırlarında görülen güzellik.
azamî: nihayet derecede.
bahir: deniz.
ber: kara.
bilmüşahede: görerek.
cemal: güzellik.
cemal-i esma: Cenab-ı Allah'ın isimlerinin güzelliği ve güzelliğinin parıltıları.
cemal-i masnuat: Cenab-ı Allah'ın mahlûkatındaki sanatkârâne, mükemmel, kusursuz güzellik.
cemal-i sanat: Cenab-ı Hakkın mahlûkatında bulunan İlâhî sanat güzelliği.
cemal-i zat: zatın, kendisinin güzelliği.
Cemîl: güzellik sahibi olan Allah.
cezp: kendine doğru çekme.
cilve: görünüm tecelli.
cilve-i azam: en büyük tecelli, görüntü.
ehl-i akıl: akıl sahibi.
ekmel: en mükemmel.
Esma-i Hüsna: Allah'ın güzel isimleri.
Habib-i Rabbülâlemîn: Âlemlerin Rabbinin sevgilisi olan Hz. Muhammed.
haşmet-i rububiyet: rablığın, idare ve terbiye ediciliğin haşmeti.
hikmet: fayda, gaye; her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde yaratılması.
iktiza: gerekme.
ism-i Cemîl: bütün güzellik mertebelerinin en yükseğine ve mükemmel derecesine sahip olan anlamında Cenab-ı Hakkın bir ismi.
ism-i Hakem: haklı ile haksızı ayıran ve her işi hikmetle yapan Cenab-ı Hakkın ismi.
ism-i Hakîm: her şeyi belli bir gaye ve faydaya göre yapan Allah'ın ismi.
ism-i Rahman: her şeyin rızkını ummadığı yerden veren Cenab-ı Hakkın bir ismi.
ism-i Vedûd: Cenab-ı Hakkın seven sevilen manasındaki ismi.
istilzam: gerektirme.
Kerîm: ikram, ihsanı bol ve sonsuz olan Allah.
kudsî: mukaddes, yüce.
Kur'ân-ı Azîmüşşan: şan ve şerefi yüce olan Kur'ân.
makasıd-ı İlâhîye: Allah'ın maksatları.
mertebe-i kat'iyet: kesinlik derecesi.
mukabele: karşılık verme.
Mün'im: nimet veren, nimetlendiren Allah.
nazar: bakış, dikkat.
Rab: besleyen, büyüten, terbiye eden ve her şeyin sahibi Allah.
Rahîm: sonsuz merhamet sahibi olan Allah.
Rahman: rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah.
Rahmeten Lilâlemîn: âlemlere rahmet olarak gönderilen Hz. Muhammed.
rahmet-i vâsia: bütün mahlûkatı içine alan genişlikte ve bol rahmet.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerîm olan peygamber, Hz. Muhammed (a.s.m.).
risalet-i Ahmediye: Peygamber Efendimizin (a.s.m.) peygamberliği.
Sâni-i Hakem-i Hakîm: her varlığa hakkını veren, her şeyi hikmetle ve sanatla yaratan Allah.
Sâni: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
suret: biçim, tarz.
tahabbüb-i İlâhî: Allah sevgisi.
talimat: talimler, eğitimler.
tearrüf-i Rabbanî: her şeyi terbiye ve idare eden Cenab-ı Hakkın kendini hünerleriyle tanıtması.
tezahür: zuhur etme, görünme.
tezahürat-ı cemaliye ve celâliye: Allah'ın büyüklük ve güzelliğinin kâinattaki görüntüleri..
ubudiyet: kulluk.
Vedûd: çok şefkatli olan ve çok sevgi beslenen, seven ve sevilen Allah (c.c.).
velvele-i teşhir ve takdis: kusursuzluğu ve noksansızlığı ilân eden sesler, gürültüler.
zarurî: mecburî, zorunlu.
zîşuur: şuur sahibi.

dellâl-ı saltanat-ı rububiyet olan zat-ı Ahmediyenin risaletiyle bilinir, görünür, anlaşılır, tasdik edilir. Ve hakeza, bu misaller gibi, ekser Esma-i Hüsnanın her biri, risalet-i Ahmediyeye birer parlak bürhandır.

Elhâsıl: Madem kâinat mevcuttur ve inkâr edilmiyor; elbette kâinatın renkleri, ziynetleri, ışıkları, ziyaları, sanatları, hayatları, rabıtaları hükmünde olan hikmet, inayet, rahmet, cemal, nizam, mizan, ziynet gibi meşhut hakikatler, hiçbir cihetle inkâr edilmez. Madem o sıfatların, fiillerin inkârı mümkün değildir; elbette o sıfatların mevsufu ve o fiillerin faili ve o ziyaların güneşi olan *Zat-ı Vacibü'l-Vücud, Hakîm, Kerîm, Rahîm, Cemîl, Hakem, Adl* dahi hiçbir cihetle inkâr edilmez ve inkârı kabil olmaz. Ve elbette o sıfatların ve o fiillerin medar-ı zuhurları, belki medar-ı kemalleri, belki medar-ı tahakkukları olan rehber-i ekber, muallim-i ekmel ve dellâl-ı azam ve tılsım-ı kâinatın keşşafı ve âyine-i Samedanî ve habib-i Rahmanî olan Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın risaleti hiçbir cihetle inkâr edilmez. Âlem-i hakikatin ve hakikat-i kâinatın ziyaları gibi, bunun risaleti dahi, kâinatın en parlak bir ziyasıdır.

عَلَيْهِ وَ عَلَىٓ اٰلِهِ وَصَحْبِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ بِعَدَدِ عَاشِرَاتِ الْاَيَّامِ وَذَرَّاتِ الْاَنَامِ [1]

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ [2]

• • •

1. Günlerin aşireleri ve mahlûkatın zerreleri adedince, ona ve Âl ve Ashabına salât ve selâm olsun.
2. Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Muhakkak ki Sen, her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi: 32.)

Adl: adalet sahibi olan Allah.
âlem-i hakikat: hakikat âlemi.
âyine-i Samedanî: en geniş bir kulluk vazifesiyle İlâhî rızaya âyinedarlık eden Hz. Muhammed.
bürhan: delil, hüccet.
cemal: güzellik.
Cemîl: sonsuz güzellik sahibi olan Allah.
cihet: yön.
cilve: görünme, tecelli.
dellâl-ı azam: en büyük ilâncı.
dellâl-ı saltanat-ı rububiyet: Allah'ın kâinatı terbiye ve idare eden saltanatının ilâncısı.
ekser: çoğunluk, çoğu.
elhâsıl: netice itibarıyla.
Esma-i Hüsna: Allah'ın güzel isimleri.
fail: işi yapan.
fiil: iş, hareket.
habib-i Rahmanî: Rahman olan Allah'ın sevgili peygamberi.
Hakem: haklıyı haksızdan ayıran, haklıyı haksızı ayırt eden Allah.
hakeza: böylece, bunun gibi.
hakikat: gerçek.
hakikat-i kâinat: kâinatın hakikati, gerçek mahiyeti.
Hakîm: her şeyi bir maksatla uygun ve hikmetle yaratan, hikmet sahibi Allah.
hikmet: fayda, gaye; her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde yaratılması.
hükmünde: değerinde.
inayet: yardım, ihsan.
inkâr: reddetme, inanmama.
kabil: mümkün, ihtimal dairesinde.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
Kerîm: ikram ve ihsanı bol olan Allah.
keşşaf: keşfeden.
medar-ı kemal: mükemmellik sebebi.
medar-ı tahakkuk: ortaya çıkmaya sebep olan.
medar-ı zuhur: görünme sebebi.
meşhut: görünen, şahit olunan.
mevcut: var olan.
mevsuf: vasıflanmış, nitelenmiş.
misal: örnek.
mizan: ölçü.
muallim-i ekmel: en mükemmel öğretmen.
mümkün: ihtimal dahilinde.
nizam: düzen.
rabıta: bağ, ilgi.
Rahîm: sonsuz merhamet sahibi olan Allah.
rahmet: acıma, merhamet etme.
rehber-i ekber: en büyük rehber.
risalet: nebîlik, peygamberlik.
risalet-i Ahmediye: Peygamber Efendimizin (a.s.m.) peygamberliği.
saltanat-ı ulûhiyet: kâinatta şerik, ortak kabul etmeyen İlâhî saltanat.
sıfât: nitelikler, vasıflar.
tasdik: doğrulama, gerçekliğini kabul etme.
tılsım-ı kâinat: kâinatın tılsımı.
zat-ı Ahmediye: Hz. Peygamberin zatı, kişiliği.
Zat-ı Vacibü'l-Vücud: varlığı mutlaka gerekli olan zat, Cenab-ı Allah.
ziya: ışık, nur.
ziynet: süs, bezek.

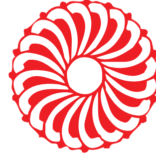
Altıncı Hüccet-i İmaniye

Onuncu Sözün Dokuzuncu Hakikatı

Bab-ı ihya ve imatedir; ism-i Hayy-ı Kayyum'un, Muhyî ve Mümît'in cilvesidir.

* *Onuncu Söz*, Barla'da 1928'de Türkçe olarak telif edilmiştir.

bab: bölüm, kısım, kapı.
bab-ı ihya ve imate: diriltme ve öldürmeyle ilgili bölüm.
cilve: İlâhî isimlerin izahı ile görülmesi.
ihya: hayat verme, diriltme, canlandırma.
imate: öldürme, cansız kılma.
Muhyî: hayat veren, dirilten.
Mümît: öldüren.

Hİç mümkün müdür ki, ölmüş, kurumuş koca arzı ihya eden ve o ihya içinde, her biri beşer haşri gibi acip üç yüz binden ziyade enva-ı mahlûkatı haşir ve neşredip kudretini gösteren ve o haşir ve neşir içinde nihayet derecede karışık ve ihtilât içinde, nihayet derecede imtiyaz ve tefrik ile ihata-i ilmiyesini gösteren ve bütün semavî fermanlarıyla beşerin haşrini vadetmekle bütün ibadının enzarını saadet-i ebediyeye çeviren ve bütün mevcudatı baş başa, omuz omuza, el ele verdirip, emir ve iradesi dairesinde döndürüp, birbirine yardımcı ve musahhar kılmakla azamet-i rububiyetini gösteren ve beşeri şecere-i kâinatın en cami ve en nazik ve en nazenin, en nazdar, en niyazdar bir meyvesi yaratıp, kendine muhatap ittihaz ederek, her şeyi ona musahhar kılmakla insana bu kadar ehemmiyet verdiğini gösteren bir Kadîr-i Rahîm, bir Alîm-i Hakîm, kıyameti getirmesin, haşri yapmasın ve yapamasın, beşeri ihya etmesin veya edemesin, mahkeme-i kübrayı açamasın, Cennet ve Cehennemi yaratamasın? Hâşâ ve kellâ!

Evet, şu âlemin Mutasarrıf-ı Zîşan'ı, her asırda, her senede, her günde bu dar, muvakkat rûy-i zeminde haşr-i ekberin ve meydan-ı kıyametin pek çok emsalini ve numunelerini ve işaratını icat ediyor.

Ezcümle: Haşr-i baharîde görüyoruz ki, beş altı gün zarfında küçük ve büyük hayvanat ve nebatattan üç yüz binden ziyade envaı haşredip neşrediyor. Bütün ağaçların, otların köklerini ve bir kısım hayvanları aynen ihya

acip: tuhaf, hayret veren.
âlem: dünya, cihan.
Alîm-i Hakîm: her şeyi hikmetle yapan ve her şeyi bilen Allah.
arz: yer, dünya.
asır: zaman, devir.
azamet-i rububiyet: Allah'ın terbiye ediciliğinin büyüklüğü.
bab: bölüm, kısım, kapı.
bab-ı ihya ve imate: diriltme ve öldürmeyle ilgili bölüm.
beşer: insan, âdemoğlu.
cami: cem eden, toplayan.
Cehennem: Allah'ı inkâr edenlerin kapatılacakları hapis yeri.
ehemmiyet: pek önemli olma, değerlilik.
emsal: numuneler, örnekler.
enva: çeşitler.
enva-ı mahlûkat: yaratılmış olanların türleri, çeşitleri.
enzar: bakışlar.
ezcümle: bu cümleden olarak.
ferman: emir, buyruk.
hâşâ: asla, kat'iyen.
haşir: ölümden sonra dirilip toplanma.
haşr-i baharî: bahar mevsiminde bitkilerin ve hayvanların dirilişi.
haşr-i ekber: büyük diriliş.
Hayy-ı Kayyum: her hususta iktidarı olan, her canlıya hayat veren ve onları ayakta tutan, ezelî ve ebedî hayat sahibi olan Allah.
ibad: kullar, ibadet edenler.
icat: vücuda getirme, yaratma.
ihata-i ilmiye: ilmin genişliği.
ihtilât: karışıklık.
ihya: canlandırma, hayat verme, diriltme, can verme.
imate: öldürme, cansız kılma.
irade: dileme.
işarat: işaretler, alâmetler, belirtiler.
ittihaz: edinme, alma.
kabil: mümkün.
Kadîr-i Rahîm: çok merhametli olan ve her şeye gücü yeten, Allah.
kellâ: hiç bir zaman.
kemal-i imtiyaz ve teşhis: bir şeyi diğerinden en mükemmel şekilde ayırma, ayrı kılma ve tanıma, tanımlama.
kemal-i intizam: intizamın düzgün mükemmel oluşu.
mahkeme-i kübra: öldükten sonra bütün insanların diriltilerek Allah huzurunda hesaba çekileceği büyük mahkeme.
mevcudat: var olan her şey.
meydan-ı kıyamet: kıyamet meydanı, alanı.
mizan: ölçü, uyum, ahenk.
muhatap: konuşulan kimse.
musahhar: boyun eğen; emir altına giren.
Mutasarrıf-ı Zîşan: her şeyin gerçek sahibi, mutasarrıfı.
muvakkat: belirli bir zamana mahsus.
Muhyî: hayat veren, dirilten.
Mümît: öldüren.
münkir: inkârcı dinsiz.
müstahak: hak etmiş.
nazdar: nazlı.
nazenin: nazik, ince yapılı.
nazik: narin, ince.
nebatat: bitkiler.
neşir: dağıtma, yayma.
nihayet: son.
niyazdar: yalvaran.
numune: örnek, misal.
rûy-i zemin: yeryüzü.
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk.
semavî: Allah tarafından olan, İlâhî.
sühulet: kolaylık.
şecere-i kâinat: kâinat ağacı.
tefrik: birbirinden ayırma.
teşhis: tanıma, fark etme, seçme.
vaat: söz verme.
vüs'at: genişlik, bolluk.
ziyade: çok.

edip iade ediyor. Başkalarını ayniyet derecesinde bir misliyet suretinde icat ediyor. Hâlbuki, maddeten farkları pek az olan tohumcuklar o kadar karışmışken, kemal-i imtiyaz ve teşhis ile, o kadar sür'at ve vüs'at ve sühulet içinde, kemal-i intizam ve mizan ile, altı gün veya altı hafta zarfında ihya ediliyor. Hiç kabil midir ki, bu işleri yapan Zata bir şey ağır gelebilsin, semavat ve arzı altı günde halk edemesin, insanı bir sayha ile haşredemesin? Hâşâ!..

• Acaba, mu'ciznüma bir kâtip bulunsa, harfleri, ya bozulmuş veya mahvolmuş üç yüz bin kitabı tek bir sahifede karıştırmaksızın, galatsız, sehivsiz, noksansız, hepsini beraber, gayet güzel bir surette bir saatte yazarsa; birisi sana dese: "Şu kâtip, kendi telif ettiği senin suya düşmüş olan kitabını, yeniden bir dakika zarfında hafızasından yazacak." Sen diyebilir misin ki, "Yapamaz ve inanmam."

• Veyahut bir sultan-ı mu'cizekâr, kendi iktidarını göstermek için veya ibret ve tenezzüh için bir işaretle dağları kaldırır, memleketleri tebdil eder; denizi karaya çevirdiğini gördüğün hâlde; sonra görsen ki büyük bir taş dereye yuvarlanmış, o zatın kendi ziyafetine davet ettiği misafirlerin yolunu kesmiş, geçemiyorlar. Biri sana dese: "O zat, bir işaretle o taşı, ne kadar büyük olursa olsun, kaldıracak veya dağıtacak. Misafirlerini yolda bırakmayacak." Sen desen ki: "Kaldırmaz veya kaldıramaz."

arz: yer, dünya.
ayniyet: aynı oluş, aynılık.
davet: çağırma, çağrı.
divanece: delice.
efrat: fertler.
fehmetmek: anlamak.
galat: yanılma, hata, bozulma.
hafıza: ezber, bellek.
halk: yaratma, yaratış.
hareket: davranış.
hâşâ: asla, kat'iyen.
haşir: toplanma.
huruf: harfler.
iade: geri gönderme.
iktidar: güç yetme.
istirahat: dinlenme, rahatlama.
kâtip: yazan, yazıcı.
kemal-i imtiyaz: mükemmel bir şekilde birini diğerinden ayırma, ayrıcalık verme.
mahv: yok etme.
misliyet: benzeri oluş, benzerlik.
mu'ciznüma: mu'cize derecesinde bir iş ortaya koyan.
Nakkaş-ı Ezelî: ezelî nakışlar yapan, işleyen.
nizam: düzen.
noksan: eksik.
sayha: ses, haykırma, çığlık.
sehiv: yanılma.
semavat: gökler.
sultan-ı mu'cizekâr: mu'cize gösteren sultan; Allah.
tabur: bin kişiden oluşan askeri birlik.
tebdil: değiştirme.
telif: yazma.
temsil: misal getirme.
tenezzüh: gezinti.
teşkil: şekillendirme, oluşturma.
ziyafet: şölen.

• Veyahut bir zat, bir günde yeniden büyük bir orduyu teşkil ettiği hâlde, biri dese: "O zat bir boru sesiyle, efradı istirahat için dağılmış olan taburları toplar; taburlar, nizamı altına girerler." Sen desen ki, "İnanmam." Ne kadar divanece hareket ettiğini anlarsın.

İşte şu üç temsili fehmettin ise, bak; Nakkaş-ı Ezelî, gözümüzün önünde, kışın beyaz sahifesini çevirip, bahar ve yaz yeşil yaprağını açıp, rûy-i arzın sahifesinde üç yüz binden ziyade envaı, kudret ve kader kalemiyle ahsen-i suret üzere yazar; birbiri içinde birbirine karışmaz. Beraber yazar; birbirine mâni olmaz. Teşkilce, suretçe birbirinden ayrı, hiç şaşırtmaz; yanlış yazmaz. Evet, en büyük bir ağacın ruh programını bir nokta gibi en küçük bir çekirdekte dercedip, muhafaza eden Zat-ı Hakîm-i Hafîz, vefat edenlerin ruhlarını nasıl muhafaza eder, denilir mi? Ve küre-i arzı bir sapan taşı gibi çeviren Zat-ı Kadîr, ahirete giden misafirlerinin yolunda, nasıl bu arzı kaldıracak veya dağıtacak, denilir mi?

Hem hiçten, yeniden bütün zîhayatın ordularını bütün cesetlerinin taburlarında kemal-i intizamla zerratı emr-i [1] كُنْ فَيَكُونُ ile kaydedip yerleştiren, ordular icat eden Zat-ı Zülcelâl, tabur misal cesedin nizamı altına girmekle, birbiriyle tanışan zerrat-ı esasiye ve ecza-i asliyesini bir sayha ile nasıl toplayabilir, denilir mi?

Hem, bu bahar haşrine benzeyen, dünyanın her devrinde, her asrında, hatta gece-gündüzün tebdilinde, hatta cevv-i havada bulutların icat ve ifnasında haşre numune ve misal ve emare olacak ne kadar nakışlar yaptığını

1. "Ol!" der, oluverir. (Yâsin Suresi: 82.)

adet: sayı, rakam.
ahiret: öteki dünya.
ahsen-i suret: şeklin en güzeli.
arz: yer, dünya.
ceset: ten, vücut, beden.
cevv-i hava: hava boşluğu.
derç: arasına koyma, sıkıştırma.
divanece: delice.
ecza-i asliye: vücutta temel teşkil eden organlar.
efrat: fertler.
emare: alâmet, işaret, iz.
enva: çeşitler.
fehmetmek: anlamak.
haşir: toplanma.
haşr-i cismanî: cesetle diriltme.
icat: vücuda getirme, yaratma.
ifna: sona erdirme, sonlandırma.
istib'at: uzak görme.
kader: İlâhî iradeyle belirlenen plân, program.
kemal-i intizam: tam ve eksiksiz düzen.
kudret: güç, kuvvet.
küre-i arz: dünya, yer küre.
mâni: engel olan.
mazi: geçmiş zaman.
misal: bir şeyin benzer hâli; örnek, numune.
muhafaza: koruma, hıfzetme.
müstakbel: gelecek.
müşahede: gözle görme.
Nakkaş-ı Ezelî: ezelî nakışlar yapan, işleyen.
nizam: düzen.
numune: örnek, misal.
ruh: insan ve hayvanlardaki dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi, maddî olmayan cevher, manevî varlık.
rûy-i arz: yeryüzü.
sayha: ses, haykırma, çığlık.
suret: biçim, şekil.
tabur: askerî birlik.
tebdil: değiştirme.
teşkil: şekillendirme, şekil verme.
Zat-ı Hakîm-i Hafîz: her şeyin aslını koruyan ve her şeyi hikmetli ve faydalı yapan zat, Allah.
Zat-ı Kadîr: her şeye gücü yeten Allah.
zerrat: çok ufak parçalar, moleküller, atomlar.
zerrat-ı esasiye: esas atomlar, temel parçalar.
zîhayat: hayat sahibi, canlılar.
ziyade: çok.

gözünle görüyorsun. Hatta, eğer hayalen bin sene evvel kendini farz etsen, sonra zamanın iki cenahı olan mazi ile müstakbeli birbirine karşılaştırsan, asırlar, günler adedince misal-i haşir ve kıyametin numunelerini göreceksin. Sonra, bu kadar numune ve misalleri müşahede ettiğin hâlde, haşr-i cismanîyi akıldan uzak görüp istib'at etmekle inkâr etsen, ne kadar divanelik olduğunu sen de anlarsın. Bak; ferman-ı azam, bahsettiğimiz hakikate dair ne diyor?

فَانْظُرْ اِلٰٓى اٰثَارِ رَحْمَتِ اللّٰهِ كَيْفَ يُحْيِى الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا
اِنَّ ذٰلِكَ لَمُحْيِى الْمَوْتٰى وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَىْءٍ قَدِيرٌ [1]

Elhâsıl: Haşre mâni hiçbir şey yoktur; muktazi ise, her şeydir. Evet, mahşer-i acayip olan şu koca arzı adî bir hayvan gibi imate ve ihya eden ve beşer ve hayvana hoş bir beşik, güzel bir gemi yapan ve güneşi onlara şu misafirhanede ışık verici ve ısındırıcı bir lâmba eden, seyyaratı meleklerine tayyare yapan bir Zatın, bu derece muhteşem ve sermedî rububiyeti ve bu derece muazzam ve muhit hâkimiyeti, elbette yalnız böyle geçici, devamsız, bîkarar, ehemmiyetsiz, mütegayyir, bekasız, nakıs, tekemmülsüz umur-u dünya üzerinde kurulmaz ve durmaz. Demek, Ona şayeste, daimî, berkarar, zevalsiz, muhteşem bir diyar-ı aher var, başka bâkî bir memleketi vardır. Bizi onun için çalıştırır. Oraya davet eder ve oraya nakledeceğine, zahirden hakikate geçen ve kurb-u huzuruna müşerref olan bütün ervah-ı neyyire ashabı, bütün

1. Şimdi bak Allah'ın rahmet eserlerine: Yeryüzünü ölümünün ardından nasıl diriltiyor. Bunu yapan, elbette ölüleri de öylece diriltecektir; O her şeye hakkıyla kadirdir. (Rum Suresi: 50.)

adî: sıradan, basit.
af: bağışlama.
aktap: kutuplar, Allah dostları.
arz: yer, dünya.
bâkî: sürekli ve kalıcı olan.
beka: sonu olmama.
berkarar: kararlı.
beşer: insan, âdemoğlu.
bîkarar: kararsız.
celâl-i kudsiyet: her türlü kusur ve noksandan uzak oluşun yüceliği, kudsiyetin yüceliği.
cihet: yönde.
daimî: sürekli, devamlı.
davet: çağırma, çağrı.
divane: deli.
diyar-ı aher: diğer memleket.
ehemmiyet: önem, değerlilik.
elhâsıl: netice itibarıyla.
erbap: sahipler.
ervah-ı neyyire: nur saçan ruhlar.
eser: nişan, iz, alâmet.
ferman-ı azam: en büyük buyruk.
haber: her hangi bir konuda alınan bilgi.
hakikat: gerçek, doğru.
hâkimiyet: hâkim olma hâli.
haşir: toplanma.
hulfülvaat: sözünden dönme.
hulfülvait: vaat edilmiş azabı yapmama, cezayı yerine getirmeme.
ihya: canlandırma.
ihzar: hazırlama.
imate: öldürme.
inkâr: reddetme.
kadir: her şeye kudreti yeten, Allah.
kulûb-u münevvere: aydın kalplere sahip olanlar.
kurb-u huzur: huzura yakın olma.
mahşer-i acayip: hayrete düşürücü mahşer.
mâni: engel.
muazzam: çok büyük.
muhit: ihata eden, kapsamlı.
muhteşem: ihtişamlı, büyük.
muktazi: gerektiren, icap ettiren.
mücazat: mutlak ceza.
mükâfat: ödül.
mükerreren: tekrar be tekrar.
müşerref: şereflendirilmiş.
mütegayyir: değişen, başkalaşan.
müttefikan: ittifak ederek, birleşerek.
nakıs: noksan, eksik.
rahmet: acıma.
rububiyet: rablık, ilâhlık; her şeyi terbiye eden, kuşatıcı iradesiyle yöneten Allah'ın rablık faaliyeti.
sermedî: sürekli, daimî, ölümsüz.
seyyarat: gezegenler.
şahadet: şahit olma.
şayeste: uygun, lâyık, münasip.
tayyare: uçak.
tehdit: gözdağı verme.
tekemmül: olgunlaşma.
tezellül: aşağılanma.
ukul-ü nuraniye: doğru olan dinin ışığıyla aydınlanmış akıllar.
umur-u dünya: dünya işleri.
vaat: söz verme.
zahir: görünen, görünücü.
zeval: sona erme, yok olma.
zillet: aşağılık.

kulûb-u münevvere aktabı, bütün ukul-ü nuraniye erbabı şahadet ediyorlar ve bir mükâfat ve mücazat ihzar ettiğini müttefikan haber veriyorlar ve mükerreren pek kuvvetli vaat ve pek şiddetli tehdit eder, naklederler.

Hulfülvaat ise, hem zillet, hem tezellüldür; hiçbir cihetle celâl ve kudsiyetine yanaşamaz. Hulfülvait ise, ya aftan, ya aczden gelir. Hâlbuki, küfür cinayet-i mutlakadır,(HAŞİYE) affa kabil değil. Kadîr-i Mutlak ise, aczden münezzeh ve mukaddestir.

Şahitler, muhbirler ise, mesleklerinde, meşreplerinde, mezheplerinde muhtelif oldukları hâlde, kemal-i ittifak ile şu meselenin esasında müttehittirler. Kesretçe tevatür derecesindedirler; keyfiyetçe icma kuvvetindedirler; mevkice her biri nev-i beşerin bir yıldızı, bir taifenin gözü, bir milletin azizidirler; ehemmiyetçe şu meselede hem ehl-i ihtisas, hem ehl-i ispattırlar. Hâlbuki, bir fende veya bir sanatta iki ehl-i ihtisas, binler başkalardan müreccahtırlar ve ihbarda iki müsbit, binler nafîlere

HAŞİYE: Evet, küfür mevcudatın kıymetini ıskat ve manasızlıkla ittiham ettiğinden, bütün kâinata karşı bir tahkir ve mevcudat âyinelerinde cilve-i esmayı inkâr olduğundan, bütün esma-i İlâhiyeye karşı bir tezyif; ve mevcudatın vahdaniyete olan şahadetlerini reddettiğinden, bütün mahlûkata karşı bir tekzip olduğundan, istidad-ı insanîyi öyle ifsat eder ki, salâh ve hayrı kabule liyakati kalmaz. Hem, bir zulm-ü azîmdir ki, umum mahlûkatın ve bütün esma-i İlâhiyenin hukukuna bir tecavüzdür.

İşte, şu hukukun muhafazası ve nefs-i kâfirin hayra kabiliyetsizliği, küfrün adem-i affını iktiza eder. [1] اِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ şu manayı ifade eder.

1. Muhakkak ki şirk pek büyük bir zulümdür. (Lokman Suresi: 13.)

acz: güçsüzlük.
adem-i af: affın olmayışı.
af: bağışlama.
âyine: ayna.
aziz: muhterem, saygın.
beyder: ekin harmanı.
cilve-i esma: Allah'ın isimlerinin varlıklardaki eseri.
cinayet-i mutlaka: kesin, şüphesiz cinayet.
derece: mertebe, kademe, aşama.
ehl-i ihtisas: uzman olanlar.
ehl-i ispat: doğruyu ortaya çıkaranlar.
elhâsıl: kısacası.
esma-i İlâhiye: Allah'ın isimleri.
haber: nakledilen söz.
hakikat: gerçek.
harman: tahıl tanelerinin samandan ayrılması için yapılan işlem.
haşiye: dipnot, açıklayıcı alt yazı.
hayır: iyilik.
hayrî: hayra ait.
hilâl: ay.
hukuk: haklar.
icma: fikir birliği.
ifsat etmek: bozmak.
ihbar: haber verme.
iktiza etmek: gerekmek.
inkâr: reddetme.
ıskat: düşürme.
istidad-ı insaniye: insanın yaratılışında var olan kabiliyet.
ittiham: suç altında bulunma.
kabil: olabilir, mümkün.
kabiliyet: beceriklilik, yetenek.
kabul: razı olma.
Kadîr-i Mutlak: hiç bir kayıt ve şarta tâbi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi, Allâh.
kemal-i ittifak: birleşme mükemmelliği.
kesret: çokluk.
keyfiyet: durum, özellik, husus.
kıymet: değer.
küfür: hak dini reddeden; imansızlık, dinsizlik.
liyakat: ehliyet, hak ediş.
mahlûkat: yaratılmışlar.
mahşer: toplanılacak yer.
mahzen: içinde eşya saklanacak yer.
mana: anlam.
meslek: takip edilen, gidilen yol.
meşrep: tutum, meslek.
mevcudat: var olan her şey.
mezhep: dinde tutulan yol.
mezraa: tarla.
muhafaza: koruma.
muhakkak: gerçek.
muhbir: haber veren, haberci.
muhtelif: çeşitli, çeşit çeşit, farklı.
mukaddes: ayıp ve noksanlardan kurtulmuş.
münezzeh: muhtaç olmayan.
münkir: inkâr eden
müreccah: uygun bulunan.
müsbit: ispat eden.
müttehit: birleşik.
nafî: nefyeden, reddeden, inkâr edici.
nefis: hayat, ruh, can.
nev-i beşer: insanoğlu.
salâh: iyileşme, iyilik.
sübut: gerçekleşme.
şahadet: şahit olma.
tahkir: hor görme, küçük görme.
tecavüz: haddini aşma.
tekzip: yalanlama.
tercih: seçme.
tevatür: bir haberin ağızdan ağza dolaşarak yayılması.
tezyif: küçük düşürme.
umum: herkes, genel.
vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı.
zahir: açık, belli.
zulm-ü azîm: büyük zulüm.
zulüm: haksızlık.

tercih edilir. Meselâ, Ramazan hilâlinin sübutunu ihbar eden iki adam, binler münkirlerin inkârlarını hiçe atarlar.

Elhâsıl, dünyada bundan daha doğru bir haber, daha sağlam bir dava, daha zahir bir hakikat olamaz. Demek, şüphesiz *dünya bir mezraadır*; [1] mahşer ise, bir beyderdir, harmandır. Cennet, Cehennem ise birer mahzendir.

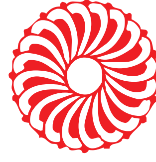

1. Aclûni, *Keşfü'l-Hafâ*, 1:495; Aliyyü'l-Kàrî, *Esrarü'l-Merfua*, s. 205.

beyder: harman yeri.
elhâsıl: kısacası.
hakikat: gerçek.
hilâl: ay.
ihbar: haber verme.
mahşer: âhirette toplanılacak yer.
mezraa: tarla.
mahzen: içinde eşya saklanacak yer.
münkir: inkâr eden
sübut: gerçekleşme.
tercih: seçme.
zahir: açık, belli.

* *Otuz Üçüncü Mektup*, Barla'da 1928-30'da Türkçe olarak telif edilmiştir.

بِسْــــــــمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

إِنَّ فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ لَاٰيَاتٍ لِلْمُؤْمِنِينَ [1]

Zeminin yüzünü yaz zamanında temaşa edip görüyoruz ki, icad-ı eşyada müşevveşiyeti iktiza eden ve intizamsızlığa sebep olan nihayetsiz sahavet ve bir cûd-i mutlak, gayet derecede bir insicam ve intizam içinde görünüyor. İşte zemin yüzünü tezyin eden bütün nebatatı gör.

Hem, mizansızlığı ve kabalığı iktiza eden icad-ı eşyadaki sür'at-i mutlaka dahi kemal-i mevzuniyet içinde görünüyor. İşte, zemin yüzünü süslendiren bütün meyvelere bak. Hem, ehemmiyetsizliği, belki çirkinliği iktiza eden kesret-i mutlaka dahi kemal-i hüsn-i sanat içinde görünüyor. İşte yeryüzünü yaldızlayan bütün çiçeklere bak.

Hem, sanatsızlığı, basitliği iktiza eden icad-ı eşyadaki sühulet-i mutlaka dahi nihayetsiz derecede sanatkârlık ve maharet ve ihtimamkârlık içinde görünüyor. İşte yeryüzündeki ağaç ve nebatat cihazatının sandukçaları ve programları ve tarihçe-i hayatlarının kutucukları hükmünde olan bütün tohumlara, çekirdeklere dikkatle bak.

Hem, ihtilâf ve ayrılığı iktiza eden uzaklık ve bu'd-i mutlak dahi bir ittifak-ı mutlak içinde görünüyor. İşte bütün aktâr-ı zeminde zer' edilen her nevi hububata bak.

---

1. Muhakkak ki, göklerde ve yerde mü'minler için Allah'ın varlık ve birliğine, kudret ve rahmetine işaret eden deliller vardır. (Casiye Suresi: 3.)

---

aktâr-ı zemin: yeryüzünün dört bir köşesi.
bu'd-i mutlak: sınırsız uzaklık.
cihazat: organlar.
cûd-i mutlak: sınırsız cömertlik.
delil: bir hükmün ya da fikrin doğruluğunu kanıtlayan şey.
ehemmiyetsizlik: önemsizlik.
gayet: çok, pek çok.
hububat: tohumlar, taneler.
icad-ı eşya: eşyanın vücuda getirilmesi, yaratılması.
ihtilâf: farklılık.
ihtimamkârlık: özenmek, önem vermek, fazlaca dikkat etmek.
iktiza: gerekme, gerektirme.
insicam: uygunluk, düzgünlük.
intizam: düzen, düzgünlük, düzenlilik.
işaret: gösterme, bildirme.
ittifak-ı mutlak: sınırsız birliktelik.
kemal-i hüsn-i sanat: mükemmel güzel sanat.
kemal-i mevzuniyet: mükemmel bir ölçü ve denge.
kesret-i mutlaka: sınırsız çokluk.
kudret: güç, kuvvet.
maharet: ustalık, beceriklilik.
mizan: ölçü, denge.
mizansızlık: ölçüsüzlük.
muhakkak: şüphesiz.
mü'min: Allah'a iman eden, inanan.
müşevveşiyet: karışıklık.
nebatat: bitkiler.
nev: tür, çeşit.
nihayetsiz: sonsuz.
rahmet: acıma, merhamet etme, şefkat gösterme.
sahavet: cömertlik.
sanat: ustaca ve güzel yapılış.
sandukça: küçük sandık.
sühulet-i mutlaka: sonsuz kolaylık.
sür'at-i mutlaka: sonsuz ve sınırsız çabukluk.
tarihçe-i hayat: hayatın özeti.
temaşa: hoşlanarak bakmak, seyretmek.
tezyin: süslemek.
yaldızlama: süsleme, eşyaları altın ve gümüş rengindeki parlak maddelerle süsleme.
zemin: yer.
zer' etme: ekme, dikme.

Hem, karışmayı ve bulaşmayı iktiza eden kemal-i ihtilât, bilâkis kemal-i imtiyaz ve tefrik içinde görünüyor. İşte bütün yeraltına karışık atılan ve madde itibarıyla birbirine benzeyen tohumların sümbül vaktinde kemal-i imtiyazları; ve ağaçlara giren muhtelif maddelerin yaprak, çiçek ve meyvelere, kemal-i imtiyaz ile tefrikleri; ve mideye giren karışık gıdaların muhtelif aza ve hüceyrata göre kemal-i imtiyazla ayrılmalarına bak, kemal-i hikmet içinde kemal-i kudreti gör.

Hem, ehemmiyetsizliği, kıymetsizliği iktiza eden gayet derecede mebzuliyet ve nihayet derecede ucuzluk dahi, yeryüzünde masnuatça, sanatça nihayet derecede kıymettar ve pahalı bir keyfiyette görünüyor. İşte o hadsiz acaib-i sanat içinde, yeryüzünün Rahmanî sofrasında yalnız kudretin şekerlemeleri olan dutların nevilerine bak, kemal-i rahmeti kemal-i sanat içinde gör.

İşte, bütün rûy-i zeminde gayet kıymettarlık ile beraber hadsiz ucuzluk; ve hadsiz ucuzluk içinde hadsiz ihtilât ve karışıklık ile beraber hadsiz imtiyaz ve tefrik; ve hadsiz imtiyaz ve tefrik içinde gayet uzaklık ile beraber son derece muvafakat ve benzeyiş; ve son derece benzemek içinde gayet derecede sühulet ve kolaylık ile beraber gayet derecede ihtimamkârâne yapılış; ve gayet derecede güzel yapılış içerisinde sür'at-i mutlaka ve çabuklukla beraber gayet derecede mevzun ve mizanlı ve israfsızlık; ve gayet derecede israfsızlık içinde son derece çokluk ve kesret ile beraber son derecede hüsn-i sanat; ve son derece hüsn-i sanat içinde nihayet derecede sahavet

acaib-i sanat: Allah'ın insanları şaşırtan harika sanatları.
aza: organlar.
bilâkis: aksine, tersine.
ehemmiyetsizlik: önemsizlik.
gayet: çok, pek çok, son derece.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hüceyrat: hücreler.
hüsn-i sanat: sanat güzelliği.
ihtilât: karışıklık.
ihtimamkârâne: özenerek, önem vererek, fazlaca, dikkatlice.
iktiza: gerekme, gerektirme.
imtiyaz: farklılık, diğerlerinden ayrı olma.
israf: gereksiz ve boş yere kullanma.
itibarıyla: değeriyle.
kemal-i hikmet: tam ve eksiksiz bir hikmet.
kemal-i ihtilât: tam bir karışıklık.
kemal-i imtiyaz: tam bir ayrılma ve farklı olma.
kemal-i kudret: kudretin mükemmelliği.
kemal-i rahmet: şefkat, merhamet ve ihsanın en mükemmeli.
kemal-i sanat: sanattaki mükemmellik.
kesret: çokluk.
keyfiyet: durum, kalite.
kıymetsizlik: değersizlik.
kıymettar: kıymetli, değerli.
kıymettarlık: kıymetlilik, değerlilik.
kudret: güç, iktidar.
masnuat: sanatla yapılmış şeyler.
mebzuliyet: bolluk, çokluk.
mevzun: ölçülü, düzgün.
mizan: ölçü, denge.
muhtelif: çeşitli, farklı.
muvafakat: uygunluk.
nevi: tür, çeşit.
nihayet: son.
Rahmanî sofra: bütün varlıkların rızıklarının içinde bulunduğu, rahmet ve merhameti sonsuz olan Allah tarafından gönderilen sofra.
rûy-i zemin: yeryüzü.
sanat: ustaca ve güzel yapılış.
sühulet: kolaylık.
sümbül vakti: başak ve çiçek verme zamanı.
sür'at-i mutlaka: sonsuz ve sınırsız çabukluk.
tefrik: ayırt etme, ayrı tutma, birbirinden ayırma.

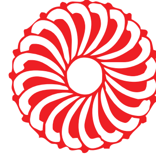
ile beraber intizam-ı mutlak, elbette, gündüz ışığı, ışık güneşi gösterdiği gibi, bir *Kadîr-i Zülcelâl*'in, bir *Hakîm-i Zülkemal*'in, bir *Rahîm-i Zülcemal*'in vücub-i vücuduna ve kemal-i kudretine ve cemal-i rububiyetine ve vahdaniyetine ve ehadiyetine şahadet ederler, لَهُ الْاَسْمَٓاءُ الْحُسْنٰى[1] sırrını gösterirler.

Şimdi, ey bîçare cahil, gafil, muannit, muattıl! Bu hakikat-i uzmayı ne ile tefsir edebilirsin? Bu nihayet derecede mu'cize ve harika keyfiyeti ne ile izah edebilirsin? Bu hadsiz derecede acip şu sanatları neye isnat edebilirsin? Bu yeryüzü derecesinde geniş bu pencereye hangi perde-i gafleti atıp kapatabilirsin? Senin tesadüfün nerede, tabiat dediğin ve güvendiğin şuursuz yoldaşın ve dalâlette istinatgâhın ve arkadaşın nerede? Bu işlere tesadüfün karışması yüz derece muhal değil mi? Ve şu harika işlerin binden birinin tabiata havalesi bin derece muhal olmuyor mu? Yoksa camit, âciz tabiatın her bir şeyin içinde, o şeyden yapılan, eşya adedince manevî makine ve matbaaları mı var?

1. En güzel isimler Onundur. (Haşir Suresi: 24.)

acip: hayret verici, şaşırtıcı.
âciz: güçsüz.
adet: sayı, miktar.
bîçare: çaresiz, zavallı.
bilbedahe: apaçık bir şekilde.
cahil: bilgisiz.
camit: cansız.
cemal-i rububiyet: Allah'ın bütün varlıklara muhtaç oldukları şeyleri vermesi, onları, yetiştirmesi, uyum içinde idare ve sevk etmesindeki güzellik.
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, doğru yoldan ayrılmak.
delâlet: delil olma, gösterme.
ehadiyet: birlik. Allah'ın birliği.
eser: yapı.
fiil: iş.
gafil: gerçekleri görmeyen, önemsemeyen, iyi düşünmeyen.
hadsiz : sınırsız.
hakikat-i uzma: en büyük hakikat.
Hakîm-i Zülkemal: her şeyi belirli gayelere yönelik, faydalı, yerli yerinde ve mükemmel yaratan, kemal sahibi Allah.
harika: olağanüstü.
havale: bırakma; bir işi başkasının yaptığını iddia etme.
ifade: anlatma, bildirme.
intizam-ı mutlak: tam ve mükemmel düzen.
isnat: dayandırma.
istinatgâh: dayanak noktası.
izah: açıklama.
Kadîr-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük, haşmet ve kudret sahibi, Allah.
kemal-i kudret: kudretin mükemmelliği.
keyfiyet: durum, vaziyet.
mana: anlam.
manevî: maddî olmayan, manaya ait; ruha ait, içe ait; fikrî, hissî; görünmeyen.
matbaa: basım evi.
muannit: inatçı.
muattıl: Allah'a inkâr eden.
mu'cize: bir benzerini yapma konusunda başkalarını âciz bırakan olağanüstü şey.
muhal: imkânsız.
muntazam: düzenli.
mükemmel: her şeyi tam ve eksiksiz.
perde-i gaflet: gaflet perdesi, gerçekleri görmeye engel olan perde, önemsememezlik.
Rahîm-i Zülcemal: güzellik sahibi olan ve yarattıklarına karşı sonsuz şefkat ve merhametli olan Allah.
sahavet: cömertlik.
sanat: ustaca ve güzel yapılış.
sır: gizli hakikat, gerçek.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
şuursuz: akılsız, bilinçsiz.
tabiat: doğa, Allah'ı inkâr edenlerin yaratıcı bir güç olarak gördükleri içinde yaşadığımız doğa ve madde âlemi.
tefsir: açıklama, yorum.
temsil: örnek, benzetme.
tesadüf: rastgelme, rastlantı.
vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı.
vücub-i vücut: varlığı gerekli olmak, olmaması imkânsız olmak.
yoldaş: yol arkadaşı.

* *Üçüncü Şua*, olan *Münacat* risalesi Kastamonu'da 1937'de Türkçe olarak telif edilmiştir.

Bu Sekizinci Hüccet-i İmaniye, vücub-i vücuda ve vahdaniyete delâlet ettiği gibi, hem delâil-i kat'iye ile rububiyetin ihatasına ve kudretinin azametine delâlet eder, hem hâkimiyetinin ihatasına ve rahmetinin şümulüne dahi delâlet ve ispat eder, hem kâinatın bütün eczasına hikmetinin ihatasını ve ilminin şümulünü ispat eder.

Elhâsıl, bu Sekizinci Hüccet-i İmaniyenin her bir mukaddimesinin sekiz neticesi var. Sekiz mukaddimelerin her birinde sekiz neticeyi delilleriyle ispat eder ki, bu cihette bu Sekizinci Hüccet-i İmaniyede yüksek meziyetler vardır.

Said Nursi

azamet: büyüklük, ululuk, yücelik

cihet: yön.

delâil: deliller, bürhanlar, ispat vasıtaları.

delâlet: delil olma, gösterme

delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.

ecza: cüz'ler, parçalar, kısımlar

elhâsıl: hasılı, netice itibariyle, kısaca.

hâkimiyet: hâkim oluş, hükmediş, egemenlik

hikmet: İlahî gaye, yüksek bilgi.

hüccet-i imaniye: imana ait deliller hüccetler.

ihata: kuşatma, içine alma

ilim: bilme, bilgi.

ispat: sağlamlaştırma, sağlam ve dayanıklı hâle getirme.

kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.

kudret: güç, kuvvet, iktidar.

meziyet: bir şeyi başkalarından ayıran vasıf, üstünlük ve değerlilik vasfı.

mukaddime: başlangıç.

netice: sonuç.

rahmet: lütuf, nimet, faydalı yağmur için söylenir.

rububiyet: Cenab-ı Hakk'ın her zaman, her yerde, her mahluka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onu terbiye etmesi ve idare etmesi vasfı.

şümul: içine alma, kaplama, ihata etme.

vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı, Allah'ın bir oluşu.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

اِنَّ ف۪ي خَلْقِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَاخْتِلَافِ الَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَالْفُلْكِ
الَّت۪ي تَجْر۪ي فِي الْبَحْرِ بِمَا يَنْفَعُ النَّاسَ وَمَٓا اَنْزَلَ اللّٰهُ مِنَ السَّمَٓاءِ مِنْ
مَٓاءٍ فَاَحْيَا بِهِ الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَبَثَّ ف۪يهَا مِنْ كُلِّ دَٓابَّةٍ وَتَصْر۪يفِ
الرِّيَاحِ وَالسَّحَابِ الْمُسَخَّرِ بَيْنَ السَّمَٓاءِ وَالْاَرْضِ
لَاٰيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ۝ [1]

Yâ İlâhî ve yâ Rabbî!

Ben imanın gözüyle ve Kur'ân'ın talimiyle ve nuruyla ve Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın dersiyle ve ism-i Hakîm'in göstermesiyle görüyorum ki:

Semavatta hiçbir deveran ve hareket yoktur ki, böyle intizamıyla Senin mevcudiyetine işaret ve delâlet etmesin.

Ve hiçbir ecram-ı semaviye yoktur ki, sükûtuyla, gürültüsüz vazife görerek direksiz durmalarıyla Senin rububiyetine ve vahdetine şahadeti ve işareti olmasın.

Ve hiçbir yıldız yoktur ki, mevzun hilkatiyle, muntazam vaziyetiyle ve nuranî tebessümüyle ve bütün yıldızlara mümaselet ve müşabehet sikkesiyle, Senin haşmet-i ulûhiyetine ve vahdaniyetine işaret ve şahadette bulunmasın.

Ve on iki seyyareden hiçbir seyyare yıldız yoktur ki, hikmetli hareketiyle ve itaatli musahhariyetiyle ve intizamlı vazifesiyle ve ehemmiyetli peykleriyle Senin vücub-i vücuduna şahadet ve saltanat-ı ulûhiyetine işaret etmesin.

---

1. Göklerin ve yerin yaratılmasında, gecenin ve gündüzün değişmesinde, insanlara faydalı şeylerle denizde akıp giden gemilerde, Allah'ın gökten su indirip onunla yeryüzünü ölümünden sonra diriltmesinde, her türlü canlıyı yeryüzüne yaymasında, rüzgârları sevk etmesinde ve gökle yer arasında Allah'ın emrine boyun eğmiş bulutlarda, aklını kullanan bir topluluk için Allah'ın varlık ve birliğine, kudret ve rahmetine işaret eden nice deliller vardır. (Bakara Suresi: 164.)

---

aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun; Peygamber Efendimizin adı duyulduğunda veya okununca, kendisine rahmet ve esenlik olarak ona özgü söylenen bir duadır.
delâlet etmek: delil olmak,; belirtmek, göstermek.
deveran: dönüş, dolaşma, devretme.
ecram-ı semaviye: gök cisimleri.
ehemmiyet: önem.
haşmet-i ulûhiyet: Allah'ın ilâhlığının büyüklüğü, heybeti, haşmeti.
hikmetli: belirli gayelere yönelik, faydalı, anlamlı, yerli yerinde olan.
hilkat: yaratılış.
iman: inanç, itikat.
intizam: düzen, tertip.
ism-i Hakîm: her şeyi belirli gayelere yönelik, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde yapan Allah'ın Hakîm ismi.
işaret: gösterme, bildirme.
itaat: söz dinleme, emre göre hareket etme.
mevcudiyet: varlık, var olma.
mevzun: ölçülü, düzgün.
muntazam: düzenli, düzenlenmiş.
musahhariyet: emre boyun eğme hâli.
mümaselet: benzerlik, benzeme.
münacat: dua, yakarış.
müşabehet: benzeme, benzeyiş.
nuranî: nurlu, aydınlık, parlak.
peyk: uydu.
Resul-i Ekrem: en cömert, kerîm olan peygamber, Hz. Muhammed (a.s.m).
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde ve her varlığa muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onları yetiştirmesi, uyum içinde sevk ve idare etmesi.
saltanat-ı ulûhiyet: ortaklık kabul etmeyen Allah'ın saltanatı, hâkimiyeti.
semavat: gökler.
seyyare: gezegen.
sikke: damga, mühür.
sükût: suskunluk, sessizlik.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
talim: öğretme, ders verme.
tebessüm: gülümseme.
vahdaniyet: Allah'ın bir oluşu.
vahdet: birlik.
vazife: iş, görev.
vaziyet: durum, duruş.
vücub-i vücut: varlığı zorunlu, gerekli ve şart olmak, olmaması imkânsız olmak.
yâ İlâhî: ey Allah'ım!
yâ Rabbî: ey Rabbim; ey beni besleyen, büyüten ve terbiye eden Allah'ım!

Evet, gökler sekeneleriyle, her biri tek başıyla şahadet ettikleri gibi, heyet-i mecmuasıyla, derece-i bedahette —*ey zemin ve gökleri yaratan Yaratıcı!*— Senin vücub-i vücuduna öyle zahir şahadet —*ve ey zerratı muntazam mürekkebatıyla tedbirini gören ve idare eden ve bu seyyare yıldızları manzum peykleriyle döndüren, emrine itaat ettiren!*— Senin vahdetine ve birliğine öyle kuvvetli şahadet ederler ki, göğün yüzünde bulunan yıldızlar sayısınca nuranî bürhanlar ve parlak deliller o şahadeti tasdik ederler.

Hem bu safî, temiz, güzel gökler, fevkalâde büyük ve fevkalâde sür'atli ecramıyla, muntazam bir ordu ve elektrik lâmbalarıyla süslenmiş bir saltanat donanması vaziyetini göstermek cihetiyle, Senin rububiyetinin haşmetine ve her şeyi icat eden kudretinin azametine zahir delâlet; ve hadsiz semavatı ihata eden hâkimiyetinin ve her bir zîhayatı kucağına alan rahmetinin hadsiz genişliklerine kuvvetli işaret; ve bütün mahlûkat-ı semaviyenin bütün işlerine ve keyfiyetlerine taallûk eden ve avucuna alan, tanzim eden ilminin her şeye ihatasına ve hikmetinin her işe şümulüne şüphesiz şahadet ederler. Ve o şahadet ve delâlet o kadar zahirdir ki, güya yıldızlar, şahit olan göklerin şahadet kelimeleri ve tecessüm etmiş nuranî delilleridirler.

Hem, semavat meydanında, denizinde, fezasındaki yıldızlar ise, mutî neferler, muntazam sefineler, harika tayyareler, acayip lâmbalar gibi vaziyetiyle, Senin saltanat-ı ulûhiyetinin şaşaasını gösteriyorlar.

acayip: şaşırtıcı ve hayret verici.
azamet: büyüklük.
bürhan: delil, ispat edici.
cihet: yön.
delâlet: delil olma, gösterme, belirtme.
delil: bilinmeyeni keşfetmek veya bilinenin doğruluğunu göstermek için aracı olarak kullanılan şey; kanıt.
derece-i bedahet: ap açıklık derecesi.
donanma: bir devletin deniz kuvvetleri, savaş gemilerinin tamamı.
ecram: gök cisimleri, yıldızlar.
fevkalâde: olağanüstü.
feza: uzay.
güya: sanki.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hâkimiyet: hükmediş, kontrol ve emir altında bulundurma, itaat ettirme.
harika: çok güzel, olağanüstü, hayranlık uyandıran.
haşmet: büyüklük, heybet.
hey'et-i mecmua: bir şeyin tamamı, parçalarına bakılmaksızın bir bütün olarak görünüşü.
hikmet: belirli gayelere yönelik, anlamlı, faydalı yerli yerli yerinde oluş.
icat eden: yoktan var eden, yaratan.
idare etmek: yönetmek.
ihata etmek: kuşatmak, sarmak.
ihata: kuşatma, sarma, içine alma.
ilim: biliş, bilgi.
işaret: gösterme, bildirme.
itaat ettirmek: emrine boyun eğdirmek.
keyfiyet: durum; nitelik, özellik.
kudret: güç, kuvvet.
mahlûkat-ı semaviye: gökyüzündeki yaratılmışlar.
manzum: düzenlenmiş, ölçülü.
muntazam: düzenli, düzenlenmiş.
mutî: itaat eden, söz dinleyen; emre uyan.
mürekkebat: parçaların birleşmesiyle meydana gelmiş şeyler.
nefer: asker, er.
nuranî: nurlu, parlak, aydınlık.
peyk: uydu.
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıyıp esirgeme.
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde ve her varlığa muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onları yetiştirmesi, uyum içinde sevk ve idare etmesi.
safî: temiz, duru.
saltanat: sultanlık, padişahlık; hâkimiyet.
saltanat-ı ulûhiyet: Cenab-ı Hakkın İlâhlık saltanatı, hâkimiyeti.
sefine: gemi.
sekene: sakinler, bir yerde oturanlar, kalanlar, yaşayanlar.
semavat: gökler.
seyyare: gezegen.
sür'at: hız.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
şaşaa: parlaklık.
şümul: kaplama, kuşatma.
taallûk etmek: alâkalı olmak, ilgili bulunmak, ilgilendirmek.
tanzim etmek: düzenlemek.
tasdik etmek: doğrulamak, onaylamak.
tayyare: uçak.
tecessüm etmek: cisimleşmek, maddeleşmek.
tedbir: idare etme, çekip çevirme, yönetme.
vahdet: birlik.
vaziyet: durum, duruş.
vücub-i vücut: varlığı zorunlu, gerekli ve şart olmak, olmaması imkânsız olmak.
zahir: açık, görünür.
zemin: yer, yeryüzü.
zerrat: zerreler, atomlar, en küçük parçalar.
zîhayat: hayat sahibi, canlı.

Ve o ordunun efradından bir yıldız olan güneşimizin seyyarelerinde ve zeminimizdeki vazifelerinin delâlet ve ihtarıyla, güneşin sair arkadaşları olan yıldızların bir kısmı ahiret âlemlerine bakarlar ve vazifesiz değiller; belki bâkî olan âlemlerin güneşleridirler.

Ey Vacibü'l-Vücud, ey Vahid-i Ehad!

Bu harika yıldızlar, bu acip güneşler, aylar, Senin mülkünde, Senin semavatında, Senin emrin ile ve kuvvetin ve kudretin ile ve Senin idare ve tedbirin ile teshir ve tanzim ve tavzif edilmişler. Bütün o ecram-ı ulviye, kendilerini yaratan ve döndüren ve idare eden birtek Hâlık'a tesbih ederler, tekbir ederler, lisan-ı hâl ile "*Sübhanallah, Allahü ekber*" derler. Ben dahi onların bütün tesbihatıyla Seni takdis ederim.

Ey şiddet-i zuhurundan gizlenmiş ve ey azamet-i kibriyasından ihtifa etmiş olan Kadîr-i Zülcelâl, ey Kadîr-i Mutlak!

Kur'ân-ı Hakîm'in dersiyle ve Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın talimiyle anladım: Nasıl ki gökler, yıldızlar Senin mevcudiyetine ve vahdetine şahadet ederler; öyle de, cevv-i sema, bulutlarıyla ve şimşekleri ve ra'dları ve rüzgârlarıyla ve yağmurlarıyla Senin vücub-i vücuduna ve vahdetine şahadet ederler.

Evet, camit, şuursuz bulut, âb-ı hayat olan yağmuru muhtaç olan zîhayatların imdadına göndermesi, ancak Senin rahmetin ve hikmetin iledir. Karışık tesadüf karışamaz.

âb-ı hayat: hayat suyu; hayat için gerekli sıvı.
acip: hayret verici.
ahiret: dünya hayatından sonra sonra başlayıp sonsuza kadar devam edecek olan hayat.
âlem: dünya.
Aleyhissalâtü Vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun.
Allahü ekber: Allah en büyük ve en yücedir.
azamet-i kibriya: haşmetin, azametin, celâlin büyüklüğü.
bâkî: devamlı ve kalıcı, yok olmayan, sonsuz.
camit: ruhsuz, cansız.
cevv-i sema: hava boşluğu, atmosfer, gökyüzü.
delâlet: delil olma.
ecram-ı ulviye: yüksekteki kütleler, yıldızlar ve gezegenler.
efrat: fertler, bireyler.
Hâlık: yaratıcı, her şeyi yoktan yaratan Allah.
harika: olağanüstü, hayranlık uyandıran.
hikmet: belirli gayelere yönelik, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde olma.
idare: yönetme, yönetim.
ihtar: hatırlatma, dikkat çekme.
ihtifa etmek: gizlenmek.
imdat: yardım.
Kadir-i Mutlak: hiç bir kayıt ve şarta bağlı olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi Allah.
Kadîr-i Zülcelâl: her şeye gücü yeten, sonsuz haşmet, büyüklük ve yücelik sahibi olan Allah.
kudret: güç, kuvvet.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
lisan-ı hâl: bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.
mevcudiyet: varlık, var olma.
muhtaç: ihtiyaç duyan.
mülk: sahip olunan üzerinde tasarruf hakkı bulunulan şey.
ra'd: gök gürültüsü.
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, esirgeme.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerîm olan peygamber, Hz. Muhammed (a.s.m.).
sair: diğer.
semavat: gökler.
seyyare: gezegen.
Sübhanallah: Allah her türlü eksiklikten uzak ve bütün üstün sıfatlara sahiptir.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
şiddet-i zuhur: çok kuvvetli ve şiddetli şekilde görünme.
şuur: anlayış, bilinç, idrak.
takdis etmek: Allah'ı her türlü kusur ve noksandan uzak tutmak, temiz ve yüce kabul etmek.
talim: öğretme, eğitme.
tanzim: düzene koyma, düzenleme.
tavzif: görevlendirme, vazifelendirme.
tedbir: idare etme, çekip çevirme.
tekbir etmek: Allah'ın büyüklüğünü dile getirmek
tesadüf: rastlantı.
tesbih etmek: Allah'ın şanını yüceltmek, bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutmak.
tesbihat: Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün mükemmel sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler.
teshir: itaat ettirme, boyun eğdirme.
Vacibü'l-Vücut: varlığı zorunlu ve gerekli olan ve yokluğu düşünülemeyen; varlığı Zatî, ezelî, ebedî olup vücut tabakalarının en sağlamı, en kuvvetlisi, en esaslısı ve en mükemmeli olan Allah.
vahdet: birlik.
Vahid-i Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden Allah.
vazife: iş, görev.
vücub-i vücut: varlığı zorunlu, gerekli ve şart olmak, olmaması imkânsız olmak.
zemin: yer, yeryüzü.
zîhayat: hayat sahibi, canlı.

Hem, elektriğin en büyüğü bulunan ve fevaid-i tenviriyesine işaret ederek ondan istifadeye teşvik eden şimşek ise, Senin fezadaki kudretini güzelce tenvir eder.

Hem, yağmurun gelmesini müjdeleyen ve koca fezayı konuşturan ve tesbihatının gürültüsüyle gökleri çınlatan ra'dat dahi, lisan-ı kàl ile konuşarak Seni takdis edip rububiyetine şahadet eder.

Hem, zîhayatların yaşamasına en lüzumlu rızkı ve istifadece en kolayı ve nefesleri vermek, nüfusları rahatlandırmak gibi çok vazifeler ile tavzif edilen rüzgârlar dahi, cevvi âdeta bir hikmete binaen Levh-i Mahv ve İspat ve "yazar, ifade eder, sonra bozar tahtası" suretine çevirmekle, Senin faaliyet-i kudretine işaret ve Senin vücuduna şahadet ettiği gibi, Senin merhametinle bulutlardan sağıp zîhayatlara gönderilen rahmet dahi, mevzun, muntazam katreleri kelimeleriyle, Senin vüs'at-i rahmetine ve geniş şefkatine şahadet eder.

Ey Mutasarrıf-ı Fa'al ve ey Feyyaz-ı Müteal!

Senin vücub-i vücuduna şahadet eden bulut, berk, ra'd, rüzgâr, yağmur, birer birer şahadet ettikleri gibi, hey'et-i mecmuasıyla, keyfiyetçe birbirinden uzak, mahiyetçe birbirine muhalif olmakla beraber, birlik, beraberlik, birbiri içine girmek ve birbirinin vazifesine yardım etmek haysiyetiyle, Senin vahdetine ve birliğine gayet kuvvetli işaret ederler.

berk: şimşek.
cev: hava, yer ile gök arası.
faaliyet-i kudret: Allah'ın sonsuz kudretinin faaliyeti, iş görmesi.
fevaid-i tenviriye: nurlandırmanın, aydınlatmanın faydaları.
Feyyaz-ı Müteâl: çok feyz ve bereket veren, büyük ve yüce olan Allah.
feza: gökyüzü boşluğu.
gayet: son derece, çok.
haysiyet: itibar, özellik, şeref, derece.
hey'et-i mecmua: bir şeyin tamamı, parçalarına bakılmaksızın bir bütün olarak görünüşü.
hikmet: herkesin bilmediği gizli sebep; gizli, bilinmeyen nokta, İlâhî gaye, fayda.
ifade etmek: anlatmak.
istifade: yararlanma, faydalanma.
işaret: gösterme, bildirme.
katre: damla, yağmur taneleri.
keyfiyet: nitelik, özellik; durum.
kudret: güç, kuvvet.
Levh-i Mahv ve İspat: Cenab-ı Allah'ın yazar, ifade eder, sonra bozar tahtası hükmünde olan işleri.
lisan-ı kàl: konuşma dili, söz ile anlatım.
lüzumlu: gerekli.
mahiyet: bir şeyin aslı, iç yüzü, esası; nitelik, özellik.
merhamet: acıma, şefkat gösterme, koruma, iyilik etme.
mevzun: ölçülü, düzgün.
muhalif: uymayan, zıt olan.
muntazam: düzenli, düzenlenmiş.
Mutasarrıf-ı Fa'âl: her an zatına has ve lâyık iş yapan, devamlı işleyen, her an çekip çeviren, idare eden, yöneten Cenab-ı Hak.
nüfus: nefisler; canlar.
ra'd: gök gürültüsü.
ra'dat: gök gürültüleri.
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, esirgeme.
rızık: Allah'ın herkese lütuf ve ihsan ettiği nimet.
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde ve her varlığa muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onları yetiştirmesi, uyum içinde sevk ve idare etmesi.
suret: şekil, biçim.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
şefkat: karşılıksız sevme, acıma, merhamet etme.
takdis etmek: Allah'ı her türlü kusur ve noksandan uzak tutmak, temiz ve yüce kabul etmek.
tavzif edilmek: görevlendirilmek, vazifelendirilmek.
tenvir: nurlandırma, aydınlatma.
tesbihat: Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün mükemmel sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler.
teşvik etmek: şevklendirmek, istek ve arzu uyandırmak.
vahdet: birlik.
vazife: görev.
vücub-i vücut: varlığı zorunlu, gerekli ve şart olmak, olmaması imkânsız olmak.
vücut: varlık, var olma.
vüs'at-i rahmet: acımanın, şefkat ve merhametin genişliği.
zîhayat: hayat sahibi, canlı.

Hem koca fezayı mahşer-i acayip yapan ve bazı günlerde birkaç defa doldurup boşaltan rububiyetinin haşmetine ve o geniş cevvi, yazar değiştirir bir levha gibi ve sıkar ve onunla zemin bahçesini sulandırır bir sünger gibi tasarruf eden kudretinin azametine ve her bir şeye şümulüne şahadet ettikleri gibi, umum zemine ve bütün mahlûkata cev perdesi altında bakan ve idare eden rahmetinin ve hâkimiyetinin hadsiz genişliklerine ve her şeye yetişmelerine delâlet eder.

Hem fezadaki hava, o kadar hakîmâne vazifelerde istihdam ve bulut ve yağmur, o kadar alîmâne faydalarda istimal olunur ki, her şeye ihata eden bir ilim ve her şeye şamil bir hikmet olmazsa, o istimal, o istihdam olamaz.

Ey Fa'alün Lima Yürîd!

Cevv-i fezadaki faaliyetinle her vakit bir numune-i haşir ve kıyamet göstermek, bir saatte yazı kışa ve kışı yaza döndürmek, bir âlem getirmek, bir âlem gayba göndermek misillü şuunatta bulunan kudretin, dünyayı ahirete çevirecek ve ahirette şuunat-ı sermediyeyi gösterecek işaretini veriyor.

Ey Kadîr-i Zülcelâl!

Cevv-i fezadaki hava, bulut ve yağmur, berk ve ra'd, Senin mülkünde, Senin emrin ve havlinle, Senin kuvvet ve kudretinle musahhar ve vazifedardırlar. Mahiyetçe birbirinden uzak olan bu feza mahlûkatı, gayet sür'atli ve

ahiret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem, dünya hayatından sonra başlayıp sonsuza kadar sürecek olan ikinci hayat.
âlem: dünya.
alîmâne: her şeyi bilircesine.
azamet: büyüklük.
berk: şimşek.
cev: hava, yer ile gök arası.
cevv-i feza: gökyüzündeki boşluk.
delâlet: delil olma, gösterme.
faaliyet: iş görme, iş yapma.
Fa'âlün Lima Yürîd: dilediği işi kesintisiz ve mükemmel bir şekilde yapan, işleyen.
faide: fayda.
feza: gökyüzü.
gayb: gizli olan, görünmeyen.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakîmâne: hikmetli bir şekilde; belirli gayelere yönelik, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde olarak.
hâkimiyet: hükmediş, kontrol ve emir altında bulundurma, itaat ettirme.
haşmet: heybet, büyüklük, görkem.
havl: güç, kuvvet.
hikmet: belirli gayelere yönelik, anlamlı, faydalı ve yerli yerinde oluş, İlâhî gaye.
idare etmek: yönetmek.
ihata etmek: kuşatmak, sarmak.
ilim: biliş, bilgi.
istihdam: hizmet ettirme, çalıştırma, kullanma.
istimal: kullanılma, kullanma.
Kadîr-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük ve haşmet sahibi, her şeye gücü yeten Allah.
kudret: güç, kuvvet.
levha: resim, tablo.
mahiyet: bir şeyin aslı, iç yüzü, esası; nitelik, özellik.
mahlûkat: yaratıklar, yaratılmışlar.
mahşer-i acayip: hayret verici şeylerin toplandığı yer.
misillü: gibi, benzeri.
musahhar: boyun eğen, emre itaat eden.
mülk: sahip olunan üzerinde tasarruf hakkı bulunulan şey.
numune-i haşir ve kıyamet: kâinatın yıkılıp mahvolması, ölmesi ve sonra bütün insanların diriltilip bir yerde toplanmalarının örneği. âlem: dünya.
ra'd: gök gürültüsü.
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, esirgeme.
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde ve her varlığa muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onları yetiştirmesi, uyum içinde sevk ve idare etmesi.
sür'at: hız.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
şamil: kaplayan, kuşatan.
şuunat: şuunlar, Allah'ın zatına has, zatından ayrılmayan, zatının gereği olan mukaddes özellikler.
şuunat-ı sermediye: Cenab-ı Hakkın, ebedî ve sonsuz olan ahirette görülecek olan işleri, fiilleri.
şümul: kaplama, kuşatma.
tasarruf etmek: bir şeyin sahibi olup, mülkünü istediği gibi kullanmak.
umum: bütün.
vakit: zaman.
vazife: görev.
vazifedar: vazifeli, görevli, iş gören.
zemin: yer, yeryüzü.

anî emirlere ve çabuk ve acele kumandalara itaat ettiren amir ve hâkimlerini takdis ederek, rahmetini methüsena ederler.

Ey arz ve semavatın Hâlık-ı Zülcelâl'i!

Senin Kur'ân-ı Hakîm'inin talimiyle ve Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın dersiyle iman ettim ve bildim ki: Nasıl semavat yıldızlarıyla ve cevv-i feza müştemilâtıyla Senin vücub-i vücuduna ve Senin birliğine ve vahdetine şahadet ediyorlar; öyle de, arz bütün mahlûkatıyla ve ahvaliyle Senin mevcudiyetine ve vahdetine, mevcudatı adedince şahadetler ve işaretler ederler.

Evet, zeminde hiçbir tahavvül ve ağaç ve hayvanlarında her senede urbasını değiştirmek gibi hiçbir tebeddül —cüz'î olsun, küllî olsun— yoktur ki, intizamıyla Senin vücuduna ve vahdetine işaret etmesin.

Hem, hiçbir hayvan yoktur ki, zaafiyet ve ihtiyacının derecesine göre verilen rahîmâne rızkıyla ve yaşamasına lüzumu bulunan cihazatın hakîmâne verilmesiyle, Senin varlığına ve birliğine şahadeti olmasın.

Hem, her baharda gözümüz önünde icat edilen nebatat ve hayvanatın hiçbir tanesi yoktur ki, sanat-ı acibesiyle ve lâtif ziynetiyle ve tam temeyyüzüyle ve intizamıyla ve mevzuniyetiyle Seni bildirmesin. Ve zemin yüzünü dolduran ve nebatat ve hayvanat denilen kudretinin harikaları ve mu'cizeleri, mahdut ve maddeleri bir ve müteşabih olan yumurta ve yumurtacıklardan ve katrelerden

ahval: hâller, durumlar.
aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun; Peygamber Efendimizin adı duyulduğunda veya okununca, kendisine rahmet ve esenlik olarak ona özgü söylenen bir duadır.
âmir: emreden, emir veren.
anî: birden bire.
arz: yer, yeryüzü.
cevv-i feza: gökyüzündeki boşluk.
cihazat: cihazlar, organlar.
cüz'î: az, küçük, parçaya ait olan.
derece: miktar.
hâkim: hükmeden, kontrol ve emir altında bulunduran, itaat ettiren
hakîmâne: hikmetli bir şekilde; belirli gayelere yönelik, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde olarak.
Hâlık-ı Zülcelâl: sonsuz büyüklük, haşmet ve heybet sahibi olan bütün varlıkları yaratan Allah.
harikalar: olağanüstü olan, hayranlık uyandıran eserler.
hayvanat: hayvanlar.
icat edilen: vücuda getirilen, yoktan yaratılan.
iman etmek: inanmak, kabul etmek.
intizam: düzen, tertip.
işaret etmek: göstermek, bildirmek.
itaat ettirmek: boyun eğdirmek, emre uydurmak.
katre: damla.
kudret: güç, kuvvet.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
küllî: çok, büyük, bütüne ait olan.
lâtif: güzel, hoş.
lüzumu bulunan: gerekli olan.
mahdut: sınırlandırılmış, sınırlı.
mahlûkat: yaratıklar, yaratılmışlar.
methüsena etmek: methetmek, övmek, yüceltmek.
mevcudat: yaratılmış şeylerin tamamı, varlıklar.
mevcudiyet: varlık, var olma.
mevzuniyet: ölçülü, düzgün, düzenli olma.
mu'cize: Allah'ın sonsuz kudretiyle meydana gelen ve benzerini yapmaktan insanların âciz kaldığı şey.
müştemilât: içindekiler, içinde bulunanlar.
müteşabih: birbirine benzeyen.
nebatat: bitkiler.
rahîmâne: şefkat ve merhametle, acıyarak, esirgeyerek.
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıyıp esirgeme.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerîm olan peygamber, Hz. Muhammed (a.s.m.).
rızık: Allah'ın ihsan ettiği, verdiği nimetler, yiyecekler.
sanat-ı acibe: hayranlık uyandıran ve hayret veren sanatlı yapılış.
semavat: gökler.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
tahavvül: hâl değiştirme, başka hâle geçme.
takdis etmek: Allah'ı her türlü kusur ve noksandan uzak tutmak, temiz ve yüce kabul etmek.
talim: öğretme, eğitme.
tebeddül: değişme, değişim.
temeyyüz: benzerlerinden farklı, üstün olma, seçilme.
urba: elbise.
vahdet: birlik.
vücub-i vücut: varlığı zorunlu, gerekli ve şart olmak, olmaması imkânsız olmak.
vücut: varlık, var olma.
zaafiyet: zayıflık.
zemin: yer, yeryüzü.
ziynet: süs.

ve habbe ve habbeciklerden ve çekirdeklerden, yanlışsız, mükemmel, süslü, alâmet-i farikalı olarak yaratılışları, Sâni-i Hakîm'lerinin vücuduna ve vahdetine ve hikmetine ve hadsiz kudretine öyle bir şahadettir ki, ziyanın güneşe şahadetinden daha kuvvetli ve parlaktır.

Hem hava, su, nur, ateş, toprak gibi hiçbir unsur yoktur ki, şuursuzluklarıyla beraber, şuurkârâne mükemmel vazifeleri görmesiyle, basit ve istilâ edici, intizamsız, her yere dağılmakla beraber, gayet muntazam ve mütenevvi meyveleri ve mahsulleri hazine-i gaybdan getirmesiyle, Senin birliğine ve varlığına şahadeti bulunmasın.

Ey Fâtır-ı Kadir, ey Fettah-ı Allâm, ey Fa'al-i Hallâk!

Nasıl arz, bütün sekenesiyle Hâlık'ının Vacibü'l-Vücud olduğuna şahadet eder; öyle de, Senin —*ey Vahid-i Ehad, ey Hannan-ı Mennan, ey Vehhâb-ı Rezzak!*— vahdetine ve ehadiyetine, yüzündeki sikkesiyle ve sekenesinin yüzlerindeki sikkeleriyle ve birlik ve beraberlik ve birbiri içine girmek ve birbirine yardım etmek ve onlara bakan rububiyet isimlerinin ve fiillerinin bir olmak cihetinde, bedahet derecesinde Senin vahdetine ve ehadiyetine şahadet, belki mevcudat adedince şahadetler eder.

Hem nasıl zemin, bir ordugâh, bir meşher, bir talimgâh vaziyetiyle ve nebatat ve hayvanat fırkalarında bulunan dört yüz bin muhtelif milletlerin ayrı ayrı cihazatları muntazaman verilmesiyle, Senin rububiyetinin haşmetine ve kudretinin her şeye yetişmesine delâlet eder. Öyle de, hadsiz bütün zîhayatın ayrı ayrı rızıkları, vakti vaktine,

alâmet-i farika: bir şeyi diğerlerinden farklı kılan, ayıran özellik.
arz: yeryüzü, dünya.
bedahet: açıklık.
cihazat: cihazlar, organlar.
cihet: yön.
delâlet etmek: delil olmak, göstermek.
ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğini göstermesi.
Fa'âl-i Hallâk: her şeyi yaratan, dilediğini dilediği gibi yapan Allah.
Fâtır-ı Kadîr: varlıkları farklı fıtratlarda, farklı yaratılış özellikleriyle, benzersiz ve harika şekilde yaratan, her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi Allah.
Fettah-ı Allâm: her şeyi en ince ayrıntılarına varıncaya kadar bilen ve her şeye ayrı ayrı suretler veren Allah.
fiil: iş, oluş, hareket.
fırka: topluluk, grup.
gayet: son derece, çok.
habbe: tohum, tane.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
Hâlık: yaratıcı, her şeyi yoktan yaratan Allah.
Hannan-ı Mennan: merhamet ve ihsanı bol olan Allah.
haşmet: heybet, büyüklük.
hayvanat: hayvanlar.
hazine-i gayb: gayb hazinesi.
hikmet: belirli gayelere yönelik, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde oluş, İlâhî gaye.
intizamsız: düzensiz.
istilâ edici: yayılan, kaplayan, kuşatan.
kudret: güç, kuvvet.
mahsul: ürün.
meşher: sergi yeri.
mevcudat: yaratılmış şeylerin tamamı, varlıklar.
muhtelif: farklı, çeşitli.
muntazam: düzenli, düzenlenmiş.
muntazaman: düzenli olarak.
mükemmel: kusursuz, eksiksiz.
mütenevvi: çeşit çeşit; çeşitli.
nebatat: bitkiler.
nur: ışık; aydınlık.
ordugâh: ordunun konakladığı yer.
rızık: Allah'ın verdiği, nimetler, yiyecekler.
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde ve her varlığa muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onları yetiştirmesi, uyum içinde sevk ve idare etmesi.
Sâni-i Hakîm: her şeyi gayeli, faydalı, anlamlı, yerli yerinde ve sanatlı olarak yaratan Allah.
sekene: bir yerde yaşayanlar, kalanlar.
sikke: damga, mühür.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
şuur: bilinç, olup bitenin farkında olma; anlama ve kavrama gücü.
şuurkârane: şuurlu ve bilinçli olarak, olup bitenin farkındaymış gibi.
talimgâh: eğitim yeri.
unsur: madde, bir şeyi oluşturan parçalardan her biri.
Vacibü'l-Vücut: varlığı zorunlu ve gerekli olan ve yokluğu düşünülemeyen; varlığı zatî, ezelî, ebedî olup vücut tabakalarının en sağlamı, en kuvvetlisi, en esaslısı ve en mükemmeli olan Allah.
vahdet: birlik.
Vahid-i Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden Allah.
vakit: zaman, an, saat.
vazife: görev.
vaziyet: durum, hâl.
Vehhab-ı Rezzak: bol bol rızık veren, çok çok ihsanda bulunan Allah.
vücut: varlık, var olma.
zemin: yer, yeryüzü.
zîhayat: hayat sahibi, canlılar.
ziya: ışık.

kuru ve basit bir topraktan, rahîmâne, kerîmâne verilmesiyle ve hadsiz o efradın kemal-i musahhariyetle evamir-i Rabbaniyeye itaatleri, rahmetinin her şeye şümulünü ve hâkimiyetinin her şeye ihatasını gösteriyor.

Hem, zeminde değişmekte bulunan mahlûkat kafilelerinin sevk ve idareleri, mevt ve hayat münavebeleri ve hayvan ve nebatatın idare ve tedbirleri dahi, her şeye taallûk eden bir ilimle ve her şeyde hükmeden nihayetsiz bir hikmetle olabilmesi, Senin ihata-i ilmine ve hikmetine delâlet eder.

Hem, zeminde kısa bir zamanda hadsiz vazifeler gören ve hadsiz bir zaman yaşayacak gibi istidat ve manevî cihazat ile teçhiz edilen ve zemin mevcudatına tasarruf eden insan için, bu talimgâh-ı dünyada ve bu muvakkat ordugâhı zeminde ve bu muvakkat meşherde, bu kadar ehemmiyet, bu hadsiz masraf, bu nihayetsiz tecelliyat-ı rububiyet, bu hadsiz hitabat-ı Sübhaniye ve bu gayetsiz ihsanat-ı İlâhiye, elbette ve her hâlde, bu kısacık ve hüzünlü ömre ve bu karışık kederli hayata, bu belâlı ve fânî dünyaya sığışmaz. Belki, ancak, başka ve ebedî bir ömür ve bâkî bir dar-ı saadet için olabildiği cihetinden, âlem-i bekada bulunan ihsanat-ı uhreviyeye işaret, belki şahadet eder.

Ey Hâlık-ı Külli Şey!

Zeminin bütün mahlûkatı, Senin mülkünde, Senin arzında, Senin havl ve kuvvetin ile ve Senin kudretin ve iradetin ile ve ilmin ve hikmetin ile idare olunuyorlar ve

âlem-i beka: sonsuzluk âlemi; ahiret.
arz: dünya.
bâkî: devamlı, sonsuz.
belâ: musibet, sıkıntı.
cihet: yön.
dâr-ı saadet: mutluluk yeri; Cennet.
delâlet etmek: delil olmak, göstermek.
ebedî: sonsuz, bitmeyen.
efrat: fertler, bireyler.
ehemmiyet: önem.
evamir-i Rabbaniye: bütün varlıkları, besleyen, yetiştiren, büyüten, uyum içinde sevk ve idare eden Allah'ın emirleri.
fânî: geçici, son bulan.
gayetsiz: sonsuz.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hâkimiyet: hükmediş, kontrol ve emir altında bulundurma, itaat ettirme.
Hâlık-ı Külli Şey: her şeyin yaratıcısı olan Allah.
havl: güç, kuvvet.
hayat: dirilik, canlılık.
hayvanat: hayvanlar.
hikmet: yüksek bilgi; belirli gayelere yönelik, faydalı, anlamlı, yerle yerinde iş görme.
hitabat-ı Sübhaniye: kusur ve noksandan uzak olan Allah'ın kendine has hitap ve konuşmaları.
hüzün: üzüntü, gam.
idare olunmak: yönetilmek, çekip çevirilmek.
idare: yönetilme; yönetme.
ihata: kuşatma, sarma.
ihata-i ilim ve hikmet: ilim ve hikmetin her şeyi kuşatması, sarması.
ihsanat-ı İlâhîye: Allah'ın ihsanları, lütufları.
ihsanat-ı uhreviye: ahiretteki ihsanlar, ikramlar.
ilim: biliş, bilgi.
iradet: irade, istek, dileme.
istidat: kabiliyet, yetenek.
işaret: gösterme, bildirme.
itaat: alınan emre göre hareket etme, uyma.
kafile: topluluk, grup.
keder: üzüntü.
kemal-i musahhariyet: tam bir boyun eğmişlik
kerîmâne: cömertçe, bol ihsan ile.
kudret: güç, kuvvet.
mahlûkat: yaratıklar, yaratılmışlar.
manevî cihazat: maddî olmayan cihazlar, donanımlar; duygular.
masraf: harcama.
meşher: sergi yeri.
mevcudat: yaratılmış şeylerin tamamı, varlıklar.
mevt: ölüm.
muvakkat: geçici; vakitli.
mülk: sahip olunan üzerinde tasarruf hakkı bulunulan şey.
münavebe: nöbetle iş görme.
nebatat: bitkiler.
nihayetsiz: sonsuz.
ordugâh-ı zemin: tüm yaratılanların oluşturduğu varlıklar ordusunun konaklama yeri olan yeryüzü.
ömür: yaşama süresi, hayat müddeti.
rahîmâne: şefkat ve merhametle, acıyarak, esirgeyerek.
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, esirgeme.
sevk: yönlendirilme; yönlendirme.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
şümul: kaplama, kuşatma.
taallûk eden: ilgili ve alâkalı olan.
talimgâh-ı dünya: eğitim ve öğrenim yeri olan dünya.
tasarruf etmek: idare etmek, kullanmak.
tecelliyat-ı Rububiyet: Cenab-ı Hakkın varlıkları, beslemesi, büyütmesi, yetiştirmesi, uyum içinde sevk ve idare etmesinin tecellileri, yansımaları.
teçhiz edilmek: cihazlandırılmak, donatılmak.
tedbir: idare edilme.
vazife: görev, iş.
zemin: yer, yeryüzü.

musahhardırlar. Ve zemin yüzünde faaliyeti müşahede edilen bir rububiyet, öyle ihata ve şümul gösteriyor ve onun idaresi ve tedbiri ve terbiyesi öyle mükemmel ve öyle hassastır ve her taraftaki icraatı öyle birlik ve beraberlik ve benzemeklik içindedir ki, tecezzi kabul etmeyen bir küll ve inkısamı imkânsız bulunan bir küllî hükmünde bir tasarruf, bir rububiyet olduğunu bildiriyor. Hem zemin, bütün sekenesiyle beraber, lisan-ı kalden daha zahir hadsiz lisanlarla Hâlık'ını takdis ve tesbih ve nihayetsiz nimetlerinin lisan-ı hâlleriyle Rezzak-ı Zülcelâl'inin hamd ve methüsenasını ediyorlar.

Ey şiddet-i zuhurundan gizlenmiş ve ey azamet-i kibriyasından istitar etmiş olan Zat-ı Akdes!

Zeminin bütün takdisat ve tesbihatıyla, Seni kusurdan, aczden, şerikten takdis ve bütün tahmidat ve senalarıyla Sana hamd ve şükrederim.

Ey Rabbü'l-Berri ve'l-Bahr!

Kur'ân'ın dersiyle ve Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın talimiyle anladım ki: Nasıl gökler ve feza ve zemin Senin birliğine ve varlığına şahadet ederler; öyle de, bahirler, nehirler ve çeşmeler ve ırmaklar, Senin vücub-i vücuduna ve vahdetine bedahet derecesinde şahadet ederler.

Evet, bu dünyamızın menba-ı acayip buhar kazanları hükmünde olan denizlerde hiçbir mevcut, hatta hiçbir katre su yoktur ki, vücuduyla, intizamıyla, menfaatiyle ve vaziyetiyle Hâlık'ını bildirmesin.

musahhar: boyun eğdirilmiş, emre verilmiş.
mükemmel: kusursuz, eksiksiz.
müşahede etmek: görmek, gözlemlemek.
nihayetsiz: sonsuz.
nimet: maddî ve manevî faydalı olan her şey, iyilik, bağış.
Rabbü'l-Berri ve'l-Bahr: karaların ve denizlerin Rabbi olan Allah.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerîm olan peygamber, Hz. Muhammed (a.s.m.).
Rezzak-ı Zülcelâl: her bir yaratığın rızkını veren haşmet ve büyüklük sahibi Allah.
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde ve her varlığa muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onları yetiştirmesi, uyum içinde sevk ve idare etmesi.
sekene: bir yerde yaşayanlar, kalanlar.
sena: methetme, övme.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
şerik: ortak.
şiddet-i zuhur: çok kuvvetli ve şiddetli şekilde görünme.
şükür: Allah'ın verdiği nimetlere karşı memnunluğunu ifade etme.
şümul: kaplama, kuşatma.
tahmidat: Allah'ı övüp ona şükür ve hamd etmeler.
takdis: Allah'ı her türlü kusur ve noksandan uzak tutma, temiz ve yüce kabul etme.
takdisat: Allah'ı her türlü kusur ve noksanlardan uzak tutmalar, temiz ve yüce kabul etmeler.
talim: öğretme, eğitme.
tasarruf: dilediği gibi kullanma, idare etme, söz ve hak sahibi olma.
tecezzi: bölünme, parçalanma.
tedbir: idare etme, çekip çevirme, yönetme.
terbiye: beslemek, yetiştirmek, büyütmek.
tesbih: Allah'ın şanını yüceltme, bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma.
tesbihat: Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün mükemmel sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler.
vahdet: birlik.
vaziyet: durum, duruş.
vücub-i vücut: varlığı zorunlu, gerekli ve şart olmak, olmaması imkânsız olmak.
vücut: varlık, var olma.
zahir: görünür, açık.
Zat-ı Akdes: her türlü kusur ve noksandan uzak ve yüce olan Zat, Allah.
zemin: yer, yeryüzü.

acz: güçsüzlük, kuvvetsizlik.
aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun.
azamet-i kibriya: azamet ve heybetin büyüklüğü.
bahr: deniz.
bedahet: apaçık.
faaliyet: işleyiş, çalışma.
feza: uzay, gökyüzü.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
Hâlık: yaratıcı, her şeyi yoktan yaratan Allah.
hamd: Allah'ı övme, Ona şükretme.
hassas: duyarlı.
hükmünde: yerinde.
icraat: işler, faaliyetler.
idare: yönetme, çekip çevirmesi.
ihata: kuşatma, sarma.
inkısam: kısımlara ayrılma, bölünme.
intizam: düzen, tertip.
istitar etmek: gizlenmek.
katre: damla.
kusur: eksiklik, hata.
küll: bütün.
küllî: parçalardan oluşmuş bir bütüne ait.
lisan: dil, anlatma şekli.
lisan-ı hâl: hâl dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.
lisan-ı kàl: söz ile anlatım, konuşarak anlatma.
menba-ı acayip: hayret verici şeylerin kaynağı.
menfaat: fayda.
meth ü sena: methedip övmek.
mevcut: varlık, var olan.

Ve basit bir kumda ve basit bir suda rızıkları mükemmel bir surette verilen garip mahlûklardan ve hilkatleri gayet muntazam hayvanat-ı bahriyeden, hususan bir tanesi bir milyon yumurtacıkları ile denizleri şenlendiren balıklardan hiçbirisi yoktur ki, hilkatiyle ve vazifesiyle ve idare ve iaşesiyle ve tedbir ve terbiyesiyle Yaratanına işaret ve Rezzak'ına şahadet etmesin.

Hem denizde, kıymettar, hasiyetli, ziynetli cevherlerden hiçbirisi yoktur ki, güzel hilkatiyle ve cazibedar fıtratıyla ve menfaatli hasiyetiyle Seni tanımasın, bildirmesin.

Evet, onlar birer birer şahadet ettikleri gibi, heyet-i mecmuasıyla, beraberlik ve birbiri içinde karışmak ve sikke-i hilkatte birlik ve icatça gayet kolay ve efratça gayet çokluk noktalarından Senin vahdetine şahadet ettikleri gibi; arzı, toprağıyla beraber bu küre-i arzı kuşatan muhit denizlerini muallâkta durdurmak ve dökmeden ve dağıtmadan güneşin etrafında gezdirmek ve toprağı istilâ ettirmemek; ve basit kumundan ve suyundan, mütenevvi ve muntazam hayvanatını ve cevherlerini halk etmek; ve erzak ve sair umurlarını küllî ve tam bir surette idare etmek ve tedbirlerini görmek; ve yüzünde bulunmak lâzım gelen hadsiz cenazelerinden hiçbirisi bulunmamak noktalarından, Senin varlığına ve Vacibü'l-Vücud olduğuna, mevcudatı adedince işaretler ederek şahadet eder.

Ve Senin saltanat-ı rububiyetinin haşmetine ve her şeye muhit olan kudretinin azametine pek zahir delâlet

arz: yer, yeryüzü.
azamet: büyüklük.
cazibedar: çekici.
cenaze: ölü, ölü beden.
cevher: kıymetli taş.
delâlet: delil olmak, göstermek
efrat: fertler, bireyler.
erzak: rızıklar, yiyecekler.
fıtrat: yaratılış.
garip: hayret veren, şaşırtıcı .
gayet: son derece, çok.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
halk etmek: yaratmak.
hasiyet: özellik.
haşmet: heybet, büyüklük.
hayvanat-ı bahriye: deniz hayvanları.
hey'et-i mecmua: bir şeyin tamamı, parçalarına bakılmaksızın bir bütün olarak görünüşü.
hilkat: yaratılış, yapı.
hususan: özellikle.
iaşe: beslenme, yedirilip içirilme.
icat: vücuda getirmek, yoktan yaratmak.
idare: yönetilme, çekip çevirilme.
istilâ etmek: kaplamak, yayılmak.
kıymettar: kıymetli, değerli.
kudret: güç, kuvvet.
küllî: umumî, bütün; hepsi, tamamı.
küre-i arz: yer küre; dünya.
lâzım: gerekli.
mahlûk: yaratık, yaratılmış.
menfaat: fayda.
mevcudat: yaratılmış şeylerin tamamı, varlıklar.
muallâk: boşlukta, asılı.
muhit: her tarafı kuşatan.
muntazam: düzenli, intizamlı.
mükemmel: eksiksiz, kusursuz.
mütenevvi: çeşit çeşit, farklı.
Rezzak: bütün yaratılmışların çeşit çeşit rızıklarını veren ve ihtiyaçlarını karşılayan Allah.
rızık: Allah'ın verdiği ve ihsan ettiği nimetler, yiyecekler.
sair: diğer, başka.
saltanat-ı rububiyet: bütün varlıkları, besleyen, yetiştiren, uyum içinde sevk ve idare eden Allah'ın bütün varlıkları kuşatan saltanatı, hâkimiyeti.
sikke-i hilkat: yaratılış mührü, damgası.
suret: şekil, biçim.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
tedbir: idare etmek, çekip çevirmek, yönetmek.
terbiye: eğitme, beslenme, yetiştirilme, büyütülme.
umur: işler.
Vacibü'l-Vücut: varlığı zorunlu ve gerekli olan ve yokluğu düşünülemeyen; varlığı Zatî, ezelî, ebedî olup vücut tabakalarının en sağlamı, en kuvvetlisi, en esaslısı ve en mükemmeli olan Allah.
vahdet: birlik.
vazife: görev.
zahir: görünür, açık.
ziynet: süs.

ettikleri gibi, göklerin fevkindeki gayet büyük ve muntazam yıldızlardan, tâ denizlerin dibinde bulunan gayet küçücük ve intizamla iaşe edilen balıklara kadar her şeye yetişen ve hükmeden rahmetinin ve hâkimiyetinin hadsiz genişliklerine delâlet; ve intizamatıyla ve faydalarıyla ve hikmetleriyle ve mizan ve mevzuniyetleriyle, Senin her şeye muhit ilmine ve her şeye şamil hikmetine işaret ederler.

Ve Senin, bu misafirhane-i dünyada, yolcular için, böyle rahmet havuzların bulunması ve insanın seyrüseyahatine ve gemisine ve istifadesine musahhar olması işaret eder ki, yolda yapılmış bir handa, bir gece misafirlerine bu kadar deniz hediyeleriyle ikram eden Zat, elbette makarr-ı saltanat-ı ebediyesinde öyle ebedî rahmet denizleri bulundurmuş ki, bunlar onların fânî ve küçük numuneleridirler.

İşte, denizlerin böyle gayet harika bir tarzda arzın etrafında vaziyet-i acibesiyle bulunması ve denizlerin mahlûkatı dahi gayet muntazam idare ve terbiye edilmesi bilbedahe gösterir ki, yalnız Senin kuvvetin ve kudretin ile ve Senin irade ve tedbirin ile, Senin mülkünde, Senin emrine musahhardırlar, Ve lisan-ı hâlleriyle Hâlık'ını takdis edip "Allahü ekber" derler.

Ey dağları zemin sefinesine hazineli direkler yapan Kadîr-i Zülcelâl!

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın talimiyle ve Kur'ân-ı Hakîm'inin dersiyle anladım ki: Nasıl denizler

aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun
Allahü Ekber: Allah en büyük ve en yücedir.
arz: dünya.
bilbedahe: apaçık bir şekilde.
delâlet: delil olma, gösterme.
ebedî: sonsuz, sonu olmayan, bitmeyen.
faide: fayda.
fânî: geçici, son bulan.
fevkinde: üstünde.
gayet: son derece, çok.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hâkimiyet: hükmediş, kontrol ve emir altında bulundurma, itaat ettirme.
Hâlık: yaratıcı, her şeyi yoktan yaratan Allah.
han: yolcuların misafir olduğu bina.
harika: olağanüstü, hayranlık ve hayret uyandıran.
hikmet: belirli gayelere yönelik, anlamlı, faydalı ve yerli yerinde oluş.
hikmet: yüksek bilgi.
iaşe edilmek: beslenmek, yedirilip içirilmek.
idare: yönetilme, çekip çevirilme.
ikram etme: bağışlama, ihsan etme.
ilim: biliş, bilgi.
intizam: düzen.
intizamat: düzenli olmalar.
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapma veya yapmama konusunda karar verebilme, ve bu kararı yerine getirebilme gücü.
istifade: yararlanma, faydalanma.
işaret etmek: göstermek, bildirmek.
Kadîr-i Zülcelâl: sonsuz haşmet ve büyüklük sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah.
kudret: güç, kuvvet.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
lisan-ı hâl: hâl dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.
mahlûkat: yaratıklar, yaratılmışlar.
makarr-ı saltanat-ı ebediye: sonsuz saltanat merkezi; ahiret diyarı.
mevzuniyet: düzenli ve ölçülü olma.
misafirhane-i dünya: dünya misafirhanesi.
mizan: ölçü, denge.
muhit: ihata eden, her şeyi kuşatan.
muntazam: düzenli, düzgün.
musahhar: emre verilmiş, boyun eğdirilmiş.
mülk: sahip olunan, üzerinde tasarruf hakkı bulunan şey; saltanat ve hâkimiyet.
numune: örnek.
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, esirgeme.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerîm olan peygamber, Hz. Muhammed (a.s.m.).
sefine: gemi.
seyr ü seyahat: hareket etme ve gezme, gezip dolaşma.
şamil: kuşatan, kaplayan, çevreleyen.
takdis: Allah'ı her türlü kusur ve noksandan uzak tutma, temiz ve yüce kabul etme.
talim: öğretme, eğitme.
tarz: şekil, biçim.
tedbir: idare etme, çekip çevirme, yönetme.
terbiye edilme: beslenme, yetiştirilme, büyütülme.
vaziyet-i acibe: hayret veren, şaşırtan hâl.
Zat: büyüklük ve yücelik sahibi, Allah.
zemin: yeryüzü.

acayipleriyle Seni tanıyorlar ve tanıttırıyorlar; öyle de, dağlar dahi, zelzele tesiratından zeminin sükûnetine ve içindeki dahilî inkılâbat fırtınalarından sükûtuna ve denizlerin istilâsından kurtulmasına; ve havanın gazat-ı muzırradan tasfiyesine; ve suyun muhafaza ve iddiharlarına; ve zîhayatlara lâzım olan madenlerin hazinedarlığına ettiği hizmetleriyle ve hikmetleriyle Seni tanıyorlar ve tanıttırıyorlar.

Evet, dağlardaki taşların envaından ve muhtelif hastalıklara ilâç olan maddelerin aksamından ve zîhayata, hususan insanlara çok lâzım ve çok mütenevvi olan madeniyatın ecnasından ve dağları, sahraları çiçekleriyle süslendiren ve meyveleriyle şenlendiren nebatatın esnafından hiçbirisi yoktur ki, tesadüfe havalesi mümkün olmayan hikmetleriyle, intizamıyla, hüsn-i hilkatiyle, faydalarıyla, hususan madeniyatın tuz, limon tuzu, sülfato ve şap gibi, sureten birbirine benzemekle beraber, tatlarının şiddet-i muhalefetiyle ve bilhassa nebatatın basit bir topraktan, çeşit çeşit envalarıyla, ayrı ayrı çiçek ve meyveleriyle, nihayetsiz kadir, nihayetsiz hakîm, nihayetsiz rahîm ve kerîm bir Sâniin vücub-i vücuduna bedahetle şahadet ettikleri gibi, heyet-i mecmuasındaki vahdet-i idare ve vahdet-i tedbir ve menşe ve mesken ve hilkat ve sanatça beraberlik ve birlik ve ucuzluk ve kolaylık ve çokluk ve yapılmakta çabukluk noktalarından o Sâniin vahdetine ve ehadiyetine şahadet ederler.

Hem nasıl ki, dağların yüzünde ve karnındaki masnular, zeminin her tarafında, her bir nevi aynı zamanda,

acayip: hayret veren ve şaşırtan şeyler.
aksam: kısımlar.
bedahetle: apaçık bir şekilde.
bilhassa: özellikle.
dahilî: içindeki, içe ait.
ecnas: cinsler, çeşitler.
ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğini göstermesi.
enva: türler, çeşitler.
esnaf: sınıflar, cinsler.
faide: fayda.
gazat-ı muzırra: zararlı gazlar.
hakîm: gayeli, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde iş gören; hikmet ve yüksek bilgi sahibi olan.
havale: bir işi veya bir şeyi başka birisine bırakma, devretme.
hazinedar: hazine bekçisi.
hey'et-i mecmua: bir şeyin tamamı, parçalarına bakılmaksızın bir bütün olarak görünüşü.
hikmet: belirli gayelere yönelik, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde oluş.
hilkat: yaratılış.
hususan: özellikle.
hüsn-i hilkat: yaratılış güzelliği.
iddihar: biriktirilme, depolanma.
inkılâbat: değişimler, dönüşümler.
intizam: düzen, tertip.
istilâ: kaplama, yayılma.
kadîr: her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi.
kerîm: ikramı, ihsanı ve bağışı bol olan.
lâzım: gerekli.
madeniyat: madenler.
masnu: sanatlı olarak yaratılmış varlık.
menşe: kaynak, bir şeyin çıktığı yer.
mesken: kalınan, yaşanılan yer.
muhafaza: korunma.
muhtelif: çeşitli, farklı.
mütenevvi: çeşitli, farklı.
nebatat: bitkiler.
nev: tür, cins.
nihayetsiz: sonsuz.
rahîm: sonsuz şefkat ve merhamet sahibi, çok bağışlayıcı olan.
sahra: kır, ova.
sanat: bir şeyi yapmada gösterilen ustalık; ustaca ve güzel yapılış.
Sâni: her şeyi sanatla yaratan Allah.
sulfato: sülfirik asit, tuz veya esteri.
sureten: görünüşte, şekil ve biçim olarak.
sükûnet: sakinlik, durgunluk, hareketsizlik.
sükût: suskunluk, sessizlik.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
şap: alüminyum ve potasyum sülfatından meydana gelen renksiz madde.
şiddet-i muhalefet: çok çok farklı ve zıt olma.
tasfiye: safîleştirme, temizleme, arındırma.
tesadüf: rastlantı.
tesirat: etkiler.
vahdet: birlik.
vahdet-i idare: idarenin tek elden yürütülmesi.
vahdet-i tedbir: neticelerini düşünerek idare etmenin tek elden olması.
vücub-i vücut: varlığı zorunlu, gerekli ve şart olmak, olmaması imkânsız olmak.
zelzele: sarsıntı, deprem.
zemin: yeryüzü.
zîhayat: hayat sahibi, canlılar.

aynı tarzda, yanlışsız, gayet mükemmel ve çabuk yapılmaları ve bir iş bir işe mâni olmadan, sair neviler ile beraber karışık iken karıştırmaksızın icatları, Senin rububiyetinin haşmetine ve hiçbir şey ona ağır gelmeyen kudretinin azametine delâlet eder. Öyle de, zeminin yüzündeki bütün zîhayat mahlûkların hadsiz hacetlerini, hatta mütenevvi hastalıklarını, hatta muhtelif zevklerini ve ayrı ayrı iştihalarını tatmin edecek bir surette, dağların yüzlerini ve içlerini muntazam eşcar ve nebatat ve madeniyatla doldurmak ve muhtaçlara teshir etmek cihetiyle, Senin rahmetinin hadsiz genişliğine ve hâkimiyetinin nihayetsiz vüs'atine delâlet; ve toprak tabakatı içinde gizli ve karanlık ve karışık bulunduğu hâlde, bilerek, görerek, şaşırmayarak, intizamla, hacetlere göre ihzar edilmeleriyle, Senin her şeye taallûk eden ilminin ihatasına ve her bir şeyi tanzim eden hikmetinin bütün eşyaya şümulüne ve ilâçların ihzaratı ve madenî maddelerin iddiharatıyla, rububiyetinin rahîmâne ve kerîmâne olan tedabirinin mehasinine ve inayetinin ihtiyatlı letaifine pek zahir bir surette işaret ve delâlet ederler.

Hem, bu dünya hanında misafir yolcular için, koca dağları levazımatlarına ve istikbaldeki ihtiyaçlarına muntazam ihtiyat deposu ve cihazat ambarı ve hayata lüzumu olan çok definelerin mükemmel mahzeni olmak cihetinde işaret, belki delâlet, belki şahadet eder ki, bu kadar kerîm ve misafirperver ve bu kadar hakîm ve şefkatperver ve bu kadar kadir ve rububiyetperver bir Sâniin, elbette ve her hâlde, çok sevdiği o misafirleri için, ebedî

ambar: depo.
azamet: büyüklük.
cihazat: cihazlar, donanımlar; ihtiyaç duyulan maddeler.
cihet: yön.
define: hazine.
delâlet etmek: delil olmak, göstermek.
delâlet: delil olma, yol gösterme.
eşcar: ağaçlar.
gayet: son derece, çok.
hacet: ihtiyaç.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakîm: her şeyi bir maksatla, uygun, anlamlı, faydalı yaratan, yüksek bilgi sahibi.
hâkimiyet: hükmediş, kontrol ve emir altında bulundurma, itaat ettirme.
haşmet: heybet, büyüklük.
hikmet: yüksek bilgi; gayeli, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde iş görme.
icat: vücuda getirmek, yoktan yaratmak.
iddiharat: depolanmalar, biriktirilmeler.
ihata: kuşatma, sarma.
ihtiyat: her hangi bir konuda ileriyi düşünerek ölçülü davranma.
ihzar etmek: hazırlamak.
ihzarat: hazırlanmalar.
ilim: biliş, bilgi.
inayet: yardım.
intizam: düzen, tertip.
istikbal: gelecek zaman.
işaret: gösterme, bildirme.
iştiha: istek, arzu, açlık, yemeğe karşı duyulan istek.
kadîr: her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi.
kerîm: ikram ve ihsanı bol olan.
kerîmâne: cömertçe, bol ihsan ile.
kudret: güç, kuvvet.
letaif: güzellikler, incelikler.
levazımat: lâzım olan şeyler.
madenî: madenle ilgili.
madeniyat: madenler.
mahlûk: yaratık, yaratılmış,.
mahzen: içinde eşya saklanacak yer altı deposu.
mâni: engel.
mehasin: güzellikler, iyilikler.
misafirperver: misafir ağırlamayı seven.
muhtaç: ihtiyaç duyan.
muhtelif: farklı, birbirine uymayan.
muntazam: düzenli, düzene girmiş, tertipli.
mükemmel: kusursuz, eksiksiz.
mütenevvi: türlü türlü, çeşitli, farklı.
nebatat: bitkiler.
nev: tür, cins.
nihayetsiz: sonsuz.
rahîmâne: şefkat ve merhametle, acıyarak, esirgeyerek.
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, esirgeme.
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde ve her varlığa muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onları yetiştirmesi, uyum içinde sevk ve idare etmesi.
rububiyetperver: beslemeyi, yetiştirmeyi, büyütmeyi, sevk ve idare etmeyi seven.
sair: başka, diğer, öteki.
Sâni: her şeyi sanatla yaratan Allah.
suret: şekil, biçim.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
şefkatperver: şefkat etmeyi seven.
şümul: kaplama, kuşatma.
taallûk etmek: alâkalı, ilgili olmak.
tabakat: tabakalar, katmanlar.
tanzim etmek: düzene koymak, düzenlemek, sıralamak.
tarz: şekil, biçim, yol.
tatmin etmek: doyurmak, ihtiyacını karşılamak.
tedabir: neticelerini düşünerek idare etmeler, iş görmeler.
teshir etmek: itaat ettirmek, boyun eğdirmek.
vüs'at: genişlik.
zahir: görünür, apaçık.
zemin: yer, yeryüzü.
zîhayat: hayat sahibi, canlı.

bir âlemde, ebedî ihsanatının ebedî hazineleri vardır. Buradaki dağlara bedel, orada yıldızlar o vazifeyi görürler.

Ey Kadir-i Külli Şey!

Dağlar ve içindeki mahlûklar Senin mülkünde ve Senin kuvvet ve kudretinle ve ilim ve hikmetinle musahhar ve müdahhardırlar. Onları bu tarzda tavzif ve teshir eden Hâlık'ını takdis ve tesbih ederler.

Ey Hâlık-ı Rahman ve ey Rabb-i Rahîm!

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın talimiyle ve Kur'ân-ı Hakîm'inin dersiyle anladım: Nasıl ki sema ve feza ve arz ve deniz ve dağ, müştemilât ve mahlûklarıyla beraber Seni tanıyorlar ve tanıttırıyorlar; öyle de, zemindeki bütün ağaç ve nebatat, yaprakları ve çiçekleri ve meyveleriyle, Seni bedahet derecesinde tanıttırıyorlar ve tanıyorlar.

Ve umum eşcarın ve nebatatın cezbedarâne hareket-i zikriyede bulunan yapraklarından ve ziynetleriyle Sâniinin isimlerini tavsif ve tarif eden çiçeklerinden ve letafet ve cilve-i merhametinden tebessüm eden meyvelerinden her birisi, tesadüfe havalesi hiçbir cihet-i imkânı olmayan harika sanat içindeki nizam ve nizam içindeki mizan ve mizan içindeki ziynet ve ziynet içindeki nakışlar ve nakışlar içindeki güzel ve ayrı ayrı kokular ve kokular içindeki meyvelerin muhtelif tadlarıyla, nihayetsiz rahîm ve kerîm bir Sâniin vücub-i vücuduna bedahet derecesinde şahadet ettikleri gibi; heyet-i mecmuasıyla, bütün zemin yüzünde birlik ve beraberlik, birbirine benzemeklik ve sikke-i hilkatte müşabehet ve tedbir ve idarede münasebet

âlem: dünya.
aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun
arz: yer, yeryüzü.
bedahet: apaçık olma, açıklık.
bedel: karşılık, yerine.
cezbedarâne: kendinden geçmiş bir şekilde.
cihet-i imkân: bir şeyin olabilirlik yönü.
cilve-i merhamet: şefkat etme, acıma, bağışlamanın cilvesi, görüntüsü.
ebedî: sonsuz, hiç bitmeyen.
eşcar: ağaçlar.
feza: uzay, gökyüzü.
Hâlık: yaratıcı, her şeyi yoktan yaratan Allah.
Hâlık-ı Rahman: bütün yaratılmışların rızıklarını veren ve ihtiyaçlarını gideren yaratıcı, Allah.
hareket-i zikriye: zikir hareketi.
harika: olağanüstü, hayret ve hayranlık uyandıran.
havale: bir işi veya bir şeyi başka birisine bırakma.
hazine: define, kıymetli şeylerin konulduğu yer.
hey'et-i mecmua: bir şeyin tamamı, parçalarına bakılmaksızın bir bütün olarak görünüşü.
hikmet: yüksek bilgi; gayeli, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde iş görme.
ihsanat: ihsanlar, iyilikler, bağışlar.
ilim: biliş, bilgi.
Kadir-i Külli Şey: her şeye gücü yeten, sonsuz güç ve kuvvet sahibi Allah.
kerîm: ikram ve ihsanı bol olan.
kudret: güç, kuvvet.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
letafet: güzellik, hoşluk.
mahlûk: yaratılmış, yaratık.
mizan: ölçü, denge.
muhtelif: çeşitli, farklı.
musahhar: emre verilmiş, boyun eğdirilmiş.
müdahhar: depolanmış, biriktirilmiş.
mülk: sahip olunan üzerinde tasarruf hakkı bulunan şey; saltanat, hâkimiyet.
münasebet: uyum, uygunluk; ilgi, ilişki.
müşabehet: benzeme, benzeyiş.
müştemilât: içindekiler.
nakış: işleme, süsleme.
nebatat: bitki.
nihayetsiz: sonsuz.
nizam: düzen.
Rabb-i Rahîm: besleyen, büyüten, yetiştiren, sevk ve idare eden, sonsuz merhamet ve şefkat sahibi olan Allah.
rahîm: sonsuz şefkat ve merhamet sahibi, çok bağışlayıcı olan.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerîm olan peygamber, Hz. Muhammed (a.s.m.).
sanat: ustaca ve güzel yapılış.
Sâni: her şeyi sanatla yaratan Allah.
sikke-i hilkat: yaratılış mührü, damgası.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
takdis: Allah'ı her türlü kusur ve noksandan uzak tutma, temiz ve yüce kabul etme.
talim: öğretme, eğitme.
tarif: bir şeyi belli noktalar ve işaretlerle inceden inceye anlatıp tanıtmak.
tarz: şekil, biçim.
tavsif: bir şeyin vasıflarını ve özelliklerini anlatma.
tavzif: vazifelendirme, görevlendirme.
tebessüm: gülümseme.
tedbir: neticelerini düşünerek idare etme, çekip çevirme.
tesadüf: rastlantı.
tesbih: Allah'ın şanını yüceltme, bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma.
teshir: emrine itaat ettirme, boyun eğdirme.
vazife: görev, iş.
vücub-i vücut: varlığı zorunlu, gerekli ve şart olmak, olmaması imkânsız olmak.
zemin: yer, yeryüzü.
ziynet: süs.

ve onlara taallûk eden icat fiilleri ve Rabbanî isimlerde muvafakat ve o yüz bin envaın hadsiz efratlarını birbiri içinde şaşırmayarak birden idareleri gibi noktalarıyla, o Vacibü'l-Vücud Sâniin bilbedahe vahdetine ve ehadiyetine şahadet ederler.

Hem nasıl ki onlar Senin vücub-i vücuduna ve vahdetine şahadet ediyorlar; öyle de, rûy-i zeminde dört yüz bin milletlerden teşekkül eden zîhayat ordusundaki hadsiz efradın yüz binler tarzda iaşe ve idareleri, şaşırmayarak, karıştırmayarak, mükemmel yapılmasıyla, Senin rububiyetinin vahdaniyetteki haşmetine ve bir baharı bir çiçek kadar kolay icat eden kudretinin azametine ve her şeye taallûkuna delâlet ettikleri gibi; koca zeminin her tarafında, hadsiz hayvanatına ve insanlara, hadsiz taamların çeşit çeşit aksamını ihzar eden rahmetinin hadsiz genişliğine; ve o hadsiz işler ve in'amlar ve idareler ve iaşeler ve icraatlar, kemal-i intizamla cereyanları ve her şey, hatta zerreler o emirlere ve icraata itaat ve musahhariyetleriyle, hâkimiyetinin hadsiz vüs'atine kat'î delâlet etmekle beraber; o ağaçların ve nebatların ve her bir yaprak ve çiçek ve meyve ve kök ve dal ve budak gibi her birisinin her bir şeyini, her bir işini bilerek, görerek, faydalara, maslahatlara, hikmetlere göre yapılmakla, Senin ilminin her şeye ihatasına ve hikmetinin her şeye şümulüne pek zahir bir surette delâlet ve hadsiz parmaklarıyla işaret ederler. Ve Senin gayet kemaldeki cemal-i sanatına ve nihayet cemaldeki kemal-i nimetine hadsiz dilleriyle sena ve methederler.

aksam: kısımlar, bölümler.
azamet: büyüklük.
bilbedahe: apaçık bir şekilde.
cemal: güzellik
cemal-i sanat: sanatın güzelliği, sanattaki güzellik.
cereyan: akım, hareket.
delâlet etmek: delil olmak, göstermek.
efrat: fertler, bireyler.
ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğini göstermesi.
enva: türler, neviler, çeşitler.
faide: fayda, yarar.
fiil: iş, oluş, hareket.
gayet: son derece, çok.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hâkimiyet: hükmediş, kontrol ve emir altında bulundurma, itaat ettirme.
haşmet: büyüklük, heybet.
hayvanat: hayvanlar.
hikmet: yüksek bilgi; gayeli, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde iş görme.
iaşe: beslemek, yedirip içirmek.
icat: vücuda getirmek, yoktan yaratmak.
icraat: iş, faaliyet.
idare: yönetme, çekip çevirme.
ihata: kuşatma, sarma.
ihzar etmek: hazırlamak.
ilim: biliş, bilgi.
in'am: nimet verme, nimetlendirme.
işaret etmek: göstermek, bildirmek.
itaat: uyma, emre göre hareket etme.
kat'î: kesin.
kemal: mükemmellik.
kemal-i intizam: mükemmel ve kusursuz düzen.
kemal-i nimet: nimetlerin mükemmelliği.
kudret: güç, kuvvet.
maslahat: fayda; maksat.
methetmek: övmek.
musahhariyet: emre boyun eğme hâli.
muvafakat: uygunluk.
münasebet: uyum, uygunluk; ilgi, ilişki.
nebat: bitki.
Rabbanî: varlıkları, besleyen, büyüten, yetiştiren, sevk ve idare eden Allah'a ait.
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, esirgeme.
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde ve her varlığa muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onları yetiştirmesi, uyum içinde sevk ve idare etmesi.
rûy-i zemin: yeryüzü.
Sâni: her şeyi sanatla yaratan Allah.
sena: methetme, övme, yüceltme.
suret: şekil, biçim, görünüş.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
şümul: kaplama, kuşatma.
taallûk: alâkalı, ilgili olma.
taam: yemek, yiyecek, gıda.
tarz: usul, şekil, biçim.
tedbir: neticelerini düşünerek idare etme, çekip çevirme.
teşekkül etmek: meydana gelmek, oluşmak.
Vacibü'l-Vücut: varlığı zorunlu ve gerekli olan ve yokluğu düşünülemeyen; varlığı Zatî, ezelî, ebedî olup vücut tabakalarının en sağlamı, en kuvvetlisi, en esaslısı ve en mükemmeli olan Allah.
vahdaniyet: Allah'ın bir oluşu.
vahdet: birlik.
vücub-i vücut: varlığı zorunlu, gerekli ve şart olmak, olmaması imkânsız olmak.
vüs'at: genişlik.
zahir: görünür, açık.
zemin: yeryüzü.
zerre: atom, molekül; en küçük parça.
zîhayat: hayat sahibi, canlı.

Hem bu muvakkat handa ve fânî misafirhanede ve kısa bir zamanda ve az bir ömürde, eşcar ve nebatatın elleriyle, bu kadar kıymettar ihsanlar ve nimetler ve bu kadar fevkalâde masraflar ve ikramlar işaret, belki şahadet eder ki, misafirlerine burada böyle merhametler yapan kudretli, keremkâr Zat-ı Rahîm, bütün ettiği masrafı ve ihsanı, Kendini sevdirmek ve tanıttırmak neticesinin aksiyle, yani bütün mahlûkat tarafından "Bize tattırdı, fakat yedirmeden bizi idam etti" dememek ve dedirmemek ve saltanat-ı ulûhiyetini ıskat etmemek ve nihayetsiz rahmetini inkâr etmemek ve ettirmemek ve bütün müştak dostlarını mahrumiyet cihetinde düşmanlara çevirmemek noktalarından, elbette ve her hâlde, ebedî bir âlemde, ebedî bir memlekette, ebedî bırakacağı abdlerine, ebedî rahmet hazinelerinden, ebedî Cennetlerinde, ebedî ve Cennete lâyık bir surette meyvedar eşcar ve çiçekli nebatlar ihzar etmiştir. Buradakiler ise, müşterilere göstermek için numunelerdir.

Hem ağaçlar ve nebatlar, umumen yaprak ve çiçek ve meyvelerinin kelimeleriyle Seni takdis ve tesbih ve tahmid ettikleri gibi, o kelimelerden her birisi dahi ayrıca Seni takdis eder. Hususan meyvelerin bedîî bir surette etleri çok muhtelif, sanatları çok acip, çekirdekleri çok harika olarak yapılarak, o yemek tablalarını ağaçların ellerine verip ve nebatların başlarına koyarak zîhayat misafirlerine göndermek cihetinde, lisan-ı hâl olan tesbihatları, zuhurca lisan-ı kàl derecesine çıkar. Bütün onlar Senin mülkünde, Senin kuvvet ve kudretinle, Senin irade ve

abd: kul.
acip: hayret uyandıran.
âlem: dünya.
bedî: hayret verici güzellikte olan, harika.
cemal: güzellik
cihet: yön.
ebedî: sonsuz, hiç bitmeyen.
eşcar: ağaçlar.
fevkalâde: olağanüstü.
hadsiz: sayısız, sınırsız.
han: yolcuların misafir olduğu yer; dünya.
harika: hayret ve hayranlık uyandıran, olağanüstü.
hazine: kıymetli şeylerin saklandığı sağlam yer.
hususan: özellikle.
ıskat etmek: düşürmek, aşağı düşürmek.
ihsan: iyilik, bağış, ikram.
ihzar etmek: hazırlamak.
ikram: gerekli olanı verme, değer verip ağırlama.
inkâr etmek: inanmamak, reddetmek.
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapma veya yapmama konusunda karar verebilme, ve bu kararı yerine getirebilme gücü.
işaret: gösterme, bildirme.
kemal-i nimet: nimetlerin mükemmelliği.
keremkâr: ikram eden, cömert.
kıymettar: kıymetli, değerli.
kudret: güç, kuvvet.
lâyık: uygun, yakışır.
lisan-ı hâl: hâl dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.
lisan-ı kàl: söz ile anlatım, konuşma dili.
mahlûkat: yaratılmış, yaratıklar.
mahrumiyet: dilediğini, istediğini elde edememe, yoksun kalma.
masraf: harcama.
merhamet: acıma, şefkat gösterme, koruma, iyilik etme.
methetmek: övmek.
meyvedar: meyveli.
misafirhane: misafirlerin kaldığı yer.
muhtelif: çeşitli, farklı.
muvakkat: geçici; vakitli, süreli.
mülk: sahip olunan üzerinde tasarruf hakkı bulunulan şey.
müştak: çok isteyen, arzu eden.
nebat: bitki.
nebatat: bitkiler.
netice: sonuç.
nihayet: son.
nihayetsiz: sonsuz.
nimet: faydalı olan maddî ve manevî şeyler; ihsan, bağış.
numune: örnek, misal.
ömür: hayat süresi.
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, esirgeme.
saltanat-ı ulûhiyet: ilâhlık saltanatı, hâkimiyeti; Allah'ın ortak kabul etmeyen saltanatı, hâkimiyeti.
sanat: bir şeyi yapmada gösterilen ustalık; güzel yapılış.
sena: methetme, övme, yüceltme.
suret: şekil, biçim.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
tahmit: Allah'a hamd etme, Onu övme, şükretme.
takdis: Allah'ı her türlü kusur ve noksandan uzak tutma, temiz ve yüce kabul etme.
tesbih: Allah'ın şanını yüceltme, bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma.
tesbihat: Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün mükemmel sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler.
umumen: bütünüyle, genellikle.
Zat-ı Rahîm: şefkat ve merhamet sahibi olan Allah.
zîhayat: hayat sahibi, canlı.
zuhur: ortaya çıkma, meydana çıkma.

ihsanatınla, Senin rahmet ve hikmetinle musahhardırlar ve Senin her bir emrine mutîdirler.

Ey şiddet-i zuhurundan gizlenmiş ve ey kibriya-i azametinden tesettür etmiş olan Sâni-i Hakîm ve Hâlık-ı Rahîm!

Bütün eşcar ve nebatatın, bütün yaprak ve çiçek ve meyvelerin dilleriyle ve adediyle, Seni kusurdan, aczden, şerikten takdis ederek hamdüsena ederim.

Ey Fâtır-ı Kadîr, ey Müdebbir-i Hakîm, ey Mürebbî-i Rahîm!

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın talimiyle ve Kur'ân-ı Hakîm'in dersiyle anladım ve iman ettim ki, nasıl nebatat ve eşcar Seni tanıyorlar, Senin sıfât-ı kudsiyeni ve Esma-i Hüsnanı bildiriyorlar. Öyle de, zîhayatlardan ruhlu kısmı olan insan ve hayvanattan hiçbirisi yoktur ki, cisminde gayet muntazam saatler gibi işleyen ve işlettirilen dahilî ve haricî azalarıyla ve bedeninde gayet ince bir nizam ve gayet hassas bir mizan ve gayet mühim faydalar ile yerleştirilen alât ve duygularıyla ve cesedinde gayet sanatlı bir yapılış ve gayet hikmetli bir tefriş ve gayet dikkatli bir muvazene içinde konulan cihazat-ı bedeniyesiyle, Senin vücub-i vücuduna ve sıfatlarının tahakkukuna şahadet etmesin. Çünkü, bu kadar basîrâne nazik sanat ve şuurkârâne ince hikmet ve müdebbirâne tam muvazeneye, elbette kör kuvvet ve şuursuz tabiat ve serseri tesadüf karışamazlar ve onların işi olamaz ve mümkün değildir. Ve kendi kendine teşekkül edip öyle olması ise, yüz derece muhal içinde muhaldir. Çünkü, o

acz: güçsüzlük, kuvvetsizlik.
alât: aletler; organlar.
aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun mealinde Peygamberimize yapılan dua.
aza: organ, uzuv.
basîrâne: görerek.
ceset: beden, vücut.
cihazat-ı bedeniye: vücudun, cihazları, organları.
cisim: vücut, beden.
dahilî: içe ait.
Esma-i Hüsna: Allah'ın güzel isimleri.
eşcar: ağaçlar.
Fâtır-ı Kadîr: varlıkları farklı fıtratlarda, farklı yaratılış özellikleriyle, benzersiz ve harika şekilde yaratan, her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi Allah.
gayet: son derece, çok.
Hâlık-ı Rahîm: sonsuz şefkat ve merhamet sahibi, yoktan yaratan Allah.
hamdüsena etmek: şükretmek ve övmek.
haricî: dışa ait.
hassas: duyarlı, incelikli, yapımı özen isteyen iş.
hayvanat: hayvanlar.
hikmet: yüksek bilgi; gayeli, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde iş görme.
hikmetli: gayeli ve faydalı, anlamlı ve yerli yerinde.
ihsanat: ikramlar, iyilikler, bağışlar.
iman etmek: inanmak.
kibriya-i azamet: Allah'a has ve ait olan son derece büyüklük ve kudret.
kudret: güç, kuvvet.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
mizan: ölçü, denge.
muhal: imkânsız, olması mümkün olmayan.
muntazam: düzenli, düzgün.
musahhar: emre verilmiş, boyun eğdirilmiş.
mutî: itaat eden, söz dinleyen, emre uyan.
muvazene: ölçü, denge.
müdebbirâne: her şeyi önceden düşünerek, tedbirli bir şekilde.
Müdebbir-i Hakîm: her şeyi belirli gayelere yönelik, faydalı, yerli yerinde sevk ve idare eden, hikmet sahibi idareci, Allah.
Mürebbî-i Rahîm: çok çok merhametli, terbiye edici Allah.
nebatat: bitkiler.
nizam: düzen.
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, esirgeme.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerîm olan peygamber, Hz. Muhammed (a.s.m.).
sanat: ustalık, hüner; bir şeyi güzel yapmak.
Sâni-i Hakîm: her şeyi gayeli, faydalı, anlamlı, yerli yerinde ve sanatlı olarak yaratan Allah.
serseri: başıbozuk.
sıfât: nitelikler, vasıflar.
sıfât-ı kudsiye: Allah'ın her türlü kusur ve çirkinlikten uzak sıfatları, özellikleri.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
şerik: ortak.
şiddet-i zuhur: çok kuvvetli ve şiddetli şekilde görünme.
şuur: bilinç, anlama gücü,
şuurkârâne: şuurluca, bilerek ve farkında olarak.
tabiat: doğa, yaratılmış şeylerin tamamı.
tahakkuk: gerçekleşme, hakikat olma.
takdis etmek: Allah'ı her türlü kusur ve noksandan uzak tutmak, temiz ve yüce kabul etmek.
talim: öğretme, eğitme.
tefriş: döşeme, düzenleme.
tesadüf: rastlantı, rast gelme.
tesettür etmek: örtünmek, gizlenmek.
teşekkül: meydana gelme, şekillenme.
vücub-i vücut: varlığı zorunlu, gerekli ve şart olmak, olmaması imkânsız olmak.
zîhayat: hayat sahibi, canlı.

hâlde her bir zerresi, her bir şeyini ve cesedinin teşekkülünü, belki dünyada alâkadar olduğu her şeyini bilecek, görecek, yapabilecek, âdeta ilâh gibi ihatalı bir ilmi ve kudreti bulunacak; sonra teşkil-i ceset ona havale edilir ve "Kendi kendine oluyor" denilebilir.

Ve heyet-i mecmuasındaki vahdet-i tedbir ve vahdet-i idare ve vahdet-i nev'iye ve vahdet-i cinsiye ve umumun yüzlerinde göz, kulak, ağız gibi noktalarda ittifak cihetinde müşahede edilen sikke-i fıtratta birlik ve her bir nev'in efradı simalarında görülen sikke-i hikmette ittihat ve iaşede ve icatta beraberlik ve birbirinin içinde bulunmak gibi keyfiyetlerinden hiçbirisi yoktur ki, Senin vahdetine kat'î şahadette bulunmasın. Ve her bir ferdinde, kâinata bakan bütün isimlerin cilveleri bulunmakla, vahidiyet içinde Senin ehadiyetine işareti olmasın.

Hem, nasıl ki, insan ile beraber hayvanatın zeminin bütün yüzünde yayılan yüz bin envaı, muntazam bir ordu gibi teçhiz ve talimat ve itaat ve musahhariyetle ve en küçükten tâ en büyüğe kadar, rububiyetin emirleri intizamla cereyanlarıyla o rububiyetinin derece-i haşmetine; ve gayet çoklukla beraber gayet kıymetli ve gayet mükemmel olmakla beraber gayet çabuk yapılmaları ve gayet sanatlı olmakla beraber gayet kolay yapılışlarıyla kudretinin derece-i azametine delâlet ettikleri gibi; şarktan garba, şimalden cenuba kadar yayılan, mikroptan tâ gergedana kadar, en küçücük sinekten tâ en büyük kuşa kadar bütün onların rızıklarını yetiştiren rahmetinin hadsiz vüs'atine; ve her biri emirber nefer gibi vazife-i fıtriyesini

alâkadar: alâkalı, ilgili.
cenup: güney.
cereyan: bir şeyin olması, yapılması.
ceset: beden, vücut.
cihet: yön.
cilve: görünme, akis, yansıma.
delâlet etmek: delil olmak, göstermek.
derece-i azamet: büyüklüğün derecesi.
derece-i haşmet: ihtişamın ve görkemin derecesi.
efrat: fertler, bireyler.
ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğini göstermesi.
emir: iş, faaliyet; buyruk.
emirber: emre göre hareket eden.
enva: nev'ler, türler.
fert: birey, şahıs.
garp: batı.
gayet: son derece, pek çok.
hadsiz: sayısız, sınırsız.
havale: bir işi veya bir şeyi başka birisine bırakma, ısmarlama.
hayvanat: hayvanlar.
hey'et-i mecmua: bir şeyin tamamı, parçalarına bakılmaksızın bir bütün olarak görünüşü.
iaşe: beslenilmek, yedirilip içirilmek.
icat: vücuda getirilmek, yoktan yaratılmak.
ihatalı: her şeyi kuşatan, saran.
ilâh: tanrı; tapılan, ibadet edilen varlık.
ilim: biliş, bilgi.
intizam: düzen, tertip.
işaret: gösterme, bildirme.
itaat: emre uyma, söz dinleme.
ittifak: birleşme, birlik.
ittihat: birleşme, birlik.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün varlıklar, evren.
kat'î: kesin.
keyfiyet: durum, nitelik, özellik.
kıymet: değer.
kudret: güç, kuvvet.
muhal: imkânsız, olması mümkün olmayan.
muntazam: düzenli, düzene girmiş.
musahhariyet: emre boyun eğme.
müşahede etmek: görmek, gözlemlemek.
nefer: asker, er.
nevi: tür, cins.
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, nimetlendirme.
rızık: Allah'ın verdiği nimetler, yiyecek ve içecek şeyler.
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde ve her varlığa muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onları yetiştirmesi, uyum içinde sevk ve idare etmesi.
sanatlı: ustalıkla ve güzel yapılmış.
sikke-i fıtrat: yaratılış mührü, damgası.
sikke-i hikmet: hikmet mührü; faydalı, gayeli ve yerli yerinde oluşu gösteren mühür.
sima: yüz, çehre.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
şark: doğu.
şimal: kuzey.
talimat: eğitimler, öğretimler, yetiştirmeler.
teçhiz: cihazlandırma, donatma.
teşekkül etmek: meydana gelmek, şekillenmek.
teşekkül: meydana gelme, şekillenme.
teşkil-i ceset: insan ve hayvan bedenlerinin meydana gelmesi, şekillenmesi.
umum: bütün, hep.
vahdet: birlik.
vahdet-i cinsiye: cinsteki birlik, aynı cinsten oluş.
vahdet-i idare: idarenin tek elden yürütülmesi.
vahdet-i nev'iye: türdeki birlik, aynı türden oluş.
vahdet-i tedbir: neticelerini düşünerek idare etmenin tek elden olması.
vahidiyet: birlik.
vazife-i fıtriye: yaratılıştan gelen görev.
vüs'at: genişlik.
zemin: yer.
zerre: maddenin en küçük parçası, atom.

yapmak zemin yüzü her baharda, güz mevsiminde terhis edilenler yerinde yeniden taht-ı silâha alınmış bir orduya ordugâh olmak cihetiyle hâkimiyetinin nihayetsiz genişliğine kat'î delâlet ederler.

Hem, nasıl ki hayvanattan her birisi, kâinatın bir küçük nüshası ve bir misal-i musağğarı hükmünde, gayet derin bir ilim ve gayet dakik bir hikmetle, karışık eczaları karıştırmayarak ve bütün hayvanların ayrı ayrı suretlerini şaşırmayarak, hatasız, sehivsiz, noksansız yapılmalarıyla, ilminin her şeye ihatasına ve hikmetinin her şeye şümulüne, adetlerince işaretler ederler. Öyle de, her biri birer mu'cize-i sanat ve birer harika-i hikmet olacak kadar sanatlı ve güzel yapılmasıyla, çok sevdiğin ve teşhirini istediğin sanat-ı Rabbaniyenin kemal-i hüsnüne ve gayet derecede güzelliğine işaret ve her birisi, hususan yavrular, gayet nazdar, nazenin bir surette beslenmeleriyle ve heveslerinin ve arzularının tatmini cihetiyle, Senin inayetinin gayet şirin cemaline hadsiz işaretler ederler.

Ey Rahmanirrahîm, ey Sadıku'l-Va'di'l-Emin, ey Malik-i Yevmiddin!

Senin Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmının talimiyle ve Kur'ân-ı Hakîm'inin irşadıyla anladım ki: Madem kâinatın en müntehap neticesi hayattır; ve hayatın en müntehap hulâsası ruhtur; ve zîruhun en müntehap kısmı zîşuurdur; ve zîşuurun en camii insandır. Ve bütün kâinat ise, hayata musahhardır ve onun için çalışıyor; ve zîhayatlar zîruhlara musahhardır, onlar için dünyaya gönderiliyorlar; ve zîruhlar insanlara musahhardır,

aleyhissalâtü vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun; Peygamber Efendimizin adı duyulduğunda veya okununca, kendisine rahmet ve esenlik olarak ona özgü söylenen bir duadır.
arzu: istek.
cami: pek çok manaları ve hakikatleri kendinde toplayan, bir çok şeyle alâkalı olan.
cemal: güzellik.
cihet: yön.
dakik: ince ve derin.
delâlet etmek: delil olmak, göstermek.
ecza: cüzler, parçalar.
emirber: emre göre hareket eden.
gayet: son.
güz: sonbahar.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hâkimiyet: hükmediş, kontrol ve emir altında bulundurma, itaat ettirme.
harika-i hikmet: hikmetin olağanüstü, hayret ve hayranlık uyandıran eseri
hayvanat: hayvanlar.
heves: istek, arzu; zevk.
hikmet: belirli gayelere yönelik, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde oluş.
hulâsa: öz, özet.
hususan: özellikle.
hükmünde: gibi, yerinde.
ihata: kuşatma, sarma.
ilim: biliş, bilgi.
inayet: yardım, lütuf.
irşat: doğru yolu gösterme.
işaret etmek: göstermek, bildirmek.
işaret: gösterme, bildirme.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün varlıklar.
kat'î: kesin.
kemal-i hüsün: güzelliğin mükemmelliği.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
Malik-i Yevmiddin: din gününün sahibi, herkesin dünyada yaptıklarının karşılığını göreceği yer olan ahiretin sahibi olan Allah.
misal-i musağğar: küçültülmüş örnek.
mu'cize-i sanat: sanat mu'cizesi.
musahhar: emre verilmiş, boyun eğdirilmiş.
müntehap: seçilmiş.
nazdar: nazlı.
nazenin: ince, nazik.
nefer: asker, er.
netice: sonuç.
nihayetsiz: sonsuz.
noksan: eksiklik.
nüsha: birbirinin aynısı olan yazılı şeylerden her biri, yazılı bir şeyden çıkarılan suret, kopya.
ordugâh: ordunun konakladığı yer.
Rahmanü'r-Rahîm: sonsuz merhamet sahibi olan ve şefkatle bütün varlıkların rızıklarını veren Allah.
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, nimetlendirme.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerîm olan peygamber, Hz. Muhammed (a.s.m.).
rızık: Allah'ın verdiği nimetler, yiyecek ve içecek şeyler.
Sadıku'l-Va'di'l-Emîn: vaat ve sözünde mutlaka duran; va'dinin doğruluğundan emin olunan Allah.
sanat: ustalık, hüner, marifet.
sanat-ı Rabbaniye: her şeyi kendi ölçüleri içerisinde terbiye eden Allah'ın sanatı.
sehiv: hata, yanlış.
suret: şekil, biçim.
şümul: kaplama, kuşatma.
taht-ı silâh: silâh altı.
talim: öğretme, eğitme.
tatmin: doyurma, ihtiyacını karşılama.
terhis edilme: vazifelerine son verilme.
teşhir: sergileme, gösterme.
vazife-i fıtriye: yaratılıştan gelen görev.
vüs'at: genişlik.
zemin: yer.
zîruh: ruh sahibi, canlı.
zîşuur: şuur sahibi, şuurlu; anlama, tanıma ve kavrama gücüne sahip.

onlara yardım ediyorlar. Ve insanlar fıtraten Hâlık'ını pek ciddî severler; ve Hâlık'ları onları hem sever, hem Kendini onlara her vesile ile sevdirir; ve insanın istidadı ve cihazat-ı maneviyesi, başka bir bâkî âleme ve ebedî bir hayata bakıyor; ve insanın kalbi ve şuuru, bütün kuvvetiyle beka istiyor ve lisanı, hadsiz dualarıyla beka için Hâlık'ına yalvarıyor. Elbette ve her hâlde, o çok seven ve sevilen ve mahbup ve muhip olan insanları dirilmemek üzere öldürmekle, ebedî bir muhabbet için yaratılmış iken, ebedî bir adavetle gücendirmek olamaz ve kabil değildir. Belki başka bir ebedî âlemde mes'udâne yaşaması hikmetiyle, bu dünyada çalışmak ve onu kazanmak için gönderilmiştir. Ve insana tecelli eden isimlerin bu fânî ve kısa hayattaki cilveleriyle, âlem-i bekada onların âyinesi olan insanların, ebedî cilvelerine mazhar olacaklarına işaret ederler.

Evet, ebedînin sadık dostu ebedî olacak. Ve bâkînin âyine-i zîşuuru, bâkî olmak lâzım gelir.

Hayvanların ruhları bâkî kalacağını ve Hüdhüd-i Süleymanî (a.s.) ve nemli ve Naka-i Salih (a.s.) ve kelb-i Ashab-ı Kehf gibi bazı efrad-ı mahsusa, hem ruhu, hem cesediyle bâkî âleme gideceği ve her bir nev'in, ara sıra istimal için bir tek cesedi bulunacağı rivayat-ı sahihadan anlaşılmakla beraber, hikmet ve hakikat, hem rahmet ve rububiyet öyle iktiza ederler.

Ey Kadîr-i Kayyum!

Bütün zîhayat, zîruh, zîşuur, Senin mülkünde, yalnız Senin kuvvet ve kudretinle ve ancak Senin irade ve

adavet: düşmanlık.
âlem: dünya.
âlem-i beka: sonsuzluk âlemi; ahiret.
âyine: ayna.
âyine-i zîşuur: şuur sahibi ayna, bilinçli ayna.
bâkî: sonsuz, sonu olmayan
beka: sonsuzluk, devamlılık, varlığı devam ettirme.
ceset: beden, vücut.
ciddî: gerçek, hakikat.
cihazat-ı maneviye: manevî cihazlar; hisler ve duygular.
cilve: yansıma, görünme.
dua: Allah'a yalvarma, isteme.
ebedî: sonsuz, hiç bitmeyen.
efrad-ı mahsusa: özel fertler.
fânî: geçici, ölümlü.
fıtraten: yaratılış olarak, yaratılış bakımından.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakikat: gerçek.
Hâlık: yaratıcı, her şeyi yoktan yaratan Allah.
hikmet: belirli gayelere yönelik, anlamlı, faydalı ve yerli yerinde oluş.
hikmet: gaye, maksat, sebep.
Hüdhüd-i Süleymanî: Hz. Süleyman'ın haberleşme vasıtası olarak kullandığı kuş.
iktiza etmek: gerektirmek.
istidat: kabiliyet, yetenek.
istimal: kullanma.
işaret etmek: göstermek, bildirmek.
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapma veya yapmama konusunda karar verebilme, ve bu kararı yerine getirebilme gücü.
kabil: mümkün.
Kadir-i Kayyum: başlangıcı olmaksızın var olan, yarattıklarını ayakta, varlık âleminde tutan, her şeye gücü yeten sonsuz güç ve kuvvet sahibi Allah.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kelb-i Ashab-ı Kehf: Ashab-ı Kehf'in Kıtmir isimli köpeği.
kudret: güç, kuvvet.
lisan: dil.
mahbup: sevilen.
mazhar olmak: kavuşmak, erişmek.
mes'udâne: mutlu bir şekilde.
muhabbet: sevgi, sevme.
muhip: seven.
musahhar: emre verilmiş, boyun eğdirilmiş.
mülk: sahip olunan üzerinde tasarruf hakkı bulunulan şey.
naka-i Salih: Hz. Salih'in devesi.
neml: karınca.
nevi: tür, cins.
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, esirgeme.
rivayat-ı sahiha: Peygamberimizden doğru olarak nakledilmiş rivayetler, sözler.
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde ve her varlığa muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onları yetiştirmesi, uyum içinde sevk ve idare etmesi.
sadık: dostluğu ve bağlılığı içten olan.
şuur: bilinç, anlayış.
tecelli etmek: görünmek, belirmek.
vesile: sebep, vasıta, yol.
zîhayat: hayat sahibi, canlı.
zîruh: ruh sahibi.
zîşuur: şuur sahibi, şuurlu; anlama, tanıma ve kavrama gücüne sahip.

tedbirinle ve rahmet ve hikmetinle, rububiyetinin emirlerine teshir ve fıtrî vazifelerle tavzif edilmişler. Ve bir kısmı, insanın kuvveti ve galebesi için değil, belki fıtraten insanın zaafı ve aczi için rahmet tarafından ona musahhar olmuşlar. Ve lisan-ı hâl ve lisan-ı kàl ile Sâni'lerini ve Ma'budlarını kusurdan, şerikten takdis ve nimetlerine şükür ve hamd ederek, herbiri ibadet-i mahsusasını yapıyorlar.

Ey şiddet-i zuhurundan gizlenmiş ve ey azamet-i kibriyasından perdelenmiş olan Zat-ı Akdes!

Bütün zîruhların tesbihatıyla Seni takdis edip, niyet edip, سُبْحَانَكَ يَا مَنْ جَعَلَ مِنَ الْمَآءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ[1] diyorum.

Yâ Rabbe'l-Âlemîn, yâ İlâhe'l-Evvelîne ve'l-Ahirîn, yâ Rabbe's-Semavati ve'l-Aradîn!

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın talimiyle ve Kur'ân-ı Hakîm'in dersiyle anladım ve iman ettim ki, nasıl sema, feza, arz, berr ve bahr, şecer, nebat, hayvan, efradıyla, eczasıyla, zerratıyla Seni biliyorlar, tanıyorlar ve varlığına ve birliğine şahadet ve delâlet ve işaret ediyorlar. Öyle de, kâinatın hulâsası olan zîhayat ve zîhayatın hulâsası olan insan ve insanın hulâsası olan enbiya, evliya, asfiyanın hulâsası olan kalplerinin ve akıllarının müşahedat ve keşfiyat ve ilhamat ve istihracatıyla, yüzer icma ve yüzer tevatür kuvvetinde bir kat'iyetle, Senin vücub-i vücuduna ve Senin vahdaniyet ve ehadiyetine şahadet edip ihbar ediyorlar, mu'cizat ve keramat ve yakînî bürhanlarıyla haberlerini ispat ediyorlar.

1. Seni her türlü kusur ve noksandan tenzih ederim ey su ile her şeyi canlandıran Zat-ı Akdes. (Enbiya Suresi 30. ayetten iktibasla yapılan dua.)

acz: güçsüzlük, kuvvetsizlik.
arz: yer, dünya.
asfiya: Peygamberimizin yolundan giden, kemalât ve takva sahibi âlim Zatlar.
azamet-i kibriya: Allah'ın kendine has heybet ve haşmetinin büyüklüğü.
bahir: deniz.
ber: kara, yer, toprak.
bürhan: delil, ispat vasıtası.
delâlet: delil olma, gösterme.
ecza: cüzler, parçalar.
efrat: fertler, bireyler.
ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğini göstermesi.
enbiya: peygamberler.
fıtraten: yaratılış olarak, yaratılış bakımından.
fıtrî: yaratılıştan gelen, doğal.
galebe: üstün gelme.
hamd etme: övme, şükür.
hikmet: yüksek bilgi; gayeli, faydalı, anlamlı ve yerli yerinde iş görme.
ibadet-i mahsusa: her bir varlığın kendisine has ibadeti, kulluğu.
icma: fikir birliği.
İlâhe'l-Evvelîne ve'l-Âhirîn: öncekilerin ve sonrakilerin, önce gelip gidenlerin ve sonra gelecek olanların ilâhı olan Allah.
ilhamat: ilhamlar, Allah'tan kalbe ve zihne indirilen manalar.
istihracat: bir şeyden bir şey, bir sonuç, bir mana çıkarma.
keramat: kerametler.
keşfiyat: keşifler, Allah'ın ilhamıyla gizli bir şeyi bulma, bir sırrı öğrenme.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
lisan-ı hâl: bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.
lisan-ı kàl: söz ile anlatım.
Ma'bud: kendisine ibadet edilen, tapınılan, kulluk edilen Allah.
mu'cizat: mu'cizeler, peygamberler tarafından ortaya konmuş olağanüstü hâl ve hareketler.
musahhar olmak: boyun eğmek, emrine girmek.
müşahedat: gözlemler, görülen şeyler.
Rabbe'l-Âlemîn: âlemlerin Rabbi; bütün âlemleri uyum içinde sevk ve idare eden Allah.
Rabbe's-Semavati ve'l-Aradin: yerlerin ve göklerin Rabbi olan Allah.
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, esirgeme.
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde ve her varlığa muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onları yetiştirmesi ve idare etmesi.
Sâni: her şeyi sanatla yaratan Allah.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
şecer: ağaç.
şerik: ortak.
şiddet-i zuhur: çok kuvvetli ve şiddetli şekilde görünme.
takdis: Allah'ı her türlü kusur ve noksandan uzak tutma.
tavzif edilmek: görevlendirilmek.
tedbir: neticelerini düşünerek idare etme, çekip çevirme.
tesbihat: Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün mükemmel sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler.
teshir: boyun eğdirme, itaat ettirme.
tevatür: bir haberin yalan söylemeleri mümkün olmayan bir topluluk tarafından aktarılması.
vahdaniyet: Allah'ın bir oluşu.
vücub-i vücut: varlığı zorunlu, gerekli ve şart olmak, olmaması imkânsız olmak.
yakînî: şüphe edilmeyecek derecede kesin bir şekilde.
Zat-ı Akdes: her türlü kusur ve noksandan uzak olan Zat, Allah.
zerrat: zerreler, atomlar.
zîhayat: hayat sahibi, canlı.
zîruh: ruh sahibi.

Evet, kalplerde, perde-i gaybda ihtar edici bir Zata bakan hiçbir hatırat-ı gaybiye ve ilham edici bir Zata baktıran hiçbir ilhamat-ı sadıka ve hakkalyakîn suretinde sıfât-ı kudsiye ve Esma-i Hüsnanı keşfeden hiçbir itikad-ı yakîne ve enbiya ve evliyada bir *Vacibü'l-Vücud*'un envarını aynelyakîn ile müşahede eden hiçbir nuranî kalp ve asfiya ve sıddıkînde bir *Hâlık-ı Külli Şey*'in âyât-ı vücubunu ve berahin-i vahdetini ilmelyakîn ile tasdik eden, ispat eden hiçbir münevver akıl yoktur ki, Senin vücub-i vücuduna ve sıfât-ı kudsiyene ve Senin vahdetine ve ehadiyetine ve Esma-i Hüsnana şahadet etmesin, delâleti bulunmasın ve işareti olmasın.

Ve bilhassa, bütün enbiya ve evliya ve asfiya ve sıddıkînin imamı ve reisi ve hulâsası olan Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın ihbarını tasdik eden hiçbir mu'cizat-ı bâhiresi ve hakkaniyetini gösteren hiçbir hakikat-i âliyesi ve bütün mukaddes ve hakikatli kitapların hulâsatü'l-hulâsası olan Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın hiçbir ayet-i tevhidiye-i katıası ve mesail-i imaniyeden hiçbir mesele-i kudsiyesi yoktur ki, Senin vücub-i vücuduna ve kudsî sıfatlarına ve Senin vahdetine ve ehadiyetine ve esma ve sıfâtına şahadet etmesin ve delâleti olmasın ve işareti bulunmasın.

Hem, nasıl ki, bütün o yüz binler muhbir-i sadıklar, mu'cizatlarına ve keramatlarına ve hüccetlerine istinat ederek Senin varlığına ve birliğine şahadet ederler; öyle de, her şeye muhit olan Arş-ı Azamın külliyat-ı umurunu idareden, tâ kalbin gayet gizli ve cüz'î hatıratını ve

Arş-ı Azam: en büyük arş, Allah'ın büyüklüğünün tecelli ettiği yüceler yücesi İlâhî makam.
asfiya: Peygamberimizin yolundan giden, onun gayelerini hayata geçirmeye çalışan, kemalât ve takva sahibi âlim Zatlar.
ayat-ı vücup: varlığı vacip ve mutlaka gerekli olan Allah'ın ayetleri, delilleri.
aynelyakîn: görür derecede kesin olarak bilme, inanma.
berahin-i vahdet: birlik delilleri.
cüz'î: küçük.
delâlet: delil olma, gösterme.
ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğini göstermesi.
enbiya: peygamberler.
envar: nurlar.
Esma-i Hüsna: Allah'ın güzel isimleri.
evliya: velîler, Allah dostları.
gayet: son derece, çok, oldukça.
hakkalyakîn: yaşayarak bilme, bilginin en kesin hâli.
Hâlık-ı Külli Şey: her şeyin yaratıcısı olan Allah.
hatırat: hatırlamalar, anılar.
hatırat-ı gaybiye: görülemeyen, bilinemeyen âlemden kalbe gelen fikirler, bilgiler.
hüccet: delil.
icma: fikir birliği.
ihbar etmek: haber vermek.
ilham: Allah'tan kalbe ve zihne indirilen mana.
ilhamat-ı sadıka: Allah tarafından kalbe ve zihne indirilen doğru manalar.
ilmelyakîn: ilim yoluyla kesin olarak bilme.
ispat etmek: doğruyu delil göstererek ortaya koymak.
istinat etmek: dayanmak.
işaret: gösterme, bildirme.
itikad-ı yakîn: şüphesiz ve kesin olarak bilme.
kat'iyet: kesinlik.
keramat: kerametler, Allah'ın velî kullarında görülen olağanüstü hâl ve hareketler.
külliyat-ı umur: işlerin tamamı, bütünü.
mu'cizat: mu'cizeler, peygamberler tarafından ortaya konmuş olağanüstü hâl ve hareketler.
muhbir-i sadık: doğru sözlü haber verici.
muhit: her şeyi kuşatan ve saran.
münevver: nurlanmış, aydınlanmış.
müşahede etmek: görmek, şahit olmak.
nuranî: nurlu, aydınlık, parlak.
perde-i gayb: gayp perdesi, görünmeyen âlemlerin görülmesini engelleyen perde.
sıddıkîn: samimiyetle iman edip bunun gereğini tam olarak yerine getirenler.
sıfât-ı kudsiye: Allah'ın kusursuz olan kutsal sıfatları.
suret: şekil, biçim.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
tasdik etmek: doğruluğunu kabul etmek, onaylamak.
tevatür: bir haberin yalan söylemeleri mümkün olmayan bir topluluk tarafından aktarılması.
Vacibü'l-Vücut: varlığı zorunlu ve gerekli olan ve yokluğu düşünülemeyen; varlığı Zatî, ezelî, ebedî olup vücut tabakalarının en sağlamı, en kuvvetlisi, en esaslısı ve en mükemmeli olan Allah.
vahdaniyet: Allah'ın bir oluşu.
vahdet: birlik.
vücub-i vücut: varlığı zorunlu, gerekli ve şart olmak, olmaması imkânsız olmak.
Zat: büyüklük ve yücelik sahibi olan Allah.

arzularını ve dualarını bilmek ve işitmek ve idare etmeye kadar cereyan eden rububiyetinin derece-i haşmetini ve gözümüz önünde hadsiz muhtelif eşyayı birden icat eden, hiçbir fiil bir fiile, bir iş bir işe mâni olmadan, en büyük bir şeyi en küçük bir sinek gibi kolayca yapan kudretinin derece-i azametini icma ile, ittifak ile ilân ve ihbar ve ispat ediyorlar.

Hem nasıl ki, bu kâinatı, zîruha, hususan insana mükemmel bir saray hükmüne getiren ve Cenneti ve saadet-i ebediyeyi cin ve inse ihzar eden ve en küçük bir zîhayatı unutmayan ve en âciz bir kalbin tatminine ve taltifine çalışan rahmetinin hadsiz genişliğini ve zerrattan tâ seyyarata kadar bütün enva-ı mahlûkatı emirlerine itaat ettiren ve teshir ve tavzif eden hâkimiyetinin nihayetsiz vüs'atini haber vererek, mu'cizat ve hüccetleriyle ispat ederler. Öyle de, kâinatı, eczaları adedince risaleler içinde bulunan bir kitab-ı kebir hükmüne getiren ve Levh-i Mahfuzun defterleri olan İmam-ı Mübin ve Kitab-ı Mübinde, bütün mevcudatın bütün sergüzeştlerini kaydedip yazan ve umum çekirdeklerde umum ağaçlarının fihristelerini ve programlarını ve zîşuurun başlarında, bütün kuvve-i hafızalarda, sahiplerinin tarihçe-i hayatlarını yanlışsız muntazaman yazdıran ilminin her şeye ihatasına ve her bir mevcuda çok hikmetleri takan, hatta her bir ağaçta meyveleri sayısınca neticeleri verdiren ve her bir zîhayatta azaları, belki eczaları ve hüceyratları adedince maslahatları takip eden, hatta insanın lisanını çok vazifelerde tavzif etmekle beraber, taamların tatları adedince,

âciz: güçsüz.
asfiya: Peygamberimizin yolundan giden, onun gayelerini hayata geçirmeye çalışan, kemalât ve takva sahibi âlimler.
ayet-i tevhidiye-i kàtıa: Allah'ın birliğini gösteren kesin ayeti, delili.
delâlet: delil olma, gösterme.
derece-i azamet: büyüklüğün derecesi.
derece-i haşmet: büyüklük ve ihtişamın derecesi.
ecza: cüzler, parçalar.
ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğini göstermesi.
enbiya: peygamberler.
enva-ı mahlûkat: yaratıkların türleri, çeşitleri; çeşit çeşit yaratıklar.
esma: isimler, adlar.
fihriste: bir şeyin içinde nelerin bulunduğunu sırayla gösteren liste.
hakikat-i âliye: yüce ve yüksek hakikat.
hâkimiyet: hükmediş, kontrol ve emir altında bulundurma, itaat ettirme.
hakkaniyet: haktan ve doğruluktan ayrılmamak.
hikmet: yüksek bilgi; gayeli, faydalı, anlamlı, yerli yerinde iş görme.
hulâsatü'l-hulâsa: özünün özü.
hüceyrat: hücreler.
icma: fikir birliği.
ihata: kuşatma, sarma.
ihzar etmek: hazırlamak.
İmam-ı Mübin: gayp âlemine; yani geçmiş ve geleceğe bakan, görünen vücuda değil; asla, nesle ve köke ve tohuma bakan İlâhî emrin bir nevi ünvanı.
itaat ettirmek: emre uydurmak.
ittifak: birleşme, uyuşma.
keramat: kerametler, Allah'ın velî kullarında görülen olağanüstü hâl ve hareketler.
kitab-ı kebir: büyük kitap.
Kitab-ı Mübin: her hangi bir şeyin yaratıcının ilmindeki plan ve programa göre gerçekleşme, vücut bulması kaydı.
Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân
kuvve-i hafıza: ezberleme kabiliyeti; hafıza duygusu.
Levh-i Mahfuz: olmuş ve olacak her şeyin bütün ayrıntılarıyla yazıldığı kader levhası.
maslahat: fayda, yarar, iyilik.
mesail-i imaniye: imanî meseleler.
mesele-i kudsiye: kutsal mesele.
mevcut: vücut sahibi, varlık.
mu'cizat: mu'cizeler, Peygamberler tarafından ortaya konulan olağanüstü hâl ve hareketler.
mu'cizat-ı bâhire: apaçık mu'cizeler.
muntazaman: düzenli olarak.
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, esirgeme.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerîm olan peygamber, Hz. Muhammed (a.s.m.).
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde ve her varlığa muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onları yetiştirmesi ve idare etmesi.
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk; Cennet hayatı.
sergüzeşt: başa gelen hâller, maceralar.
seyyarat: gezegenler.
sıddıkîn: samimiyetle iman edip bunun gereğini tam olarak yerine getirenler.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
taam: yiyecek, gıda maddesi.
takip etmek: gütmek, izlemek.
taltif: iyilikle gönül alma, gönül okşama.
tatmin: doyurma, ihtiyacını karşılama.
tavzif: vazifelendirme, görevlendirme.
teshir: boyun eğdirme, itaat ettirme.
vahdet: birlik.
vücub-i vücut: varlığı zorunlu, gerekli ve şart olmak.
vüs'at: genişlik.
zerrat: zerreler, atomlar.
zîhayat: hayat sahibi, canlı.
zîruh: ruh sahibi.
zîşuur: şuur sahibi, şuurlu.

zevkî olan mizancıklar ile teçhiz ettiren hikmet-i kudsiyenin her bir şeye şümulüne; hem bu dünyada numuneleri görülen celâlî ve cemalî isimlerinin tecellileri, daha parlak bir surette ebedülâbâdda devam edeceğine ve bu fânî âlemde numuneleri müşahede edilen ihsanatının daha şaşaalı bir surette dar-ı saadette istimrarına ve bekasına ve bu dünyada onları gören müştakların ebedde dahi refakatlerine ve beraber bulunmalarına bilicma, bilittifak şahadet ve delâlet ve işaret ederler.

Hem yüzer mu'cizat-ı bâhiresine ve âyât-ı katıasına istinaden, başta Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ve Kur'ân-ı Hakîm'in olarak, bütün ervah-ı neyyire ashabı olan enbiyalar ve kulûb-i nuraniye aktabı olan evliyalar ve ukul-i münevvere erbabı olan asfiyalar, bütün suhuf ve kütüb-i mukaddesede, Senin çok tekrar ile ettiğin vaatlerine ve tehditlerine istinaden ve Senin kudret ve rahmet ve inayet ve hikmet ve celâl ve cemalin gibi kudsî sıfatlarına ve şe'nlerine ve izzet-i celâline ve saltanat-ı rububiyetine itimaden ve keşfiyat ve müşahedat ve ilmelyakîn itikatlarıyla, saadet-i ebediyeyi cin ve inse müjdeliyorlar ve ehl-i dalâlet için Cehennem bulunduğunu haber verip ilân ediyorlar ve iman edip şahadet ediyorlar.

Ey Kadîr-i Hakîm, ey Rahman-ı Rahîm, ey Sadıku'l-Va'di'l-Kerîm, ey izzet ve azamet ve celâl sahibi Kahhar-ı Zülcelâl!

Bu kadar sadık dostlarını ve bu kadar vaatlerini ve bu kadar sıfât ve şuunatını tekzip edip, saltanat-ı rububiyetinin kat'î mukteziyatını ve sevdiğin ve onlar dahi Seni tasdik ve

aktap: kutuplar, büyük zatlar.
asfiya: Peygamberimizin yolundan giden, onun gayelerini hayata geçirmeye çalışan, kemalât ve takva sahibi âlim zatlar.
ashap: sahipler.
ayat-ı kâtıa: kesin ayetler, deliller.
azamet: büyüklük.
beka: devamlılık, sonsuzluk.
bilicma: toplu hâlde, bütünüyle.
bilittifak: ittifakla, beraberce, birlikte.
celâlî isimler: Allah'ın celâl, büyüklük, haşmet, ululuk gösteren isimleri.
cemalî isimler: Allah'ın güzellik, lütuf, ihsan gösteren isimleri.
dâr-ı saadet: saadet, mutluluk yeri; Cennet.
delâlet: delil olma, gösterme.
ebed: sonsuzluk.
ebedü'l-abad: sonsuzluklar sonsuzluğu; ahiret, ebedî hayat.
ehl-i dalâlet: doğru ve hak yoldan sapanlar, iman ve İslâmdan çıkmış olanlar.
enbiya: peygamberler.
erbap: sahipler.
ervah-ı neyyire: nur saçan ruhlar.
hikmet: yüksek bilgi; gayeli, faydalı, anlamlı, yerli yerinde iş görme.
hikmet-i kudsiye: kutsal, kusursuz ve eksiksiz hikmet.
ihsanat: iyilikler, bağışlar, lütuflar.
ilmelyakîn: ilim yoluyla kesin olarak bilme.
inayet: yardım.
istimrar: devam ediş, devamlılık.
istinaden: dayanarak.
itimaden: güvenerek.
izzet-i celâl: büyüklüğün izzeti ve şerefi.
Kadîr-i Hakîm: her şeyi hikmetle yaratan ve her şeye kudreti yeten Allah.
Kahhar-ı Zülcelâl: kayıtsız şartsız galip ve her an kahretmeye gücü yeten büyüklük sahibi Allah.
keşfiyat: keşifler, Allah'ın ilhamıyla gizli bir şeyi bulma, bir sırrı öğrenme.
kulûb-i nuraniye: nurlu, aydınlık kalpler.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
kütüb-i mukaddese: kutsal kitaplar.
mizancık: ölçücük.
mu'cizat-ı bâhire: apaçık mu'cizeler.
mukteziyat: gereklilikler, gerektiren şeyler.
müşahedat: gözlemler, görülen şeyler.
müştak: çok isteyen, arzu eden.
Rahman-ı Rahîm: dünya ve ahirette yaratığı varlıklara sonsuz rahmet, şefkat ve merhametiyle davranan Allah.
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, esirgeme.
refakat: arkadaşlık, beraberlik.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerîm olan peygamber, Hz. Muhammed (a.s.m.).
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk; Cennet hayatı.
Sadıku'l-Va'di'l-Kerîm: vadinde ve sözünde mutlaka duran, cömertlik ve ikram sahibi olan Allah.
saltanat-ı rububiyet: bütün varlıkları besleyen, büyüten, yetiştiren, uyum içinde sevk ve idare eden Allah'ın saltanatı, hâkimiyeti.
suhuf: sahifeler.
suret: şekil, biçim.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
şaşaalı: parlak.
şe'n: Allah'ın zatına has, zatından ayrılmayan, zatının gereği olan mukaddes özellik.
şuunat: Allah'ın zatına has, zatından ayrılmayan, zatının gereği olan mukaddes özellikler.
şümul: kaplama, içine alma.
tecelli: görünme, yansıma.
teçhiz ettirmek: donatmak.
tekzip etmek: yalanlamak.
ukul-i münevvere: nurlu, aydınlanmış akıllar.
zîhayat: hayat sahibi, canlılar.

itaatle kendilerini Sana sevdiren hadsiz makbul ibadının hadsiz dualarını ve davalarını reddederek, küfür ve isyan ile ve Seni vaadinde tekzip etmekle Senin azamet-i kibriyana dokunan ve izzet-i celâline dokunduran ve ulûhiyetinin haysiyetine ilişen ve şefkat-i rububiyetini müteessir eden ehl-i dalâlet ve ehl-i küfrü, haşrin inkârında tasdik etmekten yüz bin derece mukaddessin ve hadsiz derece münezzeh ve âlîsin. Böyle nihayetsiz bir zulümden, bir çirkinlikten Senin nihayetsiz adaletini ve cemalini ve rahmetini takdis ediyorum,

[1] سُبْحَانَهُ وَتَعَالٰى عَمَّا يَقُولُونَ عُلُوًّا كَبِيرًا ayetini vücudumun bütün zerratı adedince söylemek istiyorum.

Belki, Senin o sadık elçilerin ve o doğru dellâl-ı saltanatının hakkalyakîn, aynelyakîn, ilmelyakîn suretinde Senin uhrevî rahmet hazinelerine ve âlem-i bekada ihsanatının definelerine ve dar-ı saadette tamamıyla zuhur eden güzel isimlerinin harika güzel cilvelerine şahadet, işaret, beşaret ederler. Ve bütün hakikatlerin mercii ve güneşi ve hamîsi olan Hak isminin en büyük bir şuaı, bu hakikat-i ekber-i haşriye olduğunu, iman ederek Senin ibadına ders veriyorlar.

Ey Rabbü'l-Enbiya ve's-Sıddıkîn!

Bütün onlar Senin mülkünde, Senin emrin ve kudretin ile, Senin irade ve tedbirin ile, Senin ilmin ve hikmetin ile musahhar ve muvazzaftırlar. Takdis, tekbir, tahmit, tehlil ile küre-i arzı bir zikirhane-i azam, bu kâinatı bir mescid-i ekber hükmünde göstermişler.

---

1. Allah, onların söyledikleri şeylerden pek münezzeh ve pek büyük bir yücelikle yücedir. (İsra Suresi: 43.)

---

adalet: her hak sahibine hakkının tam olarak verilmesi.
âlem-i beka: sonsuzluk âlemi; ahiret.
âlî: yüce, yüksek.
ayet: Kur'ân cümlesi.
aynelyakîn: görür derecede kesin olarak bilme, inanma.
azamet-i kibriya: haşmetin büyüklüğü.
beşaret etmek: müjdelemek, sevindirici haber vermek.
celâl: büyüklük, yücelik, haşmet.
cemal: güzellik.
cilve: görünme, yansıma.
dâr-ı saadet: saadet, mutluluk yeri; Cennet.
dellâl-ı saltanat: saltanatın, hâkimiyetinin ilâncısı.
ehl-i dalâlet: doğru ve hak yoldan sapanlar, iman ve İslâmdan çıkmış olanlar.
ehl-i küfür: kâfirler, inkârcılar, inançsızlar.
Hak: varlığı hak olan ve her hakkın sahibi olan anlamında Allah'ın ismi.
hakikat-i ekber-i haşriye: en büyük diriliş hakikati.
hakkalyakîn: yaşayarak bilme, bilginin en kesin hâli.
hamî: koruyan, sahip çıkan, gözeten.
haşir: kıyametten sonra, ölen bütün varlıkların diriltilip Allah'ın huzurunda toplanmaları.
haysiyet: itibar, şeref, değer.
ibad: kullar.
ihsanat: iyilikler, bağışlar, lütuflar.
ilmelyakîn: ilim yoluyla kesin olarak bilme.
iman etme: inanma, itikat etme.
inkâr: inanmama, reddetme, kabul etmeme.
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapma veya yapmama konusunda karar verebilme, ve bu kararı yerine getirebilme gücü.
isyan: baş kaldırma.
izzet: şeref, üstünlük.
izzet-i celâl: büyüklüğün izzeti ve şerefi.
kat'î: kesin.
küfür: Allah'ı inkâr, inançsızlık.
makbul: kabul edilen, geçerli.
mescid-i ekber: en büyük mescit.
merci: kaynak, baş vuru yeri.
mukaddes: kutsal, ayıp ve noksanlardan uzak.
muvazzaf: vazifeli, görevli.
münezzeh: kusur ve noksanlıktan uzak ve temiz olan.
müteessir: etkilenmiş.
Rabbü'l-Enbiya ve's-Sıddıkîn: peygamberlerin ve doğruluk sahibi büyük zatların Rabbi olan Allah.
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, esirgeme.
sadık: doğru.
saltanat-ı rububiyet: bütün varlıkları besleyen, büyüten, yetiştiren, uyum içinde sevk ve idare eden Allah'ın saltanatı, hâkimiyeti.
suret: şekil, biçim.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
şefkat-i rububiyet: bütün varlıkları besleyen, büyüten, yetiştiren, uyum içinde sevk ve idare eden Allah'ın şefkati.
şua: ışık kaynağından uzanan ışık demeti.
tahmit: Allah'a hamd etme, Onu övme, şükretme.
takdis: Allah'ı her türlü kusur ve noksandan uzak tutma, temiz ve yüce kabul etme.
tedbir: neticelerini düşünerek idare etme, çekip çevirme.
uhrevî: ahirete dair, öteki dünyaya ait.
ulûhiyet: ilâhlık, Allah'ın hâkimiyeti ile kâinattaki her şeyi kendisine ibadet ve itaat ettirmesi.
zerrat: zerreler, en küçük parçalar, atomlar.
zikirhane-i azam: en büyük zikir yeri.
zuhur etmek: ortaya çıkmak, görünmek.

Yâ Rabbi ve yâ Rabbe's-Semavati ve'l-Aradîn! Yâ Hâlıkî ve yâ Hâlık-ı Külli Şey!

Gökleri yıldızlarıyla, zemini müştemilâtıyla ve bütün mahlûkatı bütün keyfiyatıyla teshir eden kudretinin ve iradetinin ve hikmetinin ve hâkimiyetinin ve rahmetinin hakkı için, nefsimi bana musahhar eyle ve matlûbumu bana musahhar kıl. Kur'ân'a ve imana hizmet için, insanların kalplerini Risale-i Nur'a musahhar yap. Ve bana ve ihvanıma iman-ı kâmil ve hüsn-i hatime ver. Hazret-i Mûsa Aleyhisselâma denizi ve Hazret-i İbrahim Aleyhisselâma ateşi ve Hazret-i Davud Aleyhisselâma dağı, demiri ve Hazret-i Süleyman Aleyhisselâma cinni ve insi ve Hazret-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâma şems ve kameri teshir ettiğin gibi, Risale-i Nur'a kalpleri ve akılları musahhar kıl. Ve beni ve Risale-i Nur Talebelerini nefis ve şeytanın şerrinden ve kabir azabından ve Cehennem ateşinden muhafaza eyle ve Cennetü'l-Firdevste mes'ut kıl. Âmin, âmin, âmin.

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَٓا اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَٓا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ [1]

وَاٰخِرُ دَعْوٰيهُمْ اَنِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ [2]

Kur'ân'dan ve münacat-ı Nebeviye olan *Cevşenü'l-Kebir*'den aldığım bu dersimi, bir ibadet-i tefekküriye olarak, Rabb-i Rahîm'imin dergâhına arz etmekte kusur etmişsem, kusurumun affı için, Kur'ân'ı ve *Cevşenü'l-Kebir*'i şefaatçi ederek, rahmetinden, affımı niyaz ediyorum.

Said Nursi

1. Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi: 32.)
2. Duaları ise şu sözlerle sona erer: "Ezelden ebede her türlü hamd ve övgü, şükür ve minnet, Âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur." (Yunus Suresi: 10.)

aleyhisselâm: selâm onun üzerine olsun.
Cennetü'l-Firdevs: altıncı Cennet tabakası.
hâkimiyet: hükmediş, kontrol ve emir altında bulundurma, itaat ettirme.
hikmet: yüksek bilgi; gayeli, faydalı, anlamlı, yerli yerinde iş görme.
hükmünde: yerinde, değerinde.
hüsn-i hatime: güzel son; imanla ölme.
ihvan: kardeşler.
iman-ı kâmil: mükemmel iman.
ins: insanlar.
iradet: irade, istek, dileme.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kamer: ay.
keyfiyat: durumlar, hâller.
kudret: güç, kuvvet.
küre-i arz: dünya, yeryüzü.
mahlûkat: yaratıklar, yaratılmışlar.
matlûp: istenen, arzu edilen.
mesut: mutlu, saadetli.
musahhar: boyun eğmiş, emre verilmiş.
müştemilât: içindekiler, bir şeyin içinde bulunanlar.
nefis: kötü vasıfları, nitelikleri kendisinde toplayan, iyilikten alıkoyan, kötülüğe sevk eden güç.
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, esirgeme.
şems: güneş.
şer: kötülük.
talebe: öğrenci.
tehlil: "Lâ ilâhe illallah" sözünün tekrar edilmesi.
tekbir: "Allah en büyüktür" manasına gelen "Allahü Ekber" sözünü söyleme.
teshir etmek: itaat ettirmek, boyun eğdirmek.
teshir: itaat ettirmek, boyun eğdirmek.
yâ Hâlık-ı Külli Şey: her şeyin yaratıcısı olan Allah!
yâ Hâlıkı: ey yaratıcım!
yâ Rabbe's-Semavati ve'l-Aradîn: eyyerlerin ve göklerin Rabbi olan Allah!
yâ Rabbi: ey bütün varlıkları terbiye ve idare eden Rabbim!
âlem: dünya, cihan, evren.
arz etmek: sunmak.
Cevşenü'l-Kebir: Peygamberimize gelen büyük ve önemli bir dua.
dergâh: makam; büyük bir huzura girilecek kapı.
ebed: sonu olmayan, sonsuz, daimî.
ezel: başlangıcı olmayan, başlangıçsız.
mahsus: özel, birine veya bir şeye has olan.
münacat-ı Nebeviye: Peygamberimize ait dua.
niyaz etmek: yalvarmak, yakarmak, dua etmek.
Rab: yaratan, besleyen, büyüten, eğiten Allah.
Rabb-i Rahîm: sonsuz merhamet ve şefkat sahibi, her şeyi terbiye ve idare eden Allah.
rahmet: şefkat ve merhamet etme, acıma, esirgeme.
şefaat: af ve bağışlanma için sebep ve vesile olan.
tenzih etmek: Allah'ın bütün kusurlardan ve noksanlıklardan uzak olduğuna inanma, temiz tutma.

Dokuzuncu Hüccet-i İmaniye

Dokuzuncu Şuaın Mukaddeme-i Haşriyesi

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

فَسُبْحَانَ اللّٰهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ ❁ وَلَهُ الْحَمْدُ فِى
السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَعَشِيًّا وَحِينَ تُظْهِرُونَ ❁ يُخْرِجُ الْحَىَّ
مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَىِّ وَيُحْيِى الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا
وَكَذٰلِكَ تُخْرَجُونَ ❁ وَمِنْ اٰيَاتِهٖٓ اَنْ خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ اِذَٓا اَنْتُمْ
بَشَرٌ تَنْتَشِرُونَ ❁ وَمِنْ اٰيَاتِهٖٓ اَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ اَنْفُسِكُمْ اَزْوَاجًا
لِتَسْكُنُوٓا اِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً اِنَّ فِى ذٰلِكَ لَاٰيَاتٍ
لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ❁ وَمِنْ اٰيَاتِهٖ خَلْقُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَاخْتِلَافُ
اَلْسِنَتِكُمْ وَاَلْوَانِكُمْ اِنَّ فِى ذٰلِكَ لَاٰيَاتٍ لِلْعَالِمِينَ ❁ وَمِنْ اٰيَاتِهٖ
مَنَامُكُمْ بِالَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَابْتِغَٓاؤُكُمْ مِنْ فَضْلِهٖ اِنَّ فِى ذٰلِكَ لَاٰيَاتٍ لِقَوْمٍ
يَسْمَعُونَ ❁ وَمِنْ اٰيَاتِهٖ يُرِيكُمُ الْبَرْقَ خَوْفًا وَطَمَعًا وَيُنَزِّلُ مِنَ السَّمَٓاءِ
مَٓاءً فَيُحْيِى بِهِ الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا اِنَّ فِى ذٰلِكَ لَاٰيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ❁
وَمِنْ اٰيَاتِهٖٓ اَنْ تَقُومَ السَّمَٓاءُ وَالْاَرْضُ بِاَمْرِهٖ ثُمَّ اِذَا دَعَاكُمْ دَعْوَةً
مِنَ الْاَرْضِ اِذَٓا اَنْتُمْ تَخْرُجُونَ ❁ وَلَهُ مَنْ فِى السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ

كُلٌّ لَهُ قَانِتُونَ ❁ وَهُوَ الَّذ۪ى يَبْدَؤُا الْخَلْقَ ثُمَّ يُع۪يدُهُ وَهُوَ اَهْوَنُ
عَلَيْهِ وَلَهُ الْمَثَلُ الْاَعْلٰى فِى السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ
وَهُوَ الْعَز۪يزُ الْحَك۪يمُ ❁[1]

İmanın bir kutbunu gösteren bu semavî âyât-ı kübranın ve haşri ispat eden şu kudsî berahin-i uzmanın bir nükte-i ekberi ve bir hüccet-i azamı, bu Dokuzuncu Şuada beyan edilecek.

Lâtif bir inayet-i Rabbaniyedir ki, bundan otuz sene evvel, Eski Said, yazdığı tefsir mukaddimesi *Muhakemat* namındaki eserin ahirinde, "İkinci Maksat: Kur'ân'da haşre işaret eden iki ayet tefsir ve beyan edilecek. [2]بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ نَحْوُ deyip durmuş, daha yazamamış. Hâlık-ı Rahîm'ime delâil ve emarat-ı haşriye adedince şükür ve hamd olsun ki, otuz sene sonra tevfik ihsan eyledi.

Evet, bundan dokuz on sene evvel o iki ayetten birinci ayet olan

فَانْظُرْ اِلٰٓى اٰثَارِ رَحْمَتِ اللّٰهِ كَيْفَ يُحْيِى الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا اِنَّ
ذٰلِكَ لَمُحْيِى الْمَوْتٰى وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَىْءٍ قَد۪يرٌ[3]

ferman-ı İlâhînin iki parlak ve çok kuvvetli hüccetleri ve tefsirleri bulunan "Onuncu Söz" ile Yirmi Dokuzuncu Sözü in'am etti; münkirleri susturdu.

ahir: son.
âyât-ı kübra: yüce ayetler.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
berahin-i uzma: büyük deliller.
beyan: anlatma, açıklama.
delâil: deliller.
emarat-ı haşriye: tekrar dirilmeye dair belirtiler.
ferman-ı İlâhî: Cenab-ı Hakkın emir ve buyruğu.
Hâlık-ı Rahîm: sonsuz merhamet ve şefkat sahibi yaratıcı, Allah.
hamd: övme, yüceltme.
haşir: öldükten sonra dirilmek.
hüccet-i azam: büyük delil.
ihsan: bağışlama.
in'am: nimet verme.
inayet-i Rabbaniye: Allah'ın yardımı.
kudret: güç, kuvvet.
kudsî: mukaddes.
kutup: en uç noktası.
lâtif: hoş, şirin.
lütuf: ikram ve yardım.
mahlûkat: yaratılmışlar.
***Muhakemat*:** Risale-i Nur Külliyatından bir eser.
mukaddime: başlangıç.
münkir: inkâr eden.
nükte-i ekber: en büyük nükte.
Rahîm: Rahîm sıfatı.
Rahman: Rahman sıfatı.
rahmet: acıma.
semavî: İlâhî.
sena: övme.
sima: yüz.
şükür: minnettarlık ifade etme, teşekkür.
tecelli: yansıma, ortaya çıkma.
tefsir: açıklama, izah.
tesbih: Cenab-ı Hakkı şanına lâyık ifadelerle anma; takdis.
tevfik: yardım.

1. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. • Akşama erdiğinizde ve sabaha kavuştuğunuzda Allah'ı tesbih edin. • Göklerde ve yerde olanların hamd ve senası Ona mahsustur. Gündüzün sonuna doğru ve öğle vaktine erişince de Allah'ı tesbih edip namaz kılın. • Ölüden diriyi, diriden ölüyü O çıkarır. Ölümünden sonra yeryüzünü O diriltir. Siz de kabirlerinizden böyle çıkarılacaksınız. • Yine Onun ayetlerindendir ki, sizi topraktan yaratmıştır; sonra siz birer insan olarak yeryüzüne yayılırsınız. • Yine Onun ayetlerindendir ki, size hemcinslerinizden kendilerine ısınacağınız eşler yaratmış, aranıza muhabbet ve merhamet vermiştir. Düşünen bir topluluk için elbette bunda Allah'ın varlık ve birliğine, kudret ve rahmetine deliller vardır. • Göklerin ve yerin yaratılışı ile dillerinizin ve renklerinizin, seslerinizin ve simalarınızın farklılığı da yine Onun ayetlerindendir. İlim sahipleri için elbette bunda deliller vardır. • Gece ve gündüzde uyumanız ve Onun lütfundan rızık aramanız da yine Onun ayetlerindendir. Kulak veren bir topluluk için bunda elbette deliller vardır. • Yine Onun ayetlerindendir ki, size korku ve ümit vermek için şimşeği gösterir, gökten bir su indirir ve ölümünden sonra yeryüzünü onunla diriltir. Akıl sahibi bir topluluk için elbette bunda deliller vardır. • Yine Onun ayetlerindendir ki, gök ve yer Onun emriyle ayakta durur. Sonra O sizi bir emirle çağırdığında derhal kabirlerinizden çıkarsınız. • Göklerde ve yerde ne varsa Onundur; hepsi de Ona boyun eğer. • Mahlûkatı önce yaratan, sonra tekrar diriltecek olan Odur; bu ise Onun için daha kolaydır. Göklerde ve yerde tecelli eden en yüce sıfatlar Onundur. Onun kudreti her şeye galiptir; O her şeyi hikmetle yapar. (Rum Suresi: 17-27.)
2. Haydi öyle ise, Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla...
3. Şimdi bak Allah'ın rahmet eserlerine: Yeryüzünü ölümünün ardından nasıl diriltiyor. Bunu yapan, elbette ölüleri de öylece diriltecektir; O her şeye hakkıyla kadirdir. (Rum Suresi: 50.)

Hem, iman-ı haşrînin hücum edilmez o iki metin kal'asından dokuz ve on sene sonra, ikinci ayet olan, başta mezkûr âyât-ı ekberin tefsirini bu risale ile ikram etti.

İşte bu Dokuzuncu Şua, mezkûr âyâtıyla işaret edilen dokuz âlî Makam ve bir ehemmiyetli Mukaddimeden ibarettir.

* * *

Mukaddime

Haşir akidesinin pek çok ruhî faydalarından ve hayatî neticelerinden bir tek netice-i camiayı ihtisar ile beyan ve hayat-ı insaniyeye, hususan hayat-ı içtimaiyesine ne derece lüzumlu ve zarurî olduğunu izhar ve bu iman-ı haşrî akidesinin pek çok hüccetlerinden bir tek hüccet-i külliyeyi icmal ile göstermek ve o akide-i haşriye ne derece bedihî ve şüphesiz bulunduğunu ifade etmekten ibaret olarak, iki Noktadır.

BİRİNCİ NOKTA: Ahiret akidesi, hayat-ı içtimaiye ve şahsiye-i insaniyenin üssülesası ve saadetinin ve kemalâtının esasatı olduğuna, yüzer delillerinden bir mikyas olarak, yalnız dört tanesine işaret edeceğiz:

• *Birincisi:* Nev-i beşerin hemen yarısını teşkil eden çocuklar, yalnız Cennet fikriyle, onlara dehşetli ve ağlatıcı görünen ölümlere ve vefatlara karşı dayanabilirler. Ve gayet zayıf ve nazik vücutlarında bir kuvve-i maneviye bulabilirler. Ve her şeyden çabuk ağlayan gayet

akide: inanç.
akide-i haşriye: haşir inancı.
âlî: yüce, yüksek.
âyât: Kur'ân ayetleri.
âyât-ı ekber: büyük ayetler.
bedihî: açık.
beyan: açıklama.
dehşet: korku.
delil: şahit.
ehemmiyet: pek önemli olma, değerlilik.
esasat: esaslar.
haşir: Allah'ın, ölüleri diriltmesi.
hayat-ı içtimaiye: toplum hayatı, sosyal hayatı.
hayat-ı insaniye: insan hayatı.
hayatî: hayatla alâkalı.
hususan: özellikle.
hüccet: delil.
hüccet-i külliye: bütün deliller.
icmal: özetleme.
ihtisar: kısaltma.
ikram: bağış, ihsan.
iman-ı haşrî: "öldükten sonra dirilişe" inanmayla ilgili.
işaret: gösterme, bildirme.
izhar: açıklamak.
kemalât: üstün özellikler.
kuvve-i maneviye: moral, manevî güç.
makam: manevî mevki.
mezkûr: adı geçen.
mikyas: ölçü.
mukaddime: ön söz, başlangıç.
mukavemet: dayanma.
nazik: narin, ince.
netice-i camia: kapsamlı sonuç.
nev-i beşer: insan soyu.
risale: kitapçık.
ruhî: ruhla ilgili.
saadet: mutluluk.
şahsiye-i insaniye: insan kişiliği.
tefsir: açıklama, izah.
teşkil: oluşturan.
üssülesas: esas temel.
vefat: ölüm.
zarurî: zorunlu, mecburî.

mukavemetsiz mizac-ı ruhlarında, o Cennet ile bir ümit bulup, mesrurâne yaşayabilirler.

Meselâ, Cennet fikriyle der: "Benim küçük kardeşim veya arkadaşım öldü; Cennetin bir kuşu oldu, Cennette gezer, bizden daha güzel yaşar." [1] Yoksa, her vakit etrafında kendi gibi çocukların ve büyüklerin ölümleri, o zayıf bîçarelerin endişeli nazarlarına çarpması, mukavemetlerini ve kuvve-i maneviyelerini zirüzeber ederek, gözleriyle beraber ruh, kalp, akıl gibi bütün letaifini dahi öyle ağlattıracak; ya mahvolup veya divane bir bedbaht hayvan olacaktı.

• *İkinci delil:* Nev-i insanın nısfı olan ihtiyarlar, yalnız hayat-ı uhreviye ile, yakınlarında bulunan kabre karşı tahammül edebilirler. Ve çok alâkadar oldukları hayatlarının yakında sönmesine ve güzel dünyalarının kapanmasına mukabil, bir teselli bulabilirler. Ve çocuk hükmüne geçen seriütteessür ruhlarında ve mizaçlarında, mevt ve zevalden çıkan elim ve dehşetli me'yusiyete karşı, ancak hayat-ı bâkiye ümidiyle mukabele edebilirler. Yoksa, o şefkate lâyık muhteremler ve sükûnete ve istirahat-i kalbiyeye çok muhtaç o endişeli babalar ve analar, öyle bir vaveylâ-i ruhî ve bir dağdağa-i kalbî hissedeceklerdi ki, bu dünya onlara zulmetli bir zindan ve hayat dahi kasavetli bir azap olurdu.

• *Üçüncü delil:* İnsanların hayat-ı içtimaiyesinde medarı olan gençler, delikanlılar, şiddet-i galeyanda olan hissiyatlarını ve ifratkâr bulunan nefis ve hevalarını tecavüzattan ve zulümlerden ve tahribattan durduran ve

1. Süyutî, *Dürerü'l-Mensur,* 1:287, 288.

alâkadar: alâkalı, ilgili.
azap: şiddetli acı.
bedbaht: talihsiz.
bîçare: çaresiz, zavallı.
cihet: yön, taraf.
dağdağa-i kalbî: kalp sıkıntısı.
dehşet: korku.
delil: ispat edici şey, kanıt.
divane: akılsız, deli.
elim: acıklı, acı veren.
endişe: kuşku.
hayat-ı bâkiye: devamlı ve kalıcı hayat.
hayat-ı içtimaiye: toplum hayatı.
hayat-ı uhreviye: ahiret hayatı.
heva: istek ve arzuları emre vermek.
hissetmek: algılamak.
hissiyat: duygular.
ifratkâr: ileri giden, aşırılık yapan.
ihtiyar: yaşlı.
istirahat-ı kalbiye: kalp rahatlığı, iç huzuru.
kasavet: gam, keder.
kuvve-i maneviye: manevî güç, moral.
letaif: güzellikler.
mahvolmak: yok olup gitmek.
medar: dayanak noktası, sebep.
mesrurâne: sevinçli.
mevt: ölüm.
me'yusiyet: ümitsizlik.
mizaç: huy, tabiat.
mizac-ı ruh: ruhun durumu, yaratılışı.
muhterem: hürmete lâyık, saygıdeğer.
mukabele: karşılık verme.
mukabil: karşılık.
mukavemet: direnç, dayanıklılık.
nefis: insanı maddî zevk ve isteklere sevk eden kuvvet.
nev-i insan: insan cinsi.
nısf: yarım, yarı.
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme.
seriütteessür: çabuk üzülen.
şiddet-i galeyan: şiddetli bir şekilde coşup taşma.
sükûnet: rahat, huzur.
tahammül: katlanma, dayanma.
tahribat: yıkıp yok etme, bozmalar.
tecavüzat: saldırılar.
vaveylâ-i ruhî: ruhun feryadı.
zeval: geçip gitme, ölme.
zindan: dar yer, sıkıntılı yer.
zirüzeber: altüst.
zulmet: karanlık.
zulüm: cefa, işkence.

hayat-ı içtimaiyenin hüsn-i cereyanını temin eden, yalnız Cehennem fikridir. Yoksa, Cehennem endişesi olmazsa, اَلْحُكْمُ لِلْغَالِبِ[1] kaidesiyle o sarhoş delikanlılar, hevesatları peşinde bîçare zayıflara, âcizlere dünyayı Cehenneme çevireceklerdi. Ve yüksek insaniyeti, gayet süflî bir hayvaniyete döndüreceklerdi.

• *Dördüncü delil:* Nev-i beşerin hayat-ı dünyeviyesinde en cemiyetli merkez ve en esaslı zemberek ve dünyevî saadet için bir Cennet, bir melce, bir tahassungâh ise, aile hayatıdır. Ve herkesin hanesi, küçük bir dünyasıdır. Ve o hane ve aile hayatının hayatı ve saadeti ise, samimî ve ciddî ve vefadarâne hürmet ve hakikî ve şefkatli ve fedakârâne merhamet ile olabilir. Ve bu hakikî hürmet ve samimî merhamet ise, ebedî bir arkadaşlık ve daimî bir refakat ve sermedî bir beraberlik ve hadsiz bir zamanda ve hudutsuz bir hayatta birbiriyle pederâne, ferzendâne, kardeşâne, arkadaşâne münasebetlerin bulunmak fikriyle ve akidesiyle olabilir.

Meselâ, der: "Bu haremim, ebedî bir âlemde, ebedî bir hayatta daimî bir refika-i hayatımdır. Şimdilik ihtiyar ve çirkin olmuş ise de, zararı yok. Çünkü, ebedî bir güzelliği var; gelecek. Ve böyle daimî arkadaşlığın hatırı için, her bir fedakârlığı ve merhameti yaparım" diyerek, o ihtiyare karısına, güzel bir huri gibi muhabbetle, şefkatle, merhametle mukabele edebilir. Yoksa kısacık, bir iki saat sûrî bir refakatten sonra ebedî bir firak ve müfarakata uğrayan arkadaşlık, elbette gayet sûrî ve muvakkat ve esassız, hayvan gibi bir rikkat-i cinsiye manasında ve

1. Galip olan hükmeder.

âciz: güçsüz.
akide: inanç.
âlem: dünya.
arkadaşâne: arkadaşçasına.
bîçare: çaresiz, zavallı.
ciddî: gerçek.
daimî: devamlı.
dünyevî saadet: dünya mutluluğu.
ebedî: sonsuz, sonsuza dek.
fedakâr: feda eden.
fedakârâne: fedakârca.
ferzendâne: oğula yakışacak surette.
firak: ayrılık.
hadsiz: sınırsız.
hakikî: gerçek.
hane: ev.
harem: kadın eş.
hatır: saygı.
hayat: ömür, yaşayış.
hayat-ı dünyeviye: dünya hayatı.
hayvaniyet: hayvanlık.
hevesat: hevesler, nefsin istek ve arzuları.
hudutsuz: sınırsız.
huri: Cennet güzeli.
hürmet: saygı.
hüsn-i cereyan: güzel hareket.
ihtiyar: yaşlı.
ihtiyare: yaşlı, ihtiyar kadın.
insaniyet: insanlık.
kaide: prensip, kural.
kardeşâne: kardeşçe.
melce: sığınak.
merhamet: acımak, karşılıksız şefkat, karşılıksız sevgi.
müfarakat: ayrılık.
muhabbet: sevgi.
mukabele: karşılık verme.
münasebet: ilişki.
muvakkat: geçici.
nev-i beşer: insanoğlu.
pederâne: babaca.
refakat: arkadaşlık.
refika-i hayat: hayat arkadaşı.
rikkat-i cinsiye: insanın kendi cinsinden olana acıması.
saadet: mutluluk.
samimî: içten, candan.
şefkat: acıyarak ve karşılıksız merhamet muhabbet besleme.
sermedî: devamlı, sürekli.
süflî: aşağılık.
sûrî: gösterişte, şeklî.
tahassungâh: sığınma yeri.
temin: elde etme.
vefadarâne: vefalı olarak.
zemberek: hareketi sağlayan güç kaynağı.

bir mecazî merhamet ve sun'î bir hürmet verebilir. Ve hayvanatta olduğu gibi, başka menfaatler ve sair galip hisler, o hürmet ve merhameti mağlûp edip, o dünya Cennetini Cehenneme çevirir.

İşte, iman-ı haşrînin yüzer neticesinden birisi, hayat-ı içtimaiye-i insaniyeye taallûk eder. Ve bu tek neticenin de yüzer cihetinden ve faydalarından mezkûr dört delile, sairleri kıyas edilse, anlaşılır ki, hakikat-i haşriyenin tahakkuku ve vukuu, insaniyetin ulvî hakikati ve küllî haceti derecesinde kat'îdir. Belki, insanın midesindeki ihtiyacın vücudu, taamların vücuduna delâlet ve şahadetinden daha zahirdir ve daha ziyade tahakkukunu bildirir. Ve eğer, bu hakikat-i haşriyenin neticeleri, insaniyetten çıksa, o çok ehemmiyetli ve yüksek ve hayattar olan insaniyet mahiyeti, murdar ve mikrop yuvası bir lâşe hükmüne sukut edeceğini ispat eder. Beşerin idare ve ahlâk ve içtimaiyatı ile çok alâkadar olan içtimaiyyun ve siyasiyyun ve ahlâkiyyunun kulakları çınlasın. Gelsinler; bu boşluğu ne ile doldurabilirler? Ve bu derin yaraları ne ile tedavi edebilirler?

İKİNCİ NOKTA: Hakikat-i haşriyenin hadsiz bürhanlarından, sair erkân-ı imaniyeden gelen şahadetlerin hülâsasından çıkan bir bürhanı, gayet muhtasar bir surette beyan eder. Şöyle ki:

Hazret-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın risaletine delâlet eden bütün mu'cizeleri ve bütün delâil-i nübüvveti ve hakkaniyetinin bütün bürhanları, birden, hakikat-i haşriyenin tahakkukuna şahadet ederek ispat

ahlâk: huylar.
ahlâkiyyun: ahlâk bilimcileri.
alâkadar: ilgili.
beşer: insan.
beyan: açıklama.
bürhan: delil.
cihet: yön.
delâil-i nübüvvet: peygamberlik delilleri.
delâlet: delil olma, gösterme.
delil: davayı, ispata yarayan şey.
ehemmiyet: önem.
erkân-ı imaniye: imana ait esaslar.
galip: üstün gelen.
hacet: ihtiyaç.
hakikat-ı haşriye: haşir gerçeği.
hakkaniyet: doğruluk.
hayat-ı içtimaiye-i insaniye: insanın sosyal hayatı.
hayattar: canlı, yaşayan.
his: duygu.
hülâsa: kısaca.
hürmet: saygı.
içtimaiyat: sosyal hayat.
içtimaiyyun: sosyologlar.
iman-ı haşrî: dirilmeye iman.
insaniyet: insanlık.
ispat: kanıt.
kat'î: kesin.
kıyas: karşılaştırma, oranlama.
küllî: büyük, kapsamlı.
lâşe: leş.
mağlûp: yenilmiş.
mahiyet: özellik, esas.
mecazî: gerçek olmayan.
merhamet: acımak, şefkat göstermek.
mezkûr: adı geçen.
mikrop: çıplak gözle görülmesi mümkün olmayan canlılar, bakteri.
mu'cize: bir benzerini yapma konusunda başkalarını âciz bırakan olağanüstü şey.
murdar: pis, kirli.
risalet: peygamberlik.
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık.
sair: diğer.
siyasiyyun: siyasîler.
sukut: düşme, düşüş.
sun'î: uydurma, sahte.
taallûk: ilgilendirme.
taam: yiyecek, aş.
tahakkuk: doğruluk, gerçekleşme, meydana gelme.
tedavi: iyileştirme.
ulvî: yüksek, yüce.
vuku: meydana çıkma, olma.
zahir: açık, belli.
ziyade: çok.

ederler. Çünkü, bu zatın bütün hayatında, bütün davaları, vahdaniyetten sonra haşirde temerküz ediyor. Hem, umum peygamberleri tasdik eden ve ettiren bütün mu'cizeleri ve hüccetleri, aynı hakikate şahadet eder. Hem, [1] وَبِرُسُلِهٖ kelimesinden gelen şahadeti bedahet derecesine çıkaran [2] وَكُتُبِهٖ şahadeti de, aynı hakikate şahadet eder. Şöyle ki:

Başta Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın hakkaniyetini ispat eden bütün mu'cizeleri, hüccetleri ve hakikatleri, birden, hakikat-i haşriyenin tahakkukuna ve vukuuna şahadet edip, ispat ederler. Çünkü Kur'ân'ın, hemen üçten birisi haşirdir; ve ekser kısa surelerinin başlarında, gayet kuvvetli âyât-ı haşriyedir. Sarihan ve işareten binler âyâtıyla aynı hakikati haber verir, ispat eder, gösterir. Meselâ,

اِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ ۝ [3] يَٓا اَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمْ اِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْءٌ عَظِيمٌ ۝ [4] اِذَا زُلْزِلَتِ الْاَرْضُ زِلْزَالَهَا ۝ [5] اِذَا السَّمَٓاءُ انْفَطَرَتْ ۝ [6] اِذَا السَّمَٓاءُ انْشَقَّتْ ۝ [7] عَمَّ يَتَسَٓاءَلُونَ ۝ [8] هَلْ اَتٰيكَ حَدِيثُ الْغَاشِيَةِ [9]

gibi otuz kırk surelerin başlarında, bütün kat'iyetle, hakikat-i haşriyeyi kâinatın en ehemmiyetli ve vacip bir hakikati olduğunu göstermekle beraber, sair ayetler dahi o hakikatin çeşit çeşit delillerini beyan edip ikna eder.

---

1. Ve peygamberlerine iman ettim.
2. Ve kitaplarına iman ettim.
3. Güneş dürülüp toplandığında. (Tekvir Suresi: 1.)
4. Ey insanlar, Rabbinizden korkun. Kıyamet gününün zelzelesi, muhakkak ki pek büyük bir şeydir. (Hac Suresi: 1.)
5. Ne zaman ki yer müthiş bir sarsıntıyla sarsılır. (Zilzal Suresi: 1.)
6. Gök yarıldığı zaman. (İnfitar Suresi: 1.)
7. Gök yarıldığında. (İnşikak Suresi: 1.)
8. Onlar birbirlerine neyi sorup duruyorlar? (Nebe Suresi: 1.)
9. Dehşeti her şeyi kaplayan kıyametin haberi sana geldi mi? (Gaşiye Suresi: 1.)

âyât: işaretler.
âyât-ı haşriye: haşirle ilgili ayetler.
bedahet: açıklık.
beyan: açıklamak.
dehşet: büyük korku hâli.
delil: belge, tanık.
ekser: en çok.
hakikat: gerçek.
hakikat-ı haşriye: haşir gerçeği.
hakkaniyet: doğruluk.
haşir: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları, toplanma.
hüccet: delil.
ikna: düşünceyi kabul ettirme.
ispat: kanıt.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, evren.
kat'iyet: kesinlik.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm.
mu'cize: Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük harika iş.
müthiş: dehşet verici, korkunç.
şahadet: şahit olma, şahitlik, tanıklık.
sarihan: açıkça.
tahakkuk: meydana gelme.
tasdik: onaylama.
vacip: zorunlu.
vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı.
vuku: meydana gelme.

Acaba, bir tek ayetin bir tek işareti, gözümüz önünde, ulûm-i İslâmiyede müteaddit ilmî, kevnî hakikatleri meyve veren bir kitabın binler böyle şahadetleriyle ve davaları ile güneş gibi zuhur eden iman-ı haşrî hakikatsiz olması, güneşin inkârı, belki kâinatın ademi gibi, hiçbir cihet-i imkânı var mı? Ve yüz derece muhal ve batıl olmaz mı?

Acaba, bir sultanın bir tek işareti yalan olmamak için, bazen bir ordu hareket edip çarpıştığı hâlde; o pek ciddî ve izzetli Sultanın binler sözleri ve vaatleri ve tehditlerini yalan çıkarmak, hiçbir cihette kabil midir? Ve hakikatsiz olmak, mümkün müdür?

Acaba, on üç asırda, fasılasız olarak, hadsiz ruhlara, akıllara, kalplere, nefislere hak ve hakikat dairesinde hükmeden, terbiye eden, idare eden bu manevî Sultan-ı Zîşan'ın bir tek işareti, böyle bir hakikati ispat etmeye kâfi iken, binler tasrihat ile bu hakikat-i haşriyeyi gösterip ispat ettikten sonra, o hakikati tanımayan bir echel ahmak için Cehennem azabı lâzım gelmez mi? Ve ayn-ı adalet olmaz mı?

Hem, birer zamana ve birer devre hükmeden bütün semavî suhuflar ve mukaddes kitaplar dahi, bütün istikbale ve umum zamanlara hükümran olan Kur'ân'ın tafsilâtla, izahatla, tekrar ile beyan ve ispat ettiği hakikat-i haşriyeyi asırlarına ve zamanlarına göre, o hakikati kat'î kabul ile beraber, tafsilâtsız ve perdeli ve muhtasar bir surette beyan, fakat kuvvetli bir tarzda iddia ve ispatları, Kur'ân'ın davasını binler imza ile tasdik ederler.

ahmak: kalın kafalı, aptal.
asır: yüzyıl, zaman.
ayn-ı adalet: adaletin tâ kendisi.
batıl: yalan, çürük.
beyan: açıklama.
Cehennem: ceza mahalli.
cihet-i imkân: mümkün olma yönü.
echel: çok cahil.
fasılasız: aralıksız.
hadsiz: sayısız.
hakikat: gerçek.
hakikat-i haşriye: haşir gerçeği.
hükümran: hâkim.
iddia: ısrarla savunma.
iman-ı haşrî: haşre inanma.
ispat: doğrulamak, doğruyu ortaya koyma, kanıt.
istikbal: gelecek.
izahat: açıklamalar.
izzet: şeref, yücelik.
kabil: kabul edici.
kâfi: yeten, yeterli.
kat'î: kesin.
kevnî: varlık âlemiyle ilgili.
manevî: maddî olmayan.
muhal: imkânsız.
muhtasar: kısa, özet.
mukaddes kitaplar: Tevrat, Zebur, İncil, Kur'ân.
müteaddit: birçok.
şahadet: şahit olma.
semavî suhuf: bazı peygamberlere inen sahifeler hâlindeki küçük kitapçıklar.
Sultan-ı Zîşan: şanı yüce olan Sultan; Allah.
tafsilât: ayrıntılar.
tasdik: doğrulamak.
tasrihat: izah etmeler.
tehdit: gözdağı verme.
terbiye: edeplendirme.
ulûm-i İslâmiye: İslâmî ilimler.
umum: genel.
vaat: söz verme.
zuhur: meydana çıkma.

Bu bahsin münasebetiyle, risale-i *Münacat*'ın ahirinde, [1] ايمَانٌ بِالْيَوْمِ الْاٰخِرِ rüknüne sair rükünlerin, hususan rüsul ve kütübün şahadetini münacat suretinde zikredilen pek kuvvetli ve hülâsalı ve bütün evhamları izale eden bir hüccet-i haşriye, aynen buraya giriyor. Şöyle ki: *Münacat*'ta demiş:

Ey Rabb-i Rahîm'im!

Resul-i Ekreminin talimiyle ve Kur'ân-ı Hakîm'in dersiyle anladım ki, başta Kur'ân ve Resul-i Ekremin olarak bütün mukaddes kitaplar ve peygamberler, bu dünyada ve her tarafta numuneleri görülen celâlli ve cemalli isimlerinin tecellileri, daha parlak bir surette ebedülâbâdda devam edeceğine ve bu fânî âlemde Rahîmâne cilveleri, numuneleri müşahede edilen ihsanatının daha şaşaalı bir tarzda dâr-ı saadette istimrarına ve bekasına ve bu kısa hayat-ı dünyeviyede onları zevk ile gören ve muhabbet ile refakat eden müştakların, ebedde dahi refakatlerine ve beraber bulunmalarına icma ve ittifak ile şahadet ve delâlet ve işaret ederler.

Hem, yüzer mu'cizat-ı bâhirelerine ve âyât-ı kàtıalarına istinaden, başta Resul-i Ekrem ve Kur'ân-ı Hakîm'in olarak, bütün nuranî ruhların sahipleri olan peygamberler ve bütün münevver kalplerin kutupları olan velîler bütün keskin ve nurlu akılların madenleri olan sıddıkînler bütün suhuf-i semaviyede ve kütüb-i mukaddesede Senin çok tekrar ile ettiğin binler vaatlerine ve tehditlerine istinaden, hem Senin kudret ve rahmet ve inayet ve

1. Ahiret gününe iman etmek.

âyât-ı kàtıa: kesin deliller.
beka: ebedîlik, devamlılık.
celâl: haşmet, heybet, yücelik.
cemal: güzellik, merhamet.
dâr-ı saadet: saadet yeri, Cennet.
delâlet: işaret.
ebed: sonsuzluk, daîmilik.
ebedülâbâd: sonsuzların sonsuzu.
evham: zanlar, kuşkular.
fânî: ölümlü.
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
hüccet-i haşriye: haşrin delili.
hülâsa: kısaca.
icma: fikir birliği.
ihsanat: ihsanlar.
inayet: yardım.
istimrar: uzayıp gitme.
istinaden: dayanarak.
ittifak: birleşme, birlik.
izale: yok etme, giderilme.
kudret: güç, kuvvet.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
kütüb-i mukaddese: mukaddes kitaplar (Tevrat, Zebur, İncil ve Kur'ân-ı Kerîm).
kütüp: kitaplar.
kutup: önder, rehber.
mu'cizat-ı bâhire: apaçık mu'cizeler.
muhabbet: sevgi.
mukaddes: mübarek.
münacat: yalvarma, Allah'a yalvarış, dua, yakarış.
münasebet: ilişki, bağlantı.
münevver: nurlanmış.
müşahede: gözle görme.
müştak: arzulu, âşık.
numune: örnek, misal.
nuranî: nurlu.
Rabb-i Rahîm: sonsuz şefkat ve merhamet sahibi olan Cenab-ı Hak.
rahîmâne: şefkatle, merhametle.
rahmet: acıma, merhamet etme.
refakat: arkadaşlık.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerîm olan peygamber, Hz. Muhammed (a.s.m.).
risale-i Münacat: Münacat risalesi.
rükün: inanç esasları.
rüsul: peygamberler.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
şaşaa: gösteriş.
sıddıkîn: samimiyetle Allah ve peygambere iman etmiş olanlar.
suhuf-i semaviye: semavî sayfalar.
talim: öğretme.
tarz: biçim.
tecelli: yansıma.
tehdit: gözdağı verme.
vaat: söz verme.
velî: Allah dostu, evliya.
zevk: tatma.
zikir: anılma.

hikmet ve celâl ve cemal gibi ahireti iktiza eden kudsî sıfatlarına, şe'nlerine ve Senin izzet-i celâline ve saltanat-ı rububiyetine itimaden, hem ahiretin izlerini ve tereşşuhatını bildiren hadsiz keşfiyatlarına ve müşahedelerine ve ilmelyakin ve aynelyakin derecesinde bulunan itikatlarına ve imanlarına binaen, saadet-i ebediyeyi insanlara müjdeliyorlar. Ehl-i dalâlet için Cehennem ve ehl-i hidayet için Cennet bulunduğunu haber verip ilân ediyorlar. Kuvvetli iman edip, şahadet ediyorlar.

Ey Kadîr-i Hakîm! Ey Rahman-ı Rahîm! Ey Sadıku'l-Va'di'l-Kerîm! Ey izzet ve azamet ve celâl sahibi Kahhar-ı Zülcelâl!

Bu kadar sadık dostlarını, bu kadar vaatlerini ve bu kadar sıfât ve şuunatını yalancı çıkarmak, tekzip etmek; ve saltanat-ı rububiyetinin kat'î mukteziyatını tekzip edip yapmamak; ve Senin sevdiğin ve onlar dahi Seni tasdik ve itaat etmekle kendilerini Sana sevdiren hadsiz makbul ibadının ahirete bakan hadsiz dualarını ve davalarını reddetmek, dinlememek; ve küfür ve isyan ile ve Seni vaadinde tekzip etmekle, Senin azamet ve kibriyana dokunan ve izzet-i celâline dokunduran ve ulûhiyetinin haysiyetine ilişen ve şefkat-i rububiyetini müteessir eden ehl-i dalâleti ve ehl-i küfrü, haşrin inkârında onları tasdik etmekten yüz binler derece mukaddessin ve hadsiz derece münezzeh ve âlîsin. Böyle nihayetsiz bir zulümden ve nihayetsiz bir çirkinlikten, Senin o nihayetsiz adaletini ve nihayetsiz cemalini ve hadsiz rahmetini, hadsiz derece takdis ediyoruz. Ve bütün kuvvetimizle iman ederiz ki,

ahiret: öteki dünya.
âlî: yüce, yüksek, ulu.
aynelyakin: gözle görerek kesin bilgi edinme.
azamet: büyüklük, yücelik.
celâl: haşmet, görkem, heybet.
cemal: güzellik.
dua: yalvarma.
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, hak yoldan çıkanlar, azgın kimseler.
ehl-i hidayet: hidayette ve doğru yolda olanlar.
ehl-i küfür: küfür ehli.
hadsiz: sınırsız.
haşir: öldükten sonra dirilmeye inanmak.
haysiyet: şeref, onur, itibar.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması.
ibad: kullar.
iktiza: gereklilik.
ilmelyakin: kesin bilgiye dayanarak öğrenme.
inkâr: reddetme, kabul etmeme.
isyan: baş kaldırma.
itaat: boyun eğme.
itikat: kesin inanış; iman.
itimat: güvenme.
izzet: şeref, yücelik, üstünlük.
izzet-i celâl: haşmet ve görkemin izzeti, yüceliğin haysiyet ve şerefi.
Kadîr-i Hakîm: her şeyi hikmetle yaratan ve her şeye kudreti yeten, Allah.
Kahhar-ı Zülcelâl: kayıtsız, şartsız galip ve her an kahretmeye gücü yeten büyüklük sahibi Allah.
kat'î: kesin, şüphesiz.
keşfiyat: manevî âlemlerde bazı olayları ve hakikatleri görme.
kudsî: her türlü kusur ve noksandan uzak, temiz.
küfür: inkâr.
makbul: kabul edilmiş olan.
mukaddes: her türlü kusur ve eksiklikten uzak.
mukteziyat: gerekçeler.
münezzeh: her türlü çirkinlik ve noksanlıktan arınmış, nezih, temiz.
müşahede: gözle görme.
müteessir: etkilenmiş.
Rahman-ı Rahîm: dünya ve ahirette yarattıklarına sonsuz rahmet, şefkat ve merhametiyle muamele eden Allah.
rahmet: şefkat, merhamet etme.
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk; Cennet.
sadık: doğru sözlü.
Sadıku'l-Va'di'l-Kerîm: vaadinde sadık ve cömertlik sahibi olan Allah.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
saltanat-ı rububiyet: Allah'ın her şeyi kendi terbiyesi ve egemenliği altında bulundurması, Allah'ın kâinatı terbiye ve idare edicilik sıfatının saltanatı.
şefkat-i rububiyet: her şeyi terbiye edip idare ve egemenliği altında bulunduran Allah'ın şefkati.
şe'n: durum, özellik, hâl.
sıfat: keyfiyet, nitelik.
sıfât: keyfiyetler, nitelikler.
şuunat: işler.
takdis: her türlü eksiklik ve çirkinlikten yüce olduğunu dile getirme, kutsama.
tasdik: doğrulama.
tekzip: yalanlama, yalan olduğunu söyleme.
tereşşuhat: sızıntılar.
ulûhiyet: ilâhlık, Allah'lık.
vaat: söz verme.

o yüz binler sadık elçilerin [1] ve o hadsiz doğru dellâl-ı saltanatın olan enbiya, asfiya, evliyaların, hakkalyakin, aynelyakin, ilmelyakin suretinde Senin uhrevî rahmet hazinelerine âlem-i bekadaki ihsanatının definelerine ve dâr-ı saadette tamamıyla zuhur eden güzel isimlerinin harika güzel cilvelerine şahadetleri hak ve hakikattir; ve işaretleri doğru ve mutabıktır; ve beşaretleri sadık ve vakidir; ve onlar bütün hakikatlerin mercii ve güneşi ve hamîsi olan Hak isminin en büyük bir şuaı, bu hakikat-i ekber-i haşriye olduğunu iman ederek, Senin emrinle, Senin ibadına hak dairesinde ders veriyorlar ve ayn-ı hakikat olarak talim ediyorlar.

Yâ Rab!

Bunların ders ve talimlerinin hakkı ve hürmeti için, bize ve Risale-i Nur Talebelerine iman-ı ekmel ve hüsn-i hatime ver. Ve bizleri onların şefaatlerine mazhar eyle. Âmin.

Hem, nasıl ki Kur'ân'ın, belki bütün semavî kitapların hakkaniyetini ispat eden umum deliller ve hüccetler; ve Habibullahın, belki bütün enbiyanın nübüvvetlerini ispat eden umum mu'cizeler ve bürhanlar, dolayısıyla, en büyük müddeaları olan ahiretin tahakkukuna delâlet ederler. Aynen öyle de, Vacibü'l-Vücud'un vücuduna ve vahdetine şahadet eden ekser deliller ve hüccetler, dolayısıyla, rububiyetin ve ulûhiyetin en büyük medarı ve mazharı olan dâr-ı saadetin ve âlem-i bekanın vücuduna, açılmasına şahadet ederler. Çünkü, gelecek makamatta beyan ve ispat edileceği gibi, Zat-ı Vacibü'l-Vücud'un hem

---

1. Yüz yirmi dört bin enbiya olduğuna dair bkz. Hâkim, *Müstedrek*, 2:652; İbni Sa'd, *Tabakatü'l-Kübra*, 1:32; İbni Hibban, *Sahih*, 2:77; *Müsned*, 5:265-266; Taberanî, *Mu'cemü'l-Kebir*, 8:217; Veliyyüddin Tebrizî, *Mişkâtü'l-Mesabih*, 3:122.

âlem-i beka: sonsuzluk âlemi, ahiret.
âmin: "Yâ Rabbi! Öyle olsun, kabul eyle!.
asfiya: tuttuğu yol doğru olan kimseler.
aynelyakin: gözle görür derecede.
ayn-ı hakikat: gerçeğin tâ kendisi.
beşaret: müjdeleme.
beyan: açıklama.
bürhan: delil.
cilve: yansıma, görüntü.
dâr-ı saadet: mutluluk yeri, Cennet.
define: kıymetli eşya.
delâlet: işaret.
delil: yol gösteren.
dellâl-ı saltanat: saltanatın ilâncısı.
ekser: daha çok.
enbiya: peygamberler.
evliya: erenler, velîler, ulular.
Habibullah: Allah'ın sevgilisi, Hz. Muhammed
hak: doğru, hakkaniyet ve doğruluk.
hakikat: gerçek.
hakikat-i ekber-i haşriye: haşrin en büyük gerçeği.
hakkalyakin: bizzat yaşayarak kesin bilgi edinme.
hakkaniyet: adalete uygunluk.
hamî: himaye eden.
harika: olağanüstü.
hüccet: delil.
hürmet: haysiyet ve şeref, saygı.
hüsn-i hatime: hayırlı ve iyi son.
ibad: kullar.
ihsanat: nimetler.
ilmelyakin: kesin bilgiye dayanarak, kuşkuya yer bırakmayacak biçimde öğrenme.
iman-ı ekmel: en mükemmel iman.
ispat: doğrulayan, doğruyu ortaya koyma, kanıtlama, doğrulama.
makamat: makamlar.
mazhar: kavuşma; nail olmuş, nail olma.
medar: dayanak noktası.
merci: müracaat edilecek yer.
mu'cize: Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük harika iş.
müddea: iddia edilen şey.
mutabık: uygun.
nübüvvet: peygamberlik.
rahmet: acıma, merhamet etme.
rububiyet: rablık.
sadık: doğru.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
şefaat: uhrevî yardım.
semavî kitaplar: Allah tarafından inen kitaplar.
şua: ışık.
tahakkuk: gerçekleşme.
talim: öğretme ve öğrenme.
uhrevî: ahirete ait.
ulûhiyet: ilâhlık.
umum: bütün.
Vacibü'l-Vücud: varlığı zarurî ve zatî olan Allah.
vahdet: birlik.
vaki: olmuş.
vücut: var olma, var oluş.
yâ Rab: ey Rabbimiz.
Zat-ı Vacibü'l-Vücud: varlığı mutlaka gerekli olan zat, Cenab-ı Allah.
zuhur: meydana çıkma.

mevcudiyeti, hem umum sıfatları, hem ekser isimleri, hem rububiyet, ulûhiyet, rahmet, inayet, hikmet, adalet gibi vasıfları, şe'nleri lüzum derecesinde ahireti iktiza ve vücup derecesinde bâkî bir âlemi istilzam ve zaruret derecesinde mükâfat ve mücazat için haşri ve neşri isterler.

• Evet, madem ezelî, ebedî bir Allah var; elbette saltanat-ı ulûhiyetinin sermedî bir medarı olan ahiret vardır. Ve madem, bu kâinatta ve zîhayatta gayet haşmetli ve hikmetli ve şefkatli bir rububiyet-i mutlaka var ve görünüyor; elbette o rububiyetin haşmetini sukuttan ve hikmetini abesiyetten ve şefkatini gadirden kurtaran ebedî bir dâr-ı saadet bulunacak ve girilecek.

• Hem madem göz ile görünen bu hadsiz in'amlar, ihsanlar, lütuflar, keremler, inayetler, rahmetler, perde-i gayp arkasında bir Zat-ı Rahman-ı Rahîm'in bulunduğunu sönmemiş akıllara, ölmemiş kalplere gösterir; elbette in'amı istihzadan ve ihsanı aldatmaktan ve inayeti adavetten ve rahmeti azaptan ve lütuf ve keremi ihanetten halâs eden ve ihsanı ihsan eden ve nimeti nimet eden bir âlem-i bâkîde, bir hayat-ı bâkiye var ve olacaktır.

• Hem madem bahar faslında, zeminin dar sahifesinde, hatasız yüz bin kitabı birbiri içinde yazan bir kalem-i Kudret, gözümüz önünde yorulmadan işliyor. Ve o kalem sahibi yüz bin defa ahit ve vadetmiş ki, "Bu dar yerde ve karışık ve birbiri içinde yazılan bahar kitabından daha kolay olarak, geniş bir yerde güzel ve lâyemut bir kitabı yazacağım ve size okutturacağım" diye, bütün

adalet: hakkaniyet, âdillik.
adavet: düşmanlık.
ahiret: öbür dünya.
ahit: söz verme.
âlem: dünya.
âlem-i bâkî: sonsuz olan ahiret âlemi.
azap: acı.
bâkî: ebedî, daimî.
dâr-ı saadet: mutluluk yeri, Cennet.
ebedî: sonu olmayan.
ekser: en çok.
ezelî: başlangıçsız.
fasıl: mevsim.
gadir: fenalık.
gayet: çok.
hadsiz: sınırsız.
halâs: kurtarma.
haşir: öldükten sonra dirilme.
haşmet: heybet, büyüklük.
hayat-ı bâkiye: bitmeyen sonsuz hayat.
hikmet: bir gayeye yönelik olması, manalı ve faydalı olması, hikmetli. bir gaye ve maksada yönelik.
ihanet: kötülük.
ihsan: iyilik
iktiza: gerektirme.
in'am: nimet verme, nimet.
inayet: yardım.
istihza: alay etme.
istilzam: gerektirme.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı.
kalem-i Kudret: Allah'ın kudret kalemi.
kerem: cömertlik, ikram.
lâyemut: ölümsüz.
lütuf: iyilik, ikram, yardım.
madem: zaten.
medar: dayanak noktası, kaynak, sebep.
mevcudiyet: mevcut olma, varlık.
mücazat: ceza, karşılık.
mükâfat: ödül.
neşir: ebedî âlemde mahşer yerinde her tarafa yayılma.
nimet: ihsan, bağış.
perde-i gayp: gizli perde.
rahmet: acıma, merhamet etmek.
rububiyet: rablık.
saltanat-ı ulûhiyet: ortak kabul etmeyen İlâhî saltanat.
şefkat: acımak ve merhamet etmek.
şe'n: mukaddes özellik.
sermedî: daimî, ölümsüz.
sıfat: hâl, keyfiyet.
sukut: düşme, düşüş.
umum: bütün.
vaat: söz verme.
vasıf: özellik, nitelik.
vücup: varlığı gerekli olma.
zaruret: zorunluluk.
Zat-ı Rahman-ı Rahîm: yardım, ihsan ve merhamet sahibi olan zat, Allah.
zemin: yeryüzü.
zîhayat: hayat sahibi.

fermanlarda o kitaptan bahsediyor. Elbette ve her hâlde o kitabın aslı yazılmış ve haşir ve neşir ile haşiyeleri de yazılacak. Ve umumun defter-i a'malleri onda kaydedilecek.

• Hem madem bu arz, kesret-i mahlûkat cihetiyle ve mütemadiyen değişen yüz binler çeşit çeşit enva-ı zevi'l-hayat ve zevi'l-ervahın meskeni, menşei, fabrikası, meşheri, mahşeri olması haysiyetiyle, bu kâinatın kalbi, merkezi, hülâsası, neticesi, sebeb-i hilkati olarak, gayet büyük öyle bir ehemmiyeti var ki, küçüklüğü ile beraber koca semavata karşı denk tutulmuş. Semavî fermanlarda daima, [1] رَبُّ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ deniliyor.

• Ve madem, bu mahiyetteki arzın her tarafına hükmeden ve ekser mahlûkatına tasarruf eden ve ekser zîhayat mevcudatını teshir edip kendi etrafına toplattıran ve ekser masnuatını kendi hevesatının hendesesiyle ve ihtiyacatının düsturlarıyla öyle güzelce tanzim ve teşhir ve tezyin ve çok antika nevilerini liste gibi birer yerlerde öyle toplayıp süslettirir ki, değil yalnız ins ve cin nazarlarını, belki semavat ehlinin ve kâinatın nazar-ı dikkatlerini ve takdirlerini ve Kâinatın Sahibinin nazar-ı istihsanını celp etmekle, gayet büyük bir ehemmiyet ve kıymet alan ve bu haysiyetle, bu kâinatın hikmet-i hilkati ve büyük neticesi ve kıymetli meyvesi ve arzın halifesi olduğunu fenleriyle, sanatlarıyla gösteren ve dünya cihetinde Sâni-i Âlemin mu'cizeli sanatlarını gayet güzelce teşhir ve tanzim ettiği için, isyan ve küfrüyle beraber dünyada bırakılan ve azabı tehir edilen ve bu hizmeti için imhal

---

1. Göklerin ve yerin Rabbi [Allah'tır]. (Ra'd Suresi: 16; İsra Suresi: 102; Kehf Suresi: 14.)

---

antika: tarihi eser.
arz: yer, dünya.
azap: ceza.
celp: çekme.
cihet: yön.
cin: gözle görülmez lâtif cisimlerden ibaret bir yaratık.
defter-i a'mal: işlerin, fiillerin, amellerin defteri.
denk: eşit.
düstur: prensip, esas.
ehemmiyet: önem.
ekser: en çok.
enva-ı zevi'l-hayat: canlı türleri.
ferman: buyruk.
halife: vekil, insan.
haşir: bir araya gelme.
haşiye: derkenar, dipnot.
haysiyet: şeref, onur, itibar.
hendese: plan, çizgi.
hevesat: arzular.
hikmet-i hilkat: yaratılış hikmeti.
hükmeden: hâkimiyet kuran.
hülâsa: öz, esas, temel kısmı.
ihtiyacat: ihtiyaçlar.
imhal: erteleme.
ins: insan.
isyan: emre karşı gelip ayaklanma.
kâinat: evren, yaratılmışlar.
kesret-i mahlûkat: yaratılmışların çokluğu.
küfür: inanmama; nankörlük.
mahiyet: esas.
mahlûkat: yaratılmışlar.
mahşer: toplanılacak yer.
masnuat: sanat eseri varlıklar.
menşe: esas, kök.
meşher: sergi, gösterme yeri.
mesken: oturulacak yer.
mevcudat: varlıklar.
mu'cize: Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük harika iş.
mütemadiyen: sürekli olarak.
muvaffakıyet: başarılı olma.
nazar: bakış.
nazar-ı dikkat: dikkatli bakış.
nazar-ı istihsan: beğenen bakış.
neşir: yayma, serpme.
nevi: çeşit, tür.
Sâni-i Âlem: dünyayı sanatla yaratan Allah.
sebeb-i hilkat: yaratılış sebebi.
semavat: gökler.
semavî: Allah tarafından olan, İlâhî.
takdir: kıymet verme.
tanzim: düzenleme, tertipleme.
tasarruf eden: dilediği gibi kullanan ve yöneten.
tehir: geciktirme.
teshir: cezp etme, kendine bağlama.
teşhir: sergileme.
tezyin: süsleme.
umum: bütün.
zevi'l-ervah: ruh sahipleri, canlılar.
zîhayat: hayat sahibi, canlı.

edilip muvaffakıyet gören nev-i benîâdem var. Ve madem bu mahiyetteki nev-i benîâdem, mizaç ve hilkat itibarıyla gayet zayıf ve âciz ve gayet acz ve fakrıyla beraber, hadsiz ihtiyacatı ve teellümatı olduğu hâlde, bütün bütün kuvvetinin ve ihtiyarının fevkinde olarak, koca küre-i arzı o nev-i insana lüzumu bulunan her nevi madenlere mahzen ve her nevi taamlara ambar ve nev-i insanın hoşuna gidecek her çeşit mallara bir dükkân suretine getiren, gayet kuvvetli ve hikmetli ve şefkatli bir Mutasarrıf var ki, böyle nev-i insana bakıyor, besliyor, istediğini veriyor.

• Ve madem, bu hakikatteki bir Rab, hem insanı sever, hem kendini insana sevdirir; hem bâkîdir, hem bâkî âlemleri var; hem adaletle her işi görür ve hikmetle her şeyi yapıyor; hem bu kısa hayat-ı dünyeviyede ve bu kısacık ömr-i beşerde ve bu muvakkat ve fânî zeminde, o Hâkim-i Ezelî'nin haşmet-i saltanatı ve sermediyet-i hâkimiyeti yerleşemiyor; ve nev-i insanda vuku bulan ve kâinatın intizamına ve adalet ve muvazenelerine ve hüsn-i cemaline münafi ve muhalif çok büyük zulümleri ve isyanları ve velinimetine ve onu şefkatle besleyene karşı ihanetleri, inkârları, küfürleri bu dünyada cezasız kalıp, gaddar, zalim, rahat ile hayatını ve bîçare mazlum, meşakkatler içinde ömürlerini geçirirler; ve umum kâinatta eserleri görünen şu adalet-i mutlakanın mahiyeti ise, dirilmemek suretiyle, o gaddar zalimlerin ve me'yus mazlumların vefat içindeki müsavatlarına bütün bütün zıttır, kaldırmaz, müsaade etmez.

âciz: güçsüz.
acz: güçsüzlük.
adalet-i mutlaka: sınırsız, tam yerinde adalet.
âlem: dünya, cihan.
ambar: zahîre ve kuru gıdaları koymaya yarayan büyük depo.
bâkî: ebedî, daimî.
fakr: fakirlik.
fânî: ölümlü.
gaddar: acımasız.
hadsiz: sınırsız.
haşmet-i saltanat: saltanatın heybeti.
hayat: yaşayış.
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması.
hilkat: yaratılış.
hüsn-i cemal: yüz güzelliği.
ihanet: haksızlık etme.
ihtiyacat: ihtiyaçlar.
ihtiyar: seçme, tercih.
inkâr: reddetme.
intizam: düzen.
isyan: baş kaldırma.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı.
küfür: nimeti inkâr etme.
küre-i arz: dünya, yer küre.
mahiyet: asıl, esas, hakikat, özellik, nitelik.
mahzen: içinde eşya saklanacak yer.
mazlum: zulme uğramış.
meşakkat: sıkıntı.
me'yus: ümitsiz.
mizaç: huy, tabiat.
muhalif: uymayan, karşıt.
münafi: aykırı. zıt.
müsaade: izin vermek.
müsavat: denklik, eşitlik.
mutasarrıf: tasarruf sahibi olan, tasarruf eden.
muvakkat: geçici.
muvazene: denge.
nev-i benîâdem: insan cinsi, insanoğlu.
nev-i insan: insan çeşidi, insan cinsi, insanoğlu.
ömr-i beşer: insan ömrü, insan hayatı.
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme.
şefkatli: acıyarak ve esirgeyerek seven.
sermediyet-i hâkimiyet: Allah'ın bütün kâinatta hükmedip idare etmesinin devamlılığı.
taam: yemek, aş.
teellümat: elemler.
velinimet: nimeti veren.
vuku: meydana gelme.
zalim: zulmeden.
zıt: ters, karşıt.
zulüm: haksızlık.

• Ve madem, nasıl ki Kâinatın Sahibi, kâinattan zemini ve zeminden nev-i insanı intihap edip, gayet büyük bir makam, bir ehemmiyet vermiş; öyle de, nev-i insandan dahi makasıd-ı rububiyetine tevafuk eden ve kendilerini iman ve teslim ile Ona sevdiren hakikî insanlar olan enbiya ve evliya ve asfiyayı intihap edip kendine dost ve muhatap ederek, onları mu'cizeler ve tevfikler ile ikram ve düşmanlarını semavî tokatlar ile tazip ediyor. Ve bu kıymetli, sevimli dostlarından dahi, onların imamı ve mefhari olan Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmı intihap ederek, ehemmiyetli küre-i arzın yarısını ve ehemmiyetli nev-i insanın beşten birisini uzun asırlarda onun nuruyla tenvir ediyor. Âdeta, bu kâinat onun için yaratılmış gibi, bütün gayeleri onun ile ve onun dini ile ve Kur'ân'ı ile tezahür ediyor. Ve o pek çok kıymettar ve milyonlar sene yaşayacak kadar hadsiz hizmetlerinin ücretlerini, hadsiz bir zamanda almaya müstahak ve lâyık iken, gayet meşakkatler ve mücahedeler içinde altmış üç sene gibi kısacık bir ömür verilmiş. Acaba hiçbir cihetle hiçbir imkânı, hiçbir ihtimali, hiçbir kabiliyeti var mı ki, o zat, bütün emsali ve dostlarıyla beraber dirilmesin ve şimdi de ruhen diri ve hayy olmasın; idam-ı ebedî ile mahvolsunlar? Hâşâ, yüz bin defa hâşâ ve kellâ! Evet, bütün kâinat ve hakikat-i âlem, dirilmesini dava eder ve hayatını Sahib-i Kâinattan talep ediyor.

• Ve madem, Yedinci Şua olan *Ayetü'l-Kübra*'da, her biri bir dağ kuvvetinde, otuz üç adet icma-ı azîm ispat etmişler ki: Bu kâinat, bir elden çıkmış ve bir tek zatın

asfiya: takva sahibi büyük zatlar.
Ayetü'l-Kübra: Risale-i Nur'da Yedinci Şua adlı eser.
cihet: yön, taraf.
dava: fikir, iddia, ülkü.
ehemmiyet: pek önemli olma, değerlilik.
enbiya: peygamberler.
evliya: keramet sahibi , velîler.
hadsiz: sınırsız, .
hakikat-i âlem: dünyanın gerçeği, aslı.
hakikî: gerçek.
hâşâ: asla, kat'iyen.
hay: diri.
icma-ı azîm: çok büyük delillerden meydana gelen büyük görüş.
idam-ı ebedî: sonsuza kadar yok olma.
ihtimal: bir şeyin olabilmesi.
ikram: bağış, ihsan.
imkân: olabilirlik.
intihap: seçme, seçmek.
ispat: doğruyu ortaya koyma.
kabiliyet: yetenek.
kâinat: varlıklar.
kellâ: hiç bir zaman.
kıymettar: kıymetli, değerli.
küre-i arz: dünya, yer küre.
mahv: yok olma.
makasıd-ı rububiyet: Allah'ın bütün varlık âlemini idare ve egemenliği altında tutmasındaki maksatlar ve gayeler.
mefhar: övünme sebebi.
meşakkat: sıkıntı.
mücahede: mücadele, çaba, gayret.
mu'cize: Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük harika iş.
muhatap: kendisine söz söylenilen kimse.
müstahak: hak etmiş.
nev-i insan: insan çeşidi, insan cinsi.
ruhen: ruh olarak.
Sahib-i Kâinat: kâinatın sahibi olan Allah.
semavî: gökle ilgili.
talep: isteme, arzu.
tazip: azap verme.
tenvir: nurlandırma.
teslim: kendini Allah'ın emrine bırakma.
tevafuk: uygun gelme, uygunluk.
tevfik: yardım.
tezahür: ortaya çıkma.
zat: Allah, kişi, şahıs, fert.
zemin: yer, yeryüzü.

mülküdür; ve kemalât-ı İlâhiyenin medarı olan vahdetini ve ehadiyetini bedahetle göstermişler; ve vahdet ve ehadiyet ile, bütün kâinat, o Zat-ı Vahid'in emirber neferleri ve musahhar memurları hükmüne geçiyor; ve ahiretin gelmesiyle, kemalâtı sukuttan ve adalet-i mutlakası müstehziyâne gadr-i mutlaktan ve hikmet-i ammesi sefahatkârâne abesiyetten ve rahmet-i vâsiası lâhiyâne tazipten ve izzet-i kudreti zelilâne aczden kurtulurlar, takaddüs ederler.

Elbette ve elbette ve her hâlde, iman-ı billâhın yüzer nüktesinden bu sekiz "mademlerdeki hakikatlerin muktezasıyla, kıyamet kopacak, haşir ve neşir olacak, dâr-ı mücazat ve mükâfat açılacak. Tâ ki, arzın mezkûr ehemmiyeti ve merkeziyeti ve insanın ehemmiyeti ve kıymeti tahakkuk edebilsin; ve Arz ve insanın Hâlık'ı ve Rabbi olan Mutasarrıf-ı Hakîm'in mezkûr adaleti, hikmeti, rahmeti, saltanatı takarrür edebilsin; ve o bâkî Rabbin mezkûr hakikî dostları ve müştakları, idam-ı ebedîden kurtulsun; ve o dostların en büyüğü ve en kıymettarı, bütün kâinatı memnun ve minnettar eden kudsî hizmetlerinin mükâfatını görsün; ve Sultan-ı Sermedî'nin kemalâtı naks ve kusurdan ve kudreti aczden ve hikmeti sefahatten ve adaleti zulümden tenezzüh ve takaddüs ve teberri etsin.

Elhâsıl, madem Allah var; elbette ahiret vardır.

Hem nasıl ki, mezkûr üç erkân-ı imaniye, onları ispat eden bütün delilleriyle haşre şahadet ve delâlet ederler;

abesiyet: faydasız ve boş olma.
acz: güçsüzlük.
adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi, hakkaniyet, âdillik.
adalet-i mutlaka: tam adalet.
arz: yer, dünya.
bâkî: sürekli ve kalıcı olan.
bedahet: açıklık.
dâr-ı mücazat: ceza yeri.
delâlet: delil olma, gösterme.
delil: bir meseleyi ispata yarayan şey.
ehadiyet: Allah'ın her bir şeyde birliğinin tecelli etmesi.
ehemmiyet: önemli olma.
elhâsıl: sonuç olarak, özetle.
erkân-ı imaniye: imana ait esaslar.
gadr-i mutlak: tam zulüm ve merhametsizlik.
hakikî: gerçek.
Hâlık: her şeyi yoktan var eden, Allah.
haşir: Allah'ın, ölüleri diriltip mahşere çıkarması, kıyamet.
haşir ve neşir: öldükten sonra ahirette tekrar diriltilerek Allah'ın huzurunda toplanma ve tekrar dağılıp yayılma.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması, İlâhî gaye.
hikmet-i amme: her şeyi kuşatan hikmet.
idam-ı ebedî: ebedî yok olma.
iman-ı billâh: Allah'a inanma.
ispat: doğruyu ortaya koyma.
izzet-i kudret: kuvvet ve kudret.
kemalât: olgunluklar, mükemmellikler, üstünlükler.
kemalât-ı İlâhiye: İlâhî güzellik ve mükemmellikler.
kıyamet: dünyanın sonu.
kıymet: değer.
kudret: güç, kuvvet.
kudsî: mukaddes.
kusur: eksiklik, noksan.
lâhiyâne: eğlenircesine.
madem: böyle ise, hele.
medar: dayanak noktası.
merkeziyet: bütün işlerin bir yerden idare edilir olması.
mezkûr: adı geçen.
minnettar: minnet duyan.
mükâfat: ödül.
mukteza: gereken sebepler.
mülk: mal.
musahhar: boyun eğen, emre uyan.
müştak: âşık, arzulu.
müstehziyâne: alay ederek.
Mutasarrıf-ı Hakîm: her şeyin idare ve tanzimi elinde olan, her şeyi hikmetle tasarruf eden Allah.
naks: eksiklik.
nefer: rütbesiz asker, er.
nükte: ince ve derin mana.
Rab: sahip, her şeyi yaratan, büyüten, terbiye eden Allah.
rahmet: acıma, merhamet etme, şefkat gösterme.
rahmet-i vâsia: bütün mahlûkatı içine alan genişlikte ve bol rahmet.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
saltanat: egemenlik.
sefahat: yasak ve zevk ve eğlenceye aşırı derecede düşkünlük.
sefahatkârâne: eğlenceye düşkün bir şekilde.
sukut: düşüş, aşağı inme.
Sultan-ı Sermedî: hükümdarlığının sonu olmayan sultan; Allah.
tahakkuk: gerçekleşme.
takaddüs: kutsal olma, yüce ve temiz olma, çok temiz olma.
takarrür: karar bulma, sağlamca yerleşme.
tazip: eziyet etme.
teberri: uzaklaşma, uzak olma.
tenezzüh: kusur ve noksanlardan temiz olma.
vahdet: birlik.
Zat-ı Vahit: bir olan Allah.
zelilâne: horca, alçakça.
zulüm: haksızlık.

öyle de, وَبِمَلٰٓئِكَتِهِ وَبِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ مِنَ اللّٰهِ تَعَالٰى [1] olan iki rükn-i imanî dahi, haşri istilzam edip, kuvvetli bir surette âlem-i bekaya şahadet ve delâlet ederler. Şöyle ki:

Melâikenin vücudunu ve vazife-i ubudiyetlerini ispat eden bütün deliller ve hadsiz müşahedeler, mükâlemeler, dolayısıyla, âlem-i ervahın ve âlem-i gaybın ve âlem-i bekanın ve âlem-i ahiretin ve ileride cin ve ins ile şenlendirilecek olan dâr-ı saadetin, Cennet ve Cehennemin vücutlarına delâlet ederler. Çünkü, melekler bu âlemleri izn-i İlâhî ile görebilirler ve girerler. Ve Hazret-i Cebrail gibi, insanlar ile görüşen umum melâike-i mukarrebîn, mezkûr âlemlerin vücutlarını ve onlar, onlarda gezdiklerini müttefikan haber veriyorlar. Görmediğimiz Amerika kıt'asının vücudunu, ondan gelenlerin ihbarıyla, bedihî bildiğimiz gibi, yüz tevatür kuvvetinde bulunan melâike ihbaratıyla, âlem-i bekanın ve dâr-ı ahiretin ve Cennet ve Cehennemin vücutlarına o kat'iyette iman etmek gerektir. Ve öyle de iman ederiz.

Hem Yirmi Altıncı Söz olan Risale-i Kaderde, iman-ı bilkader rüknünü ispat eden bütün deliller, dolayısıyla, haşre ve neşr-i suhufa ve mizan-ı ekberdeki muvazene-i a'male delâlet ederler. Çünkü, her şeyin mukadderatını gözümüz önünde nizam ve mizan levhalarında kaydetmek ve her zîhayatın sergüzeşt-i hayatiyelerini kuvve-i hafızalarında ve çekirdeklerinde ve sair elvah-ı misaliyede yazmak ve her zîruhun, hususan insanların, defter-i a'mallerini elvah-ı mahfuzada tespit etmek ve geçirmek, elbette öyle muhit bir kader ve hakîmâne bir takdir ve

---

1. Meleklere ve kadere, hayır ve şerrin Allah'tan geldiğine iman etmek.

âlem: dünya, cihan.
âlem-i ahiret: ahiret âlemi.
âlem-i beka: sonsuzluk âlemi, ahiret.
âlem-i ervah: ruhlar âlemi.
âlem-i gayp: görünmeyen, fakat varlığı kesin olan ve mahiyeti Allah tarafından bilinen başka dünyalar.
bedihî: aşikâr.
cin: gözle görülmeyen lâtif varlıklardan ibaret olan varlıklar.
dâr-ı ahiret: ahiret yurdu.
dâr-ı saadet: mutluluk yeri, Cennet.
defter-i a'mal: amel defteri.
delâlet: delil olma, gösterme.
delil: doğru yolu gösteren.
elvah-ı mahfuza: korunmuş levhalar.
elvah-ı misaliye: örnek tablolar.
hadsiz: sınırsız.
haşir: Allah'ın, ölüleri diriltip mahşere çıkarması, kıyamet, dirilme.
hayır: iyilik ve güzellik.
Hazret-i Cebrail: vahiy getirmekle görevli olan melek.
hususan: özellikle.
ihbar: haber verme.
ihbarat: haberler.
iman-ı bilkader: kadere inanma
ins: insan.
ispat: doğruyu ortaya koyma, kanıt.
istilzam: gerekli görme, lüzumlu görme.
izn-i İlâhî: Allah'ın izni.
kader: Cenab-ı hakkın takdir ve tayin etmesi.
kat'iyet: kesinlik.
kuvve-i hafıza: hafıza gücü.
levha: yazı veya resim, tablo.
melâike: melekler.
melâike-i mukarrebîn: büyük meleklerden Allah'a yakın olanlar.
mezkûr: adı geçen.
mizan: ölçü.
mizan-ı ekber: mahşer günü amellerin ölçüleceği büyük ölçü.
mukadderat: alın yazısı.
mükâleme: konuşma.
müşahede: bir şeyi gözle görme.
müttefikan: el birliğiyle, hep beraber.
muvazene-i a'mal: amellerin tartılıp hesaplanması.
neşr-i suhuf: amel defterlerinin meydana çıkması.
nizam: düzen.
risale-i Kader: Kader Risalesi.
rükn-i imanî: iman esasları, iman şartları.
rükün: şart.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
sair: diğer.
şer: kötülük ve fenalık.
sergüzeşt-i hayatiye: hayat hikâyesi.
tespit: belirleme.
tevatür: doğru haber.
vazife-i ubudiyet: kulluk vazifesi.
vücut: var olma, var oluş, varlık.
zîhayat: hayat sahibi.
zîruh: ruh sahibi.

müdakkikane bir kayıt ve hafîzâne bir kitabet, ancak mahkeme-i kübrada, umumî bir muhakeme neticesinde, daimî bir mükâfat ve mücazat için olabilir. Yoksa, o ihatalı ve inceden ince olan kayıt ve muhafaza, bütün bütün manasız, faydasız kalır; hikmete ve hakikate münafi olur.

Hem, haşir gelmezse, kader kalemiyle yazılan bu kitab-ı kâinatın bütün muhakkak manaları bozulur ki, hiçbir cihet-i imkânı olamaz. Ve o ihtimal, bu kâinatın vücudunu inkâr gibi bir muhal, belki bir hezeyan olur.

Elhâsıl: İmanın beş rüknü, bütün delilleriyle, haşir ve neşrin vukuuna ve vücuduna ve dâr-ı ahiretin vücuduna ve açılmasına delâlet edip, isterler ve şahadet edip, talep ederler.

İşte bu hakikat-i haşriyenin, azametine tam muvafık böyle azametli ve sarsılmaz direkleri ve bürhanları bulunduğu içindir ki, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın hemen hemen üçten birisi haşir ve ahireti teşkil ediyor; ve onu, bütün hakaikına temel taşı ve üssülesas yapıyor; ve her şeyi onun üstüne bina ediyor.

[*Mukaddime nihayet buldu*]

ahiret: öbür dünya.
azamet: büyüklük, yücelik.
bürhan: delil.
cihet-i imkân: mümkün olma yönü.
dâr-ı ahiret: ahiret yurdu.
delâlet: delil olma.
delil: şahit, belge, tanık, kanıt.
elhâsıl: sonuç olarak.
hafîzâne: koruyarak.
hakaik: gerçekler.
hakikat: gerçek.
hakikat-i haşriye: yeniden dirilme gerçeği.
hakîmâne: hikmetle.
haşir ve neşir: toplamak ve diriltmek, yaymak.
haşir: ahirette tekrar dirilme, toplanma.
hezeyan: saçmalama.
hikmet: İlâhî gaye.
ihata: kuşatma.
ihtimal: olabilirlik.
inkâr: inanmama.
kader: İlâhî hüküm, takdir.
kâinat: varlıklar.
kitabet: yazı yazma.
kitab-ı kâinat: kâinat kitabı.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm.
mahkeme-i kübra: büyük mahkeme.
mücazat: ceza.
muhafaza: koruma.
muhakeme: değerlendirme.
muhakkak: gerçek.
muhal: imkânsız.
muhit: kuşatan.
mukaddime: başlangıç, giriş.
mükâfat: ödül.
münafi: aykırı.
muvafık: uygun.
nihayet: son.
rükün: temel esaslar, şart.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
takdir: değer biçme.
talep: isteme, arzu.
umumî: genel.
üssülesas: sağlam temel.
vücut: var olma.
vuku: meydana gelme.

BAŞTAKİ AYETİN MU'CİZÂNE İŞARET ETTİKLERİ DOKUZ TABAKA BERAHİN-İ HAŞRİYEYE DAİR DOKUZ MAKAMDAN

Birinci Makam

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

فَسُبْحَانَ اللّٰهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ ۝ وَلَهُ الْحَمْدُ فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَعَشِيًّا وَحِينَ تُظْهِرُونَ ۝ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَيُحْيِي الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَكَذٰلِكَ تُخْرَجُونَ [1]

olan fıkradaki ferman-ı haşre dair buradaki gösterdiği bürhan-ı bahiri ve hüccet-i katıası beyan ve izah edilecek. İnşaallahü'r-Rahman...(HAŞİYE)

HAŞİYE: O makam daha yazılmamış ve hayat meselesi haşre münasebeti için buraya girmiş. Fakat hayatın ahirinde kader rüknüne işareti pek ince ve derindir.

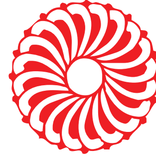
1. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. • Akşama erdiğinizde ve sabaha kavuştuğunuzda Allah'ı tesbih edin. • Göklerde ve yerde olanların hamd ve senası Ona mahsustur. Gündüzün sonuna doğru ve öğle vaktine erişince de Allah'ı tesbih edip namaz kılın. • Ölüden diriyi, diriden ölüyü O çıkarır. Ölümünden sonra yeryüzünü O diriltir. Siz de kabirlerinizden böyle çıkarılacaksınız. (Rum Suresi: 17-19.)

ahir: sonra.
beyan etmek: anlatma, açıklama, söyleme, bildirme.
bürhan-ı bahir: büyük ve geniş delil.
ferman-ı haşir: Ölülerin kıyamette diriltilmesi emri.
fıkra: Bend, madde, paragraf.
hamd: Methetme, övme, yüceltme.
haşiye: dipnot.
haşir: Toplanma, bir araya gelme.
hüccet-i katıa: kesin delil.
izah etmek: açıklama.
kader: taktir, kısmet, ilahi hüküm.
mahsus: bir şeye veya kişiye has olan.
makam: Kıyam edilen, durulan, durlacak yer.
münasebet: iki şey arasında ki uygunluk.
rükün: bir şeyin en sağlam, en kuvvetli yeri, temeli, direği.
sena: överek bahsetme, övme, medih.

* *Yirminci Mektup*, Barla'da 1928'de Türkçe olarak telif edilmiştir.

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ [1] ۞ وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [2]

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

لَٓا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهُ لَا شَر۪يكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُحْي۪ي وَيُم۪يتُ

وَهُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَد۪يرٌ وَاِلَيْهِ الْمَص۪يرُ [3]

SABAH VE AKŞAM namazından sonra tekrarı pek çok fazileti bulunan [4] ve bir rivayet-i sahihada İsm-i Azam mertebesini taşıyan [5] şu cümle-i tevhidiyenin on bir kelimesi var. Her kelimesinde, hem birer müjde ve beşaret, hem birer mertebe-i tevhid-i rububiyet, hem bir İsm-i Azam noktasında bir kibriya-i vahdet ve bir kemal-i vahdaniyet vardır. Bu büyük ve ulvî hakikatlerin izahını sair Sözlere havale edip, bir vaade binaen, şimdilik mücmel bir hulâsa suretinde iki Makam, bir Mukaddime ile ona bir fihriste yapacağız.

Mukaddime

Kat'iyen bil ki, hilkatin en yüksek gayesi ve fıtratın en yüce neticesi iman-ı billâhtır. Ve insaniyetin en âlî mertebesi ve beşeriyetin en büyük makamı, iman-ı billâh içindeki marifetullahtır. Cin ve insin en parlak saadeti ve

1. Allah'ın adıyla. Onu her türlü kusur ve noksandan tenzih ederiz.
2. Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi: 44.)
3. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. • Allah'tan başka ibadete lâyık hiçbir ilâh yoktur. O birdir. Allah bir olur, ortağı yoktur. Mülk Onundur. Ezelden ebede her türlü hamd ve övgü, şükür ve minnet Ona mahsustur ve Ona lâyıktır. Hayatı veren ve devam ettiren yine Odur. Ölümü de yaratan ve bâkî âleme alan da Odur. O ezelî ve ebedî hayat sahibidir. Her hayır Onun elindedir; yapılan her hayrı da kaydeder ve karşılığını verir. Onun her şeye gücü yeter ve hiçbir şey Ona ağır gelmez. Dönüş yalnız Onadır. (*Buharî*, Ezan: 155, Teheccüt: 21, Cihad: 133; *Müslim*, Zikir: 28, 30, 74, 75, 76, Vitir: 24, Cihad: 158; *Tirmizî*, Mevakit: 108, Hac: 104; *İbni Mâce*, Menasik: 34, Edep: 58, Dua: 10, 14, 16; *Ebu Davud*, Menasik: 56; *Darimî*, Salât: 88, 90; *Müsned*, 1:47, 2:5, 3:320.)
4. *Müsned*, 4:50, 5:415; *Mecmaü'z-Zevaid*, 10:107.
5. *İbni Mâce*, Dua: 9.

âlî mertebe: yüce mertebe, yüksek derece.
bâkî âlem: ebedî, sonsuz, sürekli ve kalıcı olan âlem.
beşaret: müjde, sevindirici haber.
beşeriyet: insanlık.
cümle-i tevhidiye: Allah'ın birliğiyle ilgili cümle.
ebed: sonu olmayan gelecek zaman, sonsuzluk, daîmilik.
ebedî: varlığının sonu olmayan.
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman, öncesizlik.
ezelî: varlığının başlangıcı olmayan.
fihriste: liste.
fıtrat: yaratılış.
gaye: maksat, hedef; netice.
hamd: methetme, övme.
havale etme: bırakma, bir işi veya bir şeyi başka birine bırakma.
hilkat: yaratılış.
hulâsa: özet olarak.
iman-ı billâh: Allah'a iman.
ins: insan
İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı.
kemal-i vahdaniyet: Allah'ın birliğinin mükemmelliği.
kibriya-i vahdet: Cenab-ı Allah'ın birliğinin büyüklük ve azameti.
marifetullah: Allah'ı bilme, isim ve sıfatlarıyla tanıma.
mertebe-i tevhid-i rububiyet: bütün varlıkları terbiye ve idare edici olan Allah'ın birliğine inanmanın mertebesi, derecesi.
minnet: iyiliğe karşı duyulan şükür hissi.
mukaddime: başlangıç, giriş.
mücmel: kısa ve özet hâlinde.
mülk: sahip olunan üzerinde tasarruf hakkı bulunan şey; varlık.
Rahîm: çok merhametli olan, esirgeyen, koruyan, acıyan Allah.
rivayet-i sahiha: Peygamberimizden doğru olarak, sahih olarak nakledilmiş hadisler.
saadet: mutluluk.
suret: biçim.
tenzih: Allah'ı şanına lâyık olmayan şeylerden, her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma, münezzeh sayma.
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksanlardan uzak tutma, Cenab-ı Hakkı şanına lâyık ifadelerle anma.
ulvî: yüksek, yüce.
vaat: söz verme.

en tatlı nimeti ve o marifetullah içindeki muhabbetullahtır. Ve ruh-i beşer için en halis sürur ve kalb-i insan için en safî sevinç, o muhabbetullah içindeki lezzet-i ruhaniyedir.

Evet, bütün hakikî saadet ve halis sürur ve şirin nimet ve safî lezzet, elbette marifetullah ve muhabbetullahtadır; onlar, onsuz olamaz. Cenab-ı Hakkı tanıyan ve seven, nihayetsiz saadete, nimete, envara, esrara, ya bilkuvve veya bilfiil mazhardır. Onu hakikî tanımayan, sevmeyen, nihayetsiz şekavete, âlâma ve evhama manen ve maddeten müptelâ olur.

Evet, şu perişan dünyada, avare nev-i beşer içinde, semeresiz bir hayatta, sahipsiz, hamîsiz bir surette, âciz, miskin bir insan, bütün dünyanın sultanı da olsa kaç para eder? İşte bu avare nev-i beşer içinde, bu perişan, fânî dünyada, insan sahibini tanımazsa, malikini bulmazsa, ne kadar bîçare sergerdan olduğunu herkes anlar. Eğer sahibini bulsa, malikini tanısa, o vakit rahmetine iltica eder, kudretine istinat eder; o vahşetgâh dünya bir tenezzühgâha döner ve bir ticaretgâh olur.

Birinci Makam

Şu kelâm-ı tevhidînin on bir kelimesinin her birinde birer müjde var. Ve o müjdede birer şifa ve o şifada birer lezzet-i maneviye bulunur.

âciz: gücü yetmez, güçsüz.
âlâm: elemler, acılar, sıkıntılar.
avare: serseri; dağınık, perişan.
bîçare: çaresiz, zavallı.
bilfiil: fiilen, gerçekleşerek, niyet ve düşünce olarak değil işle, fiille.
bilkuvve: daha fiiliyata geçmemiş, kabiliyet ve potansiyel hâlinde, düşünce hâlinde, niyet olarak.
envar: nurlar.
esrar: sırlar.
evham: vehimler, kuruntular,
fânî: geçici, ölümlü.
hakikî: doğru, gerçek.
halis: saf, katıksız.
hamî: koruyan, himaye eden.
iltica etme: sığınma.
istinat etme: dayanma, güvenme.
kalb-i insan: insan kalbi.
kelâm-ı tevhit: Allah'ın birliğinden bahseden söz.
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
lezzet-i maneviye: manevî lezzet.
lezzet-i ruhaniye: ruhanî lezzet, cismanî olmayan lezzet ve zevk.
makam: durak.
malik: sahip.
manen: manevî olarak.
marifetullah: Allah'ı bilme, isim ve sıfatlarıyla tanıma.
mazhar: nail olma, erişme, kavuşma.
miskin: zavallı.
muhabbetullah: Allah sevgisi.
müjde: sevindirici haber, iyi haber.
müptelâ: tutulmuş, tutkun, bağımlı.
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar.
nihayetsiz: sonsuz.
nimet: Allah'ın bağışladığı maddî ve manevî lütuf ve ikramlar.
perişan: dağınık.
rahmet: acıma, merhamet etme.
ruh-i beşer: insan ruhu.
saadet: mutluluk.
safî: saf, temiz, duru.
semere: netice; fayda, menfaat.
sergerdan: başı dönmüş, şaşkın.
sultan: padişah, hükümdar.
suret: şekil, biçim.
sürur: sevinç.
şekavet: sıkıntı, mutsuzluk.
şifa: bir hastalığın son bulması, iyileşme.
tenezzühgâh: gezinti yeri.
ticaretgâh: ticaret yapılan yer, alışveriş yeri.
vahşetgâh: yalnızlık yeri, korku veren ıssız yer.

BİRİNCİ KELİME

لَٓا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ 'ta şöyle bir müjde var ki:

Hadsiz hacata müptelâ, nihayetsiz a'dânın hücumuna hedef olan ruh-i insanî şu kelimede öyle bir nokta-i istimdat bulur ki, bütün hacatını temin edecek bir hazine-i rahmet kapısını ona açar. Ve öyle bir nokta-i istinat bulur ki, bütün a'dâsının şerrinden emin edecek bir kudret-i mutlakanın sahibi olan kendi Ma'budunu ve Hâlık'ını bildirir ve tanıttırır, sahibini gösterir, maliki kim olduğunu irae eder. Ve o irae ile, kalbi vahşet-i mutlakadan ve ruhu hüzn-i elîmden kurtarıp, ebedî bir ferahı, daimî bir sururu temin eder.

İKİNCİ KELİME

وَحْدَهُ : Şu kelimede şifalı, saadetli bir müjde vardır. Şöyle ki:

Kâinatın ekser envaıyla alâkadar ve o alâkadarlık yüzünden perişan ve keşmekeş içinde boğulmak derecesine gelen ruh-i beşer ve kalb-i insan, وَحْدَهُ kelimesinde bir melce, bir halâskâr bulur ki, onu bütün o keşmekeşten, o perişaniyetten kurtarır. Yani, وَحْدَهُ manen der:

Allah birdir. Başka şeylere müracaat edip yorulma, onlara tezellül edip minnet çekme, onlara temelluk edip boyun eğme, onların arkasına düşüp zahmet çekme,

a'dâ: düşmanlar.
alâkadar: alâkalı, ilgili.
daimî: sürekli, devamlı.
ebedî: sonu olmayan, sürekli, sonsuz.
ekser: pek çok.
enva: neviler, türler.
ferah: rahatlık, iç açıklığı, neşe.
hacat: ihtiyaçlar.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
halâskâr: kurtarıcı.
Hâlık: yaratıcı, her şeyi yoktan yaratan; Allah.
hazine-i rahmet: rahmet hazinesi.
hüzn-i elîm: elem verici hüzün, acı verici üzüntü.
irae etmek: göstermek.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı.
kalb-i insan: insan kalbi.
keşmekeş: karışıklık, kargaşa.
kudret-i mutlaka: sonsuz ve sınırsız kudret.
Ma'bud: her şeyin kendisine ibadet ettiği ve ibadete lâyık tek varlık olan Allah.
malik: sahip.
manen: manevî olarak.
melce: sığınak.
minnet: bir iyiliğe karşı kendisini manevî borçlu bilme.
müjde: sevindirici haber, iyi haber.
müptelâ: tutulmuş, tutkun, bağımlı.
müracaat: başvurma, danışma.
nihayetsiz: sonsuz.
nokta-i istimdat: yardım dileme noktası.
nokta-i istinat: dayanak noktası.
perişaniyet: perişanlık.
ruh-i beşer: insan ruhu.
ruh-i insanî: insan ruhu.
saadet: mutluluk.
sürur: sevinç.
şer: kötülük, fenalık.
şifa: şifa bulma, iyileşme.
temelluk: yalakalık, dalkavukluk, yaltaklanma.
temin etme: sağlama, elde etme.
tezellül etme: alçalma, hor ve hakir duruma düşme.
vahşet-i mutlaka: sınırsız ve tam bir yalnızlık.
zahmet: sıkıntı, meşakkat.

onlardan korkup titreme. Çünkü Sultan-ı Kâinat birdir, her şeyin anahtarı Onun yanında, her şeyin dizgini Onun elindedir, her şey Onun emriyle halledilir. Onu bulsan, her matlûbunu buldun; hadsiz minnetlerden, korkulardan kurtuldun."

ÜÇÜNCÜ KELİME

لَا شَرِيكَ لَهُ : Yani, nasıl ki ulûhiyetinde ve saltanatında şeriki yoktur; Allah bir olur, müteaddit olamaz. Öyle de, rububiyetinde ve icraatında ve icadatında dahi şeriki yoktur.

Bazen olur ki, sultan bir olur, saltanatında şeriki olmaz; fakat icraatında, onun memurları onun şeriki sayılırlar ve onun huzuruna herkesin girmesine mâni olurlar, "Bize de müracaat et" derler. Fakat, Ezel-Ebed Sultanı olan Cenab-ı Hak, saltanatında şeriki olmadığı gibi, icraat-ı rububiyetinde dahi muinlere, şeriklere muhtaç değildir. Emir ve iradesi, havl ve kuvveti olmazsa, hiçbir şey hiçbir şeye müdahale edemez. Doğrudan doğruya herkes Ona müracaat edebilir. Şeriki ve muini olmadığından, o müracaatçı adama "Yasaktır, Onun huzuruna giremezsin" denilmez.

İşte, şu kelime ruh-i beşer için şöyle bir müjde verir ki:

İmanı elde eden ruh-i beşer, mânisiz, müdahalesiz, hailsiz, mümanaatsız, her hâlinde, her arzusunda, her anda, her yerde o ezel ve ebed ve hazain-i rahmet maliki ve defain-i saadet sahibi olan Cemîl-i Zülcelâl,

arzu: istek.
Cemîl-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük, haşmet, izzet ve güzellik sahibi Allah.
defain-i saadet: mutluluk defineleri.
dizgin: yönetimi elinde bulundurma.
ebed: sonu olmayan gelecek zaman, sonsuzluk.
Ezel-Ebed Sultanı: başlangıcı, sonu olmayan hüküm sahibi Allah.
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman, öncesizlik.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hail: perde, engel.
havl: güç, kuvvet.
hazain-i rahmet: Allah'ın şefkat ve merhamet hazineleri.
huzur: ön, karşı.
icadat: icatlar, yaratmalar.
icraat: işler, faaliyetler.
icraat-ı rububiyet: bütün varlıkları idare ve terbiye edici olan Cenab-ı Allah'ın Rabbanî icraatı, faaliyeti.
iman: Allah'a inanma.
irade: dileme, tercih ve istek gücü.
malik: sahip.
mâni: engel.
matlûp: istenilen, aranılan şey.
minnet: bir iyiliğe karşı kendisini manevî borçlu bilme.
muin: yardımcı, muavin.
müdahale: karışma, el atma.
müjde: sevindirici haber, iyi haber.
mümanaat: mâni olma, engel olma, önleme.
müracaat: başvurma, danışma.
müteaddit: birden fazla, birçok.
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde ve her mahlûka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onu terbiye etmesi ve idaresi altında bulundurması vasfı.
ruh-i beşer: insan ruhu.
saltanat: hâkimiyet, hükümranlık.
sultan: hükümdar, padişah.
Sultan-ı Kâinat: kâinatın Sultanı ve Sahibi olan Allah.
şerik: ortak (yardımcılar).
ulûhiyet: ilâhlık.

Kadîr-i Zülkemal'in huzuruna girip hacatını arz edebilir. Ve rahmetini bulup kudretine istinat ederek kemal-i ferah ve süruru kazanabilir.

DÖRDÜNCÜ KELİME

لَهُ الْمُلْكُ : Yani, mülk umumen Onundur. Sen, hem Onun mülküsün, hem memlûküsün, hem mülkünde çalışıyorsun.

Şu kelime şöyle şifalı bir müjde veriyor ve diyor:

Ey insan! Sen kendini kendine malik sayma. Çünkü sen kendini idare edemezsin. O yük ağırdır; kendi başına muhafaza edemezsin, belâlardan sakınıp levazımatını yerine getiremezsin. Öyle ise, beyhude ıztıraba düşüp azap çekme. Mülk başkasınındır. O Malik, hem Kadîr'dir, hem Rahîm'dir. Kudretine istinat et; rahmetini ittiham etme. Kederi bırak, keyfini çek; zahmeti at, safayı bul.

Hem der ki: Manen sevdiğin ve alâkadar olduğun ve perişaniyetinden müteessir olduğun ve ıslah edemediğin şu kâinat bir Kadîr-i Rahîm'in mülküdür. Mülkü sahibine teslim et, Ona bırak; cefasını değil, safasını çek. O hem Hakîm'dir, hem Rahîm'dir; mülkünde istediği gibi tasarruf eder, çevirir. Dehşet aldığın zaman, İbrahim Hakkı gibi "Mevlâ görelim neyler / Neylerse güzel eyler" de, pencerelerden seyret, içlerine girme.

alâkadar: alâkalı, ilgili.
arz etme: sunma; söyleme.
azap: eziyet, işkence; büyük sıkıntı, şiddetli acı.
belâ: musibet, sıkıntı.
beyhude: boşuna, boş yere.
cefa: eziyet, sıkıntı.
hacat: ihtiyaçlar.
Hakîm: her şeyi bir maksatla, uygun ve hikmetle yaratan, hikmet sahibi Allah.
huzur: hürmet edilmesi gereken büyük kimselerin yanı, katı.
idare etme: yönetme; bir işi yürütme, çekip çevirme.
ıslah etme: iyi bir hale koyma, iyileştirme, düzeltme.
istinat etme: dayanma, güvenme.
ittiham etme: suçlama.
ıztırap: üzüntü veren bir durumun meydana getirdiği kuvvetli acı, aşırı sıkıntı.
Kadîr: sonsuz kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah.
Kadîr-i Rahîm: çok merhametli olan ve her şeye gücü yeten, Allah.
Kadîr-i Zülkemal: sonsuz kemal sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar.
keder: gam, acı, üzüntü.
kemal-i ferah ve sürur: mükemmel bir ferahlık ve sevinç.
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
levazımat: lâzım olan şeyler, ihtiyaç maddeleri.
Malik: her şeyin gerçek sahibi olan Allah; sahip.
manen: manevî olarak.
memlûk: kul, köle.
Mevlâ: sahip, koruyucu; Allah.
muhafaza: koruma, saklama.
müjde: sevindirici haber, iyi haber.
mülk: sahip olunan, üzerinde tasarruf hakkı bulunulan şey; varlık; saltanat.
müteessir: tesir altında kalmış, etkilenmiş, üzülmüş.
perişaniyet: perişanlık, dağınıklık.
Rahîm: çok merhametli olan, esirgeyen, koruyan, acıyan Allah.
rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme, bağışlama.
safa: rahat ve huzur.
şifa: hastalığı iyileştirici, iyileşme.
tasarruf etme: mülkünü istediği gibi kullanma.
teslim etme: bırakma, terk etme.
umumen: bütün, hep, tamamen.
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.

BEŞİNCİ KELİME

لَهُ الْحَمْدُ : Yani, hamd ve sena, medih ve minnet Ona mahsustur, Ona lâyıktır. Demek nimetler Onundur ve Onun hazinesinden çıkar. Hazine ise daimîdir.

İşte şu kelime şöyle müjde verip diyor ki:

Ey insan! Nimetin zevalinden elem çekme. Çünkü rahmet hazinesi tükenmez. Ve lezzetin zevalini düşünüp, o elemden feryat etme. Çünkü o nimet meyvesi bir rahmet-i bînihayenin semeresidir. Ağacı bâkî ise, meyve gitse de yerine gelen var. Nimetin lezzeti içinde, o lezzetten yüz derece daha ziyade lezzetli bir iltifat-ı rahmeti hamd ile düşünüp, lezzeti, birden yüz derece yapabilirsin. Nasıl ki bir padişah-ı zîşanın sana hediye ettiği bir elma lezzeti içinde yüz, belki bin elmanın lezzetinin fevkinde bir iltifat-ı şahane lezzetini sana ihsas ve ihsan eder; öyle de, لَهُ الْحَمْدُ kelimesiyle, yani hamd ve şükür ile, yani nimetten in'amı hissetmekle, yani Mün'im'i tanımakla ve in'amı düşünmekle, yani Onun rahmetinin iltifatını ve şefkatinin teveccühünü ve in'amının devamını düşünmekle, nimetten bin derece daha leziz, manevî bir lezzet kapısını sana açar.

ALTINCI KELİME

يُحْيِى : Yani, hayatı veren Odur. Ve hayatı rızık ile idame eden de Odur. Ve levazımat-ı hayatı da ihzar eden yine Odur. Ve hayatın âlî gayeleri Ona aittir ve mühim

âlî: yüce, yüksek.
bâkî: sonsuz, sürekli ve kalıcı olan.
daimî: sürekli, devamlı.
elem: acı, dert, üzüntü, kaygı.
feryat etme: yüksek sesle bağırma.
fevkinde: üstünde, üzerinde.
gaye: maksat, hedef.
hamd: methetme, şükür, övme; kulların Allah'a karşı olan memnuniyetlerini onu överek ve şükrederek bildirmesi.
hazine: kıymetli şeylerin saklandığı yer.
idame etme: devam ettirme, sürdürme.
ihsan etme: bağışlama, ikram etme.
ihsas etme: hissettirme, sezdirme.
ihzar etme: hazırlama, hazır etme.
iltifat: ilgi gösterme; lütuf, ikram, bağış.
iltifat-ı rahmet: Allah'ın sonsuz rahmetinin lütuf ve ihsanı.
iltifat-ı şahane: yüksek iltifat, lütuf; padişaha yakışır şekilde yapılan lütuf, özel muamele.
in'am: nimet verme, nimetlendirme.
lâyık: uygun, yakışır, münasip.
levazımat-ı hayat: hayat için gerekli olan ihtiyaç maddeleri.
lezzet: tat alma.
mahsus: ait, özel.
manevî: ruhî; fikri, hissi.
medih: övmeye ve methetmeye sebep olan şey.
minnet: bir iyiliğe karşı kendisini manevî borçlu bilme.
mühim: önemli.
müjde: sevindirici haber, iyi haber.
Mün'im: nimet veren, ikram eden Allah.
nimet: Allah'ın bağışladığı maddî ve manevî lütuf ve ikramlar; iyilik, ihsan, ikramlar.
padişah-ı zîşan: şan ve şeref sahibi padişah.
rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme, bağışlama.
rahmet-i bînihaye: sonsuz rahmet.
rızık: yiyecek, içecek şey, azık.
semere: netice, sonuç.
sena: övme, övüş.
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme.
şükür: görülen bir iyiliğe karşılık hoşnutluk, memnunluk.
teveccüh: yönelme, yöneliş.
zeval: sona erme, yok olma.
ziyade: çok, fazla.

neticeleri Ona bakar; yüzde doksan dokuz meyvesi Onundur.

İşte şu kelime, şöyle fânî ve âciz beşere nida eder, müjde verir ve der:

Ey insan! Hayatın ağır tekâlifini omzuna alıp zahmet çekme. Hayatın fenâsını düşünüp hüzne düşme. Yalnız dünyevî, ehemmiyetsiz meyvelerini görüp, dünyaya gelişinden pişmanlık gösterme. Belki, o sefine-i vücudundaki hayat makinesi, Hayy-ı Kayyum'a aittir. Masarif ve levazımatını O tedarik eder. Ve o hayatın pek kesretli gayeleri ve neticeleri var ve Ona aittir. Sen o gemide bir dümenci neferisin; vazifeni güzel gör, ücretini al, keyfine bak. O hayat sefinesi ne kadar kıymettar olduğunu ve ne kadar güzel faydalar verdiğini ve o sefine sahibi Zatın ne kadar Kerîm ve Rahîm olduğunu düşün, mesrur ol ve şükret. Ve anla ki, vazifeni istikametle yaptığın vakit, o sefinenin verdiği bütün netaiç, bir cihetle senin defter-i a'maline geçer, sana bir hayat-ı bâkiyeyi temin eder, seni ebedî ihya eder.

YEDİNCİ KELİME

وَيُمِيتُ : Yani, mevti veren Odur. Yani, hayat vazifesinden terhis eder, fânî dünyadan yerini tebdil eder, külfet-i hizmetten azat eder. Yani, hayat-ı fâniyeden, seni hayat-ı bâkiyeye alır.

İşte şu kelime, şöylece fânî cin ve inse bağırır, der ki: Sizlere müjde! Mevt idam değil, hiçlik değil, fenâ değil, inkıraz değil, sönmek değil, firak-ı ebedî değil, adem

âciz: gücü yetmez, güçsüz.
adem: yokluk.
azat etme: serbest bırakma.
beşer: insan, âdemoğlu.
cihet: yön.
defter-i a'mal: insanların işlediği ve yaptığı şeylerin kaydedildiği defter.
dünyevî: dünya ile ilgili.
ebedî: hiç son bulmayacak şekilde süren.
ehemmiyetsiz: önemsiz.
fânî: ölümlü, geçici.
fenâ: son bulma, ölümlülük; yok olma.
firak-ı ebedî: sonsuz ayrılık.
gaye: maksat, hedef.
hayat-ı bâkiye: sonsuz hayat, ahiret hayatı.
hayat-ı fâniye: geçici, ölümlü.
Hayy-ı Kayyum: her canlıya hayat veren ve onları ayakta tutan, Allah.
hüzün: üzüntü.
idam: yok etmek.
ihya: hayat verme, canlandırma, diriltme.
inkıraz: son bulma.
ins: insan.
istikamet: doğruluk, dürüstlük.
Kerîm: yarattıklarına karşılık beklemeden bağışta bulunan, kullarına nimetler ihsan eden, günahları örten, günah işleyeni affeden, Allah.
kesretli: çok.
kıymettar: kıymetli, değerli.
külfet-i hizmet: hizmetin zahmeti, zorluğu.
levazımat: ihtiyaç maddeleri.
masarif: masraflar.
mesrur: sürurlu, sevinçli, memnun.
mevt: ölüm, vefat.
müjde: sevindirici haber, iyi haber.
nefer: asker.
netaiç: neticeler, sonuçlar.
netice: sonuç.
nida etme: çağırma, seslenme.
Rahîm: çok merhametli olan, esirgeyen, koruyan, acıyan Allah.
sefine: gemi, vapur.
sefine-i vücut: insan bedeni.
şükretmek: görülen bir iyiliğe karşılık hoşnutluk, memnunluk ve minnettarlık ifade etmek.
tebdil etme: değiştirme.
tedarik etme: sağlama, karşılama, temin etme.
tekâlif: yükler, sorumluluklar.
temin etme: sağlama, elde etme.
terhis etme: serbest bırakma.
vazife: görev, iş.
Zat: sonsuz büyüklük ve yücelik sahibi Allah.

değil, tesadüf değil, failsiz bir in'idam değil; belki, bir Fail-i Hakîm-i Rahîm tarafından bir terhistir, tebdil-i mekândır, saadet-i ebediye tarafına, vatan-ı aslîlerine bir sevkiyattır, yüzde doksan dokuz ahbabın mecmaı olan âlem-i berzaha bir visal kapısıdır.

SEKİZİNCİ KELİME

وَهُوَ حَىٌّ لَا يَمُوتُ : Yani, bütün kâinatın mevcudatında görünen ve vesile-i muhabbet olan kemal ve hüsün ve ihsanın hadsiz bir derece fevkinde bir cemal ve kemal ve ihsanın sahibi ve bütün mahbuplara bedel bir tek cilve-i cemali kâfi gelen bir Ma'bud-i Lemyezel, bir Mahbub-i Lâyezal'in ezelî ve ebedî bir hayat-ı daimîsi var ki, şaibe-i zeval ve fenâdan münezzeh ve avarız-ı naks ve kusurdan müberradır.

İşte şu kelime, cin ve inse ve bütün zîşuura ve ehl-i muhabbet ve aşka ilân eder ki:

Sizlere müjde! Mahbuplarınızdan nihayetsiz firakların yaralarını tedavi edip merhem süren bir Mahbub-i Bâkî'niz var. Madem O var ve bâkîdir; başkaları ne olursa olsun, merak çekmeyiniz. Belki o mahbuplarda sebeb-i muhabbetiniz olan hüsün ve ihsan, fazl ve kemal, o Mahbub-i Bâkî'nin cilve-i cemal-i bâkîsinden, çok perdelerden geçip, gayet zayıf bir gölgenin gölgesidir. Onların zevalleri sizleri incitmesin. Çünkü onlar bir nevi âyinelerdir. Âyinelerin değişmesi, şaşaa-i cemalin cilvesini tazeleştirir, güzelleştirir. Madem O var; her şey var.

ahbap: dostlar, sevilenler.
âlem-i berzah: ruhların kıyamete kadar kalacakları âlem; kabir âlemi.
aşk: şiddetli sevgi, candan sevme.
avarız-ı naks: eksiklikten doğan, arızalar, bozukluklar.
âyine: ayna.
bâkî: yok olmayan, sürekli ve kalıcı olan.
bedel: karşılık, karşı.
cemal: güzellik.
cilve: tecelli, güzel ve hoş bir biçimde görünme.
cilve-i cemal: güzellik görüntüsü, yansıması.
cilve-i cemal-i bâkî: sonsuz İlâhî güzellik görüntüsü, yansıması.
ebedî: hiç son bulmayacak şekilde süren.
ehl-i muhabbet: Allah sevgisi ile dolu olanlar.
ezelî: varlığının başlangıcı olmayan.
fail: bir işi yapan, eden.
Fail-i Hakîm-i Rahîm: her şeyi rahmet ve hikmetle yapan; Allah.
fazl: cömertlik, iyilik, ihsan.
fevkinde: üstünde, üzerinde.
firak: ayrılık.
gayet: son derece, çok.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hayat-ı daimî: devamlı ve sonu olmayan hayat.
hüsün: güzellik.
ihsan: iyilik etme, güzel davranma, lütuf, bağış, yardım.
ilân etme: bildirme, duyurma.
in'idam: yok olma.
ins: insan.
kâfi: yeterli, yeter.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar.
kemal: kusursuzluk, mükemmellik.
kusur: eksiklik, noksan.
Ma'bud-i Lemyezel: hiçbir zaman yok olmayan, bâkî ve ibadete lâyık olan Allah.
Mahbub-i Bâkî: ölümsüz ve sonsuz sevgili olan Allah.
Mahbub-i Lâyezal: hiç bir zaman yok olmayan, ölümsüz, sonsuz sevgili; Allah.
mahbup: sevilmiş, sevilen.
mecma: toplanılacak yer.
merhem: ilâç.
mevcudat: varlıklar, yaratılmış şeylerin tamamı.
müberra: kusurdan uzak ve arınmış.
müjde: iyi haber.
münezzeh: arınmış, kusurdan uzak.
nevi: çeşit.
nihayetsiz: sonsuz.
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk.
sebeb-i muhabbet: sevgi ve dostluğun sebebi veya vasıtası.
sevkiyat: yollamak, göndermek.
şaibe-i zeval ve fenâ: yok olup gitme şüphesi.
şaşaa-i cemal: gösterişli güzellik.
tebdil-i mekân: yer değiştirme.
terhis: serbest bırakma.
tesadüf: rastlantı.
vatan-ı aslî: asıl vatan.
vesile-i muhabbet: sevgi sebebi.
visal: ulaşma, kavuşma.
zeval: sona erme, yok olma.
zîşuur: şuur sahibi.

DOKUZUNCU KELİME

بِيَدِهِ الْخَيْرُ : Yani, her hayır Onun elindedir; her yaptığınız hayrat Onun defterine geçer; her işlediğiniz a'mal-i saliha, yanında kaydedilir.

İşte şu kelime, cin ve inse nida edip müjde veriyor, diyor ki:

Ey bîçareler! Mezaristana göçtüğünüz zaman "Eyvah, malımız harap olup, sa'yimiz heba oldu. Şu güzel ve geniş dünyadan gidip, dar bir toprağa girdik" demeyiniz, feryat edip me'yus olmayınız. Çünkü sizin her şeyiniz muhafaza ediliyor. Her ameliniz yazılmıştır, her hizmetiniz kaydedilmiştir. Hizmetinizin mükâfatını verecek ve her hayır elinde ve her hayrı yapabilecek bir Zat-ı Zülcelâl, sizi celp edip yer altında muvakkaten durdurur, sonra huzuruna aldırır. Ne mutlu sizlere ki, hizmetinizi ve vazifenizi bitirdiniz. Zahmetiniz bitti; rahata ve rahmete gidiyorsunuz. Hizmet, meşakkat bitti; ücret almaya gidiyorsunuz.

Evet, geçen baharın defter-i a'malinin sayfaları ve hidematının sandukçaları olan tohumları, çekirdekleri muhafaza eden ve ikinci bir baharda gayet şaşaalı, belki yüz derece aslından daha bereketli bir tarzda muhafaza eden, neşreden Kadîr-i Zülcelâl, elbette sizin de netaic-i hayatınızı öyle muhafaza ediyor. Ve hizmetinize pek kesretli bir surette mükâfat verecektir.

a'mal-i saliha: Allah'ın rızasına uygun hayırlı işler.
amel: fiil, iş, emek.
bereket: bolluk, gürlük.
bîçare: çaresiz, zavallı.
celp etmek: çekmek
defter-i a'mal: insanların işlediği ve yaptığı şeylerin kaydedildiği defter.
feryat etme: yüksek sesle bağırma.
gayet: son derece, çok.
harap olma: yıkılma, alt üst olma.
hayır: iyilik.
hayrat: iyilikler.
heba olma: boşa gitme.
hidemat: hizmetler, vazifeler.
huzur: yan, kat.
ins: insan.
Kadîr-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük, haşmet, izzet ve kudret sahibi, Allah.
kesretli: çok, bol.
meşakkat: zahmet, sıkıntı, zorluk.
me'yus: ümitsiz.
mezaristan: mezarlık.
muhafaza edilme: korunma, saklanma.
muhafaza: koruma, saklama.
muvakkaten: geçici olarak.
müjde: sevindirici haber, iyi haber.
mükâfat: ödül.
neşretme: dağıtma, yayma.
netaic-i hayat: hayatın sonuçları, neticeleri.
nida: çağırma, seslenme.
rahmet: acıma, merhamet etme.
sandukça: küçük sandık.
sa'y: çalışma, çabalama.
suret: şekil, biçim.
şaşaalı: gösterişli.
vazife: görev, iş.
zahmet: sıkıntı.
Zat-ı Zülcelâl: sonsuz büyüklük, haşmet, izzet sahibi olan Zat; Allah.

ONUNCU KELİME

وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ : Yani, O Vahid'dir, Ehad'dir, her şeye kadirdir. Hiçbir şey Ona ağır gelmez. Bir baharı halk etmek, bir çiçek kadar Ona kolaydır. Cenneti halk etmek, bir bahar kadar Ona rahattır. Her günde, her senede, her asırda yeniden yeniye icat ettiği hadsiz masnuatı, nihayetsiz kudretine nihayetsiz lisanlarla şahadet ederler.

İşte şu kelime dahi şöyle müjde eder; der ki:

Ey insan! Yaptığın hizmet, ettiğin ubudiyet boşu boşuna gitmez. Bir dâr-ı mükâfat, bir mahall-i saadet senin için ihzar edilmiştir. Senin şu fânî dünyana bedel, bâkî bir Cennet seni bekler. İbadet ettiğin ve tanıdığın Hâlık-ı Zülcelâl'in vaadine iman ve itimat et. Ona, vaadinde hulf etmek muhaldir. Kudretinde hiçbir cihetle noksaniyet yoktur. İşlerine acz müdahale edemez. Senin küçük bahçeni halk ettiği gibi, Cenneti dahi senin için halk edebilir ve halk etmiş ve sana vaat etmiş. Ve vaat ettiği için, elbette seni onun içine alacak.

Madem bilmüşahede görüyoruz, her senede, yeryüzünde hayvanat ve nebatatın üç yüz binden ziyade envalarını ve milletlerini kemal-i intizam ve mizan ile, kemal-i sür'at ve sühuletle haşredip neşreder; elbette böyle bir Kadîr-i Zülcelâl, vaadini yerine getirmeye muktedirdir.

Hem madem her senede, öyle bir Kadîr-i Mutlak, haşrin ve Cennetin numunelerini binler tarzda icat ediyor.

Hem madem bütün semavî fermanları ile saadet-i ebediyeyi vaat edip Cenneti müjde veriyor.

acz: zayıflık, güçsüzlük.
asır: yüzyıl, çağ.
bâkî: sürekli ve kalıcı olan.
bedel: karşılık, karşı.
bilmüşahede: bizzat görerek.
cihet: yön.
dâr-ı mükâfat: mükâfat yurdu, ahiret; Cennet.
Ehad: her bir şeyde birliği tecelli eden, görünen Allah.
enva: neviler, türler.
fânî: ölümlü, geçici.
ferman: emir, buyruk.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
Hâlık-ı Zülcelâl: sonsuz büyüklük, haşmet, izzet sahibi yaratıcı; Allah.
halk etmek: yaratmak.
haşir: kıyametten sonra bütün insanların diriltilip bir yere toplanmaları.
haşretme: toplama, bir araya getirme.
hayvanat: hayvanlar.
hulf etmek: verdiği sözü tutmamak.
ibadet: Allah'ın emrettiklerini yerine getirme.
icat etmek: vücuda getirmek, yoktan yaratmak.
ihzar: hazırlama.
iman etmek: inanmak.
itimat etmek: güvenmek.
kadir: gücü yeten; kudret ve kuvvet sahibi ve her şeye gücü yeten.
Kadîr-i Mutlak: hiç bir kayıt ve şarta tâbi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi, Allah.
Kadîr-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük, haşmet, izzet ve kudret sahibi, Allah.
kemal-i intizam ve mizan: mükemmel bir düzen ve ölçü.
kemal-i sür'at ve sühulet: mükemmel bir hız ve kolaylık.
kudret: güç, kuvvet.
lisan: dil.
mahall-i saadet: saadet ve mutluluk yeri; Cennet.
masnuat: sanatla yapılmış şeyler.
muhal: imkânsız, olması mümkün olmayan.
muktedir: gücü yeten, güçlü, kuvvetli.
müdahale: karışma, el atma.
müjde: sevindirici haber, iyi haber.
nebatat: bitkiler.
neşretme: dağıtma, yayma.
nihayetsiz: sonsuz.
noksaniyet: noksanlık, eksiklik.
numune: örnek, misal.
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk.
semavî: Allah tarafından olan, İlâhî.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
tarz: biçim, şekil.
ubudiyet: kulluk.
vaat etmek: söz vermek.
vaat: söz verme.
Vahid: bir, tek; eşi, benzeri, ortağı olmayan Allah.
ziyade: çok, fazla.

Hem madem bütün icraatı ve şuunatı hak ve hakikattir ve sıdk ve ciddiyetledir.

Hem madem âsârının şahadetiyle, bütün kemalât Onun nihayetsiz kemaline delâlet ve şahadet eder; ve hiçbir cihette naks ve kusur Onda yoktur.

Hem madem hulfülvaat ve hilâf ve kizb ve aldatmak, en çirkin bir haslet ve naks ve kusurdur.

Elbette ve elbette, o Kadîr-i Zülcelâl, o Hakîm-i Zülkemal, o Rahîm-i Zülcemal, vaadini yerine getirecek, saadet-i ebediye kapısını açacak, Âdem babanızın vatan-ı aslîsi olan Cennete sizleri, ey ehl-i iman, idhal edecektir.

ON BİRİNCİ KELİME

وَاِلَيْهِ الْمَصِيرُ : Yani, ticaret ve memuriyet için, mühim vazifelerle bu dâr-ı imtihan olan dünyaya gönderilen insanlar, ticaretlerini yapıp, vazifelerini bitirip ve hizmetlerini itmam ettikten sonra, yine onları gönderen Hâlık-ı Zülcelâl'ine dönecekler ve Mevlâ-i Kerîm'lerine kavuşacaklar. Yani, bu dâr-ı fânîden gidip dâr-ı bâkîde Huzur-i Kibriyaya müşerref olacaklar. Yani, esbap dağdağasından ve vesaitin karanlık perdelerinden kurtulup, Rabb-i Rahîm'lerine, makarr-ı saltanat-ı ebedîsinde perdesiz kavuşacaklar. Doğrudan doğruya, herkes, kendi Hâlık'ı ve Ma'bud'u ve Rabbi ve Seyyidi ve Malik'i kim olduğunu bilecek ve bulacaklar.

İşte, şu kelime bütün müjdelerin fevkinde şöyle müjde eder ve der ki:

Âdem: Cenab-ı Allah'ın yarattığı ilk insan ve insanlığın ilk atasıdır.
âsâr: eserler.
ciddiyet: ciddîlik.
cihet: yön, taraf.
dağdağa: gürültü, ıztırap; boş yere telâş ve zorluklar.
dâr-ı bâkî: bâkî, ebedî dünya; ahiret.
dâr-ı fânî: ölümlü, gelip geçici; dünya.
dâr-ı imtihan: imtihan yeri.
delâlet: işaret; delil olma, gösterme.
ehl-i iman: iman sahipleri, İslâm dinini kabul edenler.
esbap: sebepler, vasıtalar.
fevkinde: üstünde, üzerinde.
hak: doğru.
hakikat: gerçek.
Hakîm-i Zülkemal: her şeyi faydalı ve hikmetli yaratan Allah.
Hâlık: yaratıcı; Allah.
Hâlık-ı Zülcelâl: sonsuz büyüklük, haşmet, izzet sahibi yaratıcı, Allah.
haslet: huy, karakter, özellik.
hilâf: yalan; cayma, vazgeçme.
hulfülvaat: verdiği sözü yerine getirmeme.
huzur-i kibriya: Allah'ın huzuru.
icraat: işler, faaliyetler.
idhal etmek: dahil etmek, içine almak, sokmak.
itmam etme: tamamlama, bitirme.
Kadîr-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük, haşmet, izzet ve kudret sahibi, Allah.
kemal: kusursuzluk, mükemmellik.
kemalât: mükemmellikler, kusursuzluklar.
kizb: yalan söyleme.
kusur: eksiklik, noksanlık.
Ma'bud: kulluk edilen, Allah.
makarr-ı saltanat-ı ebedî: ebedî saltanat yeri, sonsuz saltanat merkezi; ahiret yeri.
Malik: her şeyin gerçek sahibi olan Allah.
memuriyet: memurluk.
Mevlâ-i Kerîm: ikram ve ihsan sahibi olan Cenab-ı Hak.
mühim: önemli.
müjde: sevindirici haber, iyi haber.
müşerref: şereflendirilmiş, kendisine şeref verilmiş, yüceltilmiş.
naks: noksan, eksiklik.
nihayetsiz: sonsuz.
Rab: yaratan, besleyen, büyüten, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah.
Rabb-i Rahîm: şefkat ve merhamet sahibi olan Allah.
Rahîm-i Zülcemal: güzellik sahibi olan ve yarattıklarına karşı sonsuz şefkat ve merhametli olan Allah.
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk.
Seyyid: efendimiz ve sahibimiz olan Allah.
sıdk: doğruluk.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
şuunat: işler, fiiller, emirler.
vaat: söz verme.
vatan-ı aslî: asıl vatan.
vazife: görev, iş.
vesait: vasıtalar, aracılar.

Ey insan! Bilir misin nereye gidiyorsun ve nereye sevk olunuyorsun? Otuz İkinci Sözün ahirinde denildiği gibi, dünyanın bin sene mes'udâne hayatı, bir saat hayatına mukabil gelmeyen Cennet hayatının; ve o Cennet hayatının dahi bin senesi, bir saat rü'yet-i cemaline mukabil gelmeyen bir Cemîl-i Zülcelâl'in daire-i rahmetine ve mertebe-i huzuruna gidiyorsun. Müptelâ ve meftun ve müştak olduğunuz mecazî mahbuplarda ve bütün mevcudat-ı dünyeviyedeki hüsün ve cemal, Onun cilve-i cemalinin ve hüsnüesmasının bir nevi gölgesi; ve bütün Cennet, bütün letaifiyle, bir cilve-i rahmeti; ve bütün iştiyaklar ve muhabbetler ve incizaplar ve cazibeler, bir lem'a-i muhabbeti olan bir Ma'bud-i Lemyezel'in, bir Mahbub-i Lâyezal'in daire-i huzuruna gidiyorsunuz. Ve ziyafetgâh-ı ebedîsi olan Cennete çağrılıyorsunuz. Öyle ise, kabir kapısına ağlayarak değil, gülerek giriniz.

Hem şu kelime şöyle müjde veriyor, diyor ki:

Ey insan! Fenâya, ademe, hiçliğe, zulümata, nisyana, çürümeye, dağılmaya ve kesrette boğulmaya gittiğinizi tevehhüm edip düşünmeyiniz. Siz fenâya değil, bekaya gidiyorsunuz; ademe değil, vücud-i daimîye sevk olunuyorsunuz; zulümata değil, âlem-i nura giriyorsunuz. Sahip ve Malik-i Hakikî'nin tarafına gidiyorsunuz ve Sultan-ı Ezelînin payitahtına dönüyorsunuz. Kesrette boğulmaya değil, vahdet dairesinde teneffüs edeceksiniz. Firaka değil, visale müteveccihsiniz.

***

adem: yokluk.
ahir: son.
âlem-i nur: nur âlemi, aydınlık âlemi.
beka: sonsuzluk; ebedî hayata kavuşma.
cazibe: cezbedicilik, çekicilik, çekim.
cemal: yüz güzelliği, güzellik.
Cemîl-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük, haşmet, izzet ve güzellik sahibi Allah.
cilve-i cemal: güzellik görüntüsü.
cilve-i rahmet: Cenab-ı Hakkın merhamet, şefkat ve lütfunun görüntüsü, rahmet tecellileri.
daire-i huzur: huzur dairesi.
daire-i rahmet: merhamet, acıma, şefkat dairesi.
fenâ: yokluk, yok olma, son bulma.
firak: ayrılık, ayrılma.
hüsnüesma: isimlerin güzelliği.
hüsün: güzellik.
incizap: cezbedilme, çekilme, kapılma.
iştiyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme.
kabir: mezar.
kesret: çokluk.
lem'a-i muhabbet: muhabbet parıltısı, sevgi parıltısı.
letaif: güzellik, hoşluk.
Ma'bud-i Lemyezel: hiçbir zaman yok olmayan, bâkî ve ibadete lâyık olan Allah.
Mahbub-i Lâyezal: hiç bir zaman yok olmayan sevgili olan Allah.
mahbup: sevilmiş, sevilen.
Malik-i Hakikî: her şeyin gerçek sahibi olan Allah.
mecazî: gerçek olmayan.
meftun: gönül vermiş, tutkun.
mertebe-i huzur: huzur seviyesi, derecesi.
mes'udâne: mutluca.
mevcudat-ı dünyeviye: dünyadaki varlıklar.
mukabil: karşılık.
müjde: sevindirici haber, iyi haber.
müptelâ: tutulmuş, tutkun, bağımlı.
müştak: iştiyaklı, arzulu, fazla istekli.
müteveccih: bir tarafa dönen, yönelen, yönelmiş.
nevi: tür, çeşit.
nisyan: unutulma; unutma, akla gelmeme.
payitaht: hükümet merkezi, başşehir.
rü'yet-i cemal: Cenab-ı Hakkın cemalini, güzelliğini görme.
sevk: gönderme, yollama.
Sultan-ı Ezelî: kudret, kuvvet ve hükümranlığının başlangıcı olmayan Allah.
teneffüs etme: nefes alma, soluklanma.
tevehhüm etme: kuruntuya kapılma; gerçekte olmayan bir şeyi var zannederek ümitsizliğe ve korkuya düşme.
vahdet: birlik.
visal: kavuşma, ulaşma.
vücud-i daimî: sürekli, ebedî vücut.
ziyafetgâh-ı ebedî: sonsuz ve ebedî ziyafet yeri.
zulümat: karanlıklar.

On Birinci Hüccet-i İmaniye

Yirmi İkinci Sözün Birinci Makamı

✻ *Yirmi İkinci Söz*, Barla'da 1926'da Türkçe olarak telif edilmiştir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

وَيَضْرِبُ اللّٰهُ الْاَمْثَالَ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ۝[1]

وَتِلْكَ الْاَمْثَالُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ۝[2]

Bir zaman iki adam bir havuzda yıkandılar. Fevkalâde bir tesir altında kendilerinden geçtiler. Gözlerini açtıkları vakit gördüler ki, acip bir âleme götürülmüşler. Öyle bir âlem ki, kemal-i intizamından bir memleket hükmünde, belki bir şehir hükmünde, belki bir saray hükmündedir.

Kemal-i hayretlerinden etraflarına baktılar. Gördüler ki, bir cihette bakılsa azîm bir âlem görünüyor; bir cihette bakılsa muntazam bir memleket, bir cihette bakılsa mükemmel bir şehir, diğer bir cihette bakılsa gayet muhteşem bir âlemi içine almış bir saraydır.

Şu acayip âlemde gezerek seyran ettiler. Gördüler ki, bir kısım mahlûklar var; bir tarz ile konuşuyorlar. Fakat, bunlar, onların dillerini bilmiyorlar. Yalnız, işaretlerinden anlaşılıyor ki, mühim işler görüyorlar ve ehemmiyetli vazifeler yapıyorlar.

---

1. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. • Allah insanlara misaller verir ki, düşünüp öğüt alsınlar. (İbrahim Suresi: 25.)
2. Düşünsünler diye insanlara Biz böyle misaller veriyoruz. (Haşir Suresi: 21.)

---

acayip: şaşırtıcı, hayret verici.
acip: benzeri görülmemiş, hayret verici.
âlem: varlık sınıflarından her biri dünya, yer.
azîm: büyük.
cihet: yön.
fevkalâde: olağanüstü.
gayet: son derece.
hüküm: değer.
kemal-i hayret: şaşkınlığın son derecesi.
kemal-i intizam: tam ve eksiksiz düzen.
mahlûk: yaratılmış, yaratık.
makam: durulacak yer; bölüm.
memleket: ülke.
misal: örnek.
muhteşem: görkemli.
muntazam: düzenli, tertipli.
Rahîm: Allah'ın rahîm sıfatı; merhamet eden, esirgeyen, koruyan, acıyan Allah.
Rahman: Allah'ın rahman sıfatı; rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah.
seyran: seyretme, bakıp görme.
tarz: şekil, biçim.
tesir: etki.
vakit: zaman, an.

O iki adamdan birisi arkadaşına dedi ki: "Şu acip âlemin elbette bir Müdebbiri ve şu muntazam memleketin bir Maliki, şu mükemmel şehrin bir Sahibi, şu musanna sarayın bir Ustası vardır. Biz çalışmalıyız, Onu tanımalıyız. Çünkü, anlaşılıyor ki, bizi buraya getiren Odur. Onu tanımazsak, kim bize medet verecek? Dillerini bilmediğimiz ve onlar bizi dinlemedikleri şu âciz mahlûklardan ne bekleyebiliriz? Hem, koca bir âlemi bir memleket suretinde, bir şehir tarzında, bir saray şeklinde yapan ve baştan başa harika şeylerle dolduran ve müzeyyenatın envaıyla tezyin eden ve ibretnüma mu'cizelerle donatan bir Zat, elbette bizden ve buraya gelenlerden bir istediği vardır. Onu tanımalıyız. Hem, ne istediğini bilmekliğimiz lâzımdır."

Öteki adam dedi: "İnanmam, böyle bahsettiğin gibi bir Zat bulunsun ve bütün bu âlemi tek başıyla idare etsin."

Arkadaşı cevaben dedi ki: "Bunu tanımazsak, lâkayt kalsak, menfaati hiç yok; zararı olsa pek azîmdir. Eğer tanımasına çalışsak, meşakkati pek hafiftir; menfaati olursa pek azîmdir. Onun için, Ona karşı lâkayt kalmak hiç kâr-ı akıl değildir."

O serseri adam dedi: "Ben bütün rahatımı, keyfimi onu düşünmemekte görüyorum. Hem böyle aklıma sığışmayan şeylerle uğraşmayacağım. Bütün bu işler, tesadüfî ve karma karışık işlerdir; kendi kendine dönüyor. Benim neme lâzım?"

acip: benzeri görülmemiş, hayret verici.
âciz: gücü yetmez.
akıl: düşünme.
âlem: bütün yaratılmışlar varlık sınıflarından her biri dünya.
azîm: büyük.
ehemmiyet: pek önemli olma.
enva: çeşitler.
ibretnüma: ibret verici.
kâr-ı akıl: akıllıca iş.
keyif: neşe.
lâkayt: ilgisiz.
mahlûk: yaratık.
Malik: sahip; her şeyin gerçek sahibi olan Allah.
medet: yardım.
memleket: ülke.
menfaat: fayda, yarar.
meşakkat: sıkıntı, güçlük.
mu'cizat: olağanüstü, hârika şeyler.
muntazam: düzenli, tertipli.
musanna: sanatlı.
müdebbir: idare eden.
mühim: önemli.
mükemmel: kusursuz, noksansız, tam.
müzeyyenat: süslenmiş şeyler.
serseri: akılsız, başıboş.
suret: şekil, biçim.
tarz: şekil.
tezyin: süsleme.
vazife: görev.
Zat: şahıs, kişi; Allah.

Akıllı arkadaşı ona dedi: "Senin bu temerrüdün beni de, belki çoklarını da belâya atacaktır. Bir edepsizin yüzünden, bazen olur ki, bir memleket harap olur."

Yine o serseri dönüp, dedi ki: "Ya kat'iyen bana ispat et ki, bu koca memleketin tek bir maliki, tek bir sânii vardır; yahut bana ilişme."

Cevaben arkadaşı dedi: "Madem inadın divanelik derecesine çıkmış; o inadınla bizi ve belki memleketi bir kahra giriftar edeceksin. Ben de sana on iki bürhan ile göstereceğim ki, bir saray gibi şu âlemin, bir şehir gibi şu memleketin tek bir ustası vardır. Ve o usta, her şeyi idare eden yalnız odur. Hiçbir cihette noksaniyeti yoktur. Bize görünmeyen o usta, bizi ve her şeyi görür ve sözlerini işitir. Bütün işleri mu'cize ve harikadır. Bütün bu gördüğümüz ve dillerini bilmediğimiz şu mahlûklar onun memurlarıdır."

BİRİNCİ BÜRHAN

Gel, her tarafa bak, her şeye dikkat et. Bütün bu işler içinde gizli bir el işliyor. Çünkü, bak, bir dirhem (HAŞİYE 1) kadar kuvveti olmayan, bir çekirdek küçüklüğünde bir şey, binler batman yükü kaldırıyor. Zerre kadar şuuru (HAŞİYE 2) olmayan, gayet hakîmâne işler görüyor.

HAŞİYE 1: Ağaçları başlarında taşıyan çekirdeklere işarettir.

HAŞİYE 2: Kendi kendine yükselmeyen ve meyvelerin sıkletine dayanmayan üzüm çubukları gibi nazenin nebatatın ağaçlara lâtif eller atıp sarmalarına ve onlara yüklenmelerine işarettir.

âlem: dünya.
batman: eskiden kullanılan ve sekiz kiloluk ağırlığa karşılık gelen bir ölçü birimi.
belâ: sıkıntı, musibet.
Bürhan: delil.
cihet: yön.
çekirdek: tohum.
dirhem: eskiden kullanılan üç gramlık bir ölçü birimi.
divane: deli.
edepsiz: terbiyesiz.
gayet: son derece.
giriftar etmek: yakalatmak, içine sokmak.
hakîmâne: hikmetli bir şekilde.
harap: yıkılmış olan.
harika: olağanüstü.
haşiye: açıklayıcı not, dipnot.
idare: yönetme, çekip çevirme.
ilişme: dokunma, karışma.
inat: ısrarla diretme.
ispat etme: kanıtlama, doğruluğunu ortaya koyma.
kahır: mahvolma.
kat'iyen: kesin olarak.
lâtif: ince, yumuşak.
mahlûk: yaratık.
malik: sahip.
memleket: ülke.
memur: emir altında olan.
mu'cize: bir benzerini yapma konusunda âciz kalınan olağanüstü şey.
nazenin: narin, ince yapılı.
nebatat: bitkiler.
neme lâzım: bana ne.
noksan: eksik.
sâni: sanatkâr, usta.
serseri: akılsız, başıboş.
sıklet: ağırlık.
şuur: anlayış, bilinç.
temerrüt: inat etme.
tesadüfî: tesadüfen, rastgele.
yahut: veya.
zerre: çok küçük parça.

Demek bunlar kendi kendilerine işlemiyorlar. Onları işlettiren gizli bir kudret sahibi vardır. Eğer kendi başına olsa, bütün baştan başa bu gördüğümüz memlekette her iş mu'cize, her şey mu'cizekâr bir harika olmak lâzım gelir. Bu ise bir safsatadır.

İKİNCİ BÜRHAN

Gel, bütün bu ovaları, bu meydanları, bu menzilleri süslendiren şeyler üstünde dikkat et. Her birisinde o gizli zattan haber veren işler var. Âdeta her biri birer turra, birer sikke gibi, o gaybî zattan haber veriyorlar. İşte, gözünün önünde, bak, bir dirhem pamuktan (HAŞİYE 1) ne yapıyor!

Bak, kaç top çuha ve patiska ve çiçekli kumaş çıktı. Bak, ondan ne kadar şekerlemeler, yuvarlak tatlı köfteler yapılıyor ki, bizim gibi binler adam giyse ve yese, kâfi gelir.

Hem de bak, bu demiri, toprağı, suyu, kömürü, bakırı, gümüşü, altını gaybî avucuna aldı, bir et parçası (HAŞİYE 2) yaptı. Bak, gör!

HAŞİYE 1: Tohuma işarettir. Meselâ, zerre gibi bir afyon büzrü, bir dirhem gibi bir zerdali nüvatı, bir kavun çekirdeği nasıl çuhadan daha güzel dokunmuş yapraklar, patiskadan daha beyaz ve sarı çiçekler, şekerlemeden daha tatlı ve köftelerden ve konserve kutularından daha lâtif, daha leziz, daha şirin meyveleri hazine-i rahmetten getiriyorlar, bize takdim ediyorlar!..

HAŞİYE 2: Unsurlardan cism-i hayvanîyi halk ve nutfeden zîhayatı icat etmeye işarettir.

âdeta: sanki.
afyon büzürü: afyon tohumu.
bürhan: delil.
cism-i hayvanî: hayvan bedeni.
çuha: tüysüz ince, sık dokunmuş yün kumaş.
dirhem: eskiden kullanılan üç gramlık bir ölçü birimi.
gaybî: görünmeyen.
halk: yaratma.
harika: olağanüstü.
haşiye: açıklayıcı not, dipnot.
hazine-i Rahmet: rahmet hazinesi.
icat: yoktan var etme, yaratma.
kâfi: yeterli.
konserve: özel şekilde kutulanan yiyecek maddeleri.
kudret: güç, kuvvet.
lâtif: yumuşak, hoş, güzel.
leziz: lezzetli.
memleket: ülke.
menzil: yer.
mu'cize: bir benzerini yapma konusunda âciz kalınan olağanüstü şey.
mu'cizekâr: mu'cizeli, mu'cize gibi.
nutfe: döl suyu, meni, sperm.
nüvat: çekirdekler.
patiska: pamuktan dokunmuş sık ve düzgün bez.
safsata: asılsız söz.
sikke: mühür, işaret.
takdim etme: sunma.
turra: mühür, damga.
unsur: bir şeyin parçası; element.
zat: şahıs, kişi.
zerdali: bir kayısı türü.
zerre: çok küçük parça.
zîhayat: canlılar.

İşte, ey akılsız adam, bu işler öyle bir zata mahsustur ki, bütün bu memleket, bütün eczasıyla onun mu'cize-i kuvveti altında duruyor, her arzusuna ram oluyor!

ÜÇÜNCÜ BÜRHAN

Gel, bu müteharrik antika (HAŞİYE) sanatlarına bak. Her birisi öyle bir tarzda yapılmış; âdeta bu koca sarayın bir küçük nüshasıdır. Bütün bu sarayda ne varsa, o küçücük müteharrik makinelerde bulunuyor.

Hiç mümkün müdür ki, bu sarayın ustasından başka birisi gelip, bu acip sarayı küçük bir makinede derç etsin? Hem hiç mümkün müdür ki, bir kutu kadar bir makine, bütün bir âlemi içine aldığı hâlde, tesadüfî veyahut abes bir iş içinde bulunsun?

Demek, bütün gözün gördüğü ne kadar antika makineler var, o gizli zatın birer sikkesi hükmündedirler. Belki birer dellâl, birer ilânname hükmündedirler. Lisan-ı hâlleriyle derler ki: "Biz öyle bir zatın sanatıyız ki, bütün bu âlemimizi, bizi yaptığı ve sühuletle icat ettiği gibi kolaylıkla yapabilir bir zattır."

DÖRDÜNCÜ BÜRHAN

Ey muannit arkadaş! Gel, sana daha acibini göstereceğim. Bak, bu memlekette bütün bu işler, bu şeyler değişti, değişiyor, bir hâlette durmuyor. Dikkat et ki, bu

---

HAŞİYE: Hayvanlara ve insanlara işarettir. Zira, hayvan şu âlemin küçük bir fihristesi ve mahiyet-i insaniye şu kâinatın bir misal-i musağğarı olduğundan, âdeta âlemde ne varsa, insanda numunesi vardır.

abes: anlamsız, faydasız.
acip: benzeri görülmemiş, hayrette bırakan.
âdeta: sanki.
âlem: dünya, kâinat, cihan.
antika: kıymetli, değerli.
arzu: istek.
bürhan: delil.
dellâl: ilân edici, tanıtıcı.
derç etmek: içine yerleştirmek.
ecza: parçalar, bölümler.
fihriste: bir şeyin içinde nelerin bulunduğunu gösteren özet liste.
hâlet: hâller.
hükmünde: yerinde, gibi.
icat: yoktan var etme, yaratma.
ilânname: duyuru.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı.
lisan-ı hâl: hâl dili.
mahiyet-i insan: insanın yapısı, insanın özellikleri.
mahsus: has kılınmış, ait, özel.
makine: alet.
makine: mükemmel sistemlere sahip insanlar ve hayvanlar.
memleket: ülke, diyar.
misal-i musağğar: küçültülmüş örnek.
muannit: inatçı.
mu'cize-i kuvvet: kuvvetin mu'cizesi.
mümkün: olabilir.
müteharrik: hareket eden.
numune: örnek.
nüsha: kopya, örnek.
ram: boyun eğmek.
sanat: ustalıkla meydana getirilen eser.
sikke: mühür.
sühulet: kolaylık.
tarz: biçim, şekil.
tesadüfî: tesadüfen, rastgele.
zat: şahıs, kişi.
zira: çünkü.

gördüğümüz camit cisimler, hissiz kutular, birer hâkim-i mutlak suretini aldılar. Âdeta her bir şey bütün eşyaya hükmediyor.

İşte, bu yanımızdaki bu makineye bak. (HAŞİYE 1) Güya emrediyor. İşte onun tezyinatına ve işlemesine lâzım levazımat ve maddeler, uzak yerlerden koşup geliyorlar. İşte, oraya bak: O şuursuz cisim, (HAŞİYE 2) güya bir işaret ediyor; en büyük bir cismi kendine hizmetkâr ediyor, kendi işlerinde çalıştırıyor.

Daha başka şeyleri bunlara kıyas et. Âdeta her bir şey, bütün bu âlemdeki hilkatleri musahhar ediyor. Eğer o gizli zatı kabul etmezsen, bütün bu memleketteki taşında, toprağında, hayvanında, insana benzer mahlûklarda o zatın bütün hünerlerini, sanatlarını, kemalâtlarını, birer birer, o şeylere vereceksin. İşte, aklın uzak gördüğü bir tek mu'ciznüma zatın bedeline, milyarlar onun gibi mu'ciznüma, hem birbirine zıt, hem birbirine misil, hem birbiri içinde bulunsun; bu intizam bozulmasın, ortalığı karıştırmasınlar. Hâlbuki, bu koca memlekette iki parmak

---

HAŞİYE 1: Makine, meyvedar ağaçlara işarettir. Çünkü, yüzer tezgâhları, fabrikaları incecik dallarında taşıyor gibi, hayretnüma yaprakları, çiçekleri, meyveleri dokuyor, süslendiriyor, pişiriyor, bizlere uzatıyor. Hâlbuki, çam ve katran gibi muhteşem ağaçlar, kuru bir taşta tezgâhını atmış, çalışıp duruyorlar.

HAŞİYE 2: Hububata, tohumlara, sineklerin tohumcuklarına işarettir. Meselâ, bir sinek, bir karaağacın yaprağında yumurtasını bırakır; birden, o koca karaağaç, yapraklarını o yumurtalara bir rahm-ı mader, bir beşik ve bal gibi bir gıda ile dolu bir mahzene çeviriyor. Âdeta o meyvesiz ağaç, o surette zîruh meyveler veriyor.

âdeta: sanki.
âlem: dünya, kâinat.
bedeline: yerine.
camit: cansız.
güya: sanki.
hâkim-i mutlak: kayıtsız şartsız hükmeden.
hayretnüma: hayret verici.
hilkat: yaratılış; yaratılmış.
hissiz: duygusuz.
hizmetkâr: hizmetçi.
hububat: taneli bitkiler.
hükmetmek: emretmek, istediğini yaptırmak.
hüner: maharet, beceri isteyen ustalık.
intizam: düzen.
kemalât: mükemmellik.
kıyas etmek: karşılaştırmak.
levazımat: gerekli şeyler.
mahlûk: yaratılmış.
mahzen: içinde eşya saklanacak yer.
memleket: ülke.
meyvedar: meyveli.
misil: benzer.
mu'ciznüma: mu'cize gösteren.
muhteşem: görkemli.
musahhar: boyun eğmiş.
rahm-ı mader: anne rahmi.
sanat: bir şeyi yapmada gösterilen ustalık.
suret: şekil.
şuursuz: anlayışsız, bilinçsiz.
tezgâh: üretim aleti, iş masası.
tezyinat: süslemeler.
zat: şahıs, kişi.
zîruh: ruh sahibi, canlı.
zıt: karşıt.

karışsa, karıştırır. Çünkü bir köyde iki müdür, bir şehirde iki vali, bir memlekette iki padişah bulunsa, karıştırır. Nerede kaldı, hadsiz hâkim-i mutlak beraber bulunsun!

BEŞİNCİ BÜRHAN

Ey vesveseli arkadaş! Gel, bu azîm sarayın nakışlarına dikkat et. Ve bütün bu şehrin ziynetlerine bak. Ve bütün bu memleketin tanzimatını gör. Ve bütün bu âlemin sanatlarını tefekkür et.

İşte, bak: Eğer nihayetsiz mu'cizeleri ve hünerleri olan gizli bir zatın kalemi işlemezse, bu nakışları sair şuursuz sebeplere, kör tesadüfe, sağır tabiata verilse, o vakit, ya bu memleketin her bir taşı, her bir otu öyle mu'ciznüma nakkaş, öyle bir harikulâde kâtip olması lâzım gelir ki, bir harfte bin kitabı yazabilsin, bir nakışta milyonlar sanatı derç edebilsin. Çünkü, bak bu taşlardaki nakşa: (HAŞİYE) Her birisinde bütün sarayın nakışları var, bütün şehrin tanzimat kanunları var, bütün memleketin teşkilât programları var. Demek bu nakışları yapmak, bütün memleketi yapmak kadar harikadır. Öyle ise, her bir nakış, her bir sanat, o gizli Zatın bir ilânnamesidir, bir hatemidir.

Madem bir harf kâtibini göstermeksizin olmaz; sanatlı bir nakış, nakkaşını bildirmemek olmaz. Nasıl olur ki,

---

HAŞİYE: Şecere-i hilkatin meyvesi olan insana ve kendi ağacının programını ve fihristesini taşıyan meyveye işarettir. Zira kalem-i kudret âlemin kitab-ı kebirinde ne yazmış ise, icmalini mahiyet-i insaniyede yazmıştır; kalem-i kader dağ gibi bir ağaçta ne yazmış ise, tırnak gibi meyvesinde dahi derç etmiştir.

âlem: dünya, cihan, kâinat.
azîm: büyük.
derç etmek: içine yerleştirmek, koymak.
fihriste: bir şeyin içinde nelerin bulunduğunu gösteren özet liste.
hadsiz: sınırsız.
hâkim-i mutlak: kayıtsız şartsız her şeye hükmeden, Allah.
harika: olağanüstü.
harikulâde: olağanüstü.
hatem: mühür, damga.
hüner: maharet, beceri isteyen ustalık.
icmal: özet.
ilânname: ilân yazısı, duyuru.
kalem-i kader: kader kalemi.
kalem-i kudret: kudret kalemi.
kanun: yasa.
kâtip: yazan, yazıcı.
kitab-ı kebir: büyük kitap.
mahiyet-i insaniye: insanın yapısı ve özellikleri.
memleket: ülke.
mu'cize: bir benzerini yapma konusunda âciz kalınan olağanüstü şey.
mu'ciznüma: mu'cize gösteren.
nakkaş: nakış ustası.
nakış: işleme, süsleme.
nihayetsiz: sonsuz.
sair: diğer, başka.
sanat: eser, güzel eser.
sanatlı nakış: ustalıkla yapılmış işleme.
sebep: bir şeyin meydana gelmesinde etkili olan şey.
şecere-i hilkat: yaratılış ağacı.
şuur: bilinç, anlayış.
tabiat: doğa, canlı-cansız varlıklar.
tanzimat: düzenlemeler.
tefekkür: düşünme.
tesadüf: rast gelme.
teşkilât: kuruluşlar, yapılışlar.
vakit: an, zaman.
vesvese: şüphe, kuruntu.
Zat: şahıs; Allah.
zira: çünkü.
ziynet: süs.

bir harfte koca bir kitabı yazan, bir nakışta bin nakşı nakşeden nakkaş, kendi kitabıyla ve nakşıyla bilinmesin?

ALTINCI BÜRHAN

Gel, bu geniş ovaya çıkacağız. (HAŞİYE) İşte, o ova içinde yüksek bir dağ var. Üstüne çıkacağız, tâ bütün etrafı görülsün. Hem her şeyi yakınlaştıracak güzel dürbünleri de beraber alacağız. Çünkü, bu acip memlekette acip işler oluyor. Her saatte hiç aklımıza gelmeyen işler oluyor.

İşte, bak: Bu dağlar ve ovalar ve şehirler birden değişiyor. Hem nasıl değişiyor! Öyle bir tarzda ki, milyonlarla birbiri içinde işler, gayet muntazam surette değişiyor. Âdeta milyonlar mütenevvi kumaşlar birbiri içinde beraber dokunuyor gibi, pek acip tahavvülât oluyor.

Bak, o kadar ünsiyet ettiğimiz ve tanıdığımız çiçekli miçekli şeyler kayboldular. Muntazaman yerlerine ve mahiyetçe onlara benzer, fakat suretçe ayrı başkaları geldiler. Âdeta şu ova, dağlar birer sahife; yüz binlerle ayrı ayrı kitaplar, içinde yazılıyor. Hem hatasız, noksansız olarak yazılıyor.

İşte, bu işler, yüz derece muhaldir ki, kendi kendine olsun. Evet, nihayet derecede sanatlı, dikkatli şu işler,

---

HAŞİYE: Bahar ve yaz mevsiminde zeminin yüzüne işarettir. Zira yüz binler muhtelif mahlûkatın taifeleri, birbiri içinde beraber icat edilir, rûy-i zeminde yazılır; galatsız, kusursuz, kemal-i intizamla değiştirilir. Binler sofra-i Rahman açılır, kaldırılır; taze taze gelir. Her bir ağaç birer tablacı; her bir bostan birer kazan hükmüne geçer.

acip: şaşırtıcı, hayret verici.
âdeta: sanki.
bostan: içinde çeşitli meyve ve sebzelerin bulunduğu bahçe.
galat: yanlış, hata.
gayet: son derece.
haşiye: dipnot.
hükmüne geçmek: yerine geçmek, gibi olmak.
icat: yoktan var etme, yaratma.
kemal-i intizam: mükemmel bir düzen.
mahiyet: nitelik, özellik.
mahlûkat: yaratıklar.
memleket: ülke.
muhal: imkânsız.
muhtelif: çeşitli, farklı.
muntazam: düzenli.
muntazaman: düzenli olarak.
mütenevvi: çeşitli.
nakkaş: nakış ustası.
nakış: işleme, süsleme.
nihayet: son.
noksan: eksik.
rûy-i zemin: yeryüzü.
sahife: sayfa.
sanatlı: ustalıkla yapılmış, güzel.
sofra-i Rahman: rahmet sahibi olan Allah'ın sofrası.
suret: şekil, biçim.
tablacı: yiyecek sunan.
tahavvülât: değişiklikler.
taife: topluluk.
tarz: şekil, biçim.
ünsiyet etmek: alışmak.
zemin: yer.
zira: çünkü.

kendi kendine olmak bin derece muhaldir ki, kendilerinden ziyade, sanatkârlarını gösteriyorlar.

Hem bunları işleyici, öyle mu'ciznüma bir zattır ki, hiçbir iş ona ağır gelmez. Bin kitap yazmak, bir harf kadar ona kolay gelir.

Bununla beraber, her tarafa bak ki, hem öyle bir hikmetle her şeyi yerli yerine koyuyor ve öyle mükrimâne herkese lâyık oldukları lütufları yapıyor; hem öyle ihsanperverâne umumî perdeler ve kapılar açıyor ki, herkesin arzularını tatmin ediyor. Hem öyle sahavetperverâne sofralar kuruyor ki, bütün bu memleketin halklarına, hayvanlarına, her bir taifesine has ve lâyık, belki her bir ferdine mahsus ismiyle ve resmiyle bir tabla-i nimet veriliyor.

İşte, dünyada bundan muhal bir şey var mı ki, bu gördüğümüz işler içinde tesadüfî işler bulunsun; veya abes ve faydasız olsun; veya müteaddit eller karışsın; veya ustası her şeye muktedir olmasın; veya her şey ona musahhar olmasın? İşte, ey arkadaş, haddin varsa, buna karşı bir bahane bul!

YEDİNCİ BÜRHAN

Ey arkadaş, gel! Şimdi bu cüz'iyatı bırakıp, saray şeklindeki bu acip âlemin eczalarının birbirine karşı olan vaziyetlerine dikkat edeceğiz.

İşte, bak: Bu âlemde o derece intizam ile küllî işler yapılıyor ve umumî inkılâplar oluyor ki, âdeta bütün bu

abes: boş, anlamsız.
acip: benzeri görülmemiş, hayret verici.
âdeta: sanki.
âlem: dünya.
arzu: istek, heves.
bahane: kusur, noksan.
bürhan: delil.
cüz'iyat: küçük, ferdî şeyler.
ecza: parçalar.
fert: birey.
haddin varsa: gücün yetiyorsa.
has: özel.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak faydalı ve tam yerinde olması.
ihsanperverâne: iyiliği, bağışta bulunmayı pek sever şekilde.
inkılâp: değişim, dönüşüm.
intizam: düzen.
işleyici: yapan.
küllî: büyük.
lâyık: yakışan.
lütuf: yardım, iyilik, bağış.
mahsus: özel.
memleket: ülke.
mu'ciznüma: mu'cize gösteren.
muhal: imkânsız.
muktedir: gücü yeten.
musahhar: boyun eğmiş.
mükrimâne: ikram ederek.
müteaddit: birden fazla.
sahavetperver: cömertlikte bulunmaktan pek hoşlanır şekilde.
sanatkâr: usta.
tabla-i nimet: nimet tablası.
taife: topluluk.
tatmin: doyurma.
tesadüfî: tesadüfen, rastgele.
umumî: genel, herkese ait, herkesle alâkalı.
vaziyet: durum, duruş.
zat: kişi, şahıs.
ziyade: fazla.

saraydaki mevcut taşlar, topraklar, ağaçlar, her bir şey, birer fail-i muhtar gibi bütün âlemin nizamat-ı külliyesini gözetip ona göre tevfik-ı hareket ediyor. Birbirinden en uzak şeyler birbirinin imdadına koşuyor.

İşte, bak: Gaipten acip bir kafile (HAŞİYE 1) çıkıp geliyor. Merkepleri ağaçlara, nebatlara, dağlara benzerler. Başlarında birer tabla-i erzak taşıyorlar. İşte, bak, bu tarafta bekleyen muhtelif hayvanatın erzaklarını getiriyorlar.

Hem de bak, bu kubbede o azîm elektrik lâmbası, (HAŞİYE 2) onlara ışık verdiği gibi, bütün taamlarını öyle güzel pişiriyor! Yalnız, pişirilecek taamlar, bir dest-i gaybî tarafından birer ipe takılıp (HAŞİYE 3) ona karşı tutuluyor.

Bu tarafa da bak: Bu bîçare zayıf, nahif, kuvvetsiz hayvancıklar; nasıl onların başı önünde, lâtif gıda ile dolu iki tulumbacık (HAŞİYE 4) takılmış. İki çeşme gibi, yalnız o kuvvetsiz mahlûk, onu ağzına yapıştırması kâfidir.

Elhâsıl: Bütün bu âlemin bütün eşyası, birbirine bakar gibi birbirine yardım eder, birbirini görür gibi birbirine el ele verir; birbirinin işini tekmil için birbirine omuz omuza veriyor, bel bele verip beraber çalışıyorlar. Her şeyi buna kıyas et; tadat ile bitmez.

HAŞİYE 1: Umum hayvanatın erzakını taşıyan nebatat ve eşcar kafileleridir.

HAŞİYE 2: O azîm elektrik lâmbası Güneşe işarettir.

HAŞİYE 3: İp ve ipe takılan taam ise, ağacın ince dalları ve leziz meyveleridir.

HAŞİYE 4: İki tulumbacık ise, validelerin memelerine işarettir.

acip: hayret veren.
âlem: dünya.
azîm: büyük.
bîçare: çaresiz.
dest-i gaybî: görünmeyen el.
elhâsıl: sonuç olarak.
erzak: rızıklar, yiyecek ve içecekler.
eşcar: ağaçlar.
fail-i muhtar: kendi istek ve iradesi ile iş gören.
gaipten: görünmeyen âlemden.
haşiye: açıklayıcı not.
hayvanat: hayvanlar.
imdat: yardım.
kâfi: yeterli.
kafile: topluluk.
kubbe: gökyüzü; yarım küre.
kıyas: karşılaştırma.
lâtif: hoş, güzel.
leziz: lezzetli.
mahlûk: yaratılmış, yaratık.
merkep: binek.
mevcut: var olan.
muhtelif: çeşitli, farklı.
nahif: zayıf.
nebat: bitki.
nebatat: bitkiler.
nizamat-ı külliye: her yerde geçerli olan düzenler.
taam: yiyecek.
tabla-i erzak: yiyecek tablası.
tadat: sayma.
tekmil: tamamlama.
tevfik-î hareket: uygun hareket.
tulumbacık: annelerin süt veren memeleri.
umum: bütün.
valide: ana, anne.

İşte, bütün bu hâller, iki kere iki dört eder derecesinde kat'î gösterir ki; şu saray-ı acibin ustasına, yani şu garip âlemin Sahibine her şey musahhardır, her şey Onun hesabına çalışır, her şey Ona bir emirber nefer hükmündedir, her şey Onun kuvvetiyle döner, her şey Onun emriyle hareket eder, her şey Onun hikmetiyle tanzim olur. Her şey Onun keremiyle muavenet eder, her şey Onun merhametiyle başkasının imdadına koşar; yani koşturulur. Ey arkadaş, haddin varsa buna karşı bir söz söyle.

SEKİZİNCİ BÜRHAN

Gel, ey nefsim gibi kendini âkıl zanneden akılsız arkadaş! Şu saray-ı muhteşemin Sahibini tanımak istemiyorsun. Hâlbuki, her şey Onu gösteriyor, Ona işaret ediyor, Ona şahadet ediyor; bütün bu şeylerin şahadetini nasıl tekzip ediyorsun? Öyle ise, bu sarayı da inkâr et ve "Âlem yok, memleket yok" de ve kendini de inkâr et, ortadan çık; yahut aklını başına al, beni dinle.

İşte, bak: Şu saray içinde bulunan ve memleketi ihata eden yeknesak unsurlar, madenler var. (HAŞİYE) Âdeta, memleketten çıkan her şey o maddelerden yapılıyor. Demek o maddeler kimin mülkü ise, bütün ondan yapılan şeyler de onundur; tarla kimin ise, mahsulât da onundur; deniz kimin ise, içindekiler de onundur.

HAŞİYE: Unsurlar, madenler ise; pek çok muntazam vazifeleri bulunan ve izn-i Rabbanî ile her muhtacın imdadına koşan ve emr-i İlâhî ile her bir yere giren medet veren ve hayatın levazımatını yetiştiren ve zîhayatı emziren ve masnuat-ı İlâhiyenin nescine, nakşına menşe ve müvellit ve beşik olan hava, su, ziya, toprak unsurlarına işarettir.

âkıl: akıllı.
âlem: dünya.
bürhan: delil.
emirber: emre hâzır.
emr-i İlâhî: Allah'ın emri.
garip: hayret verici.
haddin varsa: gücün yetiyorsa.
hâl: durum.
haşiye: açıklayıcı not, dipnot.
hesabına: adına.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak faydalı ve tam yerinde olması.
hükmünde: yerinde, gibi.
ihata: kuşatma.
imdat: yardım.
inkâr: yok sayma.
izn-i Rabbanî: Allah'ın izni.
kat'î: kesin, şüphesiz.
kerem: cömertlik, ikram.
levazımat: ihtiyaç maddeleri.
mahsulât: meydana gelen, elde edilen şeyler.
masnuat-ı İlâhiye: Allah tarafından sanatla yaratılan varlıklar.
medet: yardım.
memleket: ülke.
menşe: esas, kök.
merhamet: acımak, şefkat göstermek.
muavenet: yardım.
muhtaç: ihtiyaç sahibi.
muntazam: intizamlı, düzenli.
musahhar: boyun eğmiş, emrine girmiş.
mülk: mal.
müvellit: doğurtan, meydana getiren.
nakış: işleme, süs.
nefer: asker, er.
nefis: insanın İlâhî hakikatleri kabul etmek istemeyen daima kötülüğe sevk eden yanı.
nesç: dokuma, örme.
saray-ı acip: şaşırtıcı olan ve hayranlık uyandıran saray.
saray-ı muhteşem: görkemli saray.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
tanzim: düzenleme.
tekzip: yalanlama.
unsur: madde.
vazife: görev.
yeknesak unsurlar: her yerde bulunan ve değişmeyen maddeler.
zîhayat: hayat sahibi, canlı.
ziya: ışık.

Hem, bak; bu dokunan şeyler, bu nesç olunan münakkaş kumaşlar bir tek maddeden yapılıyor. O maddeyi getiren, ihzar eden ve ip hâline getiren, elbette, bilbedahe birdir. Çünkü, o iş iştirak kabul etmez. Öyle ise, bütün nesç olunan sanatlı şeyler, ona mahsustur.

Hem de bak; bu dokunan, yapılan şeylerin her bir cinsi bütün memleketin her tarafında bulunuyor. Bütün ebna-i cinsleriyle öyle intişar etmiş; beraber olarak birbiri içinde, bir tarzda, bir anda yapılıyor, nesç ediliyor. Demek bir tek zatın işidir; tek bir emirle hareket ediyor. Yoksa, böyle bir anda, bir tarzda, bir keyfiyette, bir hey'ette ittifak ve muvafakat muhaldir.

Öyle ise, bu sanatlı şeylerin her birisi, o gizli zatın bir ilânnamesi hükmünde, onu gösteriyor. Güya her bir çiçekli kumaş, her bir sanatlı makine, her bir tatlı lokma, o mu'ciznüma zatın birer sikkesi, birer hatemi, birer nişanı, birer turrası hükmünde, lisan-ı hâl ile her birisi der: "Ben kimin sanatıyım; bulunduğum sandıklar ve dükkânlar da onun mülküdür." Ve her bir nakış der: "Beni kim dokudu ise, bulunduğum top da onun dokumasıdır." Her bir tatlı lokma der: "Beni kim yapıyor, pişiriyorsa, bulunduğum kazan dahi onundur." Her bir makine der: "Beni kim yapmış ise, memlekette intişar eden bütün emsalimi de o yapıyor. Ve bütün memleketin her tarafında bizi yetiştiren odur. Demek memleketin maliki de odur. Öyle ise, bütün bu memlekete, bu saraya malik kim ise, o bize malik olabilir." Meselâ, nasıl mirîye mahsus tek bir palaska veyahut bir tek düğmeye malik olmak için, onları

bilbedahe: apaçık bir şekilde.
ebna-i cins: aynı cinsten gelenler.
emsal: benzerler.
güya: sanki.
hatem: mühür.
hey'et: şekil, görünüş.
hükmünde: yerinde, gibi.
ihzar: hazırlama.
ilânname: duyuru.
intişar: yayılma.
iştirak: ortak.
ittifak: birleşme.
keyfiyet: nitelik, özellik, durum.
lisan-ı hâl: hâl dili.
mahsus: özel.
makine: bir makineye benzeyen canlılar.
malik: sahip.
memleket: ülke.
mirî: devlet malı.
mu'ciznüma: mu'cize gösteren.
muhal: imkânsız.
muvafakat: uygunluk.
mülk: mal.
münakkaş: nakışlı, işlemeli.
nakış: işleme, süsleme.
nesç edilme: dokunma, örülme.
nesç olunma: örülme, dokunma.
nişan: belirti, iz.
palaska: askerlerin kullandığı geniş kemer.
sanat: ustaca ve güzelce yapılmış eser.
sanatlı: ustaca ve güzelce yapılmış.
sikke: mühür, damga.
tarz: şekil, biçim.
top: belirli uzunluktaki kumaşın sarılıp rulo hâline getirilmiş hâli.
turra: mühür, damga.
zat: şahıs, kişi.

yapan bütün fabrikalara malik olmak lâzımdır ki, onlara hakikî malik olsun. Yoksa, o boşboğaz başı bozuktan, "Mirî malıdır" diye elinden alınıp tecziye edilir.

Elhâsıl: Nasıl bu memleketin anasırı memlekete muhit birer maddedir; onların maliki de, bütün memlekete malik bir tek zat olabilir. Öyle de, bütün memlekette intişar eden sanatlar, birbirine benzediği ve bir tek sikke izhar ettikleri için, bütün memleket yüzünde intişar eden masnular, her bir şeye hükmeden tek bir zatın sanatları olduğunu gösteriyorlar.

İşte ey arkadaş! Madem şu memlekette, yani şu saray-ı muhteşemde bir birlik alâmeti vardır, bir vahdet sikkesi var. Çünkü bir kısım şeyler, bir iken, ihatası var; bir kısım müteaddit ise, fakat birbirine benzediği ve her tarafta bulunduğu için, bir vahdet-i nev'iye gösteriyor. Vahdet ise bir vahidi gösterir. Demek, ustası da, maliki de, sahibi de, sânii de bir olmak lâzım gelir.

Bununla beraber, sen, buna dikkat et ki, bir perde-i gayptan kalınca bir ip çıkıyor. (HAŞİYE) Bak, sonra binler ipler ondan uzanmış. Her bir ipin başına bak, birer elmas, birer nişan, birer ihsan, birer hediye takılmış. Herkese göre birer hediye veriyor. Acaba bilir misin ki, böyle garip bir gayp perdesinden böyle acip ihsanatı, hedâyâyı şu mahlûklara uzatan zatı tanımamak, ona teşekkür etmemek ne kadar divanece bir harekettir? Çünkü, Onu

---

HAŞİYE: Kalınca bir ip, meyvedar ağaca; binler ipler ise, dallarına; ve ipler başındaki elmas, nişan, ihsan, hediyeler ise, çiçeklerin aksamına ve meyvelerin envaına işarettir.

acip: şaşırtan ve hayret uyandıran.
alâmet: belirti, işaret.
anasır: unsurlar, maddeler, elementler.
boşboğaz: boşa konuşan.
divane: deli, aklı başında olmayan.
elhâsıl: sonuç olarak.
elmas: çok kıymetli bir mücevher.
garip: hayret veren.
gayp perdesi: Allah'ın, bize göre mahiyeti bilinemeyen ve görünemeyen olan ilmi ve kudretinin yarattığı eserlerin gösterildiği, tanıtıldığı perde .
haşiye: açıklayıcı not, dipnot.
hedâyâ: hediyeler, armağanlar.
hükmetme: sözünü geçirme, kontrol ve idare etme.
ihata: kuşatma.
ihsan: iyilik, bağış.
ihsanat: iyilikler, bağışlar.
intişar: yayılma.
izhar: gösterme.
mahlûk: yaratık.
malik: sahip.
masnu: sanatlı bir şekilde yaratılmış varlıklar.
memleket: ülke.
mirî: devlet malı.
muhit: her şeyi kuşatan.
müteaddit: birçok, çeşitli.
nişan: işaret, belirti.
perde-i gayp: Allah'ın, bize göre mahiyeti bilinemeyen ve görünemeyen olan ilmi ve kudretinin yarattığı eserlerin gösterildiği, tanıtıldığı perde.
sanat: ustaca ve güzelce yapılmış eser.
sâni: sanatlı bir şekilde yapan usta.
saray-ı muhteşem: muhteşem saray.
sikke: mühür.
tecziye: cezalandırma.
vahdet: birlik.
vahdet-i nev'iye: tür birliği; aynı türe ait olma.
vahit: bir, tek.
zat: şahıs, kişi.

tanımazsan, bilmecburiye diyeceksin ki, "Bu ipler, uçlarındaki elmasları, sair hediyeleri kendileri yapıyorlar, veriyorlar." O vakit her ipe bir padişahlık manasını vermek lâzım gelir. Hâlbuki, gözümüzün önünde, bir dest-i gaybî o ipleri dahi yapıp o hedâyâyı onlara takıyor. Demek, bütün bu sarayda her şey, kendi nefsinden ziyade o mu'ciznüma zatı gösteriyor. Onu tanımazsan, bütün bu şeyleri inkâr etmekle, hayvandan yüz derece aşağı düşeceksin.

DOKUZUNCU BÜRHAN

Gel, ey muhakemesiz arkadaş! Sen şu sarayın sahibini tanımıyorsun ve tanımak da istemiyorsun. Çünkü istib'at ediyorsun. Onun acip sanatlarını ve hâlâtını akla sığıştıramadığından, inkâra sapıyorsun. Hâlbuki, asıl istib'at, asıl müşkülât ve hakikî suubetler ve dehşetli külfetler, onu tanımamaktadır. Çünkü onu tanısak, bütün bu saray, bu âlem, bir tek şey gibi kolay gelir, rahat olur, bu ortadaki ucuzluk ve mebzuliyete medar olur. Eğer tanımazsak ve o olmazsa, o vakit her bir şey, bütün bu saray kadar müşkülâtlı olur. Çünkü her şey bu saray kadar sanatlıdır. O vakit ne ucuzluk ve ne de mebzuliyet kalır. Belki bu gördüğümüz şeylerin birisi, değil elimize, hiç kimsenin eline geçmezdi.

Sen yalnız şu ipe takılan tatlı konserve kutusuna bak.(HAŞİYE) Eğer onun gizli matbaha-i mu'ciznümasından

HAŞİYE: Konserve kutusu, kudret konserveleri olan kavun, karpuz, nar; süt kutusu Hindistan cevizi gibi rahmet hediyelerine işarettir.

acip: benzeri görülmemiş, hayret verici.
aksam: kısımlar.
âlem: dünya.
bilmecburiye: zorunlu olarak.
bürhan: delil.
dehşet: korkutucu.
dest-i gaybî: görünmez el.
elmas: çok kıymetli bir mücevher.
enva: çeşitler, türler.
hakikî: gerçek.
hâlât: hâller, durumlar; işler, fiiller.
haşiye: açıklayıcı not, dipnot.
hedâyâ: hediyeler, armağanlar.
hediye: armağan, bağış.
ihsan: iyilik, bağış.
inkâr: yok sayma, inanmama.
istib'at: akıldan uzak görme.
konserve: özel şekilde kutulanan yiyecek maddeleri.
külfet: zorluklar, sıkıntı.
matbaha-i mu'ciznüma: mu'cize gösteren mutfak.
mebzuliyet: bolluk, çokluk.
medar: sebep, vesile.
meyvedar: meyveli.
mu'ciznüma: mu'cize gösteren.
muhakeme: bir şeyi düşünüp değerlendirme.
müşkülât: zorluklar, güçlükler.
nefsinden ziyade: kendi şahsından çok.
nişan: belirti.
rahmet: acıma
sair: diğer.
sanat: ustalık; ustaca yapılmış güzel eser.
suubet: güçlük, zorluk.
vakit: zaman, an.
zat: kişi, şahıs.

çıkmasa idi, şimdi kırk para ile aldığımız hâlde, yüz liraya alamazdık.

Evet bütün istib'at, müşkülât, suubet, helâket, belki muhaliyet, onu tanımamaktadır. Çünkü, nasıl bir ağaca, bir kökte, bir kanunla, bir merkezde hayat veriliyor; binler meyvelerin teşekkülü, bir meyve gibi sühulet peyda eder. Eğer o ağacın meyveleri ayrı ayrı merkeze ve köke, ayrı ayrı kanunla raptedilse, her bir meyve bütün ağaç kadar müşkülâtlı olur. Hem nasıl bütün ordunun teçhizatı bir merkezde, bir kanunla, bir fabrikadan çıksa, kemiyetçe bir neferin teçhizatı kadar kolaylaşır. Eğer her bir neferin ayrı ayrı yerlerde teçhizatı yapılsa, alınsa, her bir neferin teçhizatı için, bütün ordunun teçhizatına lâzım fabrikalar bulunması lâzımdır.

Aynen bu iki misal gibi, şu muntazam sarayda, şu mükemmel şehirde, şu müterakki memlekette, şu muhteşem âlemde bütün bu şeylerin icadı bir tek zata verildiği vakit, o kadar kolay olur, o kadar hiffet peyda eder ki, gördüğümüz nihayetsiz ucuzluğa ve mebzuliyete ve sahavete sebebiyet verir. Yoksa her şey o kadar pahalı, o kadar müşkülâtlı olacak ki, dünya verilse birisi elde edilemez.

ONUNCU BÜRHAN

Gel, ey bir parça insafa gelmiş arkadaş! On beş gündür (HAŞİYE) biz buradayız. Eğer şu âlemin nizamlarını bilmezsek, padişahını tanımazsak, cezaya müstahak oluruz.

HAŞİYE: On beş gün, sinn-i teklif olan on beş seneye işarettir.

âlem: dünya.
bürhan: delil.
helâket: mahvolma, mahvoluş.
hiffet peyda etme: hafiflik kazanma, kolaylaşma.
icat: yoktan var etme, yaratma.
insaf: hakkı kabule dayalı ılımlı davranış.
istib'at: akıldan uzak görme.
kemiyet: sayıca.
kırk para: eskiden kullanılan bir para birimi, 100 para 1 kuruştur.
lâzım: gerekli.
mebzuliyet: bolluk, çokluk.
memleket: ülke.
misal: örnek.
muhaliyet: imkânsızlık.
muhteşem: görkemli.
muntazam: düzenli.
mükemmel: noksansız, kusursuz.
müstahak: hak eden.
müşkülât: zorluk, güçlük.
müterakki: ilerlemiş.
nefer: asker, er.
nihayetsiz: sonsuz.
nizam: kanun; düzen.
raptetmek: bağlamak.
sahavet: cömertlik.
sebebiyet verme: sebep olma.
sinn-i teklif: bulûğ çağı, insanın dini emirleri yapmakla yükümlü olduğu çağ.
suubet: güçlük, zorluk.
sühulet peyda etmek: kolaylık kazanmak.
teçhizat: gerekli araç ve gereçler, cihazlar.
teşekkül: meydana gelme.
vakit: zaman, an.
zat: kişi, şahıs.

Özrümüz kalmadı. Zira on beş gün, güya bize mühlet verilmiş gibi, bize ilişmiyorlar. Elbette biz başıboş değiliz. Bu derece nazik, sanatlı, mizanlı, letafetli, ibretli masnular içinde hayvan gibi gezip bozamayız; bize bozdurmazlar. Şu memleketin haşmetli malikinin, elbette cezası da dehşetlidir.

O zat ne kadar kudretli, haşmetli bir zat olduğunu şununla anlayınız ki, şu koca âlemi bir saray gibi tanzim ediyor, bir dolap gibi çeviriyor; şu büyük memleketi, bir hane gibi, hiçbir şey noksan bırakmayarak idare ediyor. İşte bak: Vakitbevakit, bir kabı doldurup boşaltmak gibi, şu sarayı, şu memleketi, şu şehri kemal-i intizamla doldurup, kemal-i hikmetle boşalttırıyor. Bir sofrayı kaldırıp indirmek gibi, koca memleketi baştan başa çeşit çeşit sofralar, (HAŞİYE) bir dest-i gaybî tarafından kaldırır, indirir tarzında, mütenevvi yemekleri sıra ile getirip yedirir; onu kaldırıp başkasını getirir. Sen de görüyorsun ve aklın varsa anlarsın ki, o dehşetli haşmet içinde, hadsiz sahavetli bir kerem var.

Hem de bak ki, o gaybî zatın saltanatına, birliğine, bütün bu şeyler, şahadet ettiği gibi; öyle de, kafile kafile arkasından gelip geçen, o hakikî perde perde arkasından açılıp kapanan bu inkılâplar, bu tahavvülâtlar, o zatın devamına, bekasına şahadet eder. Çünkü, zeval bulan eşya ile beraber, esbapları dahi kayboluyor. Hâlbuki, onların

---

HAŞİYE: Sofralar ise, yazda zeminin yüzüne işarettir ki; yüzer taze taze ve ayrı ayrı olarak matbaha-i rahmetten çıkan Rahmanî sofralar serilir, değişirler. Her bir bostan bir kazan; her bir ağaç bir tablacıdır.

âlem: dünya.
beka: ebedîlik, sonsuzluk.
bostan: içinde çeşitli meyve ve sebzelerin bulunduğu bahçe.
ceza: bir suçun karşılığı.
dehşet: korku.
dehşetli: korkutucu.
dest-i gaybî: görünmez el.
esbap: sebepler.
gaybî: görünmeyen.
güya: sanki.
hadsiz: sınırsız.
hakikî: gerçek.
hane: ev.
haşmet: hiddet, heybet, büyüklük.
ibretli: düşündürücü, ders verici.
inkılâp: değişim, dönüşüm.
kafile: topluluk.
kemal-i hikmet: her şeyin mükemmel bir şekilde belirli gayelere yönelik olarak. faydalı ve tam yerinde olması.
kemal-i intizam: mükemmel bir düzen.
kerem: ikram, bağış.
kudret: güç, kuvvet.
letafetli: güzel, hoş.
Malik: sahip; her şeyin gerçek sahibi olan Allah.
masnu: sanatlı bir şekilde yaratılmış varlıklar.
matbaha-i rahmet: rahmet mutfağı.
memleket: ülke.
mizanlı: ölçülü.
mühlet: belirli süre.
mütenevvi: çeşit çeşit.
nazik: ince; güzel.
noksan: eksik.
Rahmanî: bütün yaratılmışların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah'ın yarattığı.
sahavet: cömertlik.
saltanat: hâkimiyet.
sanatlı: ustaca yapılmış.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
tablacı: yiyecek sunan.
tahavvülât: hâl değişiklikleri.
tanzim: düzenleme, tertipleme.
tarz: biçim, şekil.
vakitbevakit: zaman zaman, zamanla.
zat: kişi, şahıs.
zeminin yüzü: yeryüzü.
zeval: sona erme, yok olma.
zira: çünkü.

arkasından, onlara isnat ettiğimiz şeyler tekrar oluyor. Demek o eserler onların değilmiş, belki zevalsiz birinin eserleriymiş. Nasıl ki bir ırmağın kabarcıkları gidiyor; arkasından gelen kabarcıklar, gidenler gibi parladığından anlaşılıyor ki, onları parlattıran, daimî ve yüksek bir ışık sahibidir. Öyle de, bu işlerin sür'atle değişmesi, arkalarından gelenlerin aynı renk alması gösteriyor ki, zevalsiz, daimî bir tek zatın cilveleridir, nakışlarıdır, âyineleridir, sanatlarıdır.

ON BİRİNCİ BÜRHAN

Gel ey arkadaş! Şimdi sana, geçmiş olan on bürhan kuvvetinde kat'î bir bürhan daha göstereceğim. Gel; bir gemiye bineceğiz; (HAŞİYE) şu uzakta bir cezire var, oraya gideceğiz. Çünkü bu tılsımlı âlemin anahtarları orada olacak. Hem herkes o cezireye bakıyor, oradan bir şeyler bekliyor, oradan emirler alıyorlar.

İşte, bak, gidiyoruz. Şimdi şu cezireye çıktık. Bak, pek büyük bir içtima var. Şu memleketin bütün büyükleri buraya toplanmış gibi, mühim ihtifal görünüyor. İyi dikkat et. Bu cemiyet-i azîmenin bir reisi var. Gel, daha yakın gideceğiz. O reisi tanımalıyız.

HAŞİYE: Gemi tarihe ve cezire ise Asr-ı Saadete işarettir. Şu asrın zulümatlı sahilinde, "mim"siz medeniyetin giydirdiği libastan soyunup, zamanın denizine girip, tarih ve siyer sefinesine binip, Asr-ı Saadet ceziresine ve Ceziretülarap meydanına çıkıp, Fahr-i Âlemi (a.s.m.) iş başında ziyaret etmekle biliriz ki, o zat, o kadar parlak bir bürhan-ı tevhittir ki, zeminin baştan başa yüzünü ve zamanın geçmiş ve gelecek iki yüzünü ışıklandırmış, küfür ve dalâlet zulümatını dağıtmıştır.

âlem: dünya.
Asr-ı Saadet: mutluluk asrı, Peygamberimiz ve dört halifenin yaşadığı devire verilen ad.
asır: yüzyıl.
âyine: ayna.
bürhan: delil.
bürhan-ı tevhit: Allah'ın birliğinin delili, ispatı.
cemiyet-i azîme: büyük topluluk.
cezire: ada, yarımada.
Ceziretülarap: Arap Yarımadası.
cilve: yansıma, görüntü.
daimî: sürekli, devamlı.
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak.
eser: sanatlı olarak yaratılan varlıklar.
Fahr-i Âlem: âlemin kendisiyle övündüğü Peygamberimiz.
haşiye: açıklayıcı not, dipnot.
içtima: toplantı.
ihtifal: tören, merasim.
isnat: dayandırmak.
kat'î: kesin.
küfür: inkâr.
libas: elbise.
memleket: ülke.
mimsiz medeniyet: prensiplerini Kur'ân'dan değil de felsefeden alan Batı medeniyeti; Arapça yazıldığında başındaki *mim* harfinin kalkmasıyla "alçalma, alçaklık, aşağılık" anlamındaki *deniyet* kelimesinin olma hâli.
mühim: önemli.
nakış: işleme, süs.
reis: başkan.
sanat: ustalıkla yapılmış güzel eser.
sefine: gemi.
siyer: Peygamberimizin hayatının bütün safhalarını anlatan ilim dalı ve eserleri.
sür'at: çabukluk hız.
tılsım: herkesin bilip de çözemediği gizli sır.
zat: şahıs, kişi; Peygamberimiz.
zemin: yer.
zeval: sona erme, yok olma.
zevalsiz: sona ermeyen, yok olmayan.
ziyaret: yanına gitmek.
zulümat: karanlıklar.

İşte bak, ne kadar parlak ve binden (HAŞİYE 1) ziyade nişanları var. Ne kadar kuvvetli söylüyor, ne kadar tatlı bir sohbet ediyor. Şu on beş gün zarfında, bunların dediklerini ben bir parça öğrendim; sen de benden öğren. Bak, o zat, şu memleketin mu'ciznüma sultanından bahsediyor. "O sultan-ı zîşan beni sizlere gönderdiğini" söylüyor. Bak, öyle harikalar gösteriyor ki şüphe bırakmıyor ki, bu zat o padişahın bir memur-u mahsusudur.

Sen dikkat et ki, bu zatın söylediği sözü, değil yalnız şu ceziredeki mahlûklar dinliyorlar; belki, harikulâde suretinde, bütün memlekete işittiriyor. Çünkü, uzaktan uzağa herkes buradaki nutkunu işitmeye çalışıyor. Değil yalnız insanlar dinliyor, belki hayvanlar da, hatta bak, dağlar da onun getirdiği emirlerini dinliyorlar ki, yerlerinden kımıldanıyorlar. Şu ağaçlar, işaret ettiği yere gidiyorlar. Nerede istese su çıkarıyor. Hatta parmağını da bir Âb-ı Kevser memesi gibi yapar; ondan âb-ı hayat içiriyor. Bak, şu sarayın kubbe-i âlîsinde mühim lâmba, (HAŞİYE 2) onun işaretiyle, bir iken, ikileşiyor. Demek, bu memleket, bütün mevcudatıyla onun memuriyetini tanıyor. Onu "gaybî bir zat-ı mu'ciznümanın has ve doğru bir tercümanıdır, bir dellâl-ı saltanatı ve tılsımının keşşafı ve

HAŞİYE 1: Bin nişan ise, ehl-i tahkik yanında bine baliğ olan mu'cizat-ı Ahmediyedir (a.s.m.).

HAŞİYE 2: Mühim lâmba kamerdir ki, onun işaretiyle iki parça olmuş. Yani, Mevlâna Cami'nin dediği gibi, "Hiç yazı yazmayan o ümmî zat, parmak kalemiyle sahife-i semavîde bir elif yazmış; bir kırkı, iki elli yapmış." Yani, şaktan evvel, kırk olan "mim"e benzer, şaktan sonra iki hilâl oldu, elliden ibaret olan iki "nun"a benzedi.

âb-ı hayat: canlıların hayatlarının devamını sağlayan su.
âb-ı Kevser: Cennetteki sulardan birisi.
bahsetme: anlatma.
baliğ: ulaşmış, yetişmiş.
cezire: dört tarafı su ile çevrilmiş toprak parçası.
dellâl-ı saltanat: hâkimiyetin ilâncısı.
ehl-i tahkik: gerçeği araştıran ve delilleriyle bilenler.
elif: Arap alfabesinin ilk harfi.
evvel: önce.
gaybî: görünmeyen.
harika: olağanüstü.
harikulâde: olağanüstü.
has: özel.
haşiye: dipnot, açıklayıcı not.
hilâl: ayın yay şeklini almış hâli.
ibaret olan: meydana gelen.
kamer: ay.
keşşaf: keşfeden, açan.
kubbe-i âlî: yüksek kubbe.
mahlûk: yaratılmış varlıklar.
memleket: ülke.
memuriyet: memurluk, görevlilik.
memur-u mahsus: özel görevli.
mevcudat: var olan her şey.
Mevlâna Cami: bkz. Şahıs Bilgileri.
mim: Arapçada bir harf.
mu'cizat-ı Ahmedî: Peygamberimizin mu'cizeleri.
mu'ciznüma: mu'cize gösteren.
mühim: önemli.
nişan: bir şeyi belirten işaret.
nun: Arapçada bir harf.
nutuk: konuşma.
sahife-i semavî: gök sayfası.
sultan: padişah.
Sultan-ı Zîşan: şan sahibi padişah; Allah.
suret: biçim, şekil.
şak: ayrılma, bölünme.
tercüman: tercüme eden, çeviren.
tılsım: herkesin bilip de çözemediği gizli sır.
ümmî: okuma, yazma bilmeyen.
zarfında: içinde, süresince.
zat: şahıs, kişi; Hz. Muhammed.
zat-ı mu'ciznüma: mu'cize gösteren şahıs.
ziyade: çok.

evamirinin tebliğine emin bir elçisi" olduğunu biliyorlar gibi, onu dinleyip itaat ediyorlar.

İşte, bu zatın her söylediği sözü, etrafındaki bütün aklı başında olanlar, "Evet, evet, doğrudur" derler, tasdik ederler. Belki şu memlekette dağlar, ağaçlar, bütün memleketleri ışıklandıran büyük nur lâmbası, (HAŞİYE) o zatın işaret ve emirlerine baş eğmesiyle, "Evet, evet, her dediğin doğrudur" derler.

İşte ey sersem arkadaş! Şu padişahın hazine-i hassasına mahsus bin nişan taşıyan şu nuranî muhteşem ve pek ciddî zatın bütün kuvvetiyle, bütün memleketin ileri gelenlerinin taht-ı tasdikinde bahsettiği bir zat-ı mu'ciznümada ve zikrettiği evsafında ve tebliğ ettiği evamirinde hiçbir vecihle hilâf ve hile bulunabilir mi? Bunda hilâf-ı hakikat kabilse, şu sarayı, şu lâmbaları, şu cemaati, hem vücutlarını, hem hakikatlerini tekzip etmek lâzım gelir. Eğer haddin varsa buna karşı itiraz parmağını uzat. Gör, nasıl parmağın, bürhan kuvvetiyle kırılıp, senin gözüne sokulacak.

ON İKİNCİ BÜRHAN

Gel, ey bir parça aklı başına gelen birader! Bütün on bir bürhan kuvvetinde bir bürhan daha göstereceğim. İşte, bak: Yukarıdan inen ve herkes ona hayretinden veyahut hürmetinden kemal-i dikkatle bakan şu nuranî

HAŞİYE: Büyük bir nur lâmbası, Güneştir ki, arzın şarktan geri dönmesiyle yeniden güneşin görünmesi; kucağında Peygamberin (a.s.m.) yatmasıyla ikindi namazını kılmayan İmam Ali (r.a.), o mu'cizeye binaen ikindi namazını edaen kılmış.

arz: dünya.
bahsetmek: anlatmak.
binaen: dayanarak.
birader: kardeş.
bürhan: delil.
cemaat: topluluk.
elçi: aracı, peygamber.
emin: inanılır, güvenilir.
evamir: emirler, buyruklar.
evsaf: nitelikler, özellikler.
haddin varsa: gücün yetiyorsa, yapabiliyorsan.
hakikat: gerçek, doğru.
haşiye: açıklayıcı not, dipnot.
hazine-i hassa: özel hazine.
hilâf: yalan.
hilâf-ı hakikat: gerçeğe aykırı.
hile: aldatma.
hürmet: saygı.
İmam-ı Ali: bkz Şahıs Bilgileri, Ali (r.a).
itaat: söz dinleme, boyun eğme.
itiraz: karşı çıkma.
kabil: mümkün.
kemal-i dikkat: tam bir dikkat.
lâzım gelmek: gerekmek.
mahsus: özel.
memleket: ülke.
mu'cize: Allah tarafından yapılan, insanların benzerini yapmaktan âciz kaldıkları iş ya da eser.
muhteşem: yüce, büyük.
namazı edaen kılmak: namazı zamanında kılmak.
nişan: bir şeyi belirten işaret.
nur: ışık, aydınlık.
nuranî: nurlu, ışık saçan.
şark: doğu.
taht-ı tasdik: onay altında.
tasdik: doğrulama.
tebliğ: ulaştırmak, bildirmek.
tekzip: yalanlama.
vecih: yön.
vücut: varlık.
zat: şahıs, kişi.
zat-ı mu'ciznüma: mu'cize gösteren zat.
zikretmek: anlatmak; yeri geldiğinde bir şeyi söylemek.

fermana (HAŞİYE) bak. O bin nişanlı zat, onun yanına durmuş, o fermanın mealini umuma beyan ediyor.

İşte, şu fermanın üslûpları öyle bir tarzda parlıyor ki, herkesin nazar-ı istihsanını celp ediyor; ve öyle ciddî, ehemmiyetli meseleleri zikrediyor ki, herkes kulak vermeye mecbur oluyor. Çünkü bütün bu memleketi idare eden ve bu sarayı yapan ve bu acayibi izhar eden Zatın şuunatını, ef'alini, evamirini, evsafını birer birer beyan ediyor.

O fermanın hey'et-i umumiyesinde bir turra-i azam olduğu gibi; bak her bir satırında, her bir cümlesinde, taklit edilmez bir turra olduğu misillü; ifade ettiği manalar, hakikatler, emirler, hikmetler üstünde dahi, o Zata mahsus birer manevî hatem hükmünde, ona has bir tarz görünüyor. Elhâsıl, o ferman-ı azam, güneş gibi, o Zat-ı Azamı gösterir; kör olmayan görür.

İşte ey arkadaş! Aklın başına gelmiş ise, bu kadar kâfi. Eğer bir sözün varsa şimdi söyle.

O inatçı adam cevaben dedi ki:

"Ben senin bu bürhanlarına karşı yalnız derim: Elhamdülillâh, inandım. Hem güneş gibi parlak ve gündüz gibi aydın bir tarzda inandım ki, şu memleketin tek bir Malik-i Zülkemal'i, şu âlemin tek bir Sahib-i Zülcelâl'i, şu sarayın tek bir Sâni-i Zülcemal'i bulunduğunu kabul ettim. Allah senden razı olsun ki, beni eski inadımdan ve

HAŞİYE: Nuranî ferman Kur'ân'a ve üstündeki turra ise i'cazına işarettir.

acayip: şaşırtıcı ve garip şeyler.
âlem: dünya.
aydın: aydınlık.
beyan: açıklama, anlatma, bildirme.
bürhan: delil.
celp etme: kendine çekme.
cevaben: cevap olarak.
ef'al: fiiller.
ehemmiyetli: önemli.
Elhamdülillâh: hamd Allah'a aittir.
elhâsıl: netice olarak.
evamir: emirler.
evsaf: nitelikler, özellikler.
ferman: emir, buyruk.
ferman-ı azam: en büyük emir; Kur'ân.
hakikat: gerçek.
has: özel.
haşiye: açıklayıcı not, dipnot.
hatem: mühür, damga.
heyet-i umumî: bütünüyle, her yönüyle.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak faydalı ve tam yerinde olması.
i'caz: Kur'ân'ın mu'cize oluşu, benzerinin yapılamaması.
ifade etme: bildirme, anlatma.
inatçı: bir konuda ısrar eden kişi.
izhar: gösterme.
kâfi: yeterli.
mahsus: özel.
Malik-i Zülkemal: sonsuz mükemmellik sahibi olan gerçek mülk sahibi; Allah.
mana: anlam.
manevî: maddî olmayan, manaya ait.
meal: anlam.
memleket: ülke.
meseleler: konular.
misillü: gibi.
nazar-ı istihsan: beğenerek bakma.
nişan: bir şeyi belirten işaret.
nuranî: nurlu.
Sahib-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük ve yücelikte olan sahip; Allah.
Sâni-i Zülcemal: sonsuz güzellik sahibi ve her şeyi sanatla yaratan Allah.
şuunat: işler.
taklit edilmez: benzeri yapılmaz.
tarz: şekil, biçim, usul, yöntem.
turra: mühür, damga.
turra-i azam: en büyük mühür.
umum: herkes.
üslûp: ifade şekli, anlatış biçimi.
zat: Allah, şahıs, kişi.
zat-ı azam: en büyük zat.
zikretmek: anlatmak, yeri geldiğinde bir şeyi söylemek.

divaneliğimden kurtardın. Getirdiğin bürhanların her birisi, tek başıyla bu hakikati göstermeye kâfi idi. Fakat, her bir bürhan geldikçe, daha revnaktar, daha şirin, daha hoş, daha nuranî, daha güzel marifet tabakaları, tanımak perdeleri, muhabbet pencereleri açıldığı için bekledim, dinledim."

Tevhidin hakikat-i uzmasına ve [1] اٰمَنْتُ بِاللّٰهِ imanına işaret eden hikâye-i temsiliye tamam oldu. Fazl-ı Rahman, feyz-i Kur'ân, nur-u iman sayesinde, tevhid-i hakikînin güneşinden, hikâye-i temsiliyedeki On İki Bürhana mukabil, On İki Lem'a ile bir Mukaddimeyi göstereceğiz. [2] وَمِنَ اللّٰهِ التَّوْفِيقُ وَالْهِدَايَةُ

(*Sözler*; s. 442; Yeni Asya Neşriyat, Şubat 2004.)

1. Allah'a iman ettim.
2. Tevfik ve hidayet ancak Allah'tandır.

bürhan: delil.
divane: deli, akılsız.
fazl-ı Rahman: sonsuz şefkat ve merhamet sahibi Allah'ın fazl ve ihsanı.
feyz-i Kur'ân: Kur'ân'ın verdiği ilham.
hakikat-i uzma: en büyük gerçek.
hikâye-i temsiliye: içinde benzetmeler ve karşılaştırmalar bulunan hikâye.
iman: inanç, inanma.
kâfi: yeterli.
lem'a: parıltı.
marifet: bilme, tanıma.
muhabbet: sevgi.
mukabil: karşılık.
mukaddeme: ön söz, başlangıç.
nuranî: nurlu, ışık saçan.
nur-u iman: imandan gelen nur.
revnaktar: göz alıcı güzellikte.
tevhid-i hakikî: Allah'a, varlığını gösteren delillerle, isim ve sıfatlarıyla inanma.
tevhit: birleme, Allah'ın bir olduğuna inanma.

İmanî ve Hakikî Güzel Mektuplar

بِاسْمِهٖ سُبْحَانَهُ [1] ۞ وَاِنْ مِنْ شَیْءٍ اِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهٖ [2]

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللّٰهِ وَبَرَكَاتُهُ اَبَدًا دَائِمًا [3]

Aziz, sıddık kardeşlerim,

Şimdiye kadar, gizli münafıklar Risale-i Nur'a kanunla, adliye ile ve asayiş ve idare noktasından hükûmetin bazı erkânını iğfal edip, tecavüz ediyorlardı. Biz müspet hareket ettiğimiz için, mecburiyet olduğu zaman, tedâfüî vaziyetinde idik. Şimdi, plânları akim kaldı, bilakis tecavüzleri, Risale-i Nur'un dairesini genişlettirdi. Bu defa yeni hurufla *Asa-yı Mûsa'*yı tabetmek niyetimiz, ihtiyarımız olmadığı hâlde, tecavüz vaziyeti Risale-i Nur'a veriliyor gibidir. Bu hâdisenin ehemmiyetli bir hikmeti şu olmak gerektir:

Risale-i Nur bu mübarek vatanın manevî bir halâskârı olmak cihetiyle, şimdi iki dehşetli manevî belâyı defetmek için matbuat âlemi ile tezahüre başlamak, ders vermek zamanı geldi veya gelecek gibidir, zannederim.

O dehşetli belâdan birisi: Hristiyan dinini mağlûp eden ve anarşiliği yetiştiren, şimalde çıkan dehşetli dinsizlik cereyanı. Bu vatanı manevî istilâsına karşı, Risale-i Nur, Sedd-i Zülkarneyn gibi bir sedd-i Kur'ânî vazifesini görebilir. Ve âlem-i İslâmın bu mübarek vatanın

1. Allah'ın adıyla. Onu her türlü kusur ve noksandan tenzih ederiz.
2. Hiçbir şey yoktur ki, Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi: 44.)
3. Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketi ebediyen ve daima üzerinize olsun.

adliye: mahkeme, yargılama işleriyle uğraşan daire.
akim: neticesiz, sonu yok, başarısız.
âlem: ortam.
âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası.
anarşi: terör.
Asa-yı Mûsa: Bediüzzaman Said Nursî'nin bir eseri.
asayiş: kanun ve nizam hâkimiyetinin sağlanması.
aziz: muhterem, saygın.
belâ: musibet, gam, keder, afet, sıkıntı.
bilakis: aksine, tersine, tam tersi, tersine olarak.
cereyan: bir tarafa doğru akış, akıntı, akım.
cihet: yan, yön, taraf.
def: mâni olma, savmak, uzaklaştırma.
dehşet: büyük korku hâli, korkma, ürkme.
ehemmiyet: önem.
erkân: reisler, ileri gelenler.
hâdise: olay.
Hakikî: hakikate mensup.
halâskâr: kurtarıcı.
hikmet: herkesin bilmediği gizli sebep; gizli, bilinmeyen nokta.
Hristiyan: Hz. İsa'nın (a.s.) tebliğ ettiği dine inanan, bu dinden olan, İsevî, Nasranî.
huruf: harfler.
hükûmet: bir memleketi idare edenler, vekiller hey'eti.
idare: bir işi yürütme, çekip çevirme.
iğfal: yanıltma, gaflete düşürerek kandırma, yanlış iş yaptırma, aldatma, aldatılma.
ihtiyar: seçme, tercih, irade.
İman: inanma, inanç, itikat, tasdik.
istilâ: kaplama.
matbuat: basılmış şeyler, kitaplar, gazeteler, v.s.
mecburiyet: mecbur olma, mecburluk, zarurîlik durumu, zora tutulma, zorunluluk.
mübarek: feyizli, bereketli.
münafık: nifak sokan, iki yüzlülük eden, ara bozucu.
müspet: olumlu.
niyet: bir işi yapmayı önceden düşünme.
plân: bir şeyi gerçekleştirmek için yapılan düzenleme.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sedd-i Kur'ânî: Kur'ân'a ait set, Kur'ân'ın yıkılmaz seddi, kalesi.
Sedd-i Zülkarneyn: Zülkarneyn'in seddi; Zülkarneyn'in Ye'cüc ve Me'cüc kavminden korunmak isteyenler için yaptırdığı çok büyük ve sağlam set, kale.
sıddık: hiçbir zaman yalan söylemeyen, yerine getiremeyeceği sözü vermeyen, sözünde duran.
tab: kitap basma, kitap baskısı, baskı.
tecavüz: haddini aşma.
tedâfüî: kendini koruma, savunma ile ilgili, savunmaya ait.
tezahür: zuhur etme, ortaya çıkma, meydana çıkma, belirme, görünme.
vatan: bir kimsenin doğup büyüdüğü yer, üzerinde yaşanılan ülke, yurt.
vazife: görev.
vaziyet: durum, hâl.
zan: zannetme, sanma, kesin olarak bilmeksizin kuvvetli ihtimalle hükmetme

ahalisine karşı pek şiddetli itiraz ve ittihamlarını izale etmek içini, matbuat lisanıyla konuşmak lâzım gelmiş diye kalbime ihtar edildi.

Ben dünyanın hâlini bilmiyorum. Fakat, Avrupa'da istilâkârâne hükmeden ve edyan-ı semaviyeye dayanmayan dehşetli cereyanın istilâsına karşı, Risale-i Nur hakikatleri, bir kal'a olduğu gibi, âlem-i İslâmın ve Asya kıt'asının hâl-i hazırdaki itiraz ve ittihamını izale ve eskideki muhabbet ve uhuvvetini iade etmeye vesile olan bir mu'cize-i Kur'âniyedir. Bu memleketin vatanperver siyasîleri, çabuk aklını başına alıp, Risale-i Nur'u tabederek resmî neşretmeleri lâzımdır ki, bu iki belâya karşı siper olsun.

Acaba bu yirmi sene zarfında iman-ı tahkikîyi pek kuvvetli bir surette bu vatanda neşreden Risale-i Nur olmasaydı, bu dehşetli asırda acip inkılâp ve infilâklarda, bu mübarek vatan, Kur'ân'ını, imanını dehşetli sadmelerden tam muhafaza edebilir miydi? Her ne ise…

Risale-i Nur'a, daha vatana, idareye zararı dokunmak bahanesiyle tecavüz edilmez. Daha kimseyi o bahane ile inandıramazlar. Fakat, cepheyi değiştirip, din perdesi altında, bazı safdil hocaları veya bid'a taraftarı veya enaniyetli sofîmeşreblileri bazı kurnazlıklarla Risale-i Nur'a karşı, iki sene evvel İstanbul'da ve Denizli civarında olduğu gibi, istimal etmek ve Risale-i Nur'a ve şakirtlerine ayrı bir cephede tecavüz etmeye münafıklar çabalıyorlar. İnşaallah muvaffak olamazlar. Risale-i Nur Şakirtleri,

acip: tuhaf, hayret veren, hayrette bırakan, şaşılacak şey.
ahali: halk.
âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası.
asr: yüzyıl.
aziz: sevgili.
bahane: vesile, sebep.
belâ: musibet, gam, keder, afet, sıkıntı.
bid'a: dinin aslına uymayan adet ve uygulamalar..
cephe: savaş sahası, savaş yapılan yer.
cereyan: bir tarafa doğru akış, akıntı, akım.
civar: çevre, yöre, etraf.
dehşet: büyük korku hâli, korkma, ürkme.
edyan-ı semaviye: semavî dinler, Allah tarafından gönderilmiş olan hak dinler.
enaniyet: kendini beğenme, bencillik, egoistlik.
hakikat: gerçek.
hâl: durum, vaziyet.
hâl-i hâzır: şimdiki durum.
hüküm: hâkimiyet, hakim olma.
iade: geri gönderme, geri çevirme, geri verme, geri döndürme.
idare: memleket işlerinin yürütülmesi, çekip çevirilmesi.
ihtar: dikkatini çekme, tembih, uyarma, uyarı.
iman: inanma, inanç, itikat, tasdik.
infilâk: patlama, şiddetli patlama.
inkılâp: bir hâlden diğer hâle geçme, hâl değiştirme, değişim, dönüşüm.
İnşaallah: Allah isterse, Allah dilerse, Allah'ın emri olursa, Allah izin verirse manalarında kullanılan bir dua.
istilâ: kaplama.
istimal: kullanma.
itiraz: bir fikri, hükmü veya durumu kabul etmeyip çürütmeye kalkışma, karşı çıkma.
ittiham: suç altında bulunma, töhmetli olma, töhmet altında olma.
izale: ortadan kaldırma.
kal'a: kale.
kıt'a: yer yüzündeki yedi büyük kara parçasından her biri, ana kara.
lâzım: gerek, gerekli, lüzumlu.
lisan: dil.
matbuat: basılmış şeyler, kitaplar, gazeteler, v.s.
memleket: bir devletin toprağı, ülke, yurt, vatan, diyar.
mu'cize-i Kur'âniye: Kur'ân'a ait mu'cize.
muhabbet: ülfet, sevgi, sevme, dostluk.
muhafaza: koruma, saklama, hıfzetme.
muvaffak: başaran, başarmış, başarılı.
mübarek: feyizli, bereketli.
münafık: kalbinde küfrü gizlediği hâlde Müslüman görünen, kâfirliğini gizleyerek Müslüman gibi davranan.
neşir: yayım, yayın.
resmî: devlet adına olan.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sadme: ansızın başa gelen ve sarsan belâ, felâket.
safdil: saf gönüllü, temiz kalpli.
sıddık: hiçbir zaman yalan söylemeyen, yerine getiremeyeceği sözü vermeyen, sözünde duran.
siper: koruyucu engel, kalkan.
siyasî: siyasetle uğraşan, siyaset adamı.
sofîmeşrep: tasavvuf ehli, riyazet ve nefisle mücahede ile hakikate ermeye çalışan.
suret: şekil.
şakirt: talebe, öğrenci.
tab: kitap basma, kitap baskısı, baskı.
taraftar: benimseyen, isteyen.
tecavüz: saldırma, sataşma.
uhuvvet: kardeşlik.
vatan: bir kimsenin doğup büyüdüğü yer, üzerinde yaşanılan ülke, yurt.
vatanperver: yurtsever, vatanına düşkün, vatanını seven kimse.
vesile: bahane, sebep

tam ihtiyatla beraber, bir taarruz olduğu vakitte münakaşa etmesinler, aldırmasınlar. Aldanan ehl-i ilim ve iman ise, dost olsunlar. “Biz size ilişmiyoruz; siz de bize ilişmeyiniz. Biz ehl-i imanla kardeşiz” deyip, yatıştırsınlar.

Saniyen: Mübareklerin pehlivanı, hem Abdurrahman, hem Lütfi, hem büyük Hafız Ali manalarını taşıyan büyük ruhlu Küçük Ali kardeşimiz bir sual soruyor. Hâlbuki o sualin cevabı Risale-i Nur’da yüz yerde var. “Risale-i Nur’un erkân-ı imaniye hakkında bu derece kesretli tahşidatı nedendir? ‘Bir âmî mü’minin imanı, büyük bir velînin imanı gibidir’ diye, eski hocalar bize ders vermişler?” diyor.

Elcevap: Başta matbu Ayetü’l-Kübra, hem Yirmi Sekizinci Mektubun Üçüncü Meselesinin İkinci Noktasında meratib-i imaniye bahislerinde, ahire yakın Müceddid-i Elf-i Sâni İmam-ı Rabbanî beyanı ve hükmü ki: “Bütün tarikatlerin müntehası ve en büyük maksatlar hakaik-ı imaniyenin inkişafıdır. Ve bir mesele-i imaniyenin kat’iyetle vuzuhu, binler kerametlerden ve keşfiyattan daha iyidir.” Ve Ayetü’l-Kübra’nın en ahirki ve Lâhika’dan alınan o mektubun parçası ve tamamının beyanatı cevap olduğu gibi, Meyve Risalesinin tekrarat-ı Kur’âniye hakkında Onuncu Meselesi, tevhid ve iman rükünleri hakkında tekraratı ve kesretli tahşidat-ı Kur’âniyenin hikmeti, aynen, tamamen onun hakikî tefsiri olan Risale-i Nur’da cereyan etmesi de cevaptır.

ahir: son, sonraki, en sonra.
âmî: alim olmayan, sıradan.
bahis: konu.
beyan: anlatma, açık söyleme, bildirme, izah.
beyanat: bir konuda yapılan genel açıklamalar, bildiriler.
cereyan: olma, meydana gelme.
derece: değer, miktar.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri, İslâm dinini kabul edenler.
erkân-ı imaniye: imana ait esaslar.
hakaik-ı imaniye: imana ait hakikatler, imanî gerçekler.
hakikî: gerçek, sahici.
hikmet: gaye, amaç.
hüküm: karar.
ihtiyat: sakınma, tedbirli, tedarikli bulunma.
iman: inanma, inanç, itikat, tasdik.
inkişaf: açılma, ortaya çıkma, görülme, açığa çıkma, meydana çıkma.
kat’iyet: kat’îlik, kesinlik.
keramet: Allah’ın velî kullarında görülen olağanüstü hâller veya tabiatüstü hâdiseler.
kesretli: çokluğu olan, çok fazla.
keşfiyat: evliyanın, Allah’ın ilham etmesiyle gösterdikleri gaypla ilgili sırlar, manevî sırlar, keşifler.
Lâhika: ek, ilâve, zeyil, sonradan ilâve edilen, eklenen.
maksat: kastedilen, istenilen şey, varılmak istenen nokta, niyet, meram.
matbu: tab edilmiş, basılmış.
Mesele: konu.
mesele-i imaniye: imanî mesele, imanla ilgili mesele.
Mübarek: hayırlı, mutlu, kutlu, uğurlu.
Müceddid-i Elf-i Sânî: ikinci bin yılının müceddidi, yenileyicisi olan İmam-ı Rabbanî (r.a.). (bkz. İmam-ı Rabbanî.).
münakaşa: bir mesele üzerinde farklı fikirler söyleyerak yapılan tartışma, atışma, karşılıklı sözle çekişme.
münteha: bir şeyin ulaşabildiği son yer, nihayet, son, en son, uç.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî’nin eserlerinin adı.
rükün: bir şeye samimî olarak meyletme, yönelme.
Saniyen: ikinci derecede, ikinci olarak.
sual: soru.
taarruz: bir şeyin ve kimsenin üzerine şiddetle saldırma.
tahşidat: yığmalar, biriktirmeler, toplamalar.
tahşidat-ı Kur’âniye: Kur’ân’ın tahşidatı, Kur’ân’da ısrarla üzerinde durulan hakikatler.
tarikat: Allah’a ulaşmak için, şeyhin gözetiminde müridin takip edeceği terbiye usul ve yolu, seyir ü sülûk sırasında tutulan yol.
tefsir: Kur’ân’ın mana bakımından izahı, Kur’ân’ın şerhi.
tekrarat: tekrarlar.
tekrarat-ı Kur’âniye: Kur’ân’ın tekrarlamaları, Kur’ân’da tekrarlanan ibare, mevzu ve ayetler.
tevhid: Allah’ın bir olduğuna inanma, Allah’ın varlığını, birliğini, dengi ve ortağı bulunmadığını kabul etme.
velî: Allah’ın sevgisine, himayesine kavuşmuş, ermiş kimseler, Allah dostu, evliya.
vuzuh: kolay anlaşılırlık, ifade açıklığı.

Hem, iman-ı tahkikî ve taklidî ve icmalî ve tafsilî ve imanın bütün tehacümata ve vesveselere ve şüphelere karşı dayanıp sarsılmamasını beyan eden Risale-i Nur parçalarının izahatı, büyük ruhlu Küçük Ali'nin mektubuna öyle bir cevaptır ki, bize hiçbir ihtiyaç bırakmıyor.

İkinci Cihet: İman yalnız icmalî ve taklidî bir tasdike münhasır değildir. Bir çekirdekten tâ büyük hurma ağacına kadar ve eldeki âyinede görünen misali güneşten tâ deniz yüzündeki aksine, tâ güneşe kadar mertebeleri ve inkişafları olduğu gibi, imanın o derece kesretli hakikatleri var ki, bin bir esma-i İlâhiyeye ve sair erkân-ı imaniyenin kâinat hakikatleriyle alâkadar çok hakikatleri var ki, "Bütün ilimlerin ve marifetlerin ve kemalât-ı insaniyenin en büyüğü imandır ve iman-ı tahkikîden gelen tafsilli ve bürhanlı marifet-i kudsiyedir" diye, ehl-i tahkik ittifak etmişler.

Evet, iman-ı tahkikînin bir mertebesi de aynelyakin derecesidir ki, pek çok mertebeleri var. Belki esma-i İlâhiye adedince tezahür dereceleri var. Bütün kâinatı bir Kur'ân gibi okuyabilecek derecesine gelir. Hem, bir mertebesi de hakkalyakindir. Onun da çok mertebeleri var. Böyle imanlı zatlara şübehat orduları hücum da etse, bir halt edemez.

Ve ulema-i ilm-i kelâmın binler cilt kitapları, akla ve mantığı istinaden telif edilip, yalnız o marifet-i imaniyenin bürhanlı ve aklî bir yolunu göstermişler. Ve ehl-i hakikatin yüzer kitapları keşfe, zevke istinaden o marifet-i imaniyeyi daha başka bir cihette izah etmişler. Fakat,

akis: ışık veya sesin bir yerde görünmesi, vurması, görünüp dönmesi, yansıma.
aklî: akla dayanan, akla mensup, akıl ile bulunan veya bilinen şeyler, akıl ile ilgili.
alâkadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı.
âyine: ayna, mir'at.
aynelyakin: gözle görür derecede inanma; bir şeyi görerek ve seyrederek bilme.
beyan: deliller göstererek ispatlama.
bürhan: delil, ispat, tanık, hüccet.
cihet: yan, yön, taraf.
derece: mertebe, kademe.
ehl-i hakikat: hakikati arzulayanlar, gerçeği bulup onun peşinden gidenler; Allah adamı.
ehl-i tahkik: gerçeği araştıranlar, gerçeğin peşinden gidenler.
erkân-ı imaniye: imana ait esaslar.
esma-i İlahiye: Allah'ın isimleri.
hakikat: gerçek, hayalî olmayan, görülen, mevcut olan, bir şeyin aslı ve esası.
hakkalyakin: marifet mertebesinin en yükseği; bir şeyi yaşayarak, içine girerek, doğruluğundan şüpheye asla yer bırakmayacak biçimde kesin olarak bilme.
halt: karıştırma.
icmalî: kısaca, topluca, tafsilsiz, toplu, kısa.
iman: inanma, inanç, itikat, tasdik.
iman-ı tahkiki:.
inkişaf: açılma, ortaya çıkma, görülme, açığa çıkma, meydana çıkma.
istinaden: istinat ederek, dayanarak, güvenerek, delil kabul ederek.
ittifak: bir konuda, ortak bir gayede anlaşma, fikir birliği etme, uyuşma, bağdaşma.
izah: açıkça ortaya koyma, açıklama yapma, bir konuyu ayrıntılarıyla ortaya koyma, eksiksiz anlatma.
izahat: izahlar, açıklamalar.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kemalât-ı insaniye: insana ait mükemmellik ve olgunluklar.
kesretli: çokluğu olan, çok fazla.
keşif: açma, meydana çıkarma.
mantık: doğru ve düzenli düşünme kabiliyeti.
marifet: kendine has ustalık, hüner, maharet, sanat.
marifet-i imaniye: imanî bilgi, malûmat.
mertebe: derece, basamak.
misalî: misallik, örneklik.
münhasır: sınırlanmış, sınırlı.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sair: diğer, başka, gayri, öteki.
şübehat: şüpheler.
tafsil: etraflıca bildirme, uzun uzadıya anlatma, açıklama.
tafsilî: detaylı, açıklamalı olan.
taklidî: taklitle yapılan.
tasdik: doğruluğunu kabul etme, doğrulama, gerçekliğini kabul etme.
tehacümat: hücumlar, saldırışlar.
telif: kitap yazma, eser ortaya koyma.
tezahür: zuhur etme, ortaya çıkma, meydana çıkma, belirme, görünme.
vesvese: şüphe, işkil, kuruntu, tereddüt; kalbe gelen asılsız kötü ve sinsi düşünce.
zat: kişi, şahıs, fert

Kur'ân'ın mu'cizekâr cadde-i kübrası gösterdiği hakaik-ı imaniye ve marifet-i kudsiye, o ulema ve evliyanın pek çok fevkinde bir kuvvet ve yüksekliktedir.

İşte Risale-i Nur bu cami ve küllî ve yüksek marifet caddesini tefsir edip, bin seneden beri Kur'ân aleyhine ve İslâmiyet ve insaniyet zararına ve adem âlemleri hesabına tahribatçı küllî cereyanlara karşı Kur'ân ve iman namına mukabele ediyor, müdafaa ediyor. Elbette hadsiz tahşidata ihtiyacı vardır ki, o hadsiz düşmanlara karşı dayanıp, ehl-i imanın imanını muhafazasına Kur'ân nuruyla vesile olsun.

Hadis-i şerifte vardır ki, "Bir adam seninle imana gelmesi, sana sahra dolusu kırmızı koyunlardan daha hayırlıdır." Bazen bir saat tefekkür, bir sene ibadetten daha hayırlı olur. Hatta Nakşîlerin hafî zikre verdiği büyük ehemmiyet, bu nevi tefekküre yetişmek içindir.

Umum kardeşlerime birer birer selâm ve dua ediyoruz.

Elbâkî Hüvelbâkî

Kardeşiniz

Said Nursî

[*Emirdağ Lâhikası*, s. 90-92.]

adem: yokluk.
âlem: dünya, cihan.
cadde-i kübra: büyük cadde.
cami: cem eden, toplayan, içine alan.
cereyan: bir tarafa doğru akış, akıntı, akım.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ehemmiyet: önem.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri, İslâm dinini kabul edenler.
evliya: Allah dostları.
fevk: üst, üst taraf, yukarı, üzeri.
had: sınır, son.
Hadis-i şerif: Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı.
hafî: gizli, saklı.
hakaik-ı imaniye: imana ait hakikatler, imanî gerçekler.
hayır: fayda.
ibadet: Allah'ın emrettiklerini yerine getirme, Allah'a karşı kulluk vazifesini yapma.
iman: hak dini kabul etme, İslâm dinini kabul etme, İslâmın gerekli olan esaslarına inanma, Allah'a inanma.
iman: inanma, inanç, itikat, tasdik.
insaniyet: insanlık mahiyeti, insan olma hâli, insana yakışır davranış.
İslâmiyet: Müslümanlık, semavî dinlerin sonuncusu.
küllî: çok, büyük, çok miktarda.
marifet: kendine has ustalık, hüner, maharet, sanat.
marifet-i kudsiye: mukaddes marifet, kudsî bilgi, sanat.
mu'cizekâr: mu'cizeli, mu'cize hâlinde.
muhafaza: koruma, saklama.
mukabele: karşılık verme, karşılama.
müdafaa: bir hücum, tecavüz veya saldırıya karşı koyma, kendini, bir topluluğu veya yeri savunma.
nakşî: Hz. Şah-ı Nakşibendî'nin kurduğu tarikat ve bu tarikate mensup olan.
nam: ad, isim.
nevi: çeşit.
nur: aydınlık, parıltı, parlaklık, ziya, ışık, şule.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sahra: geniş ve susuz arazi, çöl.
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar.
tahşidat: yığmalar, biriktirmeler, toplamalar.
tefekkür: yaratılan eserlere bakıp, onlardaki sanatları, hikmetleri ve gayeleri görerek yaratıcıyı hatırlama, eserlerinden yola çıkarak Allah'ı hatırlama.
tefsir: açıklama, tamamen açıklama, izah.
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri.
Umum: bütün.
vesile: bahane, sebep.
zikir: Allah'ın adlarını anarak dua etme, Allah'ı anma

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ❁ وَاِنْ مِنْ شَیْءٍ اِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ[1] [2]
اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللّٰهِ وَبَرَكَاتُهُ اَبَدًا دَائِمًا[3]

Şu kâinat semasının gurubu olmayan manevî güneşi olan Kur'ân-ı Kerîm, şu mevcudat kitab-ı kebirinin âyât-ı tekviniyesini okutturmak, mahiyetini göstermek için şuaları hükmünde olan envarını neşrediyor. Beşerin aklını tenvir ile, sırat-ı müstakimi gösteriyor. Beşeriyet âleminde her fert, hilkatindeki maksatlar ve fıtratındaki arzular ve istikametindeki gayesini o hidayet güneşinin nuru ile görür ve bilir. O hidayet nurunun tecellisine mazhar olanlar, kalp kabiliyeti nispetinde ona âyinedarlık ederek yakınlık kesb eder. Eşya ve hayatın mahiyeti o nur ile tezahür ederek, ancak o nur ile görülür, anlaşılır ve bilinir. Ezelî Güneşin manevî hidayet nurlarını temsil eden Kur'ân-ı Kerîm, akıl ve kalp gözüyle hak ve hakikati görmeyi temin eder. Onun nurundan uzakta kalanlar, zulmette kalırlar. Zira her şey nur ile görülür, anlaşılır ve bilinir. İşte şu hakikatin manevî ve sermedî güneşi olan Kur'ân-ı Kerîm'in nur-u tecellisine bu asrımızda "Nur" ismiyle müsemmâ olan Risale-i Nur'un şahs-ı manevîsi mazhar olmuştur. O Nurlar ki, zulmetten ayrılmak istemeyen yarasa tabiatlı, gaflet uykusuyla gündüzünü gece yapan sefahatperest, aklı gözüne inmiş, zulmette kalarak gözü görmez olanlara ve yolunu şaşıranlara karşı projeksiyon gibi nurlarını iman hakikatlerine tevcih ederek, sırat-ı müstakimi büsbütün kör olmayanlara gösteriyor.

---

1. Allah'ın adıyla. Onu her türlü kusur ve noksandan tenzih ederiz.
2. Hiçbir şey yoktur ki, Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi: 44.)
3. Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi ebediyen ve daima üzerinize olsun.

âlem: dünya, cihan.
arzu: bir şeye karşı duyulan istek, heves.
asr: yüzyıl.
âyât-ı tekviniye: kâinatta yaratılan varlıkların Cenab-ı Hakkın varlık ve birliğine olan işaretleri, delil oluşları.
âyinedar: ayna tutan, yansıtan.
Beşer: insan, insanlık, âdemoğlu.
Beşeriyet: beşerîlik, insanlık.
envar: nurlar, ziyalar, aydınlıklar, ışıklar, parlaklıklar.
Ezelî: ezele mensup, ezel ile ilgili, öncesiz, başlangıçsız.
fert: şahıs, kişi.
fıtrat: yaratılış, tabiat, mizaç, huy.
gaflet: ihmal, endişesizlik.
gaye: maksat, meram, hedef.
hâk: doğru, gerçek, hakikat.
hakikat: gerçek, hayalî olmayan, görülen, mevcut olan, bir şeyin aslı ve esası.
hidayet: doğru olan, hak olan:.
hilkat: doğuştan gelen vasıf, yaratılıştan olan.
iman: inanma, inanç, itikat, tasdik.
istikamet: bir şeyin bir tarafa doğru olarak uzanması.
kabiliyet: iktidar, liyakat.
kâinat: dünya.
kesb: kazanma.
kitab-ı kebir: büyük kitap.
Kur'ân-ı Kerîm: Kur'ân; Hz. Muhammed'e vahiyle indirilen en son İlâhî kitap.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, hakikati, iç yüzü, bir şeyi tayin eden aslî unsur, neden ibaret olduğu, nitelik.
maksat: kastedilen, istenilen şey, varılmak istenen nokta, niyet, meram.
mazhar: sahip olmuş, erişmiş.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahlûklar, yaratılmış şeylerin tamamı, kâinat.
müsemma: tesmiye edilmiş, ad verilmiş, isimlendirilmiş, adlı, adlanmış.
neşir: herkese duyurma, tamim.
nispet: oran.
Nur: Allah'ın isimlerinden.
nur: aydınlık, parıltı, parlaklık, ziya, ışık, şule.
projeksiyon: görüntüyü ışık vasıtasıyla ekrana yansıtma işi.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
sema: gökyüzü, gök.
sermedî: ebedî, sürekli, daimî, ölümsüz.
sırat-ı müstakim: Allah'ın gösterdiği hidayet yolu.
şahs-ı manevî: manevî şahıs; belli bir şahıs olmayıp, kendisine bir şahıs gibi muamele edilen şirket, cemaat, cemiyet gibi ortaklıklar; belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs.
şua: ışık.
tabiat: yaratılış, huy, karakter, seciye, mizaç.
tecelli: açılıp belirme, açıkça ortaya çıkma, aydınlanma.
temin: sağlama.
temsil: örnek, benzetme.
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma.
tevcih: yöneltme.
tezahür: zuhur etme, ortaya çıkma, meydana çıkma, belirme, görünme.
zulmet: karanlık

Nur topuzunu ehl-i küfür ve münkirlerin başına vurup, "Ya aklını başından çıkar at, hayvan ol, yahut da aklını başına alarak insan ol!" diyor.

İlim bir nur olduğuna göre, Risale-i Nur'un ilme olan en derin vukufunu gösterecek bir-iki delile kısa işaret ederiz.

Evvelâ: Şunu hatırlamalıyız ki: Risale-i Nur, başka kitapları değil, yalnız Kur'ân-ı Kerîm'i üstat olarak tanıması ve ona hizmet etmesi itibarıyla, makbuliyeti hakkında bizim bu mevzuda söz söylememize hacet bırakmıyor. Biz, ancak ilim erbabı nazarında Risale-i Nur'un değerini belirtmek için deriz ki:

Risale-i Nur, şimdiye kadar hiçbir ilim adamının tam bir vuzuhla ispat edemediği en muğlâk meseleleri gayet kolay bir şekilde, en basit avam tabakasından tut, tâ en yüksek havas tabakasına kadar herkesin istidadı nispetinde anlayabileceği bir tarzda, şüphesiz tam ikna edici bir şekilde izah ve ispat etmesidir. Bu hususiyet hemen hemen hiçbir ilim adamının eserinde yoktur.

İkincisi: Bütün Nur eserleri Kur'ân-ı Kerîm'in bir kısım ayetlerinin tefsiri olup, onun manevî parıltıları olduğunu her hususta göstermesidir.

Üçüncüsü: İnsanların en derin ihtiyaçlarına kat'î delil ve bürhanlarla ilmî mahiyette cevap vermesidir. Meselâ, Allah'ın varlığı, ahiret ve sair iman rükünlerini, bir

ahiret: öbür dünya, öteki dünya, kıyametten sonra kurulacak olan âlem.
avam: kültürlü, yüksek tabakadan olmayan; kaba ve cahil halk tabakası, ayak takımı.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi, Kur'ân'ın surelerini oluşturan İlâhî söz.
bürhan: delil, ispat, tanık, hüccet.
delil: kanıt.
erbap: ehil, muktedir, becerikli, lâyık.
eser: bir kimsenin meydana getirdiği, ortaya koyduğu mahsul.
Evvelâ: birinci olarak, her şeyden önce, ilk önce.
hacet: ihtiyaç duyma, zaruret.
havas: ilerlemiş, ileri kimseler, önde gelenler, üst tabaka, seçkinler, zenginler sınıfı.
hizmet: bir uğurda bir işin yapılması için çalışma, o iş için gayret gösterme, çabalama.
ikna: razı etme.
ilmî: ilim ile ilgili, ilme dair.
iman: inanma, inanç, itikat, tasdik.
ispat: delil ve şahit göstererek doğruyu ortaya koyma, doğruyu delillerle gösterme.
istidat: kabiliyet, yetenek.
itibar: değer.
izah: açıkça ortaya koyma, açıklama yapma, bir konuyu ayrıntılarıyla ortaya koyma, eksiksiz anlatma.
kat'î: kesin.
Kur'ân-ı Kerîm: Kur'ân; Hz. Muhammed'e vahiyle indirilen en son İlâhî kitap.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, hakikati, iç yüzü, bir şeyi tayin eden aslî unsur, neden ibaret olduğu, nitelik.
makbuliyet: makbullük, beğenilmişlik, geçerlilik.
mesele: konu.
mevzu: ele alınan, üzerinde durulan husus, bahis, konu.
muğlâk: anlaşılmaz, karışık, açık olmayan.
münkir: inkâr eden, kabul etmeyen.
nazar: göz atma, bakma, bakış.
nispet: ilgi, alâka, bağ.
Nur: aydınlık, parıltı, parlaklık, ziya, ışık, şule.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
rükün: bir şeye samimî olarak meyletme, yönelme.
sair: diğer, başka, gayri, öteki.
tabaka: topluluk, sınıf, zümre.
tarz: usul, yol.
tefsir: Kur'ân'ın mana bakımından izahı, Kur'ân'ın şerhi.
üstat: öğretici; muallim, öğretmen, usta, sanatkâr.
vukuf: anlama, bilme, haberli olma.
vuzuh: kolay anlaşılırlık, ifade açıklığı.

zerrenin lisan-ı hâl ve kàl suretinde tercümanlığını yaparak ispat etmesidir. En meşhur İslâm feylesoflarından İbni Sina, Farabî, İbni Rüşd bu meselelerde bütün mevcudatı delil olarak gösterdikleri hâlde, Risale-i Nur, o hakikatleri bir zerre veya bir çekirdek lisanıyla ispat ediyor. Eğer Risale-i Nur'un ilmî kudretini şimdi onlara göstermek mümkün olsaydı, onlar hemen diz çöküp Risale-i Nur'dan ders alacaklardı.

Dördüncüsü: Risale-i Nur, insanın senelerce uğraşarak elde edemeyeceği bilgileri, komprime hülâsalar nev'inden, kısa bir zamanda temin etmesidir.

Beşincisi: Risale-i Nur, ilmin esas gayesi olan rızayı İlâhîyi tahsile sebep olması ve dünya menfaatine ilmi hiçbir cihetle alet etmeyerek tam manasıyla insaniyete hizmet gibi en ulvî vazifeyi temsil etmesidir.

Altıncısı: Risale-i Nur, kuvvetli ve kudsî ve imanî bir tefekkür semeresi olup bütün mevcudatın lisan-ı hâl ve kàl suretinde tercümanlığını yapar. Aynı zamanda iman hakikatlerini ilmelyakin ve aynelyakin ve hakkalyakin derecelerinde inkişaf ettirir.

Yedincisi: Risale-i Nur, esas bakımından bütün ilimleri cami oluşudur. Âdeta ilim iplikleriyle dokunmuş müzeyyen bir kumaş gibidir. Ve şimdiye kadar hiçbir ilim erbabı tarafından söylenmemiş ve her ilme olan vukufunu tebarüz ettiren vecizeler mecmuasıdır. Misal olarak

alet: sebep, vasıta.
aynelyakin: gözle görür derecede inanma; bir şeyi görerek ve seyrederek bilme.
cami: cem eden, toplayan, içine alan.
cihet: yan, yön, taraf.
delil: kanıt.
derece: mertebe, kademe.
erbap: ehil, muktedir, becerikli, lâyık.
feylesof: felsefe ile uğraşan, filozof.
hakikat: gerçek, hayalî olmayan, görülen, mevcut olan, bir şeyin aslı ve esası.
hakkalyakin: marifet mertebesinin en yükseği; bir şeyi yaşayarak, içine girerek, doğruluğundan şüpheye asla yer bırakmayacak biçimde kesin olarak bilme.
hizmet: bir uğurda bir işin yapılması için çalışma, o iş için gayret gösterme, çabalama.
hülâsa: bir şeyin özü, esası, temel kısmı.
ilim: hakikati ifade eden bilgi.
ilmelyakin: yakin ile bilme, bir şeyi ilim ve delil ile kesin olarak bilme, tanıma, kabul etme; aksi mümkün olmayan açık, kesin ve sağlam bilgi.
ilmî: ilim ile ilgili, ilme dair.
iman: inanma, inanç, itikat, tasdik.
imanî: imana ait olan, imana dair olan, imanla ilgili.
inkişaf: açılma, ortaya çıkma, görülme, açığa çıkma, meydana çıkma.
insaniyet: insanlık mahiyeti, insan olma hâli, insana yakışır davranış.
ispat: delil ve şahit göstererek doğruyu ortaya koyma, doğruyu delillerle gösterme.
kàl: sözlü dil ile.
komprime: bir konuyla ilgili olarak derinliği olmayan kalıplaşmış bilgi.
kudret: güç, kuvvet, takat, iktidar.
kudsî: mukaddes, kutlu, muazzez, aziz.
lisan: dil.
lisan-ı hâl: hâl dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.
mecmua: dergi.
menfaat: fayda, kâr, gelir, ihtiyaç karşılığı olan şey.
mesele: konu.
meşhur: tanınmış, herkesin bildiği, şöhretli, adı yaygınlık kazanmış, ünlü, namlı.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahlûklar, yaratılmış şeylerin tamamı, kâinat.
Misal: örnek.
müzeyyen: ziynetlendirilmiş, süslenmiş, süslü, bezenmiş, donanmış.
nevi: çeşit.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
rıza-yı İlâhî: Allah'ın rızası, hoşnutluğu.
semere: netice, sonuç.
suret: şekil.
tahsil: hâsıl etme, ele geçirme, elde etme, kazanma.
tebarüz: belli olma, belirme, görünme, gözükme, bariz hale gelme.
tefekkür: yaratılan eserlere bakıp, onlardaki sanatları, hikmetleri ve gayeleri görerek yaratıcıyı hatırlama, eserlerinden yola çıkarak Allah'ı hatırlama.
temin: elde etme.
temsil: yerine getirme.
tercüman: tercüme eden.
ulvî: yüksek, yüce.
vazife: görev.
vecize: özdeyiş, icazlı söz, öz, kısa fakat ifadece kuvvetli söz.
vukuf: anlama, bilme, haberli olma.
zerre: maddenin en küçük parçası, molekül, atom.
zerre: pek ufak parça, en küçük parça, çok küçük parça

birkaçını zikrederek, heyet-i mecmuası hakkında bir fikir edinmek isteyenlere Risale-i Nur bahrine müracaat etmelerini tavsiye ederiz.

1. "Sivrisineğin gözünü halk eden, güneşi dahi o halk etmiştir.

2. "Bir kelebeğin midesini tanzim eden, Manzume-i Şemsiyeyi dahi o tanzim etmiştir."

3. "Bir zerreyi icat etmek için, bütün kâinatı icat edecek bir kudret-i gayr-i mütenahi lâzımdır. Zira şu kitab-ı kebir-i kâinatın her bir harfinin, bahusus zîhayat her bir harfinin, her bir cümlesine müteveccih birer yüzü ve nazır birer gözü vardır."

4. "Tabiat, misalî bir matbaadır; tâbi' değil; nakıştır, nakkaş değil; mistardır, masdar değil; nizamdır, nazım değil; kanundur, kudret değil; şeriat-ı iradiyedir, hakikat-i hariciye değil."

5. "Sabit, daim, fıtrî kanunlar gibi, ruh dahi âlem-i emirden, sıfat-ı iradeden gelmiş ve kudret ona vücud-u hissî giydirmiştir ve bir seyyale-i lâtifeyi o cevhere sadef etmiştir..."

Ve hakeza, binlerce vecizeler var.

Elbâkî Hüvelbâkî
Üniversite Nur Talebelerinden
Mustafa Hilmi

âlem-i emir: Cenab-ı Hakkın değişmeyen sabit hakikatler şeklinde devam eden kanunları âlemi.
bahr: deniz.
bahusus: hususiyetle, en çok, hele.
cevher: esas, maya, öz.
daim: devam eden, devamlı, sürekli.
fikir: düşünme, düşünce.
fıtrî: tabiî, yaratılıştaki, doğuştan olan.
hakeza: böyle, böylece, bunun gibi, yine öyle.
halk: yaratma, yaratış.
heyet-i mecmua: bir şeyin teferruatına ve cüzlerine bakılmaksızın bütününün gösterdiği hâl ve manzara.
icat: vücuda getirme, getirilme, yoktan var etme, ibda.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kitab-ı kebir-i kâinat: büyük kâinat kitabı.
kudret: güç, kuvvet, takat, iktidar.
Manzume-i Şemsiye: güneş ile ona bağlı olan seyyareler, güneş sistemi.
masdar: bir şeyin çıktığı yer, kaynak, temel.
matbaa: basım evi.
misalî: misale ait, numuneye ait.
mistar: satırların düzgün yazılmasını sağlamak için hattatların kâğıt çizmekte kullandıkları alet, çizgi cetveli.
müracaat: başvurma, danışma; başvuru.
müteveccih: yönelmiş, yönelmiş olma.
nakkaş: nakış işi yapan, nakış işleyen kimse.
nazım: düzenleyen, tanzim eden, düzene koyan.
nazır: nezaret eden, bakan, gözeten.
nizam: düzen.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
ruh: insan ve hayvanlardaki dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan gayr-i maddî cevher, manevî varlık.
sadef: sedef, inci kabuğu.
seyyale-i lâtife: lâtif seyyale; nuranî, şeffaf olan, elektrik gibi akıp giden.
sıfat-ı irade: irade sıfâtı, Cenab-ı Hakkın emir ve iradesini bildiren, gösteren hâl ve keyfiyet.
şeriat-ı iradiye: Cenab-ı Hakkın iradesiyle oluşan şeriat, kanunlar.
tâbi: matbaacı.
Tabiat: yaratılış eseri olan her şey, yaratılmış olan şeylerin tamamı.
Talebe: öğrenciler, tahsil görenler.
tanzim: düzenleme, tertipleme, ıslah etme, düzeltme, iyileştirme.
tavsiye: bir işin yapılıp yapılmaması hakkında kanaat belirtme.
Üniversite: fakültelerden meydana gelen yüksek öğrenim kuruluşu, dârülfünun.
vecize: özdeyiş, icazlı söz, öz, kısa fakat ifadece kuvvetli söz.
zerre: maddenin en küçük parçası, molekül, atom.
zîhayat: hayat sahibi.
zikir: bildirme, bildirilme

ANKARA ÜNİVERSİTESİ NUR TALEBELERİNİN BİR MEKTUBU

Aziz, sıddık kardeşlerimiz,

Mektubunuzdan İslâm güneşinin bir ziyasını sezer gibi olduk. Yüzlerce seneden beri insaniyet aleyhine, İslâmiyet zararına mütecaviz fikir neşreden ehl-i küfrün tahriplerini tamir için ortaya atılan Risale-i Nur'un, sizlerin mektubunuzdan, gençlerin arasına yayıldığını sezdik. Ebedî hayat yolunun hakperest yolcuları, hayalî boş lâfları terk edip, Risale-i Nur'la küfür tohumlarını eriteceklerdir. Nurun talebeleri, ehl-i kalp ve imanın hakikî kardeşleridirler. Siz kardeşlerimizin mektupları bizlere hız veriyor ve verecek.

Kur'ân'ın tefsiri olan Risale-i Nur, bize, dalâlette kalmanın ve küfürle mücadele etmemenin bu zamanda büyük ahmaklık olduğunu bildiriyor. Komünistliğin, anarşistliğin, masonluğun kuvvet kazandığı bir devirde, en mühim bir vazife, Nura hizmet etmek ve rıza-yı İlâhîyi tahsil için, onu isteyene vermektir. Bu en baş ve en ehemmiyetli, en kıymetli ve mübarek vazifemizden bizi döndürmek isteyen en ağır hücumlar dahi bizlerin hızını arttıracaktır.

Risale-i Nur bize öğretiyor ve ispat ediyor ki, bu dünya, bir misafirhanedir. Ebedî hayatı isteyenler, misafirhanedeki vazifelerine dikkat gösterdikleri nispette memnun

ahmak: pek akılsız, sersem, budala, kalın kafalı, şaşkın, zekâca gelişmemiş.
anarşist: hiçbir düzen ve otorite tanımayan, karışıklık ve bozgunculuktan yana olan, ondan fayda uman kimse.
Aziz: muhterem, saygın.
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak, doğru yoldan ayrılma, azma, batıla yönelme.
Ebedî: ebede mensup, zevalsiz, sonu olmayan, sürekli, hiç son bulmayacak şekilde süren.
ehemmiyet: önem.
ehl-i kalp: gönül ehli.
fikir: rey, görüş, mülâhaza, kanaat.
hakikî: gerçek, sahici.
hakperest: doğruluk ve haktan taviz vermeyen, doğruluktan ayrılmayan, bunları ciddî manada seven.
hayalî: gerçek olmayan.
hizmet: bir uğurda bir işin yapılması için çalışma, o iş için gayret gösterme, çabalama.
hücum: saldırma, hamle ile ileri atılmak.
iman: inanma, inanç, itikat, tasdik.
insaniyet: insanlık, bütün insanlar.
İslâm: İslâm dini, peygamberlerin sonuncusu olan Hz. Muhammed'in (a.s.m.) kendisine gelen vahiy ile tebliğ buyurduğu din, Müslümanlık.
İslâmiyet: Müslümanlık, semavî dinlerin sonuncusu.
ispat: delil ve şahit göstererek doğruyu ortaya koyma, doğruyu delillerle gösterme.
kıymet: değer.
küfür: putperestlik, imansızlık, dinsizlik.
mason: dinsiz, imansız.
memnun: hoşnut, razı.
mübarek: hayırlı, mutlu, kutlu, uğurlu.
mücadele: bir gayeye varmak için gösterilen ferdî veya toplu çaba; bir gaye uğrunda, bir şey için veya bir şeye karşı uğraşma.
mühim: önemli, ehemmiyetli.
mütecaviz: tecavüz eden, saldıran; sarkıntılık eden.
neşir: yayım, yayın.
nispet: ilgi, alâka, bağ.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
rıza-yı İlâhî: Allah'ın rızası, hoşnutluğu.
sıddık: çok doğru, çok dürüst.
tahrip: harap etme, yıkma, kırıp dökme, bozma.
tahsil: elde etme.
Talebe: öğrenciler, tahsil görenler.
talebe: öğrenciler, tahsil görenler.
tefsir: Kur'ân'ın mana bakımından izahı, Kur'ân'ın şerhi.
vazife: görev.
ziya: ışık, aydınlık, nur, parlaklık.

edilirler. Demek ki, şimdi en esaslı vazifemiz, bataklıktan kurtulmak isteyen ehl-i dinin, karanlıktan usanmış, gıdasız kalmış kalplerin yardımına koşmak, kendimizden başlayarak Nurun dellâllığını yapmaktır. Bilhassa ve bilhassa şûrası çok ehemmiyetli ve pek mühimdir ki, en başta ve en evvel Risale-i Nur'u dikkat ve tefekkürle devamlı olarak okumak ve o muazzam eser külliyatındaki Kur'ân ve iman hakikatleriyle kendimizi teçhiz etmek; ve bu esas ve şartlarla, o harika eser külliyatını bir an evvel ikmal etmektir. İşte bu nimet-i uzmaya nail olan her genç ve herkes, bire yüz bin kuvvetinde, kendine, vatan ve milletine faydalı olur; vatan, millet, gençlik ve âlem-i İslâm çapında hizmet edebilecek bir vaziyete gelebilir. Bunun için, başta Hazret-i Üstadımız Bediüzzaman ve onun hakikî ve ihlâslı talebeleri olmaya lâyık sizlerden dua istirham ediyoruz ki, Risale-i Nur'un mecmualarını bir an evvel temin edelim, arayalım, bulalım; dikkat, tefekkür ve ihlâsla okuyalım; Kur'ân ve iman hizmetinde bu vaziyette koşalım. Risale-i Nur'un bu asırdaki makbuliyetine işaret eden deliller fazlasıyla mevcut olduğuna göre, insaf sahibi her mü'min kardeşimiz, onun tabiî bir yardımcısıdır.

Hem madem, Risale-i Nur bu asra has hususiyetler taşıyor; hem madem, binlerce âlimlerin takdirleriyle karşılanıyor. Hem madem, Kur'ân'ın dellâllığını yapan kahraman Üstat, eşine rastlanmayacak bir mükemmeliyetle, dürüst adımlarla, hakikî prensiplerle, bütün hayatını iman ve İslâmiyete vakfetmiş, dünyevî hiçbir menfaat

âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası.
âlim: ilim ile uğraşan, ilim adamı.
asr: yüzyıl.
bilhassa: her şeyden önce, başta, hele, en çok, hususan, hususî olarak, özellikle, mahsus.
delil: kanıt.
dellâl: ilân edici; hakka davet eden.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ehemmiyet: önem.
ehl-i din: dindar, dinine bağlı, dindar olanlar.
eser: basılma kitap.
hakikat: gerçek.
hakikî: gerçek, sahici.
harika: her zaman rastlanmayan, olağanüstü vasıflar taşıyan ve hayranlık hissi uyandıran, âdet ve tabiat dışında olan şey.
has: özel.
hizmet: bir uğurda bir işin yapılması için çalışma, o iş için gayret gösterme, çabalama.
ihlâs: bir işi, bir ameli, başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma.
ikmal: tamamlama, bitirme, eksik, ve noksan bırakmama.
iman: inanma, inanç, itikat, tasdik.
insaf: hakkı kabul edip söyleme.
İslâmiyet: Müslümanlık, semavî dinlerin sonuncusu.
istirham: rica etme.
kahraman: yiğit, cesur, bahadır, alp.
külliyat: bir yazarın basılmış eserlerinin tamamı.
makbuliyet: makbullük, beğenilmişlik, geçerlilik.
mecmua: toplanıp biriktirilmiş, tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi, koleksiyon.
menfaat: fayda, kâr, gelir, ihtiyaç karşılığı olan şey.
mevcut: var olan, bulunan, olan.
millet: bir yerde bulunan kimselerin bütünü, herkes.
muazzam: ulu, muhteşem.
mühim: önemli, ehemmiyetli.
mükemmeliyet: mükemmellik, kusursuzluk, eksiksizlik.
mü'min: iman eden, inanan.
nail: yetişen, ulaşan, ele geçiren.
nimet-i uzma: en büyük nimet, en büyük ihsan, lütuf.
prensip: temel fikir, temel bilgi, esas, ilke.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
tabiî: yapmacıksız, samimî.
takdir: beğenme, beğendiğini belirtme.
talebe: öğrenciler, tahsil görenler.
teçhiz: cihazlama, lüzumlu şeyleri tamamlama, donatma, hazırlama.
tefekkür: yaratılan eserlere bakıp, onlardaki sanatları, hikmetleri ve gayeleri görerek yaratıcıyı hatırlama, eserlerinden yola çıkarak Allah'ı hatırlama.
tefekkür: yaratılan eserlere bakıp, onlardaki sanatları, hikmetleri ve gayeleri görerek yaratıcıyı hatırlama, eserlerinden yola çıkarak Allah'ı hatırlama.
temin: elde etme.
Üstat: bir ilim veya sanatta üstün olan kimse.
vakıf: bu şekilde tahsis edilen şey.
vatan: bir kimsenin doğup büyüdüğü yer, üzerinde yaşanılan ülke, yurt.
vazife: görev.
vaziyet: durum, hâl

aramadan, sırf Allah rızası uğruna çalışmıştır. Hem madem, bütün kuvvetiyle, Nur Talebeleri de iman ve İslâmiyete ehl-i Sünnet dairesinde hizmet için hayatlarını dahi çekinmeden veriyor ve süflî menfaat peşinde değildirler. Ve madem, yüz binlerce Nur talebeleri bütün tazyik ve tehditlere rağmen bu hakikati fiilen ispat etmişler. Hem, her talebe, bugün cereyan eden batıl felsefenin akidelerine hakikî, mantıkî cevaplar vermek üzere yetişmişler ve yetişiyorlar. Hem, her ihtiyacımıza Kur'ân cevap veriyor; onda, lâzım olan her hakîkat sarih olarak vardır. Ve madem Kur'ân, en güzel şekilde ders veren, Allah'ın hediyesi, bir nûru ve rahmetidir. Öyle ise, bu hazine-i rahmeti ve menba-ı hakikati ders veren ve hakikî surette gençliğin ve avamın anlayabileceği bir şekilde bildiren Risale-i Nur'u dikkat ve tefekkürle ve devamlı olarak müsait vakitlerimizi boşa gidermeden okumak ve yazmak en büyük bir ibadet ve zevk kaynağıdır; hâl ve istikbalin ve biz gençlerin çok leziz ve iştiyakla alacağı gayet nafi ve vâfi bir ilâç ve bir tiryaktır, bir manevî kurtarıcıdır. Bu kati hakikatler meydanda iken, ona bütün kuvvetimizle sarılmamak, baştan aşağı Risale-i Nur'u tetkik etmemek, alâkadar olmamak, ancak gafletin eseri olabilir.

Hem, "Kim hakikat peşinde koşuyorsa, Risale-i Nur'dan ders alması lâzımdır; ve Nur yolunda giden her münevver, hakikî saadete kavuşacak ve yeryüzünün mahiyetini derk edecektir" diye, biz Ankara Nur Talebeleri dahi ittifak ediyoruz. Ebedî hayat hazinesini gösteren

akide: iman, inanılan ve itikat edilen esas, inanç.
alâkadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı.
avam: kültürlü, yüksek tabakadan olmayan; kaba ve cahil halk tabakası, ayak takımı.
batıl: dinde yeri olmayan, dinî hükümlere zıt.
cereyan: bir tarafa doğru akış, akıntı, akım.
derk: anlama, kavrama.
Ebedî: ebede mensup, zevalsiz, sonu olmayan, sürekli, hiç son bulmayacak şekilde süren.
felsefe: hikmet bilgisi.
fiilen: iş hâlinde, yaparak, işleyerek.
gaflet: gafillik, boş bulunma, ihtiyatsızlık, dikkatsizlik.
hakikat: gerçek, hayalî olmayan, görülen, mevcut olan, bir şeyin aslı ve esası.
hakikî: gerçek, sahici.
hâl: durum, vaziyet, keyfiyet; içinde bulunulan durum ve şartların bütünü.
hazine: zengin ve değerli kaynak.
hazine-i rahmet: rahmet hazinesi.
hizmet: bir uğurda bir işin yapılması için çalışma, o iş için gayret gösterme, çabalama.
ibadet: Allah'ın emrettiklerini yerine getirme, Allah'a karşı kulluk vazifesini yapma.
iman: inanma, inanç, itikat, tasdik.
İslâmiyet: Müslümanlık, semavî dinlerin sonuncusu.
ispat: delil ve şahit göstererek doğruyu ortaya koyma, doğruyu delillerle gösterme.
istikbal: gelecek, gelecek zaman, ati.
iştiyak: aşırı isteme, çok fazla arzu etme.
ittifak: fikir birliği, söz birliği.
kat'î: kesin.
leziz: lezzetli, tatlı, tadı güzel, hoşa giden şey.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, hakikati, iç yüzü, bir şeyi tayin eden aslî unsur, neden ibaret olduğu, nitelik.
mantıkî: akla uygun, mantık kaidelerine uygun, mantıklı.
menfaat: fayda, kâr, gelir, ihtiyaç karşılığı olan şey.
münevver: bilgili, kültürlü kimse, aydın.
müsait: elverişli, uygun, muvafık.
nafi: gideren, giderici, yok eden, yok edici.
nur: aydınlık, parıltı, parlaklık, ziya, ışık, şule.
rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme, bağışlama, şefkat gösterme.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
rıza: razılık, razı olma, hoşnutluk, memnunluk.
saadet: mutluluk.
sarih: açık, meydanda, aşikâr, bedihî, tartışılmayacak kadar açıklık.
suret: şekil.
süflî: aşağılık, alçak, bayağı, adî.
talebe: öğrenciler, tahsil görenler.
tazyik: zorlama, baskı.
tefekkür: yaratılan eserlere bakıp, onlardaki sanatları, hikmetleri ve gayeleri görerek yaratıcıyı hatırlama, eserlerinden yola çıkarak Allah'ı hatırlama.
tehdit: gözdağı verme, birisini korkutma, birinin gözünü korkutma, korku verme, gözdağı.
tetkik: dikkatle araştırma, inceden inceye yoklama, inceleme.
tiryak: en iyi çare, baş ilâç.
vâfi: yeter, tam, elverir

Kur'ân-ı Hakîm'in nuru olan Risale-i Nur, elbette bir zaman dünyayı çınlatan nurlu sesini yükseltecektir.

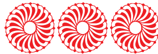
Madem, İslâm âlimleri, hadis-i şerife göre, dünya ikbal ve heveslerinin peşinde koşmadıkça peygamberlerin en emin vârisleridirler; biz de Risale-i Nur'u onun tam vârisi biliyoruz. Risale-i Nur'un şahs-ı manevîsi, hakikî vâris olmanın esasını yaşamış ve yaşıyor. Onun karşısına çıkan körler ve sağırlar ve hissiz gafiller küçülecekler-dir. Böyle muazzam bir olgunluğa sahip olan Risale-i Nur, elbette, bütün feylesofları, dünya ilim ve hak erbabını çağıracak ve her akl-ı selim ve kalb-i kerîm olan mübarek insanları talebesi yapacak. Bu da inşaallah uzakta değil, yakında tahakkuk edecektir.

Dünya, ekserî feylesofların ve âlimlerin dediği gibi, yep yeni bir oluşun eşiğindedir. Dünya, nurunu arıyor. Hakikat şairi Mehmed Akif,

"O nuru gönder İlâhî, asırlar oldu yeter!
Bunaldı milletin afakı, bir sabah ister."

diye, işte bu nura işaret ettiği, bugün bizce bir hakikattir.

Ankara Üniversitesi
Nur Talebeleri

afak: ufuklar, gökle yerin birleşmiş gibi göründüğü yerler.
akl-ı selim: iyiyi ve kötüyü fark eden sağlam akıl, sağduyu.
âlim: ilim ile uğraşan, ilim adamı.
âlim: ilim ile uğraşan, ilim adamı.
asr: yüzyıl.
ekserî: çoğu zaman, çok defa, ekseriyetle.
emin: inanılır, güvenilir.
erbap: ehil, muktedir, becerikli, lâyık.
esas: asıl, temel, dip, kök.
feylesof: felsefe ile uğraşan, filozof.
gafil: gaflette bulunan, ihmal eden.
hadis-i şerif: Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı.
hâk: doğruluk.
hakikat: gerçek.
hakikî: gerçek, sahici.
heves: bir şeye karşı duyulan istek, arzu.
his: duygu.
ikbal: arzu, istek.
İlâhî: Allah'la ilgili, Cenab-ı Hakka dair.
ilim: hakikati ifade eden bilgi.
inşaallah: Allah isterse, Allah dilerse, Allah'ın emri olursa, Allah izin verirse manalarında kullanılan bir dua.
İslâm: İslâm dini, peygamberlerin sonuncusu olan Hz. Muhammed'in (a.s.m.) kendisine gelen vahiy ile tebliğ buyurduğu din, Müslümanlık.
kalb-i kerîm: şerefli, izzetli cömert kalp.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
millet: halk.
muazzam: ulu, muhteşem.
mübarek: feyizli, bereketli.
nur: aydınlık, parıltı, parlaklık, ziya, ışık, şule.
peygamber: Allah'ın elçisi, Allah tarafından haber getirerek İlâhî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, haberci, nebî, resul.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
şahs-ı manevî: manevî şahıs; belli bir şahıs olmayıp, kendisine bir şahıs gibi muamele edilen şirket, cemaat, cemiyet gibi ortaklıklar; belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs.
şair: şiir yazan veya söyleyen kimse.
tahakkuk: gerçekleşme, meydana gelme, olma.
talebe: öğrenciler, tahsil görenler.
Talebe: öğrenciler, tahsil görenler.
vâris: yardımcı

Çok aziz, çok mübarek, çok müşfik, çok sevgili Üstadımız Hazretleri,

Risale-i Nur'u, himmet ve dualarınızla dikkat ve tefekkürle okudukça, bu muazzam eser külliyatının tılsım-ı kâinatın muammasını keşif ve halleden bir keşşaf olduğunu, hâl ve istikbalin bir mürşid-i ekberi ve bir rehber-i azamı olduğunu, yine dua ve himmetinizle idrak ediyoruz.

Evet, Üstadımız Hazretleri,

Risale-i Nur'u okuyan her idrak sahibi anlıyor ki, Risale-i Nur, gerek bu asrın, gerekse önümüzdeki asrın beşeriyetini fikir karanlıklarından kurtarıp, tenvir ve irşat edecektir.

Risale-i Nur, yalnız bu vatan ve millet için değil, âlem-i İslâm ve bütün beşeriyetin ihtiyacına cevap verecek bir külliyat olarak telif edilmiştir. Bugün, tarihte hiç görülmemiş bir fecaat ve felâket içerisinde çırpınan beşeriyet için, halâskâr olarak Risale-i Nur'a sarılmaktan ve ne pahasına olursa olsun, Risale-i Nur'un nuranî ve parlak eczalarını elde edip, dikkat ve tefekkürle okumaktan başka bir kurtuluş çaresi yoktur. Risale-i Nur'u okuyan herkes, bu hakikati idrak etmiş ve etmektedir. Eğer, biz muktedir olsak, bu hakikati, kâinata nazır bir mahalle çıkıp, bütün kâinata ilân edeceğiz. Fakat, madem ki buna muvaffak olamıyoruz ve madem ki Risale-i Nur'un

âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası.
asr: yüzyıl, asır.
aziz: muhterem, saygın.
beşeriyet: beşerîlik, insanlık.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ecza: cüz'ler, parçalar, kısımlar.
fecaat: acıklılık, yürekler acısı, çok acıklı hâl.
felâket: musibet, büyük dert, belâ.
fikir: düşünme, düşünce.
hakikat: gerçek, esas.
hâl: durum, vaziyet.
halâskâr: kurtarıcı.
Hazret: saygı, ululama, yüceltme, övme maksadıyla kullanılan tabir.
himmet: çalışma, çabalama, gayret gösterme, emek sarf etme.
idrak: akıl erdirme, anlama, kavrama kabiliyeti.
ilân: yayma, duyurma.
irşat: doğru yolu gösterme; gafletten uyandırıp hidayet yolunu gösterme.
istikbal: gelecek zaman.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
keşif: bulma, meydana çıkarma.
keşşaf: keşfeden, gizli bir şeyi meydana çıkaran.
külliyat: bir yazarın basılmış eserlerinin tamamı.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
millet: bir yerde bulunan kimselerin bütünü, herkes.
muamma: anlaşılmaz, çözülmesi güç iş.
muazzam: çok büyük, ulu, yüce.
muktedir: iktidarlı, gücü yeten, güçlü, kuvvetli, iş becerebilen.
muvaffak: başaran, başarmış, başarılı.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
mürşid-i ekber: en büyük mürşit, Hz. Muhammed ve Kur'ân-ı Kerîm.
müşfik: şefkatli, merhametli, acıyan; seven, sevgi ve ilgi gösteren.
nazır: nezaret eden, bakan, gözeten.
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver.
parlak:.
rehber-i azam: en büyük rehber.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
tefekkür: yaratılan eserlere bakıp, onlardaki sanatları, hikmetleri ve gayeleri görerek yaratıcıyı hatırlama, eserlerinden yola çıkarak Allah'ı hatırlama.
telif: kitap yazma.
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırmaâlem.
tılsım-i kâinat:.
Üstat: bir ilim ve sanatta üstün olan kimse, öğretmen.
vatan: bir kimsenin doğup büyüdüğü yer, üzerinde yaşanılan ülke, yurt.

cihanşümul kıymetini bu derece, Üstadımızın himmetiyle, idrak etmişiz; şu hâlde, o nur ve feyiz hazinesi, irfan ve kemalât menbaı olan Risale-i Nur'u bir dakikamızı bile boş geçirmeden, mütemadî ve devamlı bir şekilde her gün ve her saat okuyacağız ve bu uğurda geceli gündüzlü çalışacağız, inşaallah. Fakat, her an, bütün işlerimizde olduğu gibi, bunda da büyük Üstadımızın dua ve himmetiyle muvaffak olabileceğiz.

Hem, şu hakikat zahir ve bâhirdir ki: Bir kimse allâme dahi olsa, Risale-i Nur'un ve müellifinin talebesidir, Risale-i Nur'u okumak zaruret ve ihtiyacındadır. Eğer gaflet ederse, kendisini aldatan enaniyetine boyun eğip Risale-i Nur külliyatını okumazsa, büyük bir mahrumiyete duçar olur. Fakat, biz, idrâk ettiğimiz bu muazzam hakikat karşısında, beşeriyetin halâskârı ve milyarlarca insanların fevkinde olan bir memur-u Rabbaniye nasıl minnettar ve medyun olduğumuzu tarif edemiyoruz.

Yine dua ve himmetinizle idrak etmişiz ki, Kur'ân-ı Kerîm'in bir mu'cize-i maneviyesi olan harika Risale-i Nur külliyatının bir satırından ettiğimiz istifadenin bir miktar-ı mukabilini dahi ödemeye gücümüz yetişmez. Bunun için, ancak, Cenab-ı Hakka şöyle yalvarmaya karar verdik:

"Yâ Rab! Bizi ebedî haps-i münferitten kurtarıp, bâkî ve sermedî bir âlemin saadetine nail edecek bir hakaik hazinesinin anahtarını Risale-i Nur gibi nazîrsiz bir eseriyle bahşeden sevgili ve müşfik Üstadımızı zalimlerin ve

idrak: akıl erdirme, anlama, kavrama kabiliyeti.
inşaallah: Allah izin verirse manalarında kullanılan bir dua.
irfan: bilme, biliş, anlayış, vukuf.
istifade: faydalanma, yararlanma.
kemalât: faziletler, kemaller, olgunluklar, mükemmellikler.
kıymet: değer.
Kur'ân-ı Kerîm: Kur'ân; Hz. Muhammed'e vahiyle indirilen en son İlâhî kitap.
külliyat: bir yazarın basılmış eserlerinin tamamı.
mahrumiyet: dilediğini, istediğini elde edememe.
medyun: borçlu, vereceği bulunan.
memur-u Rabbaniye:.
menba: kaynak, her hangi bir şeyin çıktığı yer.
miktar-ı mukabil: karşılayan miktar.
minnettar: iyilik yapan birisine karşı teşekkür duygusu içinde olan.
muazzam: çok büyük, ulu, yüce.
mu'cize-i maneviye:.
muvaffak: başaran, başarmış, başarılı.
müellif: eser telif eden, kitap yazan.
müşfik: şefkatli, merhametli, acıyan; seven, sevgi ve ilgi gösteren.
mütemadî: fasılasız, arasız, aralıksız, arkası kesilmeksizin, kesintisiz.
nail: yetişen, ulaşan, ele geçiren.
nazîr: nezaret eden, bakan, gözeten.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
saadet: mutluluk.
sermedî: ebedî, daimî, sürekli.
talebe: öğrenci.
tarif: bir şeyi bütün vasıflarını içine alacak şekilde anlatma.
Üstat: bir ilim ve sanatta üstün olan kimse, öğretmen.
zahir: açık, âşikar.
zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan.
zaruret: mecburiyet, zorunda olmak, zorunluluk.

âlem: dünya, cihan.
allâme: pek çok konuda ihtisas sahibi büyük bilgin, ilmî seviyesi çok yüksek olan âlim.
bâhir: apaçık, aşikar.
bahş: bağış, ihsan, verme. bağışlayan, veren, affeden.
bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan.
beşeriyet: beşerîlik, insanlık.
Cenab-ı Hak: Allah.
cihanşümul: dünya çapında, dünya ölçüsünde.
derece: değer, miktar.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
duçar: tutulmuş, uğramış, yakalanmış.
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli.
enaniyet: kendini beğenme, bencillik, egoistlik.
eser: bir kimsenin meydana getirdiği, ortaya koyduğu mahsul.
fevkinde: üstünde.
feyiz: bolluk, bereket, verimlilik.
gaflet: Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak.
hakaik: hakikatler, doğrular, gerçekler.
hakikat: gerçek, esas.
halâskâr: kurtarıcı.
haps-i münferit: tek başına olan hapis.
harika: olağanüstü.
hazine: zengin ve değerli kaynak.
himmet: çalışma, çabalama, gayret gösterme, emek sarf etme.

düşmanların sû-i kasıtlarından muhafaza eyle; Kur'ân ve iman hizmetinde daima muvaffak eyle. Ona sıhhat ve afiyetler, uzun ömürler ihsan eyle" diye dua ediyoruz.

Evet, Üstadımız Hazretleri,

Risale-i Nur'u dikkat ve tefekkürle okumak nimet-i uzmasına nail olan biz bir kısım üniversite gençliği, bir hüsn-ü zan veya bir tahmin ile değil, tahkikî ve tetkikî bir surette, sarsılmaz ve sarsılmayacak olan ilmelyakin bir kuvvet-i îmâniye ile inanıyoruz ki; zemin yüzünün bu asra kadar görmediği bir vahşet ve dehşetin sebebi olan dinsizlik ve ilhadı, Bediüzzaman, ortadan kaldırmaya inayet-i Hak ile muvaffak olacaktır.

Bizim bu kanaatimiz, safdilâne veya tahminle değildir; ilmî ve delile müstenit bir tahkik iledir. Bunun için, muarız olan dahi bu hakikati kalben tasdik edecektir. Dua ve şefkat buyurun; Kur'ân ve iman hizmetinde fedaî olalım, Risale-i Nur'u bir dakikamızı bile kaybetmeden okuyalım, yazalım, ihlâs-ı tamme muvaffak olalım.

İstanbul Üniversitesi

Nur Talebeleri namına

MUHSİN

afiyet: sağlık, hastalık veya sakatlığı olmama hâli.
asr: yüzyıl, asır.
daima: sürekli, her zaman.
delil: bir davayı ispata yarayan şey, burhan.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
düşman:.
fedaî: canını esirgemeyen, mühim bir maksat uğruna canını vermeye hazır bulunan.
Hazret: saygı, ululama, yüceltme, övme maksadıyla kullanılan tabir.
hizmet: bir uğurda bir işin yapılması için çalışma, o iş için gayret gösterme, çabalama.
hüsn-ü zan: bir kimse veya mesele hakkında güzel düşünceye sahip olma.
ihlâs-i tamme:.
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf.
ilhad: gerçek inançtan şaşma, sapıtma, hak yoldan çıkma.
ilmî: ilim ile ilgili, ilme dair.
iman: inanma, itikat.
inayet-i Hak:.
kalben: kalp ile, kalpten, samimî, içten, gönülden, yürekten, kendi kendine, can ü gönülden.
kanaat: görüş, fikir.
kısım: bölüm.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu.
kuvvet-i imaniye:.
muarız: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif.
muhafaza: koruma.
muvaffak: başaran, başarmış, başarılı.
müstenit: istinat eden, dayanan.
nail: yetişen, ulaşan, ele geçiren.
nimet-i uzma: en büyük nimet, en büyük ihsan, lütuf.
Nur: aydınlık, parıltı, ışık.
olan:.
ömür: yaşayış, hayat.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
safdilâne:.
sıhhat: hasta olmama, sağlık, esenlik.
sû-i kasıt: kötü kasıt, kötü niyet; kötü kasıtla iş yapma, tuzak kurma.
suret: biçim, tarz, görünüş.
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, içten ve karşılıksız merhamet.
tahkik: doğruluğunu ispat etme, doğrulama.
tahkikî: tahkikle alâkalı, tahkike ait, araştırma, inceleme ile ilgili,.
tahmin: aşağı yukarı bir fikir söyleme, yaklaşık olarak değerlendirme, oranlama.
tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme.
tefekkür: yaratılan eserlere bakıp, onlardaki sanatları, hikmetleri ve gayeleri görerek yaratıcıyı hatırlama, eserlerinden yola çıkarak Allah'ı hatırlama.
tetkik: dikkatle araştırma, inceden inceye yoklama, inceleme.
üniversite: fakültelerden meydana gelen yüksek öğrenim kuruluşu, dârülfünun.
Üstat: bir ilim ve sanatta üstün olan kimse, öğretmen.
vahşet: yabanîlik, vahşîlik.
zemin: yeryüzü.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَبِهِ نَسْتَعِينُ [1]

Medine-i Münevvere'de bulunan mühim bir âlim Bediüzzaman Hazretlerinin Tarihçe-i Hayatı için yazdığı bir önsözdür.

Büyük İkbâl'e ait olan "Önsöz" de demiştim ki: "Büyüklerin tarih-i hayatları okunurken, ulvî menkıbeler söylenip, aziz hatıraları anılırken, insan başka bir âleme girdiğini hissediyor. Gönlünü, ter temiz sevgi hislerinin ulvî ateşi yakıyor ve İlâhî feyzi sarıyor. Tarih öyle büyük insanlar kaydeder ki, birçok büyükler, onlara nispetle küçük kalır."

"Tarihe şerefler veren erler anılırken,
Yükselmede ruh, en geniş âlemlere yerden.
Bin rayihanın feyzi sarar ruhu derinden,
Geçmiş gibi Cennetteki gül bahçelerinden."

Bu derin hakikati, "Önsöz"ü yazarken bütün azamet ve ihtişamıyla idrak etmiş bulunuyorum. Zira, aziz ve muhterem okuyucularımıza en derin bir ihlâs ve samimiyetle takdim ettiğimiz bu eser, hemen bir asra yaklaşan uzun ve bereketli ömrünün her safhası binlerle harikaya sahne olan gönüller fatihi büyük Üstat Bediüzzaman Said Nursî'ye, onun yüz otuz parçadan ibaret olan Risale-i Nur Külliyatına ve ahlâk ve faziletleri, ihlâs ve samimiyetleri, iman ve irfanları ile hayatın her safhasında

1. Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.
Ve Sadece ondan yardım dileriz.

ahlâk: huylar, tabiatlar.
âlem: dünya, cihan.
âlim: ilim ile uğraşan, ilim adamı.
asr: yüzyıl, asır.
azamet: büyüklük, ululuk, yücelik.
aziz: muhterem, saygın.
eser: bir kimsenin meydana getirdiği, ortaya koyduğu mahsul.
fatih: fetheden, açan.
fazilet: değer, meziyet, iman ve irfan itibariyle olan yüksek derece.
feyzi: bolluk ve berekete ait.
Hazret: saygı, ululama, yüceltme, övme maksadıyla kullanılan tabir.
ibaret: meydana gelen, oluşan, müteşekkil.
idrak: akıl erdirme, anlama, kavrama kabiliyeti.
ihlâs: bir işi, bir ameli, başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma.
ihtişam: muhteşemlik, şanlı görünüş, büyük gösteriş.
İkbâl: arzu, istek.
İlâhî: Allah'la ilgili, Cenab-ı Hakka dair.
iman: inanma, itikat.
irfan: bilme, biliş, anlayış, vukuf.
Külliyat: bir yazarın basılmış eserlerinin tamamı.
Medine-i Münevvere: Nurlu Medine şehri.
menkıbe:.
muhterem: saygı değer, hürmete layık, saygın.
mühim: önemli, ehemmiyetli.
nispet: oran, değer.
rayiha: hoş koku.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
safha: devre, merhale.
samimiyet: içten ve kalpten olan sevgi ve bağlılık.
şeref: onur, haysiyet.
takdim: arz etme, sunma.
Tarih: devir, zaman.
Tarihçe-i Hayat: bir kimsenin hayatını anlatan kitap; biyografi.
tarih-i hayat:.
ulvî: yüksek, yüce.
Üstat: bir ilim ve sanatta üstün olan kimse, öğretmen.

sadece bir ülkeye değil, bütün insanlık âlemine ter temiz örnekler vermekte devam eden Nur Talebelerine aittir.

Bir kitabın mukaddemesini, o kitabın hülâsası diye tarif ederler. Hâlbuki, her mevzuu müstakil bir esere sığmayacak kadar derin ve geniş olan bu muazzam kitabın muhteviyatını böyle birkaç sahifelik mukaddemeye sığdırmak kabil midir?

Bugüne kadar âcizâne yazdığım manzum ve mensur yazılarımın hiçbirisinde bu kadar acz ve hayret içerisinde kalmamıştım. Binaenaleyh, bu eseri derin bir zevk, İlâhî bir neşe ve coşkun bir heyecanla okuyacak olanlar, hayranlıkla görecekler ki, Bediüzzaman, çocukluğundan beri müstesna bir şekilde yetişen ve bütün ömrü boyunca İlâhî tecellilere mazhar olan bam başka bir âlim ve mümtaz bir şahsiyettir.

Ben, bu büyük zatı, eserlerini ve talebelerini inceden inceye tetkik edip de o nur âleminde hissen, fikren ve ruhen yaşadıktan sonra, büyük ve eski bir Arap şairinin bir beyti ile çok derin bir hakikati ifade ettiğini öğrendim: "Bütün âlemi bir şahsiyette toplamak, Cenab-ı Hakka zor gelmez."

• • •

Gayesinin ulviyetinden, davasının ihtişamından ve imanının azametinden feyiz ve ilham alan bu kutbun cazibesine takılanların adedi günden güne çoğalmaktadır.

âcizâne:.
acz: zayıflık, güçsüzlük.
âlem: dünya, cihan.
âlim: ilim ile uğraşan, ilim adamı.
azamet: büyüklük, ululuk, yücelik.
Binaenaleyh: bunun üzerine, bundan dolayı, ondan dolayı.
cazibe: cezp edicilik, çekicilik.
Cenab-ı Hak: Allah.
dava: takip edilen fikir, iddia.
eser: bir kimsenin meydana getirdiği, ortaya koyduğu mahsul.
feyiz: bolluk, bereket, verimlilik.
fikren: fikir ile, düşünerek, zihnen.
Gaye: maksat, hedef.
hakikat: gerçek, esas.
hayran: şaşakalmış, şaşkın, şaşıran, hayrette kalan.
hayret: şaşkınlık, şaşırmak.
hissen: his itibariyle, hissî olarak, duygulanarak, hislenerek.
hülâsa: bir şeyin özü, esası, temel kısmı.
ifade: anlatım, deyiş.
ihtişam: muhteşemlik, şanlı görünüş, büyük gösteriş.
İlâhî: Allah'la ilgili, Cenab-ı Hakka dair.
ilham: belli bilgi vasıtalarına başvurmadan Allah tarafından insanın kalbine veya zihnine indirilen mana.
iman: inanma, itikat.
kabil: mümkün, ihtimal dairesinde.
manzum: ölçülü, sıralı, düzenlenmiş, vezinli.
mazhar: nail olma, şereflenme.
mensur: manzum olmayan nesir hâlindeki yazı.
mevzu: ele alınan, üzerinde durulan husus, bahis, konu.
muazzam: çok büyük, ulu, yüce.
muhteviyat: içindekiler.
mukaddeme: başlangıç.
mümtaz: ayrıcalıklı, seçkin.
müstakil: başlı başına, kendi başına, kendi kendine, ayrıca.
müstesna: istisna olan, başkasına benzemeyen, benzeri olmayan, seçkin, mümtaz, fevkalâde.
neşe: keyif, sevinç.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
ruhen: ruh bakımından, ruh yönünden, ruh olarak.
şahsiyet: değerli, yüksek kişilik.
talebe: öğrenci.
tarif: bir şeyi bütün vasıflarını içine alacak şekilde anlatma.
tecelli: belirme, bilinme, görünme.
tetkik: dikkatle araştırma, inceden inceye yoklama, inceleme.
ulviyet: ulvîlik, yücelik, yükseklik, ululuk.
zat: azamet ve ululuk sahibi olan.
zevk: lezzet, haz.

Akıllara hayret veren bu ulvî hâdise münkirleri kahrettiği gibi, mü'minleri de şad ve mesrur eylemekte devam edip gidiyor.

İmânlı gönüllerde manevî bir rabıta hâlinde yaşayan bu İlâhî hâdiseyi büyük bir mücahit, kalpleri vecd içinde bırakan bir üslûpla, bakınız nasıl ifade ediyor:

"Ahlâksızlık çirkefinin bir tufan hâlinde her istikamete taşıp uzanarak her fazileti boğmaya koyulduğu kara günlerde, onun, yani Bediüzzaman'ın feyzini bir sır gibi kalpten kalbe mukavemeti imkânsız bir hamle hâlinde intikal eder görmekle teselli buluyoruz. Gecelerimiz çok karardı; ve çok kararan gecelerin sabahları pek yakın olur."

Evet, bir sır gibi kalpten kalbe mukavemeti imkânsız bir hâlde yayılıp dağılan bu nurun, memleketin her köşesinde feyiz ve tesirini görenler, hayret ve dehşetler içinde sormaya başladılar: "Şöhreti memleketimizin her tarafını kaplayan bu zat kimdir? Hayatı, eserleri, meslek ve meşrebi nedir? Tuttuğu yol bir tarîkat mi, bir cemiyet mi, yoksa siyasî bir teşekkül müdür?"

Bununla da kalmadı; derhal gerek idarî ve gerek adlî çok mühim takipler ve pek ciddî tetkikler, uzun ve müselsel mahkemeler cereyan etti. Neticede, bu İlâhî tecellinin gönüller ülkesine kurulan bir iman ve irfan müessesesinden başka bir şey olmadığı tahakkuk edince, adaletin İlâhî bir surette tecellisi şu şekilde zuhur etti:

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi.
adlî: adaletle ilgili; adalete mensup. Sultan Mahmut'un şiirlerinde kullandığı mahlâs.
Ahlâk: huylar, tabiatlar.
Bediüzzaman'ın:.
cemiyet: manevî birlik teşkil eden cemaat.
cereyan: bir tarafa doğru akış, akıntı, akım.
ciddî: mühim, önemli.
çirkef: pis, kirli, iğrenç şey veya kişi.
dehşet: büyük korku hâli, korkma, ürkme.
fazilet: değer, meziyet, iman ve irfan itibariyle olan yüksek derece.
feyiz: bolluk, bereket, verimlilik.
hâdise: olay.
hamle: ileri atılma, ileri atılış; saldırma, saldırış, hücum.
hayret: şaşkınlık, şaşırmak.
idarî: idare ile alâkalı, idare ile ilgili.
ifade: anlatım, deyiş.
İlâhî: Allah'la ilgili, Cenab-ı Hakka dair.
iman: inanma, itikat.
intikal: bir yerden başka bir yere geçme, yer değiştirme, göçme.
irfan: bilme, biliş, anlayış, vukuf.
istikamet: doğruluk, dürüstlük.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
memleketin:.
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem.
mesrur: sevinçli, memnun, şen, sürurlu.
meşrep: gidiş, hareket tarzı, tavır, tutum, meslek.
mukavemet: karşı koyma, direnme.
mücahit: mücahede eden, nefsine karşı savaşan.
müessese: tesis edilmiş, kurulmuş olan.
mühim: önemli, ehemmiyetli.
münkir: Allah'ın varlığını kabul ve tasdik etmeyen, imansız, dinsiz.
müselsel: silsileli, zincirleme, ardı ardına, peş peşe.
rabıta: bağlılık.
sır: gizli hakikat.
siyasî: siyasetle uğraşan, siyaset adamı.
suret: biçim, tarz, görünüş.
şad: sevinçli, neşeli, memnun, mutlu, bahtiyar.
tahakkuk: gerçekleşme, delil ile ispat edilme, kesinleşme.
tarikat: yol, meslek, tarik.
teselli: avutma, acısını dindirme.
tesir: etki.
teşekkül: şekillenme, şekil alma, meydana gelme.
tetkik: dikkatle araştırma, inceden inceye yoklama, inceleme.
tufan: çok şiddetli yağmur ve sel.
ulvî: yüksek, yüce.
üslûp: ifade yolu, kendine has ifade veya yazı tarzı.
vecd: kendinden geçecek derecede dalma veya baygınlık.
yani:.
zat: azamet ve ululuk sahibi olan.
zuhur: görünme, meydana çıkma.
âlem.

Bediüzzaman Said Nursî ve bütün Risale-i Nur eserlerinin beraati kararı resmen ilân edildi. Ve artık, ruhun maddeye, hakkın batıla, nurun zulmete, imanın küfre her zaman galebe çalacağı, ezelden ebede değişmeyecek olan İlâhî kanunların başında gelen bir hakikat olduğu güneşler gibi belirdi.

Herhangi bir iklimde zuhur eden bir ıslahatçının mahiyet ve hakikatini, sadâkat ve samimiyetini gösteren en gerçek miyar, davasını ilâna başladığı ilk günlerle, muzaffer olduğu son günler arasında ferdî ve içtimaî, uzvî ve ruhî hayatında vücuda gelen değişiklik farklarıdır, derler.

Meselâ, o adam ilk günlerde mütevazi, âlicenap, feragat ve mahviyetkâr, hülâsa, bütün ahlâk ve fazilet bakımından cidden örnek olan gayet temiz ve son derecede mümtaz bir şahsiyetti. Bakalım, cihadında muzaffer olup hislerde, emellerde, gönüllerde yer tuttuktan sonra, yine o eski temiz ve örnek hâlinde kalabilmiş mi? Yoksa, zafer neşesiyle birçok büyük sanılan kimseler gibi yere göğe sığmaz mı olmuş?

İşte, büyük küçük herhangi bir dava ve gaye sahibinin mahiyet ve hakikatini, şahsiyet ve hüviyetini en hakikî çehresiyle aksettirecek olan en berrak ayna budur. Tarih boyunca, bu müthiş imtihanı kazanmanın şaheser misalini, evvelâ peygamberler ve bilhassa Sultanü'l-Enbiya Sallâllâhü Aleyhi Vesellem Efendimiz, sonra onun halife

.**ahlâk:** huylar, tabiatlar.
âlicenap:.
batıl: boş ve manasız olan, gerçeğe uymayan.
beraat: temize çıkmak, suçsuz bulunmak.
berrak: nurlu, pek parlak, duru, açık.
bilhassa: özellikle.
cidden: şaka olmayarak, gerçekten, ciddî olarak.
cihad: savaş, harp.
çehre: görünüş.
dava: takip edilen fikir, iddia.
ebed: sonsuzluk, daimîlik.
emel: şiddetli arzu, hırs.
evvelâ: birinci olarak, ilk once.
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman, öncesizlik.
fazilet: değer, meziyet, iman ve irfan itibariyle olan yüksek derece.
feragat: hakkından isteyerek vazgeçme.
ferdî: fertle ilgisi olan.
galebe: galip gelme, yenme, üstünlük.
gaye: maksat, hedef.
gayet: son derece.
hakikat: gerçek, esas.
hakikî: gerçek.
halife: Hz. Muhammed'in vekili olarak Müslümanların yöneticisi olan kimse.
his: duygu.
hülâsa: bir şeyin özü, esası, temel kısmı.
hüviyet: benlik, kimlik.
içtimaî: topluluğa ait, toplulukla ilgili.
İlâhî: Allah'la ilgili, Cenab-ı Hakka dair.
ilân: yayma, duyurma.
iman: inanma, itikat.
imtihan: Allah'ın sıkıntı, hastalık, fakirlik gibi çeşitli şekillerde kullarını denemesi.
ıslahat: düzeltmeler, iyileştirmeler, yoluna koymalar, daha iyi hâle getirmek için yapılan işler.
kanun: yasa.
küfür: putperestlik, imansızlık, dinsizlik.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası.
mahviyetkâr: tevazulu, alçak gönüllü, pek mütevazi, kendini hesaba katmayan.
Meselâ: örneğin.
misal: benzer, örnek.
miyar: ölçü.
muzaffer: üstün gelmiş, üstünlük elde etmiş, zafer kazanmış.
mümtaz: ayrıcalılklı, seçkin.
mütevazi: birbirine muvazi olan, eşit aralıklarla uzayıp giden, birleşmeyen, paralel.
müthiş: dehşet veren, ürküten, dehşetli, korkunç.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
resmen: resmî olarak, resmî şekilde, devlet adına, devlet tarafından.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
ruhî: ruha ait, ruhla ilgili.
sadâkat: bağlılık, doğruluk.
samimiyet: içten ve kalpten olan sevgi ve bağlılık.
Sultanü'l-Enbiya:.
şaheser: değeri üstün olan, üstün vasıflı.
şahsiyet: değerli, yüksek kişilik.
Tarih: devir, zaman.
uzvî: uzva ait, uzuvla ilgili.
zafer: muvaffak olma, maksada erme, başarma, başarı.
zuhur: görünme, meydana çıkmaâlem.
zulmet: karanlıkarz.

ve Sahabeleri ve daha sonra onların nurlu yolunda yürüyen büyük zatlar vermişlerdir.

• • •

Peygamber Efendimiz, şu اَلْعُلَمَٓاءُ وَرَثَةُ الْاَنْبِيَٓاءِ [1] , yani, "*Âlimler peygamberlerin vârisleridirler*" hadis-i şerifleriyle, âlim olmanın pek kolay bir şey olmadığını, i'cazkâr belâgatleri ile beyan buyuruyorlar.

Zira, madem ki bir âlim, peygamberlerin vârisidir; o hâlde, hak ve hakikatin tebliğ ve neşri hususunda, aynen onların tutmuş oldukları yolu takip etmesi lâzımdır —her ne kadar bu yol, bütün dağ, taş, çamur, çakıl, uçurum, daha beteri takip, tevkif, muhakeme, hapis, zindan, sürgün, tecrit, zehirlenme, idam sehpaları ve daha akıl ve hayale gelmeyen nice bin zulüm ve işkencelerle dolu da olsa...

İşte, Bediüzzaman, yarım asırdan fazla o mukaddes cihadı ile bütün ömrü boyunca bu çetin yolda yürüyen ve karşısına çıkan binlerle engeli bir yıldırım sür'atiyle aşan ve peygamberlerin vârisi olan bir âlim olduğunu amelî bir surette ispat eden bir zattır.

Kendisinin ilmî, ahlâkî, edebî birçok fazilet ve meziyetleri arasında, beni en çok meftun eden şey, onun, o dağlardan daha sağlam, denizlerden daha derin, semalardan daha yüksek ve geniş olan imanıdır.

1. Keşfü'l-Hafa: 2:1745.

ahlâk: huylar, tabiatlar.
akıl: akıllı.
âlim: ilim ile uğraşan, ilim adamı.
amelî: yaparak, yapmak suretiyle, uygulamalı, pratik, tecrübî.
asr: yüzyıl, asır.
belâgat: iyi, güzel, pürüzsüz söz söyleme.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
birçok:.
cihad: savaş, harp.
edebî: edebiyatla ilgili, edebiyata ait.
fazilet: değer, meziyet, iman ve irfan itibariyle olan yüksek derece.
hadis-i şerif: Peygamberimizden aktarılan sözlerin genel adı.
hak: bir kimseye ait olan şey, alacak; iş, emek, zahmet karşılığı, pay.
hakikat: gerçek, esas.
hapis: tutuklu, kapalı bir yere konma.
i'cazkâr:.
idam:.
ilmî: ilim ile ilgili, ilme dair.
ispat: sağlamlaştırma, sağlam ve dayanıklı hâle getirme.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
meftun: şaşkınlık derecesinde beğenmiş, hayran ve şaşkın.
meziyet: bir şeyi başkalarından ayıran vasıf, üstünlük ve değerlilik vasfı.
muhakeme: bir dava ile ilgili tarafların hakim huzuruna çıkmaları, duruşma.
mukaddes: takdis edilmiş, mübarek, ayıp ve noksanlardan kurtulmuş, kutsal, aziz, temiz.
neşir: tekrar diriltilme.
nurlu: ışıklı, parıltılı.
Peygamber: Allah tarafından haber getirerek İlahî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, nebi.
sahabe: Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mübarek yüzünü görmekle şereflenen ve onun sohbetlerine katılan mü'min kimse.
sema: gökyüzü, gök.
suret: biçim, tarz, görünüş.
sürgün: ceza olarak belli bir yerin dışında veya belli bir yerde oturtulan kimse.
takip: bir yol tutup gitme.
tebliğ: resmî bir yazıyı, kararı halka veya ilgililere duyurma.
tecrit: bir kişinin başka bir insan veya nesneyle olan ilişkisini kesme.
tevkif: cezaî tahkikat sırasında, zanlının mahkeme kararına kadar geçici olarak hapsedilmesi; tutuklama.
vâris: yardımcıâlem-i İslâm:.
zat: azamet ve ululuk sahibi olan.
zindan: hapishane.
zulüm: haksızlık, eziyet, cefa, işkence âlem:.

Rabbim, o ne muazzam iman, o ne bitmez ve tükenmez sabır, o ne çelikten irade! Hayal ve hatıralara ürpermeler veren bunca tazyik, tehdit, tazip ve işkencelere rağmen, o ne eğilmez baş, ne boğulmaz ses ve nasıl kısılmaz nefestir!

Büyük İkbâl'in heyecanlı şiirlerinden aldığım coşkun bir ilham neşesiyle, vaktiyle yazdığım "Mücahit" ünvanını taşıyan bir manzumede, aşağıdaki mısraları okuyanlardan, belki şairâne bir mübalâğada bulunduğumu söyleyenler olmuştur.

Lâkin şu mukaddemesini yazmakla şeref duyduğum şaheseri okuyanlar, vecd ile dolu bir hayranlıkla anlayacaklar ki, Allah'ın ne kulları varmış! Eğer bir iman, kemalini bulursa, neler yapar ve ne harikalar doğururmuş!

Bir azm, eğer iman dolu bir kalbe girerse,
İnsan da, o imandaki son sırra ererse,
En azgın ölümler ona zincir vuramazlar;
Volkan gibi coşkun akıyor, durduramazlar.

Rabbimden iner azmine kuvvet veren ilham,
Peygamberi rüyada görür belki her akşam.
Hep nur onun iman dolu kalbindeki mihrap,
Kandil olamaz ufkuna dünyadaki mehtap.

Kar, kış demez, irkilmez, üzülmez, acı duymaz;
Mevsim, bütün ömrünce ılık gölgeli bir yaz.
Cennetteki âlemleri dünyada görür de,
Mahvolsa eğilmez sıra dağlar gibi derde.

âlem: dünya, cihan.
azm: kesin karar.
harika: olağanüstü.
İkbâl: arzu, istek.
ilham: belli bilgi vasıtalarına başvurmadan Allah tarafından insanın kalbine veya zihnine indirilen mana.
iman: inanma, itikat.
irade: dileme, isteme, bir şeyi yapıp yapmama konusunda için olan iktidar, güç.
işkence: eziyet, azap, bir kimseye verilen maddî-manevî sıkıntı, zulüm.
kemal: olgunluk, mükemmellik, kusursuz, tam ve eksiksiz olma.
kuvvet: fizikî güç, kudret.
manzume: vezinli, kafiyeli söz, şiir, eser.
mehtap: ay ışığı, ay aydınlığı.
mihrap: ümit bağlanan yer.
mısra: bir beytin satırlarından her biri, bir satırlık manzum söz; bir şiiri meydana getiren satırların her biri.
muazzam: çok büyük, ulu, yüce.
mukaddeme: başlangıç.
mübalâğa: bir işi, bir şeyi çok büyütme, bir konu veya işte lüzumundan fazla ileriye gitme, aşırı büyütme, abartma, abartı.
Mücahit: mücahede eden, nefsine karşı savaşan.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah.
sabır: başa gelen üzücü olaylara, tahammül göstererek Allah'a tevekkül edip sıkıntılara göğüs germe.
sır: gizli hakikat.
şairâne: şairce, şair gibi, şaire yakışacak şekilde.
şeref: onur, haysiyet.
tazip: Azap verme, eziyet etme, eziyette bulunma.
tazyik: zorlama, baskı.
tehdit: gözdağı verme, birisini korkutma, birinin gözünü korkutma, korku verme, gözdağı.
ufuk: gökle yerin veya denizin birleşmiş gibi göründüğü yerler, göz erimi, çevren, ufuk.
ünvan: şöhret, ad, isim.
vecd: kendinden geçecek derecede dalma veya baygınlık.

En sarp uçurumlar gelip etrafını sarsa,
Ay batsa, güneş sönse, ufuklar da kararsa,
Gökler yıkılıp çökse, yolundan yine dönmez,
Ruhundaki imanla yanan meş'ale sönmez.

Kalbinde yanardağ gibi iman ne mukaddes!
Vicdanına her an şunu haykırmada bir ses:

Ey yolcu! şafaklar sökecek, durma, ilerle,
Zulmetlere kan ağlatacak meş'alelerle…
Yıldızlara bas, çık yüce âlemlere, yüksel,
İnsanlığı kurtarmaya Cennetten inen el!

Sanki, bu mısralar iman kahramanı, büyük mücahit Bediüzzaman Hazretleri için yazılmış. Zira bu yüksek sıfatlar, hep onun sıfatlarıdır. Cenab-ı Hak şu ayet-i kerîmede, bakınız, mücahitlere neler vaat ediyor:

وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَاِنَّ اللّٰهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ [1]

Meal-i şerifi: *"Bizim uğrumuzda mücahede edenlere mutlaka yollarımızı gösteririz. Ve hiç şüphe yok ki, Allah muhsinlerle —Allah'ı görür gibi ibadet eden mücahitlerle— beraberdir."*

Demek ki, iman ve Kur'ân uğrunda candan ve cihandan geçen mücahitlere, büyük Allah, hakikat ve hidayet yollarını göstereceğini vaat buyuruyor. Hâşâ, Cenab-ı Hak vaadinde hulf etmez —yeter ki, bu azîm va'd-i İlâhîyi icap ettirecek şartlar tahakkuk etsin.

---

1. Ankebut Suresi: 69.

âlem: dünya, cihan.
ayet-i kerîme: Kur'ân'ın ayeti; azamet ve şerefi olan ayet.
azîm: büyük, yüce.
Cenab-ı Hak: Allah.
cihan: dünya, kâinat, âlem.
hakikat: gerçek, esas.
Hâşâ: asla, kat'iyen, hiç bir vakit.
hidayet: doğru olan, hak olan:.
hulf: ahdinde durmama, verdiği sözü tutmama, sözünde durmama hâli.
ibadet: Allah'a karşı kulluk vazifesini yapma.
icap: gerekme hâli, lâzım, gerekli, lüzum.
iman: inanma, itikat.
kahraman: yiğit, cesur, bahadır, alp.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu.
Meal-i şerif: şerefli, yüce mana; Kur'ân-ı Kerîm'deki ayet-i kerimelerin anlamı.
meş'ale: ucunda ateş yanan değnek veya çıralı ağaç.
mısra: bir beytin satırlarından her biri, bir satırlık manzum söz; bir şiiri meydana getiren satırların her biri.
muhsin: ihsan eden, iyilik yapan, bağışta bulunan.
mukaddes: takdis edilmiş, mübarek, ayıp ve noksanlardan kurtulmuş, kutsal, aziz, temiz.
mücahede: savaşma, mücadele, uğraşma, çaba, gayret.
mücahit: mücahede eden, nefsine karşı savaşan.
sıfat: vasıf, nitelik.
şafak: güneş doğmadan az önce beliren aydınlık.
tahakkuk: gerçekleşme, delil ile ispat edilme, kesinleşme.
vaad-i İlâhî:.
vaat: söz verme, üstüne alma, bir şeyi vereceğini veya yapacağını peşin olarak söyleme, aht, taahhüt.

Bu ayet-i kerîme, Üstadın karakter ve şahsiyetini tahlil hususunda bize nurdan bir rehber oluyor ve o nurun billûr ışığı altında artık en ince çizgileri ve en hassas noktaları görüp sezebiliyoruz. Zira, madem ki bir insan Cenab-ı Hakkın hıfz ve himayesinde bulunmak nimetine mazhar olmuştur; artık onun için korku, endişe, üzüntü, yılma, usanma ve saire gibi şeyler bahis mevzuu olamaz.

Allah'ın nuru ile nurlanan bir gönlün semasını hangi bulutlar kaplayabilir? Her an huzur-u İlâhîde bulunmak bahtiyarlığına eren bir kulun ruhunu, hangi fânî emel ve arzular, hangi zavallı teveccüh ve iltifatlar ve hangi pespaye gàye ve ihtiraslar tatmin, teskin ve teselli edebilir?

Allah'tır onun yârı, mürebbîsi, velisi;
Andıkça, bütün nur oluyor duygusu, hissi.
Yükselmededir marifet iklimine her an,
Bam başka ufuklar açıyor ruhuna Kur'ân.
Kur'ân ona yâd ettiriyor, "Bezm-i Elest"i,
Âşık, o tecellinin ezelden beri mesti.

İşte, Bediüzzaman böyle harikalar harikası bir inayete mazhar olan mübarek bir şahsiyettir. Ve bunun içindir ki, zindanlar ona bir gülistan olmuş; oradan ebediyetlerin nurlu ufuklarını görür. İdam sehpaları, birer vaaz ve irşat kürsüsüdür; oradan insanlığa ulvî bir gaye uğrunda sabır ve sebat, metanet ve celâdet dersleri verir. Hapishaneler birer medrese-i Yusufiyeye inkılâp eder; oraya girerken, bir profesörün üniversiteye ders vermek için girdiği gibi girer. Zira oradakiler, onun feyiz ve irşadına

Bezm-i Elest: Allah'ın ruhları yarattığında, "Ben sizin Rabbiniz değil miyim?" anlamındaki sorusuna, ruhların, "Evet, Rabbimizsin" diye cevap verdikleri an.
arzu: bir şeye karşı duyulan istek, heves.
ayet-i kerîme: Kur'ân'ın ayeti; azamet ve şerefi olan ayet.
bahis: konu.
bahtiyar: bahtlı, talihli, mes'ut, mutlu.
billûr: cam gibi parlayan, şeffaf, saydam, beyaz cam.
celâdet: yiğitlik, bahadırlık, kahramanlık.
Cenab-i Hak:.
ebediyetlerin:.
emel: şiddetli arzu, hırs.
en:.
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman, öncesizlik.
fânî: ölümlü, geçici.
feyiz: bolluk, bereket, verimlilik.
gaye: maksat, hedef.
gülistan: gül bahçesi, gül tarlası.
Hap:.
harika: olağanüstü.
hassas: çok çabuk hisseden, hissi galip olan.
hıfz: saklama, koruma, siyanet, muhafaza.
himaye: koruma, esirgeme, muhafaza etme.
his: duygu.
huzur-i İlâhî:.
ihtiras: şiddetle arzu, aşırı hırs ve istek.
iklim: ülke, memleket.
iltifat: ilgi gösterme, lütuf.
inayet: yardım, ihsan, lütuf.
inkılâp: bir halden başka bir hale geçme, değişme, dönüşme.
irşat: doğru yolu gösterme; gafletten uyandırıp hidayet yolunu gösterme.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu.
kürsü: camilerde vaizin, medreselerde müderrisin oturduğu yer.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
marifet: bilme, derin bilgi.
mazhar: nail olma, şereflenme.
medrese-i Yusufiye: Hz. Yusuf'un (a.s.) iftira, haksızlık ve zulüm ile hapiste kalmasından kinaye olarak, iman ve Kur'ân'a hizmetinden dolayı tevkif edilenlerin hapsedildiği yer manasında, hapishane.
mest: keyifle kendinden geçmiş.
metanet: sebat, gayret.
mevzu: ele alınan, üzerinde durulan husus, bahis, konu.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
mürebbî: terbiye eden, besleyip büyüten Allah.
nimet: lütuf, ihsan, bağış.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
nurlu: ışıklı, parıltılı.
pespaye: aşağılık, adî, alçak.
rehber: yol gösteren, kılavuz.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
sabır: başa gelen üzücü olaylara, tahammül göstererek Allah'a tevekkül edip sıkıntılara göğüs germe.
sebat: sabit durma.
sema: gökyüzü, gök.
şahsiyet: değerli, yüksek kişilik.
tahlil: çeşitli yönlerden ve maddelerden oluşan bir şeyi çözümleme.
tatmin: doyurma, ihtiyacını karşılama.
tecelli: belirme, bilinme, görünme.
teselli: avutma, acısını dindirme.
teskin: sakinleştirme, yatıştırma.
teveccüh: yönelme.
ufuk: gökle yerin veya denizin birleşmiş gibi göründüğü yerler, göz erimi, çevren, ufuk.
ulvî: yüksek, yüce.
vaaz: vaizin camide, cemaati irşat amacıyla, dinî işlerle ilgili olarak Kur'ân ve hadislerden aktardığı ve yorumladığı sözler, mev'iza.
yâd: hatırlama, anma, hatıra getirme.
zindan: hapishane.

muhtaç olan talebeleridir. Her gün birkaç vatandaşın imanını kurtarmak ve canileri melek gibi bir insan hâline getirmek, onun için dünyalara değişilmez bir saadettir.

Böyle bir yüksek iman ve ihlâs şuuruna malik olan insan, hiç şüphesiz ki, zaman ve mekân mefhumlarının fânîler üzerinde bıraktığı yaldızlı tesirleri kesif madde âleminde bırakarak, ruhu ile maneviyat âleminin pırıl pırıl nurlar saçan ufuklarına yükselmiş bir haldedir.

Büyük mutasavvıfların (r.a.) fenâfillâh, bekabillah diye tarif ve tavsif buyurdukları yüksek mertebe, işte bu kudsî şerefe nail olmaktır.

Evet, her mü'minin kendine mahsus bir huzur, huşû, tefeyyüz, tecerrüt ve istiğrak hâli vardır. Ve herkes, iman ve irfanı, salâh ve takvası, feyiz ve maneviyatı nispetinde bu İlâhî hazdan feyizyâb olabilir. Lâkin, bu güzel hâl, bu tatlı visal ve bu emsalsiz haz, geçen ayet-i kerîmedeki ihsan erbabı olan o büyük mücahitlerde her zaman devam ediyor. Ve işte onlar, bu sebepten dolayıdır ki, Mevlâyı unutmak gafletine düşmüyorlar. Nefisleriyle, arslanlar gibi bütün ömürleri boyunca çarpışıyorlar. Ve hayatlarının her lâhzası, en yüksek terakki ve tekâmül hatıraları kaydediyor. Ve bütün varlıkları o Cemâl, Kemal ve Celâl sıfatları ile muttasıf olan Rabbülâlemîn'in rızasında erimiş bulunuyorlar.

Mevlâ, bizleri de o bahtiyarlar zümresine ilhak eylesin, âmin.

âlem: dünya, cihan.
ayet-i kerîme: Kur'ân'ın ayeti; azamet ve şerefi olan ayet.
bahtiyar: bahtlı, talihli, mes'ut, mutlu.
bekabillah: Allah ile var olmak.
cani: acımasız, gaddar.
Celâl: nihayet derecede büyüklük, azamet, ululuk.
Cemâl: güzellik.
emsal: benzerler.
erbap: ehil, muktedir, becerikli, lâyık.
fânî: ölümlü, geçici.
feyiz: bolluk, bereket, verimlilik.
feyizyâb: feyiz bulan, feyiz bulucu.
gaflet: Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak.
hâl: durum, vaziyet.
haz: mutluluk.
huşû: Allah'a karşı korku ve saygı ile boyun eğme, bu duygunun meydana getirdiği korku ile karışık sevgiden gelen edepli bir hâl.
ihlâs: bir işi, bir ameli, başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma.
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf.
İlâhî: Allah'la ilgili, Cenab-ı Hakka dair.
ilhak: ilâve etme, ekleme, katma.
iman: inanma, itikat.
irfan: bilme, biliş, anlayış, vukuf.
istiğrak: gark olma, dalma, bir şeyin içine gömülme.
Kemal: olgunluk, mükemmellik, kusursuz, tam ve eksiksiz olma.
kesif: şeffaf olmayan.
kudsî: mukaddes, yüce.
lâhza: göz açıp kapayıncaya kadar geçen zaman, an.
mahsus: bir şeye veya kişiye has olan.
malik: sahip.
maneviyat: mana alemine ait olanlar, hisse ve inanca ait şeyler.
mefhum: anlaşılan, anlaşılmış.
mekân: yer, mahal.
melek: cinsiyetleri, yeme ve içmeleri olmayan, çeşitli şekillere girebilen, göze her zaman görülemeyen, Allah'ın emirlerine tam itaat eden mahlûk, ferişteh.
mertebe: derece, basamak.
Mevlâ: Allah.
muhtaç: ihtiyacı olan, ihtiyaç içinde bulunan.
mutasavvıf: sofî olan, Sûfî olan, tasavvufla uğraşan, tasavvuf ehli.
mücahit: mücahede eden, nefsine karşı savaşan.
mü'min: iman eden, inanan.
nail: yetişen, ulaşan, ele geçiren.
Nefis: insandaki bedenî canlılık; yeme, içme, şehvet gibi biyolojik ihtiyaçlara duyulan tabiî istek.
nispet: oran, değer.
ömür: yaşayış, hayat.
Rabbülâlemîn: âlemlerin Rabbi, bütün âlemleri idare ve terbiye eden Allah.
rıza: razı olma, hoşnutluk.
saadet: mutluluk.
salâh: iyi hâlli, faziletli olma.
sıfat: vasıf, nitelik.
şeref: onur, haysiyet.
şuur: bir şeyin inceliklerini iyice idrak etme, anlayış.
takva: Allah korkusuyla dinin yasak ettiği şeylerden kaçınma, Allah'ın emirlerini tutup azabından korunma.
talebe: öğrenci.
tarif: bir şeyi bütün vasıflarını içine alacak şekilde anlatma.
tavsif: vasıflandırma, bir şeyin iç yüzü ve özelliklerini anlatma.
tecerrüt: Her şeyden boş olma, her şeyden uzak olma.
tefeyyüz: feyizlenme.
tekâmül: kemal bulma, kemale erme, olgunlaşma.
terakki: yükselme, ilerleme.
tesir: etki.
ufuk: gökle yerin veya denizin birleşmiş gibi göründüğü yerler, göz erimi, çevren, ufuk.
visal: ulaşma, kavuşma.
yaldız: eşyaya altın ve gümüş görüntüsü vermek için yapılan süsâb-ı hayat.
zümre: cemaat, topluluk.

Yukarıdaki sahifelerde, büyük Üstadın, dostlarını meftun ve hayran ettiği kadar da, düşmanlarını dehşetler içerisinde bırakan azametli imanından bahsettik. Biraz da mümtaz şahsiyeti, nurdan bir hâle hâlinde sarmakta olan üstün meziyetlerinden, ahlâk ve kemalâtından bahsedelim.

Malûm ya, her şahsiyeti, muhtelif ve muayyen meziyetler çerçeveler. Binaenaleyh, Üstadın şahsiyetini tekvin eden başlıca sıfatlar şunlardır:

FERAGATİ

Bir dava sahibinin ve bilhassa ıslahatçının muvaffakıyet şartlarının en mühimmi feragattir. Zira gözler ve gönüller, bu mühim noktayı en ince bir hassasiyetle tetkik ve takibe meyyaldirler. Üstadın bütün hayatı ise, baştan başa feragatin şaheser misalleriyle dolup taşmaktadır.

Allâme Şeyhülislâm Mustafa Sabri Efendi merhumdan, feragate ait şöyle bir söz işitmiştim: "İslâm bugün öyle mücahitler ister ki, dünyasını değil, ahiretini dahi feda etmeye hazır olacak."

Büyük adamdan sâdır olan bu büyük sözü tamamen kavrayamadığım için, mutasavvıfların istiğrak hâllerinde söyledikleri esrarlı sözlere benzeterek, herkese söylememiş ve olur olmaz yerlerde de açmamıştım.

Vaktâ ki aynı sözü Bediüzzaman'ın ateşler saçan heyecanlı ifadelerinde de okuyunca anladım ki, büyüklere göre feragatin ölçüsü de büyüyor. Evet, İslâm için bu

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan hayat.
ahlâk: huylar, tabiatlar.
Allâme: pek çok konuda ihtisas sahibi büyük bilgin, ilmî seviyesi çok yüksek olan âlim.
azamet: büyüklük, ululuk, yücelik.
bilhassa: özellikle.
Binaenaleyh: bunun üzerine, bundan dolayı, ondan dolayı.
dava: takip edilen fikir, iddia.
dehşet: büyük korku hâli, korkma, ürkme.
esrar: sırlar, gizli hakikatler.
feda: gözden çıkarma, uğruna verme.
feragat: hakkından isteyerek vazgeçme.
hâle: ay ve güneşin etrafında bazen görünen parlak ışıklı halka, ayla.
hassasiyet: hassas olanın hâli.
hayran: şaşakalmış, şaşkın, şaşıran, hayrette kalan.
hazır: huzurda olan, göz önünde olan, hazır.
ıslahat: düzeltmeler, iyileştirmeler, yoluna koymalar, daha iyi hâle getirmek için yapılan işler.
İslâm: İslâm dini, peygamberlerin sonuncusu olan Hz. Muhammed'in (a.s.m.) kendisine gelen vahiy ile tebliğ buyurduğu din, Müslümanlık.
istiğrak: gark olma, dalma, bir şeyin içine gömülme, bir şeyle kaplanma.
kemalât: faziletler, kemaller, olgunluklar, mükemmellikler.
Malûm: bilinen.
meftun: şaşkınlık derecesinde beğenmiş, hayran ve şaşkın.
merhum: kendine rahmet edilmiş.
meyyal: çok istekli, eğilimli, arzulu, düşkün.
meziyet: bir şeyi başkalarından ayıran vasıf, üstünlük ve değerlilik vasfı.
misal: benzer, örnek.
muayyen: belirli.
muhtelif: türlü türlü, çeşitli.
mutasavvıf: sofî olan, Sûfî olan, tasavvufla uğraşan, tasavvuf ehli.
muvaffakıyet: Allah'ın yardımıyla başarılı olma, muvaffak olma.
mücahit: mücahede eden, nefsine karşı savaşan.
mühim: önemli, ehemmiyetli.
mümtaz: ayrıcalıklı, seçkin.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
sâdır: çıkan, meydana gelen, zuhur eden.
sahife: sayfa.
sıfat: vasıf, nitelik.
şaheser: değeri üstün olan, üstün vasıflı.
şahsiyet: değerli, yüksek kişilik.
takip: bir yol tutup gitme.
tekvin: var etme, meydana getirme.
tetkik: dikkatle araştırma, inceden inceye yoklama, inceleme.
Üstat: bir ilim ve sanatta üstün olan kimse, öğretmen.

kadar acıklı bir feragate katlanmaya razı olan mücahitleri, Erhamürrâhimîn olan Allah-ı Zülkerîm Teâlâ ve Tekaddes Hazretleri bırakır mı? O fedaî kulunu lütuf ve kereminden, inayet ve merhametinden mahrum etmek şanına —hâşâ— yakışır mı?

İşte, Bediüzzaman, bu müstesna tecellinin en parlak misalidir. Bütün ömrü boyunca mücerred yaşadı. Dünyanın bütün meşru lezzetlerinden tamamen mahrum kaldı. Bir yuva kurmak ve orada mes'ut bir aile hayatı geçirmek sevdasına düşmeye vakit ve fırsat bulamadı. Fakat, Cenab-ı Hak kendisine öyle şeyler ihsan etti ki, fânî kalemlerle tarif olunamayacak kadar muazzam ve muhteşemdir.

Bugün dünyada hangi bir aile reisi, manen Bediüzzaman Hazretleri kadar mes'uttur? Hangi bir baba, milyonlarla evlâda sahip olmuştur? Hem de nasıl evlâtlar!.. Ve hangi bir üstat bu kadar talebe yetiştirebilmiştir?

Bu kudsî ve ruhî rabıta, biiznillahi teâlâ, dünyalar durdukça duracak ve nurdan bir sel hâlinde ebediyetlere kadar akıp gidecektir. Çünkü bu İlâhî dava, Kur'ân-ı Kerîm'in nur deryasında tebellür eden bir varlık olduğu gibi, Kur'ân'dan doğmuş ve Kur'ân'la beraber yaşayacaktır.

Şefkat ve Merhameti

Büyük Üstat, hak ve hakikati tâ çocukluğunda bulmuştu. Kalbinin feryadını ve ruhunun münacatını dinlemek için mağaralara kapandığı günlerde bile ibadet ve

.Allah-i Zülkerîm:.
biiznillahi teâlâ:.
Cenab-ı Hak: Allah.
dava: takip edilen fikir, iddia.
derya: deniz, bahr.
ebediyet:.
Erhamürrâhimîn:.
evlât: veletler, çocuklar.
fânî: ölümlü, geçici.
fedaî: canını esirgemeyen, mühim bir maksat uğruna canını vermeye hazır bulunan.
feragat: hakkından isteyerek vazgeçme.
feryat: haykırma, çığlık.
fırsat: bir iş için en uygun zaman ve hâl.
hak: bir kimseye ait olan şey, alacak; iş, emek, zahmet karşılığı, pay.
hakikat: gerçek, esas.
hâşâ: asla, kat'iyen, hiç bir vakit.
ibadet: Allah'a karşı kulluk vazifesini yapma.
ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf.
İlâhî: Allah'la ilgili, Cenab-ı Hakka dair.
inayet: yardım, ihsan, lütuf.
kerem: lütuf, ihsan, bağış.
kudsî: mukaddes, yüce.
kul: Allah'ın yarattığı mahlûk, Allah'a nazaran insan; insan, abd.
Kur'ân-ı Kerîm: Kur'ân; Hz. Muhammed'e vahiyle indirilen en son İlâhî kitap.
lütuf: ikram ve yardımda bulunma.
mahrum: istediğini, dilediğini elde edemeyen, bir şeye sahip olamayan, yoksun.
manen: mana bakımından, manaca.
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, esirgemek.
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, esirgemek.
mes'ut: saadetli, bahtlı, bahtiyar, kutlu.
meşru: şeriata uygun, şer'an caiz.
misal: benzer, örnek.
muazzam: çok büyük, ulu, yüce.
muhteşem: haşmetli, yüce.
mücahit: mücahede eden, nefsine karşı savaşan.
mücerret: tecrit edilmiş, yalnız, tek.
münacat: Allah'a dua etme, yalvarma, Onun manevî huzurunda tazarru ve niyazda bulunma.
müstesna: istisna olan, başkasına benzemeyen, benzeri olmayan, seçkin, mümtaz, fevkalâde.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
rabıta: bağlılık.
razı: rıza gösteren, kabul eden, hoşnut olan.
reis: başkan.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
ruhî: ruha ait, ruhla ilgili.
sevda: bir şeye karşı duyulan şiddetli arzu, aşırı iştiyak.
şan: yüksek makam, rütbe.
Şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, içten ve karşılıksız merhamet.
talebe: öğrenci.
tarif: bir şeyi bütün vasıflarını içine alacak şekilde anlatma.
Teâlâ:.
tebellür: açığa, meydana çıkma, belirme.
tecelli: belirme, bilinme, görünme.
Tekaddes:.
Üstat: bir ilim ve sanatta üstün olan kimse, öğretmen.
vakit: zaman.

taatten, tefekkür ve murakabelerden feyiz ve huzur almanın zevkine ermiş olan bir arif-i billâh idi.

Lâkin, karanlık gece dalgalarını andıran korkunç küfür ve ilhad kâbusunun Müslüman dünyasını ve dolayısıyla memleketimizi kaplamak üzere olduğu o tehlikeli günlerde, yatağından fırlayan bir arslan gibi, yanardağları andıran bir kükreyişle cihad meydanına atıldı. Bütün rahat ve huzurunu bu mukaddes davaya feda etti. Ve işte bu hikmete mebnidir ki, o günden beri her sözü bir dilim lâv, her fikri bir ateş parçası olmuş, düştüğü gönülleri yakıyor; hisleri, fikirleri alevlendiriyor.

Büyük Üstadın tam bir uzlet ve inzivadan sonra tekrar irşad ve cemiyet hayatına atılması, aynen İmâm-ı Gazalî'nin hayatında geçirmiş olduğu o mühim ve tarihî merhaleye benzemektedir.

Demek ki, Cenab-ı Hak, büyük mürşitleri böyle bir müddet inzivada terbiye, tasfiye ve tezkiye ettikten sonra tenvir ve irşat vazifesiyle mükellef kılıyor. Ve bu sebepledir ki, bir mâ-i mukattardan daha temiz ve berrak olan yüreklerinden kopup gelen nefesler, kalplere aksetmez bam başka tesirler icra ediyor.

Arz ettiğim gibi, İmâm-ı Gazalî'nin bundan dokuz yüz sene evvel ahlâk ve fazilet sahasında yapmış olduğu fütuhatı, bu asırda Bediüzzaman, iman ve ihlâs vadisinde başarmıştır.

ahlâk: huylar, tabiatlar.
aks: ışık veya sesin bir yerde görünmesi, vurması, görünüp dönmesi, yansıma.
arif-i billâh: mürşit, ermiş, evliya, marifeti Allah'a vasıl olan, Cenab-ı Hakkı bilen, velî.
Arz: bir büyüğe sunma, gösterme, bildirme.
asr: yüzyıl, asır.
berrak: nurlu, pek parlak, duru, açık.
cemiyet: manevî birlik teşkil eden cemaat.
Cenab-ı Hak: Allah.
cihad: savaş, harp.
dava: takip edilen fikir, iddia.
evvel: önce, ilk.
fazilet: değer, meziyet, iman ve irfan itibariyle olan yüksek derece.
feda: gözden çıkarma, uğruna verme.
feyiz: bolluk, bereket, verimlilik.
fütuhat: zaferler, fetihler, galibiyetler.
hayat:.
hikmet: İlahî gaye, yüksek bilgi.
icra: yürütme, bir işi yerine getirme.
ihlâs: bir işi, bir ameli, başka bir karşılık beklemeksizin, sırf Allah rızası için yapma.
ilhad: gerçek inançtan şaşma, sapıtma, hak yoldan çıkma.
İmâm-i Gazalî:.
iman: inanma, itikat.
inziva: bir köşeye çekilme, tek başına yaşama, dünya işlerinden vaz geçme, dünyadan el-etek çekme.
irşat: doğru yolu gösterme; gafletten uyandırıp hidayet yolunu gösterme.
kâbus: zihne devamlı şekilde musallat olan sabit fikir.
küfür: putperestlik, imansızlık, dinsizlik.
lâv: yanardağların püskürmesi sırasında çıkan ve soğuyunca katılaşan kitle.
mâ-i mukattar: damıtılmış, saf su.
mebni: bir şeye dayanan, istinat eden.
merhale: derece, kademe.
mukaddes: takdis edilmiş, mübarek, ayıp ve noksanlardan kurtulmuş, kutsal, aziz, temiz.
murakabe: kendi iç âlemine bakma, nefsini kontrol altına alma, Allah tarafından sürekli denetlendiğine inanma.
müddet: süre, zaman.
mühim: önemli, ehemmiyetli.
mükellef: vazifeli, görevli, sorumlu.
mürşit: irşat eden, doğru yolu gösteren, rehber, kılavuz.
Müslüman: İslâm dinine girmiş, İslâm dininden olan, mü'min, Müslim.
taat: ibadet etme, Allah'ın emirlerini yerine getirme, Allah'tan korkup yasaklarından kaçınma.
tasfiye: saflaştırma, saf kılma, arıtma.
tefekkür: yaratılan eserlere bakıp, onlardaki sanatları, hikmetleri ve gayeleri görerek yaratıcıyı hatırlama, eserlerinden yola çıkarak Allah'ı hatırlama.
tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırmaâlem.
terbiye: besleyip büyütme, yetiştirme.
tesir: etki.
tezkiye: insanın nefsini kötülüklerden, şeytanca tutkulardan, çirkin huylardan arındırması, mücahede ve riyazet ile kalbin hakikati idrak edecek seviyeye yükseltilmesi.
uzlet: insanlardan uzak durma, bir köşeye çekilip kendi kendine yaşama, yalnızlık köşesine çekilme, inziva.
vazife: görev.

Evet, Hazret-i Üstadı bu müthiş cihad meydanlarına sevk eden, hep bu eşsiz şefkat ve merhameti olmuştur. Ve bunu bizzat kendisinden dinleyelim:

"Bana, 'Sen şuna buna niçin sataştın?' diyorlar. Farkında değilim. Karşımda müthiş bir yangın var; alevleri göklere yükseliyor. İçinde evlâdım yanıyor, imanım tutuşmuş yanıyor. O yangını söndürmeye, imanımı kurtarmaya koşuyorum. Yolda birisi beni köstekleme istemiş de, ayağım ona çarpmış; ne ehemmiyeti var? O müthiş yangın karşısında bu küçük hâdise bir kıymet ifade eder mi? Dar düşünceler, dar görüşler!.."

İSTİĞNASI

Üstadın, hayatı boyunca cemiyetimizin her tabakasına vermekte olduğu binlerle istiğna örnekleri, dillere destan olmuş bir ulviyeti haizdir.

Masivadan tam manasıyla istiğna ederek, uzvî ve ruhî bütün varlığı ile Rabbülâlemîn'in bitmez ve tükenmez hazinesine dayanmayı müddet-i hayatında bir itiyat değil, âdeta bir mezhep, meşrep ve meslek olarak kabul etmiştir. Ve bunda da, ne pahasına olursa olsun, sebat eylemekte hâlâ devam etmektedir.

İşin orijinal tarafı, bu meslek, kendi şahsına münhasır kalmamış, talebelerine de kudsî bir mefkûre hâlinde intikal etmiştir. Nur deryasında yıkanmak şerefine mazhar olan bir Nur Talebesinin istiğnasına hayran olmamak kabil değildir.

âdeta: sanki.
bizzat: kendisi, şahsen.
cemiyet: manevî birlik teşkil eden cemaat.
cihad: savaş, harp.
derya: deniz, bahr.
destan: kahramanlık olaylarını anlatan edebi tür.
ehemmiyet: pek öneli olma, değerlilik.
hâdise: olay.
haiz: bir şeye sahip olma, sahip, malik.
hayran: şaşakalmış, şaşkın, şaşıran, hayrette kalan.
ifade: anlatım, deyiş.
iman: inanma, itikat.
intikal: bir yerden başka bir yere geçme, yer değiştirme, göçme.
istiğna: var olanla yetinme, aza kanaat etme, tokgözlülük.
kabil: mümkün, ihtimal dairesinde.
kıymet: değer.
kudsî: mukaddes, yüce.
Masiva: Allah'tan başka bütün varlıklar.
mazhar: nail olma, şereflenme.
mefkûre: ülkü, gaye, gaye olan şey, gaye-i hayal, ideal.
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, esirgemek.
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem.
meşrep: gidiş, hareket tarzı, tavır, tutum, meslek.
mezhep: gidilen, tutulan, takip edilen yol.
müddet-i hayat: ömür müddeti, yaşam süresi, bir kimsenin ömrü.
münhasır: sınırlanmış, sınırlı.
müthiş: dehşet veren, ürküten, dehşetli, korkunç.
Nur: aydınlık, parıltı, ışık.
orijinal: özgün, yalnız kendine has bir vasıf, nitelik taşıyan.
Rabbülâlemîn: âlemlerin Rabbi, bütün âlemleri idare ve terbiye eden Allah.
ruhî: ruha ait, ruhla ilgili.
sebat: sabit durma.
sevk: önüne katıp sürme, yöneltme.
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevme, içten ve karşılıksız merhamet.
şeref: onur, haysiyet.
talebe: öğrenci.
Talebe: öğrenci.
ulviyet: ulvîlik, yücelik, yükseklik, ululuk.
uzvî: uzva ait, uzuvla ilgili.

Bakınız, Üstat, Mektubat ünvanını taşıyan şaheserin İkinci Mektubunda, bu mühim noktayı altı vecihle ne kadar asil bir iman ve irfan şuuru ile izah eder:

"*Birincisi:* Ehl-i dalâlet, ehl-i ilmi, ilmi vasıta-i cer etmekle itham ediyorlar. 'İlmi ve dini kendilerine medar-ı maişet yapıyorlar' deyip, insafsızcasına onlara hücum ediyorlar. Binaenaleyh, bunları fiilen tekzip lâzımdır.

"*İkincisi:* Neşr-i hak için enbiyaya ittiba etmekle mükellefiz. Kur'ân-ı Hakîm'de, hakkı neşredenler

اِنْ اَجْرِىَ اِلَّا عَلَى اللّٰهِ ❁ اِنْ اَجْرِىَ اِلَّا عَلَى اللّٰهِ ❁ [1]

diyerek, insanlardan istiğna göstermişlerdir."

İşte, Risale-i Nur külliyatının mazhar olduğu İlâhî fütuhat, hep bu enbiya mesleğinde sebat kahramanlığının şaheser misali ve harikulâde neticesidir. Ve bu sayede Üstat, izzet-i ilmiyesini cihan-kıymet bir elmas gibi muhafaza eylemiştir.

Artık herkesin, uğrunda esir olduğu maaş, rütbe, servet ve daha nice bin şahsî ve maddî menfaatlerle asla alâkası olmayan bir insan, nasıl olur da gönüller fatihi olmaz? İmânlı gönüller, nasıl onun feyiz ve nuruyla dolmaz?

İKTİSATÇILIĞI

İktisat, bundan evvel bahsettiğimiz istiğnanın tefsir ve izahından başka bir şey değildir. Zaten iktisat sarayına girebilmek için, evvelâ istiğna denilen kapıdan girmek

1. Benim mükafatımı ancak Allah verir. • Benim mükafatımı ancak Allah verir. (Yunus Suresi: 72; Hud Suresi: 29, v.d.)

alâka: ilgi, ilişki. Bağ.
asil: yüksek duygularla yapılan davranış.
asla: hiç bir vakit, olması imkânsız.
Binaenaleyh: bunun üzerine, bundan dolayı, ondan dolayı.
cihan: dünya, kâinat, âlem.
Ehl-i dalâlet: dalâlet ehli; yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler.
elmas: çok kıymetli bir mücevher.
enbiya: nebiler, peygamberler.
esir: düşkün, vurgun.
evvel: önce, ilk.
evvelâ: birinci olarak, ilk once.
fatih: fetheden, açan.
feyiz: bolluk, bereket, verimlilik.
fiilen: fiille, davranış ve hareketle.
fütuhat: zaferler, fetihler, galibiyetler.
hak: bir kimseye ait olan şey, alacak; iş, emek, zahmet karşılığı, pay.
harikulâde: fevkalâde, eşi ve benzeri olmayan, görülmedik derecede, olağanüstü.
hücum: saldırma.
iktisat: tutum, tasarruf, uygun hareket, orta yolda olma.
İlâhî: Allah'la ilgili, Cenab-ı Hakka dair.
İmân: inanma, itikat.
insaf: hakkı kabul edip söyleme.
irfan: bilme, biliş, anlayış, vukuf.
istiğna: var olanla yetinme, aza kanaat etme, tokgözlülük.
itham: töhmetlendirme, suçlu görme.
ittiba: tabi olma, uyma, itaat etme.
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla, eksiksiz anlatma.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
külliyat: bir yazarın basılmış eserlerinin tamamı.
maddî: madde ile alakalı, cismanî.
mazhar: nail olma, şereflenme.
medar-ı maişet: geçim kaynağı, geçim sebebi, geçim vasıtası.
Mektubat: Risale-i Nur Külliyatının dört büyük kitabından birinin adı.
menfaat: fayda.
meslek: gidiş, tutulan yol, sistem.
misal: benzer, örnek.
muhafaza: koruma.
mühim: önemli, ehemmiyetli.
mükellef: vazifeli, görevli, sorumlu.
neşretme: dağıtma, yayma, saçma.
Neşr-i hak: hakkın neşri, hakikat, doğruyu yayma, neşretme.
netice: sonuç.
nokta: yön, cihet.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
rütbe: sıra, derece, mertebe, paye.
saray: büyük konak, kasır.
sebat: sabit durma.
servet: zenginlik, varlık, mal, mülk.
şaheser: değeri üstün olan, üstün vasıflı.
şahsî: şahsa, kişiye ait, hususî.
şuur: bir şeyin inceliklerini iyice idrak etme, anlayış.
tefsir: Kur'ân'ın mana bakımından izahı, Kur'ân'ın şerhi.
tekzip: yalanlama, yalan olduğunu söyleme.
ünvan: şöhret, ad, isim.
Üstat: bir ilim ve sanatta üstün olan kimse, öğretmen.
vasıta-i cer: cer vasıtası, bir şeyi herhangi bir menfaate vasıta yapma, alet etme.
vecih: cihet, yön.

lâzımdır. Bu sebeple iktisatla istiğna, lâzımla melzum kabîlindendir.

Üstat gibi, istiğna hususunda peygamberleri kendine örnek kabul eden bir mücahidin iktisatçılığı, kendiliğinden husule gelecek kadar tabiî bir haslet hâlini alır ve artık ona günde bir tas çorba, bir bardak su ve bir parça ekmek kâfi gelebilir. Zîrâ bu büyük insan, büyük ve munsif Fransız şairi Lâ Martin'in dediği gibi, "Yemek için yaşamıyor, belki yaşamak için yiyor."

Üstadın meşrep ve mesleğini tamamen anladıktan sonra, artık onun yüksek iktisatçılığını böyle yemek içmek gibi basit şeylerle mukayese etmeyi çok görüyorum. Zira, bu büyük insanın yüksek iktisatçılığını manevî sahalarda tatbik etmek ve maddî olmayan ölçülerle ölçmek lâzım gelir.

Meselâ, Üstat, bu yüksek iktisatçılık kudretini sırf yemek, içmek, giymek gibi basit şeylerle değil, bilakis fikir, zihin, istidat, kabiliyet, vakit, zaman, nefis ve nefes gibi manevî ve mücerret kıymetlerin israf ve heder edilmemesi ile ölçen bir dâhîdir. Ve bütün ömrü boyunca bir karakter hâlinde takip ettiği bu titiz muhasebe ve murakabe usulünü, bütün talebelerine de telkin etmiştir. Binaenaleyh, bir Nur Talebesine olur olmaz eseri okutturmak ve her sözü dinlettirmek kolay bir şey değildir. Zira, onun gönlünün mihrak noktasında yazılı olan şu "Dikkat!" kelimesi, en hassas bir kontrol vazifesi görmektedir.

bilakis: aksine.
Binaenaleyh: bunun üzerine, bundan dolayı, ondan dolayı.
fikir: düşünme, düşünce.
haslet: insanın yaratılıştan gelen huy ve karakter.
hassas: çok çabuk hisseden, hissi galip olan.
heder: boşa gitme, ziyan olma, karşılıksız kalma.
iktisat: tutum, tasarruf, uygun hareket, orta yolda olma.
israf: ihtiyaçtan fazlasını harcama, savurganlık.
istidat: kabiliyet, yetenek.
istiğna: var olanla yetinme, aza kanaat etme, tokgözlülük.
kabiliyet: istidat, yetenek.
kâfi: yeten, kâfi gelen, deruhte eden, ihtiyacı karşılayan.
kontrol: bir işin düzenli, usulüne uygun ve doğru yapılmasını sağlamak için yapılan inceleme ve denetleme, denetim, teftiş, murakabe.
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
lâzım: gerek, gerekli, lüzumlu.
maddî: madde ile alakalı, cismanî.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
melzum: lüzumlu kılınmış, bir şeyden
meselâ: örneğin.
meşrep: gidiş, hareket tarzı, tavır, tutum, meslek.
mihrak: merkez nokta.
muhasebe: hesapların bütünü.
mukayese: benzeterek veya karşılaştırarak değerlendirme, kıyas etme, kıyaslama.
munsif: insaf eden, insaflı.
murakabe: kendi iç âlemine bakma, nefsini kontrol altına alma, Allah tarafından sürekli denetlendiğine inanma.
mücahit: mücahede eden, nefsine karşı savaşan.
mücerret: tecrit edilmiş, yalnız, tek.
mülzem: lüzumlu görülmüş, gerektirilmiş.
nefis: insandaki bedenî canlılık; yeme, içme, şehvet gibi biyolojik ihtiyaçlara duyulan tabiî istek.
Nur: aydınlık, parıltı, ışık.
peyga:.
sırf:.
tabiî: yapmacıksız, samimî.
takip: bir yol tutup gitme.
Talebe: öğrenci.
tas: içine sıvı maddeler konulan yuvarlak ve derince kap.
tatbik: yerine getirme, uygulama.
telkin: aşılama, öğüt verme.
Üstat: bir ilim ve sanatta üstün olan kimse, öğretmen.
vakit: zaman.
vazife: görev.
zihin: anlama, bilme, kavrama gücü, anlayış, kavrayış ahlâk:.

İşte, Bediüzzaman, kudretli bir ıslahatçı ve harikalar harikası bir pedagog (mürebbî) olduğunu, yetiştirdiği ter temiz nesille fiilen ispat etmiş ve iktisat tarihine nurdan pırıltılarla yazılan bir atlas sahife daha ilâve eden bir nadire-i fıtrattır.

Tevazu ve Mahviyetkârlığı

Nur Risalelerinin bu kadar harikulâde bir şekilde cihana yayılmasında, bu iki hasletin çok faydası olmuş ve pek derin tesirleri görülmüştür.

Çünkü, Üstat, sohbet ve teliflerinde kendine bir "kutbülarifîn" ve bir "gavsülvasılîn" süsü vermediği için, gönüller ona pek çabuk ısınmış, onu ter temiz bir samimiyetle sevmiş ve derhal ulvî gayesini benimsemiştir.

Meselâ, ahlâk ve fazilete, hikmet ve ibrete ait olan birçok sohbet ve telkinlerini, doğrudan doğruya nefsine tevcih eder. Keskin ve ateşîn hitabelerinin ilk ve yegâne muhatabı öz nefsidir. Oradan, merkezden muhîte yayılırcasına, bütün nur ve sürura, saadet ve huzura müştak olan gönüllere yayılır.

Üstat, hususî hayatında gayet hâlim selim ve son derece mütevazidir. Bir ferdi değil, hiçbir zerreyi incitmemek için azamî fedakârlıklar gösterir. Sayısız zahmet ve meşakkatlere, ıztırap ve mahrumiyetlere katlanır —fakat imanına, Kur'ân'ına dokunulmamak şartıyla... Artık o zaman bakmışsınız ki, o sakin deniz, dalgaları semalara yükselen bir tufan, sahillere heybet ve dehşet saçan

ahlâk: huylar, tabiatlar.
ateş:.
atlas: ipekten yapılmış kumaş.
azamî: en fazla, en çok, nihayet derecede.
benimsemiştir :.
cihan: dünya, kâinat, âlem.
dehşet: büyük korku hâli, korkma, ürkme.
derece: değer, miktar.
fazilet: değer, meziyet, iman ve irfan itibariyle olan yüksek derece.
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden.
ferdî: fertle ilgisi olan.
fiilen: fiille, davranış ve hareketle.
gavsülvasılîn:.
gaye: maksat, hedef.
gayet: son derece.
hâlim:.
harika: olağanüstü.
harikulâde: fevkalâde, eşi ve benzeri olmayan, görülmedik derecede, olağanüstü.
haslet: insanın yaratılıştan gelen huy ve karakter.
heybet: korkuyla birlikte hürmet, saygı ve hayranlık uyandıran ululuk, yücelik, haşmet.
hikmet: İlahî gaye, yüksek bilgi.
hitabe: düzgün söz söyleme, nutuk atma, bir topluluğa karşı coşturucu sözler söyleme, nutuk.
hususî: özel.
ibret: bir olaydan, kötü bir durumdan ders alma, ders çıkarma.
iktisat: tutum, tasarruf, uygun hareket, orta yolda olma.
iman: inanma, itikat.
ıslahat: düzeltmeler, iyileştirmeler, yoluna koymalar, daha iyi hâle getirmek için yapılan işler.
ispat: sağlamlaştırma, sağlam ve dayanıklı hâle getirme.
ıztırap: üzüntü veren bir durumun meydana getirdiği kuvvetli acı.
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu.
kutbülarifîn:.
mahrumiyet: dilediğini, istediğini elde edememe.
mahviyetkâr: tevazulu, alçak gönüllü, pek mütevazi, kendini hesaba katmayan.
Meselâ: örneğin.
meşakkat: zahmet, sıkıntı.
muhatap: kendisine hitap olunan, söz söylenilen kimse.
muhit: ihata eden, kuşatıcı.
mürebbî: terbiye eden, besleyip büyüten Allah.
müştak: arzulu, fazla istekli, iştiyak gösteren.
mütevazi: birbirine muvazi olan, eşit aralıklarla uzayıp giden, birleşmeyen, paralel.
nadire-i ıtrat:.
nefis: insandaki bedenî canlılık; yeme, içme, şehvet gibi biyolojik ihtiyaçlara duyulan tabiî istek.
nesil: kuşak, soy.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
pedagog: pedagoji uzmanı, eğitimci, terbiyeci, mürebbî.
saadet: mutluluk.
sahife: sayfa.
selim: temiz, samimî.
sema: gökyüzü, gök.
sürur: sevinç, mutluluk.
telif: kitap yazma.
telkin: aşılama, öğüt verme.
tesir: etki.
Tevazü: alçak gönüllülük, kibirsizlik, bir kimsenin başkalarını kendinden küçük görmemesi, onlara saygı ve sevgi göstermesi, mütevazilik.
tevcih: yöneltme.
tufan: çok şiddetli yağmur ve sel.
ulvî: yüksek, yüce.
Üstat: bir ilim ve sanatta üstün olan kimse, öğretmen.
yegâne: biricik, tek, yalnız.
zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.
zerre: maddenin en küçük parçası, molekül, atom.

bir umman kesilmiştir. Çünkü o, Kur'ân-ı Kerîm'in sadık hizmetkârı ve iman hudutlarını bekleyen kahraman ve fedaî bir neferidir. Kendisi bu hakikati veciz bir cümle ile şu şekilde ifade eder:

"Bir nefer nöbette iken, başkumandan da gelse, silâhını bırakmayacak. Ben de Kur'ân'ın bir hizmetkârı ve bir neferiyim. Vazife başında iken karşıma kim çıkarsa çıksın, hak budur derim, başımı eğmem..."

Vazife başında ve cihad meydanında iken, şu mısralar lisan-ı hâlîdir:

Şahlanan bir ata benzer, kırarım kanlı gemi,
Sinsi düşmanlara, hâşâ, satamam benliğimi.

Benliğimden uzak olmaktır esaret bence,
Böyle bir zillete düşmek ne hazin işkence!

Ebedî vuslatın aşkıyla geçer her anım,
Dest-i kudretle yapılmış kaledir imanım.

Bu mukaddes emelimden ne kadar dilşadım,
Görmek ister beni Cennette şehit ecdadım.

Ruhum oldukça müebbet; ebedîdir ömrüm,
En büyük vuslata, Allah'a çıkan yoldur ölüm.

• • •

Kitaba girmezden evvel, Üstadı ilmî, fikrî, tasavvufî ve edebî cepheleriyle de mütalâa etmek isterdim. Fakat çok derin ve pek şümullü olan bu mevzuların birkaç sayfa ile hülâsa edilemeyeceğini kat'î bir surette idrak

aşk: şiddetli sevgi, sevda, muhabbet, gönül verme, candan sevme, alâka, iptilâ.
cephe: savaş sahası, savaş yapılan yer.
cihad: savaş, harp.
dilşad: sevinmiş, kalbi hoş olmuş, gönlü hoş.
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli.
ecdat: dedeler, büyük babalar, atalar.
edebî: edebiyatla ilgili, edebiyata ait.
emel: şiddetli arzu, hırs.
esaret: esirlik, tutsaklık.
evvel: önce, ilk.
fedaî: canını esirgemeyen, mühim bir maksat uğruna canını vermeye hazır bulunan.
fikrî: fikir cinsinden, fikirle alâkalı, fikre ait.
hak: bir kimseye ait olan şey, alacak; iş, emek, zahmet karşılığı, pay.
hakikat: gerçek, esas.
hâşâ: asla, kat'iyen, hiç bir vakit.
hazin: hüzünlü, acıklı.
hizmetkâr: hizmet yapan kimse, hizmetçi.
hudut: sınır.
hülâsa: bir şeyin özü, esası, temel kısmı.
idrak: akıl erdirme, anlama, kavrama kabiliyeti.
ifade: anlatım, deyiş.
ilmî: ilim ile ilgili, ilme dair.
iman: inanma, itikat.
işkence: eziyet, azap, bir kimseye verilen maddî-manevî sıkıntı, zulüm.
kahraman: yiğit, cesur, bahadır, alp.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu.
Kur'ân-ı Kerîm: Kur'ân; Hz. Muhammed'e vahiyle indirilen en son İlâhî kitap.
lisan-ı hâl: hâl dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.
mevzu: ele alınan, üzerinde durulan husus, bahis, konu.
mısra: bir beytin satırlarından her biri, bir satırlık manzum söz; bir şiiri meydana getiren satırların her biri.
mukaddes: takdis edilmiş, mübarek, ayıp ve noksanlardan kurtulmuş, kutsal, aziz, temiz.
müebbet: sonsuza kadar devam eden, sonsuza kadar, sonsuz, ebedî.
mütalâa: bir şeyi etraflıca düşünme, tetkik etme.
nefer: asker, er.
nöbet:.
ömür: yaşayış, hayat.
sadık: doğru, gerçek, hakikî olan.
suret: biçim, tarz, görünüş.
şehit: Allah'ın ve yüce dininin adını yüceltme uğrunda canını feda ederek savaşta vurulup ölen Müslüman.
şümul: içine alma, kaplama, ihata etme.
tasavvufî: tasavvufa ait, tasavvufla ilgili.
umman: büyük deniz, derya, okyanus.
Üstat: bir ilim ve sanatta üstün olan kimse, öğretmen.
Vazife: görev.
veciz: kısa ve özlü söz.
vuslat: bir şeye ulaşma, kavuşma, birleşme, erişme.
zillet: hor ve hakir görülme, alçalmaadî.

ettikten sonra, artık adı geçen mevzulara birkaç cümle ile temas etmeyi münasip gördüm. Rabbim imkânlar lütfederse, bu derin mevzuları Risale-i Nur külliyatı ve Nur Talebeleri ile birlikte, büyük ve müstakil bir eserle, tahlilî bir surette tetkik ve mütalâa etmeyi bütün ruhumla arzu ediyorum. Bu hususta, büyük Üstadımızın ve aziz kardeşlerimin kıymetli dualarını niyaz eylerim.

Üstadın İlmî Cephesi

Merhum Ziya Paşa, şu

Âyinesi iştir kişinin, lâfa bakılmaz,
Şahsın görünür rütbe-i aklı eserinde"

beyti ile nesilden nesile bir düstur hâlinde intikal edecek olan çok büyük bir hakikati ifade etmiştir.

Evet, Müslüman ırkımıza Risale-i Nur külliyatı gibi muazzam bir iman ve irfan kütüphanesini hediye eden, gönüller üzerinde mukaddes bir nur müessesesi kuran mümtaz ve müstesna zatın kudret-i ilmiyesi hakkında tafsilâta girişmek, öğle vakti, güneşi tarif etmek kadar fuzulî bir iştir.

Yalnız, yanık bir şairimizin,

"Hüsn olur kim, seyrederken ihtiyar elden gider"

dediği gibi, hayatının her lâhzasında İlâhî tecellilere mazhar bulunan bu mübarek zatın ilim ve irfanından, ahlâk

ahlâk: huylar, tabiatlar.
arzu: bir şeye karşı duyulan istek, heves.
aziz: muhterem, saygın.
beyit:.
cephe: savaş sahası, savaş yapılan yer.
düstur: kanun, kaide.
eser: bir kimsenin meydana getirdiği, ortaya koyduğu mahsul.
fuzulî: boşuna, yersiz, gereksiz, lüzumsuz.
gönüller:.
hakikat: gerçek, esas.
hâl: durum, vaziyet.
hediye:.
ifade: anlatım, deyiş.
ihtiyar: seçme, tercih etme.
İlâhî: Allah'la ilgili, Cenab-ı Hakka dair.
ilim: bilme, bilgi.
ilmî: ilim ile ilgili, ilme dair.
iman: inanma, itikat.
imkân: olabilecek hâlde bulunma, mümkün olma, olabilirlik.
intikal: bir yerden başka bir yere geçme, yer değiştirme, göçme.
irfan: bilme, biliş, anlayış, vukuf.
ırk: kök, asıl.
kudret-i ilmiye: ilme ait kudret, ilmin gücü, kuvveti, ilimdeki üstünlük, güçlülük.
kur'an: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu.
külliyat: bir yazarın basılmış eserlerinin tamamı.
kütüphane:.
lâhza: göz açıp kapayıncaya kadar geçen zaman, göz bakışı kadar zaman parçası, an.
mazhar: nail olma, şereflenme.
Merhum: kendine rahmet edilmiş.
mevzu: ele alınan, üzerinde durulan husus, bahis, konu.
muazzam: çok büyük, ulu, yüce.
mukaddes: takdis edilmiş, mübarek, ayıp ve noksanlardan kurtulmuş, kutsal, aziz, temiz.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
müessese: tesis edilmiş, kurulmuş olan.
mümtaz: ayrıcalıklı, seçkin.
münasip: uygun.
Müslüman: İslâm dinine girmiş, İslâm dininden olan, mü'min, Müslim.
müstakil: başlı başına, kendi başına, kendi kendine, ayrıca.
müstesna: istisna olan, başkasına benzemeyen, benzeri olmayan, seçkin, mümtaz, fevkalâde.
mütalâa: bir şeyi etraflıca düşünme, tetkik etme.
nesil: kuşak, soy.
niyaz: yalvarma, yakarma, dua.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
Rabb: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
rütbe-i akıl:.
suret: biçim, tarz, görünüş.
tafsilât: tafsiller, açıklamalar, izahlar.
tahlilî: tahlile ait, tahlille ilgili.
Talebe: öğrenci.
tarif: bir şeyi bütün vasıflarını içine alacak şekilde anlatma.
tecelli: belirme, bilinme, görünme.
temas:.
tetkik: dikkatle araştırma, inceden inceye yoklama, inceleme.
zat: azamet ve ululuk sahibi olan.

ve kemalâtından bahsetmek, insana bam başka bir zevk ve İlâhî bir haz veriyor. Bunun için sözü uzatmaktan kendimi alamıyorum.

Üstat, Risale-i Nur külliyatında dinî, içtimaî, ahlâkî, edebî, hukukî, felsefî ve tasavvufî en mühim mevzulara temas etmiş ve hepsinde de harikulâde bir surette muvaffak olmuştur.

İşin asıl hayret veren noktası, birçok ulemanın tehlikeli yollara saptıkları en çetin mevzuları gayet açık bir şekilde ve en kat'î bir surette hallettiği gibi, en girdaplı derinliklerden, Ehl-i Sünnet ve Cemaatin tuttuğu nurlu yolu takip ederek sahil-i selâmete çıkmış ve eserlerini okuyanları da öylece çıkarmıştır.

Bu sebeple, Risale-i Nur külliyatını aziz milletimizin her tabakasına kemal-i emniyet ve samimiyetle takdim etmekle şeref duyuyoruz. Nur Risaleleri, Kur'ân-ı Kerîm'in nur deryasından alınan berrak katreler ve hidayet güneşinden süzülen billûr huzmelerdir. Binaenaleyh, her Müslümana düşen en mukaddes vazife, imanı kurtaracak olan bu nurlu eserlerin yayılmasına çalışmaktır. Zira, tarihte pek çok defalar görülmüştür ki, bir eser nice fertlerin, ailelerin, cemiyetlerin ve sayısız insan kitlelerinin hidayet ve saadetine sebep olmuştur. Ah, ne bahtiyardır o insan ki, bir mü'min kardeşinin imanının kurtulmasına sebep olur!

aziz: muhterem, saygın.
bahtiyar: bahtlı, talihli, mes'ut, mutlu.
berrak: nurlu, pek parlak, duru, açık.
billûr: cam gibi parlayan, şeffaf, saydam, beyaz cam.
Binaenaleyh: bunun üzerine, bundan dolayı, ondan dolayı.
cemiyet: manevî birlik teşkil eden cemaat.
derya: deniz, bahr.
edebî: edebiyatla ilgili, edebiyata ait.
Ehl-i Sünnet ve Cemaat:.
eser: bir kimsenin meydana getirdiği, ortaya koyduğu mahsul.
felsefî: felsefeye mensup, felsefe ile ilgili.
fert: birey, kişi, şahıs.
gaye: maksat, hedef.
girdap: çok tehlikeli, içinden çıkılması zor hâl.
harikulâde: fevkalâde, eşi ve benzeri olmayan, görülmedik derecede, olağanüstü.
hayret: şaşkınlık, şaşırmak.
haz: mutluluk.
hidayet: doğru olan, hak olan:.
hukukî: hukuka ait, hukukla ilgili, hukuk işleriyle alâkalı.
huzme: demet, deste.
içtimaî: topluluğa ait, toplulukla ilgili.
İlâhî: Allah'la ilgili, Cenab-ı Hakka dair.
iman: inanma, itikat.
imanı: imana ait olan, imana dair olan, imanla ilgili.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
katre: damla.
kemalât: faziletler, kemaller, olgunluklar, mükemmellikler.
kemal-i emniyet: tam bir emniyet.
kitle: insan topluluğu.
Kur'ân-ı Kerîm: Kur'ân; Hz. Muhammed'e vahiyle indirilen en son İlâhî kitap.
külliyat: bir yazarın basılmış eserlerinin tamamı.
mevzu: ele alınan, üzerinde durulan husus, bahis, konu.
mukaddes: takdis edilmiş, mübarek, ayıp ve noksanlardan kurtulmuş, kutsal, aziz, temiz.
muvaffak: başaran, başarmış, başarılı.
mühim: önemli, ehemmiyetli.
mü'min: iman eden, inanan.
Müslüman: İslâm dinine girmiş, İslâm dininden olan, mü'min, Müslim.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
nurlu: ışıklı, parıltılı.
Risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap, broşür.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
saadet: mutluluk.
sahil-i selâmet: iyi netice elde edilen yer.
samimiyet: içten ve kalpten olan sevgi ve bağlılık.
suret: biçim, tarz, görünüş.
şeref: onur, haysiyet.
tabaka: kat, katman.
takdim: arz etme, sunma.
takip: bir yol tutup gitme.
tasavvufî: tasavvufa ait, tasavvufla ilgili.
ulema: âlimler, bilginler, ilim sahipleri.
Üstat: bir ilim ve sanatta üstün olan kimse, öğretmen.
vazife: görev.
zevk: lezzet, haz.

Üstadın Fikrî Cephesi

Malûm ya, her mütefekkirin kendine mahsus bir tefekkür sistemi, fikrî hayatında takip ettiği bir gayesi ve bütün gönlü ile bağlandığı bir ideali vardır. Ve onun tefekkür sisteminden, gaye ve idealinden bahsetmek için uzun mukaddemeler serd edilir. Fakat, Bediüzzaman'ın tefekkür sistemi, gàye ve ideali, uzun mukaddemelerle filân yorulmaksızın, bir cümle ile hulâsa edilebilir: Bütün semavî kitapların ve bilumum peygamberlerin yegâne davaları olan "Hâlık-ı Kâinatın ulûhiyet ve vahdaniyetini ilân" ve bu büyük davayı da ilmî, mantıkî ve felsefî delillerle ispat eylemektir.

"O hâlde Üstadın mantık, felsefe ve müspet ilimlerle de alâkası var?"

Evet, mantık ve felsefe, Kur'ân'la barışıp, hak ve hakikate hizmet ettikleri müddetçe, Üstad en büyük mantıkçı ve en kudretli bir feylesoftur. Mukaddes ve cihanşümul davasını ispat vadisinde kullandığı en parlak delilleri ve en kat'î bürhanları, Kur'ân-ı Kerîm'in Allah kelâmı olduğunu her gün bir kat daha ispat ve ilân eden "müspet ilim"dir.

Zaten felsefe, aslında hikmet manasına geldikçe, Vacibü'l-Vücud Teâlâ ve Tekaddes Hazretlerini, Zat-ı Bâri'sine lâyık sıfatlarla ispata çalışan her eser en büyük hikmet ve o eserin sahibi de en büyük hâkimdir.

bilumum: Bütün, hep, kamu, ... -in hepsi
cephe: savaş sahası, savaş yapılan yer.
cihanşümul: dünya çapında, dünya ölçüsünde.
felsefî: felsefeye mensup, felsefe ile ilgili.
fikrî: fikir cinsinden, fikirle alâkalı, fikre ait.
gaye: maksat, hedef.
hikmet: herkesin bilmediği gizli sebep; gizli, bilinmeyen nokta.
kudret: güç, kuvvet, takat, iktidar.
mahsus: bir şeye veya kişiye has olan.
Malûm: bilinen.
mantıkî: akla uygun, mantık kaidelerine uygun, mantıklı.
mukaddeme: başlangıç.
mukaddes: takdis edilmiş, mübarek, ayıp ve noksanlardan kurtulmuş, kutsal, aziz, temiz.
müspet: menfi olmayan, pozitif, olumlu.
mütefekkir: tefekkür eden, düşünen, her şeyi hikmetince, ibret almak ve kavramak üzere düşünen, düşünür.
semavî: Allah tarafından olan, İlâhî.
serd: sözü düzgün ve güzel söyleme, birbiri ardınca düzgün ve iyi konuşma.
sistem: bir sonuç elde etmeye yarayan yöntemler düzeni.
takip: bir yol tutup gitme.
tefekkür: yaratılan eserlere bakıp, onlardaki sanatları, hikmetleri ve gayeleri görerek yaratıcıyı hatırlama, eserlerinden yola çıkarak Allah'ı hatırlama.
ulûhiyet: Allah'ın zat ve sıfatlarından söz eden bölüm, ilâhiyat.
vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı, Allah'ın bir oluşu.
yegane: Biricik, tek

İşte Üstat, böyle ilmî bir yolu, yani Kur'ân-ı Kerîm'in nurlu yolunu takip ettiği için, binlerle üniversitelinin imanını kurtarmak şerefine mazhar olmuştur. Hazretin bu hususta haiz olduğu ilmî, edebî ve felsefî daha pek çok meziyetleri vardır. Fakat onları, eserlerinden misaller getirerek, inşaallah, müstakil bir eserde arz etmek emelindeyim. Ve minallâhi' tevfik.

TASAVVUF CEPHESİ

Nakşibendî meşayihinden, her harekâtını Peygamber-i Zîşan Efendimiz Hazretlerinin harekâtına tatbik etmeye çalışan ve büyük bir âlim olan bir zata sordum:

"Efendi Hazretleri, ulema ile mutasavvife arasındaki gerginliğin sebebi nedir?"

"Ulema, Resul-i Ekrem Efendimizin ilmine, mutasavvıflar da ameline vâris olmuşlar. İşte bu sebepten dolayıdır ki, Fahr-i Cihan Efendimizin hem ilmine ve hem ameline vâris olan bir zata 'zülcenaheyn,' yani 'iki kanatlı' deniliyor. Binaenaleyh, tarikatten maksat, ruhsatlarla değil, azimetlerle amel edip ahlâk-ı Peygamberî ile ahlâklanarak bütün manevî hastalıklardan temizlenip Cenab-ı Hakkın rızasında fânî olmaktır. İşte bu ulvî dereceyi kazanan kimseler, şüphesiz ki ehl-i hakikattirler. Yani, tarikatten maksut ve matlûp olan gâyeye ermişler demektir. Fakat, bu yüksek mertebeyi kazanmak, her adama müyesser olamayacağı için, büyüklerimiz matlûp olan hedefe kolaylıkla erebilmek için muayyen kaideler vaz' eylemişlerdir. Hülâsa, tarikat, şeriat dairesinin içinde

mahsus: başkasında bulunmayan, bir şeye veya kişiye has olan.
maksut: kasıt edilmiş, kasıt edilen.
Malûm: bilinen, belli, belirsiz olmayan.
mantık: doğru düşünme, akla uygun söz söyleme, hüküm verme usul, esas ve kurallarından bahseden ilim.
matlûp: talep edilen, istenilen, aranılan şey.
mertebe: derece, basamak.
muayyen: tayin edilmiş, belli, belirli.
mukaddeme: başta ve asıl maksada girmeden önce söylenen veya yazılan şey, ilk söz, önsöz, başlangıç, giriş, dibace, medhal.
müddet: vakit, zaman, süre, bir şeyin devam ettiği zaman parçası.
mütefekkir: tefekkür eden, düşünen, her şeyi hikmetince, ibret almak ve kavramak üzere düşünen, düşünür.
müyesser: kolay olan, kolay gelen, kolaylıkla yapılan.
peygamber: Allah'ın elçisi, Allah tarafından haber getirerek İlâhî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, haberci, nebî, resul.
rıza: razılık, razı olma, hoşnutluk, memnunluk.
semavî: Allah tarafından olan, İlâhî.
serd: sözü düzgün ve güzel söyleme, birbiri ardınca düzgün ve iyi konuşma.
sistem: bir sonuç elde etmeye yarayan yöntemler düzeni.
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen, İlâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi.
takip: bir yol tutup gitme.
tarikat: Allah'a ulaşmak için, şeyhin gözetiminde müridin takip edeceği terbiye usul ve yolu, seyir ü sülûk sırasında tutulan yol.
tefekkür: yaratılan eserlere bakıp, onlardaki sanatları, hikmetleri ve gayeleri görerek yaratıcıyı hatırlama, eserlerinden yola çıkarak Allah'ı hatırlama.
ulûhiyet: Allah'ın zat ve sıfatlarından söz eden bölüm, ilâhiyat.
ulvî: yüksek, yüce.
vahdaniyet: Allah'ın birliği ve varlığı, Allah'ın bir oluşu.
vaz: meydana getirme.
yegâne: biricik, tek, yalnız.

alâka: ilgi, ilişki. bağ.
bilumum: bütün, tamamı, hep, genel olarak.
Cenab-ı Hak: doğru, gerçek, Hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
cephe: yön, taraf.
dava: takip edilen fikir, iddia, ülkü.
delil: kanıt.
derece: mertebe, kademe.
ehl-i hakikat: hakikati arzulayanlar, gerçeği bulup onun peşinden gidenler; Allah adamı.
fânî: geçiçi, ölümlü.
felsefe: hikmet bilgisi.
fikrî: fikir cinsinden, fikirle alâkalı, fikre ait.
gaye: maksat, meram, hedef.
hâk: doğru, gerçek, hakikat.
hakikat: gerçek, hayalî olmayan, görülen, mevcut olan, bir şeyin aslı ve esası.
Hâlık-ı Kâinat: kâinatın ve onun içinde olan her şeyin yaratıcısı, Allah.
hizmet: bir uğurda bir işin yapılması için çalışma, o iş için gayret gösterme, çabalama.
hülâsa: bir şeyin özü, esası, temel kısmı.
ilân: meydana çıkarma, belli etme, yayma, duyurma, bildirme.
ilim: okuyarak öğrenilen bilgi.
ilmî: ilim ile ilgili, ilme dair.
ispat: delil ve şahit göstererek doğruyu ortaya koyma, doğruyu delillerle gösterme.
kaide: usul, kural, erkân, nizam, düzen, yol.

bir dairedir. Tarikatten düşen şeriata düşer, fakat —maazallah— şeriattan düşen ebedî hüsranda kalır."

Bu büyük zatın beyanatına göre, Bediüzzaman'ın açtığı nur yolu ile, hakikî ve şaibesiz tasavvuf arasında cevherî hiçbir ihtilâf yoktur. Her ikisi de rıza-i Bâri'ye ve binnetice Cennet-i âlâya ve didar-ı Mevlâya götüren yollardır.

Binaenaleyh, bu asil gayeyi istihdaf eden herhangi mutasavvıf bir kardeşimizin Risale-i Nur külliyatını seve seve okumasına hiçbir mâni kalmadığı gibi, bilakis Risale-i Nur, tasavvuftaki murakabe dairesini Kur'ân-ı Kerîm yolu ile genişleterek, ona bir de tefekkür vazifesini en mühim bir virt olarak ilâve etmiştir.

Evet, insanın gözüne gönlüne bam başka ufuklar açan bu tefekkür sebebiyle, sadece kalbinin murakabesi ile meşgul olan bir salik, kalbi ve bütün letaifi ile birlikte, zerrelerden kürelere kadar bütün kâinatı azamet ve ihtişamı ile seyir ve temaşa, murakabe ve müşahede ederek, Cenâb-ı Hakkın o âlemlerde bin bir şekilde tecelli etmekte olan Esma-i Hüsnasını, sıfât-ı ulyasını kemal-i vecd ile görerek, artık sonsuz bir mabette olduğunu aynelyakin, ilmelyakin ve hakkalyakin derecesinde hisseder. Çünkü, içine girdiği mabet öyle ulu bir mabettir ki, milyarlara sığmayan cemaatin hepsi aşk ve şevk, huşû ve istiğraklar içinde Hâlıkını zikrediyor. Yanık, tatlı ve güzel lisanları, şive, name, ahenk ve besteleri ile bir ağızdan

ahenk: uygunluk, düzen.
âlem: bütün yaratılmışlar.
asil: yüksek duygularla yapılan davranış.
aşk: şiddetli sevgi, sevda, muhabbet, gönül verme, candan sevme, alâka, iptilâ.
aynelyakin: gözle görür derecede inanma; bir şeyi görerek ve seyrederek bilme.
azamet: büyüklük, ululuk, yücelik.
beyanat: bir konuda yapılan genel açıklamalar, bildiriler.
bilakis: aksine, tersine, tam tersi, tersine olarak.
Binaenaleyh: bunun üzerine, bundan dolayı, buna binaen.
binnetice: netice olarak.
cemaat: topluluk, bir yere toplanmış insanlar, takım, bölük.
Cennet-i a'lâ: Cennet katlarının en yükseği, sekizinci Cennet, Cennet-i Vesile.
cevherî: cevhere, değerli taş veya inciye ait olan, bunlarla yapılmış veya işlenmiş bulunan.
didar-ı Mevlâ: Cenab-ı Allah'ın Cennetliklere cemalini göstermesi, görünmesi.
ebedî: ebede mensup, zevalsiz, sonu olmayan, sürekli.
Esma-yı Hüsna: Allah'ın adları, Allah'ın doksan dokuz güzel ismi.
hakikî: gerçek, sahici.
hakkalyakin: kulun kendi varlığından geçerek sırf Allah'ı müşahede etmesi, bütün varlığında onu yaşaması hâli.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı; Allah.
huşû: alçak gönüllülük, aşağıdan alma, tevazu.
hüsran: zarar, ziyan, kayıp.
ihtilâf: anlaşmazlık, bir konuda farklı görüş ve düşünüş.
ihtişam: debdebe, şanlı görünüş, büyük gösteriş.
ilmelyakin: yakin ile bilme, bir şeyi ilim ve delil ile kesin olarak bilme, tanıma, kabul etme.
istiğrak: gark olma, dalma, bir şeyin içine gömülme.
istihdaf: erişilmek istenilen netice ve gaye.
letaif: duygular, hisler.
maazallah: Allah korusun, Allah esirgesin, Allah muhafaza etsin.
mabet: ibadet edilen yer; mescit, cami gibi ibadet yeri.
murakabe: bakma, gözetme, göz altında bulundurma.
mutasavvıf: vuslata ermek için tasavvuf yoluna giren ve bu yolun edeplerine, rükünlerine ve usullerine samimiyetle uymaya çalışan.
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyrederek anlama, seyretme.
name: mektup.
nur: aydınlık, parıltı, parlaklık, ziya, ışık, şule.
rıza-yı Bâri: Allah'ın hoşnut olması, rızası.
salik: bir tarikate girmiş bulunan, bir tarikate girip hidayet yolunu takip eden, mürit.
sıfat-ı ulya: çok yüce vasıflar, yüce sıfatlar.
şaibe: kusur, noksan, eksiklik.
şeriat: Allah tarafından peygamber vasıtasıyla bildirilen, İlâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi.
şevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves.
şive: tarz, tavır, üslûp.
Tarikat: Allah'a ulaşmak için, şeyhin gözetiminde müridin takip edeceği terbiye usul ve yolu, seyir ü sülûk sırasında tutulan yol.
tasavvuf: mutasavvıfların ilmi, Allah'a ulaşma bilgisi ve yaklaşımı.
tecelli: belirme, bilinme, görünme.
tefekkür: yaratılan eserlere bakıp, onlardaki sanatları, hikmetleri ve gayeleri görerek yaratıcıyı hatırlama.
temaşa: bakma, bakıp seyretme.
virt: belli zamanlarda okunması manevî bir vazife olarak kabul edilen Kur'ân cüzleri.
zerre: maddenin en küçük parçası, molekül, atom.
zikir: anma, anılma, adını anma, hatıra getirme.

سُبْحَانَ اللّٰهِ ۞ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ ۞ وَلَٓا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ ۞ وَاللّٰهُ اَكْبَرُ [1]

diyorlar.

Risale-i Nur'un açtığı iman ve irfan ve Kur'ân yolunu takip eden, işte böyle muazzam ve muhteşem bir mabede girer. Ve herkes de iman ve irfanı, feyiz ve ihlâsı nispetinde feyizyâb olur.

Edebî Cephesi

Eskiden beri, lâfız ve mana, üslûp ve muhteva bakımından, edipler ve şairler, mütefekkirler ve âlimler ikiye ayrılmışlardır. Bunlardan bazıları, sadece üslûp ve ifadeye, vezin ve kafiyeye kıymet vererek, manayı ifadeye feda etmişlerdir. Ve bu hâl de kendini en çok şiirde gösterir.

Diğer zümre ise, en çok mana ve muhtevaya ehemmiyet vererek, özü söze kurban etmemişlerdir. Artık Bediüzzaman gibi büyük bir mütefekkirin edebî cephesi, bu küçük mukaddeme ile kolayca anlaşılır sanırım. Zira Üstat o kıymetli ve bereketli ömrünü, kulaklarda kalacak olan sözlerin tanzim ve tertibi ile değil, bilakis kalplerde, ruhlarda, vicdan ve fikirlerde kudsî bir ideal hâlinde insanlıkla beraber yaşayacak olan din hissinin, iman şuurunun, ahlâk ve fazilet mefhumunun asırlara, nesillere telkini ile meşgul olan bir dâhîdir. Artık bu kadar ulvî bir gayenin tahakkuku için candan ve cihandan geçen bir mücahit, pek tabiîdir ki, fânî şekillerle meşgul olamaz.

---

1. Allah, zatında, sıfatlarında ve fiillerinde bütün kusur ve noksandan uzaktır. • Rahmet ve merhameti sonsuz olan Allah'a ezelden ebede kadar hamd olsun. • Allah'tan bsaşka hiç bir ilah yoktur. • Ve Allah en büyütür ve en yücedir.

âlim: ilim ile uğraşan, ilim adamı.
asır: yüzyıl.
bereket: bolluk, gürlük.
bilakis: aksine, tersine, tam tersi, tersine olarak.
cephe: yön, taraf.
cihan: dünya, kâinat, âlem.
dâhî: son derece zeki, anlayışlı, uyanık, deha sahibi.
edebî: edebiyatla ilgili, edebiyata ait.
ehemmiyet: önem.
fânî: geçiçi, ölümlü.
fazilet: kişiyi ahlâklı, iyi hareket etmeye yönelten manevî kuvvet, erdem.
feda: gözden çıkarma, uğruna verme.
feyiz: ilim, irfan.
feyizyâb: feyiz bulan, feyiz bulucu.
fikir: akıl, hafıza.
gaye: maksat, meram, hedef.
his: duygu.
ifade: deyiş, söyleyiş, söyleyiş tarzı.
ifade: anlatma, anlatım, anlatış.
ihlâs: halis, içten, samimî, riyasız, karşılıksız sevgi ve bağlılık, gönülden gelen dostluk.
iman: inanma, inanç, itikat, tasdik.
irfan: bilme, biliş, anlayış, vukuf.
kafiye: şiirde mısra sonunda yer alan kelimelerin ses benzerliği, ses uyuşması, uyak.
kıymet: değer.
kudsî: mukaddes, kutlu, muazzez, aziz.
lâfız: söz, kelime, ağızdan çıkan, manalı veya manasız söz.
mabet: ibadet edilen yer; mescit, cami gibi ibadet yeri.
mefhum: bir sözün ifade ettiği mana, sözden çıkarılan mana; konsept, kavram.
meşgul: bir işle uğraşan, iş görmekte olan kimse.
muazzam: ulu, muhteşem.
muhteşem: ihtişamlı, haşmetli, görkemli, debdebeli, şanlı, ulu, yüce, büyük.
muhteva: bir şeyin içinde olan, içinde bulunan, içteki şey, içerik.
mukaddeme: başta ve asıl maksada girmeden önce söylenen veya yazılan şey, ilk söz, önsöz, başlangıç, giriş, dibace, medhal.
mücahit: cihad eden, din uğruna din düşmanlarıyla, Allah rızası için ve Allah'ın adını yüceltmek gayesiyle savaşan.
mütefekkir: tefekkür eden, düşünen, her şeyi hikmetince, ibret almak ve kavramak üzere düşünen, düşünür.
nesil: kuşak, soy.
nispet: kıyaslama, kıyas, ölçü, oran.
ömür: yaşama süresi, hayat müddeti.
ruh: his, duygu.
şuur: bir şeyi anlama, tanıma ve kavrama gücü; anlayış, idrak.
tabiî: katıksız, hilesiz, saf.
tahakkuk: gerçekleşme, meydana gelme, olma.
tanzim: manzum veya mensur olarak yazma.
telkin: fikir aşılama, öğüt verme, zihinde yer ettirme, kulağına koyma.
tertip: dizme, sıralama, düzene koyma.
ulvî: yüksek, yüce.
üslûp: ifade yolu, kendine has ifade veya yazı tarzı.
vezin: ölçü.
vicdan: iyiyi kötüden, hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkî duygu.
zümre: cemaat, topluluk

Bununla beraber, Üstat, zevk inceliği, gönül hassasiyeti, fikir derinliği ve hayal yüksekliği bakımından harikulâde denecek derecede edebî bir kudret ve melekeyi haizdir. Ve bu sebeple, üslûp ve ifadesi, mevzua göre değişir. Meselâ, ilmî ve felsefî mevzularda mantıkî ve riyazî delillerle aklı ikna ederken, gayet veciz terkipler kullanır. Fakat gönlü mest edip ruhu yükselteceği anlarda ifade o kadar berraklaşır ki, tarif edilemez. Meselâ, semalardan, güneşlerden, yıldızlardan, mehtaplardan ve bilhassa bahar âleminden ve Cenab-ı Hakkın o âlemlerde tecelli etmekte olan kudret ve azametini tasvir ederken üslûp o kadar lâtif bir şekil alır ki, artık her teşbih, en tatlı renklerle çerçevelenmiş bir levhayı andırır; ve her tasvir, harikalar harikası bir âlemi canlandırır.

İşte bu hikmete mebnidir ki, bir Nur Talebesi, Risale-i Nur külliyatını mütalâası ile—üniversitenin herhangi bir fakültesine mensup da olsa—hissen, fikren, ruhen, vicdanen ve hayalen tam manasıyla tatmin edilmiş oluyor.

Nasıl tatmin edilmez ki? Risale-i Nur külliyatı, Kur'ân-ı Kerîm'in cihanşümul bahçesinden derilen bir gül demetidir. Binaenaleyh, onda, o mübarek ve İlâhî bahçenin nuru, havası, ziyası ve kokusu vardır.

Ruhun bu ihtiyacını söyler akan sular,
Kur'ân'a her zaman beşerin ihtiyacı var.

Ali Ulvî Kurucu

âlem: bütün yaratılmışlar.
azamet: büyüklük, ululuk, yücelik.
berrak: nurlu, pek parlak, duru, açık.
beşer: insan, insanlık, âdemoğlu.
bilhassa: her şeyden önce, başta, hele, en çok, hususan, hususî olarak, özellikle, mahsus.
Binaenaleyh: bunun üzerine, bundan dolayı, ondan dolayı, buna binaen.
Cenab-ı Hak: Allah; doğru, gerçek, Hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
cihanşümul: dünya çapında, dünya ölçüsünde.
delil: kanıt.
edebî: edebiyatla ilgili, edebiyata ait.
fakülte: üniversiteye bağlı temel ihtisas dallarından biri; hukuk fakültesi, edebiyat fakültesi, v.s. gibi.
felsefî: felsefeye mensup, felsefe ile ilgili.
fikir: düşünme, düşünce.
fikren: fikir ile, düşünerek, zihnen.
haiz: bir şeye sahip olma, sahip, mâlik.
harika: her zaman rastlanmayan, olağanüstü vasıflar taşıyan ve hayranlık hissi uyandıran, âdet ve tabiat dışında olan şey.
harikulâde: fevkalâde, eşi ve benzeri olmayan, görülmedik derecede, olağanüstü.
hassasiyet: hassas olanın hâli.
hayalen: hayal olarak, hayali bir şekilde, zihinde tasarlayıp canlandırarak.
hikmet: herkesin bilmediği gizli sebep; gizli, bilinmeyen nokta.
hissen: his itibariyle, hissî olarak, duygulanarak, hislenerek.
ifade: anlatma, anlatım, anlatış.
ikna: razı etme.
İlâhî: Allah'la ilgili, Cenab-ı Hakka dair.
ilmî: ilim ile ilgili, ilme dair.
kudret: güç, kuvvet, takat, iktidar.
Kur'ân-ı Kerîm: Kur'ân; Hz. Muhammed'e vahiyle indirilen en son İlâhî kitap.
külliyat: bir yazarın basılmış eserlerinin tamamı.
lâtif: çok hoş, güzel.
levha: manzara, görünüş.
mantıkî: akla uygun, mantık kaidelerine uygun, mantıklı.
mebni: bir şeye dayanan, istinat eden.
mehtap: ay ışığı, ay aydınlığı.
meleke: iktidar, maharet.
mensup: bir şeye veya kimseye nispeti olan, alâkası bulunan, bir şeyle ilgili olan.
mest: keyifle kendinden geçmiş.
mevzu: ele alınan, üzerinde durulan husus, bahis, konu.
mübarek: feyizli, bereketli.
mütalâa: okuma, dikkatli okuma.
nur: aydınlık, parıltı, parlaklık, ziya, ışık, şule.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.
riyazî: hesapla, matematikle ilgili, riyaziyeye ait.
ruh: his, duygu.
Ruh: insan ve hayvanlardaki dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan gayr-i maddî cevher, manevî varlık.
ruhen: ruh bakımından, ruh yönünden, ruh olarak.
sema: gökyüzü, gök.
tarif: etrafıyla anlatma, anlatılma, etrafıyla bildirme, bildirilme.
tasvir: bir şeyi yazıyla veya başka ifade tarzlarıyla anlatma.
tatmin: doyma, doygunluk.
tecelli: belirme, bilinme, görünme.
terkip: birkaç şeyin birleşerek meydana getirdikleri yeni şey, sentez.
teşbih: aralarında maddî veya manevî bir münasebet bulunan iki şeyi birbirine benzetme sanatı.
üslûp: ifade yolu, kendine has ifade veya yazı tarzı.
vicdanen: vicdanca, vicdan bakımından, içten, yürekten.
ziya: ışık, aydınlık, nur, parlaklık.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

يَآ اَللّٰهُ يَا رَحْمٰنُ يَا رَحِيمُ يَا فَرْدُ يَا حَىُّ يَا قَيُّومُ

يَا حَكَمُ يَا عَدْلُ يَا قُدُّوسُ [1]

İsm-i Azam'ın hakkına ve Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın hürmetine ve Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın şerefine, bu mecmuayı bastıran Risale-i Nur Talebelerini Cennetü'l-Firdevs'te saadet-i ebediyeye mazhar eyle, âmin. Ve hizmet-i imaniye ve Kur'âniyede daima muvaffak eyle, âmin. Ve defter-i hasenatlarına Asa-yı Mûsa'nın her bir harfine mukabil bin hasene yazdır, âmin. Ve Nurların neşrinde sebat ve devam ve ihlâs ihsan eyle, âmin.

Yâ Erhamerrâhimîn! Umum Risale-i Nur Şakirtlerini iki cihanda mes'ut eyle, âmin. İnsî ve cinnî şeytanların şerlerinden muhafaza eyle, âmin. Ve bu âciz ve bîçare Said'in kusuratını affeyle, âmin.

Umum Nur
Şakirtleri namına

Said Nursî

---

1. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. • Ey Rahman, rahîm, Ferd, Hayy, Kayyum, Hakem Adl ve Kuddüs olan Allah'ım!

âciz: gücü yetmez, güçsüz.
aleyhissalâtü vesselâm: "salât ve selâm onun üzerine olsun," anlamında dua.
âmin: "yâ Rabbi! öyle olsun, kabul eyle!" anlamında duanın sonunda söylenir.
bîçare: zavallı, çaresiz.
Cennetü'l-Firdevs: Cennetin tabakalarından Firdevs Cenneti.
cihan: dünya, kâinat, âlem.
cinnî: cin taifesinden olan.
defter-i hasenat: iyilikler, güzellikler defteri.
Erhamerrâhimîn: merhametlilerin en merhametlisi.
hasene: güzellik, iyilik.
hizmet-i imaniye: iman hizmeti.
hürmet: riayet, ihtiram, saygı.
ihlâs: içtenlik, samimiyet, dürüstlük, doğruluk.
ihsan: iyilik etme, güzel davranma, lütuf.
insi: insanla ilgili.
İsm-i Azam: Cenab-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve manaca diğer isimleri kuşatmış olanı.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm.
kusurat: noksanlıklar, eksiklikler.
mazhar: kavuşma; nail olma, erişme.
mecmua: kitap.
mes'ut: saadetli, bahtlı, bahtiyar, mutlu.
muhafaza: koruma, saklama.
mukabil: karşılık, karşılığında.
muvaffak: başarmış, başarılı.
mübarek: feyizli, bereketli, hayırlı.
neşir: yayma.
nur: aydınlık, parıltı, ziya, ışık.
Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber, Hz. Muhammed.
saadet-i ebediye: sonu olmayan mutluluk, sonsuz mutluluk.
sebat: sözünde durma, ahde vefa etme, sabit durma.
şakirt: talebe, öğrenci.
şer: kötülük, fenalık.
umum: bütün.

Ekler

ASA-YI MÛSA'NIN TELİF TARİHÇESİ

ŞAHIS BİLGİLERİ

YER BİLGİLERİ

AYET VE ARAPÇA METİN İNDEKSİ

HADİS İNDEKSİ

ŞAHIS İNDEKSİ

YER İNDEKSİ

GENEL İNDEKS

TARİHSEL GELİŞİM VE OLAYLAR İÇİNDE BEDİÜZZAMAN SAİD NURSÎ

1943-44	Asa-yı Mûsa'nın Birinci Kısma (Meyve Risalesi)	Türkçe
1938	Birinci Hüccet-i İmaniye (Ayetü'l-Kübra)	Türkçe
1928-30	İkinci Hüccet-i İmaniye (Otuz İkinci Sözden)	Türkçe
1921	Üçüncü Hüccet-i İmaniye (Tabiat Risalesi)	Arapça
1935-36	Dördüncü Hüccet-i İmaniye	Türkçe
1935-36	Beşinci Hüccet-i İmaniye	Türkçe
1928	Altıncı Hüccet-i İmaniye	Türkçe
1928-30	Yedinci Hüccet-i İmaniye	Türkçe
1937	Sekizinci Hüccet-i İmaniye	Türkçe
	Dokuzuncu Hüccet-i İmaniye	Türkçe
1928	Onuncu Hüccet-i İmaniye	Türkçe
1926	On Birinci Hüccet-i İmaniye	Türkçe

ASA-YI MÛSA ŞAHIS BİLGİLERİ

- A -

ABDULLAH İBNİ ABBAS: Bakınız İBNİ ABBAS.

ABDURRAHMAN: Yirmi altı yaşında vefat eden Abdurrahman, Bediüzzaman Hazretlerinin ağabeyi Molla Abdullah'ın oğludur. Onun bu kadar genç yaşta vefatı Bediüzzaman'ı çok üzmüştür. O kadar ki, Bediüzzaman onu unutamadığını risalelerde ifade etmiştir. Sonraki bazı talebelerini (Zübeyir Gündüzalp, Hulûsî Yahyagil gibi) onun ismi ile de yad ederek anmıştır: ikinci Abdurrahman gibi... Bediüzzaman Hazretleri onu, "manevî evlât" sıfatı ile yad etmiş, cesaret ve zekâvetini övmüştür. Ayrıca Risale-i Nur'da ondan, diğer üstün vasıflarını da sayarak bahsetmiştir. Bu bahisler, özellikle Yirmi Altıncı Lem'a'nın On İkinci Ricasında yer almaktadır. Bediüzzaman Hazretleri ile yeğeni Abdurrahman arasındaki ilişki bu bölümde ayrıntılı bir şekilde anlatılmaktadır. Abdurrahman, Bediüzzaman Hazretlerinin Eski Said dönemindeki en yakın talebesi olmakla birlikte, şahsî hizmetlerini de yapmıştır.

ABDULKADİR GEYLÂNÎ: Bakınız GAVS-I GEYLÂNÎ.

ABDÜLKAHİR-İ CÜRCANÎ (Ö.471/1078-79): Arap dil bilgini ve edebiyat nazariyatçısı. Ortaçağın önemli kültür merkezlerinden biri olan Cürcan'da doğan Cürcanî, Arap dil bilgisini, meşhur âlim Ebu Ali Farisî'nin yeğeni ve talebesi Ebü'l-Hüseyin Muhammed bin Hasanü'l-Farisî'den okudu. Dilin bütün inceliklerine vakıf olan Cürcanî, dili özellikle nahvî bir "Arap mantığı" niteliğinde ele alması sebebiyle şöhret buldu. Bu özelliğiyle "İmamü'n-nühat" (büyük dil bilgini) diye tanınır ve "Belâgat Şeyhi" ünvanıyla anılır. Cürcanî'nin belâgat konusundaki görüşleri, Kur'ân'ın i'cazı etrafında geliştirilen tartışmalara dayanır. O, kelâm ilminin önemli konularından biri olan nübüvvet bahsini doğrudan ilgilendiren i'caz meselesi ile nazım görüşünü dil açısından ele alıp incelemiştir. Eserleri: Esrarü'l-Belâgat; Delâilü'l-İ'caz; Risaletü'ş-Şafiye; Avamilü'l-Mi'e; Kitabül-Müktesid fi Şerhi'l-İzah; Tetimme fi'n-Nahv; Kitab-ı Tasrif.

ABDÜLMECİD NURSÎ: Abdülmecid Ünlükul (Nursî) 1884-1967. Bediüzzaman'ın kardeşi, İşaratü'l-İ'caz ve Mesnevî-i Nuriye'yi Arapçadan Türkçeye çeviren mütercim. Abdülmecid, 1884 yılında Bitlis'in Hizan kazasının İsparit nahiyesine bağlı Nurs köyünde doğdu. İlk eğitimini burada aldı. Nurs köyünden sonra Arvas'ta eğitimine devam etti. Buradan ayrıldıktan sonra (1900) Van'a gitti. Abdülmecid, Birinci Dünya Savaşının başlaması üzerine Bediüzzaman'ın idaresinde savaşa katıldı. Abdülmecid, Rusların hücumundan ve istilâsından kurtulan bazı akrabaları ile birlikte Van'dan ayrılarak Diyarbakır üzerinden Şam'a gitti. Üç yıl burada kaldıktan sonra 1917 yılında Diyarbakır'a geri döndü. Abdülmecid Diyarbakır'da bulunan Askeri Rüştiyede Arapça öğretmenliğini yaptı ve tekrar (1920) Van'a döndü. Bediüzzaman'ın kendisine tevdi ettiği eserlerinden İşaratü'l-İ'caz ile Mesnevî-i Nuriye'yi Arapçadan Türkçeye tercüme etti. Bu eserlerden talebelerine dersler okuttu. Diğer taraftan hayatında çok büyük iz bırakan evlât acısını burada tattı. Üniversitede okuyan ve gelmesini dört gözle beklediği oğlu Fuat'ın vefat haberini burada aldı. Abdülmecid'i en çok sarsan olayların başında kuşkusuz, Bediüzzaman'ın ebedî istirahatgâhında bile rahat bırakılmaması gelir. Vefatından birkaç ay geçtikten sonra, kendisine zorla imzalattırılan bir yazıya dayanılarak Bediüzzaman'ın kabri açıldı ve naaşı bir gece Urfa'daki mezarından alındı. Abdülmecid'in, gözleri bağlı bir şekilde içinde bulunduğu bir uçakla taşınan naaş, bilinmeyen bir yere götürülerek defnedildi. Bediüzzaman'ı hayatta iken rahat bırakmayanlar, vefatından sonra da rahat bırakmamışlardı. Bediüzzaman son

buluşmalarında kardeşine, kendisinden yedi yıl sonra öleceğini söylemişti. Nitekim de öyle oldu. 11 Haziran 1967 Cuma günü vefat etti.

ABDÜLMUHSİN: Bakınız MUHSİN.

ÂDEM (A.S.): Cenab-ı Allah'ın yarattığı ilk insan ve insanlığın atasıdır. Allah, Hz. Âdem (a.s.) ve eşi Hz. Havva'yı ilk önce Cennete koymuştur. Fakat, daha sonra onun ve neslinin fıtratlarına yerleştirilmiş olan bütün istidat ve kabiliyetlerinin açığa çıkabilmesi, Esma-i Hüsnasının tamamını gösteren parlak birer ayna olabilmelerini temin etmek için vazifelendirerek imtihan dünyasına indirmiştir. Hz. Âdem (a.s.) ilk peygamber olarak görevlendirilmiş ve kendisine on sahifeden oluşan kitapçık verilmiştir. Allah'ın seçkin kıldığı kişiler arasında sayılmış olduğundan "safiyyullah" ve insanlığın ilk atası olması sebebiyle de "ebü'l-beşer" ünvanıyla anılmaktadır. İlk insan ve ilk peygamber Hz. Adem (a.s.) bin yıl gibi uzun bir süre yaşamıştır.

ALİ (R.A.): Hz. Ali (r.a.). Hz. Peygamberin damadı, Hulefa-i Raşidîn'in dördüncüsüdür. Hicretten yaklaşık yirmi iki yıl önce (m. 600) doğduğu rivayet edilen Hz. Ali'nin babası Hz. Peygamberin amcası Ebu Talib, annesi de Fatıma bint Esed b. Haşim'dir. Hz. Muhammed'in peygamberliğine ilk iman eden çocuk olan Hz. Ali, Hicret sırasında Mekke'de kalmış, geceyi Hz. Peygamberin yatağında geçirerek onun evde olduğu kanaatini uyandırmıştır. Hicretin ikinci yılında Hz. Peygamberin (a.s.m.) kızı Fatıma ile evlenen Hz. Ali'nin bu evlilikten Hasan, Hüseyin ile Zeynep ve Ümmü Gülsüm adlı çocukları olmuştur. (Muhsin adlı çocukları ise henüz bebekken ölmüştür.) Esedullah (Allah'ın aslanı) ünvanıyla anılmıştır. Hz. Peygambere kâtiplik de yapan Hz. Ali, Hudeybiye Anlaşmasını yazmıştır. Mekke'nin fethinden sonra Kâbe'deki putları imha etme görevi ona verilmiştir. İlk üç halife döneminde de idarî görevlerde bulunan Hz. Ali, Hz. Osman'ın şehit edilmesiyle birlikte seçimle halife olmuştur. Hz. Ali'nin hilâfeti döneminde İslâm tarihinin en üzücü olaylarından Cemel Vakası (Hz. Aişe önderliğindeki ordu ile yapılan savaş) ile Hz. Muaviye ile yapılan Sıffin savaşları meydana geldi. Hicrî 19 veya 21 Ramazan'da (26 veya 28 Ocak 661'de) Kûfe'de, Haricî Abdurrahman b. Mülcem tarafından zehirli bir hançerle şehit edildi. Hz. Ali Kufe'ye (Necef) defnedilmiştir. Hz. Ali'nin, kendisine Hz. Peygamber (a.s.m.) tarafından verilen "Ebu Türab" lâkabından başka "el-Murtaza" ve "Esedullâhi'l-Gâlib" gibi lakapları da vardır. Çocukluğunda puta tapmadığı için daha sonraları "Kerremallahu Vecheh" dua cümlesiyle de anılmıştır.

ALİ ULVİ KURUCU: 1920'de Konya'da doğan Ali Ulvi Kurucu, dolu dolu bir ömrün arkasından 4 Şubat 2002 tarihinde Medine'de vefat etti. 81 yaşında aramızdan ayrılan Ali Ulvi Kurucu, 60 yıldır Medine-i Münevvere'de yaşıyordu. 1994'den beri senenin altı ayını Türkiye'de geçirmeye özen gösteriyordu. Safahat'ı ezbere bilen ve Akif gibi şair olmayı Cenab-ı Hak'tan isteyen Kurucu'ya, yazdığı şiirlerinden dolayı II. Akif denmektedir. 1938 yılında ailesiyle birlikte Medine'ye göç ederler. Çocuklarını okutmak için Türkiye'den gitmek zorunda olan İbrahim Efendi, Ali Ulvi'yi hafız yaptıktan sonra Kahire Ezher Üniversitesine gönderir. Bitirdikten sonra da Medine'de önce Evkaf Dairesinin inşaat ve sicilat emini olarak çalışır. Daha sonra Sultan Mahmud'un yaptırdığı Mahmudiye Kütüphanesinde çalışan Ali Ulvi Kurucu, emekli oluncaya kadar da Arif Hikmet Kütüphanesinde çalıştı.

ÂLİME HANIM: Bediüzzaman'ın kız kardeşi Âlime Hanım kocası Molla Said Efendi ile birlikte l944'te Hicaz'da tavaf esnasında iken aynı anda vefat etmişlerdir. Üstat, Barla Lâhikası'nda "Nuh Bey, Molla Abdülmecid, Molla Hamid" diye başlayan bir mektubunda "Şam-ı Şerif'te eniştem Molla Said var" diye, kız kardeşi Âlime Hanım'ın eşinden bahsetmektedir. Bediüzzaman'ın âlime kız kardeşi ve eniştesi Âlime Hanım, merhum Mirza Efendi, merhume Nuriye Hanım'ın yedi evlâdından birisidir. Âlim ve fazıl bir hanımefendidir. On beş yıl Şam'da

müderrislik yapmıştır. 1919 yılında hacca gitmiştir. Yedinci seferi olan 1944 yılında hacda sedye ile tavaf ederken vefat etmiştir. Bediüzzaman ondan, Meyve Risalesi'nin On Birinci Meselesinde "Hacca gidip sekerat içinde tavaf ederken, tavaf içinde vefat eden Âlime Hanım namındaki merhume hemşirem" diye bahsetmektedir. Âlime Hanım, Molla Said isimli bir zatla evlenmiş, hiç çocukları olmamıştır. Molla Said, Şam'da talebelerine ders verirken bir meselede yanıldığında talebeleri, Âlime Hanımı kastederek, "Seyda, isterseniz bu dersi yarın Seyyide'den (Hanım) sorduktan sonra bize anlatın" derlermiş. O kadar ilmine itimat edilen bir hanımefendi imiş. Âlime Hanım ve Molla Said daima dualarında, birbirlerini yalnız bırakmamayı, beraber vefat edip, ebede gitmeyi niyaz ederlermiş. Allah bu dualarını kabul edip ruhlarını birlikte almış. Molla Said'in Bitlis'te Hürriyetin ilânı sırasında meydana gelen karışıklıklarda isyancılara karşı çarpışırken mitralyöze karşı sopa ile mukabele etmeye çalışan son derece gözü pek kahraman bir insan olduğunu Bediüzzaman ifade etmektedir.

ASHAB-I KEHF: Kur'ân-ı Kerîm'de anlatılan, devirlerindeki zulümden kaçıp, bir mağarada Allah'a sığınan ve 300 küsur sene uyuduktan sonra uyanarak bir müddet daha yaşadıktan sonra ölen yedi kişi.

AZRAİL: Dört büyük melekten biri olup Cenab-ı Hak tarafından insanların ruhlarını almakla görevlendirilmiştir. Ölüm meleği de denilmektedir.

-B-

BUSAYRÎ: 1212 yılında Mısır'da doğdu. Ailesi Fas kökenli Berberî'lere dayanmaktadır. Ailesinin Delas'a yerleşmesi üzerine çocukluğu ve gençliği burada geçti. Nerede ve hangi eğitimi aldığına dair yeterli kayıt mevcut değildir. Çocukluğundan itibaren Kur'ân eğitimi aldığı ve Kur'ân-ı Kerim'i ezberlediği bilinmektedir. Daha sonraki dönemde Kahire'ye giderek eğitimini devam ettirdi. Şeyh Abdüzzahir Mescidinde, İslâm ilimleriyle birlikte dil ve edebiyat derslerini de aldı. Daha çok siyer ve hadis ilimlerine ilgi duyarak bu alanlarda yoğunlaştı. İslâm dünyasının ünlü şairlerinden birisi olarak şöhrete kavuşmuştur. Peygamber Efendimiz (a.s.m.) hakkında yazdığı şiirleri, "Kaside-i Bürde" adlı eseri ve İmam Büsîrî (Busayrî) ünvanıyla tanınıp meşhur olmuştur. Muhammed Büsîrî'nin ömrü sıkıntılar içinde geçti. Evlendikten sonra çocuklarının çok ve hanımının da geçimsiz olması, sıkıntılarını arttırdı. Diğer taraftan iş arkadaşlarının da düzgün çalışmamaları ve yolsuzluklarda bulunmaları, kendisini sürekli huzursuz etti. Kendisinin sağlam kişiliği, hakkaniyet söz konusu olunca çok titiz davranması, çalıştığı yerlerde uzun süre çalışmasına pek imkân vermemekteydi. Ömrünün sonlarına doğru kısmî felç geçirdi. Rivayetlere göre, Peygamber Efendimiz için yazdığı kaside, şifa bulmasına vesile oldu. Hastalıktan kurtulup daha uzun bir süre ömür kendisine ihsan edildi. Seksen yılı aşkın yaşadıktan sonra 1296 yılında İskenderiye'de vefat etti.

- C -

CEBRAİL (A.S.): Dört büyük melekten, Cibril, Cibril-i Emin, Ruhü'l-emin, Ruhü'l-Kudüs isimleriyle de bilinen vahiy meleği. Allah tarafından peygamberlere vahiy götürmekle vazifeli melek.

CENGİZ (1155-1227): Moğol İmparatorluğunun kurucusu ve ilk hükümdarıdır. Asıl adı Timuçin'dir. Tarihin kaydettiği en zalim hükümdar ve kan dökücülerden biridir. Ünlü tarihçi İbnü'l-Esir, onun yaptıkları için, "Keşke annem beni doğurmasaydı da tüyler ürpertici zulüm ve katliamları görmeseydim" ifadelerine yer verir. Risale-i Nur'da kendisinden, ayet ve hadislerin işaretiyle "deccal" olarak söz edilip, Müslümanlar arasında hükmedecek üç deccalden biri

olarak tarif edilmektedir. Kan üzerine kurduğu büyük imparatorluğu, ölümünden hemen sonra parçalandı. Timuçin, 1155 yılında Sibirya bölgesindeki Onon Nehri kıyısında bulunan Deliün Boldok'da doğdu. Babası Yesügay Bahadır, annesi Houlen Ece'dir. Henüz on iki yaşında iken babasını kaybetti. Bundan sonra uzun süren sıkıntılı olayları arka arkaya yaşadı. Önce babasına tabi olan kabileler tarafından terk edildiler. Diğer taraftan baskılara maruz kaldılar. Nişanlısı esir alınarak Ong Han'a hediye edildi. Aile balıkçılık ve avcılık yaparak geçimini sağladı. On üçüncü asrın başından itibaren toparlanan ve etrafına önemli kuvvetler toplayan Timuçin, düşmanları ile yaptığı savaşları kazanmaya ve giderek güçlenmeye başladı. Karakurum'da ilk Moğol devletini kurdu (1205). Cahil ve vahşi Moğol ve Tatarlardan, işi gücü yağmacılık olan büyük bir ordu meydana getirdi. Moğolistan'ın etrafındaki ülkelere saldırmaya başladı. 1206 yılında; cihan hükümdarı, güçlü, mükemmel savaşçı anlamına gelen "Cengiz" unvanını aldı ve kağan ilan edildi. Tüm bozkır kavimlerini egemenliği altında topladı. Topraklarını genişleterek Müslümanların yaşadığı alanlara saldırmaya başladı. Cengiz, çok geniş bir alanı işgal ve yağmaladıktan sonra 1225 yılında Moğolistan'daki karargâhına döndü. Hastalanınca oğullarını toplayarak vasiyette bulundu. Bu vasiyete göre; kendisinden sonra Ögedey kağan olacak, Çağatay yasa işlerinden sorumlu olacak, Tuluy'da ordu kumandanlığını yapacaktı. 1227 yılında öldü ve Moğolistan'ın kuzeydoğusundaki Burhan Haldun denilen yere gömüldü.

CEYLÂN: Ceylan Çalışkan 1929'da Emirdağ'da doğdu. Babası Üstadın "Çalışkanlar Hanedanı" olarak andığı Mehmet Çalışkan'dır. Üstat 1944 yılında Emirdağ'a geldiğinde bütün Çalışkan ailesi kendisine hizmete koştu. Ceylân Çalışkan çok küçük yaşlarda Üstada hem manevî bir evlât, hem de bir talebe oldu. Üstatla beraber 1948 yılında Afyon hapsine girdi. Üstat, Ceylân Çalışkan için övgülerle bahsetmektedir. Onun için, "Ceylân kabiliyetli bir genç. Dünya işini de yapar, ahiret işini de. Fakat onu dünyaya vermeyeceğim" diyen Bediüzzaman bir gün ona, "Ceylân, senin hayatın uhrevîdir. Eğer dünyevî olsa pek azdır!" demiştir. Ceylân Çalışkan 1963 yılında 34 yaşında İstanbul'da trafik kazası sonucu vefat etmiştir.

- D -

DAVUD (A.S.): Kur'ân-ı Kerîm'de adı geçen, İsrailoğullarına gönderilen ve kendisine kutsal kitapların ikincisi olan Zebur verilen peygamberdir. Zebur Hz. Davud'a (a.s.) İbrani diliyle, Ramazan ayında indirilmiştir. 150 sureden ibaret olup, içinde haram ve helâl gibi ahkâma dair meseleler yoktur. Daha çok tesbih, tehlil, zikir, nasihat ve öğütlerden ibarettir. Hz. Davut (a.s.) aynı zamanda İsrailoğullarının devlet başkanıydı. Kendi zamanında Kudüs'ü başşehir yapmış ve iktidarı merkezîleştirmiştir. Hz. Davud (a.s.) nübüvvet ve saltanatı şahsında birleştiren ilk peygamber olmuştur. Hz. Davud (a.s.) zamanında İsrailoğullarının hükümranlığı Fırat Nehrinden Kızıldeniz kıyılarına kadar yayılmıştır. Devleti yönetirken adaleti öncelikle kendisi icra etmiştir ve davalara bizzat bakarak neticelendirmiştir. Hz. Davud (a.s.) Hz. Süleyman'ın (a.s.) babasıdır. Hz. Davud'a (a.s.) mu'cize olarak eliyle demiri hamur gibi yumuşatıp şekillendirmek özelliği verilmiştir. Bununla birlikte Hz. Davud, (a.s.) kendisine ihsan edilen güzel ve etkili sesiyle de bilinmektedir. O, Zebur-ı Şerif'i okurken bütün mahlûkatın onunla birlikte Cenab-ı Hakkı tesbihe başlayacak derecede kendinden geçtiği rivayetler arasındadır. Hz. Davud'un (a.s.) m.ö.1010 tarihinde vefat ettiği nakledilir. Kendisinden sonra maddî ve manevî saltanatını, oğlu olan Hz. Süleyman (a.s.) devam ettirmiştir.

- E -

EFLÂTUN (Ö. M.Ö. 347): İslâm felsefesi üzerinde önemli etkileri olan İlk Çağ Yunan filozoflarından biridir. Kendisine omzunun veya alnının genişliğinden dolayı Platon denmiş ve tarih boyunca hep bu adla anılmıştır. Arapçada "p" sessizinin bulunmaması ve yan yana iki sessiz harfin telâffuzundaki güçlük sebebiyle adı, İslâmî literatürde Felâtun veya daha yaygın olan Eflâtun şeklini almıştır. Hocası Sokrat'ın demokrasi adına idam edilmesinin ıztırabını yaşayan Eflâtun'un felsefesini, bu sebeple sosyal düzen ve insanın saadeti meseleleri teşkil eder. Eflâtun'un en önemli hocası Sokrat olmakla beraber, Kritilos, Timaios, Arkitas, şair Homeros ve Hesiodos gibi şahsiyetler onun fikir ve ilham kaynaklarından bazılarıdır. Tarihe "Akademi" olarak geçen okulun da kurucusu olan Eflâtun'un en ünlü talebesi Aristo'dur. Eflâtun m.ö. 347 yılında, seksen yaşlarında iken ölmüş ve Akademi'nin bahçesine defnedilmiştir. Eserleri: Devlet, Devlet Adamı ve Kanunlar.

EYÜP (A.S.): Kur'ân-ı Kerim'de adı geçen peygamberlerdendir. Hz. Eyüp, rivayetlere göre baba tarafından Hz. İshak'ın, anne tarafından Hz. Lut'un soyundandır. Cenab-ı Hak, onu musibet ve belâlara karşı, sabır ve teslimiyette insanlara örnek göstermek için, büyük bir imtihana tâbi tutmuştur. O ise çektiği sıkıntı ve hastalığa halis bir kulluk ve Allah'ın hediyesi nazarıyla bakmış, sabır içinde şükretmiş ve bir sabır timsali olarak insanlık tarihine geçmiştir. Hz. Eyüp'e kavminden üç veya yedi kişinin iman ettiği ve kendisinin 93 veya 140 yaşlarında vefat ettiği rivayet edilmiştir.

- F -

FARABÎ (870-950): İslâm felsefesini metot, terminoloji ve problemleri açısından temellendiren, ses olayını ilk defa fizikî yönden açıklayan ünlü Türk filozofudur. Felsefedeki şöhreti Aristo'ya yakın olan Farabî'nin asıl adı Ebu Nasr Muhammed b. Muhammed bin Tarhan bin Uzluğ'dur. Türkistan'ın Farab şehrinde dünyaya gelen Farabî ilk öğrenimini burada yaptıktan sonra İran'da Farsça, Bağdat'ta Arapça öğrendi. Latin ve Yunan dillerini kavradı. Uzun zaman Bağdat'ta kalan ve burada felsefe, mantık, tıp hakkında eserler yazan Farabî, daha sonra Mısır ve Halep'e gitti. 950'de Dımaşk'ta vefat eden Farabî, Aristo'dan sonra "muallim-i sani" adıyla anılmıştır. İlimleri dil, mantık, matematik, fizik-metafizik ve medenî ilimler şeklinde tasnif eden Farabî 100'den fazla eser bırakmıştır. Eserlerinden bazıları: el-Medinetü'l-Fazıla, es-Siyasetü'l-Medeniye, İhsâü'l-Ulûm, v.d.

FİRAVUN: Eski Mısır'da krallara verilen ünvandır. Fakat bu ünvan İslâmî kaynaklarda Hz. Mûsa ile mücadele eden Mısır kralı için kullanılmaktadır. Eski Mısır'da mülkü ve yönetimi elinde bulunduran firavunlar aynı zamanda ilâhların yeryüzündeki temsilcileri sayılıyor ve ibadetler onlar adına yapılıyordu. Hazret-i Mûsa ile mücadele eden Firavun da aynı şekilde ilâhlık iddia eden, zalim, kibirli, ve inatçı bir kişiydi. Kendi halkını eziyor özellikle İsrailoğullarına büyük zulümler yapıyordu. Cenab-ı Hak ilâhlık davasından ve yaptığı zulümlerden vazgeçmesi ve İsrailoğullarını serbest bırakması için ona Hz. Mûsa'yı ve kardeşi Hz. Harun'u gönderdi. Kendisinden istenilenleri kabul etmeyen Firavun, kendi zulmünden kurtulmak için Mısır'dan çıkan Hz. Mûsa ve İsrailoğullarını kovalarken ordusu ve taraftarlarıyla birlikte Kızıldeniz'de boğuldu.

FUAD (BEDİÜZZAMAN'IN YEĞENİ): Üstadın kardeşi Abbülmecid Efendinin oğludur. 1944 yılında tahsil görürken vefat eden Fuad'ın vefat haberini alan babası çok üzülmüştür. Abdülmecid Efendi, Fuad'ın vefatı üzerine Fuadiye ismini verdiği eserini yazmıştır.

- G -

ABDÜLKADİR-İ GEYLÂNÎ (GAVS-I AZAM) (Ö. 561/1165-66): Kadiriye tarikatinin kurucusu. 470'te (1077) Gilân eyalet merkezine bağlı Neyf köyünde doğan Geylânî'nin babası, Ebu Salih Mûsa'nın dindar bir kimse olduğu bilinmekle birlikte, devrin tanınmış sûfîlerinden Ebu Abdullah Savmai'nin kızı olan annesi Ümmü'l-Hayır Emetü'l-Cebbar Fatıma'nın da kadın velîlerden olduğu kabul edilir. Küçük yaşta annesini kaybeden Abdülkadir, dedesi Savmaî'nin himayesinde büyür ve tahsiline devrin ilim ve kültür merkezi olan Bağdat'ta devam eder. Orada, Ebu Galip bin Bakıllânî, Cafer es-Serrac, Ebu Talip bin Yusuf gibi âlimlerden hadis; Ebu Said Muharrimî, Ebu Hattab gibi hukukçulardan fıkıh; Zekeriya-i Tebrizî gibi dilcilerden de dil ve edebiyat öğrenimi görür. Kısa zamanda usul ve füru ve mezhepler konusunda geniş bilgi sahibi olur ve Ebu'l-Hayır Muhammed bin Müslim Debbas vasıtasıyla tasavvufa intisap eder. Bağdat'a gittiği zaman mensup olduğu Şafiî mezhebini bırakarak mizacına daha uygun gelen Hanbelî mezhebine giren Abdülkadir-i Geylânî, hayatının sonuna kadar her iki mezhebe göre fetva vermiş, ancak yaşadığı dönemde Hanbelîlerin imamı olmuş ve bundan dolayı kendisine "Muhyiddin" (dini ihya eden) ünvanı verilmiştir.

- H -

HAFIZ ALİ: 1898'de İslâmköy'de dünyaya geldi 17 Mart 1944'de Denizli'de vefat etti. Tam ismi Hafız Ali Ergün'dür. Hafız Ali hayatını vakfettiği Risale-i Nur'ları el yazısıyla yazarak çoğaltan ve bu konuda büyük gayretler gösteren kahramanlardan biridir. Bediüzzaman Hazretleri Nurların en çok yazılıp çoğaltıldığı yerlerden bir tanesi olan İslâmköy'ü Nur Fabrikası olarak vasıflandırmış, Hafız Ali'nin de ihlâs ve hizmetlerinden dolayı o fabrikanın sahibi olduğunu belirtmiştir. Bediüzzaman Hazretlerinin "Benim bedelime şehit oldu" dediği Hafız Ali'nin vefatı ise şu şekildedir. 1943'de Bediüzzaman Hazretlerinin bulunduğu Denizli Hapsine sevk edilen talebeler arasında Hafız Ali de vardır. Bediüzzaman Hazretleri hapiste gizli düşmanları tarafından zehirlendiği sırada Hafız Ali de anîden rahatsızlanıp hastahaneye kaldırılır ve orada vefat eder. Bunun üzerine Bediüzzaman Hazretleri "Hafız Ali benim bedelime berzah âlemine seyahat eyledi" demiştir. Risale-i Nur'da birçok yerde ismi geçen Hafız Ali'nin Emirdağ, Kastamonu ve Barla Lâhikalarında pekçok mektubu bulunmaktadır.

HAKÎM-İ LOKMAN: Kur'ân'da adı geçen, peygamber olup olmadığı kesin olmayan, öğütleri, ahlâkî ve tıbbî sözleri ile tanınan büyük bir zattır. Uzun bir ömre sahip olan Hz. Lokman, Hz. Davud'a yetişmiş ve ondan ilim öğrenmiştir. Halk arasında daha çok, bir hekim (doktor) olarak tanındığı için Hekim-i Lokman olarak yad edilmiştir. Hekim olduğu hususunda âlimlerin ittifak ettiği Hz. Lokman'ın Allah'ın izniyle ölüm hariç her türlü hastalığı iyileştirdiği rivayet edilmektedir. Lokman Suresinin 12-19. ayetlerinde Lokman Hekim'in oğluna yaptığı tavsiyeler bulunmaktadır.

HIZIR: Hz. Hızır, Hz. Mûsa döneminde yaşayan, Kur'ân-ı Kerîm'in Kehf Suresinde bahsi edilen, kendisine İlâhî bilgi ve hikmet öğretilen kişidir. Peygamber olup olmadığı konusunda değişik görüşler bulunmasına rağmen velâyeti konusunda ittifak edilmektedir. Otsuz ve çorak bir mekâna oturduğunda ansızın o otsuz yerin yeşillenmesi sebebiyle, yeşillik manasına gelen Hızır namıyla yad edilmiştir. Hz. Hızır'ın hâlen hayatta olduğunu ve hayatın beş tabakasından ikincisinde yaşadığını Bediüzzaman Hazretleri Mektubat adlı eserinde ifade etmektedir. Bu hayat tabakasının kendine özel şartları, bizim yaşadığımız hayattan çok daha farklıdır. Meselâ, mecbur kalmadan istedikleri zaman yemek içmek, bir vakitte birçok yerlerde

bulunabilmek gibi bir derece serbest hayat mertebesidir. Hz. Hızır, başta Buharî ve Müslim olmak üzere pek çok hadis kitaplarında çeşitli bölümlerde geçmektedir.

HÛD (A.S.): Kur'ân-ı Kerîm'de Âd Kavmine gönderildiği bildirilen bir peygamberdir. Âd Kavmi Hz. Nuh'un torunlarından Âd'a dayanır. Âd ve çocukları Yemen ve Hadramud civarında Ahkaf denilen yere yerleşmiş ve zamanla çoğalarak dedeleri Âd'a nispetle Âd Kavmi olarak anılmıştır. Zamanla Âd Kavmi tevhid inancından uzaklaşarak putlara tapmaya başlamışlardır. Hz. Hud ise bu kavmi irşad için peygamber olarak görevlendirilmiş ve ne kadar onları hak dine davet etmişse de bir sonuç alamamıştır. Cenab-ı Allah bu azgın kavmi kuvvetli bir kum fırtınası sonucunda helâk etmiştir. Hz. Hud kavminin helâk edilhmesinden sonra gittiği yer konusunda çeşitli rivayetler bulunmaktadır. 150 sene yaşayan Hz. Hûd'un Yemen'den ayrıldıktan sonra kendine inananlarla beraber Mekke'ye gitiği ve hayatının sonuna kadar orada yaşadığı rivayet edilmektedir.

HÜLÂGÛ: İran'da hüküm süren İlhanlılar devletinin kurucusu olan Hülâgû Moğol İmparatoru Cengiz Hanın torunudur. 1217 yılında doğdu 1265'de kırk sekiz yaşında öldü. Geniş bir coğrafyada büyük bir tahribat ve katliam yapan Hülâgû tarihe zalim bir insan olarak geçti. Küçük yaşta iken babası ölen Hülâgû'nun eğitimi annesi tarafından Budist rahiplerine bırakıldı. Hülâgû'nun dedesi Cengiz'in yakın arkadaşları olan bu rahipler Hülâgû'yu Budist inançlarına göre yetiştirdiler. Moğollar, hem merkezi otoritelerini güçlendirmek hem de batıdaki sınırlarını genişletmek maksadıyla Hülâgû'yu Yakındoğu'ya komutan olarak gönderdiler. Görevini tamamladıktan sonra merkezleri olan Karakurum'a dönmesi gereken Hülâgû, Moğolların başında bulunan Mengü Hanın ölmesi ve şartların değişmesi sebebiyle geri dönmeyerek nüfuzu altında bulunduğu topraklarda İlhanlı devletini kurdu. Hülâgû, İsmailîleri ortadan kaldırdı; Mısır ile Suriye'yi zaptetti; Urfa, Harran, Halep ve Antakya'yı da ele geçirdi; Bağdat'ı işgal edip Abbasi Halifeliğine son verdi. Bağdat'ın işgal edilmesi ve Abbasi Halifeliğine son verilmesi İslâm tarihi ve medeniyeti açısından bir dönüm noktası niteliği taşımaktadır. Burada tarihte eşine az rastlanır bir katliam yapılmış, camiler ve kütüphaneler tahrip edilmiş, kitaplar Dicle Nehrine atılmıştır. Bu hâdise ile İslâm âlemi ağır bir darbe almış, İslâm medeniyeti duraklama dönemine girmiştir.

HÜSREV ALTINBAŞAK: 1899'de Isparta'da doğdu. 1977'de İstanbul'da vefat eti. Bediüzzaman'la birlikte, Eskişehir, Denizli ve Afyon hapislerinde beraber bulundu. Isparta kahramanlarından, Risale-i Nur'un hizmetkârlarından idi. En müşkül ve karanlık günlerde Nur Risalelerine hizmet etmişti. Yüzlerce Risaleyi bir matbaa gibi çoğaltmıştı. Güzel bir hatta sahipti. Tevafuklu Kur'ân-ı Kerîm'i ilk defa yazanlardandır.

-İ-

İBNİ ABBAS (Ö. H. 68)/M. 687-688): Hz. Peygamberin amcası Abbas bin Abdülmuttalib'in oğludur. Annesinin adı ilk Müslüman kadınlardan Ümmü'l-Fazl Lübaba'dır. Mekke'de doğmuştur. Tefsir ve fıkıh ilimlerinde otorite kabul edilen ve çok hadis rivayet edenler arasında yer alan Sahabîdir. 1160 tane hadis rivayet etmiştir. Kur'ân-ı Kerîm'in inceliklerini anlayıp yorumlaması için Hz. Peygamberin özel olarak dua ettiği Abdullah bin Abbas'ın tefsir ilmindeki üstünlüğü daha ilk devirlerde, hemen herkes tarafından kabul edilmiştir. Ayetlerin nüzul sebeplerini, nasih ve mensuhunu çok iyi bildiği gibi Arap edebiyatına olan vukufu da mükemmeldi. Bu sebeple Ashap devrinden itibaren rü'l-Ümme, Tercümânü'l-Kur'ân" ünvanıyla anılagelmiştir. Eserleri: Tefsiru ibn Abbas, Garîbu'l-Kur'ân, Mesâilü'n-Nâfi b. el-Ezrak, el-Lugât fi'l-Kur'ân, Kasîdetü'l-Medh.

İBNİ RÜŞD: Meşhur İslâm bilginlerinden İbni Rüşd (1126. 1198), mütefekkir, doktor, astronom ve matematikçidir. Aristo yorumlayıcısı olmakla meşhur olan İbni Rüşd'ün eserleri yüzyıllarca Avrupa'da okutulmuştur. Avrupalılarca Averroes olarak bilinen İbni Rüşd'ün fikirleri İbni Rüşdçülük (averroisme) diye tanınan felsefi ceryanlarda asırlarca devam etmiştir. 1126'da Endülüs'ün Kurtuba şehrinde doğan ve asıl adı Ebu Velid Muhammed bin Ahmet bin Muhammed olan İbni Rüşd, ilk öğrenimini Kurtuba'da yaptı. Kelam, fıkıh, edebiyat ve tıp öğrendi. Şiirle de ilgilenen İbni Rüşd Sevil (Sevilla) kadılığı yaptı. Daha sonraları Farabi, Gazali ve İbni Sina'nın eserlerini okuyan İbni Rüşd, çağdaşı olan İbni Zuhur ve İbni Tufeyl'in yakın dostu oldu. Aristo'nun eserlerini iyice tetkik eden İbni Rüşd Aristo'nun eserlerine şerhler yaptı ve Aristo ile Eflatun'un felsefesini uzlaştırmaya çalıştı. Eserleri: Külliyat; Tehafetü't-Tehafüt; Kitabü Ma Ba'be't-Tabia; Faslü'l-Makal ve'l-Keşfan Menahici'l-Edille.

İBNİ SİNA: Ebu Ali el Hüseyin bin Abdullah (980-1037). Garp Orta Çağında Avicenna diye tanınan İbni Sina, ilk tahsilini Buhara'da gördü ve on yaşında iken Kur'ân'ı ezberledi. Değişik hocalardan hesap, fıkıh ve kelâm tahsil ettikten sonra Nâtili adlı bir âlimden mantık ve felsefe öğrendi. Felsefî bilgilerinin temellerini Farabî'ye borçlu olan İbni Sina, metafiziği Farabî'nin el-İbâna adlı eserinden öğrenir. Aristo'yu ancak Farabî'yi okuduktan sonra anlayabildiğini ifade eden İbni Sina'nın fikir inkişafında müdürlüğünü yaptığı Şivan el-Hikma adındaki Samanoğulları saray kütüphanesinin büyük rolü olmuştur. Samanî hükümdarının vefatından sonra, memlekette meydana gelen siyasî karışıklıklar yüzünden Buhara'dan çıkmaya mecbur olan İbni Sina, sırasıyla Harizm, Irak-ı Acem, Cürcan ve Rey'e gitmeye mecbur oldu. Büyük bir filozof olduğu kadar ünlü bir hekim de olan İbni Sina, tıp alanındaki eserleriyle İslâm dünyasının yanı sıra, Avrupa'daki tıp ilmini de derinden etkiledi. Eserleri Avrupa üniversitelerinde 600 sene temel kitap olarak okutulan İbni Sina'nın tıp, mantık, felsefe, fizik, tabiiyat, psikoloji ve birçok ilme dair 270 kadar eseri vardır. 1037 yılında vefat etmiştir ve kabri İran'ın Hemedan şehrindedir.

İBRAHİM (A.S.): Kur'ân-ı Kerîm'de adı çokça geçen bir peygamberdir. Onun dini, Kur'ân-ı Kerîm'de adı Hanif olarak adlandırılmıştır. Hz. İbrahim'e (a.s.) 10 sayfalık kitap nazil olmuştur. Hz. Peygamber Efendimizin de atasıdır. Urfa'da doğduğu rivayet edilmektedir. Hz İbrahim, zamanının kralı Nemrut'u tevhit inancına davet etmiştir. Kabul etmeyen Nemrut, Hz. İbrahim'i ateşe attırmış, fakat mu'cize olarak ateş onu yakmamıştır. Her zaman Allah'ın dostluğunu istemesi ve sadece ondan medet beklemesi sebebiyle kendisine Habibullah veya Halilürrahman denilmiştir. Hz. İbrahim, yaşı bir hayli ilerlemiş olmasına rağmen çocuğu olmamıştı ve Allah'tan bir evlât istedi ve bu duası kabul edildi. İlk önce Hz. İsmail, daha sonra diğer eşinden Hz. İshak doğdu. Bu sırada Hz. İbrahim, oğlu İsmail'i kurban etme olayıyla imtihan edildi. Oğlu İsmail (a.s.) ile Kâbe'yi yeniden inşa eden Hz. İbrahim, Kudüs'ün el-Halil bölgesinde medfundur.

İBRAHİM HAKKI: İbrahim Hakkı Erzurumî. Anadolu'da yaşayan evliyanın ve ulemanın büyüklerindendir. Hicrî 1156/1710 senesinde Erzurum'un Hasankale kazasında doğdu. Siirt'in Tillo kasabasında İsmail Fakirullah'dan ders alan babası Osman Efendinin yanına gelerek İsmail Fakirullah ile tanışan İbrahim Hakkı babasından tefsir, hadis, fıkıh gibi zahiri ilimleri öğrendi. Babasının arkadaşı Molla Muhammed Sıhranî Hazretlerinden de astronomi, matematik gibi zamanın fen ilimlerini öğrendi. İsmail Fakirullah Hazretlerinin de sohbeti ve hizmetlerinde bulunarak kendisini manevî sahada yetiştirdi. Daha sonra Erzurum'a ve Hasankale'ye gitmiş, bir müddet sonra da İstanbul'a gelmiş, Sultan Mahmud tarafından Abdurrahman Gazi Zaviyesine tayin edilince de Erzurum'a dönerek orada talebe yetiştirmeye başlamıştır. Zaman zaman

Tillo'ya gelerek Cebel-i Ra'sil Kuva'da talebeleriyle sohbet eden İbrahim Hakkı, 1195/1781 yılında Tillo'da vefat etti ve hocasının yanına defnedildi. Eserleri: Marifetname, İlâhiname; Tecvid Kitabı; Tertibü'l-Ulum; İrfaniye; İnsaniye; Mecmu'atü'l-Me'ani; Sefine-i Nuh; Kenzü'l-Fütuh; Hey'etü'l-İslâm.

İKBAL (1873-1938): Doğunun yetiştirdiği büyük bir edebiyatçı ve Pakistan'ın millî şairidir. Bağımsız Pakistan'ın kuruluşunda, fikrî temelin oluşmasında önemli katkısı olmuştur. Mevlâna'nın etkisinde kalmış ve ona hayranlığını dile getirmiştir. İslâm dünyasının içinde bulunduğu kötü durumdan kurtulmanın çareleri üzerinde kafa yormuş, verdiği seri konferanslarla düşüncelerini dile getirmiştir. Risale-i Nur'da ismi zikredilmekte ve özellikle şairliğine, heyecanlı şiirlerine atıf yapılmıştır. İkbal, 1873 yılında Pencap Eyaletinin Keşmir sınırı yakınlarında bulunan Siyalkut (Seyalkat) şehrinde dünyaya geldi. İlk ve orta öğrenimini memleketi Siyalkut'ta tamamladı. 1895 yılında Lahor'a gitti. Burada bulunan hükümet kolejinde felsefe ve hukuk derslerinin ağırlıkta bulunduğu bir eğitimden geçti. Arapça ve Farsça dillerini öğrendi. Felsefe ve İngilizce öğretmenliği diplomasını aldı. Cambridge Üniversitesine giderek üç yıl öğretim gördü ve yüksek lisansını tamamladı. İkbal, İslâm dünyasının içinde bulunduğu sıkıntılardan kurtulmak için çaba sarf etti. İkbal'ın en önemli faaliyetlerinin arasında Pakistan'ın kuruluşu ile ilgili çalışmalar yer almaktadır. İkbal, Pakistan'ın kurucusu olarak tarihe geçecek olan Muhammed Ali Cinnah ile de yakın temas kurdu. 1937 yılında Cinnah'a bir mektup yazarak İngilizlerin, Hindistan Müslümanlarının Pakistan adı altında ayrı bir devlet olarak kurulmasını istediklerini ve bunun uygulanacak bir plan çerçevesinde 25 yıl içinde gerçekleşeceğini haber verdi. Türkiye'ye de büyük ilgi duyan İkbal aynı zamanda Mevlânâ'ya da hayranlığını ifade etmektedir. Trablusgarp, Balkan, Birinci Dünya Savaşı ve Millî Mücadele dönemlerinde gösterilen kahramanlıklardan övgüyle söz eder. 1922'de saltanatın kaldırılarak hilâfetin devam ettirilmesini destekler; ancak, sonraki Batılılaşma hareketlerini üzüntüyle karşılar. Bu görüşlerini Cavidname adlı eserinde dile getirir. 1934 yılında gırtlak kanserine yakalandıktan sonra sesini yitirdi. Gözleri de iyice zayıflayan İkbal 1938 yılında vefat etti. Naaşı, Lahor Mescid-i Şahi bahçesine defnedildi.

İMAM-I ALİ: Bakınız ALİ (r.a.).

İMAM-I GAZALÎ: Asıl adı Hüccetü'l-İslâm Ebu Hamid Muhammed b. Ahmet el Gazzalî'dir. Eş'ari kelâmcısı, Şafiî fakihi, mutasavvıf ve filozoflara yönelttiği eleştirilerle tanınan İslâm düşünürüdür. Hicrî 450'de (1058) Horasan'da, Meşhed'de (Tus) dünyaya geldi. Babasının mesleğinin yün tacirliği olmasından dolayı kendisine "Gazzalî" ve zamanında İslâma yöneltilen itirazlara cevap vererek itiraz edenleri susturduğu için de "Hüccetü'l-İslâm" denilmiştir. Kelâm, fıkıh, hadis, felsefe, tasavvuf, mantık gibi ilimlerde yüksek bir mevkiye sahiptir. Bu sahalarda birçok önemli eserleri bulunmaktadır. Hicrî 505'te (1111) Tus'da vefat eden ve oraya defnedilen Gazali'nin eserlerinden bazıları şunlardır: El-Münkız; İhya-ü Ulumi'd-Din; Kimya-yı Saadet; Tehafütü'l-Felasife; Kıstasü'l-Müstakim.

İMAM-I RABBANÎ: Hindistanlı büyük bir âlim olup, Hicrî ikinci bin yılının başında gelen (müceddid-i elf-i sani) ünvanına sahiptir. İnanç ve fikir açısından büyük karışıklıkların olduğu bir dönemde Hicrî 971'de (1563) Hindistan'ın Serhend kasabasında doğmuştur. Asıl adı Ahmet olan İmam-ı Rabbanî Hazretlerinin soyu Hz. Ömer'e (r.a.) dayandığından Farukî, memleketinden dolayı Sirhindî lâkaplarıyla tanınmaktadır. İlk eğitimini din âlimi olan babası Abdülehad'den almıştır. Daha sonra Silyaküt şehrine giderek kadı Badehşani'den fıkıh, kelâm ve tefsir dersleri alarak eğitimini tamamlamış ve icazet almıştır. İmam-ı Rabbanî döneminde zararlı düşünce ve fikirler tarikat yoluyla verildiğinden onun mücadelesi de bu yolla olmuştur.

Hayatı boyunca tekke ve medrese ehlini birleştirmek için büyük gayret sarf etmiştir. Tarikatleri ve özellikle de Nakşî tarikatını, iman hakikatlerinin anlaşılmasına vasıta yapmak suretiyle gerçek kimliğine büründürmüştür. İmam-ı Rabbanî döneminin hastalıklarını üç sebebe bağlamaktadır. Bunlar; idarecilerin dinden uzaklaşmaları, âlimlerin menfaat ve korku sebebiyle Kur'ân ve sünnetten ayrılmaları ve tasavvuf ehlinin tarikatı şeriattan uzaklaştırmaları olarak sıralanmıştır. İmam Rabbanî 1624 yılında 63 yaşında iken memleketi Serhend'de vefat etmiştir.

İSRAFİL (A.S.): Melâike-i Kiram olarak adlandırılan dört büyük melekten bir tanesidir. Kıyamet günü Sur'u üfürmekle vazifelidir. Hz. İsrafil suru iki kez üfleyecektir. İlk üflemesiyle kıyamet kopacak ikinci üflemesinden sonra ise kıyamette ölenler diriltilecek ve haşir meydanına çağrılacaktır.

- K -

KÜÇÜK ALİ: Isparta'nın Atabey ilçesinin bağlı Kuleönü köyünden olan Küçük Ali 1907 yılında doğdu, 1974'da Kuleönü'nde vefat etti. Nur Talebelerinden Sarıbıçak Mustafa'nın kardeşidir. Risale-i Nurların elle yazıldığı zamanlarda risaleleri yazarak çoğaltan kahramanlardandır. Bediüzzaman Hazretleri risalelerde kendisinden 'büyük ruhlu küçük ali' şeklinde bahsetmektedir. Barla Lâhikası'nda Bediüzzaman Hazretlerine yazdığı bir mektubu bulunmaktadır.

-L-

LAMARTİNE (1790-1869): Fransız asıllı şair ve siyaset adamıdır. Değişik dönemlerde diplomat ve siyaset adamı olarak görev yapmıştır. İki kez doğuya seyahat ederek İslâmiyeti yerinde öğrenme ve Müslümanları yakından tanıma fırsatını yakalamıştır. Bu seyahatleri esnasında, başta İstanbul olmak üzere, çok sayıda İslâm beldesini ve kutsal yerleri görme imkânını elde etmiştir. İkinci seyahati sırasında Osmanlı Sultanı Abdülmecid tarafından kabul edilerek, kendisiyle görüşmüştür. İslâm dini ve peygamberi hakkındaki görüşlerini eserlerinde dile getirerek övgüyle söz etmiştir. Risale-i Nur'da ismi zikredilerek kendisinden, "büyük ve munsif [insaflı] Fransız şairi Lamartin" (Tarihçei Hayat, s. 16) şeklinde söz edilmektedir. Lamartine, İslâm tarihini okuyup inceledikten sonra, Hazreti Muhammed'in yalancı bir peygamber olduğunun düşünülemeyeceğini belirtti. Yalancılığın aynı zamanda iki yüzlülük olduğunu, yalanda doğrunun kudretinin bulunmadığını ve iki yüzlülüğünde inandırma kuvvetinden yoksun olduğunu belirtti. Mekanikten örnek vererek, bir cismin atılırken varabileceği yerin fırlatma gücü ile orantılı olduğunu hatırlattı. Buna göre manevî ilhamın gücünün de meydana getirebildiği eserlerle orantılı olduğunu yazdı. Buradan hareketle, çok sayıda eser vücuda getiren, çok uzak bölgelere kadar yayılan, uzun zamandan beri aynı kudretini muhafaza eden İslâmiyetin yalan olamayacağını belirtti. Bu kadar faaliyet ve gelişmenin vücuda gelebilmesi için söz konusu manevî gücün samimi ve çok inandırıcı olması gerektiğini ilâve etti.

LEBİD: İslâmiyet öncesi, cahiliye devrinde "Muallâka Şairleri"nden meşhur bir şair olan Lebid, genç yaşta kabilesi içinde ehemmiyetli bir konum elde etti. Muallâkat-ı Seb'a'da (Yedi Askı) yayınlanan kasidesi ile ün kazandı ve meşhur Arap şairlerinden birisi olarak tarihe geçti. Hicretten sonra Müslüman olup Hz. Peygamberden (a.s.m.) ilgi ve destek gördü. Kasidede olduğu kadar, hicviye ve mersiyede de başarılı kabul edilen Lebid, canlı ve güçlü tasvirleriyle bilinmektedir.

LOKMAN HEKİM: Bakınız HAKÎM-İ LOKMAN.

LÜTFİ: Tam ismi Abdullah Lütfi Özerdem'dir. 1881 yılında doğdu 1974 yılında İzmir'de vefat etti. Bediüzzaman Hazretlerinin Ispartalı ilk talebelerinde olan Lütfi, Nurları elle yazıp çoğaltarak büyük hizmetlerde bulunmuştur. 1935 yılında Eskişehir Mahkemesine sevk edilen Nur Talebeleri arasında bulunan Lütfi, Eskişehir Hapishanesinde Bediüzzaman Hazretleri ile birlikte yaklaşık bir yıla yakın tutuklu kalmıştır. Hapishane kayıtlarında adı "Cami-i Atik Mahallesinden Saatçi Lütfi" şeklinde geçmektedir.

- M -

MEHMET AKİF (ERSOY) (1873-1936): İstiklâl Marşı şairi Mehmet Akif Ersoy Fatih'te doğdu. Halkalı Ziraat ve Baytar Mektebini birincilikle bitiren Mehmet Akif dört yıl kadar Rumeli, Anadolu, Arnavutluk ve Arabistan'ı görevli olarak dolaştı. Arkadaşı Eşref Edip'le birlikte Sırat-ı Müstakim ve Sebilürreşad adlı dergileri çıkaran Mehmet Akif, şiirlerini, makale ve tercümelerini de bu dergilerde neşretti. Birinci Mecliste Burdur milletvekili olan Mehmet Akif, Maarif Vekâletinin (Millî Eğitim Bakanlığı) açtığı İstiklâl Marşı Yarışmasını kazandı ve 12 Mart 1921'de T.B.M.M.'nde oy çokluğu ile kabul edildi. 500 liralık ödülü kabul etmeyerek paranın tamamını Dârü'l-Mesâî adlı hayır kurumuna bağışladı. Hayatının son yıllarını Mısır'da geçiren Mehmet Akif 1936'da İstanbul'da öldü ve Edirnekapı'ya defnedildi. Şiirlerini Safahat adlı yedi bölümden oluşan eserinde toplamıştır.

MEVLÂNÂ CÂMÎ: 1414 Senesinde İran'ın Cam kasabasında doğdu. Adı Abdurrahman bin Nizameddin Ahmet'tir. Camî ve Mevlâna isimleriyle meşhur oldu. Anadolu'da Molla Cami diye tanındı. Din ve fen bilgilerinde âlim ve şairdi. Küçüklüğünde Semerkant'taki Nizamiye Medreselerine giderek ders aldı ve zekâsı ile dikkat çekti. Din ilimleri yanında fen ilimleri ile de uğraşıyordu. Zamanın büyük astronomi bilgini Ali Kuşçu'dan ders almıştır. Kısa zamanda aklî ve naklî ilimlerin tahsilini tamamlayarak zamanın önemli beş âliminden biri oldu. Herat'ta Sadüddin Kaşgarî'den tasavvuf ilmini öğrendi. Molla Cami 1492 senesinde Herat'ta vefat etti. Fars edebiyatının en büyük şairleri arasında yer alır. Aynı zamanda Arap dili ve edebiyatında son derece üstündü. Molla Cami'nin değişik ilimlerde pek çok önemli eseri vardır. Bunlardan bazıları şunlardır: Nefahâtü'l-Üns, Şevahidü'n-Nübüvve...

MİKÂİL (A.S.): Dört büyük melekten birisi olan Mikail (a.s.) tabiat olaylarına, hayvanlara ve bitkilere, rızka ve yağmura nezaret etmekle görevli melektir. Kur'ân-ı Kerîm'de adı bir yerde, Bakara Suresinin 98. ayetinde zikredilmektedir: Ayette "Kim Allah'a, meleklerine, peygamberlerine, Cebrail'e ve Mikâil'e düşman olursa, bilsin ki, Allah da inkârcı kâfirlerin düşmanıdır" denilmektedir.

MUHAMMED (A.S.M.): Fahr-ı Âlem, Hatemü'l-Enbiya, İmamü's-Sakaleyn, Muhammedü'l-Emin, Rahmetenli'l-âlemîn, Seyyidü'l-Kevneyn gibi ünvanlarla anılan son peygamber Hz. Muhammed (a.s.m.) Milâdî 571 yılında, Nisan ayının yirmisinde, Kamerî aylardan Rebiülevvel ayının on ikinci gecesinde Mekke'de dünyaya geldi. Hz. Muhammed daha doğmadan babasını, 6 yaşında iken de annesini kaybetmiştir. Annesi ölünce dedesi Abdülmuttalib onu himayesi altına aldı. Dedesi de ölünce, bu sefer amcası Ebu Talib onun bakımını üstlendi. Hz. Muhammed (a.s.m.) 25 yaşında iken kendisinden 15 yaş büyük olan Hz. Hatice ile evlendi. Evlilikleri Milâdî 595 yılına rastlamaktadır. Daha sonra Hz. Peygamberin Hz. Hatice'den sırayla Kasım, Zeynep, Rukiye, Ümmü Gülsüm, Fatıma ve Abdullah adında altı çocuğu oldu. Hz. Muhammed, Hatice-i Kübra dediği zevcesi hayatta olduğu müddetçe bir başka kadınla evlenmedi. Daha gençliğinde dürüstlük ve doğruluğu ile kendisine El-Emin (güvenilir kimse) dedirten Hz. Muhammed her yönüyle örnek bir insan kişiliğini sergiliyordu. Hz. Muhammed kırk yaşında iken,

Milâdî 610 yılında Hira Dağında kendisine peygamberlik vazifesi verildi. Kendisine ilk inananlar ise eşi Hz. Hatice, çocuklardan Hz. Ali, hür erkeklerden Hz. Ebu Bekir, azatlı kölelerden Hz. Zeyd, kölelerden Hz. Bilâl-i Habeşî (r.a.) oldu. Daha sonraları Hz. Osman, Talha bin Ubeydullah, Halid bin Said, Sa'd bin Ebî Vakkas Müslüman oldular. Bunlara en son Hz. Ömer eklendi. Hicretten bir buçuk sene önce, Recep ayının 27. gecesinde İsra ve Miraç mucizesi meydana geldi. 621 yılında Akabe mevkiinde Medinelilerle I. Akabe Biatı yapıldı. 622 yılında ise II. Akabe Biatı yapıldı. Mekkeli müşriklerin zulümlerinin artması üzerine 622 yılında Mekke'den Medine'ye hicret edildi. Hicretin II. senesi, Milâdî 13 Mart 624'te müşriklere karşı Bedir Savaşını kazandı. 625 yılında ise Uhud Savaşı meydana geldi. 627 yılında Hendek Savaşı kazanıldı. 630 yılında Mekke fethedildi. Mekke'nin çevresi ve Kâbe putlardan temizlendi. Peygamberimiz ömrünün son yılında Arafat'ta 120.000 Sahabeye Veda Hutbesini verdi. Bu hutbe ilk insan hakları bildirisi olarak kabul edilir. Hz. Muhammed (a.s.m.) Hicretin 11. senesi Rebîülevvel ayının on ikisi, Pazartesi günü (Milâdî 8 Haziran 632) ruhunu Rahmana teslim etti.

MUHAMMED İKBAL: Bakınız İKBAL.

MUHSİN: Muhsin Alev 1944 senelerini takip eden yıllarda Konya'da Zübeyir Gündüzalp'in de içinde bulunduğu bir gençlik gurubuyla beraber Risale-i Nur'ları tanıyan bahtiyarlardan biridir. Bediüzzaman Hazretleri ile ilk görüşmesi ise Afyon'da olmuştur. 1952 yılında iki bin adet Gençlik Rehberi risalesini bastırmaktan dolayı suçlandı ve Gençlik Rehberi mahkemesinde yargılandı. Muhsin Alev mahkeme sebebiyle Istanbul'a gelen Bediüzzaman Hazretleriyle görüştü ve hizmetinde bulundu.

MÛSA (A.S.): İsrailoğullarına gönderilen ve kendisine büyük kitapların ilki olan Tevrat indirilen büyük peygamberlerdendir. Tevrat Hz. Mûsa'ya levhalar halinde indirilmiştir. Hz. Mûsa Mısır'da dünyaya gelmiştir. Soyu Hz. İbrahim'e dayanır. Kardeşi Hz. Harun kendisine yardımcı olarak peygamber olarak görevlendirilerek Firavuna gönderilmiş ve Firavunu tevhide davet etmiş, fakat kabul edilmeyince kendine iman eden İsrailoğulları ile birlikte Mısır'dan mukaddes topraklara gelmiş ve orada kendisine Tevrat levhaları indirilmiştir. Hz. Mûsa'nın zamanında kendinde zahir olan mu'cizelerinin en meşhurları âsâsı ve yed-i beyzasıdır (beyaz el). Âsâsı ile vurduğu taşın on iki gözünden su çıkarmasıyla meşhurdur. Hz. Şuayb'ın kızıyla evlenen Hz. Mûsa mukaddes topraklara varamadan vefat etmiştir.

MUSTAFA HİLMİ: Asa-yı Mûsa'da mektubu bulunan üniversiteli bir Risale-i Nur Talebesidir.

MUSTAFA SABRİ EFENDİ: Osmanlının son dönemindeki ilim ve siyaset adamlarından biridir. 1869 yılında Tokat'ta doğdu; 1954'te Mısır'da vefat etti. Mustafa Sabri Efendi 22 yaşında Fatih Camiine müderris oldu. 1900 yılında II. Abdülhamit'in kitapçılığına getirildi. 1908'de Tokat mebusu seçildi. Dârülhikmeti'l-İslâmiyede görev yapan Mustafa Sabri Efendi 1919'da Damat Ferit Paşa kabinesinde Şeyhülislâm oldu. 1922 yılında Kahire'ye giden ve oraya yerleşen Mustafa Sabri Efendi Ezher Üniversitesinde hocalık yaptı. Büyük bir âlim olan ve Risale-i Nur'lara sahip çıkan Mustafa Sabri Efendi Mısır'da vefat etti.

- N -

NEMRUT: Hz. İbrahim'in peygamber olarak gönderildiği bölgede saltanat sürdüğü rivayet edilen Babil'in kurucusu ve hükümdarı; Cenab-ı Hakka karşı kibir taslayarak isyan eden ve Hz. İbrahim'i ateşe attıran kâfir hükümdar.

NUH (A.S.): Kur'ân-ı Kerîm'de adı geçen peygamberlerden olan Hz. Nuh, insanlığın ikinci atasıdır. Kırk yaşına gelince sapıklığı had safhaya gelmiş olan kavmini imana davetle görevlendirilmiştir. Ancak kavminden çok az kimse iman etmiştir. Kavminin çoğunluğunun kendini dinlememesi ve sapıklıklarının daha da artması üzerine Nuh Tufanı olarak bilinen hadise meydana gelmiş, dünyayı kaplayan bu su tufanı ile Hz Nuh'a iman etmeyenler helâk olmuştur. İman edenler ise Hz. Nuh'un Allah'ın emriyle yapmış olduğu gemiye binerek kurtulmuşlardır. Hz. Nuh, ayrıca gemiye, yeryüzündeki hayvanlardan da birer çift almıştır. Hz. Nuh'un 1050 sene yaşadığı ve 950 sene peygamberlik yaptığı rivayet edilmektedir.

- S -

SALİH (A.S.): Şam ile Hicaz bölgesi arasında Hicr bölgesinde yaşayan Semud Kavmine peygamber olarak gönderilmiştir. Semud Kavmi, hak dine inanırken zamanla ondan uzaklaşarak putlara tapmaya başlamışlar ve türlü azgınlıklarda bulunmuşlardır. Hz. Salih (a.s.), Semud Kavmini hak dine davet etmiş fakat çoğu inanmamıştır. İnanmayanlar Hz. Salih'e ve ona inananlara çeşitli eziyet ve işkencelerde bulunmuşlardır. Hz. Salih (a.s.), mu'cize olarak onların istediği şekilde kayalardan dişi bir deve çıkarmı,ş fakat ona inanmayanlar Hz. Salih'in (a.s.) uyarmasına rağmen deveyi öldürmüşlerdir. Semud Kavminin iyice yoldan çıkması üzerine Allah bu kavim üzerine gazabını indirmiştir. Semud Kavmi, büyük bir ses ile yerle bir olan şehirlerinin içinde helak olmuşlardır. Rivayetlere göre Hz. Salih (a.s.) kendisine inananlarla birlikte Şam tarafına giderek Remle'ye yerleşmiştir. Kavmiyle 20 sene daha yaşayan Hz. Salih (a.s.) 158 yaşında vefat etmiştir.

SEKKAKÎ (1160-1299): Tanınmış bir dil ve belâgat âlimi olup 555'te (1160) Harizm'de doğdu. Sekkakî lâkabını son derece güzel hakkaklık yapmasından dolayı almıştır. Sekkakî, Hanefî fakihleri arasında yer alır ve bu sahada iki hocası Hayati ve Harisî vardır. Sekkakî 626 (1299) yılında öldü. Sekkakî'nin en önemli eseri, Miftahü'l-Ulûm'dur.

SÜLEYMAN (A.S.): Kur'ân-ı Kerîm'de adı geçen peygamberlerden olan Hz. Süleyman, İsrailoğullarına peygamber olarak gönderilmiştir. Hz. Davut'un oğlu olup onun saltanat ve peygamberliğine vâris kılınmıştır. Hz. Süleyman kırk sene hem peygamberlik yapmış, hem de devleti idare etmiştir. Beytü'l-Makdis'i (Mescid-i Aksa) yaptıran Hz. Süleyman'ın cinleri ve hayvanları emrinde çalıştırdığı ve insan, hayvan ve cinlerden oluşan muhteşem bir ordusunun bulunduğu bilinenler arasındadır. Hz. Süleyman'ın Saba Melikesi Belkıs'ı dinine davet etmesi üzerine Belkıs, kavmiyle birlikte iman etmiştir.

- Y -

YUSUF (A.S.): Hz. Yusuf, Hz. Yakup'un en küçük oğludur. Hz. Yakup'un (a.s.) on iki oğlu vardı. En küçükleri ve en güzelleri Hz. Yusuf olması nedeniyle, babasının ona karşı daha fazla bir şefkati ve sevgisi vardı. Kardeşleri babalarının ona karşı aşırı şefkati ve sevgisini kıskanarak, bir yolunu bulup onu Kenan bölgesinde bir kuyuya attılar. O civardan geçen bir kervan tarafından kuyudan çıkartılan Hz. Yusuf (a.s.) Mısır'a götürüldü ve Mısır Azizine satıldı. Yaşının ilerlemesiyle güzelliği artan ve bütün dikkatleri üzerine toplayan Hz. Yusuf (a.s.), Mısır Azizinin eşi Züleyha'nın iftirasına uğrayarak hapse atıldı. Bir müddet hapiste kaldı ve orada iken kendisine peygamberlik verildi. Hapiste kaldığı esnada gece gündüzün birbirinden fark edilememesi nedeniyle namaz vakitlerinin tayininde güçlük çekiyordu. İlk saat onun tarafından Mısır zindanlarında icat edilmişti. Mısır hükümdarının bir rüyasını güzel bir şekilde tabir ettiği için zindandan çıkarılmasına emir verildi. Hz. Yusuf ise suçsuzluğunun ispat edilmesinden sonra bu davete icabet edeceğini bildirdi. Suçsuz olduğu 12 sene zindan hayatı sonunda böylece

anlaşılmış oldu. Mısır Azizinin ölümü sebebiyle iyice çıkmaza giren maliye işlerine, hükümdar tarafından görevlendirildi ve Züleyha ile nikâhı yapıldı. Mısır azizliği sırasında Kenan'da bulunan babası Hz. Yakup ve kardeşlerini Mısır'a getirtti ve oraya yerleşmelerini sağladı. Hz. Yusuf (a.s.) 120 yaşında iken vefat etti. Hz. Yusuf (a.s.) dünya saltanatına erişmiş; anne, baba ve kardeşlerine tekrar kavuşmuş olduğu saadetli bir durumda iken ölümünü istemesi sebebiyle, Kur'ân-ı Kerîm'de övgüyle ve sıddıkıyet ünvanıyla yad edilmiştir.

- Z -

ZEMAHŞERÎ: Harezm kasabalarından Zemahşer'de 1075 yılında dünyaya geldi. Adı, Ebu'l-Kasım Mahmud bin Ömer ez Zemahşerî el-Harizmî'dir. Büyük bir müfessir, dilci ve kelâm âlimidir. İlk tahsilini doğduğu yerde yaptıktan sonra ilim ve medeniyet merkezi olan Buhara'ya gitmiştir.

Burada muhtelif hocalardan fıkıh, tefsir, hadis, kelâm, mantık, felsefe ve Arapça dersleri aldı. Bu dönemde Harezm ve Horasan'ın bir çok şehrine giderek bilgilerini artırdı. 1124 yılında Mekke'ye giderek uzun bir süre kaldı. Eserlerinin bir çoğunu orada yazmıştır. Kendisine Mekke'de uzun süre kaldığından Carullah lâkabı verilerek "Carullah Zemahşerî" adıyla meşhur olmuş, ayrıca "Fahr-i Harezm" ünvanı da verilmiştir. Mekke'de uzun müddet kaldıktan sonra Harezm'e dönmüş ve burada 1143 senesinde vefat etmiştir. Zemahşerî itikatta ateşli bir Mutezilî, fıkıhta ise Hanefî'dir. Zemahşerî İslâmî ilimler, nahiv ve edebiyatta çok sayıda talebe yetiştirmiştir. Elli civarında eseri olduğu bildirilmektedir.

ZİYA PAŞA (1829-17 MAYIS 1880): Ziya Paşa İstanbul'da doğdu. Asıl adı Abdülhamit Ziyaüddin'dir. Mekteb-i Ulûm-ı Edebiye'de okudu. Farsça ve Arapça öğrendi. 1845'te Sadaret-i Uzma Mabeyn-i Hümayuna kâtip olarak girdi. Fransızcayı burada öğrendi. Sultan Abdülaziz ve M. Reşit Paşadan destek gördü. M. Reşit Paşanın ölümü üzerine Ali Paşa ile sürtüşmeye girmesi, Fuat Paşa ile iyi ilişkiler kuramaması üzerine, İstanbul'dan uzaklaştırılmak için Kıbrıs mutasarrıflığına tayin edildi. Bunun üzerine Yeni Osmanlılar cemiyeti ile işbirliği içinde Mustafa Fazıl Paşanın davetine uyarak Namık Kemal ile birlikte Paris'e gitti (1867). Oradan Londra'ya geçti ve Namık Kemal ile birlikte Hürriyet gazetesini çıkardı. Ali Paşanın ölümü üzerine yurda döndü. İstanbul'da önemli görevlere getirilen Ziya Paşa, II. Abdülhamit döneminde İstanbul'dan uzaklaştırılmak için Suriye valiliğine tayin edildi (1877). Bu görevi önce Konya'ya, sonra da Adana'ya nakledildi. Orada vefat etti.

ASA-YI MÛSA YER BİLGİLERİ

- A -

AMERİKA (ABD): Kuzey Amerika kıtasında yerleşik, 50 eyaletten oluşan teknolojik bakımdan dünyanın en önde gelen ülkesi. Yaklaşık, sadece 200 yıllık tarihine rağmen, bütün dünyaya hükmetme gayreti içerisinde. 250 milyonluk nüfusu, dünyanın bütün ırklarını barındırıyor. Bütün dinlerin mensuplarının barındığı Amerika Birleşik Devletleri hakkında Bediüzzaman, "din-i hakkı arayan bir cemaat"i barındırması dolayısıyla bahseder. Başşehri Washington DC olan ABD ile Türkiye arasındaki yakın ilişki, 1950 Kore Savaşından sonra başlamıştır

AMERİKA KIT'ASI: Kara parçası büyüklüğü cihetiyle dünyanın ikinci büyük kıt'asıdır. Kuzey, Orta ve Güney Amerika bölümlerinde onlarca devlet bulunmaktadır. Kıt'anın çevresi Büyük ve Atlas Okyanusları ile çevrilidir. Kuzey Amerika kıt'asının en büyük devletleri Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada'dır. Orta ve Güney Amerika kıtalarında, çoğunluğunu İspanyolların oluşturduğu Lâtin Amerika ülkeleri yer almaktadır. Kuzey Amerika ülkeleri refah ve teknoloji bakımından Orta ve Güney Amerika ülkelerinden hayli ileridedir. Yaklaşık 43 milyon kilometrekare büyüklüğünde ve üzerinde 700 milyon insanın yaşadığı kıtada Hristiyanlık (özellikle Katolik mezhebi) ve Müslümanlık en büyük dinlerdir.

ANADOLU: Türkiye topraklarının genel adıdır. Topraklarımızın en büyük kısmı Asya'dadır ve "Anadolu" olarak isimlendirilir. Diğer parçası Trakya'dadır. Büyük medeniyetlerin yaşadığı dünyanın en eski yerleşim yerlerinden olan Anadolu'nun üç tarafı denizle çevrilidir. Toprakları üç kıt'aya yayılan Osmanlı imparatorluğunun yıkılışı ile İstiklâl Savaşı sonrası yeni Türkiye Cumhuriyeti Anadolu üzerinde kurulmuştur.

ANKARA: Orta Anadolu'nun merkezinde eski bir yerleşim yeridir. Eski ismiyle Engürü, şimdiki adıyla Ankara, 1923'te kurulan Türkiye Cumhuriyetinin de başşehridir. Yakın tarihimizde çok önemli bir yere sahiptir. Kurtuluş Savaşı esnasında bütün vatanperverlerin toplandığı ve millet meclisinin kurularak yeni devletin temellerinin atıldığı bu Anadolu kenti yapılan imar hareketleri ile son derece modern bir başkent hüviyetini kazanmıştır. Kurtuluş Savaşı sırasında Bediüzzaman Said Nursî'nin de davet edildiği Ankara, sonraki yıllarda da Nurculuk hareketi için önemli bir yere sahip olmuştur.

ARAFAT (ARAFAT DAĞI): Mekke şehrinin 21 km doğusunda, Taif dağ yolu üstünde bulunan ova görünümündeki düz alana Arafat Meydanı denilmektedir.

Arafat meydanı yaklaşık 13 km2'lik büyüklükte geniş bir alandır. Uzunluğu doğudan batıya yaklaşık 6,5 km, kuzeyden güneye 12 km'dir. Meydan, doğu, kuzey ve güney istikametinde bulunan dağlar tarafından bir yay şeklinde kuşatılmıştır. Meydanın doğusunda Arafat Dağı, kuzeyinde ise Cebel-i Rahme bulunmaktadır. Arafat kelimesi, manası "tanıma, bilme, anlama, güzel koku" olan Arapça bir kelimeden türemiştir. Ayrıca kaynaklarda Hz. Adem ile Havva'nın cennetten çıkarılıp dünyaya gönderildikten sonra Arafat'ta buluştukları; Hz. Cebrail'in Hz. İbrahim'e Hac ibadetini nerelerde ve nasıl yapılacağını öğretirken Arafat'a geldiklerinde ona "Anladın mı?" manasına gelen "Arefte?" diyerek sorması, Hz. İbrahim'in de ona "Areftü" şeklinde cevap vermesinden dolayı buraya Arafat ya da Arefe denildiği belirtilmektedir. Arafat, dünyanın dört bir yanından gelen hacıların, Kurban Bayramı arefesinde hac gereği olarak toplanıp vakfeye durdukları, birbirleriyle tanıştıkları ve günahları için Cenab-ı Haktan af ve mağfiret diledikleri mübarek bir mekândır. Hac ibadetinde Arafat'ın yeri ve önemi hakkında Peygamberimiz, "Hac Arafat'tır" buyurmaktadır.

ASYA: Dünyayı teşkil eden beş kıt'anın en büyüğü olan Asya kıt'ası, aynı zamanda insanlık tarihinin de başladığı yerdir. Bu eski kıt'ada medeniyetler kurulmuş, medeniyetler yıkılmıştır. En önemli yönü ise bütün dinlerin bu kıt'ada ortaya çıkmasıdır. Mukaddes mekânların ve şehirlerin yer aldığı ülkelerin hemen hemen hepsi Asya'da bulunmaktadır.

AVRUPA: Beş kıt'anın yüzölçümü bakımından en küçüğü. Ancak fikir, kültür, siyaset ve medeniyet mefhumları açısından en önde gelenidir. Özellikle yeni Türkiye Cumhuriyetinin fikir, kültür, siyaset ve ekonomisi bakımından çok önemlidir. 1900'ların ortalarından itibaren Türk insanı Avrupa'ya adım atmış ve giderek varlığını gösterir hale gelmiştir. Şu anda Müslümanlık, Avrupa'nın pek çok ülkesinde resmî din olarak tanınmakta; pek çok Avrupa kuruluşu ve önemli kişileri de İslâmiyetle yakından ilgilenmektedir. Bediüzzaman'ın, "Avrupa İslâma hamiledir" ifadesi de yerini bulmaktadır.

AYASOFYA CAMİİ: Mimarisi, ihtişamı, büyüklüğü ve işlevselliği yönünden ilk ve son ünik uygulama olarak görülen Ayasofya; Osmanlı camilerine fikir bazında da olsa esin kaynağı olan, doğu-batı sentezinin bir ürünüdür. Bu eser dünya mimarlık tarihinin günümüze kadar ayakta kalmış en önemli anıtları arasında yer almaktadır. Bu nedenle, Ayasofya, tarihî geçmişinin yanı sıra, mimarîsi, mozaikleri ve Türk çağı yapıları ile yüzyıllar boyunca tüm insanlığın ilgisini çekmiştir. Ayasofya 916 yıl kilise, 481 yıl cami olmuştur; 1935'den bu yana müze olarak tarihî işlevini sürdürmektedir.

- C -

CEBEL-İ KAMER: İslâm kaynaklarına göre Nil Nehri, Ekvator'un güneyinde kalan Cebel-i Kamer'den (Ay Dağı) çıkar. Bu dağdan çıkan on nehir, beşer beşer olmak üzere aynı bölgede iki göle dökülmektedir. Bu göllerin her birinden bir veya birkaç nehir çıkıp kuzey yönünde akarak üçüncü bir göle karışır ve bu gölden itibaren de, Mısır Nil'i başlar. Günümüz kaynaklarında Nil Nehrinin kaynağı olarak Ekvator çizgisinde yer alan ve Afrika'nın en büyük ve en önemli gölü olan Victoria Gölü gösterilmektedir. Bu göl 68.000 kilometre karelik alanıyla dünyanın ikinci büyük gölüdür. Uganda, Tanzanya ve Kenya'nın bu göl ile sınırı bulunur. Nil Nehrinin en uzaktaki kaynağı olarak da Burundi'deki Doğu Afrika Göller bölgesinde yer alan Kagera Irmağı gösterilir. Bu ırmak Tanzanya, Ruanda ve Uganda'nın sınırlarını oluşturduktan sonra Victoria Gölüne katılır. "Mısır'ın kumistanını bir Cennete çeviren Nil-i Mübarek, Cenup tarafından, Cebel-i Kamer denilen bir dağdan mütemadiyen küçük bir deniz gibi tükenmeden akıyor. Altı aydaki sarfiyatı dağ şeklinde toplansa ve buzlansa, o dağdan büyük olur. Hâlbuki o dağdan ona ayrılan yer, mahzen altı kısmından bir kısım olmaz. Varidatı ise; o mıntıka-i harrede pek az gelen ve susamış toprak çabuk yuttuğu için mahzene az giden yağmur, elbette o muvazene-i vâsiayı muhafaza edemediğinden, o Nil-i mübarek âdet-i Arziye fevkınde bir gaybî Cennet'ten çıkıyor diye rivayeti, gayet manidar ve güzel bir hakikati ifade ediyor."

CEZİRETÜ'L-ARAB: Arabistan yarımadasına verilen isimdir. Dünyanın en büyük yarımadalarından biri olan Ceziretü'l-Arab Asya ve Afrika kıt'alarının kesiştiği noktadadır. Doğusunda Basra Körfezi, güneyinde Arap Denizi, batısında Kızıldeniz bulunmaktadır. Yarımada yaklaşık 3.000.000 km2 büyüklüğündedir.

- D -

DENİZLİ: Denizli sanayisi ve ticareti çok gelişmiş olup, Türkiye'nin en hızlı kalkınan merkezlerinden biridir. Said Nursî Hazretleri 1944 senesinde Denizli Hapishanesinde tutuklu olarak

bulunmuştur. "Meyve Risalesi" adlı eserini burada telif etmiştir. Bediüzzaman Said Nursî 1944 tarihinde yanındaki beraber hüküm giydiği talebeleri ile birlikte beraat etmiştir.

DENİZLİ ŞEHİR (PALAS) OTELİ: 15 Haziran 1944 günü Denizli Ağır Ceza Mahkemesinin beraat kararı ile hapisten tahliye olan Nur Talebelerine Denizli halkı sahip çıktı ve evlerinde misafir ettiler. Bediüzzaman ise Şehir Palas Oteline yerleşti ve yaklaşık bir buçuk ay kadar Denizli'de kaldı. Ankara'daki CHP hükümeti Denizli Ağır Ceza Mahkemesinin beraat kararına rağmen, Said Nursî'nin Afyon'un Emirdağ ilçesinde zorunlu iskâna tâbi tutulmasını emretti ve daha önce Kastamonu'ya aldığı nüfus kaydını bu defa Emirdağ'a nakletti.

- E -

EMİRDAĞ: Emirdağ Afyon iline bağlı 100.000 nüfuslu bir ilçedir. Antik dönemde Aura, Roma ve Bizans dönemlerinde Amorium olarak anılan tarihî kentin kalıntıları Emirdağ'a 13 km2 mesafede yer almaktadır. Said Nursî Hazretleri burada kalmaya mecbur bırakılmıştır.

ESKİŞEHİR: İç Anadolu bölgesinin kuzeybatısında yer almaktadır. Kuzeyde Karadeniz, kuzeybatıda Marmara, batı ve güneybatıda Ege Bölgesi ile komşudur. Eskişehir'in ilçelerinden Seyitgazi'nin küçük bir bölümü Ege'nin, Sarıcakaya İlçesi'nin tümü ile Merkez ve Mihallıçık ilçelerinin bir bölümü Karadeniz Bölgesinin etkisindedir. Ancak Eskişehir, coğrafî karakterini genellikle İç Anadolu bölgesinden alır. Eskişehir ili, güneyden Afyonkarahisar'ın Emirdağ ve İnsaniye; güneydoğudan Konya'nın Yunak; doğudan Ankara'nın Polatlı, Nallıhan ve Beypazarı; kuzeybatıdan Bolu'nun Göyük; batıdan Bilecik'in Gölpazarı, Söğüt, Bozüyük ilçeleri ve Kütahya ile çevrelenmiş durumdadır. Risale-i Nur tarihinde Eskişehir önemli bir yer tutar. Eskişehir Mahkemesi ve Bediüzzaman'ın şereflendirdiği mekânlar olarak Eskişehir hakkında Külliyatın pek çok yerinde bahisler bulunmaktadır.

- I -

ISPARTA: 8.933 km karelik bir alana yayılan Isparta ilinin nüfusu, 1990 sayımına göre 434.771'dir. Ege, Akdeniz ve İç Anadolu bölgelerinin kesiştiği Göller Bölgesi denilen noktada yer alan Isparta ili, Eğirdir, Kovada ve Gölcük gölleri, Kovada ve Kızıldağı Millî Parkları ile zengin bir fauna ve floraya sahiptir. İnanç turizminin merkezi Yalvaç ilçesi Anadolu'nun kültür zenginliğini tüm ihtişamı ile yansıtmaktadır. Kayak Merkezinin yeraldığı Davraz Dağı, doğa yürüyüşü ve nehir sporlarına elverişli kanyonlar, mağaralar ve dağları ile pek çok doğa sporlarının yapıldığı merkezdir. Isparta'nın turizm kapısı Eğirdir, alternatif turizm bölgesidir. Dağcılık, trekking, rüzgarsörfü, yamaç paraşütü, kampçılık turizm çeşitlerinden birkaçıdır. Isparta ilinin ilçeleri; Aksu, Atabey, Eğirdir, Gelendost, Gönen, Keçiborlu, Senirkent, Sütçüler, Şarkikaraağaç, Uluborlu,Yalvaç ve Yenişarbademli'dir. Nur risalelerinin telif ve çoğaltılmasında Isparta ve Ispartalı Nurcuların emeği unutulamaz.

- İ -

İSTANBUL: İstanbul Türkiye'nin en çok nüfuslu ve sanayii en çok gelişmiş kentidir. Büyük metropoller arasında gösterilen İstanbul'un tarihî ve coğrafî özellikleri dolayısıyla dünyanın en gözde şehirlerinden birisidir. İstanbul'da genel olarak Akdeniz iklimi koşulları görülür. Bu iklim, kıyı bölgelerle iç kesimlerde biraz ayrılıklar göserir. İstanbul sırasıyla Roma imparatorluğu (324-395), Bizans imparatorluğu (395-1453), Osmanlı imparatorluğu (1453-1923) gibi büyük imparatorluklara sahiplik yapmıştır. Üstadın İstanbulla ilk buluşması 1907 yılında olmuştur. Doğuda Rus harbinde Ruslara esir düşen Said Nursî daha sonra Kosturma, Varşova-Almanya üzerinden İstanbul'a tekrar gelir. Bir sure Çamlıca Tepesinde ikamet buyurur. 1918'de Osman-

lı İmparatorluğu döneminin ilim akademisi sayılan Darü'l-Hikmeti'l-İslâmiye üyeliğini yapar. Bundan sonra kısa aralıklarla Yûşâ Tepesinde, Sarıyer'in Fıstıklıbağlar'da ikamet eder. 1952 yılında Gençlik Rehberi mahkemesi dolayısıyla İstanbul'a tekrar gelmiştir.

İTALYA: İtalya, Akdeniz'e en uzun sahil şeridi olan Avrupa ülkesidir. İtalya'da endüstri devrimi birçok şeyi değiştirdi. İtalya, endustri devrimine 1880 yılından sonra tam olarak tanıklık etmeye başlamıştır. Kuzey İtalya, her ne kadar gelişmiş ise, Güney İtalya o kadar gelişmemiştir. Devrimden sonra, özellikle kuzeyde büyük ölçüde devrimin bir getirisi olan işçi sınıfları doğmaya başlamıştır.

II. Dünya Savaş‹na, 1940 y‹l‹nda Müttefik Kuvvetleri karş‹s‹na alarak Almanya ile birlikte savaşan İtalya, 1943 y‹l‹nda Almanlar taraf‹ndan tamamen işgal edilir. Bağ‹ms‹zl‹k, 1945 y‹l‹nda Mussolini'nin İtalyan anti-faşist güçler taraf‹ndan öldürülmesi sonucunda elde edilir. 1946 y‹l‹nda bir halk referandumu yap‹larak İtalya Cumhuriyeti ilîn edilir. Bugün İtalya, Avrupa'nın gelişmiş ülkeleri arasında ve AB içinde yer almaktadır.

- K -

KÂBE: Hicaz'da Mekke-i Mükerreme'de, Harem-i Şerif'in ortasında bulunan kutsal bina; yeryüzünde Allah'a adanmış ilk mabed, beytullah. Müslümanların namaza başlarken yöneldikleri cihet, kıble. Müslümanların hacı olmak için Kurban Bayramında ziyaret ettikleri mekân.

KASTAMONU: Eski bir yerleşim merkezi olan Kastamonu il merkezi ve ilçelerinde bir çok eski eser ziyarete açıktır. Belli başlıları Araç, Taşköprü, Küre, Abana ilçeleri sit alanı kapsamındadır. Taşköprü'de Zımbıllı Tepe (Pompeipolis), İnebolu'da Abeş Kalesi, Geriş Tepesi, Çatalzeytin'de Ginolu Koyu, Cide İlçesinde Gideros Koyu arkeolojik sit alanıdır. Türkiye'nin en meşhur ve kaliteli sarımsağı Kastamonu da üretilir ve sunta ve baklalı zincir (zintaş) üretimi yapılır. Bediüzzaman Said Nursî Hazretleri 1936 ilkbaharında Eskişehir hapsinden tahliye olduktan sonra Kastamonu'ya mecburî ikamet için sevk edilir. Burada Araba Pazarı semtinde polis karakolu karşısında bir eve yerleştirilir. Kastamonu Lâhikası Üstadın burada ikameti esnasında yazdığı ve gelen mektuplardan oluşturulmuştur. Ayrıca Ayetü'l-Kübra olan yedinci Şua da burada yazılmıştır. 1943'e kadar burada kaldıktan sonra tekrar tutuklanarak talebeleriyle beraber Denizli hapsine sevk edildi. Kastamonu ilinin ilçeleri; Abana, Ağlı, Araç, Azdavay, Bozkurt, Cide, Çatalzeytin, Daday, Devrekâni, Doğanyurt, Hanönü, İhsangazi, İnebolu, Küre, Pınarbaşı, Seydiler, Şenpazar, Taşköprü ve Tosya'dır.

- M -

MEDİNE: Kur'ân'da Yesrip diye anılır. Ahzap Suresi, 13. ayetinde Müslümanlarca Medinetü'n-Nebî (Peygamber Ülkesi) ya da Medinetü'l-Münevvere (Aydınlanmış Ülke) olarak bahsedilir. Hz. Muhammed'in 622 yılında Mekke'den göçetmek zorunda kaldığı, 300 km kuzeydeki kent. Peygamber Efendimizin mübarek kabr-i şerifi, Mescid-i Nebevî diye bilinen Peygamber mescidi Medine'de ve binlerce Sahabenin defnedildiği Cennetü'l-Bakî Mezarlığı da bu şehirdedir.

MEKKE: Arabistan'da Kâbe'nin bulunduğu, Hz. Peygamberin (a.s.m.) doğduğu mukaddes şehir.

MISIR: Mısır Arap Cumhuriyeti Kuzey Afrika'nın en kalabalık ülkesidir. Nüfusun büyük bir bölümü Nil Nehri boyunca yerleşmiştir. Asya kıtasında yer alan bölümü Sina Yarımadası ile birlikte 1.020.000 km'lik bir yüzölçüme sahiptir. Batıda Libya, güneyde Sudan ve kuzeydoğuda Filistin ve İsrail'le kara sınırı bulunmaktadır. Mısır'ın kuzeyde Akdeniz'e, doğuda Kızıldeniz'e

kıyısı bulunmaktadır. Mısır antik medeniyetiyle ünlü bir ülkedir ve dünyanın en çok ilgi çeken tarihsel anıtları yine buradadır. Gize Pramitleri, Karnak Tapınağı ve Krallar Vadisi en önemli tarihsel anıtlardır. Özellikle Şeyhülislâm merhum Mustafa Sabri Efendi, Mısır'da Risale-i Nur'a sahip çıkmış ve el-Ezher Üniversitesine tanıtmıştır.

- N -

NİL: Mısır'dan geçip Akdeniz'e dökülen meşhur büyük nehir. Mısır'a hayat verdiği söylenir. Ayrıca Dünyanın en uzun nehridir (6.695 km).

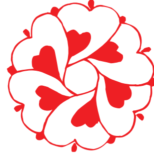
- S -

SEDD-İ ZÜLKARNEYN: Allah'ın kendisine hikmet ve kudret verdiği bir zat olan Zülkarneyn'in peygamber olup olmadığı hususu tartışmalıdır. Bazı müfessirlere göre Zülkarneyn, Yemen padişahlarından birisidir. Kur'ân'da Kehf Suresinde Zülkarneyn ile ilgili olarak, şarktan garba hakim olduğu ve mazlum milletleri, zalim kavimlerin tecavüzlerinden korumak için bir set inşa ettiği ifade edilmektedir. Bazı müfessirler Zülkarneyn'in yaptığı seddin Azerbaycan ile Ermenistan arasında olduğunu ve tatarların hücumundan korumak için inşa edildiğini; bazıları ise bunun Çin Seddi olduğunu ve Moğollara karşı yapıldığını söylemektedir. Kesin olan husus ise; Ye'cüc ve Me'cüc denilen ve yeryüzünde fesat çıkaran topluluklara karşı Zülkarnenyn tarafından bir seddin inşa edilmiş olduğudur.

- Y -

YENİ GÜN MATBAASI: Bediüzzaman Hazretlerinin Ankara'da bulunduğu yıllarda, Cenab-ı Hakkın vücud ve vahdetine dair bir eserini tab ettirdiğini ifade ettiği bu matbaa, kuvvetle muhtemel olarak Yunus Nadi'nin 1920'li yıllarda Ankara'da kurduğu matbaadır. İstanbul'daki Yeni Gün Matbaasının makinelerinin Ankara'ya getirilmesiyle kurulan matbaa hakkında Yunus Nadi hatıralarında şunları söyler: "...İstanbul'daki Yeni Gün matbaasının baskı makineleri sökülmüş, gizlice ve yavaş yavaş, parça parça, Anadolu'ya kaçırılmıştı. Ankara'da kurulan Yeni Gün matbaası, Karacaoğlan Meydanı'ndan Hacı Bayram'a giderken, ilk kavşağın kesiştiği yerdeydi. İki katlı, sıvaları yer yer dökülmüş bir Ankara eviydi. Binanın içine, ahırdan bozulmuş bir kısma, bir makine dairesi yerleştirilmişti; yukarıda bir sofa ve sağlı sollu iki oda vardı: İşte bütün matbaa ve gazete idaresi buydu!"

ASA-YI MÛSA AYET ve ARAPÇA METİN İNDEKSİ

Açıklama: Arapça metin indeksi, Arapça bilmeyenlerin de kolay bulmalarını temin bakımından, okunuş metinleri alfabetik sıraya konularak hazırlanmıştır.

– İ –

Arapça metin Okunuşları	Arapça metin Konusu	Sayfa No	Arapça Metin
Lâ ilâhe illâ illâhül vâcibül vücûdillezî delle alâ vücûbi vücûdihi fî vahdetihi icmâu cemîi envâil...		170	لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ الَّذِى دَلَّ عَلٰى وُجُوبِ وُجُودِهِ فِى وَحْدَتِهِ اِجْمَاعُ جَمِيعِ اَنْوَاعِ
Lâ ilâhe illâ illâhüllezî delle alâ vücûbi vücûdihi fî vahdetihi ittifâku cemîil asfiyâi bikuvveti berâhînihimiz zâhiratil muhakkakatil müttefikati...		176	لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الَّذِى دَلَّ عَلٰى وُجُوبِ وُجُودِهِ فِى وَحْدَتِهِ اِتِّفَاقُ جَمِيعِ الْاَصْفِيَٓاءِ بِقُوَّةِ بَرَاهِينِهِمِ الزَّاهِرَةِ الْمُحَقَّقَةِ الْمُتَّفِقَةِ
Lâ ilâhe illâ illâhüllezî delle alâ vücûbi vücûdihi fî vahdetihis semâvâtü bicemîi mâ fîhâ...		157	لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ الَّذِى دَلَّ عَلٰى وُجُوبِ وُجُودِهِ فِى وَحْدَتِهِ السَّمٰوَاتُ بِجَمِيعِ مَا فِيهَا
Lâ ilâhe illâ illâhüllezî delle alâ vücûbi vücûdihi fî vahdetihil ardu bicemîi mâ fîhâ vemâ aleyhâ bişehâdeti...		164	لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ الَّذِى دَلَّ عَلٰى وُجُوبِ وُجُودِهِ فِى وَحْدَتِهِ الْاَرْضُ بِجَمِيعِ مَا فِيهَا وَمَا عَلَيْهَا بِشَهَادَةِ
Lâ ilâhe illâ illâhüllezî delle alâ vücûbi vücûdihi fî vahdetihi cemîul bihâri vel'envâri bicemîi mâ fîhâ...		166	لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ الَّذِى دَلَّ عَلٰى وُجُوبِ وُجُودِهِ فِى وَحْدَتِهِ جَمِيعُ الْبِحَارِ وَالْاَنْهَارِ بِجَمِيعِ مَا فِيهَا
Lâ ilâhe illâ illâhüllezî delle alâ vücûbi vücûdihi fî vahdetihi fahrul âlemi ve şerefe nev'i benî âdeme biazameti		196	فِى لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ الْوَاحِدُ اٰدَمَ الْاَحَدُ الَّذِى دَلَّ عَلٰى وُجُوبِ وُجُودِهِ وَحْدَتِهِ فَخْرُ الْعَالَمِ وَشَرَفُ نَوْعِ بَنِى
Lâ ilâhe illâllahül vacibül vücûdillezi delle ala vücubi vücudi fî vahdetihi icmâul ukûlil müstekîmetil münevvereti bii'tikadetihel mütevefikati ve bi kanaitihe ve yakinetihe...		181	لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ الَّذِى دَلَّ عَلٰى وُجُوبِ وُجُودِهِ فِى وَحْدَتِهِ اِجْمَاعُ الْعُقُولِ الْمُسْتَقِيمَةِ الْمُنَوَّرَةِ بِاِعْتِقَادَاتِهَا الْمُتَوَافِقَةِ وَبِقَنَاعَاتِهَا وَيَقِينَاتِهَا

Arapça metin Okunuşları	Arapça metin Konusu	Sayfa No	Arapça Metin
Lehül mülkü		362	لَهُ الْمُلْكُ
Len fisâme lehâ azâbün elî-mün	Bakara Suresi: 256.	140	لاَ انْفِصَامَ لَهَا وَاللّٰهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ
Lev kâne fihimâ âlihetün il-lallâhü lefesedetâ	Enbiya Suresi: 22.	222, 235	لَوْ كَانَ فِيهِمَآ اٰلِهَةٌ اِلاَّ اللّٰهُ لَفَسَدَتَا
Lev kâne'l bahru midâden likelimâti rabbî	Kehf Suresi: 109.	218	لَوْ كَانَ الْبَحْرُ مِدَادًا لِكَلِمَاتِ رَبّى
Lev kâne'l bahru midâden likelimâti rabbî lenefidel bahru kable en tenfede ke-limâtü rabbî	Kehf Suresi: 109.	185	رَبّى لَوْ كَانَ الْبَحْرُ مِدَادًا لِكَلِمَاتِ رَبّى لَنَفِدَ الْبَحْرُ قَبْلَ اَنْ تَنْفَدَ كَلِمَاتُ

– M –

Arapça metin Okunuşları	Arapça metin Konusu	Sayfa No	Arapça Metin
Mâ esâbeke min hasenetin feminnallâhi vemâ esâbeke min seyyietin femin nefsi-ke	Nisa Suresi: 79.	130	مَآ اَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنَ اللّٰهِ وَمَآ اَصَابَكَ مِنْ سَيِّئَةٍ فَمِنْ نَفْسِكَ
Mâ halkuküm velâ ba'sü-küm illâ kenefsin vâhidetin	Lokman Sure-si: 28.	47, 85, 270	مَا خَلْقُكُمْ وَلاَ بَعْثُكُمْ اِلاَّ كَنَفْسٍ وَاحِدَةٍ
Mâşâ allâhü bârekellâhü		132	مَشَآءَ اللّٰهُ، بَارَكَ اللّٰه
Mâşâallâhü		293	مَاشَآءَ اللّٰهُ
Mea intizâmil hılkati mea ittizânis san'ati		239	مَعَ اِنْتِظَامِ الْخِلْقَةِ مَعَ اِتِّزَانِ الصَّنْعَةِ
Men âmene bilkaderi emi-ne minel kederi	Hadis-i Şerif: Ramizü'l-Eha-dis 1:193.	127	مَنْ اٰمَنَ بِالْقَدَرِ اَمِنَ مِنَ الْكَدَرِ
Men rabbüke		125	مَنْ رَبُّكَ
Min şerri mâ halaka	Felak Suresi: 2.	136, 138	مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ
Muhammedün rasûlüllâhi		112	مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللّٰهِ

Arapça metin Okunuşları	Arapça metin Konusu	Sayfa No	Arapça Metin
		– N –	
Nehû bismillâhirrahmânir-rahîm		339	نَحْو بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ
		– R –	
Rabbenasrif annâ azâbe cehenneme inne azâbehâ kâne garâmen innehâ sâet müstekarran ve mükâmen	Furkan Suresi: 65-66.	82	رَبَّنَا اصْرِفْ عَنَّا عَذَابَ جَهَنَّمَ اِنَّ عَذَابَهَا كَانَ غَرَامًا ۝ اِنَّهَا سَٓاءَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا
Rabbüke	Bakara Suresi: 30, 68, 147, 149, v.d.	107, 125	رَبُّكَ
Rabbül âlemîne	Fatiha Suresi: 2; Bakara Suresi: 131; Maide Suresi: 28; Enam Suresi: 45. Casiye Suresi: 36.v.d.	84, 86, 107	رَبُّ الْعَالَمِينَ
Rabbüs semâvâti vel ardı	Ra'd Suresi: 16; İsra Suresi: 102; Kehf Suresi: 14.	45, 350	رَبُّ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ
		– S –	
Sebbeha lillâhi mâ fissemâvâti vel ardı	Hadid Suresi: 1.	200	سَبَّحَ لِلّٰهِ مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ
Subhaneke ya mencaele minel mai külle şeyin hayyin	Enbiya Suresi: 30. ayetten iktibasla yapılan dua.	331	سُبْحَانَكَ يَا مَنْ جَعَلَ مِنَ الْمَٓاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ
Sübhânallâhi		44, 85, 87, 88, 93, 293, 433	سُبْحَانَ اللهِ
Sübhânallâhi Elhamdülillâhi Allâhü ekberu		85	سُبْحَانَ اللهِ ۝ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ ۝ اَللهُ اَكْبَرُ
Sübhânallâhi Sübhânallâhi		130	سُبْحَانَ اللهِ ۝ سُبْحَانَ اللهِ
Sübhânehü veteâlâ ammâ yekûlûne uluvven kebîran	İsra Suresi: 43.	335	سُبْحَانَهُ وَتَعَالٰى عَمَّا يَقُولُونَ عُلُوًّا كَبِيرًا

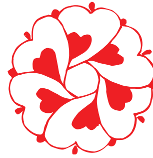
Arapça metin Okunuşları	Arapça metin Konusu	Sayfa No	Arapça Metin
Ve in min şey'in illâ yüsebbihu bihamdihi.	İsra Suresi: 44.	15, 144, 146, 358	وَاِنْ مِنْ شَىْءٍ اِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ
Ve kezâ şehide ve berhene biicmâi süverihil kudsiyyetis semâviyyeti vebiittifâki âyâtihin nûraniyyetil ilâhiyyeti vebitevâfüki...		206	وَكَذَا شَهِدَ وَبَرْهَنَ بِاِجْمَاعِ سُوَرِهِ الْقُدْسِيَّةِ السَّمَاوِيَّةِ وَبِاتِّفَاقِ اٰيَاتِهِ النُّورَانِيَّةِ الْاِلٰهِيَّةِ وَبِتَوَافُقِ
Ve kütübihi		350	وَكُتُبِهِ
Ve min âyâtihi en tekûmes semâü vel ardu bi emrihi sümme izâ deâküm da'veten minel ardı izâ entüm tahrucûne	Rum Suresi: 25.	54	وَمِنْ اٰيَاتِهِ اَنْ تَقُومَ السَّمَٓاءُ وَالْاَرْضُ بِاَمْرِهِ ثُمَّ اِذَا دَعَاكُمْ دَعْوَةً مِنَ الْاَرْضِ اِذَا اَنْتُمْ تَخْرُجُونَ
Ve min şerri hâsidin izâ hasede	Felak Suresi: 5.	137, 138	وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ اِذَا حَسَدَ
Ve min şerrin neffâsâti fil ukadi	Felak Suresi: 4.	138	وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِى الْعُقَدِ
Ve minallâhit tevfîku vel hidâyetü		392	وَمِنَ اللّٰهِ التَّوْفِيقُ وَالْهِدَايَةُ
Ve neccîna minen nâr		104	وَنَجِّنَا مِنَ النَّارِ
Ve tilkel emsâlü nadrübühâ linnâsî leallehüm yetefekkerûn	Haşir Suresi: 21.	372	وَتِلْكَ الْاَمْثَالُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ
Ve yedribullâhül emsâle linnâsi leallehüm yetezekkerûne	İbrahim Suresi: 25.	372	وَيَضْرِبُ اللّٰهُ الْاَمْثَالَ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ
Ve yefalûne mâ yü'merûne	Tahrim Suresi: 6.	134	وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ
Ve yetefekkerûne fî halkıs semâvâti vel ardı rabbenâ mâ halakte hâzâ bâtılen sübhâneke fekınâ azâben nâr	Al-i İmran Suresi: 191.	82	لَّهُمَّلاً وَيَتَفَكَّرُونَ فِى خَلْقِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هٰذَا بَاط سُبْحَانَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ
Ve yü'min billâhi fekadis temseke	Bakara Suresi: 256.	140	وَيُؤْمِنْ بِاللّٰهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ

Arapça metin Okunuşları	Arapça metin Konusu	Sayfa No	Arapça Metin
Ve yü'min billâhi fekadis temseke bil urvetil vüskâ		143	وَيُؤْمِنْ بِاللّٰهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَى
Ve yümîtü		364	وَيُمِيتُ
Ve yünkirül femü ta'mel mâi min sekamin	Busayri, Kasidetü'l-Bür-de	113	وَيُنْكِرُ الْفَمُ طَعْمَ الْمَآءِ مِنْ سَقَمٍ
Ve yüsebbihur ra'dü bihamdihi	Rad Suresi: 13.	161	وَيُسَبِّحُ الرَّعْدُ بِحَمْدِهِ
Vebi ismihi asâ mûsâ bihiz zulmâtin celet		17	وَبِاسْمِهِ عَصَا مُوسَى بِهِ الظُّلْمَةَ انْجَلَتْ
Vebimelâiketihî vebilkaderi hayrihî ve şerrihî minallâhi teâlâ		354	وَبِمَلٰٓئِكَتِهِ وَبِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ مِنَ اللّٰهِ تَعَالَى
Vehüve alâ külli şey'in kadîrun	Mülk Suresi: 1. ayeti gibi pek çok ayette geçer.	271	وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَىْءٍ قَدِيرٌ
Vehüvel azîzürrahîm	Ankebut Sure-si: 5.	106	وَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ
Vein min şey'in illâ indenâ hazâinühü vemâ nünez-zilühü illâ bikaderin ma'lûmin	Hücr Suresi: 21.	279	وَاِنْ مِنْ شَىْءٍ اِلَّا عِنْدَنَا خَزَآئِنُهُ وَمَا نُنَزِّلُهُ اِلَّا بِقَدَرٍ مَعْلُومٍ
Veizes suhufü nüşirat	Tekvir Suresi: 10, .	56, 57, 59, 209	وَاِذَا الصُّحُفُ نُشِرَتْ
Vel âhiru		57	وَالْاٰخِرُ
Vel bâtinu		58	وَالْبَاطِنُ
Vel cibâli ersâhâ	Naziat Suresi: 32.	167	وَالْجِبَالَ اَرْسٰيهَا
Vel cibâli evtada	Nebe Suresi: 7.	167	وَالْجِبَالَ اَوْتَادًا
Vel hamdülillâhi		433	وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ

HADİS İNDEKSİ

Hadisin meali **Sayfa no**

ŞAHIS İNDEKSİ

İ

K

L

M

N

P

R

S

Ş

Ü

YZ.

YER İNDEKSİ

GENEL İNDEKS

A

B

C

Ç

D

E

F

G

H

I

İ

K

L

M

N

O

Ö

P

R

S

Ş

T

U

Ü

V

Y

Z

Tarihsel Gelişim ve Olaylar İçinde Bediüzzaman Said Nursî

Tarih	Bediüzzaman Said Nursî	Osmanlı Devletindeki Olaylar	Dünyadaki Olaylar
1878	• Bitlis'in Hizan Kazasına bağlı Nurs köyünde doğdu.	• II. Abdülhamit Kanun-u Esasi'nin 113. madde'si gereğince meclisi tatil etti ve ı. Meşrutiyet dönemi sona erdi. (14 Şubat). • Ali Suavi Vak'ası (20 Mayıs). • Prizren'de Arnavut birliği kuruldu. (10 Haziran). • Osmanlı Devleti Halep Fermanını ilan etti. (23 Ekim)	• Arnavutların toprak bütünlüğü ve özerklikleri Osmanlı Devletince tanındı. • Kars, Ardahan ve Batum Rusya'ya bırakıldı. • Sırbistan, Karadağ ve Romanya bağımsızlığına kavuştu. • Doğu Bayazıt tekrar Osmanlılara geçti. • Ruslar Sofya ve Edirne'yi işgal etti. (20 Ocak). • Osmanlı Devleti ile Rusya arasında Ayestafanos Antlaşması imzalandı. (3 Mart). • Kıbrıs'ın İngiltere tarafından yönetilmesini öngören Kıbrıs Antlaşması imzalandı. (4 Haziran). • Berlin Kongresi sona erdi ve Berlin Antlaşması imzalandı. (13 Temmuz). • Haleppa Fermanına bağlı olarak Girit adasında Rum çoğunluğu olan bir temsilciler meclisi kuruldu. (Ekim)
1879		• Osmanlı Devleti Bosna-Hersek bölgesinde Avusturya egemenliğini kabul etmek zorunda kaldı. (21 Nisan)	• Almanya Avusturya ile ittifak kurarak Rusya'yı yalnız bıraktı. • Matematikçi Albert Einstein doğdu. • Rusya'da Stalin ve Troçki doğdu.
1880		• Ünlü devlet adamı ve şair Ziya Paşa öldü. (18 Mayıs). • Ülgün şehri Karadağ'a terk edildi. (27 Kasım)	• İngiltere'de liberal parti seçimleri kazandı ve William Gladstone hükümeti kuruldu.
1881		• Yıldız Mahkemesi (27 Haziran). • Teselya Yunanistan'a terk edildi. (2 Temmuz). • Mısır'da Vatanîler isyan çıkardı. (9 Eylül). • Düyun-u Umumiye İdaresi kuruldu. (20 Aralık)	• Rus Çarı 2. Aleksandr öldürüldü. • Almanya, Avusturya ve Rusya arasında Üç İmparatorlar Ligi Antlaşması imzalandı. • Fransızlar Tunus'u işgal etti. (12 Mayıs)
1882		• İskenderiye'de Müslüman ve Hıristiyan mücadelesi başladı. (12 Haziran)	• Bismark'ın girişimleriyle Almanya, Avusturya ve İtalya arasında İngiltere'ye yönelik Üçlü İttifak imzalandı. (20 Mayıs). • İngiltere Mısır'ı işgal etti. (13 Eylül). • İlk hidroelektrik santral inşa edildi. (ABD)
1883			• Rusya'da Komünist Parti kuruldu.

Tarih	Bediüzzaman Said Nursî	Osmanlı Devletindeki Olaylar	Dünyadaki Olaylar
1884		• Mithat Paşa Taif zindanında öldürüldü. (7 Mayıs)	
1885			• Hindistan'da Ulusal Kongre kuruldu. • Almanya'da Benz motor üzerine çalışmalar yapıldı. • Bulgaristan özerk Osmanlı vilayeti olan Doğu Rumeliyi işgal etti (18 Eylül). • Bükreş antlaşması imzalandı. (19 Ekim)
1886	• Molla Muhammed Emin Efendinin medresesinde öğrenim hayatına başladı. • Nurs'a geri döndü.	• Doğu Rumeli buhranı yaşandı.	• Doğu Afrika İngiltere ve Almanya arasında paylaşıldı.
1887	• Öğrenim için Pirmis köyüne gitti. • Öğrenim için ağabeyi Molla Abdullah ile Nurşin köyüne ve Seyhan yaylasına gitti. • Tağ medresesinde öğrenime devam etti.	• Pozitivist ve materyalist Beşir Fuad'ın deneysel intiharı. (6 Şubat)	• İsviçre'de Ermeni Hınçak Örgütü kuruldu. • Bismarck Almanya ve Rusya'nın ortak politikalar üzerinde anlaşmasını sağlayan ittifak antlaşmasını Rusya'ya kabul ettirdi.
1888		• Deutsche Bank ile yapılan anlaşma sonucu Osmanlı Devleti üzerindeki İngiliz, Fransız ve Avusturya'nın mali baskısı azaltıldı. (27 Eylül). • Almanlar Anadolu Demiryolları Kumpanyasını kurdu. (6 Ekim). • Namık Kemal öldü. (2 Aralık)	• Brezilya'da kölelik kaldırıldı.
1889		• İbrahim Temo, Abdullah Cevdet ve İshak Sükuti önderliğinde İttihad-ı Osmani Cemiyeti kuruldu. (21 Mayıs). • Yemen'de Zeydiler isyan etti. • II. Abdülhamit tarafından Uzakdoğu'ya gönderilen Ertuğrul Fırkateyni Japonya sularında battı. 581 kişi öldü. (16 Eylül)	• Japon İmparatoru Meiji, Bismarck Almanya'sını örnek alan bir Anayasa çıkardı. • Alman İmparatoru II. Wilhelm İstanbul'u ziyaret etti.
1890	• Molla Muhammed'in refakatinde Doğubayezıt'a hareket etti.	• Erzurum'da Ermenilerle Türkler arasında çatışma yaşandı. (Haziran)	• Almanya Başbakanı Bismark görevinden ayrıldı.
1891	• Doğubeyazıt'ta Şeyh Mehmet Celali Medresesine geldi	• Ahmet Vefik Paşa öldü (1 Nisan). • Servet-i Fünun dergisi çıkmaya başladı.	
1892	• Öğrenimini Şeyh Mehmet Celali medresesinde tamamladı, icazet aldı ve Siirt'e gitti. • Molla Fethullah Efendi tarafından Bediüzzaman lakabı verildi		• Herbert J. Gladstone İngiltere'de müstemlekeler bakanı oldu.
1893	• Siirt'te alimlerle münazara etti. • Tillo'ya gitti. • Miran aşireti reisi Mustafa Paşayı zulümden men etti. • Cizre alimleriyle münazara etti.		

Tarih	Bediüzzaman Said Nursî	Osmanlı Devletindeki Olaylar	Dünyadaki Olaylar
1894	• Mardin'e gitti.	• Büyük İstanbul depremi yaşandı. (10 Temmuz). • Sason kasabasında ilk Ermeni isyanı meydana geldi.	• Rusya'da tahta Çar II. Nikola geçti. • Rusya-Fransa ittifak yaptı.
1895	• Bitlis'e sürgün edildi. • Bitlis valisi Ömer Paşa'nın konağında kalmaya başladı.	• Yemen'de Zeydiler ikinci kez isyan etti. • Mehmed Murat Efendi Mizan gazetesini çıkarmaya başladı. • Ermeniler İstanbul'da bir protesto yürüyüşü düzenlediler (30 Eylül). • İttihad-ı Osmani Cemiyeti Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti adını aldı.	• Çin-Japon savaşı başladı. • Rusya'da Lenin İşçi Sınıfının Kurtuluşu İçin Mücadele Birliği'ni kurdu. • Ahmet Rıza Paris'te Meşveret gazetesini çıkardı. • Röntgen X ışınlarını keşfetti. • Marconi telsiz telgrafı icat etti. • Sinema ilk kez halka gösterildi.
1896		• Ermeniler Osmanlı Bankasının İstanbul şubesine saldırdılar. • Bağdat demiryolu Konya'ya ulaştı.	• Theodor Herzl Yahudilerin ulusal yurt isteklerini dile getiren Yahudi Devleti (Judenstaat) eserini yazdı.
1897	• Van valisi Hasan Paşanın daveti üzerine Van'a gitti. • Tahir Paşanın konağında ikamet etmeye başladı. • Pozitif bilimlere ait eserleri incelemeye başladı. • Horhor Medresesini kurdu ve ders vermeye başladı.	• Servet-i Fünun dergisi kapatıldı. • Hasan Paşanın yerine Van Valiliğine Tahir Paşa atandı.	• Radyum keşfedildi. • Theodor Herzl Dünya Siyonist Teşkilatını kurdu. • Osmanlı-Yunan Savaşı başladı (18 Nisan). • Batılı Devletlerin Osmanlı-Yunan savaşına müdahalesiyle Girit Yunanlılara bırakıldı. • Girit'e iç işlerinde bağımsızlık verildi. (18 Aralık).
1898		• Alman İmparatoru II. Wilhelm İstanbul'u ikinci kez ziyaret etti. • Girit terk edildi. (5 Kasım). • Girit'teki Türkler Anadolu'ya göç etti. (21 Aralık).	• Girit'te isyan çıktı ve büyük devletler Osmanlılardan adadaki askerlerini çekmesini istedi. (4 Ekim). • Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi kuruldu.
1899	• Kızıl İ'caz isimli Arapça eserini telif etti.		• İngiltere'de Avam Kamarasında sömürgelerle ilgili görüşmeler yapıldı ve Müstemlekeler Bakanı Herbert J. Gladstone, "Kur'an'ı ortadan kaldırmalıyız" dedi.
1900		• Hicaz demiryolunun inşasına başlandı. • İstanbul'da Darülfünun açıldı. (15 Ağustos).	• Çin'de Boxer ayaklanması. (Haziran). • Batılı Devletlerin gönderdiği uluslar arası birlik Pekin'i ele geçirdi.
1902		• Osmanlı Liberal Kongresi Prens Sabahaddin öncülüğünde toplandı. (4-9 Şubat). • Bağdat Demiryolları inşası yapılan ihale anlaşmasıyla Almanlara verildi. (18 Mart). • Prens Sabahaddin Teşebbüs-ü Şahsî ve Adem-i Merkeziyet Cemiyetini kurdu.	• II. Abdülhamit'in yönetimine karşı örgütlenen Jön Türkler, Paris'te I. Jön Türk Kongresini topladı, Terakki ve İttihat Cemiyeti kuruldu. (4 Şubat).

Tarih	Bediüzzaman Said Nursî	Osmanlı Devletindeki Olaylar	Dünyadaki Olaylar
1903	• Tahir Paşa ile münakaşa etti ve Hizan'a döndü.	• Makedonya'da 30 bin civarında Bulgar çeteci Osmanlı yönetimine karşı ayaklanma başlattı. (2 Ağustos). • Makedonya'daki Osmanlı yönetimine karşı gelişen şiddet olayları nedeniyle Sadrazam Sait Paşa azledildi, yerine Rumeli ıslahat Komisyonu Başkanı Mehmet Ferit Paşa getirildi. (10 Ocak).	• Avrupa'da ekonomik kriz başladı. • Rus Sosyal Demokrat Partisi Belçika'da toplantı yaptı. • Wright Kardeşlerin yaptığı ilk motorlu uçak uçtu. (17 Aralık).
1904		• V. Murat vefat etti. (29 Ağustos). • ABD ve İngiltere'deki tersanelerde yapılan Mecidiye ve Hamidiye kruvazörleri, İstanbul'a getirildi ve donanmaya dahil edildi. Kruvazörler, Abdülhamid döneminde donanmaya katılan ilk modern gemilerdi. (1 Eylül). • İkinci Sason isyanı başladı. • Yusuf Akçura'nın Üç Tarz-ı Siyaset yazısı yayınlandı.	• Pasifik'te Rus-Japon Savaşı başladı. (10 Şubat).
1905		• Ermeni Komitesi 2. Abdülhamit'e bombalı saldırı tertipledi. (21 Temmuz).	• 1. Rus Devrimi başladı. (21 Ocak). • Rus-Japon savaşı Japonya'nın sürpriz galibiyeti ile sonuçlandı. (1904-1905). • Japonya ve Rusya arasında yapılan Porstmouth Barışından sonra Mançurya bölgesi Japonların kontrolüne geçti, Rusya Kore'nin bağımsızlığını tanımak zorunda kaldı. • Rusya'da Meşrutiyet ilan edildi.
1906		• Selanik'te Osmanlı Hürriyet Cemiyeti kuruldu.	• İran'da Meşrutiyet ilan edildi.
1907	• Bediüzzaman İstanbul'a gitti.	• Erzurum ayaklanması, Bitlis ayaklanması, Diyarbakır ayaklanması. • Osmanlı Hürriyet Cemiyeti ile Jön Türklerin Paris kolu İttihat ve Terakki Cemiyeti adı altında birleşti. (27 Eylül).	• Paris'te II. Jön Türk Kongresi yapıldı. (27-29 Aralık). • Einstein izafiyet teorisini geliştirdi.
1908	• Şekerci Hanı'nda "her suale cevap verilir; fakat sual sorulmaz" diye ilan etti. (Şubat-Mart). • Mısır El-Ezher Üniversitesi öğretim görevlilerinden Şeyh Bahid Efendi ile görüştü. • Hükümet tarafından Toptaşı Tımarhanesine gönderildi. • Tımarhane doktorunun "Bediüzzaman'da zerre kadar mecnunluk eseri varsa, dünyada akıllı adam yoktur" şeklindeki raporu üzerine alelacele tımarhaneden çıkarılıp tevkifhanede nezaret altına alındı.	• Kolağası Resneli Niyazi ve Binbaşı Enver Beyler isyan ederek dağa çıktılar. (3 Temmuz). • II. Meşrutiyet ilan edildi. (23 Temmuz). • Osmanlı Ahrar Fırkası kuruldu. (14 Eylül). • Meclis-i Mebûsan açıldı (17 Aralık). • Sırat-ı Müstakim dergisi yayınlandı. • Avusturya mallarına karşı boykot başladı.	• Reval Mülakatı yapıldı. (9 Haziran). • Bulgaristan bağımsızlığına kavuştu. (5 Ekim). • Avusturya Bosna-Hersek'i ilhak etti. (5 Ekim). • Girit Yunanistan'a bağlandı.

Tarih	Bediüzzaman Said Nursî	Osmanlı Devletindeki Olaylar	Dünyadaki Olaylar
	• Meşrutiyetin ilanı ile serbest bırakıldı. • II. Meşrutiyet ilanının üçüncü gününde İstanbul'da, daha sonra Selanik'te meşrutiyete dair bir nutuk verdi. • Mizancı Murad'ın, Şehzadebaşı'nda Ferah Tiyatrosunda verdiği konferansta çıkan kargaşayı yatıştırdı. • Hamallarla konuşarak boykotun daha etkili hale getirilmesine çalıştı. • Nutuk 1 isimli eserini yazdı. (1908-1909).		
1909	• Bayezıd Talebe İçtimaında talebeleri yatıştırdı. (27 Şubat). • Ayasofya Mevlidi'nde heyecanlı kalabalığı yatıştırdı. (3 Nisan). • 31 Mart olayında askerlere hitap ederek isyandan vazgeçmelerini sağladı. (16 Nisan). • 31 Mart Ayaklanmasında, herkesi sükunete ve soğukkanlılığa davet ettiği makalelerini neşretti (Serbesti gazetesinde) (17 Nisan). • 31 Mart Vak'asına karıştığı iddiasıyla tevkif edildi, Divan-ı Harb-i Örfi'de yargılandı ve beraat etti (30 Nisan - 25 Mayıs). • *İki Mekteb-i Musibetin Şehadetnamesi* (*Divan-ı Harbî Örfî*) eserini telif etti.	• Osmanlı Demokrat Fırkası kuruldu (6 Şubat). • Bayezıd Talebe İçtimaı. (27 Şubat). • Serbesti gazetesi başyazarı Hasan Fehmi öldürüldü. (7 Nisan). • 31 Mart Vak'ası patlak verdi. (13 Nisan). • Adana'da Ermeni olayları vuku buldu. Yaklaşık 30.000 kişi öldü. (14 Nisan). • Hareket Ordusu Yeşilköy'e ulaştı; İstanbul'da sıkıyönetim ilan etti. (19 Nisan). • II. Abdülhamid tahttan indirildi. (27 Nisan). • V. Mehmed Reşad padişah oldu. (27 Nisan). • 31 Mart olayı ile ilgisi olanlar sıkıyönetim mahkemelerine çıkarıldılar. • 1876 Anayasasında (Kanun-ı Esasî) değişiklik yapıldı. (21 Ağustos).	• Lenin'in Materyalizm ve Ampiriokritisizm eseri yayınlandı.
1910	• İstanbul'dan ayrılarak İnebolu, Batum ve Tiflis'e gitti. (Mart). • Van'a gitti. • Meşrutiyet ve anayasa ile ilgili olarak şark aşiretlerini ziyaret etti, sorularına cevap verdi. • Reçetetü'l Avam, Reçetetü'l-Ulema veya Saykalü'l-İslam isimli eserlerini yazdı.	• Çırağan Sarayı yandı. (19 Ocak). • Ahali Fırkası kuruldu. (21 Şubat). • İttihad ve Terakki Fırkası bölünmeye başladı. (Şubat). • Arnavutluk isyanı başladı. (1 Nisan). • Gazeteci Ahmed Samim öldürüldü. (fail-i meçhul) (9 Haziran). • Osmanlı Sosyalist Fırkası kuruldu. (Eylül).	• Japonya Kore'yi ilhak etti. • Meksika'da halk ayaklanması başladı.
1911	• Şam'a gitti. Şam Emeviye Camiinde, kalabalık bir topluluğa hitap etti. • İstanbul'a gelerek Sultan Reşad'ın Rumeli seyahatine katıldı. (5 Haziran). • *Hutbe-i Şamiye, Münazarat, Muhakemat, Devaü'l-Ye's* isimli eserlerini yazdı.	• Rumeli seyâhatine çıkan Sultan Reşad İstanbul'dan hareket etti. (5 Haziran). • Abdullah Cevdet İçtihat dergisini çıkardı. • Türk Yurdu dergisi çıktı. • Selanik'te Genç Kalemler dergisi çıktı.	• Panço Villa ve Emiliano Zapata'nın, bir yıl önce başlattığı ayaklanmanın ardından Meksika'da darbe oldu. (10 Nisan). • İtalya, Trablusgarp ve Bingazi'nin tahliyesi için Osmanlı Devletine ültimatom verdi. (28 Eylül). • İtalyanlar Trablusgarb ve Bingazi'ye saldırdı ve işgal etti. (29 Eylül).

Tarih	Bediüzzaman Said Nursî	Osmanlı Devletindeki Olaylar	Dünyadaki Olaylar
			• Çin'de Sun Yat-San liderliğindeki devrimciler, Manchu hanedanını yıktı. (10 Ekim). • İtalya Trablusgarp ve Bingazi'yi topraklarına kattığını dünyaya duyurdu. (5 Kasım). • Marie Curie, radyoaktiflik konusunda kendi başına yaptığı çalışmalardan dolayı Nobel Ödülü aldı; böylece bu ödülü iki kez alan ilk kişi oldu. • Ernest Rutherford, atomun merkezinde bir çekirdek olduğunu gösterdi.
1912.	• Batum, Tiflis yoluyla Van'a gitti. • *Teşhisü'l-İllet* isimli eserini yayınladı.	• V. Mehmed Reşad meclisi dağıttı (18 Ocak). • Türk Ocakları kuruldu. (25 Mart). • Milli Meşrutiyet Fırkası kuruldu (15 Temmuz). • İttihat ve Terakki komitesi hükümetten düştü. (16 Temmuz).	• İlk seferinde buz dağına çarparak batan, dönemin en büyük transatlantiği Titanik'te 1517 yolcu yaşamını yitirdi. (15 Nisan). • İtalyanlar Rodos, On iki Ada ve Çanakkale Boğazına saldırdı. (18 Nisan). • 1. Balkan Savaşı başladı. (8 Ekim). • Osmanlı Devleti ile İtalya arasında Uşi Antlaşması imzalandı. (15 Ekim). • Arnavutluk bağımsızlığını ilan etti. (28 Kasım).
1913	• Van'da Medresetü'z-Zehra'nın temelini attı. • Şeyh Selim isyanına engel olmaya çalıştı. • Talikat isimli eserini yazdı.	• Babıâli baskını yapıldı (23 Ocak). • İttihat ve Terakki yeniden iktidar oldu. • Sadrazam Mahmud Şevket Paşa öldürüldü. (11 Haziran). • İttihat ve Terakki'nin siyasi terör devri başladı. • Said Halim Paşa sadrazamlığa atandı. (12 Haziran). • Edirne geri alınarak Garbi Trakya Türk Cumhuriyeti kuruldu. (21 Temmuz).	• Londra Barış Antlaşması imzalandı. (30 Mayıs). • II. Balkan savaşı başladı. (29 Haziran). • Osmanlı-Bulgar barışı: İstanbul Antlaşması imzalandı. (29 Ağustos). • Osmanlı-Yunan barışı: Atina Antlaşması imzalandı. (14 Kasım).
1914	• Birinci Dünya savaşında talebeleriyle birlikte Gönüllü Milis Alayı kurarak Ermeniler ve Ruslarla mücadele etti. • *İşaratü'l-İcaz* isimli eserini yazmaya başladı.	• Binbaşı Enver Bey Harbiye Nazırı oldu ve Paşa unvanını aldı. (3 Ocak). • Meclis-i Mebusan süresiz tatil edildi. (2 Ağustos). • Osmanlı Devleti, Almanya ve Üçlü İttifak ülkeleri ile birleşme kararı aldı (2 Ağustos). • Kapitülasyonlar kaldırıldı. (9 Eylül). • Cihad-ı Ekber ilan edildi. (14 Kasım). • Enver Paşa kumandasındaki Osmanlı kuvvetlerinin Sarıkamış harekatı başladı. (22 Aralık).	• Panama Kanalı açıldı. • Avusturya Macaristan veliahdı Françios Ferdinand Saraybosna'da Sırp milliyetçisi Princip tarafından katledildi (28 Haziran). • Avusturya Sırbistan'a savaş açtı (28 Temmuz). • 1. Dünya Savaşı başladı. (1 Ağustos). • Almanya Rusya'ya savaş ilan etti. (1 Ağustos). • Almanya Fransa'ya savaş ilan etti. (3 Ağustos). • İngiltere Almanya'ya savaş ilan etti. (4 Ağustos). • Avusturya Rusya'ya savaş ilan etti. (6 Ağustos).

Tarih	Bediüzzaman Said Nursî	Osmanlı Devletindeki Olaylar	Dünyadaki Olaylar
			• Japonya Almanya'ya savaş ilan etti. (23 Ağustos). • Ruslar Doğu Bayazıd'a saldırdı. (31 Ekim). • Rusya Osmanlı Devletine savaş ilan etti. (3 Kasım). • İngiliz ve Fransız savaş gemileri Çanakkale tabyalarını topa tutmaya başladı. (3 Kasım). • İngiltere ve Fransa Osmanlı Devletine savaş ilan etti. (5 Kasım). • Osmanlı Devleti İtilaf Devletlerine savaş ilan etti. (11 Kasım). • Rus donanması Trabzon'u bombaladı. (17 Kasım).
1915		• Cemal Paşa kumandasındaki Osmanlı kuvvetlerinin Mısır Seferi yapıldı: Kanal Hezimeti. (Ocak-Şubat). • Van'da Ermeni isyanı başladı. (15 Nisan). • Doğu Anadolu'da Ruslarla işbirliği yapan Ermeni nüfus iç bölgelere taşındı:Tehcir uygulaması. (27 Mayıs).	• İngilizler Adana'yı işgal etti. (23 Ocak). • Müttefikler Çanakkale Boğazını geçmeye çalıştı: Çanakkale Savaşı (19 Şubat). • Bulgaristan, Türkiye ve Almanya'nın yanında savaşa katıldı. (6 Eylül).
1916	• Bitlis savunması sırasında Ruslara esir düştü ve Kostroma'ya götürüldü (2 Mart).	• İngilizler ve Fransızlar Gelibolu'yu terk etti. • Rus taarruzu başladı, Erzurum, Rize, Trabzon ve Erzincan işgal edildi. (11 Ocak). • Hicaz Emiri Şerif Hüseyin isyan başlattı. (27 Haziran). • Şerif Hüseyin krallığını ilan etti (6 Kasım). • Hicaz ve Mekke kaybedildi.	• Sykes-Picot Anlaşması imzalandı. (16 Mayıs). • Romanya İtilaf Devletlerine katıldı. (17 Ağustos). • Einstein'in izafiyet teorisi yayınlandı.
1917	• Rusya'daki Çarlık Rejimini yıkan ayaklanma ve devrim sırasında esir kampından firar etti.	• Veliaht Vahdettin Almanya'yı ziyaret etti. • Yıldırım Orduları Grubu kuruldu. • Irak ve Suriye Cepheleri çöktü. • Filistin Osmanlı hakimiyetinden çıktı. (9 Aralık).	• ABD İtilaf Devletlerine katıldı ve Almanya'ya savaş ilan etti (6 Nisan). • Rusya'da Bolşevik ihtilali yapıldı. • St. Jean de Maurienne Anlaşması imzalandı. (17 Nisan). • Rusya'da yeni bir ayaklanma çıktı. Sosyalistler Bolşevik Hükümetini devirerek, 1. Dünya Savaşından çekildiler. Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği kuruldu. (9 Ekim). • Balfour Bildirgesi ile Filistin'de Yahudiler'e yurt vaat edildi. (2 Kasım).
1918	• Varşova, Berlin, Viyana üzerinden İstanbul'a geldi. • Darü'l-Hikmet-ül İslamiye üyeliğine atandı. (26 Ağustos).	• II. Abdülhamid vefat etti. (10 Şubat). • Sultan Reşad vefat etti. (3 Temmuz). • İttihat ve Terakkinin ileri gelenleri ülkeyi terketti. (2/3 Kasım). • İtilaf Devletleri İstanbul'u işgal etti. (13 Kasım).	• Wilson Prensipleri yayınlandı. (8 Ocak). • İttifak Devletleri ile Rusya arasında Brest-Litovsk Anlaşması imzalandı. (3 Mart). • Mondros Mütarekesi imzalandı. (30 Ekim). • I. Dünya Savaşı sona erdi. • Çekoslovakya Devleti kuruldu.

Tarih	Bediüzzaman Said Nursî	Osmanlı Devletindeki Olaylar	Dünyadaki Olaylar
1919	• *Nokta* risalesini yazdı. • Abdurrahman Nursî tarafından Bediüzzaman Said Nursî'ye ait ilk Tarihçe-i Hayat yazıldı.	• Damat Ferit Paşa kabinesi kuruldu. Hürriyet ve İtilaf Fırkası iktidara geçti (4 Mart). • İzmir işgal edildi. (15 Mayıs). • Mustafa Kemal İstanbul Hükümeti tarafından Anadolu'ya gönderildi. (19 Mayıs). • Erzurum Kongresi yapıldı. (23 Temmuz-7 Ağustos). • Sivas Kongresi yapıldı. (4-12 Eylül). • Sivas Kongresi Heyeti Temsiliyesi ile Ali Rıza Paşa Hükümeti temsilcileri görüştü: Amasya Mülakatı(22 Ekim).	• Komünist Enternasyonal'in (III. Enternasyonal) kuruluşu. (4 Mart). • İtilaf Devletleri Almanya ile Versailles Antlaşması imzalandı. (28 Haziran). • İtilaf Devletleri Avusturya ile St. Germain Anlaşması'nı imzaladı. (10 Eylül). • İtilaf Devletleri Bulgaristan ile Neuilly Anlaşması'nı imzaladı. (27 Kasım). • Mısır'da milliyetçi ayaklanma meydana geldi. • Rutherford alfa parçacıklarını kullanarak bir elementin başka bir elemente yapay dönüşümünü gerçekleştirdi. • Atlas Okyanusu uçakla aşıldı.
1920	• Bediüzzaman'ın da içinde bulunduğu birçok aydın tarafından Yeşilay Cemiyeti kuruldu. • İngilizlere karşı Hutuvat-ı Sitte isimli eserini neşretti. • Hakikat Çekirdekleri 1 ve Sünuhat isimli eserlerini yazdı.	• İstanbul'da son Meclis-ı Mebusan açıldı. (12 Ocak). • Son Osmanlı Mebusan Meclisince Misak-ı Milli kabul edildi. (28 Ocak). • İstanbul İtilaf Devletleri tarafından işgal edildi (16 Mart). • T.B.M.M. açıldı. (23 Nisan). • Türkiye Komünist Partisi kuruldu.	• San Remo Konferansı yapıldı. (24 Nisan). • İtilaf Devletlerinin Macaristan ile Trianon Anlaşması imzalandı. (4 Haziran). • Osmanlı ile İtilaf Devletleri arasında Sevr Antlaşması imzalandı. (10 Ağustos). • Bakü'de Doğu Milletleri Kongresi toplandı. (1-8 Eylül). • Milletler Cemiyeti kuruldu. • İtalya'da Benito Mussolini, Ulusal Faşist Partisini kurdu. • Dünyada ilk genel radyo yayınları yapıldı. • Ermenistan ile Osmanlı arasında Gümrü Antlaşması imzalandı. (2 Aralık).
1921	• Anglikan Kilisesinin suallerine cevap verdi. • Şeyhülislam Dürrizade Abdullah Efendinin Kuvay-ı Milliye aleyhine verdiği fetvaya karşı Anadolu hareketini destekleyen bir fetva yayınladı. • *Hakikat Çekirdekleri 2, Lemaat, Şuaat, Rumuz* ve *Tuluat* isimli eserlerini yazdı. • 1921-1923 yılları arasında Mesnevi-i Arabi (33. Lem'a) isimli eserini yazdı.	• I. İnönü Muharebesi yapıldı. (6/10 Ocak). • Londra Konferansı yapıldı. (21 Şubat-11 Mart). • Türk-Rus Dostluk ve Kardeşlik anlaşması imzalandı. (16 Mart). • İstiklal marşı kabul edildi. (12 Mart). • II. İnönü Muharebesi yapıldı. (31 Mart/1 Nisan). • Sakarya Meydan Muharebesi yapıldı. (23 Ağustos/13 Eylül). • Fransa ile Barış (20 Eylül).	• Yunan kralı I. Aleksandros bir maymunun ısırması sonucu öldü, yerine Konstantin kral oldu. • İran'da Rıza Han iktidara geldi. • Çin Komünist Partisi kuruldu.
1922	• T.B.M.M. hükümeti ileri gelenlerinin daveti üzerine Ankara'ya gitti ve resmi merasimle karşılandı (19 Kasım). • Ankara'da Katre, Zeylü'l-Katre, Habbe, Zeylü'l-Habbe, Zerre, Şemme, Zeyl eserlerini yazdı.	• Büyük Taarruz başladı. (26 Ağustos). • Yunan Başkumandanı Trikopis esir edildi. (30 Ağustos). • İzmir işgalden kurtarıldı. (9 Eylül).	• İtalya'da Mussolini iktidara geldi. • İrlanda bağımsızlığını ilan etti. • Lenin yeni ekonomik politikasını ilan etti.

Tarih	Bediüzzaman Said Nursî	Türkiye Cumhuriyeti Olayları	Dünyadaki Olaylar
		• Mudanya Mütarekesi. (11 Ekim). • Saltanat kaldırıldı. (1 Kasım). • Abdülmecit Efendi Halife oldu. (16 Kasım). • Sultan Vahdettin bir İngiliz zırhlısı ile İstanbul'dan ayrıldı. (17 Kasım). • Lozan Barış Konferansı başladı. (20 Kasım). • Çanakkale işgalden kurtuldu. (26 Kasım).	
1923	• Mecliste milletvekillerinin namazda gösterdikleri ihmal dolayısıyla 10 maddelik beyanname yayınladı. (1 Şubat). • Ankara'dan ayrılarak Van'a gitti. • Tedrisat Umum Müdürlüğünce Van'da vaizlik kadrosu verildi. • Zühre, Zührenin Zeyli, Habab, Zeylü'l Habab, isimli eserlerini yazdı.	• Büyük Millet Meclisinde Medresetü'z-Zehra hakkında kanun teklifi verildi.(2 Mart). • Lozan Barış Antlaşması imzalandı. (24 Temmuz). • Cumhuriyet ilan edildi.(29 Ekim). • Ziya Gökalp'in Türkçülüğün Esasları isimli kitabı yayınlandı. • Ankara başkent kabul edildi. (13 Kasım).	• Fransa, Almanya'nın Ruhr bölgesini işgal etti. • İran bağımsızlığına kavuştu.
1924	• Şeyh Said'in isyana davetini reddetti.	• Hilafet ilga edildi ve Osmanlı hanedan mensupları yurt dışına çıkartıldı. (3 Mart). • Tevhid-i Tedrisat Kanunu kabul edildi. (3 Mart). • Şer'iye ve Evkaf Bakanlığı kaldırıldı. (3 Mart). • Türkiye İş Bankası kuruldu. (26 Ağustos).	• Lenin öldü. • Hicaz Emiri Hüseyin kendisini halife ilan etti. (7 Mart).
1925	• Van'dan alınarak mecburi ikamete tabi tutulmak üzere Burdur'a gönderildi. • Nur'un İlk Kapısı'nı yazdı.	• Şeyh Said Ayaklanması meydana geldi. (13 Şubat). • Aşar vergisi kaldırıldı. (17 Şubat). • Takrir-ı Sükun Kanunu çıktı. (4 Mart). • İstiklal Mahkemeleri yeniden toplandı. • Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası kapatıldı. (3 Haziran). • Şapka kanunu çıkarıldı. (25 Kasım). • Tekke ve zaviyeler kapatıldı. (30 Kasım). • Türkiye ve Sovyet Rusya arasında saldırmazlık paktı imzalandı. (17 Aralık).	• Almanya'da Hindenburg Cumhurbaşkanı oldu. • Avrupa'da Lokarno Dönemi başladı. (Almanya, Belçika, Fransa, İngiltere ve İtalya arasında akdedilen antlaşmalarla sınır tayinleri) (16 Ekim).
1926	• Isparta'ya sürgüne gönderildi. (25 Ocak). • Isparta'nın Barla köyünde mecburi ikamete tabi tutuldu. (20 Şubat). • Risale-i Nur'un telifine başladı. • Onuncu Sözü yazdı. • Birinci, İkinci, Üçüncü, Dördüncü, Beşinci, Altıncı, Yedinci, Sekizinci, Dokuzuncu, Yirminci, Yirmi Birinci ve Yirmi İkinci Sözleri yazdı.	• Medeni Kanun kabul edildi. (17 Şubat). • Yeni Ceza Kanunu kabul edildi. (1 Mart). • M. Kemal'e karşı düzenlenecek suikast ortaya çıkarıldı.(İzmir Suikastı) (15 Haziran).	• Almanya Milletler Cemiyetine kabul edildi.

Tarih	Bediüzzaman Said Nursî	Türkiye Cumhuriyeti Olayları	Dünyadaki Olaylar
1927	• On Sekizinci ve Yirmi Beşinci Sözleri yazdı.	• İstiklal Mahkemeleri kaldırıldı. (7 Mart). • M. Kemal 2. CHF kurultayında nutkunu okudu. (15-20 Ekim).	• İbni Suud kendisini Hicaz ve Necid kralı ilan etti. • İlk sesli film yapıldı.
1928	• 1928-1930 arasında Yirmi Dokuzuncu, Otuzuncu, Otuz Birinci, Otuz İkinci, Otuz Üçüncü Sözleri yazdı. • Yirminci ve Yirmi Dördüncü Mektupları yazdı.	• İstanbul'da Türkçe hutbe okunmaya başlandı. (3 Şubat). • Anayasanın dinle ilgili hükümleri kaldırıldı. (10 Nisan). • Uluslararası Sayıların Kabulu Hakkındaki Kanunun kabulü. (20 Mayıs). • Yeni Türk Harfleri kabul edildi. (1 Kasım).	• Kellog Paktı ile ABD, İngiltere, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, Polonya, Belçika ve Çek Cumhuriyeti diplomaside barış ve güvenlik siyaseti üzerinde anlaştı. • Yunanistan'da Elefterios Venezelos başbakan oldu. • İskoç bakteriyolojist Alexander Fleming, pek çok zararlı bakteriyi yok ettiği bilinen bir 'küf' buldu. Bu küfe 'Penicillium Notatum' adını verdi. (15 Eylül).
1929	• Birinci, On Üçüncü, On Dokuzuncu, Yirmi Yedinci ve Otuz Üçüncü Mektupları yazdı. • Yirmi Yedinci Sözü yazdı.	• Ticaret Kanunu kabul edildi. (13 Mayıs). • Türkiye gümrük bağımsızlığına kavuştu.	• New York Borsasının çökmesiyle ABD'nin hızlı yükselişi kesintiye uğradı. • Dünyada ekonomik bunalım başladı.
1930	• İkinci, Üçüncü, Dördüncü, Beşinci, Altıncı, Dokuzuncu, On Altıncı ve On Yedinci Mektupları yazdı.	• Serbest Cumhuriyet Fırkası kuruldu. (12 Ağustos). • İrtica iddiaları yüzünden Serbest Cumhuriyet Fırkası kendini feshetmek zorunda bırakıldı. (17 Kasım). • Menemen Olayı meydana geldi. (23 Aralık).	• Hint Ulusal Kongresi ilk defa tam bağımsızlık isteğiyle ortaya çıktı. • Gandhi ikinci sivil itaatsizlik girişimini başlattı. • Londra'da ABD, İngiltere ve Japonya silahsızlanma girişimlerine yönelik anlaşmalar yaptı. (Ocak).
1931	• On Altıncı Mektubun Zeyli, Yirmi Altıncı Mektubun İkinci Kısmı ve Yirmi Sekizinci Mektubun Birinci Parçasını yazdı.	• Türk Tarih Kurumu kuruldu. (12 Nisan). • T.B.M.M'nin 6. Dönemi fevkalade toplantısında Mustafa Kemal 3. kez cumhurbaşkanı seçildi. (4 Mayıs).	• Viyana'daki Kredit-Anstaldt Bankasının iflası ile uluslarası ödemeler mekanizması çöktü. İflaslar dünya ekonomisini daha da fazla bunalttı. • İspanya'da cumhuriyet ilan edildi.
1932	• Birinci, İkinci, Üçüncü, Dördüncü, Beşinci, Altıncı ve Yedinci Lem'aları yazdı. • Yirmi Altıncı Mektupları yazdı.	• İstanbul'da Yerebatan Camiinde Hafız Yaşar Okur tarafından ilk kez Türkçe Kur'an okundu. (22 Ocak). • Halkevleri kuruldu. (19 Şubat). • Türk Dil Kurumu kuruldu. (12 Temmuz). • Türkiye, Milletler Cemiyetine üye oldu. (18 Temmuz). • Ayasofya Camii kapatıldı. • Kadro dergisi çıkmaya başladı.	• Japonlar Mançurya'yı işgal etti.(Mart). • Japonya Rusya ile komşu oldu. • ırak bağımsız krallık oldu. • İbni Suud tarafından Suudi Arabistan Krallığı kuruldu.
1933	• Sekizinci, On Birinci ve On Yedinci Lem'aları yazdı. • On Dördüncü Sözün Zeyli, Yirmi Üçüncü Mektup ve Yirmi Sekizinci Mektubun İkinci Parçasını yazdı.	• İstanbul'da camilerde ezan ve kamet Türkçe okunmaya başladı. (7 Şubat). • Yeni İstanbul Üniversitesi açıldı. (18 Kasım). • ı. Beş Yıllık Sanayi Planı hazırlandı.	• Almanya'da Nazi Partisi iktidara geçti. • Avrupa'da silahsızlanma politikaları gündeme gelmeye başladı. • Alman cumhurbaşkanı Von Hindenburg Hitler'i şansölyeliğe getirdi.

Tarih	Bediüzzaman Said Nursî	Türkiye Cumhuriyeti Olayları	Dünyadaki Olaylar
1934	• Barla'daki ikametine son verilerek Isparta'ya getirildi. • Yirmi Dokuzuncu Mektubun Birinci Kısmı, Onuncu, On İkinci, On Dördüncü, On Altıncı, On Sekizinci, Yirminci, Yirmi Birinci, Yirmi İkinci, Yirmi Dördüncü, Yirmi Beşinci ve Yirmi Altıncı Lem'aları yazdı. • İktisad Risalesi, Hastalar Risalesi ve İhtiyarlar Risalesini yazdı.	• Balkan Antantı kuruldu. (9 Şubat). • Soyadı Kanunu çıktı. (21 Haziran). • Ayasofya Camiinin müzeye çevrilmesi için kanun çıktı. (24 Kasım). • Kadınlara seçme ve seçilme hakkı tanındı. (5 Aralık).	• Almanya'da Hitler devlet başkanı oldu.
1935	• Talebeleri ile birlikte tutuklanarak Eskişehir hapishanesine getirildi. • Yirmi Yedinci, Yirmi Sekizinci, Yirmi Dokuzuncu ve Otuzuncu Lem'aları yazdı.	• Kapatılan Ayasofya Camii müze olarak açıldı. (1 Şubat). • Atatürk 4. kez cumhurbaşkanlığına seçildi.	• İngiltere ve Almanya Deniz Silahlarının Kısıtlanmasına Yönelik Antlaşma imzaladı. • İtalya Habeşistan'ı işgal etti. (5 Ekim).
1936	• Kastamonu'ya sürgün edildi. • Birinci ve İkinci Şuaı yazdı. • Kastamonu Lahikasını yazdı.	• Ankara'da Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi açıldı. (9 Ocak). • Ankara'da Devlet Konservatuarı kuruldu. (6 Mayıs). • Montreux Boğazlar Sözleşmesi imzalandı. (20 Temmuz). • "İstiklal Marşı" şairi Mehmet Akif Ersoy vefat etti. (27 Aralık).	• Japonya ile Almanya Anti-Komintern Patkı imzalandı. (25 Kasım). • Filistin'de Yahudi göçüne karşı Araplar isyan etti. • İspanya'da General Franco önderliğinde iç savaş başladı.
1937	• Üçüncü Şuaı yazdı.	• Altı Ok anayasaya girdi. (5 Şubat). • Karabük Demir ve Çelik Fabrikasının temel atma töreni yapıldı. (3 Nisan). • Hatay'ın Bağımsızlık Antlaşması TBMM tarafından onaylandı. (14 Haziran). • Türkiye, İran, Irak ve Afganistan arasında Tahran'da Sâ'dâbat Paktı imzalandı. (8 Temmuz). • İnönü Başbakanlıktan çekildi. Görevi Celal Bayar devraldı. (25 Ekim).	• Cenevre'de yapılan Milletler Cemiyeti toplantısında, Hatay'ın bağımsızlığı kabul edildi. (27 Ocak). • Türkiye-Mısır Dostluk, İkamet ve Tabiiyet Antlaşması yapıldı. (7 Nisan).
1938	• Dördüncü, Beşinci ve Yedinci Şuaları (Ayet'ül Kübra) yazdı.	• Sadabat Paktı TBMM tarafından onaylandı. (14 Ocak). • Hatay Millet Meclisi açıldı ve Tayfur Sökmen devlet başkanlığına seçildi. (2 Eylül). • Ankara Radyosu yayına başladı.(28 Ekim). • M. Kemal öldü. (10 Kasım). • İsmet İnönü cumhurbaşkanı seçildi (11 Kasım).	• Almanya Avusturya'yı ilhak etti. (12 Mart). • Japonya Çin'i işgal etti. • Türkiye ve Fransa, Hatay'da eşit sayıda asker bulundurmaları konusunda anlaşma yaptı. Birlikler Hatay'a girdi. (3-4 Temmuz).
1939		• Hatay Türkiye'ye katıldı. (29 Haziran). • Türk-İngiliz ve Fransız İttifakı, Ankara'da imzalandı (Ankara Paktı). (19 Ekim). • 33.000 kişinin öldüğü Erzincan Depremi yaşandı. (27 Aralık).	• Almanya Çekoslovakya'yı işgal etti. • Almanya, İtalya ile ittifak antlaşması imzaladı. (22 Mayıs). • Almanya-Sovyet Saldırmazlık Paktı imzalandı. (23 Ağustos). • Almanya, Polonya'ya saldırdı. (1 Eylül). • 2. Dünya Savaşı başladı. (1 Eylül). • İngiltere ve Fransa Almanya'ya savaş ilan etti. (3 Eylül).

Tarih	Bediüzzaman Said Nursî	Türkiye Cumhuriyeti Olayları	Dünyadaki Olaylar
1940	• Onuncu Şuaı yazdı.	• Köy Enstitüleri Kanunu TBMM'de kabul edildi. (17 Nisan).	• Almanya Paris'i işgal etti. (14 Haziran). • Alman-Fransız Silah Bırakma Antlaşması imzalandı. (22 Haziran). • Almanya, Londra'yı havadan bombaladı. (7 Eylül). • İtalya, Fransa ve İngiltere'ye savaş ilan etti.
1941		• Türkiye ve Rusya arasında Saldırmazlık Deklarasyonu imzalandı. (24 Mart). • Türkiye ve Almanya arasında Saldırmazlık Deklarasyonu imzalandı. (18 Haziran). • Refah gemisi Kıbrıs yakınlarında bir torpille batırıldı. (23 Haziran). • Varlık Vergisi Kanunu çıkarıldı. (11 Kasım).	• Japonya, ABD'nin Pearl Harbour üssüne saldırdı. (7 Aralık). • Almanya ABD'ye savaş ilan etti. (11 Aralık).
1942	• Sekizinci Şuaı yazdı.	• Almanya'nın Türkiye Büyükelçisi Von Papen'e suikast düzenlendi. • Varlık Vergisi uygulaması başladı.	• İngiltere ve ABD arasında Birleşmiş Milletler ittifakı kuruldu. Daha sonra bu ittifaka 22 devlet daha katıldı. (Ocak).
1943	• Kastamonu'dan Isparta'ya sevk edildi. • Isparta'da sorgulamadan sonra talebeleriyle Denizli Ağır Ceza Mahkemesine sevk edildi. • On Birinci ve On Üçüncü Şuaları yazdı.	• Amerikan başkanı Roosevelt, İngiltere başbakanı Churchill ve Türkiye'yi temsilen İsmet İnönü Kahire'de buluştular. (7 Aralık).	• Afrika'da İtalyan ve Alman birlikleri teslim oldu. (Mayıs). • Müttefikler Sicilya'ya saldırdı. Mussolini iktidarı düştü. (Haziran). • Alman ordusu Stalingrad'da teslim oldu.
1944	• On İkinci Şuaı yazdı. • Denizli Ağır Ceza Mahkemesi, talebeleriyle birlikte beraatına karar verdi. (15 Haziran). • Denizli'den Emirdağ'a sürgün edildi. (1 Ağustos). • Temyiz mahkemesi beraat kararını onayladı. (30 Aralık).	• Irkçılık-Turancılık davası başladı. (7 Eylül).	• II. Dünya savaşında müttefikler Normandiya çıkartmasını yaptı. • Arjantin'de Peron iktidarı başladı.
1945		• Türkiye Almanya ile Japonya'ya kağıt üzerinde savaş ilan etti. (23 Şubat). • Dörtlü takrir ilan edildi. (7 Haziran). • Tan Gazetesi öğrenciler tarafından basıldı. (4 Aralık). • Anayasanın dili sadeleştirildi.	• Yalta Konferansı başladı. (4 Şubat). • İtalya müttefiklere teslim oldu. (29 Nisan). • Almanya kayıtsız şartsız teslim oldu. (7 Mayıs). • A.B.D. Hiroşima'ya atom bombası attı. (6 Ağustos). • A.B.D. Nagasaki'ye atom bombası attı. (9 Ağustos). • Japonya silah bırakma antlaşmasını imzaladı. (2 Eylül). • ABD Başkanı Truman zafer ilan etti ve İkinci Dünya Savaşı sona erdi. (2 Eylül). • Birleşmiş Milletler Örgütü kuruldu. (24 Ekim).

Tarih	Bediüzzaman Said Nursî	Türkiye Cumhuriyeti Olayları	Dünyadaki Olaylar
1946	• Risale-i Nur'lar teksir ile çoğaltıldı.	• Demokrat Parti kuruldu. (7 Ocak). • Amerikan filosu İstanbul'u ziyaret etti. (5-9 Nisan). • Tek dereceli milletvekili seçim kanunu kabul edildi. (5 Haziran). • İlk çok partili seçim yapıldı. (21 Temmuz). • Demokrat Parti 63 milletvekili ile meclise girdi. (21 Temmuz).	• İlk elektronik bilgisayar yapıldı.
1947	• Risale-i Nur'lar ilk defa Avrupa ülkeleri ve ABD'ye gönderildi.	• Türkiye IMF'ye katıldı. (11 Mart).	• Truman Doktrini ile ABD Avrupa devletlerini tekrar kalkındırma politikasını hayata geçirdi. (12 Mart). • Pakistan bağımsızlığına kavuştu. • Yunanistan'da iç savaş başladı.
1948	• Talebeleri ile Afyon Ağır Ceza Mahkemesine sevkedildi. (28 Ocak). • On Dördüncü Şuaı yazdı.	• Kurtuluş Savaşı komutanlarından Kazım Karabekir vefat etti. (25 Ocak).	• Gandhi öldürüldü. (30 Ocak). • İsrail devleti kuruldu. (14 Mayıs). • Çekoslovakya, Polonya ve Macaristan'da komünistler iktidar oldu.
1949	• Afyon'da talebeleriyle beraber tevkif edildi. • Afyon Hapishanesinden tahliye oldu. (20 Eylül). • Emirdağ'a gitti. (2 Aralık). • On Beşinci Şuaı yazdı.	• İlkokullara seçimli din dersi konuldu. (1 Şubat). • Ankara'da İlahiyat Fakültesi kuruldu. (4 Haziran). • Türkiye Avrupa Konseyine kabul edildi. (8 Ağustos).	• Çin'de komünist devrim başarıya ulaştı. • Endonezya bağımsızlığını kazandı. • NATO kuruldu. (4 Nisan). • Ürdün bağımsızlığına kavuştu.
1950	• Seçim başarılarından dolayı Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ı tebrik etti.	• Demokrat Parti iktidara geldi. (14 Mayıs). • Celal Bayar cumhurbaşkanı oldu. • Adnan Menderes başbakan oldu. • Arapça ezan okuma yasağı kaldırıldı. (16 Haziran). • Radyoda Kur'an ve dini program yayın yasağı kaldırıldı. (5 Temmuz). • Genel af kanunu çıkarıldı. (14 Temmuz). • DP hükümeti komünistlere karşı savaşmak üzere 4500 kişilik bir tugayı Birleşmiş Milletler emrinde Kore'ye gönderdi. (25 Temmuz). • İlkokullara mecburî din dersi konuldu. (21 Ekim).	• Kore savaşı başladı.
1951	• Hristiyan âleminin bir nevi ruhani lideri olan Papa'ya *Zülfikar* kitabı gönderildi. (22 Şubat). • Şapka Kanununa muhalefet gerekçesiyle Emirdağ'da mahkemeye verildi.	• Türkiye, NATO'ya katılma protokolünü imzaladı. (17 Ekim).	• İlk nükleer santraller kuruldu. • Libya bağımsızlığına kavuştu.

Tarih	Bediüzzaman Said Nursî	Türkiye Cumhuriyeti Olayları	Dünyadaki Olaylar
1952	• Gençlik Rehberi Mahkemesinden dolayı İstanbul'a gitti. (22 Ocak). • Emirdağ'a döndü. • Afyon Mahkemesi duruşmasına katıldı. (30 Mayıs). • Samsun'da Büyük Cihad Gazetesinin yayını sebebiyle dava açıldı. • İngiliz asıllı müsteşrik bir yabancı Seb'a Semavat hakkında yedi günlük bir konferans vermeye başladı. Bediüzzaman'ın cevabı ve Nur Talebelerinin faaliyetleriyle konferansın ikinci günü Türkiye'yi terketti.	• Türkiye NATO'ya üye oldu. (18 Şubat). • Osmanlı hanedanının kadın üyelerine Türkiye'ye gelebilmeleri için izin verildi. (16 Haziran). • Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu (Türk-İş) kuruldu. (31 Temmuz). • Köy Enstitüleri kapatıldı. (10 Ağustos).	• Mısır'da krallığa karşı askeri darbe yapıldı ve Cemal Abdünnasır başkan oldu. (23 Temmuz).
1953	• İstanbul'da Rum Ortodoks Patriği Althenagoras ile görüştü. • Isparta'da hakkında yeni bir dava açıldı ve Isparta'ya gitti. • Isparta'ya yerleşmek üzere geldi. (23 Ağustos).	• Türkiye, Yunanistan ve Yugoslavya arasında dostluk işbirliğini öngören antlaşma imzalandı. (Şubat). • Dumlupınar denizaltısı, Çanakkale Boğazında Naboland isimli İsveç şilebiyle çarpıştı. (4 Nisan).	• Jeoseph Stalin öldü. (5 Mart). • Cemal Abdünnasır Mısır'da cumhuriyet rejimini hayata geçirdi. • Kore Savaşı ateşkesle sonuçlandı. • Francis Crick ile James Watson DNA molekülünün yapısını keşfetti.
1954		• Türkiye Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesini imzaladı. (20 Mart). • Genel seçimler DP'nin zaferi ile sonuçlandı. (2 Mayıs).	• Türkiye, Yunanistan ve Yugoslavya arasında "İttifak, İşbirliği ve Karşılıklı Yardım Antlaşması" (Balkan Paktı) imzalandı. (9 Ağustos). • Cenevre Konferansı yapıldı. • Cezayir'de bağımsızlık mücadelesi başladı. • Tunus ve Cezayir bağımsızlığına kavuştu.
1955	• CENTO'nun kuruluşundan dolayı Cumhurbaşkanı ve Başbakanı tebrik etti.	• İstanbul'da gayrimüslimlere yönelik saldırılar başladı. (6-7 Eylül Olayları). • Hürriyet Partisi kuruldu. (20 Aralık).	• Türkiye ve Irak arasında ortak güvenlik ve savunmayı öngören Bağdat Paktı imzalandı. (24 Şubat). • 4 Nisan'da İngiltere, 23 Eylül'de Pakistan, 3 Kasım'da İran bu pakta üye oldu. • Varşova Paktı imzalandı.
1956	• Afyon mahkemesi bütün Risale-i Nur'ların beraatine ve sahiplerine iadesine karar verdi. (Haziran). • Risale-i Nurlar'ın yayınlanması serbest bırakıldı.	• Hükümet ortaokullarda din dersi okutulmasını kararlaştırdı. (13 Ağustos).	• Süveyş Kanalı bunalımı. • Polonya'da ayaklanma başladı. • İngiliz Hükümeti Başpiskopos Makarios'u sürgüne gönderdi. • Fas bağımsızlığına kavuştu.
1957	• Yapılan davet üzerine ısparta Askerî Tugay Camiinin temelini attı. (Nisan). • Genel seçimde DP'yi desteklediğini belirtti.	• Sanayi Bakanlığı kuruldu. (27 Mayıs). • Genel seçimleri DP kazandı. (27 Ekim).	• ABD'de Eisenhover doktrini kabul edildi. (5 Ocak). • Avrupa Ekonomik Topluluğu kuruldu. (25 Mart). • İlk uzay uydusu Sputnik fırlatıldı. (4 Ekim). • Vietnam'da iç savaş başladı. • Makarios serbest bırakıldı.

Tarih	Bediüzzaman Said Nursî	Türkiye Cumhuriyeti Olayları	Dünyadaki Olaylar
1958		• Erzurum'da Atatürk Üniversitesi açıldı. (17 Kasım).	• Suriye ve Mısır Birleşik Arap Cumhuriyetini oluşturdu. (1 Şubat). • Irak, Ürdün'le Arap esasına dayalı bir federasyon kurdu. (14 Şubat). • Irak'ta kraliyet devrildi ve yerine cumhuriyet rejimi ilan edildi. (14 Temmuz).
1959	• Nur talebelerinin davetleri üzerine Konya ve Ankara'ya ziyaretlerde bulundu.	• Menderes uçak kazası geçirdi. (17 Şubat).	• Kıbrıs'ı bağımsız bir devlete dönüştüren Londra Anlaşması imzalandı. (19 Şubat). • Türkiye-ABD ikili anlaşması imzalandı. (5 Mart). • Nijerya bağımsızlığına kavuştu.
1960	• İstanbul'daki Nur talebelerinin daveti üzerine İstanbul'a gitti. (1 Ocak). • Ankara'ya son ziyaretini gerçekleştirdi. (11 Ocak). • Ankara'ya gitmesini yasaklayan hükümet kararı üzerine Emirdağ'a gitti. • Emirdağ'dan ısparta'ya geçti. (20 Ocak). • Isparta'dan ayrılarak Urfa'ya gitti. • Urfa'da İpek Palas Otelinde vefat etti. (23 Mart). • Halilü'r-Rahman Camii avlusundaki mezarına defnedildi. (24 Mart). • Naaşı kabrinden alınarak bilinmeyen bir yere götürüldü. (12 Temmuz).	• Tahkikat komisyonu kuruldu. (18 Nisan). • Ankara ve İstanbul'da öğrenci yürüyüşleri oldu. (28 Nisan). • Milli Birlik Komitesi hükümete darbe yaptı. (27 Mayıs). • Devlet Planlama Teşkilatı kuruldu. (1 Ekim). • DP'li yöneticilerin yargılandığı Yassıada mahkemesi başladı. (14 Ekim). • Milli Birlik Komitesi 14 üyesini ihraç etti. (15 Kasım).	• Willard Frank Libby. arkeoloji, jeoloji, jeofizik ve bilimin diğer dallarında, yaş tayini için karbon 14 yönteminin kullanımın keşfettiği için Nobel Ödülü'nü kazandı. • Rusya'ya iltica eden iki NSA görevlisi ABD'nin 40 ülkenin haberleşmesini dinlediğini açıkladı.

